ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÂZERÎ İBRAHİM ÇELEBİ'NİN HUSREV Ü ŞİRİN ADLI MESNEVİSİ - BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Emrah KARŞIYAKA

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HAZİRAN - 2022

ankara
İBM

ÂZERÎ İBRAHİM ÇELEBİ'NİN HUSREV Ü ŞİRİN ADLI MESNEVİSİ - BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Emrah KARŞIYAKA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Emrah Karşıyaka
30.06.2022

ÂZERÎ İBRAHİM ÇELEBİ'NİN HUSREV Ü ŞİRİN ADLI MESNEVİSİ - BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

Emrah KARŞIYAKA

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN 2022

ÖZET

İran edebiyatından Türk edebiyatına giren mesnevî, Klâsik Türk Edebiyatında kaside ve gazelle beraber en çok kullanılan nazım biçimlerinden biri olmuş, modern edebiyattaki roman ve hikâyenin yerini tutmuştur. Beyit sayısının sınırsız olması, her beyitte farklı bir kafiye kullanma imkânı divan şairleri tarafından uzun ve tahkiyeli konularda mesnevi nazım biçiminin tercih edilmesine sebep olmuştur. Husrev ü Şirin ve Ferhad u Şîrîn hikâyeleri de mesnevîlerde en sık işlenen konulardan biri olmuştur. Husrev ü Şirin konusu ilk defa İran şairlerinden Firdevsî-i Tûsî tarafından Şehnâme'de Sasanî hükümdarı Husrev-i Perviz (Husrev bin Hürmüz II) (596-628) 'in hayat hikâyesi içinde küçük bir bölüm olarak yer almıştır. Şehname'den sonra XII. yy.'ın ünlü İran şairi Hakim Senai tarafından hikâyeleştirilmiştir. Daha sonra Nizami-i Gencevî (1141-1203) bu konuda bağımsız bir mesnevi yazarak hikâyeyi ölümsüzleştirmiştir. Nizami'nin ölümsüzleştirdiği Husrev ü Şirin mesnevisi bazı farklılıklarla kendisinden sonra İran ve Türk edebiyatında aynı konuda yazılmış eserlere kaynaklık etmiştir. Faruk Kadri Timurtaş'a göre İran edebiyatında 31, Türk edebiyatında ise 21 Hüsrev ü Şirin mesnevisi yazılmıştır. Bu çalışmada XVI. yy.'da yaşamış Âzerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şirin adlı mesnevisinde yer alan sözcüklerin tamamı TEBDİZ sistemi içerisinde, alfabetik sıraya göre bağlamdaki yerleri ve işlevleriyle dizilmiştir.

Bilim Kodu : 116905
Anahtar Kelimeler : Osmanlı Türkçesi, Azerî İbrahim Çelebi, Mesnevi, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük
Sayfa adedi : 1399
Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

HUSREV U ŞİRİN BY AZERİ İBRAHİM ÇELEBİ CONTEXTUAL INDEX AND FUNCTIONAL DICTIONARY

(M.Sc. Thesis)

Emrah KARŞIYAKA

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

June 2022

ABSTRACT

Entering into Turkish literature from Iranian literature, *Mesnevi* has become one of the most used verse forms along with kaside and gazel in Classical Turkish Literature and has taken a place of novel and story in modern literature. Because the number of verses is unlimited, and due to the chance of using different rhyme in each verse, Ottoman poets preferred it on especially long and narrative subjects. Additionally, *Husrev ü Şirin* and *Ferhad u Şîrîn* stories were one of the most treated topics in mesnevis. The subject of Hüsrev ü Şirin was first mentioned by Firdevsî-i Tûsî who was one of the Iranian poets as a small chapter in the life story of the Sassanid ruler Husrev-i Perviz (Husrev bin Hürmüz II) (596-628) in Shah-name. After Shah-name, it was storied by twelfth-century Iranian poet Hakim Senai, and then Nizami-i Gencevî (1141-1203) immortalized it by writing an independent mesnevi on the subject. This mesnevi, with some differences, influenced the works written on the same topic in Iranian and Turkish literatures. According to Faruk Kadri Timurtaş, 31 Hüsrev ü Şirin mesnevis were written in Iranian literature, and 21 in Turkish literature. In this study, all the words involving in Âzerî İbrahim Çelebi's mesnevi called Husrev ü Şirin are listed in the Tebdiz system with their places and functions in the context, in alphabetical order.

Science Code :116905
Key Words : Ottoman Turkish, Azerî İbrahim Çelebi, Mesnevi, Contextual Index, Functional Dictionary
Page Number : 1399
Supervisor : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

İÇİNDEKİLER vi

1. GİRİŞ 1

2. HUSREV Ü ŞÎRÎN - BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK 3

3. DEYİMLER 1383

4. ATASÖZLERİ 1393

5. SONUÇ 1395

KAYNAKÇA 1397

ÖZGEÇMİŞ 1399

1. GİRİŞ

Mesnevi nazım biçimi, İran edebiyatından Türk edebiyatına geçerek uzun hikâyelerin ve tasavvufî konuların anlatılmasına kullanılan başlıca nazım biçimi olmuştur. Her beyitte farklı bir kafiye kullanma imkânı ve beyit sınırlaması olmaması mesnevi nazım biçiminin tercih edilme sebebi olmuştur. Mesnevi nazım biçimiyle yazılan eserler modern edebiyattaki roman ve hikâye gibi tahkiyeli türlerin Klasik edebiyatımızdaki karşılığı olmuştur. Konularını büyük ölçüde Arap ve İran edebiyatından alan bu mesneviler arasında Hüsrev ü Şirin mesnevileri büyük ilgi görmüş ve pek çok şair tarafından işlenmiştir.

Husrev ü Şirin mesnevilerinin konusu Sasani hükümdarlarından Husrev-i Perviz ile Ermen melikesinin yeğeni Şirin ve Şirin'in bir diğer âşığı Ferhad arasında gelişen efsanevî aşk hikâyesidir. Bu hikâye İran edebiyatından Türk edebiyatına İranlı şair Nizami-i Gencevî (d.1141-ö.1203) 'nin Husrev ü Şirin mesnevisinden tercüme yoluyla geçmiştir. Bu hikâyeyi Türk edebiyatında mesnevi konusu olarak işleyen şairlerden biri de XVI. yy. şairi Âzerî İbrahim Çelebi (ö. 993/1585)'dir.

Husrev ü Şirin'den başka Nakş-ı Hayal adlı bir mesnevisi de bulunan Âzerî, biyografik kaynaklarda mesnevi şairi olarak şöhret bulmuştur. Âzerî'nin Husrev ü Şirin mesnevisinin tespit edilebilen tek nüshası, Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesinde Török O. 427 numarada kayıtlıdır. (Çetinkaya, 2015, s. 13 vd.). Bu çalışmamızda bu nüshanın Ülkü Çetinkaya tarafından yapılan çeviriyazılı metni (Çetinkaya, 2015) kullanılmıştır. Metinde geçen deyimler çalışmanın ikinci kısmında ayrıca verilmiştir.

Tezimiz Azerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şîrîn Adlı Mesnevîsi'nin Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü olarak isimlendirilmiştir.

Azerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şîrîn Adlı Mesnevîsi'nin söz varlığının incelenmesi tezimizin konusunu oluşturmuştur.

Tezin amacı Azerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şîrîn Adlı Mesnevîsi'nin bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğünün oluşturularak söz varlığının ortaya konulmasıdır.

Tez çalışmasında Azerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şîrîn Adlı Mesnevîsi'nin söz varlığının ortaya konulmasıyla 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesine ait deyim ve atasözü ile bunların kullanım sıklığı, kelimelerin köken ve yapı özellikleri de gün yüzüne çıkacaktır. Dolayısıyla kelimelerin bağlam vasıtasıyla kazandıkları anlamlar, yüzyıl

metinlerinin anlamlandırılması ve şairlerin duygu dünyalarının anlaşılması bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın kapsam ve sınırlılığı, Azerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şîrîn Adlı Mesnevîsi'nin Doç. Dr. Ülkü Çetinkaya tarafından neşredilen metninin bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğünün hazırlanması ve hazırlanan çalışmanın dil özelliklerinin ortaya konulması olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda ilgili metnin dizinine yer verilmiştir.

Azerî İbrahim Çelebi'nin Husrev ü Şîrîn Adlı Mesnevî'sinde toplam 15.481 sözcük, 50 deyim ve 3 atasözü bulunmaktadır. Çalışmamızda bunların anlamları verilmiştir.

2. HUSREV Ü ŞÎRÎN - BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

a: *" O" üçüncü teklik şahıs zamiri.*

1. Ol zümre-i enbiyāya ḫātim
   ʿĀlem götüri **anuñla** ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 20). [anuñla, -nuñ, -la]*
2. Aḳup gele ḥavża ola dāḫil
   Maḳṣūdı idevüz **anuñla** ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 60). [anuñla, -nuñ, -la]*

a: *" Orada" işaret zamiri.*

1. İtdüm ben aña kemāl-i iʿzāz
   Kimde ola **anda** olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 26). [anda, -n, -da]*
2. Ol cāyda ṭutmayup ḳarārı
   Andan daḫi itdiler güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 40). [andan, -n, -dan]*
3. Kim **anı** beyān ḳılmaḳ olmaz
   Ser-ḥadd-i beyāna gelmek olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 91). [anı, -n, -ı]*
4. İḥsān baña anlara ʿaṭādur
   Anlara olan hemīn bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 78). [anlara, -n, -lar, -a]*
5. Olsun **aña** cāyize cemālüm
   Naḳd-i şeref-i dem-i viṣālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 47). [aña, -ñ, -a]*
6. Bir ḫūb fesāne eyle bünyād
   Tā ola **anuñla** ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 52). [anuñla, -nuñ, -la]*
7. Ferzendi yoġıdı gerçi **anuñ**
   Çekmezdi velī ġamın cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 51). [anuñ, --nuñ, -]*

8. Olmışdı **anuñ** yanında cānı
   Dūr itmez idi yanından anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 93). [anuñ, -nuñ]*

9. Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh
   Nāmın **aña** ḫalḳ anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [aña, -ñ, -a]*

10. Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh
    Nāmın aña ḫalḳ **anuñ** da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [anuñ, -nuñ]*

11. Fenninde bulınmamış muʿādil
    Yoḳ **aña** bu ṭarzda mümāsil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 46). [aña, -ñ, -a]*

12. Andan beni idesin ḫaberdār
    Kim ben anı görmeden ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 53). [andan, -n, -dan]*

13. Naḳş itdüre ṣūret ü cemālin
    Defʿ ide **anuñla** cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 64). [anuñla, -nuñ, -la]*

14. İtmiş o diyārı pāy-ı taḫtı
    Açılmış **anuñla** rūy-ı baḫtı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 44). [anuñla, -nuñ, -la]*

15. Ṣaḥrāda yürür ḳoyunlarum çoḳ
    Anda ṣaġılur nihāyeti yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 126). [anda, -n, -da]*

16. Kim ṣaġılınca **anda** vāfir
    Fi'l-ḥāl olaydı **anda** ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 131). [anda, -n, -da]*

17. Kim ṣaġılınca **anda** vāfir
    Fi'l-ḥāl olaydı **anda** ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 132). [anda, -n, -da]*

18. Bir laġm olaydı **anda** bünyād

    Mermerle yapaydı **anda** üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 134). [anda, -n, -da]*

19. Anda ṣaġıcaḳ şubānlarum süd

    Ḫāṣıl olayıdı bunda maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 135). [anda, -n, -da]*

20. Yoḳ **anda** münāsebet benümle

    Kim ide mücāleset benümle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 43). [anda, -n, -da]*

21. Yanına getürmeñüz muḳārin

    Olmasun **anuñla** kimse sākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 24). [anuñla, -nuñ, -la]*

22. Çün var idi **anda** fiṭrat-ı ḥazm

    Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 15). [anda, -n, -da]*

23. Şāh itdiler ol belā-yı cānı

    Yıḳdılar **anuñla** ḫānedānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 38). [anuñla, -nuñ, -la]*

24. Āḫir görüşümdür **anı** çünkim

    Menʿ itmemek oldı şāha lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 29). [anı, -n, -ı]*

a: *" O " işaret zamiri.*

1. Her dem ḳala ḫāk içinde bed-ḫ∨āh

   Yirden **anı** üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 96). [anı, -n, -ı]*

2. Mirʾāta eger olaydı nāẓır

   Rūyın göre idi **anda** ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 78). [anda, -n, -da]*

3. Ṣalsa naẕar aña ehl-i kāmil
   Fi'l-ḥāl olurdı **anda** zāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 82). [anda, -n, -da]*

4. Ḫoş muʿtedil ābı vü hevāsı
   Anuñla olur göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 22). [anuñla, -nuñ, -la]*

5. İt baña o rūḥ-ı pāki iẕhār
   Ṣād olsun **anuñla** ḫāṭır-ı zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 40). [anuñla, -n, -uñ, -la, -]*

6. Bu ḥāle olaydı bir bahāne
   Andan olay idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 130). [andan, -n, -dan]*

7. Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd
   Āḫir **anı** ḥāṣıl itdi ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 28). [anı, -n, -ı]*

8. Ammā degülem **anuñla** ḳāniʿ
   Her gün gelemez olur mevāniʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 127). [anuñla, -nuñ, -la]*

9. Bildürmege ḥālümi meded yoḳ
   Anuñla menāzil arada çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 46). [anuñla, -nuñ, -la]*

10. Ṣaymadı o māli ḫāke Ferhād
    Bir ẕerre **anuñla** olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 46). [anuñla, -nuñ, -la]*

11. ʿAşḳ ile bulur vuṣūl sālik
    Anuñla ḳolay olur mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 8). [anuñla, -nuñ, -la]*

12. Kim uġradı **aña** geçdi cāndan
    Bi'llāhi ḥaẕer gerekdür andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 35). [aña, -ñ, -a]*

13. Kim uġradı aña geçdi cāndan
    Bi’llāhi ḥaẕer gerekdür **andan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 36). [andan, -n, -dan]*

14. Anuñla bulur ḥużūr ḳalbüm
    Oldur sebeb-i sürūr-ı ḳalbüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 17). [anuñla, -nuñ, -la]*

15. Anuñla ḳılurdı ʿīş ü ʿişret
    Aġyār ile ḳılmaz oldı ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 65). [anuñla, -nuñ, -la]*

16. Āḫir ki şu żāyiʿ ola bī-sūd
    Yigdür bulına **anuñla** maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 30). [anuñla, -nuñ, -la]*

17. Andan didi ey melek-nihādum
    Ser-māye-i ʿömrden murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 11). [andan, -n, -dan]*

18. Her destden **anı** nūş ḳılmañ
    Her tāze nigārı yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 5). [anı, -n, -ı]*

19. Ser-māye-i ʿömr bil viṣāli
    Yoḳ **anda** melāmet iḫtimāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 20). [anda, -n, -da]*

20. Şimden girü ḳabrdür mesīrüm
    Çün **andadur** ol meh-i münīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 26). [andadur, -n, -da, -dur]*

21. Muḫtāl durur zamāne muḫtāl
    ʿĀḳil iseñ olma **aña** meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 38). [aña, -ñ, -a]*

22. Hep naẕm iledür ḥayāt bende
    Ansuz bulınur mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 68). [ansuz, -n, -suz]*

āb: *Su.*

1. Baḥr-i kefi ḫalḳa itse iʿṭā
   Āb eylese zehresini deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 4). [āb,]*
2. Ḫoş muʿtedil **ābı** vü hevāsı
   Anuñla olur göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 21). [ābı, -ı]*
3. Bustān-ı kelāma **āb** virdi
   Her ne ki didi cevāb virdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 155). [āb,]*

ʿabd-i fermān: *Fermanın, buyruğun kölesi.*

1. İḳlīm-i melāḥat içre sulṭān
   Şehler işiginde ʿ**abd-i fermān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 16). [ʿabd-i fermān,]*

ʿabd-i fermān ola: *Fermanın, buyruğun kölesi olmak.*

1. Bu cümleden artuḳ ol perīşān
   Ola işigümde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 124). [ʿabd-i fermān ola, -a]*

ʿabd-i rāygānī: *Karşılıksız kul (aşkına karşılık bulamayan âşık anlamında).*

1. Bir māha ḳażā-yı āsmānī
   Ḳıldı beni ʿ**abd-i rāygānī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 86). [ʿabd-i rāygānī,]*

āb-ı kevser: *Cennette bulunduğuna ve içenin bir daha susuzluk çekmeyeceğine inanılan kutsal su.*

1. Şīrīn sözi ḳanddür mükerrer
   Laʿl-i lebi şanki **āb-ı Kevşer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 8). [āb-ı kevşer,]*

aç-: *Açık duruma getirmek.*

1. Terk itdi ḥicābı **açdı** rūyın
   İẓhāra getürdi şevḳ būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 99). [açdı, -dı]*
2. Başın **açup** aña ḳarşu ṭutdı
   Keyfiyyet-i ṣoḥbeti unutdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 139). [açup, -up]*
3. Didi ki meded **açuñ** o māhı
   Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 27). [açuñ, -uñ]*

ʿ**aceb:** *Garip, acayip, tuhaf, şaşırtıcı.*

1. Nā-gāh belürdi bir ʿ**aceb** toz
   Ne toz nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 21). [ʿaceb,]*

ʿ**aceb:** *Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.*

1. Didi ne ʿ**aceb** belāya düşdüm
   Bir ummadıġum ḳażāya düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 21). [ʿaceb,]*

ʿ**aceb:** *"Acaba" soru kelimesi.*

1. Bir merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür
   Zen olsa ʿ**aceb** mi tīġ-zendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 26). [ʿaceb,]*
2. Māline iderdi iʿtimādı
   Bulmazsa ʿ**aceb** degül murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 50). [ʿaceb,]*
3. Bu derd ʿ**aceb** devā bulur mı
   Görmege anı mecāl olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 9). [ʿaceb,]*

ʿ**acem:** *İran ahalisinden olan.*

1. Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam
   Rūm u ʿArab u ʿ**Acem** zebūnum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 42). [ʿacem,]*

acı: *Dert, keder, elem.*

1. Ol **acı** kelāmın eyleyen gūş
   Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 77). [acı,]*

açıl: *Ferahlamak, rahatlamak.*

1. Geh güllere baḳdı ḫurrem oldı
   Geh ġonceleri görüp **açıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 42). [açıldı, -dı]*

açıl-: *Açık hale gelmek.*

1. İtmiş o diyārı pāy-ı taḫtı
   Açılmış anuñla rūy-ı baḫtı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 44). [açılmış, -mış]*

ʿ**acūl:** *Çok aceleci, tez canlı, telâşçı, sabırsız (kimse).*

1. Derdiñe iñen melūl olma
   Ṣabr eyle iñen ʿ**acūl** olma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 54). [ʿacūl,]*

ad: *İsim, nam.*

1. Gül gibi yañaġı al u rengīn
   Şekker deheni vü **adı** Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 58). [adı, -ı]*
2. Ḫāṣıl bu idi hemān murādı
   Kim olmayaydı maḥv **adı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 2). [adı, -ı]*

3. Ḳılmış o ṭarīḳa beẕl-i maḳdūr
   Üstād-ı zamāne **adı** Şāvūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 50). [adı, -ı]*
4. Ḫurşīd-i melāḥat u meh-i nev
   Cemşīd-mehābet **adı** Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 96). [adı, -ı]*
5. Gerdūn ola yād olınsa **aduñ**
   Gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 19). [aduñ, -uñ]*
6. Adum Ferhād u ben ġarībem
   ʿAşḳıyla helāke key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 87). [adum, -um]*
7. Uydurmayup **adım** ol dil-ārā
   Şaḥrāya revāne oldı tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 35). [adım, -ı, -m]*

ad çıḳarmış: *(Olumlu manada)meşhur olmak, (olumlu davranışlarla)adından söz ettirmek, şöhret ve nam sahibi olmak.*

1. ʿAdliyle çıḳarmış ol ḳadar ad
   Dillerde güm oldı nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 47). [ad çıḳarmış, -mış]*

ʿad yoḳ: *Bu duruma verilebilecek bir isim yok, anlatmak mümkün değil anlamında bir ifade.*

1. Her bār işi dürūġ-ı bī-ḥad
   Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 74). [ʿad yoḳ,]*

ʿad yoḳ: *Bu duruma verilebilecek bir isim yok, anlatmak mümkün değil anlamında bir ifade.*

1. Her bār işi dürūġ-ı bī-ḥad
   Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 74). [ʿad yoḳ,]*

<u>aʿdā:</u> *Düşmanlar, hasımlar.*

1. Cūş eylese leşkeri çü deryā
   Fersaḫ fersaḫ ḳaçardı **aʿdā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 12). [aʿdā,]*
2. Olduḳca bunuñ maḳāmı ʿālī
   Aʿdā ola ġuṣṣa pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 86). [aʿdā,]*
3. Olduḳca bu ṣaḥn-ı gülsitānda
   Aʿdā ola dāġ-ı ḫūn-feşānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 90). [aʿdā,]*
4. Olduḳca buña sipihr bālīn
   Aʿdā ola pāy-māl ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 92). [aʿdā,]*
5. Aʿdāyıla eylese neberdi
   Her seyr iden o neberdi dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 23). [aʿdāyıla, -y, -ıla]*
6. Aʿdāyı idüp zebūn-ı şemşīr
   Çoḳ şehri ḫarāba virdi ol tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 5). [aʿdāyı, -y, -ı]*

<u>ʿadālet:</u> *Hak ve hukuku gözetme, hakkaniyet.*

1. Bir şeh ki ʿ**adāletiyle** ʿālem
   Olmış şeb ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 45). [ʿadāletiyle, -i, -y, -le]*
2. Lāyıḳ mı idüp ʿ**adāletüñ** terk
   Bünyād-ı cefāyı idesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 103). [ʿadāletüñ, -üñ]*

ādem: *Adam, insan, kişi, kimse.*

1. Müşkil idi bu umūr muḥkem
   Taḥṣīl idemezdi yılda **ādem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 20). [ādem,]*

ʿādet: *Alışkanlık haline getirilen davranış.*

1. Miskīnlere luṭfı ʿ**ādet** eyle
   Vāfir vāfir şefāʿat eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 103). [ʿādet,]*
2. Bī-çāreye ẓulm ʿ**ādetüñdür**
   ʿĀlem götüri ʿalāmetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 79). [ʿādetüñdür, -üñ, -dür]*
3. Şoñra yine ʿ**ādeti** cefādur
   V'allāhi inanma bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 21). [ʿādeti, -i]*

ʿādet eylemişdi: *Adet edinmek, alışkanlık haline getirmek.*

1. Ẓulm itmegi eylemişdi ʿādet
   Bilmezdi ne nesnedür mürüvvet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 43). [ʿādet eylemişdi, -miş, -di]*

ʿadīl-i pür-cefādur: *Cefa çektirme konusunda âdil.*

1. Ġam çekme zamāne bī-vefādur
   Çoḳ saña ʿ**adīl-i pür-cefādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 30). [ʿadīl-i pür-cefādur, -dur]*

ʿadl: *Adalet, hakkaniyet, doğruluk.*

1. Cūdem kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd
   ʿAdlem ḥayāt-ı tāze be-ḫāṣ u be-ʿām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 2). [ʿadlem, -em]*

2. Meşhūr ola ʿ**adl** ile cihānda
   Meẕkūr ola cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 135). [ʿadl,]*
3. ʿAdliyle olup cihānda mümtāz
   Āfāḳa şala bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 137). [ʿadliyle, -i, -yle]*
4. ʿAdliyle çıḳarmış ol ḳadar ad
   Dillerde güm oldı nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 47). [ʿadliyle, -i, -yle]*

ʿadū-yı bed-ḫ∨āh: *Başkalarının kötülüğünü isteyen düşman.*

1. İnṣāf ḳıl ey ʿ**adū-yı bed-ḫ∨āh**
   Siḥr ancaḳ olur tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 5). [ʿadū-yı bed-ḫ∨āh,]*

āfāḳ: *Göğün yerle birleşmiş gibi göründüğü kısımlar, göğün etrafı, ufuklar.*

1. ʿAdliyle olup cihānda mümtāz
   Āfāḳa şala bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 138). [āfāḳa, -a]*
2. Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser **āfāḳ**
   Olmış saña cümle ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 81). [āfāḳ,]*
3. Görseydi cemāli yüzin **āfāḳ**
   Ser-cümle olurdı zār u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 85). [āfāḳ,]*

āfāt: *Afetler, belalar, musibetler.*

1. Baña eger irmez ise **āfāt**
   Bu ḫıdmete eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 97). [āfāt,]*

āfet: *Afetler, belalar, musibetler.*

1. Şoldı iki gül gidüp leṭāfet
   Ol būy-ı laṭīfe irdi **āfet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 116). [āfet,]*

āfet-i gül-endām: *Gül gibi endamı olan afet (kadın).*

1. Kim bir gün ol **āfet-i gül-endām**
   Ḫalvetde içerdi cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 19). [āfet-i gül-endām,]*

āftāb-ı enver: *Parlak güneş.*

1. Gördi ki bir **āftāb-ı enver**
   Ḫurşīd-ʿiẕār u māh-manẓar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 25). [āftāb-ı enver,]*

ʿ**afv:** *Af, bağışlama.*

1. ʿAfv eyle ḳamusınuñ günāhın
   Eyle reh-i müstaḳīm rāhın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 63). [ʿafv,]*
2. Ümmīdüm odur velīk yā Rab
   ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 72). [ʿafv,]*

ʿ**afv-ı dil-i zārumı:** *Ağlayan gönlün affı.*

1. ʿAfv-ı dil-i zārumı recā ḳıl
   Bu derdli göñlüme devā ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 83). [ʿafv-ı dil-i zārumı, -um, -ı]*

āgāh: *Bilen, bilgili, vâkıf, haberdar.*

1. İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından **āgāh** olmamış
   Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 3). [āgāh,]*

2. Āgāh idüp o şāhı fi'l-ḥāl
   Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 17). [āgāh,]*
3. Ferhād'a teveccüh eyledi şāh
   Maḳṣūddan itdi anı **āgāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 114). [āgāh,]*
4. Ey Āẕerī-i ḥazīn ol **āgāh**
   Kemdür ġaflet neʿūẕü bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 15). [āgāh,]*

āgāh itdi: *Haberdar etmek, bilgilendirmek.*

1. Çün itdi tamām nāmesin şāh
   İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 40). [āgāh itdi, -di]*

āgāh ḳılup: *Haberdar etmek.*

1. Āgāh ḳılup o bī-nevāyı
   ʿArż itdiler aña mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 13). [āgāh ḳılup, -up]*

āgāh oldı: *Haberdar olmak, öğrenmek, vakıf olmak.*

1. Āḫir ḫademüñ birisi nā-gāh
   Bir gūne ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 70). [āgāh oldı, -dı]*

āgāh olıcaḳ: *Haberdar olmak.*

1. İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh
   Bir vaż ile ki el-ʿıyāẕu bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 3). [āgāh olıcaḳ, -ıcaḳ]*

āgāh olmadı: *Haberdar olmak, uyanık olmak, farkında olmak.*

1. Birbirini bilmez ol iki māh
   Olmadı biri birinden āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 16). [āgāh olmadı, -ma, -dı]*

<u>āġāz:</u> *Başlangıç, başlama.*

1. Kimisi idüp sürūda **āġāz**
   Bezm ehline gösterürdi şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 27). [āġāz,]*

<u>āġāz eyler:</u> *Başlamak.*

1. Bir z̲errece itse ḫalḳ iʿzāz
   Çaḳ ḫamseye eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 22). [āġāz eyler, -r]*

<u>āġāz idicek:</u> *Başlamak.*

1. Kilküm idicek ḫırāma āġāz
   Olsa niçe bir daḳīḳa-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 33). [āġāz idicek, -icek]*

<u>āġāz itdi:</u> *Başlamak.*

1. Ṭaġlarda nevāya itdi āġāz
   ʿĀlemlere ʿaşḳı ṣaldı āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 67). [āġāz itdi, -di]*

<u>āġāz itdi:</u> *Başlamak.*

1. Efsāne-nüvīs ü ḳıṣṣa-perdāz
   Bu resme beyāna itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 2). [āġāz itdi, -di]*

2. Sancaḳların eyleyüp ser-efrāz
   Āheng-i neberde itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 16). [āġāz itdi, -di]*

<u>āġāz itdüm:</u> *Başlamak.*

1. Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz
   Sen mey vir ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 19). [āġāz itdüm, -dü, -m]*

<u>āġāz itmişleridi:</u> *Başlamak.*

1. İtmişleridi nevāya āġāz
   Bir bezm-i laṭīf idi o meclis *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 7). [āġāz itmişleridi, -miş, -ler, -i, -di]*

<u>aġla-:</u> *Göz yaşı dökmek II Üzülmek.*

1. Geh fürḳat ü geh viṣāl añardı
   Gāh **aġlar** idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 8). [aġlar, -r]*
2. Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar
   Hem söyler ü dem-be-dem hem **aġlar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 92). [aġlar, -r]*
3. Çoḳ **aġlayasın** velī ne ḥāṣıl
   Defʿ olmaya didügüm ġavāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 19). [aġlayasın, -(y)a, -sın]*
4. Çoḳ **aġladılar** bu mā-cerāya
   Defn itdiler anı da oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 43). [aġladılar, --dı -lar]*

<u>agla:</u> *Göz yaşı dökmek II Üzülmek.*

1. Ağlar idi yana yana her dem
   Ṭolmışdı fiġānı ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 5). [ağlar, -r]*
2. Bu gülse olurdı yār giryān
   Bu **ağlasa** ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 40). [ağlasa, -sa]*
3. Ṭaşlara urup başını enhār
   Tā ḥaşre dek **ağlasun** ebirvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 126). [ağlasun, -sun]*
4. Maġmūm evine olup revāne
   Ağlardı bu ḥāle yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 6). [ağlardı, -rdı]*

ağyār: *(Âşığa göre) Sevgilinin dost edindiği kimseler, rakipler.*

1. Anuñla ḳılurdı ʿīş ü ʿişret
   Ağyār ile ḳılmaz oldı ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 66). [ağyār,]*
2. Aḥvāle degül biri ḫaberdār
   Hīç kendüden özge yoḳdur **ağyār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 108). [ağyār,]*

ağz: *Ağız, insan ve hayvanlarda yemeye, seslenmeye mahsus uzuv.*

1. Ağzı gibi kec ḳamu kelāmı
   Maḫlūṭ belāyıla peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 65). [ağzı, -ı]*

âh: *Feryat, inilti.*

1. Yād eyleyicek o māhı her gāh
   Dünyāyı pür-āteş eylesün **āh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 128). [āh,]*
2. El vire ḳażā-yı āsmānī
   Āhum yaḳa ol yüce mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 10). [āhum, -um]*

<u>âh:</u> *İlenme, beddua.*

1. Gāhī ġam-ı çerḫi eyleyüp yād
   Eflāki iderdi **āhı** ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 6). [āhı, -ı]*

<u>âh:</u> *"Ah!" üzüntü bildiren ünlem.*

1. Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
   Āh kim elden düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 2). [āh,]*
2. Ki ey çerḫ elüñden **āh** u feryād
   Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [āh,]*
3. Ol ḫancerüñ üstine düşüp tīz
   Cān virdi vü didi **āh** Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 36). [āh,]*

<u>āh ile zār:</u> *İnleme ve feryat etme.*

1. ʿAşḳ itdi anı zebūn u bīmār
   Eylerdi dün ü gün **āh ile zār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 4). [āh ile zār,]*

<u>āh u efġān:</u> *Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.*

1. Yaş yirine gözlerüm döker ḳan
   Eyler beni lāl **āh u efġān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 44). [āh u efġān,]*

<u>āh u feryād eylerdi:</u> *Ah etmek, yüksek sesle bağırmak, haykırmak.*

1. Bu güne dökerdi yaşı Ferhād
   Eylerdi yürekden āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 72). [āh u feryād eylerdi, -ler, -di]*

āh u feryād idersin: *Ah ve feryat etmek, inlemek.*

1. Hīç kimseden irmemiş gibi dād
   Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 88). [āh u feryād idersin, -er, -sin]*

āh u feryād itme: *Ah ile feryat etmek.*

1. Kim çekme melāmet ey perī-zād
   Pervīz içün itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 42). [āh u feryād itme, -me]*

aḥbāb: *Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

1. Yārānını eylemişdi daʿvet
   Aḥbābı ile iderdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 22). [aḥbābı, -ı]*

aḫbār: *Haberler.*

1. Āgāh idüp o şāhı fi'l-ḥāl
   Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 18). [aḫbārını,]*
2. Aḫbār ḳılup bu ḫoş peyāmı
   Şerḥ eyledi söylenen kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 93). [aḫbār,]*

aḫbār-ı selām-ı vasl-ı ḫusrev: *Husrev'in (sevgiliye) ulaşmasının esenliğinin haberleri.*

1. Çün geldi peyām-ı vaṣl-ı Ḫusrev
   Aḫbār-ı selām-ı vasl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 2). [aḫbār-ı selām-ı vasl-ı ḫusrev,]*

āheng-i neberde: *Savaş düzeni.*

1. Sancaḳların eyleyüp ser-efrāz
   Āheng-i neberde itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 16). [āheng-i neberde, -e]*

āh-ı pür-şerāre göge irdi: *Kıvılcımla dolu feryadı göğe erişmek, çok fazla ve acıyla feryat etmek.*

1. Gül ruḫların itdi pāre pāre
   İrdi göge āh-ı pür-şerāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 22). [āh-ı pür-şerāre göge irdi, -di]*

āhın almaḳ: *Birinin ilenmesini üstüne çekmek.*

1. Her kim ne iderse ḳalmaḳ olmaz
   Maẓlūmlar **āhın almaḳ** olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 26). [āhın almaḳ, -mak]*

āḫir: *En son, nihayetinde, artık.*

1. Ben ḫasteye luṭf u mekremet ḳıl
   Āḫir nefesümde merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 46). [āḫir,]*
2. Ammā ki be-muḳteżā-yı taḳdīr
   Āḫir o maḥabbet itdi teʾs̲īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 12). [āḫir,]*
3. Ol cānibe oldılar revāne
   İrişdiler **āḫir** ol mekāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 76). [āḫir,]*
4. Evṣāf-ı laṭīfi z̲ikre gelmez
   Ger vaṣf olursa **āḫir** olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 70). [āḫir,]*
5. Āḫir o nigār-ı meh-nihādı
   Ol lāle-ruḫ u melek-nijādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 115). [āḫir,]*
6. Ḳalmadı ḳarār u ṣabrı **āḫir**
   ʿAzm eyledi olmaġa müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 11). [āḫir,]*

7. Āḫir sefer iḫtiyār ḳıldı
   Ṣabr eylemedi güẕār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 7). [āḫir,]*
8. Anuñ daḫi ḳalmadı ḳarārı
   Terk eyledi **āḫir** ol diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 12). [āḫir,]*
9. Āḫir heves eylemiş o ferzend
   Bir ṣanʿata kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 17). [āḫir,]*
10. Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd
    Āḫir anı ḥāṣıl itdi ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 28). [āḫir,]*
11. Āḫir yir öpüp s̲enālar itdi
    El başa ḳodı duʿālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 1). [āḫir,]*
12. Āḫir ḫademüñ birisi nā-gāh
    Bir güne ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 69). [āḫir,]*
13. Āḫir irişüp ecel ḳafāya
    Ṣaldı anı kişver-i fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 7). [āḫir,]*
14. Hem ḳayṣere itdi çoḳ s̲enālar
    Āḫir yüz urup didi duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 30). [āḫir,]*
15. Āḫir o gül-i ḥadīḳa-i nāz
    O yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 77). [āḫir,]*
16. Āḫir ki şu żāyiʿ ola bī-sūd
    Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 29). [āḫir,]*
17. Çün **āḫir** irişdi ʿaḳlı başa
    Urdı ol nā-tüvānı ṭaşa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 135). [āḫir,]*
18. Aṣḥābını **āḫir** eyledi cemʿ
    Kim ideʿasākir-i ġamı ḳamʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 33). [āḫir,]*
19. Ol başa iletdi işin **āḫir**
    Olmadı o kāra kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 41). [āḫir,]*

20. Āḫir bunı itdiler muḳarrer
    Bir burca gele ol iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 69). [āḫir,]*
21. Āḫir yüriyüp serān-ı iḳlīm
    Ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 85). [āḫir,]*
22. Āḫir olur erzel-i ṭavāyif
    Ḳatlanma bu işde ġaflet itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 33). [āḫir,]*
23. Āḫir didiler budur sezāvār
    Sulṭān ola oġlı çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 35). [āḫir,]*
24. Āḫir görüşümdür anı çünkim
    Menʿ itmemek oldı şāha lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 29). [āḫir,]*
25. Meyl itme cihān-ı bī-vefāya
    Āḫir iledür seni fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 40). [āḫir,]*

aḥkām: *Hükümler, kānunlar, emirler, buyruklar.*

1. Ṭut ol ḳalem-i varaḳ-nigārı
   Aḥkāmuñı elde eyle cārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 24). [aḥkāmuñı, -u, -ñ, -ı]*
2. İcrā ide cümle ḫalḳa **aḥkām**
   ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 133). [aḥkām,]*

aḫkar-ı ʿibāduñ: *İbadet edenleri hâkir olanı.*

1. Gitdiyse bir **aḫḳar-ı ʿibāduñ**
   Var yirine anca nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 33). [aḫḳar-ı ʿibāduñ, -uñ]*

aḫkar-ı ʿibāduñ: *İbadet edenleri hâkir olanı.*

1. Gitdiyse bir **aḫḳar-ı ʿibāduñ**
   Var yirine anca nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 33). [aḫḳar-ı ʿibāduñ, -uñ]*

ahlāk: *Bir kimsenin iyi niteliklerini veya kişiliğini ifade eden tutum ve davranışlar bütünü, mizaç, tabiat.*

1. Evżāʿı laṭīf ü ḫulḳı ġarrā
   Aḫlāḳına yoḳ naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 82). [aḫlāḳına, -ı, -n, -a]*

aḫşām irişdi: *Akşam olmak, akşam vaktinin gelmesi.*

1. Bir gün ki gelüp irişdi aḫşām
   Gösterdi ẓuhūr rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 1). [aḫşām irişdi, -di]*

aḫsent: *Aferin, bravo* .

1. Her kim ḳapusında ide ḫıdmet
   Aḫsent zihī kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 26). [aḫsent,]*
2. Aḫsent zihī dem-i ḫuceste
   Kim buldı ṭabībin iki ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 9). [aḫsent,]*
3. Aḫsent eyā sipihr-i ġaddār
   Sende varımış fenādan āṣār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 113). [aḫsent,]*
4. Aḫsent zihī muḥibb-i ṣādıḳ
   Bu güne gerek kemāl-i ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 47). [aḫsent,]*
5. Her ʿāzim olan bu gülsitāna
   Aḫsent diye bu nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 18). [aḫsent,]*

aḫter: *Yıldız.*

1. Āḫir bunı itdiler muḳarrer
   Bir burca gele ol iki **aḫter** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 70). [aḫter,]*

<u>āhū:</u> *Ceylân, karaca, gazal, meral.*

1. Fersaḫ fersaḫ gidüp o meh-rū
   Nā-gāh görindi bir ḳaç **āhū** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 18). [āhū,]*
2. Āhūlara at depince ol dem
   Yil gibi götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 21). [āhūlara, -lar, -a]*
3. Ol cānibe baḳdı çün ol **āhū**
   Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 69). [āhū,]*

<u>ahval:</u> *Durumlar, hâller, vaziyetler.*

1. Feryād iderin o bāba fi'l-ḥāl
   İʿlām iderin ne ise **aḥvāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 22). [aḥvāl,]*
2. Çün sen olasın o māha meyyāl
   Baş üstine sehldür bu **aḥvāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 24). [aḥvāl,]*
3. Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi şāha
   Aḥvāl dinildi hep o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 12). [aḥvāl,]*
4. Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl
   Ḳalmışdı bu heyʾet üzre **aḥvāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 22). [aḥvāl,]*
5. Aḥvālümi ṣorma kim zamāne
   Uġratdı beni belā-yı cāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 19). [aḥvālümi, -üm, -i]*
6. Aḥvālüme şefḳat eylerüm yoḳ
   Bir baña mürüvvet eylerüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 49). [aḥvālüme, -üm,-e]*

7. Aḥvāle degül biri ḫaberdār
   Hīç kendüden özge yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 107). [aḥvāle, -e]*

aḥvāl-i zamāneden: *Zamanın halleri.*

1. Eylerdi bu vech ile naṣīḥat
   Aḥvāl-i zamāneden ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 58). [aḥvāl-i zamāneden, -den]*

aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan: *Yerin ve gökyüzünün hâlleri.*

1. Ben bī-ḫaberem bu kün fe-kāndan
   Aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 130). [aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan, -dan]*

aḥvālin taʿyīb itmesün: *Hâlini ayıplamak.*

1. ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün yāruñ sözin
   Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 4). [aḥvālin taʿyīb itmesün, -sün]*

aḳ: *(Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.*

1. İtsek bu revişde ḥüsn-i tedbīr
   Lā-yenḳaṭıʿ **aḳsa** ḫānuma şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 48). [aḳsa, -sa]*
2. Aḳup gele ḥavża ola dāḫil
   Maḳṣūdı idevüz anuñla ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 59). [aḳup, -up]*
3. Ḫayrān ḥayrān gelür şitābān
   Ṭaşlarla dögünmeden **aḳar** ḳan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 76). [aḳar, -ar]*

4. Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü tāb
   Aḳar gözi yaşı ṣanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 94). [aḳar, -ar]*

aḳıd: *(Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.*

1. Geh yaşını eyleyüp revāne
   Ḳanlar **aḳıdurdı** yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 40). [aḳıdurdı, -ur, -dı]*
2. Bir nesneye eylemezdi meyli
   Gözden **aḳıdurdı** eşk-i seyli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 72). [aḳıdurdı, -ur, -dı]*
3. Maḥzūn u belā-keş ü giriftār
   Dāyim **aḳıdurdı** eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 74). [aḳıdurdı, -ur, -dı]*

ʿāḳil: *Akıllı.*

1. ʿĀḳil olana bu key ḫaṭarnāk
   Bu ḫavfı gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 15). [ʿāḳil,]*
2. Muḥtāl durur zamāne muḥtāl
   ʿĀḳil iseñ olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 38). [ʿāḳil,]*

aḳıt-: *Akıtmak, akmasını sağlamak, dökmek. II Gözyaşı dökmek, ağlamak.*

1. Ol ṣūreti gördi çünki Şīrīn
   Fi'l-ḥāl **aḳıtdı** eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 142). [aḳıtdı, -dı]*
2. Çeşminden **aḳıtdı** niçe deryā
   Didi ki eyā ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 45). [aḳıtdı, -dı]*

ʿ**aḳl:** *Akıl, us, düşünme ve anlama yeteneği.*

1. Bilmem beni neyledi bu ṣūret
   ʿAḳlımı ṭaġıtdı bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 4). [ʿaḳlımı, -ım, -ı]*
2. Didi o dem ey yegāne üstād
   ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 2). [ʿaḳlum, -um]*
3. Ger var ise sende ʿ**aḳl** u idrāk
   Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [ʿaḳl,]*

ʿ**aḳl u hūşın aldı:** *Aklını ve şuurunu almak, bir şey düşünemeyecek duruma getirmek.*

1. Bir niçe zamān yıḳıldı ḳaldı
   Mātem ġamı ʿ**aḳl u hūşın aldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 134). [ʿaḳl u hūşın aldı, -dı]*

ʿ**aḳl u idrāk:** *Anlama ve kavrama kabiliyeti.*

1. Bir ḥālete düşmüşem ki ġamnāk
   Yoḳdur dil ü cānda ʿ**aḳl u idrāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 14). [ʿaḳl u idrāk,]*

ʿ**aḳlı başa irişdi:** *Aklı başına gelmek, akıllanmak.*

1. Çün āḫir irişdi ʿaḳlı başa
   Urdı ol nā-tüvānı ṭaşa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 135). [ʿaḳlı başa irişdi, -di]*

ʿ**aḳlı gelürdi giderdi:** *Aklı gelip gitmek, aklı başında olmamak.*

1. Geh ʿaḳlı gelürdi geh giderdi
   Ṭurduġı zemīni ḫūn iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 49). [ʿaḳlı gelürdi giderdi, -di]*

ʿ**aḳlı gitdi:** *Çok korkudan veya çok sevinçten ne yapacağını şaşırmak.*

1. Ferhād bu ḥāli çün işitdi
   Dünyāyı yitürdi ʿ**aḳlı gitdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 130). [ʿaḳlı gitdi, -di]*

ʿ**aḳlın aldurmış:** *Delirmek, meftun olmak, hayrete düşmek.*

1. ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün yāruñ sözin
   Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 3). [ʿaḳlın aldurmış,]*

ʿ**aḳlın ṭaġıdup:** *Aklını dağıtmak, aklını kaybetmek.*

1. ʿAḳlın ṭaġıdup yitürdi kendin
   Baġladı biline ʿaşḳ bendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 47). [ʿaḳlın ṭaġıdup, -up]*

ʿ**aḳlın yitürüp:** *Aklını yitirmek, aklını kaybetmek, düşünemez hâle gelmek, deli gibi olmak.*

1. ʿAḳlın yitürüp ṭaġıtdı hūşı
   Ḳalmadı ḳarārı gitdi hūşı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 105). [ʿaḳlın yitürüp, -üp]*

ʿ**aḳlını başına cemʿ eylesün:** *Aklını başına toplamak.*

1. ʿAḳlını başına eylesün cemʿ
   Hecr ile aḳıtmasun daḫi demʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 35). [ʿaḳlını başına cemʿ eylesün, -sün]*

ʿ**aḳlını başına cemʿ eylesün:** *Aklını başına toplamak.*

1. ʿAḳlını başına eylesün cemʿ
   Hecr ile aḳıtmasun daḫi demʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 35). [ʿaḳlını başına cemʿ eylesün, -sün]*

ʿ**aḳlını ṭaġıtmış:** *Aklını kaybetmek, aklını başından almak.*

1. Mecnūn gibi ʿ**aḳlını ṭaġıtmış**
   Leylā'sı ġamıyla hūşı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 73). [ʿaḳlını ṭaġıtmış, -mış]*

ʿ**aḳlını uġurlamışdı:** *Aklını uğurlamak, aklını çalmak.*

1. Pervīz idi bāʿisi bu ḥālüñ
   ʿAḳlını uġurlamışdı zālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 10). [ʿaḳlını uġurlamışdı, -la, -mış-mış, -dı]*

ʿ**aḳlum alduñ:** *Aklını (başından) almak: Bir kimseyi düşünemeyecek duruma getirmek, aklını kaybettirmek.*

1. Sensin ki beni bu derde şalduñ
   Bir kerre görişde ʿ**aḳlum alduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 94). [ʿaḳlum alduñ, -du, -ñ]*

aḳrān: *Mevki, rütbe ve durumları birbirine uygun olanlar, emsal.*

1. Aḳrānum içinde fāyiḳam ben
   İḥsān u ʿaṭāya lāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 41). [aḳrānum, -um]*

aḳribā: *Akraba, kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler.*

1. Yārān ġamı āşnā belāsı
   Ḳardaş sözi **aḳribā** cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 52). [aḳribā,]*

al-: *Almak, yoksun bırakmak.*

1. Al cānumı çünki cānum **alduñ**
   Şāhen-şeh-i cān-sitānum **alduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 28). [alduñ, -du, -ñ]*

al-: *(Aklı başından) almak, gidermek.*

1. Didi o dem ey yegāne üstād
   ʿAḳlum benüm **aldı** ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 2). [aldı, -dı]*

al-: *Elde etmek.*

1. Dāyim getürür egerçi ḫuddām
   Ammā **alımam** mezīd ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 124). [alımam, -ı, -ma, -m]*

al: *Temin etmek, edinmek.*

1. Kim **alına** niçe biñ ġanemler
   Cemʿ eyleyeler anı ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 51). [alına, -ın, -a]*
2. Al destüñe tīġ-ı ābdārı
   İsterseñ eger viṣāl-i yārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 95). [al,]*

al: *Kırmızı.*

1. Gül gibi yañaġı **al** u rengīn
   Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 57). [al,]*
2. Anda belürüp hezār sancaḳ
   Peykvār görindi **al** bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 26). [al,]*

al: *Ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek.*

1. Bārū-yı sipihri **aldı** ḫurşīd
   Meh ḳaldı nuḥūset üzre nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 5). [aldı, -dı]*

al: *Almak, yoksun bırakmak.*

1. N'itdüñ beni derd-i ʿaşḳa ṣalduñ
   Ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum **alduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 56). [alduñ, -du, -ñ]*

al: *Bir şeyi eline alma, tutma.*

1. Alsam bu revişde deste ḫāme
   Gelse ḳalemüm benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 37). [alsam, -sa, -m]*
2. Al destüñe cām-ı lāle-gūnı
   Tā arta derūnumuñ cünūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 3). [al,]*
3. Alsa ele ḫāme-i dürer-bār
   Çoḳ ṭarz-ı ġarīb ider iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 47). [alsa, -sa]*
4. Alup ele ḫāme-i güher-bār
   Gün gibi cemālin itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 29). [alup, -up]*

al: *(Vergi için) toplamak.*

1. Kim virmedi saña taḫt u tācı
   Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 136). [aldı, -dı]*

aʿlā: *Çok şerefli, pek yüce, aziz.*

1. Eṭvārı güzel revişde **aʿlā**
   Her şīvesi dil-pesend ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 89). [aʿlā,]*

ʿalāmet: *İşaret, iz II delil, kanıt.*

1. Bī-çāreye ẓulm ʿādetüñdür
   ʿĀlem götüri **ʿalāmetüñdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 80). [ʿalāmetüñdür, -üñ, -dür]*

ālām-ı firāḳ: *Ayrılık acıları.*

1. Ālām-ı firāḳ zāʾil olmış
   Her biri murāda vāṣıl olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 101). [ālām-ı firāḳ,]*

ālāt-ı neberd: *Savaş aletleri, savaş mühimmatları.*

1. Ālāt-ı neberd ḥāżır oldı
   Hengām u ġāye nāẓır oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 19). [ālāt-ı neberd,]*

ālāt-ı neşāṭı: *Neşe aletleri.*

1. Esbāb-ı sefer tedārük itdi
   Ālāt-ı neşāṭı hep ṭaġıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 14). [ālāt-ı neşāṭı, -ı]*

ʿalāyim-i maḥabbet: *Sevginin / aşkın alametleri.*

1. Yaḳdı yüregini yār-ı şefḳat
   Deprendi **ʿalāyim-i maḥabbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 44). [ʿalāyim-i maḥabbet,]*

ʿalāyim-i selāmet: *Esenlik ve güvenlik belirtileri.*

1. Ḳalmadı tenümde tāb u ṭāḳat
   Refʿ oldı ʿ**alāyim-i selāmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 96). [ʿalāyim-i selāmet,]*

<u>ālāyiş-i ḥüznden:</u> *Hüznün gösterişi.*

1. Bir ẕerre göñüllerinde ġam yoḳ
   Ālāyiş-i ḥüznden elem yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 98). [ālāyiş-i ḥüznden, -den]*
2. Endīşe-i hecrden muʿarrā
   Ālāyiş-i ḥüznden müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 16). [ālāyiş-i ḥüznden, -den]*

<u>ālāyiş-i mā-sivāyı:</u> *Allah'ın dışında kalan şeylerin gösterisi.*

1. Ālāyiş-i mā-sivāyı yā Rab
   Ġam-ḫāne-i ḳalbden gider heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 21). [ālāyiş-i mā-sivāyı, -y, -ı]*

<u>ālāyiş-i naḳşdan:</u> *Görüntünün, sûretin gösterişi.*

1. Dārā-yı sipihr-i ʿālem-ārā
   Ālāyiş-i naḳşdan müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 12). [ālāyiş-i naḳşdan, -dan]*

<u>aldan-:</u> *Görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak; bir hileye, yalana kanmak.*

1. Yüz virdi zamāne-i ḥıyel-bāz
   Aldandı ol iki yār-ı ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 30). [aldandı, -dı]*
2. Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz
   Aldandı o bed-dil ü cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 16). [aldandı, -dı]*

ʿ**ālem:** *Cihan, dünya, yeryüzü, evren, kâinat.*

1. ʿĀlemleri eyleyüp müzeyyen
   İnsān içün itdi anı mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 17). [ʿālemleri, -ler, -i]*
2. Ol zümre-i enbiyāya ḫātim
   ʿĀlem götüri anuñla ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 20). [ʿālem,]*
3. Ey bāʿiṣ-i … ʿ**ālem**
   ʿĀlem götüri senüñle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 35). [ʿālem,]*
4. Ey bāʿiṣ-i … ʿālem
   ʿĀlem götüri senüñle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 36). [ʿālem,]*
5. Luṭfuñ ḳamu ʿ**āleme** yayılmış
   Hep ḫalḳ seni şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 97). [ʿāleme, -e]*
6. Ol cümle ʿ**ālemüñ** penāhı
   Hem-sāye-i sāye-i ilāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 1). [ʿālemüñ, -üñ]*
7. Zī ʿ**ālem** saʿd u nīk hengām
   Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 83). [ʿālem,]*
8. Bir ḳıṣṣaya eyle sen ser-āġāz
   ʿĀlemlere ṣal bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 46). [ʿālemlere, -ler, -e]*
9. İcrā ide cümle ḫalḳa aḥkām
   ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 134). [ʿālem,]*
10. ʿĀlemleri eyleye müzeyyen
    Ārāste ola şehr-i Ermen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 131). [ʿālemleri, --ler , --i]*

11. Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿ**ālem**

    Olmış şeb ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 45). [ʿālem,]*

12. Her ḳanda çıḳarsa tīġ-ı pāki

    ʿĀlem götüri olur helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 90). [ʿālem,]*

13. Müjgānları ḫancer idi ḫūn-rīz

    İhlāk iderdi ʿ**ālemi** tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 88). [ʿālemi, -i]*

14. Şād olmaz idi derūnı bir dem

    Teng olmış idi başına ʿ**ālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 70). [ʿālem,]*

15. Bī-çāreye ẓulm ʿādetüñdür

    ʿĀlem götüri ʿalāmetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 80). [ʿālem,]*

16. İt bāde-i ḫoş-güvārı hem-dem

    Virsün baña luṭfuñ özge ʿ**ālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 8). [ʿālem,]*

17. Cān bāde-i ḥayret ile medhūş

    Dil ʿ**ālemi** eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 6). [ʿālemi, -i]*

18. Aġlar idi yana yana her dem

    Ṭolmışdı fiġānı ile ʿ**ālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 6). [ʿālem,]*

19. Pertev ṣalıcaḳ zemīne muḥkem

    Müstaġraḳ-ı nūr oldı ʿ**ālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 14). [ʿālem,]*

20. ʿĀlemde hemīşe ṣanʿat oldur

    Mebnā-yı kemāl-i devlet oldur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 21). [ʿālemde, -de]*

21. ʿÖmrin buña ṣarf idüp tamāmī

    ʿĀlemlere ṭoldı nīk nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 80). [ʿālemlere, -ler, -e]*

22. Ṭaġlarda nevāya itdi āġāz

ʿĀlemlere ʿaşḳı ṣaldı āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 68).*

[ʿālemlere, -ler, -e]

23. Bu yaña o yār-ı nāz-perverd

Ol ʿ**ālem** içinde ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 74). [ʿālem,]*

24. Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam

Bulmışdı velī bir özge ʿ**ālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 26). [ʿālem,]*

25. Oldı ġamı ʿ**āleme** mübeddel

Çekdi elem-i firāḳdan el *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 11). [ʿāleme, -e]*

26. Bir maḥremi yoġıdı ġamında

Āzāde gezerdi ʿ**āleminde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 28).*

[ʿāleminde, -i, -n, -de]

27. Bir ay müretteb oldı ʿişret

ʿĀlem götüri ġarīḳ-i niʿmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 84). [ʿālem,]*

28. Allāh'dan irmeyince iḥsān

ʿĀlemde çekildi niçe ḫüsrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 12).*

[ʿālemde, -de]

29. Bāḳī ṭutalar cihān-ı dūnı

ʿĀlem ola anlaruñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 34). [ʿālem,]*

30. Hem vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın

Hem ʿ**āleme** tācdār olursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 100). [ʿāleme, -e]*

31. Senden dün ü gün budur murādum

ʿĀlemde sañadur iʿtimādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 26).*

[ʿālemde, -de]

32. Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿ**ālem**

Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 13).*

[ʿālem,]

33. Gencīne-güşālıḳ itdügüm dem
Ṭālib ola ger cemīʿ ʿ**ālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 32). [ʿālem,]*

ʿ**ālem süre:** *Eğlence yapmak.*

1. Bezmin ter ü tāze ḳıl dem-ā-dem
Her gün süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 82). [ʿālem süre, -e]*

ʿ**ālem yıḳıldı:** *Dünya yıkılmak, her şey altüst olmak.*

1. Yol yapmadasın yıḳıldı ʿālem
Yoḳ yirlere gitdi çekdigüñ ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 103). [ʿālem yıḳıldı, -dı]*

ʿ**ālem-ārā:** *Dünyayı süsleyen.*

1. Eşʿārum olurdı ʿ**ālem-ārā**
Eylerdi ṭabīʿatüm mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 37). [ʿālem-ārā,]*

ʿ**ālem-i cān u cān-ı ʿālem:** *Âlemin canı, canın âlemi. (Hz. Muhammet).*

1. Ey sākin-i maḫzen-i dü-ʿālem
Ey ʿ**ālem-i cān u cān-ı ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 32). [ʿālem-i cān u cān-ı ʿālem,]*

ʿ**ālem-i vaṣla:** *Kavuşma alemi.*

1. Çün ʿ**ālem-i vaṣla** cānı yetdi
Dilden iki ʿālemi unıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 47). [ʿālem-i vaṣla, -a]*

ʿ**alī:** *Ulu, yüce.*

1. Olduḳca bunuñ maḳāmı ʿ**ālī**
   Aʿdā ola ġuṣṣa pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 85). [ʿālī,]*

ʿ**alī:** *Dört büyük halifenin sonuncusu olan, Hz. Muhammed'in damadı ve aynı zamanda amcası Ebu Talib'in oğlu, Hz. Ali.*

1. Bū Bekr ü ʿÖmer ʿ**Alī** vü ʿOs̲mān
   Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 7). [ʿalī,]*

ʿ**alīl:** *Hasta.*

1. Çün pādşehi z̲elīl ḳılmış
   Derdiyle çoġın ʿ**alīl** ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 18). [ʿalīl,]*

ʿ**alī-mehābet:** *Hz. Ali gibi azamet ve mehabet sahibi.*

1. Ṣāḥib-naẓar u güzīde-fiṭrat
   Bū-bekr-ḥayā ʿ**Alī-mehābet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 34). [ʿalī-mehābet,]*

allāh: *"Allah!" bir şey karşısında hayranlık veya yakarma bildiren bir söz.*

1. Allāh ki belā-yı cān durur ʿaşḳ
   Āşüfte-kün-i cihān durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 33). [allāh,]*

allāh: *Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Huda.*

1. Her dem ḳala ḫāk içinde bed-ḫ∨āh
   Yirden anı üstün ide **Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 96). [allāh,]*
2. Müştāḳ idi tā ezel saña şāh
   Biñ şükr müyesser itdi **Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 86). [allāh,]*

3. Hem daḫi bulardan özge ey şāh
   Bir māh ḳomış o yirde **Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 2). [allāh,]*
4. Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh
   Dāyim ideʿizz ü ḳadrüñ **Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 40). [allāh,]*
5. Kim itdi saña bu kārı taʿlīm
   Allāh'dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 110). [allāh'dan, -dan]*
6. Allāh'dan irmeyince iḥsān
   ʿĀlemde çekildi niçe ḫüsrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 11). [allāh'dan, -dan]*

allāh allāh: *Şaşırma ifade eden bir söz.*

1. Allāh Allāh sipihr-i ġaddār
   Gör kimleri eyledi giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 1). [allāh allāh,]*

ālūde-i hemm-i gerd-iʿaşḳam: *Aşk tozunun derdine bulaşmış.*

1. Didi ki zebūn-ı derd-iʿaşḳam
   Ālūde-i hemm-i gerd-iʿaşḳam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 84). [ālūde-i hemm-i gerd-iʿaşḳam, -am]*

aʿmāl: *Ameller, işler.*

1. Aʿmālüme yoḳdur iʿtimādum
   Senden şefḳat durur murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 47). [aʿmālüme, -üm, -e]*

amān-ı ferruḥ: *Uğurlu emniyet, emin hal.*

1. Zī vaḳt-i ḫoş zamān-ı ferruḫ
   Rūz-ı feraḥ u **amān-ı ferruḫ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 92). [amān-ı ferruḫ,]*

ämmå: *"Ama" bağlacı; ama, fakat, lakin, velakin; ancak.*

1. Ammā ki ḥużūr-ı ḳalb yoḳdur
   Dilde sebeb-i ġumūm çoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 27). [ammā,]*
2. Ammā ki be-muḳteżā-yı taḳdīr
   Āḫir o maḥabbet itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 11). [ammā,]*
3. Ammā nice zen mehābet aşlı
   Mānend-i ʿAlī ṣalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 21). [ammā,]*
4. Çoġıdı egerçi laʿli çün ḫāk
   Ammā ki yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 36). [ammā,]*
5. Gerçi niçe māl iderdi iʿṭā
   Yoḳ idi ḫulūṣ-ı ḳalbi **ammā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 46). [ammā,]*
6. Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi
   Ḳalbinden o hemm ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 101). [ammā,]*
7. Ammā ki beni ḫarāb ḳılma
   Maġlūb-ı şarāb-ı nāb ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 11). [ammā,]*
8. Ammā bu ṭarafda zār Şīrīn
   Derd ü ġam ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 33). [ammā,]*
9. Ammā ki hemīşe ol meh-i nev
   Eylerdi ümīd-i vaşl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 65). [ammā,]*

10. Süd gerçi gelür nihāyeti yoḳ

    Ḳalbüñ **ammā** ḳanāʿati yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 46). [ammā,]*

11. Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil

    Ammā ki ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 122). [ammā,]*

12. Dāyim getürür egerçi ḫuddām

    Ammā alımam mezīd ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 124). [ammā,]*

13. Ammā degülem anuñla ḳāniʿ

    Her gün gelemez olur mevāniʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 127). [ammā,]*

14. Ammā ki bunuñ ḳarārı gitmiş

    Fehm itmege iḳtidārı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 141). [ammā,]*

15. Ammā ne disün ne ḥāl itsün

    Ne güne maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 147). [ammā,]*

16. Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāşıḳ

    Ammā degül ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 30). [ammā,]*

17. Kendüñe egerçi zaḥmet itdüñ

    Ammā baña ḫūb ḫıdmet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 96). [ammā,]*

18. Ammā kimini idüp feraḥnāk

    Ḫāk olsa yiri idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 117). [ammā,]*

19. Ammā ki ne sūd ḫalḳ-ı ʿālem

    Çekdürmede baña günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 17). [ammā,]*

20. Yüz gevherüm **ammā** raġbetüm yoḳ
    Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 19). [ammā,]*
21. Ammā n'ideyin sipihr-i ġaddār
    Dāyim dile virmede yüz āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 41). [ammā,]*

<u>añ-:</u> *Adını söylemek, zikretmek, hatırlamak.*

1. Ol zārı **añup** nizār oldı
   Yād itdi anı figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 47). [añup, -up]*

<u>añ:</u> *Adını söylemek, zikretmek, hatırlamak.*

1. Geh fürḳat ü geh viṣāl **añardı**
   Gāh aġlar idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 7). [añardı, -ar, -dı]*
2. Eṣnā-yı muṣāḥabetde nā-gāh
   Eşʿār u … **añdı** ol şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 16). [añdı, -dı]*
3. Derd aldı cemīʿ varın anuñ
   Hīç **añmadı** varını cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 66). [añmadı, -madı]*
4. Zārīlıġın **añdı** zār oldı
   Yād itdi ġamın figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 45). [añdı, -dı]*
5. Ol ʿārıż-ı mihr-tābuñ **añsam**
   Ol şīve ile ḫiṭābuñ **añsam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 41). [añsam, -sa, -m]*
6. Ol ʿārıż-ı mihr-tābuñ **añsam**
   Ol şīve ile ḫiṭābuñ **añsam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 42). [añsam, -sa, -m]*

<u>añ:</u> *An / vakit.*

1. Maḳṣūd idindi şāh ol **an**
   Ferhād'ı ide esīr-i zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 39). [an,]*

<u>aña:</u> *O. Teklik üçüncü şahıs zamiri.*

1. Baḳduḳca **aña** o ġayret-i ḥūr
   Kendüni görüp olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 67). [aña,]*
2. Şīrīn işidince bu kelāmı
   Didi ilet **aña** bu peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 86). [aña,]*
3. Zindānı çün itdiler **aña** yir
   Bir ḳayd-ı ʿaẕīmi oldı zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 39). [aña,]*
4. Vaṣl ile bulur ḥayāt ʿāşıḳ
   Vuṣlatdur **aña** ṭabīb-i ḥāẕıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 22). [aña,]*
5. Şāhuñ var idi bir oġlı ḫūn-rīz
   İtmezdi maḥabbet **aña** Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 38). [aña,]*
6. İtdi dil ü cānda derd ü ġam yir
   Muḥkem **aña** ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 78). [aña,]*
7. Ḳanı ol serv-i naḫlistān-ı ḫūbī
   Aña hem-sāye oldı şimdi ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 2). [aña,]*

<u>aña:</u> *" O " işaret zamiri.*

1. Bir vech ile itdi **aña** iḳdām
   Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 7). [aña,]*

<u>ʿanā:</u> *Güçlük, meşakkat, zahmet.*

1. Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿaşḳ
   Ṣāfī elem ü ʿ**anā** durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 114). [ʿanā,]*

<u>ʿanāda ḳaldum:</u> *Zahmet içinde kalmak.*

1. Bir çāre meded belāda ḳaldum
   Dermān irgür ʿ**anāda ḳaldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 50).*
   [ʿanāda ḳaldum, -du, -m]

ʿ**anberāsā:** *Anber gibi.*

1. Bir misk idi kāküli muṭarrā
   Ḫoş-bū idi zülfi ʿ**anberāsā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 16).*
   [ʿanberāsā,]

ʿ**anber-bez:** *Amber esişli, amber (kokulu) esen yel.*

1. Bir būy getürdi rāḥat-āmīz
   ʿAnber-bez ü leṭāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 24). [ʿanber-bez,]*

ança: *Ancak.*

1. Gitdiyse bir aḥḳar-ı ʿibāduñ
   Var yirine **anca** nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 34). [anca,]*

ancak: *Ancak.*

1. İnṣāf ḳıl ey ʿadū-yı bed-ḫ∨āh
   Siḥr **ancaḳ** olur tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 6). [ancaḳ,]*

ancak: *"Lakin, ama, fakat, yalnız" sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz.*

1. Ancaḳ degülem bu fende māhir
   Ṭarz-ı ġazel içre merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 33). [ancaḳ,]*

anda: *Orada.*

1. Ne meclisdür o kim cemʿ olmış **anda** nāz-perverler
   Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [anda,]*
2. Fāriġ otururken **anda** ol pāk
   Cibrīl irişdi cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 9). [anda,]*
3. Bir şekl ile itdi **anda** taṣvīr
   Kim eylemek olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 117). [anda, -n, -da]*
4. Her ḳanda ki lāzım olsa üstād
   Ḥāżır bulınurdı **anda** Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 34). [anda,]*
5. Kim ṣaġıla **anda** şīr-i vāfir
   Laġm ile ḥavżda ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 65). [anda,]*
6. Bir laġm olaydı **anda** bünyād
   Mermerle yapaydı **anda** üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 133). [anda,]*
7. Bir nāle işitdi bir ṭarafdan
   Ṣandı ki var **anda** kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [anda,]*
8. Gün görmesün olsun **anda** nā-çār
   Tā itmeye ārzū-yı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 27). [anda,]*
9. Şāhāne libās itdi taġyīr
   ʿAzm eyledi **anda** ol cihān-gīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 32). [anda,]*
10. Anda belürüp hezār sancaḳ
    Peykvār görindi al bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 25). [anda,]*

andan: *Ondan sonra.*

1. Üç gün ṭutayın ʿazā tamāmet
   Andan ideyin senüñle ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 10). [andan,]*

ʿandelīb: *Bülbül.*

1. Gül rūyumuñ ola ʿ**andelībi**
   Maḳbūl ḳılam ben ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 125).*
   [ʿandelībi, -i]
2. Böyle gözede yine ġarībin
   Şād ide bu resme ʿ**andelībin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 14).*
   [ʿandelībin, -iñ]
3. Yanından ayırmadı ġarībin
   Ḳılmadı ḥazīn ʿ**andelībin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 64).*
   [ʿandelībin, -iñ]

ʿandelīb-i zārı: *Ağlayan, feryat eden bülbül.*

1. Her seyr ḳılan bu nev-bahārı
   Yād eyleye ʿ**andelīb-i zārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 14).*
   [ʿandelīb-i zārı, -ı]

anı: *" O " İşaret zamiri.*

1. Bir şekl ile itdi anda taṣvīr
   Kim eylemek olmaz **anı** taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 118). [anı,]*
2. Fi'l-ḥāl çıḳardı **anı** üstād
   Didi naẓar eyle ey perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 41). [anı,]*
3. Bir vech ile itdiler teʿānuḳ
   Kim **anı** beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 48). [anı,]*
4. Lāzım degül itmek **anı** taḥrīr
   Kim eylediler ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 3). [anı,]*

5. Bir himmet ile itdi **anı** ḥāṣıl
   Ṣanurdı gören çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 9). [anı,]*
6. Bir ḥabbe irişse devletüñden
   Dünyālara virmeyem **anı** ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 44). [anı,]*
7. Sen şāh olasın o bir belā-keş
   Yine idesin **anı** müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 112). [anı,]*
8. Hīç ʿāşıḳ olan ider mi **anı**
   Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 9). [anı,]*
9. Geldükde belā-yı nā-gehānī
   Hīç kimse ḫayāl itmez **anı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 90). [anı,]*
10. Kim **anı** beyāna ṭāḳatüm yoḳ
    Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 113). [anı,]*
11. Dünyāya beni esīr ḳılma
    Baña **anı** dest-gīr ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 18). [anı,]*
12. Hep ṭuydılar **anı** ehl-i dīvān
    Kim itdi vefāt şimdi sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 31). [anı,]*

ān-ı ṣıḥḥat: *Sağlıklı an, zaman.*

1. Gördüñ mi nedür zamān-ı ṣıḥḥat
   Vaḳt-i eşref o **ān-ı ṣıḥḥat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 4). [ān-ı ṣıḥḥat,]*

ʿan-ḳarīb: *Yakında, çok geçmeden, bir an evvel.*

1. Daʿvet idüñ ol gedāyı taʿcīl
   Eyleñ baña ʿ**an-ḳarīb** taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 58). [ʿan-ḳarīb,]*
2. Ol pīşeyi itdi bir bir iʿlām
   Tā eyleye ʿ**an-ḳarīb** itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 82). [ʿan-ḳarīb,]*

añla-: *Kavramak, idrak etmek.*

1. Ben **añlamadum** ṣalābetinden
   Ol bezmgehüñ mehābetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 9).*
   [añlamadum, -ma, -du, -m]

anlar: *" Onlar " üçüncü çoğul şahıs zamiri.*

1. Beñzemez ẕerre ḳadar **anlara** ḫūbān-ı cihan
   Eylemiş her birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 3).*
   [anlara, -a]
2. Mestān-ı şarāb-ı şevḳ ḥaḳḳı
   Anlardaki vecd ü ẕevḳ ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 26).*
   [anlardaki, -daki]
3. İḥsān baña **anlara** ʿaṭādur
   Anlara olan hemīn bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 77). [anlara, -a]*
4. Anlar ki medār-ı dīn olupdur
   Ehl-i şerʿe muʿīn olupdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 3). [anlar,]*
5. Bulışdı biri birine **anlar**
   Olmadı muṣāḥabet müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 13). [anlar,]*
6. Anlarla vidāʿ idüp o miskīn
   ʿAzm itdi yirine zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 17).*
   [anlarla, -la]
7. Besdür ġam-ı zülf ʿāṣıḳāna
   Zindān yeter **anlara** zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 94). [anlara, -a]*
8. Ayrılmadılar biri birinden
   Tā **anlara** ḳabr olınca mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 112).*
   [anlara, -a]

9. Bāḳī ṭutalar cihān-ı dūnı
   ʿĀlem ola **anlaruñ** zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 34). [anlaruñ, -un]*

anlat: *İfade etmek, açıklamak.*

1. Gösterdi żiyāʾ-ı tābnākin
   Añlatdı güneşle iştirākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 12). [añlatdı, -dı]*

anuñ: *Üçüncü tekil şahıs zamiri.*

1. Bī-raḥm idi saḫt idi derūnı
   Olmışdı cihān **anuñ** zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 40). [anuñ,]*
2. Ol zülf **anuñ** şeb itdi rūzın
   Arturdı o derdi dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 71). [anuñ,]*

anūşirvān-ʿadālet: *Anûşirvan gibi adaletli olan.*

1. Anūşirvān-ʿadālet Cem-mehābet
   ʿUṭārid-ḫāme vü Mirrīḫ-ḫancer *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 3). [anūşirvān-ʿadālet,]*

ara: *(Söz konusu olan iki şeyde) Orta, beyn, mâbeyn // İki şey arasında bulunan, arada olan.*

1. Ḫayrān idi ol **arada** ol māh
   Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 23). [arada, -da]*

ara: *Esna, sıra, vakit.*

1. Bī-lafẓ u ḥurūf u ṣavt u iʿcām
   Çoḳ söz ol **arada** buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 48). [arada, -da]*

2. Ḫusrev ol **arada** tīġ-der-dest
   Mānende-i şīr oldı ser-mest *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 11). [arada, -da]*
3. Şīrīn ol **arada** ḳaldı ḥayrān
   Hīç görmedi ins ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 61). [arada, -da]*

ara: *Ara, iç, yakın yer, çevre.*

1. Dimem ki bu ḥāle lāyıḳam ben
   Ümmet **arasında** fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 86). [arasında, -sı, -(n), -da]*
2. Maḫṣūṣ olur ki aṣfiyādur
   Ümmet **arasında** aṣdiḳādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 6). [arasında, -sı, -(n), -da]*
3. ʿUşşāḳ **arasında** ehl-i ḥikmet
   Virmez bu teṭayyura icāzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 11). [arasında, -sı, -n, -da]*

ara: *Ara, aralık, mesafe.*

1. Bildürmege ḥālümi meded yoḳ
   Anuñla menāzil **arada** çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 46). [arada, -da]*

ara: *Bölge, yer, mecra.*

1. Fi'l-ḥāl irişdi ol **araya**
   Sürdi yüzini o ḫāk-i pāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 45). [araya, -ya]*

ʿarab: *Arap ırkına mensup kimse.*

1. Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam
   Rūm u ʿ**Arab** u ʿAcem zebūnum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 42). [ʿarab,]*

ārām: *Durma, dinlenme, rahat, huzur.*

1. Bir kūh var idi Bī-sütūn-nām
   Ol şehre ḳarīb ṭutmış **ārām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 44). [ārām,]*

ārām bula: *Rahat ve huzur bulmak.*

1. İcrā ide cümle ḫalḳa aḥkām
   ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 134). [ārām bula, -a]*

ārām eyle: *Dinlenmek, rahat ve huzur içinde olmak.*

1. Ḫatm eyle fesāneyi kerem ḳıl
   Ārām eyle vü defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 4). [ārām eyle,]*

ārāmgeh: *Dinlenilecek yer.*

1. Ārāmgehi diyār-ı Ermen
   Merdāne feżāʾili velī zen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 19). [ārāmgehi, -i]*

ārāste: *Süslenmiş, bezenmiş.*

1. ʿĀlemleri eyleye müzeyyen
   Ārāste ola şehr-i Ermen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 132). [ārāste,]*

ārāyiş-i hānmān: *Ev bark süsü.*

1. K’ey māh bu zāra cān gerekmez
   Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 18). [ārāyiş-i ḫānmān,]*
2. Şimden girü baña cān gerekmez
   Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 22). [ārāyiş-i ḫānmān,]*

ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver: *Yedi ülkenin tahtının süsü.*

1. Didi ki eyā şeh-i muẓaffer
   Ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 16). [ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver,]*

arayu gitdiler: *Aramak, arayıp durmak.*

1. Fi’l-ḥāl ḫadem ḫaşem müretteb
   Ferhād’ı **arayu gitdiler** heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 62). [arayu gitdiler, -di, -ler-y, -u]*

ʿ**arbede-sāz:** *Karışıklık meydana getiren.*

1. Gīsūların itse ʿ**arbede-sāz**
   Sevdāsı olur dimāġa dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 71). [ʿarbede-sāz,]*

ard: *Arka, peş.*

1. Ardumca bu ola mülki cāyı
   Bu vire diyārıma niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 125). [ardumca, -um, -ca]*

ʿ**ārī:** *(Bir şeyden) Kurtulmuş, soyunmuş olan, (o şeyi) üzerinden atmış bulunan.*

1. Ferhād öle ḳalmaya raḳībi
   ʿĀrī ide cümleden ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 14). [ʿārī,]*

ʿārı gitdi: *Utanması kaybolmak.*

1. Nuṭḳı ṭutılup ḳarārı gitdi
   Terk itdi vaḳārı ʿ**ārı gitdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 146). [ʿārı gitdi, -di]*

ʿārıż-ı mihr-tābuñ: *Güneş gibi parlak yanak.*

1. Ol ʿ**ārıż-ı mihr-tābuñ** añsam
   Ol şīve ile ḫiṭābuñ añsam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 41). [ʿārıż-ı mihr-tābuñ, -uñ]*

art: *Artmak, fazlalaşmak.*

1. Al destüñe cām-ı lāle-gūnı
   Tā **arta** derūnumuñ cünūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 4). [arta, -a]*

artuḳ: *Fazla.*

1. Artuḳlığı itdügüñ cefālar
   Eksükligi zār u mużṭar eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 33). [artuḳlığı, -lığ, -ı]*
2. Saña atamuñ riʿāyetinden
   Biñ **artuḳ** idem riʿāyeti ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 6). [artuḳ,]*

artuḳ: *Artık, böylece, bundan sonra.*

1. Bu cümleden **artuḳ** ol diyāruñ
   Ol lālesitān u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 37). [artuḳ,]*
2. Bu cümleden **artuḳ** ol ḫudāvend
   Taḥṣīl ḳılmış bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 49). [artuḳ,]*

3. Bu cümleden **artuḳ** ol perīşān
   Ola işigümde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 123). [artuḳ,]*

artur: *Arttırmak, çoğaltmak, fazlalaştırmak.*

1. Ṭaḳ eyledi ṭāḳatüm maḥabbet
   Arturdı melāmetüm maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 46). [arturdı, -dı]*
2. Līkin unudup ol ıżṭırābı
   Arturdı göñülde ʿaşḳ tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 42). [arturdı, -dı]*
3. Tafṣīl olındı cümle ḥāli
   Arturdı o meh-liḳā melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 52). [arturdı, -dı]*
4. Ol zülf anuñ şeb itdi rūzın
   Arturdı o derdi dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 72). [arturdı, -dı]*

ʿ**arż:** *Yer, yeryüzü, dünya.*

1. Sende var ise eger şecāʿat
   Behrām'uña ʿ**arża** ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 134). [ʿarża, -a]*

ʿ**arż:** *Sunma, arz etme.*

1. Gevherlerimüñ bilinse ḳadri
   Her pāyede ʿ**arż** olınsa ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 30). [ʿarż,]*

ʿ**arż eyledi:** *Sunmak, göstermek.*

1. ʿArż eyledi ḥażrete niyāzın
   Keşf eyledi dilde gizlü rāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 43). [ʿarż eyledi, -di]*

ʿ**arż eyledi:** *Bildirmek, sunmak.*

1. Varduḳda ḳarīb-i bārgāha
   ʿArż eyledi ḥālini İlāh'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 46). [ʿarż eyledi,]*

ʿ**arż eyleyem:** *Sunmak, göstermek.*

1. Varup o diyāra eyleyem ʿarż
   Tā ola bu yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 27). [ʿarż eyleyem, -y, -e, -m]*

ʿ**arż iderdi:** *Sunmak, takdim etmek, göstermek.*

1. Geh ḫāke sürerdi rūy-ı zerdin
   Maʿbūdına ʿ**arż iderdi** derdin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 22). [ʿarż iderdi, -er, -di]*

ʿ**arż itdi:** *Arz etmek, sunmak.*

1. Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
   ʿArż itdi umūr-ı ḥāl-i ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 54). [ʿarż itdi, -di]*
2. Şāhāne ẓuhūr idüp rüsūmı
   ʿArż itdi ʿasākir-i nücūmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 6). [ʿarż itdi, -di]*

ʿ**arż itdiler:** *Sunmak.*

1. Āgāh ḳılup o bī-nevāyı
   ʿArż itdiler aña mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 14). [ʿarż itdiler, -di, -ler]*

ʿ**arż itdiler:** *Söylemek, anlatmak, bildirmek.*

1. Āgāh ḳılup o bī-nevāyı
   ʿArż itdiler aña mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 14). [ʿarż itdiler, -di, -ler]*

ʿ**arż itmedi:** *Arz etmek, sunmak.*

1. Yüz ṭutmadı ġayrı bārgāha
   ʿArż itmedi ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 76). [ʿarż itmedi, -me, -di]*

ʿ**arż ḳıldı:** *(büyük bir saygı ile) söylemek, bildirmek.*

1. Dergāh-ı Ḫaḳ'a idüp münācāt
   Bu vech ile ʿ**arż ḳıldı** ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 82). [ʿarż ḳıldı, -dı]*

ʿ**arż-ı dīdār itdi:** *Güzel yüzü göstermek.*

1. Nāz ile o serv-i ḫūb-reftār
   İtdi bu ġarībe ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 12). [ʿarż-ı dīdār itdi, -di]*

ʿ**arż-ı dīdār itdi:** *Yüzünü göstertmek.*

1. Geh lāleye itdi ʿarż-ı dīdār
   Geh sünbüle ḳıldı zülfin iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 39). [ʿarż-ı dīdār itdi, -di]*

ʿ**arż-ı elem ü melālet:** *Keder ve bıkkınlık gösterme.*

1. Luṭfuñdan ümīd-i şefḳat itdüm
   ʿArż-ı elem ü melālet itdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 18). [ʿarż-ı elem ü melālet,]*

ʿ**arż-ı ḥāl:** *Hâlini arz etme.*

1. Gelsün baña ʿ**arż-ı ḥāl** ḳılsun
   Defʿ-i elem ü melāl ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 21). [ʿarż-ı ḥāl,]*

ʿ**arż-ı ḥāle:** *Halini arz etmek, bildirmek.*

1. Dergāhuña ʿ**arż-ı ḥāle** geldüm
   İẓhār-ı ġam u melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 15). [ʿarż-ı ḥāle,]*
2. Feryād ile ʿ**arż-ı ḥāle** geldüm
   Şerḥ-i elem ü melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 51). [ʿarż-ı ḥāle,]*

ʿ**arż-ı nāza:** *Naz gösterme, nazlanma.*

1. Bülbül güle başladı niyāza
   Gül bülbül-i zāra ʿ**arż-ı nāza** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 96). [ʿarż-ı nāza, -a]*

ʿ**arż-ı rāz:** *Sırrını açmak.*

1. Maʿbūdına ʿ**arż-ı rāz** iderdi
   Ferzend diyü niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 37). [ʿarż-ı rāz,]*

ʿ**arż-ı rāz iderdi:** *Sırını söylemek, arzetmek.*

1. Geh dāyeye ʿ**arż-ı rāz iderdi**
   Giryān giryān niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 41). [ʿarż-ı rāz iderdi, -er, -di]*

ʿ**arż-ı şanʿat itsün:** *Sanatını göstermek, sunmak.*

1. Kim anı idüñ ḳapuma daʿvet
   İtsün işigümde ʿarż-ı ṣanʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 60). [ʿarż-ı ṣanʿat itsün, -sün]*
2. Gelsün baña ʿ**arż-ı ṣanʿat itsün**
   Tā devlete ire ḫıdmet itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 87). [ʿarż-ı ṣanʿat itsün, -sün]*

ārzū: *Arzu, istek, dilek.*

1. Vaṣl **ārzūsıyla** dil-figāram
   Görmege anı ümīdvāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 9). [ārzūsıyla, -sı, -y, -la]*

ārzū eyledi: *İstek duymak, istemek.*

1. Süd **ārzū eyledi** ṭabīʿat
   Her gāh ḫuşūlde var ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 119). [ārzū eyledi, -di]*

ārzū-yı dīdār itmeye: *Sevgilinin güzel yüzünü arzulamak.*

1. Gün görmesün olsun anda nā-çār
   Tā itmeye ārzū-yı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 28). [ārzū-yı dīdār itmeye, -me, -y, -e]*

aş: *Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek.*

1. Faḳr ile felāket **aşdı** başdan
   Deryā-yı melāmet **aşdı** başdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 33). [aşdı, -dı]*
2. Faḳr ile felāket **aşdı** başdan
   Deryā-yı melāmet **aşdı** başdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 34). [aşdı, -dı]*

3. Anı ṭolanurdı ol ḫudāvend
   Zaḥmetle **aşardı** niçe der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 48). [aşardı, -ar, -dı]*
4. ʿAzm itdi serāya bād mānend
   Aşdı niçe kūh u niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 88). [aşdı, -dı]*

aş-: *Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek.*

1. Aşmış niçe pül ü niçe der-bend
   Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 13). [aşmış, -mış]*

ʿ**asākir:** *Askerler.*

1. Keşretde ʿ**asākiri** çü encüm
   Taḫtı ḥarem-i sipihr-i heftüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 43). [ʿasākiri, -i]*
2. Cemʿ itdi ʿ**asākiri** tamāmet
   Ceng itmege eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 13). [ʿasākiri, -i]*
3. Pā-māl olup o dem ʿ**asākir**
   Yaġmalar olındı māl-i vāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 23). [ʿasākir,]*

ʿ**asākir-i ġamı:** *Üzüntü askerleri.*

1. Aṣḥābını āḫir eyledi cemʿ
   Kim ide ʿ**asākir-i ġamı** ḳamʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 34). [ʿasākir-i ġamı, -ı]*

ʿ**asākir-i nücūmı:** *Yıldızların askerleri.*

1. Şāhāne ẓuhūr idüp rüsūmı
   ʿArż itdi ʿ**asākir-i nücūmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 6). [ʿasākir-i nücūmı, -ı]*

ʿasākir-i şām: *Akşamın askerleri.*

1. Maʿlūm olup ʿ**asākir-i şām**
   Gizlendi gömüte girdi Behrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 3). [ʿasākir-i şām,]*

ʿasākir-i şām: *Akşamın askerleri.*

1. Maʿlūm olup ʿ**asākir-i şām**
   Gizlendi gömüte girdi Behrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 3). [ʿasākir-i şām,]*

āsān: *Kolay, zahmetsiz.*

1. Āsān ki irişdüre tamāma
   Luṭfumla ire hezār kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 89). [āsān,]*
2. Yā cinn ile var mı āşnālıḳ
   Ki **āsān** ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 26). [āsān,]*

āsānlıġ: *Kolay, zahmetsiz.*

1. Ger luṭfuñ ola refīḳ u hādī
   Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 64). [āsānlıġıla, -ıla]*

āsār: *Belirtiler, izler, eserler.*

1. Aḥsent eyā sipihr-i ġaddār
   Sende varımış fenādan **āsār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 114). [āsār,]*

āsār gitdi: *Belirtiler, eserler ortadan kalkmak.*

1. Ḳalmadı nişāne gitdi āsār
   İrişdi ḫazān bozuldı gülzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 113). [āsār gitdi, -di]*

āsār-ı ecel: *Ölüm belirtileri.*

1. Āsār-ı ecel olup nümāyān
   Gözler yumulup görindi hicrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 117). [āsār-ı ecel,]*

āsār-ı ḫayāt: *Hayatın izleri.*

1. Āsār-ı ḫayāt gitdi benden
   Ümmīd-i necāt gitdi benden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 101). [āsār-ı ḫayāt,]*

āsāyiş-i ʿişreti bozuldı: *Eğlencesinin huzuru bozulmak, tadı kaçmak.*

1. Şīrīn ki o ḥāle vāḳıf oldı
   Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 42). [āsāyiş-i ʿişreti bozuldı, -dı]*

āsāyiş-i ʿömri: *Ömür huzuru.*

1. Āsāyiş-i ʿömri eylemiş terk
   İtmiş ġamuñ ile vaʿdesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 15). [āsāyiş-i ʿömri, -i]*

aṣdiḳā: *Saf ve temiz, her türlü kötülükten arınmış kimseler.*

1. Maḫṣūṣ olur ki aṣfiyādur
   Ümmet arasında **aṣdiḳādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 6). [aṣdiḳādur, -dur]*

aṣfiyā: *Saf ve temiz, her türlü kötülükten arınmış kimseler.*

1. Maḫṣūṣ olur ki **aṣfiyādur**
   Ümmet arasında aṣdiḳādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 5). [aṣfiyādur, -dur]*

aṣḥāb: *Hazret-i Muhammed'in sahabeleri.*

1. Ey Āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl
   Aṣḥāba s̱enā ḳıl itme ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 2). [aṣḥāba, -a]*
2. Efʿāline bir meʾāl yoḳdur
   Aṣḥābına ḥüsn-i ḥāl yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 34). [aṣḥābına, -ı, -n, -a]*
3. Aṣḥābını āḫir eyledi cemʿ
   Kim ide ʿasākir-i ġamı ḳamʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 33). [aṣḥābını, -ını]*

aṣḥāb-ı güzīn: *Hz. Muhamet'i görmüş ve ona arkadaşlık etmiş, seçkin kimseler.*

1. Aṣḥāb-ı güzīn ḥürmeti'yçün
   Erbāb-ı yaḳīn ʿizzeti'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 33). [aṣḥāb-ı güzīn,]*

ʿāṣī: *Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan, isyankar; günahkar.*

1. Her mücrim ü **ʿāṣī** vü günehkār
   Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 55). [ʿāṣī,]*

ʿāşık: *Aşırı seven, tutkun; sevgiliye gönül bağı ile bağlanmış kimse.*

1. İki **ʿāşıḳdur** ki maʿşūḳından āgāh olmamış
   Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 3). [ʿāşıḳdur, -dur]*

2. Bir nefes dehr-i denī ʿ**āşıḳı** ḫandān itmez
   Hecr-i dildār ile ekşer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 1). [ʿāşıḳı, -ı]*
3. Şīrīn idi bir nigār-ı ṣādıḳ
   Maʿşūḳı idi yanında ʿ**āşıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 6). [ʿāşıḳ,]*
4. Böyle ne içün cefā ḳılursın
   ʿĀşıḳları pür-belā ḳılursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 90). [ʿāşıḳları, -lar, -ı]*
5. ʿĀşıḳ idi bir cevāna ol zār
   Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 3). [ʿāşıḳ,]*
6. Hīç ʿ**āşıḳ** olan ider mi anı
   Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 9). [ʿāşıḳ,]*
7. Vaṣl ile bulur ḥayāt ʿ**āşıḳ**
   Vuṣlatdur aña ṭabīb-i ḥāẕıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 21). [ʿāşıḳ,]*
8. Her ʿ**āşıḳa** ḥasb-ı ḥāl olsun
   Her nāẕır olan neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 3). [ʿāşıḳa, -a]*

ʿ**āşıḳ oldı:** *Sevmek, tutulmak.*

1. İnṣāf zihī nigār-ı ṣādıḳ
   Kim oldı belā-keşine ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 14). [ʿāşıḳ oldı, -dı]*

ʿ**āşıḳ oldum:** *Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.*

1. Bir māh-liḳāya ʿ**āşıḳ oldum**
   Ḫalḳ içre ʿitāba lāyıḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 39). [ʿāşıḳ oldum, -du, -m]*

ʿ**āşıḳ olur:** *Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.*

1. Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāşıḳ
   Ammā degül ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 29). [ʿāşıḳ olur, -ur]*

ʿ**āşıḳān:** *Aşıklar.*

1. Besdür ġam-ı zülf ʿ**āşıḳāna**
   Zindān yeter anlara zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 93). [ʿāşıḳāna, -a]*

ʿ**āşıḳāne:** *'âşığa yaraşır şekilde ‖ kendinden geçmiş bir şekilde.*

1. El tīşeye urdı ʿ**āşıḳāne**
   Ṭaşlar keser idi yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 89). [ʿāşıḳāne,]*

ʿ**āşıḳ-ı āvārenüñ:** *Şaşkın ve perişan âşık.*

1. ʿAşḳ bir ṭūb-ı melāmetdür ki eyler tārmār
   Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿ**āşıḳ-ı āvārenüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 2). [ʿāşıḳ-ı āvārenüñ, -nüñ]*

ʿ**āşıḳ-ı dil-efgār:** *Gönlü yaralı âşık.*

1. Vaṣl olmasa ʿ**āşıḳ-ı dil-efgār**
   Ölmek görinürdi çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 23). [ʿāşıḳ-ı dil-efgār,]*

ʿ**āşıḳ-ı figāruñ:** *Yaralı âşık.*

1. Her ne ki murādıdur nigāruñ
   Maḳṣūdıdur ʿ**āşıḳ-ı figāruñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 72). [ʿāşıḳ-ı figāruñ, -uñ]*

ʿ**āşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn:** *Zavallı ve gamlı âşık.*

1. Ferhād'a muḳarrer oldı Şīrīn
   Bir ʿ**āşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 10). [ʿāşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn,]*

<u>āşık-ı muvāfık:</u> *(Birbirine) uygun âşık.*

1. El-ḳıṣṣa ol iki yār-ı ṣādıḳ
   Birbirine **āşıḳ-ı muvāfıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 26). [āşıḳ-ı muvāfıḳ,]*

<u>ʿāşık-ı zār:</u> *Ağlayan âşık.*

1. Biñ cān ile oldı ʿ**āşıḳ-ı zār**
   Bend-i ser-i zülfine giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 65). [ʿāşıḳ-ı zār,]*

<u>ʿasīr:</u> *Güç, çetin, zor, zahmetli, müşkül.*

1. Çoḳ emre ireydi ibtināsı
   Ġāyetde ʿ**asīr** idi bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 22). [ʿasīr,]*

<u>āşiyān:</u> *Yuva, kuş yuvası.*

1. Ṭūṭī-i şeker-şiken zebānı
   Olmış aña **āşiyān** dehānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 86). [āşiyān,]*

<u>āşiyān:</u> *Ev, mesken.*

1. Dehlīz-i ẓalām-ı ġam dehānı
   Yā būm-ı melāmet **āşiyānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 72). [āşiyānı, -ı]*

<u>ʿaşk:</u> *Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet.*

1. ʿAşḳ bir ṭūb-ı melāmetdür ki eyler tārmār
   Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿāşıḳ-ı āvārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 1). [ʿaşḳ,]*
2. Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend
   ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 148). [ʿaşḳ,]*
3. Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿ**aşḳ**
   Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿ**aşḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 113). [ʿaşḳ,]*
4. Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿ**aşḳ**
   Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿ**aşḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 114). [ʿaşḳ,]*
5. Ey ʿ**aşḳa** heves iden belā-keş
   İtme yirüñi maḳām-ı āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 111). [ʿaşḳa, -a]*
6. Āzāde idüm esīr oldum
   ʿAşḳıyla elem-pezīr oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 8). [ʿaşḳıyla, -ı, -y, -la]*
7. ʿAḳlın ṭaġıdup yitürdi kendin
   Baġladı biline ʿ**aşḳ** bendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 48). [ʿaşḳ,]*
8. ʿAşḳ itdi anı zebūn u bīmār
   Eylerdi dün ü gün āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 3). [ʿaşḳ,]*
9. ʿAşḳ āteşi yandurup derūnın
   Ẓāhir ḳılmış ḳamu cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 143). [ʿaşḳ,]*
10. Ferhād'uñ ʿ**Aşḳından** Şikāyeti ve
    Cenāb-ı Ḳādi'l-Ḫācāt'a Münācātıdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 19). [ʿaşḳından, -ın, -dan]*
11. Ṭaġlarda nevāya itdi āġāz
    ʿĀlemlere ʿ**aşḳı** ṣaldı āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 68). [ʿaşḳı, -ı]*
12. ʿAşḳ ile bulur vuṣūl sālik
    Anuñla ḳolay olur mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 7). [ʿaşḳ,]*

13. Allāh ki belā-yı cān durur ʿ**aşḳ**

    Āşüfte-kün-i cihān durur ʿ**aşḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 33). [ʿaşḳ,]*

14. Allāh ki belā-yı cān durur ʿ**aşḳ**

    Āşüfte-kün-i cihān durur ʿ**aşḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 34). [ʿaşḳ,]*

15. Ol māh ḥaḳı ki maṭlabuñdur

    Ol ʿ**aşḳ** ḥaḳı ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 102). [ʿaşḳ,]*

16. Adum Ferhād u ben ġarībem

    ʿAşḳıyla helāke key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 88). [ʿaşḳıyla, -ı, -y, -la]*

17. Līkin unudup ol ıżṭırābı

    Arturdı göñülde ʿ**aşḳ** tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 42). [ʿaşḳ,]*

18. Çün cürm ola ʿ**aşḳ** kār-bārı

    ʿUşşāḳuñ ola kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 117). [ʿaşḳ,]*

19. Eyvāy ne ẓulm u cevrdür bu

    Kim ʿ**aşḳa** cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 88). [ʿaşḳa, -a]*

20. Yā sen niye iḫtiyār ḳılduñ

    ʿAşḳı özüñe şiʿār ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 120). [ʿaşḳı, -ı]*

21. ʿAşḳuñda baña belā ṣafādur

    Hep eyledügüñ cefā vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 21). [ʿaşḳuñda, -uñ, -da]*

22. Bir ḥāl ile gördi anı Şīrīn

    Kim dilden o ʿ**aşḳa** itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 78). [ʿaşḳa, -a]*

23. Derd ü ġam ile olur füsürde

    ʿAşḳ eyler anı miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 28). [ʿaşḳ,]*

24. Hep ʿ**aşḳ** yolındadur muḳarrer
    ʿAşḳ olmayıcaḳ degül müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 17). [ʿaşḳ,]*
25. Hep ʿaşḳ yolındadur muḳarrer
    ʿAşḳ olmayıcaḳ degül müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 18). [ʿaşḳ,]*
26. Benden bu naṣīḥati idüp gūş
    Kim ʿ**aşḳ** meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 4). [ʿaşḳ,]*
27. Ẓann itme ki ʿ**aşḳ** maḥż-ı ġamdur
    Ser-māye-i miḥnet ü elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 45). [ʿaşḳ,]*
28. Ey ṣıdḳ ile ʿ**aşḳa** cān virenler
    Derd ü ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 1). [ʿaşḳa, -a]*
29. ʿAşḳı nice eylemişdi tekmīl
    Ḳılmışdı ḳamu belāyı taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 37). [ʿaşḳı, -ı]*
30. Cehd eyle ilet kemāle ʿ**aşḳı**
    Tebdīl ḳılma melāle ʿ**aşḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 43). [ʿaşḳı, -ı]*
31. Cehd eyle ilet kemāle ʿ**aşḳı**
    Tebdīl ḳılma melāle ʿ**aşḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 44). [ʿaşḳı, -ı]*
32. İtdi dil ü cānda derd ü ġam yir
    Muḥkem aña ʿ**aşḳ** virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 78). [ʿaşḳ,]*
33. Hep ʿ**aşḳ** ile nūşdan çeküp el
    Tedbīr-i viṣāle baġladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 79). [ʿaşḳ,]*

āşkāre: *Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vâzıh, bâriz.*

1. Fehm eylemedi ne çāre ḳılsun
   Emri nice **āşkāre** ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 150). [āşkāre,]*

2. Ḫārāyı iderdi pāre pāre
   İşler olur idi **āşkāre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 94). [āşkāre,]*

āşkāre itdi: *Göstermek, Açıkça ortaya koymak.*

1. Luṭf ile naẓar ḳılup o zāra
   İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 74). [āşkāre itdi, -di]*

ʿ**asker:** *Orduda askerlik görevini yapan kimseler.*

1. ʿAsker çekicek mülūk-ı dehre
   Birinde ḳomaya ḫavf-ı zehre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 5). [ʿasker,]*
2. Ḫāżır bulınup yanında Behrām
   Ol ʿ**askeri** itdi kendüye rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 12). [ʿaskeri, -i]*
3. Cemʿ itdi hezār-gūne ʿ**asker**
   Hīç ṭurmadı itdi ḳaṣd-ı ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 7). [ʿasker,]*
4. Hem ʿ**asker** ü hem ḫızāne benden
   Ḫarc eyleyeyin yoluña maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 31). [ʿasker,]*

ʿ**asker çekdi:** *Asker sevketmek, asker göndermek.*

1. Āḫir yire vardı çekdi ʿasker
   Çoḳ milketi eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 17). [ʿasker çekdi, -di]*

ʿ**asker-i muẓaffer:** *Zafer kazanmış asker.*

1. Ser-cümle o ʿ**asker-i muẓaffer**
   Mevc urdı miṣāl-i baḥr-i aḫḍar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 29). [ʿasker-i muẓaffer,]*

aṣl: *Asıl || Soy.*

1. Aṣl u nesebüm melāldendür
   Mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 127). [aṣl,]*

aṣl üzere: *Aslına uygun şekilde.*

1. Rāvī bu sözi rivāyet eyler
   Çaḳ **aṣl üzere** ḥikāyet eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 2). [aṣl üzere,]*

aslâ: *"Hiçbir şekilde" anlamında kullanılan durum zarfı.*

1. Aṣlā ne ḳarīn ü yār hem-dem
   İllā ki hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 29). [aṣlā,]*

aṣlı: *Bir şeyin kendisi, öz.*

1. Ammā nice zen mehābet **aṣlı**
   Mānend-i ʿAlī ṣalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 21). [aṣlı,]*

āsmān: *Gök, gökyüzü, semâ, felek.*

1. Sürʿatle olup o dem revāne
   Bir demde irişdi **āsmāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 36). [āsmāna, -a]*
2. Lāl itdi beni ġam-ı zamāne
   Feryādum irişdi **āsmāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 6). [āsmāna, -a]*
3. Meh çekdi livā-yı ḫusrevānī
   Terk eyledi mihr **āsmānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 4). [āsmānı, -ı]*

4. Ben ẕerre ol güneş cihānda
   Ben yirde o māh **āsmānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 42). [āsmānda, -da]*
5. Bir kūh ki **āsmāna** beñzer
   Ṣan ḳulle-i ḳāf ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 53). [āsmāna, -a]*
6. Bārūsı irişmiş **āsmāna**
   Miṣli daḫi gelmemiş cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 55). [āsmāna, -a]*
7. Ḳaldurdı başını yana yana
   Ol tīşeyi atdı **āsmāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 138). [āsmāna, -a]*
8. Gözler iki çeşm-i bī-nişānı
   Biri yiri biri **āsmānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 88). [āsmānı, -ı]*

āsmān-der: *Gökyüzü kapılı, kapısı gökyüzü olan.*

1. Ḫurşīd-külāh u māh-miġfer
   Seyyāre-sipāh u **āsmān-der** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 30). [āsmān-der,]*
2. Seyyāre-maḳām u **āsmān-der**
   Kisrā ile rifʿati ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 17). [āsmān-der,]*

āşnā: *Âşina, bildik, tanıdık.*

1. Yārān ġamı **āşnā** belāsı
   Ḳardaş sözi aḳribā cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 51). [āşnā,]*

āşnālıḳ: *Âşina, bildik, tanıdık.*

1. Yā cinn ile var mı **āşnālıḳ**
   Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 25). [āşnālıḳ,]*

ʿaṣr: *Devr, zaman, çağ.*

1. ʿAṣruñda ʿulūma var raġbet
   İtdüñ fużalāya çoḳ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 43). [ʿaṣruñda, -u, -n, -da]*

āstān: *Eşik, dergah.*

1. Çün geldi ol **āstāna** Şābūr
   Maḥremlige virdi şāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 11). [āstāna, -a]*
2. Ṭoġrı irişüp ol **āstāna**
   Bildürdi özin ḫudāygāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 99). [āstāna, -a]*

āstān-ı yāra: *Yâr eşiği, sevgilinin bulunduğu yer.*

1. Hīç virmeñ icāzeti güẕāra
   Tā varmaya **āstān-ı yāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 166). [āstān-ı yāra, -a]*

āşüfte: *Aşktan perişan olma, çılgın gibi âşık ve meftun olma durumu.*

1. Ne oldı sebeb ki zār olduñ
   Āşüfte vü bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 80). [āşüfte,]*

āşüfte-kün-i cihān: *Cihana rezil etmiş.*

1. Allāh ki belā-yı cān durur ʿaşḳ
   Āşüfte-kün-i cihān durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 34). [āşüfte-kün-i cihān,]*

at: *Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen evcil hayvan.*

1. Āhūlara **at** depince ol dem
   Yil gibi götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 21). [at,]*
2. Ferhād hemān ṭurup ṭarabnāk
   Atıyla anı götürdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 86). [atıyla, -ıyla]*

at: *Fırlatmak.*

1. Ḳaldurdı başını yana yana
   Ol tīşeyi **atdı** āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 138). [atdı, -dı]*

ʿ**aṭā:** *Bağış, ihsan, lütuf.*

1. İḥsān baña anlara ʿ**aṭādur**
   Anlara olan hemīn bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 77). [ʿaṭādur, -dur]*
2. Aḳrānum içinde fāyiḳam ben
   İḥsān u ʿ**aṭāya** lāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 42). [ʿaṭāya, -y, -a]*
3. Ḫaḳ'dan baña naẓm bir ʿ**aṭādur**
   Ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 27). [ʿaṭādur, -dur]*

ata: *Baba.*

1. Saña **atamuñ** riʿāyetinden
   Biñ artuḳ idem riʿāyeti ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 5). [atamuñ, -m, -uñ]*

ʿ**aṭālar itdi:** *Atâ etmek, vermek, cömertçe bağışlamak.*

1. Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol gün
   Çoḳ luṭf u ʿ**aṭālar itdi** ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 76). [ʿaṭālar itdi, -di]*

āteş: *Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr.*

1. ʿAşḳ **āteşi** yandurup derūnın
   Ẓāhir ḳılmış ḳamu cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 143). [āteşi, -i]*
2. Ruḫsāre-i lāle-gūnı ol rūz
   Āteş gibi oldı meşʿal-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 84). [āteş,]*
3. Cān u cigerümde dāġ yaḳduñ
   Bir şemʿ idüm **āteşe** bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 16). [āteşe, -e]*
4. Āteşler ide niṣār dāyim
   Tā yana gören figār dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 11). [āteşler, -ler]*

āteş-i āh-ı meşʿal-efrūz: *Meşale yakan âhın ateşi.*

1. Ol **āteş-i āh-ı meşʿal-efrūz**
   Ol sūziş-i nāle-i ciger-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 29). [āteş-i āh-ı meşʿal-efrūz,]*

āteş-i ciger-sūz: *Ciğeri yakan ateş.*

1. Oldı yüzi gün gibi dil-efrūz
   Ruḫsāresi **āteş-i ciger-sūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 122). [āteş-i ciger-sūz,]*

āteşi fürūzān: *Parlak ateş.*

1. Muḥkem olup **āteşi fürūzān**
   Daḫi beter oldı ḳalbi sūzān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 43). [āteşi fürūzān,]*

āteş-i ġamda: *Gam ateşi.*

1. Ey **āteş-i ġamda** meşʿal-efrūz
   Endīşe-i ʿaşḳ iden ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 5). [āteş-i ġamda, -da]*

ateşîn: *.Kızgın ateşli olan.*

1. Alsun ele **āteşīn** tīşe
   Ḳılsun özine bu kārı pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 55). [āteşīn,]*

āvāre: *Başıboş, serseri, perişan.*

1. Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
   Rūzgār **āvāre** ḳılsun ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 4). [āvāre,]*
2. Devrān beni ġamla lāl ḳıldı
   Āvāre vü pāy-māl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 32). [āvāre,]*
3. Āvāre olam belā vü ġamla
   Bīmār u melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 55). [āvāre,]*

āvāre-i arṣa-i günāham: *Günah meydanının perişanı (günahkâr).*

1. Āvāre-i arṣa-i günāham
   Bī-mesned ü melceʾ ü penāham *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 43). [āvāre-i arṣa-i günāham, -am]*

āvāre-i zār u bī-ser ü pā: *Başsız ve ayaksız (perişan) ve ağlayan avare.*

1. Āvāre-i zār u bī-ser ü pā
   Maḥşerde ṭuram ġarīb ü tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 71). [āvāre-i zār u bī-ser ü pā,]*

âvâz: *Ses, feryat, bağırma.*

1. Āvāzeye itdi çeng **āvāz**
   Başladı nevāya her perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 15). [āvāz,]*

āvāz şaldı: *Yüksek sesle bağırma, feryat etme, nâra atma.*

1. Ṭaġlarda nevāya itdi āġāz
   ʿĀlemlere ʿaşḳı şaldı āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 68). [āvāz şaldı, -dı]*

āvāze bıraḳdı: *Ses bırakmak.*

1. Dünyāyı getürdi ol fiġāna
   Āvāze bıraḳdı bu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 20). [āvāze bıraḳdı, -dı]*

āvāzeye: *Ses, feryat, bağırma.*

1. Āvāzeye itdi çeng āvāz
   Başladı nevāya her perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 15). [āvāzeye, -y, -e]*

ay: *Ay, kamer.*

1. Devletle getürdiler serāya
   Ḫurşīd muḳārin oldı **aya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 92). [aya, -a]*

ay: *Bir aylık zaman birimi.*

1. Bir **ay** çalışdı rāst ol merd
   Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 111). [ay,]*
2. Çünkim sefer itdi şāh-ı Hürmüz
   Beş **ay** seferde oldı düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 4). [ay,]*
3. Bir **ay** müretteb oldı ʿişret
   ʿĀlem götüri ġarīḳ-i niʿmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 83). [ay,]*

ayaġ: *Ayak, insan uzvu.*

1. Zencīre ṭaḳup elin **ayaġın**
   Çāh eylediler anuñ ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 33). [ayaġın, -ın]*

aʿyān: *Bir memleketin ileri gelenleri.*

1. Çün bildi bu ḥāli cümle **aʿyān**
   Ol ḳışṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 23). [aʿyān,]*
2. Bu ḥāli görince cümle **aʿyān**
   Gözyaşların itdiler firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 41). [aʿyān,]*

ʿayb: *Ayıp, kusur, hata.*

1. Var ise ḳuṣūrı eyle maʿẕūr
   Olsun ḳamu naḳṣ u **ʿaybı** mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 68). [ʿaybı, -ı]*

āyīne: *Ayna.*

1. Gīsūları müşgden muṭarrā
   Āyīne idi ruḫı mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 66). [āyīne,]*

āyīne-i dilleri: *Gönül aynası.*

1. Āyīne-i dilleri mücellā
   Zeng-i ġam-ı dehrden müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 99). [āyīne-i dilleri, -ler, -i]*

āyīne-i hāṭırum: *Gönül aynası.*

1. Āyīne-i ḫāṭırum mükedder
   Gülzār-ı ṭabīʿatüm ḫas-āver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 39). [āyīne-i ḫāṭırum, -um]*

āyīne-i mihri: *Güneşin aynası.*

1. Virdi bu cihāna zīb ü zīver
   Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 16). [āyīne-i mihri,]*

ayır-: *(Bir yer, şey veya kimseden) Uzaklaşmak, ayrı düşmek.*

1. Yā eyle beni cüdā cihāndan
   Ayır bu ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 108). [ayır,]*

ayır: *(Bir yer, şey veya kimseden) Uzaklaşmak, ayrı düşmek.*

1. Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
   Serverā gerdūn **ayırsun** baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [ayırsun, -suñ]*

ʿ**ayn:** *Göz.*

1. Bir vechle ki ola ʿ**aynı** anuñ
   Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 107). [ʿaynı, -ı]*

ʿ**ayn-ı nekbet:** *Felaketin, talihsizliğin ta kendisi.*

1. İẓhārını bildi ʿ**ayn-ı nekbet**
   Ser-menzile döndi pür-melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 75). [ʿayn-ı nekbet,]*

ayrıl: *(Bir yer, şey veya kimseden) Uzaklaşmak, ayrı düşmek.*

1. Her kim olur ise mübtelāsı
   Ayrılmaz olur gider belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 118). [ayrılmaz, -maz]*
2. Ayrılmadılar biri birinden
   Tā anlara ḳabr olınca mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 111). [ayrılmadılar, -ma, -dı, -lar]*
3. Ayrılsa çekerdi yüz melāmet
   Eylerdi görince terk-i ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 11). [ayrılsa, -sa]*

ayrıl-: *(Bir yer, şey veya kimseden) Uzaklaşmak, ayrı düşmek.*

1. Ayrılmayayın ölince senden
   Ḫoşnūd olayın hemīşe senden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 99). [ayrılmayayın, -ma, -y, -ayın]*

az: *Fazla olmayan, çok karşıtı.*

1. Gencīne-i vaṣlı **az** ṣanma
   Ġayrı buña çāre-sāz ṣanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 23). [az,]*

az ḳaldı: *Bir işin gerçekleşmesi söz konusuyken gerçekleşmemesi durumunda kullanılan bir söz.*

1. Az ḳaldı ki çāk idüp ḳabāyı
   İẓhār ide ḫalḳa mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 109). [az ḳaldı,]*

ʿazā ṭutayın: *Yas tutmak.*

1. Üç gün ṭutayın ʿazā tamāmet
   Andan ideyin senüñle ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 9). [ʿazā ṭutayın, -a, -yın]*

ʿ**azāb:** *Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, sıkıntı.*

1. İnsānuñ işi hemīn ḫaṭādur
   Biñ dürlü ʿ**aẕābuña** sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 70).*
   [ʿaẕābuña, -u, -ñ, -a]

āzāde: *Azat edilmiş, bağlarından kurtulmuş, özgür, serbest.*

1. Āzāde idüm esīr oldum
   ʿAşḳıyla elem-peẕīr oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 7). [āzāde,]*
2. Bir maḥremi yoġıdı ġamında
   Āzāde gezerdi ʿāleminde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 28). [āzāde,]*

āzād-ı cihān: *Dünyadan kurtulmuş (özgür anlamında).*

1. Āzād-ı cihān esīr-i bī-dād
   Bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 23). [āzād-ı cihān,]*

āzār bulmaya: *İncinme.*

1. Bi'llāhi yaman degül mi bu kār
   Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 70).*
   [āzār bulmaya, -ma, -y, -a]

āzār virmede: *İncitmek, azarlamak.*

1. Ammā n'ideyin sipihr-i ġaddār
   Dāyim dile virmede yüz āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 42). [āzār virmede, -me, -de]*

āzerī: *16. yy. şairlerinden olup asıl adı İbrahimdir.*

1. Dili bir gevher-i nā-yāba ḫarīdār ḳılup
   Āẕerī yine beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 4). [āẕerī,]*

<u>āẕerī-i ḥazīn:</u> *Hüzünlü (olan) Âzerî.*

1. Ey **Āẕerī-i ḥazīn** ol āgāh
   Kemdür ġaflet neʿūẕü bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 15). [āẕerī-i ḥazīn,]*

<u>āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl:</u> *Kederli durumda olan Âzeri.*

1. Ey **Āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl**
   Aṣḥāba s̱enā ḳıl itme ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 1). [āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl,]*

<u>āẕerī-i şikeste-ḫāṭır:</u> *Gönlü kırılmış Âzeri.*

1. Ser-menzil-i miḥnete müsāfir
   Bu **Āẕerī-i şikeste-ḫāṭır** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 30). [āẕerī-i şikeste-ḫāṭır,]*

<u>ʿāzim:</u> *Bir yere doğru yönelme, yola çıkma.*

1. Ol peyke idüp ʿ**aẓīm** iclāl
   Sürʿatle ḳıyāma geldi fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 7). [ʿaẓīm,]*
2. Her ʿ**āzim** olan bu gülsitāna
   Aḥsent diye bu nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 17). [ʿāzim,]*

<u>ʿāzim oldı:</u> *Niyet etmek, karar vermek; yola çıkmak, hareket etmek.*

1. Fi'l-ḥāl bir iki ḫūb ḫādim
   Şābūr evine oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 74). [ʿāzim oldı, -dı]*

ʿ**āzim oldı:** *Yola koyulmak, gitmek.*

1. Yanına alup bir iki ḫādim
   Zindān ṭarafına oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 30). [ʿāzim oldı, -dı]*

ʿ**azīmet eyledi:** *Yönelmek, yola çıkmaya niyetlenmek.*

1. Cemʿ itdi ʿasākiri tamāmet
   Ceng itmege eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 14). [ʿazīmet eyledi, -di]*
2. El-ḥāṣıl o gül-bün-i leṭāfet
   Dergāhına eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 102). [ʿazīmet eyledi, -di]*

ʿ**azīmet itdi:** *Gitmek, yönelmek.*

1. Fi'l-ḥāl ʿ**azīmet itdi** Şābūr
   Ferhād irişdi şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 91). [ʿazīmet itdi, -di]*
2. Ferhād bu kāra niyyet itdi
   Dergāh-ı şehe ʿ**azīmet itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 98). [ʿazīmet itdi, -di]*

ʿ**azm eyle:** *Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

1. Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk
   ʿAzm eyle hemān bu kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 38). [ʿazm eyle,]*

ʿ**azm eyledi:** *Gitmek, yönelmek.*

1. Ḳalmadı ḳarār u ṣabrı āḫir
   ʿAzm eyledi olmaġa müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 12). [ʿazm eyledi, -di]*
2. ʿAzm eyledi bārgāh-ı şāha
   Eglenmedi geldi taḫtgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 113). [ʿazm eyledi, -di]*
3. Şāhāne libās itdi taġyīr
   ʿAzm eyledi anda ol cihān-gīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 32). [ʿazm eyledi,]*
4. Ḥāṣıl olıcaḳ murādı fi'l-ḥāl
   ʿAzm eyledi şehre şād u ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 28). [ʿazm eyledi, -di]*
5. ʿAzm eyledi kendü kişverine
   Tā buluşa māh-ı manẓarına *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 31). [ʿazm eyledi, -di]*
6. Şevḳ ile hemān o yār-ı bī-bāk
   ʿAzm eyledi kūhsāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 50). [ʿazm eyledi, -di]*
7. ʿAzm eyledi bāb-ı devletine
   Dergāh-ı sipihr-i rütbetine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 79). [ʿazm eyledi, -di]*

ʿazm eylediler: *Gitmek, yönelmek.*

1. Ol iki perī müreffehü'l-bāl
   ʿAzm eylediler serāya fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 10). [ʿazm eylediler, -di, -ler]*

ʿazm eylediler: *Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.*

1. ʿAzm eylediler o demde ḫuddām
   Iṭlāḳ idüp itdiler çoḳ ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 9). [ʿazm eylediler, -di, -ler]*

ʿazm idince: *Gitmek, yola çıkmak.*

1. O cānibe ʿ**azm idince** fi'l-ḥāl
   Bir şaḫṣ görindi zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 73). [ʿazm idince, -ince]*

ʿazm itdi: *Yönelmek, yola çıkmak, niyetlenmek.*

1. Anlarla vidāʿ idüp o miskīn
   ʿAzm itdi yirine zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 18). [ʿazm itdi, -di]*
2. Çün ḳayṣere oldılar muḳārin
   ʿAzm itdi cüyūş-ı bī-şümārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 14). [ʿazm itdi, -di]*
3. ʿAzm itdi serāya bād mānend
   Aşdı niçe kūh u niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 87). [ʿazm itdi, -di]*

ʿazm itmedi: *Yönelmek, yola çıkmak, niyetlenmek.*

1. Çün var idi anda fıṭrat-ı ḥazm
   Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 16). [ʿazm itmedi, -me, -di]*

ʿazm-i beyābān eyledi: *Çöle yönelmek, gitmek.*

1. Ḫalḳdan ʿuzlet ḳılup ʿ**azm-i beyābān eyledi**
   Yolları ḫūn-ı sirişkinden gülistān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 1). [ʿazm-i beyābān eyledi, -di]*

ʿazm-i reh-i bārgāh: *Yüce makam yoluna yönelme.*

1. Ümmīd-i viṣāl-i şāh ḳıldı
   ʿAzm-i reh-i bārgāh ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 10). [ʿazm-i reh-i bārgāh,]*

ʿazm-i reh-i şehryār ḳıldı: *Hükümdarın yoluna yönelmek.*

1. ʿAzm-i reh-i şehryār ḳıldı
   Defʿ-i ġam-ı rūzgār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 33). [ʿazm-i reh-i şehryār ḳıldı, -dı]*

ʿazm-i sefer itdi: *Sefere çıkmak, savaşmak.*

1. Bu ṭaʿnı işitdi yārdan çün
   ʿAzm-i sefer itdi dilden ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 6). [ʿazm-i sefer itdi, -di]*
2. Terk itdi Medāyin'i o meh-rū
   ʿAzm-i sefer itdi aña ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 12). [ʿazm-i sefer itdi, -di]*

āḫir: *En son, nihayetinde, artık.*

1. Çün **āḫir** olur kelām-ı Pervīz
   Ḳullarına emr ider hemān tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 17). [āḫir,]*
2. Āḫir yire vardı çekdi ʿasker
   Çoḳ milketi eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 17). [āḫir,]*

bāb: *Bölüm, konu, mesele.*

1. Feryād iderin o **bāba** fi'l-ḥāl
   İʿlām iderin ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 21). [bāba, -a]*

2. Bu **bābda** çoḳ maḳāl ḳıldı
   Daḫi niçe ḳīl ü ḳāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 159). [bābda, -da]*

<u>bāb-ı devletine:</u> *Devlet kapısı.*

1. ʿAzm eyledi **bāb-ı devletine**
   Dergāh-ı sipihr-i rütbetine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 79). [bāb-ı devletine, -i, -n, -e]*

<u>bād:</u> *Rüzgar.*

1. ʿAzm itdi serāya **bād** mānend
   Aşdı niçe kūh u niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 87). [bād,]*

<u>bāde:</u> *Şarap.*

1. Vir cām ile lāle-reng **bāde**
   Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 9). [bāde,]*

<u>bāde-i ḥayret:</u> *Şaşkınlık içkisi, aşk şarabı.*

1. Cān **bāde-i ḥayret** ile medhūş
   Dil ʿālemi eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 5). [bāde-i ḥayret,]*

<u>bāde-i ḫoş-güvārı:</u> *İçimi hoş, lezzetli şarap.*

1. İt **bāde-i ḫoş-güvārı** hem-dem
   Virsün baña luṭfuñ özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 7). [bāde-i ḫoş-güvārı, -ı]*

<u>bāde-i nābı:</u> *Halis, saf şarap.*

1. Ġam itdi füsürde cism-i zārum
   İt **bāde-i nābı** ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 8). [bāde-i nābı, -ı]*

bād-ı veġā: *Savaş rüzgârı.*

1. O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded meydān-ı rezm içre
   Esüp **bād-ı veġā** cūş eyledi mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 2). [bād-ı veġā,]*

bāġ: *Bağ II bahçe.*

1. Ne güne diyārdur diyāruñ
   Vaṣf it bize **bāġ** u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 124). [bāġ,]*

bāġbān-ı zāra: *Ağlayanların bahçıvanı.*

1. Her nāẓır olan bu lālezāra
   Taḥsīn ide **bāġbān-ı zāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 16). [bāġbān-ı zāra, -a]*

bāġ-ı ʿālem: *Dünya bahçesi.*

1. Geh faṣl-ı bahār irişe ḫoş-dem
   Geh ola ḫazānda **bāġ-ı ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 76). [bāġ-ı ʿālem,]*

bāġ-ı cihānı: *Cihan bağı, dünya.*

1. Bu **bāġ-ı cihānı** eyledi terk
   Var ġayr ile eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 109). [bāġ-ı cihānı, -ı]*

bāġ-ı vücūd bāġbānı: *Varlık bağının bahçevanı (Allah).*

1. Ey **bāġ-ı vücūd bāġbānı**
   Ser-sebz ḳılan bu gülsitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 21). [bāġ-ı vücūd bāġbānı, -ı]*

baġla: *Bağlamak, raptetmek, dolamak.*

1. ʿAḳlın ṭaġıdup yitürdi kendin
   Baġladı biline ʿaşḳ bendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 48). [baġladı, -dı]*

bahā: *Değer, kıymet, fiyat.*

1. Virsem saña niçe yük cevāhir
   Olmaya bunuñ **bahāsı** ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 28). [bahāsı, -sı]*

bahāne: *Sebep, neden; vesile.*

1. Bu ḥāle olaydı bir **bahāne**
   Andan olay idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 129). [bahāne,]*

bahāne itdi: *Herhangi bir şeyi sebep olarak ileri sürmek.*

1. İtdi anı ol perī bahāne
   Gül-gün'ına urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 19). [bahāne itdi, -di]*

bahār: *Bahar mevsimi.*

1. Medḥ itdi bu vech ile diyārın
   Gülzār u **bahār** u lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 32). [bahār,]*

bahār-ı ṣoḥbet: *Sohbet baharı.*

1. Ger bulsa ḫazān **bahār-ı şoḥbet**
   Pāyāna irüp dem-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 113). [bahār-ı şoḥbet,]*

bahā-yı ʿaşḳı: *Aşkın pahası, değeri.*

1. Yaʿnī bilimez **bahā-yı ʿaşḳı**
   Bī-sūd alur belā-yı ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 11). [bahā-yı ʿaşḳı, -ı]*

bahā-yı ʿaşḳı: *Aşkın pahası, değeri.*

1. Yaʿnī bilimez **bahā-yı ʿaşḳı**
   Bī-sūd alur belā-yı ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 11). [bahā-yı ʿaşḳı, -ı]*

baḥr: *Deniz.*

1. Kāmil ola her kim ol hünerde
   Mānendi olur mı **baḥr** u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 24). [baḥr,]*
2. Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ
   Tā **baḥr** ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 124). [baḥr,]*

baḥr-i kefi: *Deniz köpüğü.*

1. Baḥr-i kefi ḫalḳa itse iʿṭā
   Āb eylese zehresini deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 3). [baḥr-i kefi,]*

bahşāyiş-i sāġar itmez: *Şarap vermek, bağışlamak.*

1. Luṭfa beni maẓhar itmez olduñ
   Baḫşāyiş-i sāġar itmez olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 4). [baḫşāyiş-i sāġar itmez, -mez]*

baḫt: *Baht, talih.*

1. Dāyim ola **baḫt** hem-nişīnüñ
   Devlet der-pey ẓafer ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 17). [baḫt,]*

bāʿis: *Sebep, neden.*

1. Bāʿiş ne idi ki ṭaġa düşdüñ
   Çaḳ böyle niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 81). [bāʿiş,]*
2. Pervīz idi **bāʿişi** bu ḥālüñ
   ʿAḳlını uġurlamışdı zālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 9). [bāʿişi, -i]*

bāʿis ola: *Sebep olmak.*

1. Mesned ola cümle kāyināta
   Bāʿiş ola mülkde şebāta *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 130). [bāʿiş ola, -a]*

bāʿis-i ḥüsn-i iḫtilāṭum: *(Şairin bedeninin) güzel karışımının sebebi.*

1. Meydür sebeb-i dem-i neşāṭum
   Hem **bāʿiş-i ḥüsn-i iḫtilāṭum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 12). [bāʿiş-i ḥüsn-i iḫtilāṭum, -um]*

bāʿis-i raḥm u şefḳatüm: *Rahmet ve şefkate sebeb (olacak iş).*

1. Hīç bir sebeb-i şefāʿatüm yoḳ
   Bir **bāʿiş-i raḥm u şefḳatüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 90). [bāʿiş-i raḥm u şefḳatüm, -üm]*

bāʿis: *Sebep, neden.*

1. Ey **bāʿi<u>ş</u>-i** … ʿālem
   ʿĀlem götüri senüñle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 35). [bāʿi<u>ş</u>-i, --i]*

<u>baḳ:</u> *Bakışı bir şey üzerine çevirmek, seyretmek.*

1. Baḳduḳca aña o ġayret-i ḥūr
   Kendüni görüp olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 67). [baḳduḳca, -duḳca]*
2. Dir aña **baḳan** zihī muṣavvir
   Kim yazmaġa cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 119). [baḳan, -an]*
3. Ḫusrev naẕar itdi ol cemāle
   Baḳdı o ʿiẕār-ı bī-mi<u>ş</u>āle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 34). [baḳdı, -dı]*
4. Geh güllere **baḳdı** ḫurrem oldı
   Geh ġonceleri görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 41). [baḳdı, -dı]*

<u>baḳ:</u> *Önem vermek, itibar etmek.*

1. Erbāb-ı kemāle kimse **baḳmaz**
   İllā meger ola ḥāl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 3). [baḳmaz, -maz]*
2. ʿİşretler iderdi güne güne
   Baḳmazdı cefā-yı çerḫ-i dūne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 38). [baḳmazdı, -ma, -z, -dı]*
3. Baḳmazdı hemīşe ḥūr-ı ʿīne
   Dīvāne olaydı kendüsine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 79). [baḳmazdı, -maz, -dı]*
4. Hīç nesneye **baḳmaz** oldı miskīn
   İllā ki ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 63). [baḳmaz, -maz]*

5. Biz māl ü menāle **baḳmazuz** hīç
   Biz cāh u celāle **baḳmazuz** hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 41). [baḳmazuz, -maz, -uz]*
6. Biz māl ü menāle **baḳmazuz** hīç
   Biz cāh u celāle **baḳmazuz** hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 42). [baḳmazuz, -maz, -uz]*
7. Baḳmadı bu köhne ḫānmāna
   Bildi ki ne nesnedür zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 57). [baḳmadı, -ma, -dı]*

baḳ-: *Bakışı bir şey üzerine çevirmek, seyretmek.*

1. Eylerdi o mihr-i ʿālem-ārā
   Mirʾāta **baḳup** ruḫın temāşā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 70). [baḳup, -up]*
2. Rūyına **baḳup** ḳılurdı taḥsīn
   Olsa nola ḫod-pesend ü ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 71). [baḳup, -up]*
3. Ol cānibe **baḳdı** çün ol āhū
   Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 69). [baḳdı, -dı]*

baḳ-: *Önem vermek, itibar etmek.*

1. Yeter bu ġam dil-i zār u ḥazīne
   Toyınca **baḳmadum** ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 6). [baḳmadum, -ma, -du, -m]*

baḳī: *Ebedî / sonsuz.*

1. Bāḳī bu cihānda kimse ḳalmaz
   Kimdür ki fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 95). [bāḳī,]*

2. Bāḳī ṭutalar cihān-ı dūnı
   ʿĀlem ola anlaruñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 33). [bāḳī,]*

<u>baḳılmaz:</u> *Bakışı bir şey üzerine çevirmek, seyretmek.*

1. Gün gibi cemāline **baḳılmaz**
   Ebrūsı hilāline **baḳılmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 11). [baḳılmaz,]*
2. Gün gibi cemāline **baḳılmaz**
   Ebrūsı hilāline **baḳılmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 12). [baḳılmaz,]*

<u>bāl:</u> *Kanat.*

1. Olduḳca buña sipihr **bālīn**
   Aʿdā ola pāy-māl ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 91). [bālīn, -in]*
2. Olsa ġam ile şikeste **bālüm**
   İrse dem-i miḥnet ü melālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 121). [bālüm, -um]*

<u>bām:</u> *Çatı, dam.*

1. Gönderme beni o **bāma** maḥrūm
   Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 103). [bāma, -a]*

<u>bañ:</u> *"Ben" birinci teklik kişi zamiri.*

1. Geh fikr-i tefavvuḳ-ı edānī
   Baña yir ider bu ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 38). [bañ, -a]*
2. Dāyim revişüñ **bana** cefādur
   Cān cevr ü cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 83). [bana, -a]*

3. Ferhād didi ki ey cevān-merd
   Mesken **baña** şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 126). [baña, -a]*
4. Sulṭān-ı ʿArab yegāne-i Rūm
   Kimdür ki **baña** muḳābil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 46). [baña, -a]*
5. Ġam günleri destgāh bilmez
   Kimdür **baña** ṭavr ider muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 52). [baña, -a]*
6. Şimden girü **baña** cān gerekmez
   Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 21). [baña, -a]*
7. Ṭaʿn itmeye **baña** tā ki ʿālem
   Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 13). [baña, -a]*

baña: *"Ben" birinci teklik kişi zamiri.*

1. Ger olsa taḳayyüdüm ʿulūma
   Gelmezdi naẓīr **baña** Rūm'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 36). [baña,]*
2. Yüz sürmege ola **baña** mesned
   Toprağını kuḥl idem müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 65). [baña,]*
3. Emrüñ **baña** olmış idi ẓāhir
   Kim gelse bu şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 51). [baña,]*
4. İt **baña** o rūḥ-ı pāki iẓhār
   Şād olsun anuñla ḫāṭır-ı zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 39). [baña,]*
5. Daʿvet idüñ ol gedāyı taʿcīl
   Eyleñ **baña** ʿan-ḳarīb taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 58). [baña,]*

6. ʿAşḳuñda **bañа** belā ṣafādur
   Hep eyledügüñ cefā vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 21). [bañа,]*
7. Didi nʾola başum üzre meʾmūr
   Şol nesne ki **bañа** ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 4). [bañа,]*
8. Varup bu ṭarīḳdan kesüp rāh
   İtsün **bañа** bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 54). [bañа,]*
9. Kendüñe egerçi zaḥmet itdüñ
   Ammā **bañа** ḫūb ḫıdmet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 96). [bañа,]*
10. Bañа eger irmez ise āfāt
    Bu ḫıdmete eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 97). [bañа,]*
11. Şimden girü geldi **bañа** nevbet
    Farż oldı idem edā-i ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 23). [bañа,]*
12. Rāyāt-ı ḥasūd ser-nigūnum
    Oldı **bañа** nām böyle merḳūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 44). [bañа,]*
13. Mūnis **bañа** oldı şiʿr ü inşā
    El-ḥamdü li-vāhibiʾl-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 65). [bañа,]*

bānī-i mebānī-i rivāyet: *Rivayet binasının kurucusu.*

1. Bānī-i mebānī-i rivāyet
   Naḳḳāş-ı ṣaḥīfe-i ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 1). [bānī-i mebānī-i rivāyet,]*

bañа: *"Ben" birinci teklik kişi zamiri.*

1. İḥsān baña anlara ʿaṭādur
   Anlara olan hemīn **bañadur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 78). [bañadur, -dur]*

bār: *Defa, kere, kez.*

1. Cemʿ eyledi yine kendin ol zār
   Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her **bār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 112). [bār,]*
2. Her **bār** tażarruʿ itse ol zār
   Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 37). [bār,]*
3. Her **bār** dilinde nām-ı Ferhād
   Eylerdi o zārı dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 109). [bār,]*
4. Ol münbasıṭ olduġınca her **bār**
   Fi'l-ḥāl bulurdı basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 55). [bār,]*
5. Her **bār** işi dürūġ-ı bī-ḥad
   Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 73). [bār,]*
6. Kim ḳıymet-i ʿāşıḳı bilürdi
   Her **bār** niçe vefā ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 10). [bār,]*
7. Her **bār** olup safāda bī-bāk
   Evḳāt geçürdiler feraḥnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 13). [bār,]*

bār: *Ağırlık, yük. II Dert, keder, eziyet, cefa.*

1. Bu ẓulm nedür ne kārdur bu
   Bī-çārelere ne **bārdur** bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 52). [bārdur, -dur]*

bāreka'llāh: *Allah mübârek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.*

1. Vāṣıl olıcaḳ serāya ol māh
   Ferhād'a didi ki **bāreka'llāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 104). [bāreka'llāh,]*

bārek-allah: *Allah mübârek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.*

1. Ferzend yoġısa ḥamdü-li'llāh
   Virdi bu perīyi **bārek-Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 106). [bārek-allāh,]*
2. İcrā-yı ḥükūmet eyledi māh
   Kim didi sipihr **bārek-Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 10). [bārek-allāh,]*

bārgāh: *Sultan çadırı veya sarayı, yüksek divan.*

1. Yüz ṭutmadı ġayrı **bārgāha**
   ʿArż itmedi ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 75). [bārgāha, -a]*
2. Lāyıḳ degülem o **bārgāha**
   Mümkin mi varam ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 97). [bārgāha, -a]*
3. Vardı bir nāme **bārgāha**
   Ġayret odı düşdi ḳalb-i şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 23). [bārgāha, -a]*
4. Ṭurma yüri var cenāb-ı şāha
   Eglenme yetiş o **bārgāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 66). [bārgāha, -a]*

bārgāh-ı şāha: *Hükümdarın divanı, huzuru.*

1. ʿAzm eyledi **bārgāh-ı şāha**
   Eglenmedi geldi taḫtgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 113). [bārgāh-ı şāha, -a]*

bārgeh: *İzinle girilecek yer.*

1. Ol vaḳt ki oldı **bārgehde**
   Sābit ṭurdı cevāb-ı şehde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 15). [bārgehde, -de]*

bârî: *"Hiç olmazsa" anlamında kullanılan kelime.*

1. Çekdüm bu cihānda niçe ḫüsrān
   Yarın beni **bārī** itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 32). [bārī,]*

bârî: *Allah'ın güzel isimlerinden biri.*

1. Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī
   Tā kim vire bir ḫalef o **Bārī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 40). [bārī,]*

bār-ı elem ü belāya: *Dert ve sıkıntı yükü.*

1. Bār-ı elem ü belāya muʿtād
   Miḥnet-keş yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 51). [bār-ı elem ü belāya, -y, -a]*

bār-ı ġamına: *Dert yükü.*

1. Bār-ı ġamına taḥammül eyle
   Şevḳe ġamını tevessül eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 11). [bār-ı ġamına, -ı, -n, -a]*

bārū: *Sur, hisar.*

1. Bārūsı irişmiş āsmāna
   Misli daḫi gelmemiş cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 55). [bārūsı, -sı]*

bārū-yı sipihri: *Semanın hisarı.*

1. Bārū-yı sipihri aldı ḫurşīd
   Meh ḳaldı nuḥūset üzre nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 5). [bārū-yı sipihri, -i]*

baş: *Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.*

1. Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
   Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [baş,]*
2. Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
   Serverā gerdūn ayırsun **baş** u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [baş,]*
3. Faḳr ile felāket aşdı **başdan**
   Deryā-yı melāmet aşdı **başdan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 33). [başdan, -dan]*
4. Faḳr ile felāket aşdı **başdan**
   Deryā-yı melāmet aşdı **başdan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 34). [başdan, -dan]*
5. Başındaġı zülf-i ʿanber-ālūd
   Şemʿ-i ruḫına meş̲ābe-i dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 83). [başındaġı, -ı, -n, -da, -ğı]*
6. Şād olmaz idi derūnı bir dem
   Teng olmış idi **başına** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 70). [başına, -ı, -(n)a]*
7. Pervīz naẓar idince ol dem
   Teng oldı **başına** dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 46). [başına, -ı, -(n)a]*

8. Didi n’ola **başum** üzre meʾmūr
   Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 3). [başum, -(u)m]*
9. Behrām’a yetişdi şāh-ı Pervīz
   Şemşīr ile kesdi **başını** tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 22). [başını, -ı, -n, -ı]*
10. Başın açup aña ḳarşu ṭutdı
    Keyfiyyet-i ṣoḥbeti unutdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 139). [başın, -ın]*
11. Ḳaldurdı **başını** yana yana
    Ol tīşeyi atdı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 137). [başını, -ı, -n, -ı]*
12. Kes **başını** Ḫusrev’üñ hemān tīz
    Tā yirüñ ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 97). [başını, -ı, -(n)ı]*

baş egdire: *Buyruğu altına almak.*

1. Olsaydı elinde tīġ-ı ḫūn-rīz
   Baş egdire idi düşmene tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 8). [baş egdire, -e]*

baş ḳaldura: *Dirilmek, canlanmak.*

1. Baş ḳaldura ḳabrden Niẓāmī
   Müştāḳ ola cürʿasına Cāmī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 25). [baş ḳaldura, -a]*

baş üstine: *Bir işin, isteğin içtenlikle yapılacağını belirtmek için kullanılan bir söz.*

1. Çün sen olasın o māha meyyāl
   Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 24). [baş üstine,]*

baş üzre: *Belirtilen istekleri içtenlikle yapmayı kabul etmeyi anlatan bir söz.*

1. Baş üzre şürūʿ idem bu kāre
   Ol kūhı idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 85). [baş üzre,]*

baş virmegile: *Baş vermek, canını feda etmek.*

1. Ḫāṣṣa ki ola zen-i ḫıyel-bāz
   Baş virmegile ola ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 52). [baş virmegile, -ile]*

baş yire ḳodı: *Yere başını koymak (hürmet etmek, saygı göstermek bağlamında).*

1. Ferhād yüz urdı şāh öñinde
   Baş yire ḳodı o māh öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 38). [baş yire ḳodı, -dı]*

başa iledüp: *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

başa iledüp: *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

başa iledüp: *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iledüp:</u> *Başa iletmek, sona erdirmek, ikmal etmek.*

1. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [başa iledüp, -üp]*

<u>başa iletdi:</u> *Sona erdirmek, tamamlamak.*

1. Ol **başa iletdi** işin āḫir
   Olmadı o kāra kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 41). [başa iletdi, -di]*

<u>başdan aşmış:</u> *Pek çok olmak, pek çoğalmak.*

1. Ol derd ü belāsı **başdan aşmış**
   Ol kūh-ı melāmete ulaşmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 47). [başdan aşmış, -mış]*

<u>başın dizine alup:</u> *(Üzüntü sebebiyle) Başını dizine almak, çok üzülmek.*

1. Şīrīn de alup dizine başın
   İki gözinüñ silerdi yaşın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 1). [başın dizine alup, -up]*

<u>başına irişdi:</u> *Başına gelmek.*

1. Maġlūb olup sipāh-ı Behrām
   Başına irişdi çoḳ ser-encām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 20). [başına irişdi, -di]*

<u>başına ṭoḳınmayınca:</u> *Başına dokunmak, başına gelmek.*

1. Başına ṭoḳınmayınca ol zār
   Bilmezdi nedür belā-yı aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 39). [başına ṭoḳınmayınca, -ma, -y, -ınca]*

<u>başını ṭaşlara urup:</u> *Başını taşlara vurmak. || Çok pişman olmak, kafasını taştan taşa vurmak.*

1. Ṭaşlara urup başını enhār
   Tā ḥaşre dek aġlasun ebirvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 125). [başını ṭaşlara urup, -up]*

<u>başını teninden ayırdılar:</u> *Kafasını kesmek.*

1. Başını ayırdılar teninden
   Dūr oldı bu dehr gülşeninden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 13). [başını teninden ayırdılar, -dı, -lar]*

<u>başını virmeye:</u> *Kendini feda etmek.*

1. Ser-māye o kāra cān u dildür
   Kim virmeye başını ḫacildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 10). [başını virmeye, -me, -y, -e]*

<u>başka:</u> *Ayrı, farklı.*

1. Bir yirde iderdi **başḳa** ʿişret
   Hīç şāh ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 53). [başḳa,]*

<u>başla-:</u> *Bir işe girişmek, harekete geçmek.*

1. Āvāzeye itdi çeng āvāz
   Başladı nevāya her perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 16). [başladı, -dı]*

<u>başla:</u> *Bir işe girişmek, harekete geçmek.*

1. Şeh devletine <u>s</u>enāya **başla**
   Ḳaldur elüñi duʿāya **başla** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 71). [başla,]*

2. Şeh devletine senāya **başla**
   Ḳaldur elüñi duʿāya **başla** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 72). [başla,]*
3. Miʿmār-ı serāçe-i fesāne
   Böyle **başlar** bu dāstāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 22). [başlar, -r]*
4. Bülbül güle **başladı** niyāza
   Gül bülbül-i zāra ʿarż-ı nāza *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 95). [başladı, -dı]*

basṭ-ı kuhsār: *Genişlemiş, yayılmış dağ başı.*

1. Ol münbasıṭ olduğınca her bār
   Fi'l-ḥāl bulurdı **basṭ-ı kuhsār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 56). [basṭ-ı kuhsār,]*

basṭ-ı kuhsār: *Genişlemiş, yayılmış dağ başı.*

1. Ol münbasıṭ olduğınca her bār
   Fi'l-ḥāl bulurdı **basṭ-ı kuhsār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 56). [basṭ-ı kuhsār,]*

başuñı vir: *Başını vermek, bir yola baş koymak, bir amaç için harekete geçmek.*

1. Vir başuñı miḥnet ü melāle
   Cān ile çalış meded bu ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 19). [başuñı vir,]*

bay u gedā: *Zengin ve fakir.*

1. Hep **bay u gedā** faḳīr ü sulṭān
   Ḫıdmetde ṭururdı ḫāke yeksān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 79). [bay u gedā,]*

bayraḳ: *Devletin bağımsızlığını ifade eden ve özel renkleri bulunan bez, alem.*

1. Anda belürüp hezār sancaḳ
   Peykvār görindi al **bayraḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 26). [bayraḳ,]*

baʿzı: *"Kimi, bir kısım" anlamında belgisiz sıfat.*

1. Baʿżı rāvī didi ki Şīrīn
   Bu vāḳıʿadan olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 1). [baʿżı,]*

bed-dil: *Gönlü kötü, kötü kalpli.*

1. Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz
   Aldandı o **bed-dil** ü cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 16). [bed-dil,]*

bed-ḫ∨āh: *Başkasının kötülüğünü isteyen kimse.*

1. Ger raḫş-ı veġāya binse fi'l-ḥāl
   Bed-ḫ∨āh olurdı yirde pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 10). [bed-ḫ∨āh,]*
2. Her dem ḳala ḫāk içinde **bed-ḫ∨āh**
   Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 95). [bed-ḫ∨āh,]*

bed-liḳā: *Sevimsiz, çirkin yüzlü.*

1. Ferhād nedür ne **bed-liḳādur**
   Şeh-zāde midür yā pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 45). [bed-liḳādur, -dur]*

be-hāş u be-ʿām: *Havâs ve avam için.*

1. Cūdem kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd
   ʿAdlem ḥayāt-ı tāze **be-ḫāş u be-ʿām** dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 2). [be-ḫāş u be-ʿām,]*

behcet: *Güzellik.*

1. Şeh Vāmıḳ idi maḥabbetinde
   Mecnūn idi ḥüsn ü **behcetinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 92). [behcetinde, -i, -n, -de]*

behrām: *Sasaniler sülalesinden, Yezdgird'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan İranlı hükümdar.*

1. Sende var ise eger şecāʿat
   Behrām'uña ʿarża ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 134). [behrām'uña, -uña, -ñ, -a]*
2. Ḥāżır bulınup yanında **Behrām**
   Ol ʿaskeri itdi kendüye rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 11). [behrām,]*
3. Bu emre muḳarrer itdi kārı
   Behrām ile ide kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 26). [behrām,]*
4. Behrām'a uçurdılar kebūter
   Kim ḥāżır ol irişdi ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 43). [behrām'a, -a]*
5. Maʿlūm olup ʿasākir-i şām
   Gizlendi gömüte girdi **Behrām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 4). [behrām,]*
6. Behrām görüp bu ḥāli nā-çār
   Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 1). [behrām,]*
7. Behrām'a yetişdi şāh-ı Pervīz
   Şemşīr ile kesdi başını tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 21). [behrām'a, -a]*

behrām-ı zebūn u zār u rencūr: *Dertli, güçsüz ve ağlayan Behram.*

1. Bu ḥālde mübtelā vü mehcūr
   Behrām-ı zebūn u zār u rencūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 12). [behrām-ı zebūn u zār u rencūr,]*

beḳā: *Bâkîlik, kalıcılık.*

1. Ne bizde ḳalur **beḳā** ne sende
   Ḳamusın ider fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 93). [beḳā,]*

belā: *Musibet, felaket, dert, gam, keder.*

1. Yārumdan olup ḳarīb iken dūr
   Ḳaldum elem ü **belāda** mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 4). [belāda, -da]*
2. Biñ dürlü **belādayam** giriftār
   Biñ derd ile günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 31). [belādayam, -da, -yam, -]*
3. Āvāre olam **belā** vü ġamla
   Bīmār u melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 55). [belā,]*
4. Ṣabr eyle **belā** vü derde sen de
   Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 63). [belā,]*
5. Bir ġāyeti yoḳ **belā** durur ʿaşḳ
   Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 113). [belā,]*
6. Bir çāre meded **belāda** ḳaldum
   Dermān irgür ʿanāda ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 49). [belāda, -da]*
7. Derd ile **belāda** ḳalmışam zār
   Ne hem-dem ü mūnis ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 99). [belāda, -da]*
8. Her kim olur ise mübtelāsı
   Ayrılmaz olur gider **belāsı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 118). [belāsı, -sı]*

9. Çünkim beni bu **belāya** ṣalduñ
   Deryā-yı ġam u ʿanāya ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 15). [belāya, -y, -a]*

10. Eylerdi naṣīḥat aña dāye
    Kim ṣabr gerek durur **belāya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 52). [belāya, -y, -a]*

11. Bezm-i elem ü **belāda** ḳaldum
    Ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 3). [belāda, -da]*

12. Yoḳdur bilişüm **belādan** özge
    Endūh u ġam u cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 131). [belādan, -dan]*

13. ʿAşḳuñda baña **belā** ṣafādur
    Hep eyledügüñ cefā vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 21). [belā,]*

14. Ḳurtuldı o bendden bu miskīn
    Bir pāre **belāsı** buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 12). [belāsı, -sı]*

15. Kim kūy-ı nigārı itdi mesken
    Ḳurtuldı **belā** vü derd ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 34). [belā,]*

16. Ḳoma beni bu **belāda** nā-çār
    Senden ġayrı penāh kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 51). [belāda, -da]*

17. Vuṣlat sebeb-i ġam u **belādur**
    Ẓann itme ki ʿişret ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 25). [belādur, -dur]*

18. Ol derd ü **belāsı** başdan aşmış
    Ol kūh-ı melāmete ulaşmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 47). [belāsı, -sı]*

19. Aġzı gibi kec ḳamu kelāmı
    Maḫlūṭ **belāyıla** peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 66). [belāyıla, -y, -ıla]*
20. K'ey derd ü **belāyıla** mükedder
    Envāʿ-ı cefālar ile mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 97). [belāyıla, -y, -ıla]*
21. ʿAşḳı nice eylemişdi tekmīl
    Ḳılmışdı ḳamu **belāyı** taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 38). [belāyı, -y, -ı]*
22. Derd üzre **belā** ġam üzre miḥnet
    Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 57). [belā,]*
23. Yārān ġamı āşnā **belāsı**
    Ḳardaş sözi aḳribā cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 51). [belāsı, -sı]*

belā-keş: *Bela çeken, sıkıntı içinde olan.*

1. Ben daḫi esīr-i nefs-i dūnam
   Bīmār u **belā-keş** ü zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 42). [belā-keş,]*
2. Ben nice bu ġamdan olmayam zār
   Maḥzūn u **belā-keş** ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 30). [belā-keş,]*
3. Gūş itdi çü bu sözi o mehveş
   Biñ nāz ile didi ey **belā-keş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 44). [belā-keş,]*
4. Bīmār u **belā-keş** ü mükedder
   Mecnūn ile miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 35). [belā-keş,]*

5. Maḥzūn u **belā-keş** ü giriftār
   Dāyim aḳıdurdı eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 73). [belā-keş,]*
6. Ey ʿaşḳa heves iden **belā-keş**
   İtme yirüñi maḳām-ı āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 111). [belā-keş,]*
7. Vādī-i belādayum **belā-keş**
   Ben zār u nizār u çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 35). [belā-keş,]*
8. Ḫusrev gördi ki ol **belā-keş**
   Hīç itmedi ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 153). [belā-keş,]*
9. Sen şāh olasın o bir **belā-keş**
   Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 111). [belā-keş,]*
10. Bīmār u **belā-keş** ü giriftār
    Maḥzūn u zebūn u zār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 17). [belā-keş,]*
11. Bir gün bu **belā-keş** ü perīşān
    Ol vālih ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 41). [belā-keş,]*
12. Li'llāhi'l-ḥükm gitmiş ol zār
    Göçmiş o **belā-keş** ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 14). [belā-keş,]*
13. İnṣāf zihī nigār-ı ṣādıḳ
    Kim oldı **belā-keşine** ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 14). [belā-keşine, -i, -n, -e]*

belāya düşdüm: *Belaya uğramak, musibet ile karşılaşmak.*

1. Didi ne ʿaceb **belāya düşdüm**
   Bir ummadığum ḳażāya düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 21). [belāya düşdüm, -dü, -m-y, -a]*

belāya uġradı: *Sıkıcı, üzücü bir durumla karşılaşmak.*

1. Cān nice ṣataşdı ol hümāya
   Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 24). [belāya uġradı, -dı]*

belāya uġradum: *Sıkıcı, üzücü bir durumla karşılaşmak.*

1. Bir derd ü **belāya uġradum** kim
   Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 37). [belāya uġradum, -du, -m]*

belāya uġramışsın: *Sıkıcı, üzücü bir durumla karşılaşmak.*

1. Yoḳ yire **belāya uġramışsın**
   Deryā-yı ḳażāya uġramışsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 99). [belāya uġramışsın, -mış, -sın]*

belā-yı aġyār: *Başkalarından gelen sıkıntı.*

1. Başına ṭoḳınmayınca ol zār
   Bilmezdi nedür **belā-yı aġyār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 40). [belā-yı aġyār,]*

belā-yı ʿaşḳı alur: *Aşk belasını almak, âşık olmak.*

1. Yaʿnī bilimez bahā-yı ʿaşḳı
   Bī-sūd alur belā-yı ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 12). [belā-yı ʿaşḳı alur, -ur]*

belā-yı cān: *Can belası, cana bela.*

1. Allāh ki **belā-yı cān** durur ʿaşḳ
   Āşüfte-kün-i cihān durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 33). [belā-yı cān,]*

belā-yı cāne uġratdı: *Can belasına uğratmak.*

1. Aḥvālümi ṣorma kim zamāne
   Uġratdı beni belā-yı cāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 20). [belā-yı cāne uġratdı, -dı]*

belā-yı cānı: *Cana bela.*

1. Şāh itdiler ol **belā-yı cānı**
   Yıḳdılar anuñla ḫānedānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 37). [belā-yı cānı, -ı]*

belā-yı ḳayd-ı zencīr: *(Sevgilinin saçı anlamında) Zincir bağının belâsı.*

1. Lāzım mı **belā-yı ḳayd-ı zencīr**
   Yā maḥbes içinde ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 95). [belā-yı ḳayd-ı zencīr,]*

belā-yı nā-gehānī: *Ansızın gelen bela.*

1. Geldükde **belā-yı nā-gehānī**
   Hīç kimse ḫayāl itmez anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 89). [belā-yı nā-gehānī,]*

beliyyāt: *Felaketler, kederler, tasalar.*

1. Pejmürde ḳılup beni **beliyyāt**
   Dāmānuma irse dest-i āfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 115). [beliyyāt,]*

belki: *"Bir ihtimal" anlamında zarf.*

1. Ben daḫi yüz urayın Ḫudā'ya
   Raḥm eyleye **belki** bu gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 70). [belki,]*

belür: *Belirmek, ortaya çıkmak.*

1. Nā-gāh **belürdi** bir ʿaceb toz
   Ne toz nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 21). [belürdi, -di]*
2. Anda **belürüp** hezār sancaḳ
   Peykvār görindi al bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 25). [belürüp, -üp]*

be-muḳteżā-yı meʾmūr: *Durumun gerektirdiğini yapmak zorunda, yapmakla memur.*

1. Ben daḫi **be-muḳteżā-yı meʾmūr**
   Güstāḫlıḳ itdüm ola maʿẕūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 55). [be-muḳteżā-yı meʾmūr,]*

be-muḳteżā-yı meʾmūr: *Emredildiği üzere.*

1. Ferhād **be-muḳteżā-yı meʾmūr**
   Ḫusrev ḳapusına vardı mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 75). [be-muḳteżā-yı meʾmūr,]*

be-muḳteżā-yı taḳdīr: *Kaderin gereğine göre.*

1. Ammā ki **be-muḳteżā-yı taḳdīr**
   Āḫir o maḥabbet itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 11). [be-muḳteżā-yı taḳdīr,]*

ben: *" Ben " birinci tekil şahıs zamiri.*

1. Yeter **baña** felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
   Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [baña, -a]*
2. N’eyledüñ ḫāṭır-ı ġamgīnümi bīmār itdüñ
   Beni zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa giriftār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 2). [beni, -i]*
3. Dili bir gevher-i nā-yāba ḫarīdār ḳılup
   Āẕerī yine **beni** şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 4). [beni, -i]*
4. Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
   Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan **beni** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [beni, -i]*
5. Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
   Rūzgār āvāre ḳılsun ḫānmānumdan **beni** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 4). [beni, -i]*
6. Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
   Ne yüz ile ḫāke yüz sürem **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 26). [ben,]*
7. Yüz ḳalmadı **bende** cürmlerden
   Ne yüz ile ḫāke yüz sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 25). [bende, -de]*
8. Gerçi ki günāh **bende** çoḳdur
   Bir ẕerre ḳadar s̲evāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 35). [bende, -de]*
9. Her cürm ki **benden** oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 27). [benden, -den]*
10. Çekdüm bu cihānda niçe ḫüsrān
    Yarın **beni** bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 32). [beni, -i]*
11. Dünyāda ḥużūr görmedüm çün
    İtme **beni** bī-ḥużūr ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 34). [beni, -i]*

12. Ḳaldum reh-i ġamda niçe demdür

    Raḥm eyle **bañа** dem-i keremdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 20). [bañа, -a]*

13. Daḫi bu tażarruʿum İlāhī

    Göster **bañа** ṣoñ nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 44). [bañа, -a]*

14. Ben ḫasteye luṭf u mekremet ḳıl

    Āḫir nefesümde merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 45). [ben,]*

15. Ḳurtar **beni** yār fürḳatinden

    Dūr eyle firāḳ miḥnetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 37). [beni, -i]*

16. Ben daḫi esīr-i nefs-i dūnam

    Bīmār u belā-keş ü zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 41). [ben,]*

17. Dimem ki bu ḥāle lāyıḳam **ben**

    Ümmet arasında fāyıḳam **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 85). [ben,]*

18. Dimem ki bu ḥāle lāyıḳam **ben**

    Ümmet arasında fāyıḳam **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 86). [ben,]*

19. Gelsün **bañа** ʿarż-ı ḥāl ḳılsun

    Defʿ-i elem ü melāl ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 21). [bañа, -a]*

20. İḥsān **bañа** anlara ʿaṭādur

    Anlara olan hemīn bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 77). [bañа, -a]*

21. İtdüm **ben** añа kemāl-i iʿzāz

    Kimde ola anda olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 25). [ben,]*

22. Ben kim saña olmışam peyām-ber

    Yüz luṭf u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 73). [ben,]*

23. Ben nice bu ġamdan olmayam zār

    Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 29). [ben,]*

24. Virdükde sen añа zīb itmām

    Ben saña virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 50). [ben,]*

25. Devrān **beni** ġamla lāl ḳıldı

Āvāre vü pāy-māl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 31). [beni, -i]*

26. Virmezse netīce ger bu peyvend

Ḫāżır **bańa** dergeh-i ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 20). [bańa, -a]*

27. Eşʿārıma ger revāc olsa

Yā **bańa** bir ibtihāc olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 28). [bańa, -a]*

28. Menzil **bańa** ḫāk ola hemīşe

Ten tīġ ile çāk ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 53). [bańa, -a]*

29. Şāhā **ben** o maʿden-i kemālem

Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 1). [ben,]*

30. Maʿlūm olsun ki şāʿirem **ben**

İʿcāz-ı kelāma ḳādirem **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 25). [ben,]*

31. Maʿlūm olsun ki şāʿirem **ben**

İʿcāz-ı kelāma ḳādirem **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [ben,]*

32. Aḳrānum içinde fāyiḳam **ben**

İḥsān u ʿaṭāya lāyıḳam **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 41). [ben,]*

33. Aḳrānum içinde fāyiḳam **ben**

İḥsān u ʿaṭāya lāyıḳam **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 42). [ben,]*

34. Çün **bende** ola zekā vü fıṭnat

Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 47). [bende, -de]*

35. Alsam bu revişde deste ḫāme

Gelse ḳalemüm **benüm** ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 38). [benüm, --üm, -]*

36. Eylerler idi **benümle** ülfet

İẓhār-ı ḫulūṣ ile maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 23). [benümle, -(ü)m, -le]*

37. Pejmürde ḳılup **beni** beliyyāt

Dāmānuma irse dest-i āfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 115). [beni, -i]*

38. Kim var hele bu meh-cemālüm

Olmazsa ne ġam **benüm** ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 104). [benüm, -üm]*

39. Ḳabr olsa **benüm** ḳarārgāhum

Ġāyet buluban bu ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 119). [benüm, -üm]*

40. Andan beni idesin ḫaberdār

Kim **ben** anı görmeden ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 54). [ben,]*

41. Ben daḫi be-muḳteżā-yı meʾmūr

Güstāḫlıḳ itdüm ola maʿẕūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 55). [ben,]*

42. Lāl itdi **beni** ġam-ı zamāne

Feryādum irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 5). [beni, -i]*

43. Ammā ki **beni** ḫarāb ḳılma

Maġlūb-ı şarāb-ı nāb ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 11). [beni, -i]*

44. Andan **beni** idesin ḫaberdār

Kim ben anı görmeden ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 53). [beni, -i]*

45. Bir kimseye olmadum muḳārin

Ol **bańa** bu derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 48). [bańa, -a]*

46. Göster **bańa** yā dem-i viṣāli

Hengāme-i ʿālem-i viṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 105). [bańa, -a]*

47. Bilmem **beni** neyledi bu ṣūret

ʿAḳlımı ṭaġıtdı bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 3). [beni, -i]*

48. Çünkim **beni** bu belāya ṣalduñ

    Deryā-yı ġam u ʿanāya ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 15). [beni, -i]*

49. Ey çerḫ bu cevre yoḳ mı pāyān

    Niçe idesin **beni** perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 98). [beni, -i]*

50. Yā eyle **beni** helāk fi'l-ḥāl

    Kim ola tenüm bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 103). [beni, -i]*

51. Yā eyle **beni** cüdā cihāndan

    Ayır bu ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 107). [beni, -i]*

52. Didi o dem ey yegāne üstād

    ʿAḳlum **benüm** aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 2). [benüm, -üm]*

53. Ey sāḳī-i gül-ruḫ u gül-endām

    Luṭf it **baña** vir ṣarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 2). [baña, -a]*

54. İt bāde-i ḫoş-güvārı hem-dem

    Virsün **baña** luṭfuñ özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 8). [baña, -a]*

55. Var **bende** rüsūm-ı rūy-ı pāki

    Taṣvīr-i cemāl-i tābnāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 27). [bende, -de]*

56. N'itdüñ **beni** derd-i ʿaşḳa ṣalduñ

    Ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 55). [beni, -i]*

57. Yoḳ bende ḳarār u ṣabra ṭāḳat

    Çekdürme **baña** bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 70). [baña, -a]*

58. Gelsün **baña** ʿarż-ı ṣanʿat itsün

Tā devlete ire ḫıdmet itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 87). [baña, -a]*

59. Süd istedügümce **ben** muḳarrer

Olsa bu ṭarīḳ ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 137). [ben,]*

60. Yoḳ **bende** ḳarār u ṣabra ṭāḳat

Çekdürme baña bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 69). [bende, -de]*

61. Yā Rab **baña** bir meded irişdür

Derd aldı beni devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 29). [baña, -a]*

62. Raḥm eyle **baña** ġarīb ḳaldum

Bī-ṭāḳat ü bī-şekīb ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 55). [baña, -a]*

63. Hādī-i murādum ol İlāhī

Eyle **baña** ġam-güsār o māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 58). [baña, -a]*

64. Ben añlamadum ṣalābetinden

Ol bezmgehüñ mehābetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 9). [ben,]*

65. Vādī-i belādayum belā-keş

Ben zār u nizār u çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [ben,]*

66. Ben ẕerre ol güneş cihānda

Ben yirde o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 41). [ben,]*

67. Ben ẕerre ol güneş cihānda

Ben yirde o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 42). [ben,]*

68. Çün itdüñ esīr **ben** faḳīri

Ol yine bu ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 67). [ben,]*

69. Luṭf eyleñ idüñ **beni** ḫaberdār

Tā olmaya ṣoñra kār düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 11). [beni, -i]*

70. Yā Rab baña bir meded irişdür

    Derd aldı **beni** devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 30). [beni, -i]*

71. Çerḫ itdi **beni** zebūn u bīmār

    Cān istedi mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 33). [beni, -i]*

72. Yoḳ anda münāsebet **benümle**

    Kim ide mücāleset **benümle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 43). [benümle, -üm, -le]*

73. Yoḳ anda münāsebet **benümle**

    Kim ide mücāleset **benümle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 44). [benümle, -üm, -le]*

74. Ger ḫāṣıl olursa **baña** devlet

    Bu ḫıdmete göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 35). [baña, -a]*

75. Bir ḥabbe irişse devletüñden

    Dünyālara virmeyem anı **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 44). [ben,]*

76. Cām ile **baña** muʿāvenet ḳıl

    İẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 9). [baña, -a]*

77. Oldur **baña** mūcib-i tekellüm

    Raḥm eyle çün eyledüm taẓallum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 13). [baña, -a]*

78. Ṭoldur **baña** lāle-gūn şarābı

    Tā defʿ ide göñlüm ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 15). [baña, -a]*

79. Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz

    Sen mey vir ü **ben** olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [ben,]*

80. Adum Ferhād u **ben** ġarībem

ʿAşḳıyla helāke key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 87). [ben,]*

81. Ferhād didi ki **ben** gedāyam

Sulṭān ḥaremine nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 95). [ben,]*

82. Ben bī-ḫaberem bu kün fe-kāndan

Aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 129). [ben,]*

83. Ferhād didi ki **ben** müʾebbed

Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam muḳayyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 137). [ben,]*

84. Luṭfa **beni** maẓhar itmez olduñ

Baḫşāyiş-i sāġar itmez olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 3). [beni, -i]*

85. Bir māha ḳażā-yı āsmānī

Ḳıldı **beni** ʿabd-i rāygānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 86). [beni, -i]*

86. Gönderme **beni** o bāma maḥrūm

Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 103). [beni, -i]*

87. Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret

Hep **bańa** degül mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 132). [bańa, -a]*

88. Gül rūyumuñ ola ʿandelībi

Maḳbūl ḳılam **ben** ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 126). [ben,]*

89. Hem **ben** idem iḫtiyār anı

Mesmūʿum ola ḳamu fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 129). [ben,]*

90. Görsün **beni** şād u kām olsun

Maḳṣūdını devletümde bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 37). [beni, -i]*

91. Luṭf ile dir idi defʿ-i ġam ḳıl

Ḫaḳḳ itdi seni çü **bańa** vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 4). [bańa, -a]*

92. Şanma **beni** ḥabsden çeker ġam

Yā bendile miḥnet-i dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 19). [beni, -i]*

93. Hem ʿasker ü hem ḫızāne **benden**

Ḫarc eyleyeyin yoluña maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 31). [benden, -den]*

94. Aḥvālümi ṣorma kim zamāne

Uġratdı **beni** belā-yı cāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 20). [beni, -i]*

95. Ḫalḳ içre **beni** fesāne ḳıldı

Ṭaʿn oḳlarına nişāne ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 23). [beni, -i]*

96. Her nice ki ide ḫarc-ı ṣanʿat

Benden bula niçe biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 58). [benden, -den]*

97. Sen illere ṭālib ü saña ben

Hīç vāṣıl olur mısın **baña** sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 108). [baña, -a]*

98. Yoḳ tende vuḳūf **ben** helāküñ

Şemşīr-i ġamuñla sīne-çāküñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 99). [ben,]*

99. Sen illere ṭālib ü saña **ben**

Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 107). [ben,]*

100. Bende heves-i hevā-yı ʿaşḳuñ

Derd ü elem-i belā-yı ʿaşḳuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 105). [bende, -de]*

101. Āṯār-ı ḥayāt gitdi **benden**

Ümmīd-i necāt gitdi **benden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 101). [benden, -den]*

102. Āṯār-ı ḥayāt gitdi **benden**

Ümmīd-i necāt gitdi **benden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 102). [benden, -den]*

103. Sensin ki **beni** bu derde ṣalduñ

Bir kerre görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 93). [beni, -i]*

104. Aḥvālüme şefḳat eylerüm yoḳ

Bir **bañа** mürüvvet eylerüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 50). [bañа, -a]*

105. Ben daḥi yüz urayın Ḫudā'ya

Raḥm eyleye belki bu gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 69). [ben,]*

106. Ḳoma **beni** bu belāda nā-çār

Senden ġayrı penāh kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 51). [beni, -i]*

107. Mihriyle **beni** güşāde ḳılsun

Her gün keremin ziyāde ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 55). [beni, -i]*

108. Benden bu naṣīḥati idüp gūş

Kim ʿaşḳ meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 3). [benden, -den]*

109. Bilmiş ol o maḫzen-i ʿālemem ben

Her kim **bañа** itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 30). [bañа, -a]*

110. Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil oldı

Kimdür ki **bañа** figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 48). [bañа, -a]*

111. Īmāna gel itme nā-sezālıḳ

Ben ḫātem-i cümle enbiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 26). [ben,]*

112. Ser-defter-i ḫayl-i aṣfiyāyam

Şāhen-şeh-i nesl-i ādemem **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 28). [ben,]*

113. Bilmiş ol o maḫzen-i ʿālemem **ben**

Her kim baña itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 29). [ben,]*

114. Dergāhuma gel ḳabāḥat itme

Ben server-i ḫayl-i aṣfiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 36). [ben,]*

115. Serdār-ı diyār-ı aṣdiḳāyam

Ben pādşeh-i cihān-ı ḳurbam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 38). [ben,]*

116. Maḥremter-i maḥremān-ı ḳurbam

Ben faḫr-ı gürūh-ı enbiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 40). [ben,]*

117. Biñ cān u dil ile bende olmaz

Kimdür ki **beni** penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 50). [beni, -i]*

118. Olmaya **benüm** öñümde ḫāʾif

Zinhār ḥaẕer gerek ḥaẕer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 53). [benüm, -üm]*

119. Dünyāya beni esīr ḳılma

Baña anı dest-gīr ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 18). [baña, -a]*

120. Dünyāya **beni** esīr ḳılma

Baña anı dest-gīr ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 17). [beni, -i]*

121. Benden neʿaceb uṣandı cānuñ

Yād eylemedüñ bu nā-tüvānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 31). [benden, -den]*

122. Benden heves eyledüñ cüdālıḳ

Düşmez saña böyle bī-vefālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 35). [benden, -den]*

123. Yaş yirine gözlerüm döker ḳan

Eyler **beni** lāl āh u efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 44). [beni, -i]*

124. Ben şöyle idem saña riʿāyet

Ser-cümle senüñ ola vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 43). [ben,]*

125. Benden şanemüm cüdā düşürdüñ

Gül rūyumı ferş-i ḫāke sürdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 13). [benden, -den]*

126. Saña atamuñ riʿāyetinden

Biñ artuḳ idem riʿāyeti **ben** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 6). [ben,]*

127. Hem defn idelüm o gül-ʿiẕārı

Ẓāhirde **ben** eyleyin ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 12). [ben,]*

128. Ammā ki ne sūd ḫalḳ-ı ʿālem

Çekdürmede **baña** günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 18). [baña, -a]*

129. Ḫaḳ'dan **baña** naẓm bir ʿaṭādur

Ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 27). [baña, -a]*

130. Derd üzre belā ġam üzre miḥnet

Çekdürmede **baña** yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 58). [baña, -a]*

131. Sözdür **baña** nev-bahār-ı ṣıḥḥat

Sözdür **baña** çeşmesār-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 69). [baña, -a]*

132. Sözdür **baña** nev-bahār-ı ṣıḥḥat

Sözdür **baña** çeşmesār-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 70). [baña, -a]*

133. Eşʿāra muḳayyedem hemīşe

Şiʿr oldı hemīşe **baña** pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 72). [baña, -a]*

134. Hep naẓm iledür ḥayāt **bende**

Ansuz bulınur mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 67). [bende, -de]*

135. İrmekde sipihre nār-ı āhum

Yandurdı **beni** şerār-ı āhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 48). [beni, -i]*

bend: *Bağ, düğüm.*

1. Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend
   ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını **bend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 148). [bend,]*
2. ʿAḳlın ṭaġıdup yitürdi kendin
   Baġladı biline ʿaşḳ **bendin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 48). [bendin, -in]*
3. Ṣanma beni ḥabsden çeker ġam
   Yā **bendile** miḥnet-i dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 20). [bendile, -ile]*
4. Ḳurtuldı o **bendden** bu miskīn
   Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 11). [bendden, -den]*
5. Bendini çözüñ mürüvvet eyleñ
   Vāfir vāfir riʿāyet eyleñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 7). [bendini, -i, -(n)i]*

bende: *Köle, esir.*

1. Yetmez mi bu kim dil-i figende
   Oldı der-i ḫıdmetüñde **bende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 94). [bende,]*
2. İtdükce bu **bendeñe** cefālar
   Düşmen sevinüp ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 37). [bendeñe, -ñ, -e]*

3. Ḫusrevler olur öñinde **bende**
   Ser-geşte vü zār-ı ser-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 37). [bende,]*
4. Ṣabr eyle belā vü derde sen de
   Tā yāruñ ola ḳapuñda **bende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 64). [bende,]*
5. Terġībler itdi derdmende
   Uġratdı bunuñla niçe **bende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 96). [bende,]*
6. Biñ cān u dil ile **bende** olmaz
   Kimdür ki beni penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 49). [bende,]*

bende-i belā-keş: *Bela ve sıkıntı çeken köle.*

1. Ol vaḳt bu **bende-i belā-keş**
   Derd ü ġam ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 67). [bende-i belā-keş,]*

bend-i elemiyle: *Keder,gam bağı.*

1. Bend-i elemiyle zār ḳılma
   Dil-ḫasteleri nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 121). [bend-i elemiyle, -i, -yle]*

bend-i ġam-ı ʿaşḳayam: *Aşk derdinin bağı.*

1. Ferhād didi ki ben müʾebbed
   Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam muḳayyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 138). [bend-i ġam-ı ʿaşḳayam, -ayam]*

bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı: *Sevgilinin omzuna dökülen saçının bağının verdiği gamın tutkunu.*

1. Olup **bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı**
   Ṭaḳıldı boynına zencīr-i miḥnet ol perī-rūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 1). [bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı,]*

bend-i ġamına: *Gam bağı.*

1. Bend-i ġamına cihān giriftār
   Çoḳ ehl-i vaḳārı itdi bī-ʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 91). [bend-i ġamına, -ı, -n, -a]*

bend-i ser-i zülfine: *(Sevgilinin) Zülfünün ucundaki bağ.*

1. Biñ cān ile oldı ʿāşıḳ-ı zār
   Bend-i ser-i zülfine giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 66). [bend-i ser-i zülfine, -i, -n, -e]*

bennā-yı mebānī-i ʿadālet: *Adalet binasının mimarı.*

1. Sānī ʿÖmer ol yegāne ḫaşlet
   Bennā-yı mebānī-i ʿadālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 2). [bennā-yı mebānī-i ʿadālet,]*

beñze: *(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) arasında uygun ve benzer taraflar bulmak, gibi olmak.*

1. Beñzemez ẕerre ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan
   Eylemiş her birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 3). [beñzemez, -mez]*
2. Müjgānları şanki tīr ü ḫancer
   Ya ḳaşları ḫod kemāna **beñzer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 32). [beñzer, -r]*
3. Bir kūh ki āsmāna **beñzer**
   Şan ḳulle-i ḳāf ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 53). [beñzer, -r]*

4. Ḳāmetde nihāl-i serve **beñzer**
   Reftārda şan tezerve **beñzer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 57). [beñzer, -r]*
5. Ḳāmetde nihāl-i serve **beñzer**
   Reftārda şan tezerve **beñzer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 58). [beñzer, -r]*

beñze-: *(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) arasında uygun ve benzer taraflar bulmak, gibi olmak.*

1. Gül-gūn yañaġı miṣāl-i lāle
   Beñzer iki ḳaşları hilāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 56). [beñzer, -r]*

ber: *Kara, toprak.*

1. Kāmil ola her kim ol hünerde
   Mānendi olur mı baḥr u **berde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 24). [berde, -de]*
2. Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ
   Tā baḥr ile **ber** olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 124). [ber,]*

ber-ā-ber: *Beraber, birlikte || Eşit, denk.*

1. Şol dem ki irişe rūz-ı maḥşer
   Dervīş ile şāh ola **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 54). [ber-ā-ber,]*
2. İḥsānuma itdüm anı maẓhar
   Kimdür ki ola aña **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 24). [ber-ā-ber,]*
3. Sulṭān-ı kerem ide keremler
   Gerdūna yirüm ola **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 62). [ber-ā-ber,]*

4. Seyyāre-maḳām u āsmān-der
   Kisrā ile rifʿati **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 18). [ber-ā-ber,]*
5. Bīmār u belā-keş ü mükedder
   Mecnūn ile miḥneti **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 36). [ber-ā-ber,]*
6. Bir yük zer ü sīm ü dürr ü gevher
   Ferhād öñine ḳodı **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 30). [ber-ā-ber,]*
7. Bir kūh ki āsmāna beñzer
   Şan ḳulle-i ḳāf ile **ber-ā-ber** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 54). [ber-ā-ber,]*

ber-bād eyledüñ: *Berbat etmek.*

1. Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi pest eyleyüp
   Vādī-i ġamda ṭınāb-ı ʿömri **ber-bād eyledüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 4). [ber-bād eyledüñ,]*

ber-bād iderdi: *Bozmak, mahvetmek.*

1. Gāhī ġam-ı çerḫi eyleyüp yād
   Eflāki iderdi āhı ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 6). [ber-bād iderdi, -er, -di]*

ber-bād oldı: *Perişan,harap,viran olmak.*

1. Ne yār u ḳarīnin eyledi yād
   Hep oldı yanında cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 62). [ber-bād oldı, -dı]*

ber-bend: *Bağlı.*

1. El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi ferzend
   Kim boynına ṭaḳdı zülfi **ber-bend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 74). [ber-bend,]*

ber-ḥamd-i ḫudāy: *Allah'a hamdetmek üzere.*

1. Īn-cā zi-süḫan varaḳ-neverdem
   Ber-ḥamd-i Ḫudāy ḫatm kerdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 20). [ber-ḥamd-i ḫudāy,]*

berī ol: *Uzak durmak.*

1. Cān ile viṣāle müşterī ol
   İr vaṣla firāḳdan **berī ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 28). [berī ol,]*

berk eyle: *Sağlamlaştırma.*

1. Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk
   Var ġayr ile eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 110). [berk eyle,]*

berk idesin: *Sağlamlaştırmak.*

1. Lāyıḳ mı idüp ʿadāletüñ terk
   Bünyād-ı cefāyı idesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 104). [berk idesin, -e, -sin]*

berk itmiş: *Sağlamlaştırmak.*

1. Āsāyiş-i ʿömri eylemiş terk
   İtmiş ġamuñ ile vaʿdesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 16). [berk itmiş, -miş]*

ber-ḳarār: *Aynı durumda, kararda.*

1. Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
   Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ **ber-ḳarār** itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [ber-ḳarār,]*

berḳ-i girdār oldı: *Sağlam bir duruşta bulunmak.*

1. Behrām görüp bu ḥāli nā-çār
   Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 2). [berḳ-i girdār oldı, -dı]*

berḳ-reftār: *Şimşek yürüyüşlü.*

1. Dūşına alup nigārı ol zār
   Perrī gibi oldı **berḳ-reftār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 90). [berḳ-reftār,]*

ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm: *Saygı ve yücelik olduğu üzere.*

1. Āḫir yüriyüp serān-ı iḳlīm
   Ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 86). [ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm,]*

ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm: *Saygı ve yücelik olduğu üzere.*

1. Āḫir yüriyüp serān-ı iḳlīm
   Ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 86). [ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm,]*

bes: *Kâfi, yeterli.*

1. Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes
   Tā ol ġam ola derūnına **bes** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 170). [bes,]*
2. Besdür ġam-ı zülf ʿāşıḳāna
   Zindān yeter anlara zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 93). [besdür, -dür]*

bes: *"Beş" sayı sıfatı.*

1. Çünkim sefer itdi şāh-ı Hürmüz
   Beş ay seferde oldı düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 4). [beş,]*

beste-i pāy-bend-i sevdā: *Aşk ayak bağının bağlısı.*

1. Ol **beste-i pāy-bend-i sevdā**
   Yaʿnī Ferhād-ı bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 15). [beste-i pāy-bend-i sevdā,]*

be-ṭarz-ı muʿtād: *Alışılmış olduğu üzere.*

1. Bu kār üzere o serv-i āzād
   Bir nāme yazar **be-ṭarz-ı muʿtād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 98). [be-ṭarz-ı muʿtād,]*

beter oldı: *Mevcut durumdan daha kötü hâle düşmek.*

1. Muḥkem olup āteşi fürūzān
   Daḫi **beter oldı** ḳalbi sūzān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 44). [beter oldı, -dı]*

beyān: *Açıklama, anlatma, izah etme.*

1. Kim anı **beyān** ḳılmaḳ olmaz
   Ser-ḥadd-i beyāna gelmek olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 91). [beyān,]*
2. Ne dilde **beyāna** ṭāḳatüm var
   Ne yazmaġa elde ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 23). [beyāna, -a]*
3. Bir vech ile itdiler teʿānuḳ
   Kim anı **beyāna** ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 48). [beyāna, -a]*

4. Efsāne-nüvīs ü ḳıṣṣa-perdāz
   Bu resme **beyāna** itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 2). [beyāna, -a]*
5. Kim anı **beyāna** ṭāḳatüm yoḳ
   Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 113). [beyāna, -a]*

beyān-ı ḥāli idüp: *Durumu açıklamak.*

1. Bu resme idüp beyān-ı ḥāli
   Böyle didi bu ġam-ı melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 3). [beyān-ı ḥāli idüp, -üp]*

beyt: *Beyit, iki dizeden oluşan nazım birimi.*

1. Ol ġonce-dehān u sīb-ġabġab
   Bu **beyti** oḳurdı tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 38). [beyti, -i]*
2. Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān
   Bu **beyt** ile bu sözi nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 36). [beyt,]*
3. Her **beyti** ola leṭāfet-āmīz
   Her mıṣraʿın eyle ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 5). [beyti, -i]*

bezl eyledi: *Bol bol, cömertçe vermek, esirgemeden vermek.*

1. Beẕl eyledi emr-i şāha mechūd
   Biñ cān u dil ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 3). [beẕl eyledi, -di]*

bezl-i maḳdūr: *Kudret saçmak, göstermek.*

1. Ḳılmış o ṭarīḳa **beẕl-i maḳdūr**
   Üstād-ı zamāne adı Şāvūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 49). [beẕl-i maḳdūr,]*

bezm: *Eğlence meclisi, meclis.*

1. Bezmin ter ü tāze ḳıl dem-ā-dem
   Her gün süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 81). [bezmin, -in]*
2. Her vaḳt ki itse meclis-i cemʿ
   Ol **bezme** olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 96). [bezme, -e]*
3. Kimisi idüp sürūda āġāz
   Bezm ehline gösterürdi şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 28). [bezm,]*
4. Sāḳī yine **bezme** zīb ü fer vir
   Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [bezme, -e]*
5. Emr eyledi şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm
   Ḳurıldı bisāṭ u meclis ü **bezm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 12). [bezm,]*
6. Yanına getürmez idi Pervīz
   Bezminden iderdi ḫaylī perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 52). [bezminden, -in, -den]*

bezm ü şoḫbet itdi: *(Eğlence amacıyla) toplanıp, yiyip içip, söylemek.*

1. Bir niçe gün itdi bezm ü ṣoḥbet
   Ol günleri bildiler ġanīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 11). [bezm ü ṣoḥbet itdi, -di]*

bezmgeh: *Sohbet ve işret için toplanılan, meclis kurulan yer.*

1. Ben añlamadum ṣalābetinden
   Ol **bezmgehüñ** mehābetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 10). [bezmgehüñ, -üñ]*

bezm-i elem: *Iztırap, keder, hüzün meclisi.*

1. Bezm-i elem ü belāda ḳaldum
   Ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 3). [bezm-i elem,]*

bezm-i keyānīdür: *Hükümdarların meclisi.*

1. Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
   Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne **bezm-i keyānīdür** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 2). [bezm-i keyānīdür,]*

bezm-i laṭīf: *Güzel meclis.*

1. İtmişleridi nevāya āġāz
   Bir **bezm-i laṭīf** idi o meclis *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 8). [bezm-i laṭīf,]*

bī-ʿār: *Arsız, utanmaz.*

1. Bend-i ġamına cihān giriftār
   Çoḳ ehl-i vaḳārı itdi **bī-ʿār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 92). [bī-ʿār,]*

bī-bāk: *Korkusuz, pervasız.*

1. Her bār olup safāda **bī-bāk**
   Evḳāt geçürdiler feraḥnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 13). [bī-bāk,]*

bī-beḳā: *Bekasız, ebedî olmayan, gelip geçici, fâni II ölümlü, bitimli.*

1. Hengām-ı ḥayāt **bī-beḳādur**
   Lā-büd ṣoñı ḥālet-i fenādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 7). [bī-beḳādur, -dur]*

bī-berg ḳıldı: *Yapraksız kılmak, yapraksız hâle getirmek.*

1. Ẓāhir oluban şükūfe-i merg
   Gülzār-ı ḥayātı ḳıldı bī-berg *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 10). [bī-berg ḳıldı,]*

bī-çāre: *Çaresiz, düşkün, zavallı.*

1. ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün yāruñ sözin
   Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol **bī-çārenüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 4). [bī-çārenüñ, -nün]*
2. Bī-çāreñi şermsār ḳılma
   Dil-ḫasteñi dil-figār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 29). [bī-çāreñi, -ñi]*
3. Bī-çāreye ẓulm ʿādetüñdür
   ʿĀlem götüri ʿalāmetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 79). [bī-çāreye, -y, -e]*
4. Gösterdi rıżā vü gitdi miskīn
   Bī-çāre vü derdmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 4). [bī-çāre,]*
5. Dīvāne-i zülf ü ḫāl oldı
   Bī-çāre şikeste-ḫāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 32). [bī-çāre,]*
6. Bu ẓulm nedür ne kārdur bu
   Bī-çārelere ne bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 52). [bī-çārelere,]*

bī-cürm: *Suçsuz, kabahatsiz.*

1. Luṭf eyle yeter ihānet itdüñ
   Bu **bī-cürme** ḥaḳāret itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 66). [bī-cürme, -e]*

bī-devlet: *Bahtsız, talihsiz.*

1. Ol **bī-devlet** olup ḫaberdār
   Tertīb-i ʿasākir itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 45). [bī-devlet,]*

bī-edeb: *Edepsiz.*

1. Ol **bī-edeb** ü ḳabīḥ-fiṭraṭ
   Ol mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 1). [bī-edeb,]*

bī-edeblik: *Edebsizlik.*

1. Vaṣf eylemek anı **bī-edeblik**
   Bir fiʿl-i bed eyledi o müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 5). [bī-edeblik,]*

bī-fāʾide: *Beyhude, faydasız.*

1. Ḫusrev didi kim ne sūd ġamdan
   Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 144). [bī-fāʾide,]*
2. Bī-fāʾidedür bu çekdügüñ derd
   Bī-vech yüziñi eyledüñ zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 101). [bī-fāʾidedür, -dür]*

bī-ḫaber: *Habersiz, bir durumla ilgili malumatı olmayan.*

1. İki medhūş-ı maḥabbet birbirinden **bī-ḫaber**
   İki mest-i cām-ı ḥayret birbirinden **bī-ḫaber** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 1). [bī-ḫaber,]*
2. İki medhūş-ı maḥabbet birbirinden **bī-ḫaber**
   İki mest-i cām-ı ḥayret birbirinden **bī-ḫaber** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 2). [bī-ḫaber,]*
3. İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh olmamış
   Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden **bī-ḫaber** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 4). [bī-ḫaber,]*
4. Ben **bī-ḫaberem** bu kün fe-kāndan
   Aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 129). [bī-ḫaberem,]*

bī-ḥadd ü nihāyedür: *Hadsiz ve sonsuz.*

1. Yā çoḳdur iṭāʿat u namāzum
   Bī-ḥadd ü nihāyedür niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 88). [bī-ḥadd ü nihāyedür,]*

bī-hūş: *Akılsız, şuursuz.*

1. El-ḥāṣıl o derdmend ü medhūş
   Ol zār u zebūn u mest ü **bī-hūş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [bī-hūş,]*
2. Ol **bī-hūşı** itdiler ḫaberdār
   Kim müjde saña irişdi dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 39). [bī-hūşı, -ı]*

bī-hūş olup: *Kendinden geçmek, kendini kaybetmek.*

1. Olup mey-i ġaflet ile bī-hūş
   Ḫaḳ cānibin eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 47). [bī-hūş olup, -up]*

bī-huzūr: *Huzursuz, rahatsız, tedirgin.*

1. Dünyāda ḥużūr görmedüm çün
   İtme beni **bī-ḥużūr** ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 34). [bī-ḥużūr,]*

bī-ḳarār: *Kararsız, huzursuz, tedirgin.*

1. Fürḳat elemiyle zār idi ol
   Ser-geşte vü **bī-ḳarār** idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 10). [bī-ḳarār,]*
2. Ne oldı sebeb ki zār olduñ
   Āşüfte vü **bī-ḳarār** olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 80). [bī-ḳarār,]*
3. Zencīre uruñ o **bī-ḳarārı**
   Tā unuda kākül-i nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 167). [bī-ḳarārı, -ı]*
4. N'oldı ki bu resme zārsın sen
   Bu vech ile **bī-ḳarārsın** sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 84). [bī-ḳarārsın, -sın]*
5. Ferhād-ı zebūn u zārı seyr it
   Ol bī-kes ü **bī-ḳarārı** seyr it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 36). [bī-ḳarārı, -ı]*

bī-kes: *Kimsesiz, yalnız.*

1. Bī-keslere şefḳat eylemezsin
   Maẓlūma mürüvvet eylemezsin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 81). [bī-keslere, -ler, -e]*
2. Bī-kesleri eyledüñ perīşān
   Maẓlūmları ża'īf ü giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 55). [bī-kesleri, -leri]*

3. Ferhād-ı zebūn u zārı seyr it
   Ol **bī-kes** ü bī-ḳarārı seyr it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 36). [bī-kes,]*

bil-: *Anlamak, idrak etmek, kavramak.*

1. Bilmem beni neyledi bu ṣūret
   ʿAḳlımı ṭaġıtdı bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 3). [bilmem, -me, -m]*
2. Çün **bildi** bu ḥāli cümle aʿyān
   Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 23). [bildi, -di]*
3. Kim bunı idüñ esīr-i zindān
   Bilsün nicedür ġumūm-ı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 20). [bilsün, -sün]*
4. Bildüñ mi bu rifʿat-i cihānı
   Ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 5). [bildüñ, -dü, -ñ]*

bil: *Vücudun orta yeri, bel.*

1. ʿAḳlın ṭaġıdup yitürdi kendin
   Baġladı **biline** ʿaşḳ bendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 48). [biline, -i, -n, -e]*

bil: *... olarak görmek, farz etmek.*

1. Luṭfuñ ḳamu ʿāleme yayılmış
   Hep ḫalḳ seni şefīʿ **bilmiş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 98). [bilmiş, -miş]*
2. Her destden anı nūş ḳılmañ
   Her tāze nigārı yār **bilmeñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 6). [bilmeñ, -me, -ñ]*

3. Biñ cān u dil ile bende olmaz
   Kimdür ki beni penāh **bilmez** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 50). [bilmez, -mez]*
4. Ġam günleri destgāh **bilmez**
   Kimdür baña ṭavr ider muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 51). [bilmez, -mez]*
5. Bil vaṣl günin ġanīmet ey yār
   Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 17). [bil,]*
6. Ser-māye-i ʿömr **bil** viṣāli
   Yoḳ anda melāmet iḫtimāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 19). [bil,]*
7. İẓhārını **bildi** ʿayn-ı nekbet
   Ser-menzile döndi pür-melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 75). [bildi, -di]*
8. Bir niçe gün itdi bezm ü ṣoḥbet
   Ol günleri **bildiler** ġanīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 12). [bildiler, -di, -ler]*

bil: *Anlamak, idrak etmek, kavramak.*

1. Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ **bilmedüm**
   Āh kim elden düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 1). [bilmedüm, -me, -dü, -m]*
2. Gevherlerimüñ **bilinse** ḳadri
   Her pāyede ʿarż olınsa ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 29). [bilinse, -i, -n, -se]*
3. K'ey dāye-i ġam-güsār ne oldum
   Bilmem neye uġradum ne oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 44). [bilmem, -me, -m]*
4. Birbirini **bilmez** ol iki māh
   Olmadı biri birinden āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 15). [bilmez, -mez]*

5. Bilmez ki şehüñ nedür murādı
   Tā göstere aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 151). [bilmez, -mez]*

6. Ferhād-ı ġarīb **bildi** ḥāli
   Maʿlūm idindi ol meʿāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 15). [bildi, -di]*

7. Bil kim bu zamāne bī-vefādur
   Mihrin ṭaleb eylemek ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 41). [bil,]*

8. Lerzān oluban yıḳıldı miskīn
   Ne derde ṣataşdı **bildi** miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 132). [bildi, -di]*

9. Bildüñ mi nedür ṭarīḳat-i ʿaşḳ
   Esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 7). [bildüñ, -dü, -ñ]*

10. Yaʿnī **bilimez** bahā-yı ʿaşḳı
    Bī-sūd alur belā-yı ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 11). [bilimez, -i, -mez]*

11. Bir ḥālet ile degül ḳarārı
    Kim **bilmedi** ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 32). [bilmedi, -me, -di]*

12. Baḳmadı bu köhne ḫānmāna
    Bildi ki ne nesnedür zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 58). [bildi, -di]*

13. Süflīyi ṣanur maḳām-ı ʿulvī
    Bilmez nicedür kelām-ı ʿulvī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 30). [bilmez, -mez]*

14. Başına ṭoḳınmayınca ol zār
    Bilmezdi nedür belā-yı aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 40). [bilmezdi, -mez, -di]*

15. Kim ḳıymet-i ʿāşıḳı **bilürdi**
    Her bār niçe vefā ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 9). [bilürdi, -ür, -di]*
16. Bilmiş ol o maḫzen-i ʿālemem ben
    Her kim baña itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 29). [bilmiş, -miş]*
17. Ẓulm itmegi eylemişdi ʿādet
    Bilmezdi ne nesnedür mürüvvet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 44). [bilmezdi, -mez, -di]*
18. Bu ṭarz ile nevḥalar ḳıldı
    Ol ḥāli cemīʿ ḫalḳ **bildi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 30). [bildi, -di]*

bil bağladı: *Ümitle bağlanmak, umut içinde olmak, bir şeyin pozitif yönde sonuçlanacağına inanmak.*

1. Hep ʿaşḳ ile nūşdan çeküp el
   Tedbīr-i viṣāle bağladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 80). [bil bağladı, -dı]*

bī-lafẓ: *Sözsüz, söz olmadan.*

1. Bī-lafẓ u ḥurūf u ṣavt u iʿcām
   Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [bī-lafẓ,]*

bildür: *Bildirmek, habardar etmek.*

1. Ṭoġrı irişüp ol āstāna
   Bildürdi özin ḫudāygāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 100). [bildürdi, -di]*

biliş: *Bildik, tanıdık, dost, aşina.*

1. Yoḳdur **bilişüm** belādan özge
   Endūh u ġam u cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 131). [bilişüm, -üm]*

bi’llāh: *"Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.*

1. Bi’llāh ola sen gibi peşīmān
   Çeşmüñ aḳıda dem-i fırāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 21). [bi’llāh,]*
2. Bi’llāh ger olaydı bir ḫarīdār
   Dāmen dāmen ideydüm īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 9). [bi’llāh,]*

bi’llâhi: *"Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.*

1. Kim uġradı aña geçdi cāndan
   Bi’llāhi ḥaz̲er gerekdür andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 36). [bi’llāhi,]*
2. Bi’llāhi yaman degül mi bu kār
   Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 69). [bi’llāhi,]*

bīm: *Korku.*

1. Ḳaçmam saña cān olur teslīm
   ʿUşşāḳ olur mı ölmeden **bīm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 24). [bīm,]*

bīm eylemez: *Korkmak.*

1. Kim itdi saña bu kārı taʿlīm
   Allāh’dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 110). [bīm eylemez, -mez]*

bīmār: *Hasta.*

1. N’eyledüñ ḫāṭır-ı ġamgīnümi **bīmār** itdüñ
   Beni zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa giriftār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 1). [bīmār,]*
2. Yā Rab meded it ki derdmendem
   Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 2). [bīmār,]*
3. Ben daḫi esīr-i nefs-i dūnam
   Bīmār u belā-keş ü zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 42). [bīmār,]*
4. Āvāre olam belā vü ġamla
   Bīmār u melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 56). [bīmār,]*
5. Bīmār u belā-keş ü mükedder
   Mecnūn ile miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 35). [bīmār,]*
6. Çerḫ itdi beni zebūn u **bīmār**
   Cān istedi mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 33). [bīmār,]*
7. Bīmār u belā-keş ü giriftār
   Maḥzūn u zebūn u zār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 17). [bīmār,]*

bīmār itdi: *Hasta etmek. Hasta olmasına yol açmak II bezdirmek, bıktırmak, usandırmak; kedere, hüzne boğmak.*

1. ʿAşḳ itdi anı zebūn u bīmār
   Eylerdi dün ü gün āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 3). [bīmār itdi, -di]*

bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ oldum: *Aşk belasının hastası olmak.*

1. Bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ oldum
   Maġlūb-ı hevā-yı ʿaşḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 25). [bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ oldum, -du, -m]*

bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ-ı ferhād: *Ferhat'ın aşk belasının hastası.*

1. Āzād-ı cihān esīr-i bī-dād
   Bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 24). [bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ-ı ferhād,]*

bīmār-ı firāḳ: *Ayrılık hastası (ayrılıktan dolayı hasta düşmüş olan âşık).*

1. Didi meded ol esīr-i bī-dād
   Bīmār-ı firāḳ yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 52). [bīmār-ı firāḳ,]*

bī-mecāl: *Mecalsiz, kuvvetsiz, dermansız.*

1. Kim aña naẓar muḥāl oldı
   Her kim göre **bī-mecāl** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 130). [bī-mecāl,]*
2. Üftāde vü pāy-māl ḳıldı
   Ṣūret gibi **bī-mecāl** ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 6). [bī-mecāl,]*
3. Luṭf it ṭut elüm ki ḫaste-ḥālem
   Ḳaldum reh-i ġamda **bī-mecālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 8). [bī-mecālem, -em]*

bī-mesned ü melceʾ ü penāham: *Sığınacak yeri olmayan.*

1. Āvāre-i arṣa-i günāham
   Bī-mesned ü melceʾ ü penāham *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 44). [bī-mesned ü melceʾ ü penāham,]*

bī-mihr: *Güneşsiz.*

1. Ṣan maḥbese girdi mihr-i enver
   Bī-mihr oldı sipihr-i aḫḍar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 8). [bī-mihr,]*

bī-misāl: *Eşsiz, benzersiz.*

1. Taṣvīr ideyin o meh-cemālüñ
   Ruḫsāre-i ḫūb u **bī-miṣālüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 26). [bī-miṣālüñ, -üñ]*

bin: *Binlerce, pek çok.*

1. İnsānuñ işi hemīn ḫaṭādur
   Biñ dürlü ʿaẕābuña sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 70). [biñ,]*
2. Bir luṭfuña **biñ** cefālaruñ var
   Cevr eylemeden ṣafālaruñ var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 35). [biñ,]*
3. Güş itdi çü bu sözi o mehveş
   Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 44). [biñ,]*
4. Biñ dürlü belādayam giriftār
   Biñ derd ile günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 31). [biñ,]*
5. Biñ dürlü belādayam giriftār
   Biñ derd ile günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 32). [biñ,]*
6. Her gün gele yüz nizārlıḳlar
   Biñ miḥnet ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 58). [biñ,]*
7. Cemʿ olmışdı hezār maḥbūb
   Biñ dil-ber-i ḫūb u yār-ı merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 24). [biñ,]*
8. Müştāḳ idi tā ezel saña şāh
   Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 86). [biñ,]*
9. Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn
   Biñ nāz ile şundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 26). [biñ,]*
10. Kim alına niçe **biñ** ġanemler
    Cemʿ eyleyeler anı ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 51). [biñ,]*

11. Bezl eyledi emr-i şāha mechūd
    Biñ cān u dil ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [biñ,]*

12. Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn
    Biñ cān ile oldı zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [biñ,]*

13. Her nice ki ide ḫarc-ı ṣanʿat
    Benden bula niçe **biñ** riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 58). [biñ,]*

14. Ol zār u nizār u deng ü ḥayrān
    Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 14). [biñ,]*

15. Olduḳça ziyāde ḫalḳ ḫandān
    Biñ ol ḳadar ol olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 20). [biñ,]*

16. Her bir sözi zehr-i ḳātil olmış
    Biñ ecele muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 80). [biñ,]*

17. Elbette isāʾet itse nā-merd
    Bulur bu cihānda niçe **biñ** derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 28). [biñ,]*

18. Biñ cān u dil ile bende olmaz
    Kimdür ki beni penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 49). [biñ,]*

19. Saña atamuñ riʿāyetinden
    Biñ artuḳ idem riʿāyeti ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 6). [biñ,]*

20. Eşʿārdan olmazam girīzān
    Biñ kerre ḳılursa dehr giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 64). [biñ,]*

bin: *(Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp) Ayakları sarkıtarak oturmak.*

1. Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem
   Bindi o Burāḳ'a şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 32). [bindi, -di]*

2. Ger raḫş-ı veġāya **binse** fi'l-ḥāl
   Bed-ḫ∨āh olurdı yirde pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 9). [binse, -se]*

bin: *"Bin", sayı sıfatı.*

1. Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz
   Yüz **biñ** ġam ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 38). [biñ,]*

biñ cān ile: *Gönülden, bütün varlığı ve gücü ile.*

1. Biñ cān ile oldı ʿāşıḳ-ı zār
   Bend-i ser-i zülfine giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 65). [biñ cān ile,]*

binā: *Yapma, inşa etme.*

1. Yaʿnī ki **bināya** ṭālib olmış
   Miʿmār olmaġa rāġıb olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 19). [bināya, -y, -a]*

binā: *Bina, yapı.*

1. Şol cāyda kim **binā** olurdı
   Hep anuñ eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 35). [binā,]*
2. Çoḳ emre ireydi ibtināsı
   Ġāyetde ʿasīr idi **bināsı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 22). [bināsı, -sı]*
3. Yapılsa n'ola o ḫāṭır-ı zār
   Kim olam ol **bināya** miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 8). [bināya, -y, -a]*

bī-naẓīr: *Eşi benzeri olmayan, benzersiz.*

1. Hem ṭarz-ı ġarīb ü **bī-naẓīrem**
   Hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 5). [bī-naẓīrem, -em]*

2. Bir merd irişdi şūḫ u dil-şād
   Taşvīrde **bī-naẓīr** üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 44). [bī-naẓīr,]*

bī-nevā: *Nasipsiz.*

1. Āgāh ḳılup o **bī-nevāyı**
   ʿArż itdiler aña mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 13). [bī-nevāyı, -yı]*
2. Ne ḥadde dek idesin cefāyı
   Giryān ḳılasın bu **bī-nevāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 60). [bī-nevāyı, -yı]*
3. N'oldı saña böyle **bī-nevāsın**
   Ne derd ile zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 85). [bī-nevāsın, -sın]*

bir: *"Bir" belgisiz zamiri.*

1. Eşʿār oḳınup laṭīf ü rengīn
   Her **biri** ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 34). [biri, -i]*

bir: *"bir" sayı sıfatı.*

1. Bir ay çalışdı rāst ol merd
   Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 111). [bir,]*
2. Bir vech ile itdi aña iḳdām
   Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 8). [bir,]*
3. Bir ay müretteb oldı ʿişret
   ʿĀlem götüri ġarīḳ-i niʿmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 83). [bir,]*
4. Şāhuñ var idi **bir** oġlı ḫūn-rīz
   İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 37). [bir,]*

5. Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
   Bir şemʿ yüzi siyeh ṣaçı dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 60). [bir,]*
6. Şīrīn ḥareketlü **bir** sehī-ḳad
   Şāḫ-ı gül ü lāle-i ser-āmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 61). [bir,]*
7. Biri birisine vāṣıl oldı
   Bir burc iki māha menzil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 46). [bir,]*

bir: *"Bir" belgisiz sıfat.*

1. Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline **bir** māhuñ
   O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 3). [bir,]*
2. Beñzemez ẕerre ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan
   Eylemiş her **birini** dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 4). [birini, -i, -n, -i]*
3. Dili **bir** gevher-i nā-yāba ḫarīdār ḳılup
   Āẕerī yine beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 3). [bir,]*
4. ʿAşḳ **bir** ṭūb-ı melāmetdür ki eyler tārmār
   Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿāşıḳ-ı āvārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 1). [bir,]*
5. Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez
   Hecr-i dildār ile ekṣer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 1). [bir,]*
6. Gerçi ki günāh bende çoḳdur
   Bir ẕerre ḳadar ṣevāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 36). [bir,]*
7. Derd ü ġam ile geçürdüm eyyām
   Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 8). [bir,]*
8. Bir ḥālete düşmüşem ki ġamnāk
   Yoḳdur dil ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 13). [bir,]*

9. Ol mihre bu z̲erreyi ḳarīn it

   Bir ḫāne içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 40). [bir,]*

10. Bir z̲erre s̲evābdan muʿarrā

    Mücrimler içinde bī-ser ü pā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 45). [bir,]*

11. Ey rūz-ı cezāda çāre-sāzum

    Vardur saña **bir** niçe niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 50). [bir,]*

12. Bir z̲erre s̲evābdan e s̲er yoḳ

    Efʿāl-i ḳabīḥa z̲erreden çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 73). [bir,]*

13. Hīç **bir** sebeb-i şefāʿatüm yoḳ

    Bir bāʿi s̲-i raḥm u şefḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 89). [bir,]*

14. Hīç bir sebeb-i şefāʿatüm yoḳ

    Bir bāʿi s̲-i raḥm u şefḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 90). [bir,]*

15. Bir şeb ki meh-i sipihr-i aḫďar

    Virmişdi cihāna zīb ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 1). [bir,]*

16. Sürʿatle olup o dem revāne

    Bir demde irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 36). [bir,]*

17. Şöyle geldi ol resūl-i ekrem

    Kim varmaġ u gelmek oldı **bir** dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [bir,]*

18. Bir luṭfuña biñ cefālaruñ var

    Cevr eylemeden ṣafālaruñ var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 35). [bir,]*

19. Bir ḳıṣṣaya eyle sen ser-āġāz

    ʿĀlemlere ṣal bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 45). [bir,]*

20. Bir ḫūb fesāne eyle bünyād

    Tā ola anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 51). [bir,]*

21. Şīrīn idi **bir** nigār-ı ṣādıḳ

    Maʿşūḳı idi yanında ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 5). [bir,]*

22. Ferhād'a muḳarrer oldı Şīrīn

    Bir ʿāşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 10). [bir,]*

23. Eşʿārıma ger revāc olsa

Yā bana **bir** ibtihāc olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 28). [bir,]*

24. Kim vardı **bir** emīr-i ʿādil

Ferḫunde-şemāʾil ü ḫaṣāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 9). [bir,]*

25. Bir merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür

Zen olsa ʿaceb mi tīġ-zendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 25). [bir,]*

26. İḥsān ile ṭoldurup cihānı

Bir luṭf-ı mücessem idi ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 34). [bir,]*

27. Çoġıdı egerçi laʿli çün ḫāk

Ammā ki yoġıdı **bir** dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 36). [bir,]*

28. Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī

Tā kim vire **bir** ḫalef o Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 40). [bir,]*

29. Zīrā var idi eḳāribinden

Bir ġonce-dehān u nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 54). [bir,]*

30. Mevzūn mevzūn yürürdi ol māh

Bir nāz ile kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 76). [bir,]*

31. Kim **bir** gün ol āfet-i gül-endām

Ḫalvetde içerdi cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 19). [bir,]*

32. Bir peyk gelüp irişdi nā-gāh

Didi ki eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 39). [bir,]*

33. Bir merd irişdi şūḫ u dil-şād

Taşvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 43). [bir,]*

34. Emrüñ bana olmış idi ẓāhir

Kim gelse bu şehre **bir** muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 52). [bir,]*

35. Gūş itdi çü bu kelāmı Şābūr

Bir vech ile oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [bir,]*

36. Var **bir** cihet-i laṭīfi merġūb

    Kim cümle memālik içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 39). [bir,]*

37. Bir şāh-ı yegāne-i muẓaffer

    Bir pādşeh-i bülend-aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 41). [bir,]*

38. Bir şāh-ı yegāne-i muẓaffer

    Bir pādşeh-i bülend-aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 42). [bir,]*

39. Bir şeh kiʿadāletiyleʿālem

    Olmış şeb ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 45). [bir,]*

40. Bu cümleden artuḳ ol ḫudāvend

    Taḥṣīl ḳılmış **bir** ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 50). [bir,]*

41. Bir ġonce-i ter dehānı ḫoşter

    Ruḫsāre-i ḫūbı mihr-i enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 53). [bir,]*

42. Bir merd-i süḫan-güẕār u üstād

    Ḳılmış dehenin bu vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 61). [bir,]*

43. Bir dāne idi yüzinde ḫāli

    Kim görse olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 93). [bir,]*

44. Bir vechle ki olaʿaynı anuñ

    Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 107). [bir,]*

45. Bir şekl ile itdi anda taṣvīr

    Kim eylemek olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 117). [bir,]*

46. Bir vech ile eyledi dil-āvīz

    Çü kendü gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 127). [bir,]*

47. Bir kimseye olmadum muḳārin

    Ol baña bu derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 47). [bir,]*

48. Bir çāre meded belāda ḳaldum

    Dermān irgür ʿanāda ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 49). [bir,]*

49. Şād olmaz idi derūnı **bir** dem

Teng olmış idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 69). [bir,]*

50. Bir nesneye eylemezdi meyli

Gözden aḳıdurdı eşk-i seyli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 71). [bir,]*

51. Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿaşḳ

Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 113). [bir,]*

52. Hem daḫi bulardan özge ey şāh

Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 2). [bir,]*

53. Gör kim buña var mı miṯl ü hem-tā

Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 44). [bir,]*

54. Bir vech ile gitdi anda Gül-gūn

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 23). [bir,]*

55. Bir gün ki gelüp irişdi aḫşām

Gösterdi ẓuhūr rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 1). [bir,]*

56. Gördi ki **bir** āftāb-ı enver

Ḫurşīd-ʿiẕār u māh-manẓar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 25). [bir,]*

57. Bir vech ile itdiler teʿānuḳ

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 47). [bir,]*

58. Rāvī-i ḥavādiṯ-i ḥikāyet

Bir güne daḫi ider rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 2). [bir,]*

59. Kim şehr-i Medāyin içre **bir** merd

Olmışdı kemāl ü faẓl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 3). [bir,]*

60. Virmiş aña ḫāliḳ-i ḫudāvend

Bir nīk-ḫıṣāl u ḫūb-ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 8). [bir,]*

61. Āḫir heves eylemiş o ferzend

Bir ṣanʿata kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 18). [bir,]*

62. Bir ṣubḥ meger ki şāh Şīrīn

Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 39). [bir,]*

63. Şābūr didi ki ey perī-zād

Bir çāre ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 50). [bir,]*

64. Bir laġm idüp o yirde taʿmīr

Dāyim dökeler ṣaġup aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 53). [bir,]*

65. Bir ḥavż ola bu yirde bünyād

Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 57). [bir,]*

66. Bu yirde **bir** ūstād vardur

Bir merdüm-i ḫoş-nihād vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 77). [bir,]*

67. Bu yirde bir ūstād vardur

Bir merdüm-i ḫoş-nihād vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 78). [bir,]*

68. Bu ḥāle olaydı **bir** bahāne

Andan olay idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 129). [bir,]*

69. Bir laġm olaydı anda bünyād

Mermerle yapaydı anda üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 133). [bir,]*

70. Didi ne ʿaceb belāya düşdüm

Bir ummadığum ḳażāya düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 22). [bir,]*

71. Cān nice ṣataşdı ol hümāya

Kim uġradı **bir** güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 24). [bir,]*

72. Yā Rab baña **bir** meded irişdür

Derd aldı beni devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 29). [bir,]*

73. Bir derd ü belāya uġradum kim

Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 37). [bir,]*

74. Bir māh-liḳāya ʿāşıḳ oldum

Ḫalḳ içre ʿitāba lāyıḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 39). [bir,]*

75. Deryā-yı belāda **bir** ġarīḳem

İḥsānuñ ola meger refīḳem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 49). [bir,]*

76. Bir vech ile itdi aña iḳdām

Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 7). [bir,]*

77. Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl

Ṣanurdı gören çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 9). [bir,]*

78. Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl

Ṣanurdı gören çalışdı **bir** yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 10). [bir,]*

79. Bir yük zer ü sīm ü dürr ü gevher

Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [bir,]*

80. Bir ḥabbe irişse devletüñden

Dünyālara virmeyem anı ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 43). [bir,]*

81. Ṣaymadı o māli ḫāke Ferhād

Bir ẕerre anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 46). [bir,]*

82. Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz

Sen mey vir ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 19). [bir,]*

83. Bir vech ile ḥiddet oldı ġālib

Cemʿ itdi ehālī-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 41). [bir,]*

84. Didiler o **bir** ġarīb-dildür

Bir künc-i ferāġda muʿtezildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 49). [bir,]*

85. Didiler o bir ġarīb-dildür

Bir künc-i ferāġda muʿtezildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 50). [bir,]*

86. Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā

Rüsvā vü ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 53). [bir,]*

87. Her birisi ṭutdı **bir** diyārı

Bir güne mekān u reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 67). [bir,]*

88. Her birisi ṭutdı bir diyārı

Bir güne mekān u reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 68). [bir,]*

89. Āḫir ḫademüñ birisi nā-gāh

Bir güne ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 70). [bir,]*

90. Bir nāle işitdi bir ṭarafdan

Ṣandı ki var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 71). [bir,]*

91. Bir nāle işitdi **bir** ṭarafdan

Ṣandı ki var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 71). [bir,]*

92. O cānibe ʿazm idince fi'l-ḥāl

Bir şaḫṣ görindi zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 74). [bir,]*

93. Bir māha ḳażā-yı āsmānī

Ḳıldı beni ʿabd-i rāygānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 85). [bir,]*

94. Tedbīri bu resme itdiler **bir**

Tā ola o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 171). [bir,]*

95. Bir şeb ki ġurūba vardı ḫurşīd

Meh buldı ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 1). [bir,]*

96. Zindānı çün itdiler aña yir

Bir ḳayd-ı ʿaẕīmi oldı zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 40). [bir,]*

97. Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz

Bir ḫancere döndi kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 82). [bir,]*

98. Bu kār üzere o serv-i āzād

Bir nāme yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 98). [bir,]*

99. Sen şāh olasın o **bir** belā-keş

Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 111). [bir,]*

100. Bir ẕerrece itmeyüp riʿāyet

İẓhār idesin aña mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 115). [bir,]*

101. Vardı **bir** nāme bārgāha

Ġayret odı düşdi ḳalb-i şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 23). [bir,]*

102. Ḳurtuldı o bendden bu miskīn

Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 12). [bir,]*

103. Hem Ḫusrev'e yolda **bir** ḫıredmend

Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 35). [bir,]*

104. Bir ṣubḥ ki çekdi mihr rāyet

Şemşīri refʿ-i cevr-i ẓulmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 1). [bir,]*

105. Nā-gāh belürdi **bir** ʿaceb toz

Ne toz nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 21). [bir,]*

106. Bir būy getürdi rāḥat-āmīz

ʿAnber-bez ü leṭāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 23). [bir,]*

107. Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam

Bulmışdı velī **bir** özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 26). [bir,]*

108. Bir maḫremi yoġıdı ġamında

Āzāde gezerdi ʿāleminde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 27). [bir,]*

109. Bir kūh var idi Bī-sütūn-nām

Ol şehre ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 43). [bir,]*

110. Varup bu ṭarīḳdan kesüp rāh

İtsün baña **bir** güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 54). [bir,]*

111. Bir emr murād idindi Pervīz

Var diye murādını saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 67). [bir,]*

112. Bir gün ki leṭāfet-i bahārī

Ḫurrem ḳılur idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 1). [bir,]*

113. Mesrūr idi cümle ḫalḳ-ı ʿālem

Hīç yoġıdı içlerinde **bir** ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 10). [bir,]*

114. Bir ṣubḥ bu nālehā-yı şeb-gīr

Ol cān-ı ʿazīze itdi teʾs̱īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 27). [bir,]*

115. Bir kūh ki āsmāna beñzer

Ṣan ḳulle-i ḳāf ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 53). [bir,]*

116. Bir nāle irişdi bir yañadan

Şād oldı o māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 67). [bir,]*

117. Bir nāle irişdi **bir** yañadan

Şād oldı o māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 67). [bir,]*

118. Yoḳ elde ʿinān-ı iḫtiyārı

Bir ẕerrece ḳalmamış ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 72). [bir,]*

119. Bir ḥāl ile gördi anı Şīrīn

Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 77). [bir,]*

120. Sensin ki beni bu derde ṣalduñ

Bir kerre görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 94). [bir,]*

121. Her rūz ziyādede melālüm

Bir zāra mümāṣil oldı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 110). [bir,]*

122. Yaʿnī ki cihānda **bir** perīşān

Olmışdı esīr-i ʿaşḳ-ı cānān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 1). [bir,]*

123. ʿĀşıḳ idi **bir** cevāna ol zār

Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 3). [bir,]*

124. Bir tāze cevān idi nigārı

Ḳul eylemiş idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 9). [bir,]*

125. Bir misk idi kāküli muṭarrā

Ḫoş-bū idi zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 15). [bir,]*

126. Bir şūḫ idi dil-firīb ü ṭannāz

Bir serv idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 19). [bir,]*

127. Bir şūḫ idi dil-firīb ü ṭannāz

Bir serv idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 20). [bir,]*

128. Bir gün bu belā-keş ü perīşān

Ol vālih ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 41). [bir,]*

129. Aḥvālüme şefḳat eylerüm yoḳ

Bir baña mürüvvet eylerüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 50). [bir,]*

130. Nā-gāh giderken ol şehen-şāh

Bir daġ gibi ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 82). [bir,]*

131. Efʿāline **bir** meʾāl yoḳdur

Aṣḥābına ḥüsn-i ḥāl yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 33). [bir,]*

132. Bir kes bu cihānda olmadı şād

Şāhid bu kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 43). [bir,]*

133. Bir gün otururdı zār u ġamnāk

Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 49). [bir,]*

134. Nā-gāh görindi **bir** zen-i şūm

Bir zişt-liḳā vü köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 63). [bir,]*

135. Nā-gāh görindi bir zen-i şūm

Bir zişt-liḳā vü köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 64). [bir,]*

136. Gözler iki gözleri melāmet

Her **bir** sözi miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 68). [bir,]*

137. Bir mār lisānı zehr ile pür

Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 69). [bir,]*

138. Bir mār lisānı zehr ile pür

Yā **bir** ḫum derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [bir,]*

139. Bir kerre yüzin gören perīşān

Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 75). [bir,]*

140. Her **bir** sözi zehr-i ḳātil olmış

Biñ ecele muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 79). [bir,]*

141. Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī

Her **bir** sözi cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 86). [bir,]*

142. Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar

Hem söyler ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 91). [bir,]*

143. Bir niçe zamān yıḳıldı ḳaldı

Mātem ġamı ʿaḳl u hūşın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 133). [bir,]*

144. Gözler iki çeşm-i bī-nişānı

Biri yiri biri āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 88). [biri, -i]*

145. Gözler iki çeşm-i bī-nişānı

Biri yiri **biri** āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 88). [biri, -i]*

146. Bir şūmımış idelüm anı defʿ

Tā ola bunuñla ḳışşamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 21). [bir,]*

147. Pervīz bu rāyı itdi tedbīr

Bir nāme ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 30). [bir,]*

148. Çün ḥamd sözin tamām yazdı

Dildārına **bir** selām yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 10). [bir,]*

149. Bir ḥālet ile degül ḳarārı

Kim bilmedi ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 31). [bir,]*

150. Gitdiyse **bir** aḥḳar-ı ʿibāduñ

Var yirine anca nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 33). [bir,]*

151. Bir dāġ oldı o sīnesinde

Sābit-ḳadem oldı kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 17). [bir,]*

152. Sultānlıġuña düşer mi bu ḥāl

Bir mūr ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 6). [bir,]*

153. Kim gördi bu ḥāli kim işitdi

Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 8). [bir,]*

154. Bir yaña cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn

Eyler anı dil-figār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 29). [bir,]*

155. Bir yaña nigāruñ aña meyli

Kār eylemiş idi şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 31). [bir,]*

156. Maḳbūl yanında māl ehli

Bir cāhil ile kemāl ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 24). [bir,]*

157. Tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i Şīrīn

Bir ḫūb fesāne yazdı rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 50). [bir,]*

158. Āḫir bunı itdiler muḳarrer

Bir burca gele ol iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 70). [bir,]*

159. Bir yire gelüp ol iki meh-rū

Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 93). [bir,]*

160. Bir ẕerre göñüllerinde ġam yoḳ

Ālāyiş-i ḥüznden elem yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 97). [bir,]*

161. Daʿvet Buyurduḳlarıdur

Bir ṣubḥ gelür ol iki dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 2). [bir,]*

162. Ḳurmuşlar idi **bir** özge ṣoḥbet

Muṭrıb olup terāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 5). [bir,]*

163. İtmişleridi nevāya āġāz

Bir bezm-i laṭīf idi o meclis *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 8). [bir,]*

164. İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh

Bir vaż‘ ile ki el-ʿıyāẕu bi’llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 4). [bir,]*

165. Vaṣf eylemek anı bī-edeblik

Bir fiʿl-i bed eyledi o müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 6). [bir,]*

166. Bir ḳışşaya eyledi ser-āġāz

Yaʿnī Şīrīn-i ʿişve-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 7). [bir,]*

167. Bir yirde iderdi başḳa ʿişret

Hīç şāh ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 53). [bir,]*

168. Bir ṣubḥ meger o fitne-āyīn

Gördi ki gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 55). [bir,]*

169. Bir niçe zamān bu ḥālet üzre

Eyyām geçürdi miḥnet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 85). [bir,]*

170. Bir ṣubḥ meger ḳażā-yı mübrem

Ser-menzil-i şāha başdı maḳdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 87). [bir,]*

171. Bu ḥāl ile ol şaḳī-i cān-sūz

Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 110). [bir,]*

172. Gerdānına urdı Ḫusrev'üñ tīz

Bir ḥālet ile uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 112). [bir,]*

173. Şīrīn yüzine neẕāre ḳıldı

Bir nāle-i pür-şerāre ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 120). [bir,]*

174. Devletde iseñ de olma ḫurrem

Kim ḫor olasın irişe **bir** dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 10). [bir,]*

175. Çün gördi bu ḥāli ol perī-zād

Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 16). [bir,]*

176. Çekdi yaḳasını çāk ḳıldı

Bir nāle-i derdnāk ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 20). [bir,]*

177. Cān u cigerümde dāġ yaḳduñ

Bir şemʿ idüm āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 16). [bir,]*

178. Bir çul geyüp egnine ser-ā-ser

İtdi yüzini yire ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 21). [bir,]*

179. Didi ki meded açuñ o māhı

Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 28). [bir,]*

180. Bi'llāh ger olaydı **bir** ḫarīdār

Dāmen dāmen ideydüm īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 9). [bir,]*

181. Ḫalḳ içre eger vaḳārum olsa

Bir ẕerrece iʿtibārum olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 12). [bir,]*

182. Yüz gevherüm ammā raġbetüm yoḳ

Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 20). [bir,]*

183. Bir ẕerrece itse ḫalḳ iʿzāz

Çaḳ ḫamseye eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 21). [bir,]*

184. Ḫaḳ'dan baña naẓm **bir** ʿaṭādur

Ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 27). [bir,]*

185. Ḫāmem ki ider cevāhir īs̱ār

Her dürrime olsa **bir** ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 30). [bir,]*

186. Kilküm idicek ḫırāma āġāz

Olsa niçe **bir** daḳīḳa-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 34). [bir,]*

187. Bir yaña gelür nigār ṭaʿnı

Bir yaña da ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 55). [bir,]*

188. Bir yaña gelür nigār ṭaʿnı

Bir yaña da ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 56). [bir,]*

bir bir: *Tek tek, Birer birer.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır

   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

2. Taḳrīre gelüp murādı **bir bir**

   Vech-i ḥasen ile itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 139). [bir bir,]*

3. Ol pīşeyi itdi **bir bir** iʿlām

   Tā eyleye ʿan-ḳarīb itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 81). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır

   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Her cürm ki benden oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı **bir bir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [bir bir,]*

bir bir: *Tek tek.*

1. Bir bir didiler ḥikāyetini
   Ol pīre-zenüñ rivāyetini *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 49). [bir bir,]*

bir emre meşġūl ide: *Emredilen bir işi yapmakla uğraşır hâle getirmek.*

1. Bu vech ile oldı rāy-ı maʿḳūl
   Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 42). [bir emre meşġūl ide, -e]*

bir iki: *Birkaç.*

1. Fi'l-ḥāl **bir iki** ḫūb ḫādim
   Şābūr evine oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 73). [bir iki,]*
2. Yanına alup **bir iki** ḫādim
   Zindān ṭarafına oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 29). [bir iki,]*
3. Oldı ġam u miḥneti ziyāde
   Bir iki gün olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 26). [bir iki,]*

bir ḳaç: *"birkaç" belgisiz sıfat.*

1. Fersaḫ fersaḫ gidüp o meh-rū
   Nā-gāh görindi **bir ḳaç** āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 18). [bir ḳaç,]*

bir niçe: *Bir hayli, birçok.*

1. Bir niçe gün itdi bezm ü ṣoḥbet
   Ol günleri bildiler ġanīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 11). [bir niçe,]*

birāder: *"Ey dost, arkadaş" anlamında kullanılan bir seslenme sözü.*

1. El-minnetü li'llāh ey **birāder**
   Olmaz yine ḫāṭırum mükedder *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 59). [birāder,]*

bī-raḥm: *Acımasız, merhametsiz.*

1. Bī-raḥm idi saḫt idi derūnı
   Olmışdı cihān anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 39). [bī-raḥm,]*

bī-raḥmlıḳ eylemek: *Merhametsizlik etmek, acımamak.*

1. Bī-raḥmlıḳ eylemek revā mı
   Şefḳatsüzlik saña sezā mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 101). [bī-raḥmlıḳ eylemek,]*

bırak: *Bırakmak, koymak.*

1. Cān u cigerümde dāġ yaḳduñ
   Bir şemʿ idüm āteşe **bıraḳduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 16). [bıraḳduñ, -duñ]*

bırak: *Terk etmek, vazgeçmek.*

1. Ol daḫi **bıraḳdı** kāyinātı
   Terk eyledi māye-i ḥayātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 145). [bıraḳdı, -dı]*

bırak-: *Terk etmek, vazgeçmek.*

1. Evreng-i saʿādeti **bıraḳmış**
   ʿİşretgeh-i devleti **bıraḳmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 11). [bıraḳmış, -mış]*
2. Evreng-i saʿādeti **bıraḳmış**
   ʿİşretgeh-i devleti **bıraḳmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 12). [bıraḳmış, -mış]*

birbiri: *Birbiri ile, karşlıklı olarak.*

1. İki medhūş-ı maḥabbet **birbirinden** bī-ḫaber
   İki mest-i cām-ı ḥayret **birbirinden** bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 1). [birbirinden, -nden]*
2. İki medhūş-ı maḥabbet **birbirinden** bī-ḫaber
   İki mest-i cām-ı ḥayret **birbirinden** bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 2). [birbirinden, -nden]*
3. İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh olmamış
   Ol iki mihr-i saʿādet **birbirinden** bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 4). [birbirinden, -nden]*
4. Birbirini bilmez ol iki māh
   Olmadı biri birinden āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 15). [birbirini, -ni]*
5. Birbirine oldılar muḳārin
   Ṭoldı feraḥ u ṣafā Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 7). [birbirine, -ne]*
6. Çün ol iki leşker-i muḳātil
   Birbirine oldılar muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 4). [birbirine, -n, -e]*
7. Birbirini gördi ol iki yār
   Cān virdi biri birine tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 7). [birbirini, -n, -i, -]*
8. Bir yire gelüp ol iki meh-rū
   Nāz eyledi **birbirine** ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 94). [birbirine, -n, -e]*
9. El-ḳıṣṣa ol iki yār-ı ṣādıḳ
   Birbirine āşıḳ-ı muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 26). [birbirine, -n, -e]*
10. Birbirini eylemiş der-āġūş
    Ḫᵛāb-ı seḥerīde mest ü medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 105). [birbirini, -ni]*

biri: *"Bir diğeri, bir tanesi" anlamlarında kullanılan belgisiz zamir.*

1. Āḫir ḫademüñ **birisi** nā-gāh
   Bir güne ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 69). [birisi, -si]*

biri: *"Bir tanesi" anlamına gelen belgisiz zamir.*

1. Düşmenlere olsa ger muḳābil
   Her **biri** olurdı zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 14). [biri,]*
2. ʿAsker çekicek mülūk-ı dehre
   Birinde ḳomaya ḫavf-ı zehre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 6). [birinde, -n, -de]*
3. Aḥvāle degül **biri** ḫaberdār
   Hīç kendüden özge yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 107). [biri,]*

biri birinden: *Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Birbirini bilmez ol iki māh
   Olmadı **biri birinden** āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 16). [biri birinden, -n, -den]*

biri birinden: *Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Ayrılmadılar **biri birinden**
   Tā anlara ḳabr olınca mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 111). [biri birinden, -n, -den]*

biri birine: *Birbirine.*

1. Birbirini gördi ol iki yār
   Cān virdi **biri birine** tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 8). [biri birine,]*

biri birine: *Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Yārıyla o dem yaturdı Ḫusrev
   Şalmışdı **biri birine** pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 104). [biri birine, -n, -e]*

biri birine: *Birbirine, karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Biri birine ol iki cānān
   Vāṣıl olıcaḳ nizār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 45). [biri birine, -ne]*

biri birine: *Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Bulışdı **biri birine** anlar
   Olmadı muṣāḥabet müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 13). [biri birine, -ne]*

biri birisine: *Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Biri birisine vāṣıl oldı
   Bir burc iki māha menzil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 45). [biri birisine, -s, -i, -n, -e]*

bisāṭ: *Döşeme, kilim, halı II dünya.*

1. Mesdūd ḳılup dem-i neşāṭum
   Cemʿ itdi eḳāribüm **bisāṭum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 124). [bisāṭum, -um]*
2. Emr eyledi şāh-ı şāḥib-i ʿazm
   Ḳurıldı **bisāṭ** u meclis ü bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 12). [bisāṭ,]*

bisāṭ-ı bezm ü şoḥbet ḳursam: *Sohbet ve eğlence dünyası kurmak, eğlence ortamı oluşturmak.*

1. Çalsam bu cihānda penc nevbet
   Ḳursam bu bisāṭ-ı bezm ü şoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 24). [bisāṭ-ı bezm ü şoḥbet ḳursam, -sa, -m]*

bī-şek: *Kuşkusuz.*

1. Ger sen idesin naẓar bu zāra
   Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 62). [bī-şek,]*

bī-şekīb: *Sabırsız, tahammülsüz.*

1. Raḥm eyle baña ġarīb ḳaldum
   Bī-ṭāḳat ü **bī-şekīb** ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 56). [bī-şekīb,]*
2. Yaʿnī o ḳamu cihāna rüsvā
   Ol künc-i belāda **bī-şekībā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 14). [bī-şekībā, -ā]*

bī-ser ü pā: *Başsız ve ayaksız II Perişan.*

1. Ṣaḥrālara düşdi **bī-ser ü pā**
   Mecnūn gibi oldı ḫalḳa rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 59). [bī-ser ü pā,]*

bī-ser ü pā: *Başsız ve ayaksız, perişan.*

1. Bir z̲erre s̲evābdan muʿarrā
   Mücrimler içinde **bī-ser ü pā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 46). [bī-ser ü pā,]*

bī-ser ü pā: *Başsız, ayaksız; perişan, dağınık.*

1. Bir şaḫṣ durur ki **bī-ser ü pā**
   Rüsvā vü ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 53). [bī-ser ü pā,]*

bister: *Yatak, döşek.*

1. Aldı ele tīşe cüst ü çālāk
   Ṭaş yaṣdanup itdi **bisterin** ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 6). [bisterin, -in]*
2. Ḫādim aña ṭoġrı vardı çālāk
   Didi neden oldı **bisterüñ** ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 78). [bisterüñ, -üñ]*

bī-sūd: *Boş yere, boşuna, faydasız.*

1. Yaʿnī bilimez bahā-yı ʿaşḳı
   Bī-sūd alur belā-yı ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 12). [bī-sūd,]*
2. Āḫir ki şu żāyiʿ ola **bī-sūd**
   Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 29). [bī-sūd,]*

bī-sütūn-nām: *Sütunsuz olarak nam salmış.*

1. Bir kūh var idi **Bī-sütūn-nām**
   Ol şehre ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 43). [bī-sütūn-nām,]*

bī-ṭāḳat: *Güçsüz, bir şey yapabilmek için gereken gücü ve dermanı olmamak.*

1. Raḥm eyle baña ġarīb ḳaldum
   Bī-ṭāḳat ü bī-şekīb ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 56). [bī-ṭāḳat,]*

bi't-tebeʿ: *Karakter olarak.*

1. El-ḥāli o ḥāli eyleme fikr
   İllā meger ola **bi't-tebeʿ** ẕikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 8). [bi't-tebeʿ,]*

bī-vech: *Sebepsiz.*

1. Bī-fāʾidedür bu çekdügüñ derd
   Bī-vech yüziñi eyledüñ zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 102). [bī-vech,]*

bī-vefā: *Vefasız.*

1. Bil kim bu zamāne **bī-vefādur**
   Mihrin ṭaleb eylemek ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 41). [bī-vefādur, -dur]*
2. Ġam çekme zamāne **bī-vefādur**
   Çoḳ saña ʿadīl-i pür-cefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 29). [bī-vefādur, -dur]*
3. Ṣoñra yine ʿādeti cefādur
   V'allāhi inanma **bī-vefādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 22). [bī-vefādur, -dur]*

bī-vefālıḳ: *Vefasızlık.*

1. Benden heves eyledüñ cüdālıḳ
   Düşmez saña böyle **bī-vefālıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 36). [bī-vefālıḳ, -lıḳ]*

biz: *"Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.*

1. Ne **bizde** ḳalur beḳā ne sende
   Ḳamusın ider fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 93). [bizde, -de]*

2. Biz māl ü menāle baḳmazuz hīç
   Biz cāh u celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 41). [biz,]*
3. Biz māl ü menāle baḳmazuz hīç
   Biz cāh u celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 42). [biz,]*
4. Ne güne diyārdur diyāruñ
   Vaṣf it **bize** bāġ u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 124). [bize, -e]*

bizar: *Bıkmış, usanmış.*

1. Gülmezdi yüzi celādetinden
   Bīzār idi çerḫ ṣūretinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 48). [bīzār,]*

böyle: *Bu tarzda, bu şekilde.*

1. Döndi yine **böyle** itdi taʿrīf
   Kim eyleye pādşāha tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 33). [böyle,]*
2. Böyle ne içün cefā ḳılursın
   ʿĀşıḳları pür-belā ḳılursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 89). [böyle,]*
3. Bu ṭarz ile naḳl ider kelāmın
   Böyle didi ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 14). [böyle,]*
4. Yā cinn ile var mı āşnālıḳ
   Ki āsān ola **böyle** emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 26). [böyle,]*
5. Miʿmār-ı serāçe-i fesāne
   Böyle başlar bu dāstāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 22). [böyle,]*
6. Bāʿis ne idi ki ṭaġa düşdüñ
   Çaḳ **böyle** niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 82). [böyle,]*

7. Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre
   Var mı daḫi derde **böyle** çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 150). [böyle,]*

8. Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb çerḫe
   İtdi **böyle** ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 48). [böyle,]*

9. İnṣāf o yār-ı cāna inṣāf
   Kim ide ġarībe **böyle** elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 10). [böyle,]*

10. Böyle gözede yine ġarībin
    Ṣād ide bu resme ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 13). [böyle,]*

11. N'oldı saña **böyle** bī-nevāsın
    Ne derd ile zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 85). [böyle,]*

12. Hīç kimseden irmemiş gibi dād
    Kim **böyle** idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 88). [böyle,]*

13. Rāyāt-ı ḥasūd ser-nigūnum
    Oldı baña nām **böyle** merḳūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 44). [böyle,]*

14. Yaʿnī ki olup viṣāle maġrūr
    Ẓann eylediler ki **böyle** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 32). [böyle,]*

15. Bu resme idüp beyān-ı ḥāli
    Böyle didi bu ġam-ı melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 4). [böyle,]*

16. Benden heves eyledüñ cüdālıḳ
    Düşmez saña **böyle** bī-vefālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 36). [böyle,]*

17. Çaḳ **böyle** neden cefāya meylüñ
    Cevr itmede kim olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 5). [böyle,]*

18. Çaḳ **böyle** cefā ḫaṭādur ey çerḫ
    Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 7). [böyle,]*
19. Şīrūye çün itdi **böyle** īmān
    Kim olma bu işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 3). [böyle,]*

boyn: *Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.*

1. Yüz luṭf ile yaʿnī göñlüñ alsa
   Ḳollarını **boynuñ** üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 20). [boynuñ, -ūn]*
2. El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi ferzend
   Kim **boynına** ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 74). [boynına, -ı, -n, -a]*

boyun: *Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.*

1. Olup bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı
   Ṭaḳıldı **boynına** zencīr-i miḥnet ol perī-rūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 2). [boynına, -ı, -n, -a]*

boz: *Bozulmak, dağılmak, güzelliğini yitirmek.*

1. Ḳalmadı nişāne gitdi āṯār
   İrişdi ḫazān **bozuldı** gülzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 114). [bozuldı, -ul, -dı]*

bu: *"Bu" işaret zamiri.*

1. Lāyıḳ **budur** ey resūl-i ekrem
   Ol ʿilm ile ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 99). [budur, -dur]*

2. Olduḳca **buña** sipihr bālīn
   Aʿdā ola pāy-māl ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 91). [buña, -na]*
3. Olduḳca **bunuñ** maḳāmı ʿālī
   Aʿdā ola ġuṣṣa pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 85). [bunuñ, -nuñ]*
4. Ardumca **bu** ola mülki cāyı
   Bu vire diyārıma niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 125). [bu,]*
5. Ardumca bu ola mülki cāyı
   Bu vire diyārıma niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 126). [bu,]*
6. Ḫāṣıl **bu** idi hemān murādı
   Kim olmayaydı maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 1). [bu,]*
7. İnṣāf **budur** ki ey ḫudāvend
   Olmaya o şehre misl ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 29). [budur, -dur]*
8. Hem daḫi **bulardan** özge ey şāh
   Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 1). [bulardan, -lar, -dan]*
9. Gör kim **buña** var mı misl ü hem-tā
   Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [buña, -na]*
10. ʿÖmrin **buña** ṣarf idüp tamāmī
    ʿĀlemlere ṭoldı nīk nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 79). [buña, -ñ, -a]*
11. Anda ṣaġıcaḳ şubānlarum süd
    Ḫāṣıl olayıdı **bunda** maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 136). [bunda, -n, -da]*
12. Ammā ki **bunuñ** ḳarārı gitmiş
    Fehm itmege iḳtidārı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 141). [bunuñ, -nuñ]*

13. Terġībler itdi derdmende
    Uġratdı **bunuñla** niçe bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 96). [bunuñla, -nuñ, -la]*

14. Lāyıḳ **bu** ki ire ol felāḥa
    Dāyim bula cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 77). [bu,]*

15. Gerçi ki **buña** degül muʿādil
    Bu ḫıdmete olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 33). [buña, -ñ, -a]*

16. Didi **bunı** ṭut bu işde maʿẕūr
    Ḫālā bu durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 31). [bunı, -n, -ı]*

17. Virsem saña niçe yük cevāhir
    Olmaya **bunuñ** bahāsı ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 28). [bunuñ, -nuñ]*

18. Didi ne ʿaceb fesānedür **bu**
    Ne vāḳıʿa-i yegānedür **bu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 43). [bu,]*

19. Didi ne ʿaceb fesānedür **bu**
    Ne vāḳıʿa-i yegānedür **bu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 44). [bu,]*

20. Pervīz didi ki **bu** ne işdür
    Ne cünbiş-i bed ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 55). [bu,]*

21. Bu ẓulm nedür ne kārdur **bu**
    Bī-çārelere ne bārdur **bu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 51). [bu,]*

22. Bu ẓulm nedür ne kārdur **bu**
    Bī-çārelere ne bārdur **bu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 52). [bu,]*

23. Eyvāy ne ẓulm u cevrdür **bu**
    Kim ʿaşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 87). [bu,]*

24. Kim **bunı** idüñ esīr-i zindān
    Bilsün nicedür ġumūm-ı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 19). [bunı, -(n)ı]*

25. Bu gülse olurdı yār giryān

    Bu aġlasa ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 39). [bu,]*

26. Bu gülse olurdı yār giryān

    Bu aġlasa ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 40). [bu,]*

27. Gencīne-i vaṣlı az ṣanma

    Ġayrı **buña** çāre-sāz ṣanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 24). [buña, -ñ, -a]*

28. Bir şūmımış idelüm anı defʿ

    Tā ola **bunuñla** ḳışṣamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 22). [bunuñla, -nuñ, -la]*

29. Āḫir **bunı** itdiler muḳarrer

    Bir burca gele ol iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 69). [bunı, -n, -ı]*

30. Fürḳatde uṣandılar muḥaṣṣal

    Gördi **bunı** her birisi efḍal *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 72). [bunı, -n, -ı]*

31. İʿzāz ile virdi şāha mektūb

    Mażmūnı **bu** ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 22). [bu,]*

32. Yüz ṭutdı saña kemāl-i iḳbāl

    Ṭut pendimi çekme **bunda** işkāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 102). [bunda, -(n)da]*

33. Senden dün ü gün **budur** murādum

    ʿĀlemde sañadur iʿtimādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 25). [budur, -dur]*

34. Āḫir didiler **budur** sezāvār

    Sulṭān ola oġlı çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 35). [budur, -dur]*

bu: *" Bu " işaret sıfatı.*

1. Oldı **bu** cihānda nām-ı Ferhād
   Ser-nāme-i nāme-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 1). [bu,]*
2. Virdi **bu** cihāna zīb ü zīver
   Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 15). [bu,]*
3. Ey bāġ-ı vücūd bāġbānı
   Ser-sebz ḳılan **bu** gülsitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 22). [bu,]*
4. Çekdüm **bu** cihānda niçe ḫüsrān
   Yarın beni bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 31). [bu,]*
5. Derd ü ġam ile geçürdüm eyyām
   Bir gün **bu** cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 8). [bu,]*
6. Ol mihre **bu** ẕerreyi ḳarīn it
   Bir ḫāne içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 39). [bu,]*
7. Daḫi **bu** tażarruʿum İlāhī
   Göster baña ṣoñ nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 43). [bu,]*
8. Ol vaḳt **bu** bende-i belā-keş
   Derd ü ġam ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 67). [bu,]*
9. Ol demde sen ey resūl-i ekrem
   Bu ḳalb-i ḥazīni eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 80). [bu,]*
10. ʿAfv-ı dil-i zārumı recā ḳıl
    Bu derdli göñlüme devā ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 84). [bu,]*
11. Dimem ki **bu** ḥāle lāyıḳam ben
    Ümmet arasında fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 85). [bu,]*
12. Yetmez mi **bu** kim dil-i figende
    Oldı der-i ḫıdmetüñde bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 93). [bu,]*
13. Bu ḳadr yete aña müʾebbed
    Kim olmışam ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 95). [bu,]*

14. Cibrīl didi çü **bu** kelāmı

İtmāma yetürdi ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 29). [bu,]*

15. Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ itdi

Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 79). [bu,]*

16. Nāz ile o serv-i ḫūb-reftār

İtdi **bu** ġarībe ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 12). [bu,]*

17. Defʿ-i ġama geldi yār ol dem

Şād oldı göñül **bu** ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 14). [bu,]*

18. Ben nice **bu** ġamdan olmayam zār

Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 29). [bu,]*

19. İtdükce **bu** bendeñe cefālar

Düşmen sevinüp ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 37). [bu,]*

20. Gūş itdi çü **bu** sözi o mehveş

Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 43). [bu,]*

21. Didüm kerem eyle lāf ḳılma

Bu vaʿdelere ḫilāf ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 16). [bu,]*

22. Virmezse netīce ger **bu** peyvend

Ḫāżır baña dergeh-i ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 19). [bu,]*

23. Şāhā **bu** zebūn u zār u miskīn

Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [bu,]*

24. Ser-menzil-i miḥnete müsāfir

Bu Āẕerī-i şikeste-ḫāṭır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 30). [bu,]*

25. Geh fikr-i tefavvuḳ-ı edānī

Baña yir ider **bu** ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 38). [bu,]*

26. Hem-ʿaṣrum olaydı ger Niẓāmī

Bulmazdı **bu** vech ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 16). [bu,]*

27. Ancaḳ degülem **bu** fende māhir

Ṭarz-ı ġazel içre merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 33). [bu,]*

28. Alsam **bu** revişde deste ḫāme

    Gelse ḳalemüm benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 37). [bu,]*

29. İtmāma yetür **bu** ḫoş kelāmı

    Ḫoş vech ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 69). [bu,]*

30. Tā kim ola **bu** zamāne maʿmūr

    Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 73). [bu,]*

31. Olduḳca **bu** devlet ile mesrūr

    Düşmenleri ola zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 87). [bu,]*

32. Olduḳca **bu** ṣaḥn-ı gülsitānda

    Aʿdā ola dāġ-ı ḫūn-feşānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 89). [bu,]*

33. Dāyim ola **bu** feraḥda ḫurrem

    Düşmen ola pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 93). [bu,]*

34. Bu nevʿ ile oldı meclis-ārā

    Bu ṭarz ile itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 7). [bu,]*

35. Bu nevʿ ile oldı meclis-ārā

    Bu ṭarz ile itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 8). [bu,]*

36. Kim var hele **bu** meh-cemālüm

    Olmazsa ne ġam benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 103). [bu,]*

37. Ferzend yoġısa ḥamdü-li'llāh

    Virdi **bu** perīyi bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 106). [bu,]*

38. Bu mihr-i sipihr-i behcetümdür

    Māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 111). [bu,]*

39. Ḳabr olsa benüm ḳarārgāhum

    Ġāyet buluban **bu** ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 120). [bu,]*

40. Şāh olmasını iderdi maṭlab

Oḳurdı **bu** naẓmı rūz-tā-şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 140). [bu,]*

41. Bu resme iderdi çoḳ duʿālar

Şīrīn süre taḫtda ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 5). [bu,]*

42. Olduḳca **bu** ḫāk içinde pinhān

Şīrīn ola kāyināta sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 7). [bu,]*

43. Teʾsīr ide ḫāṭıruñda mefhūm

Bu vech ile ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 18). [bu,]*

44. Bu ṭarz ile o nigār-ı gül-rūy

Ol yār-ı semen-ber ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 35). [bu,]*

45. Fenninde bulınmamış muʿādil

Yoḳ aña **bu** ṭarzda mümāsil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 46). [bu,]*

46. Emrüñ baña olmış idi ẓāhir

Kim gelse **bu** şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 52). [bu,]*

47. Şīrīn işidince **bu** ḫiṭābı

Virdi **bu** edā ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 57). [bu,]*

48. Şīrīn işidince **bu** ḫiṭābı

Virdi **bu** edā ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 58). [bu,]*

49. Gūş itdi çü **bu** kelāmı Şābūr

Bir vech ile oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 1). [bu,]*

50. Şevḳ itdi anuñ cevānibin pür

Bu ḥālete eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 6). [bu,]*

51. Bu nevʿ ile çoḳ duʿālar itdi

Yüz yire ḳodı senālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 21). [bu,]*

52. Medḥ itdi **bu** vech ile diyārın

Gülzār u bahār u lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 31). [bu,]*

53. Bu cümleden artuḳ ol diyāruñ

Ol lālesitān u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 37). [bu,]*

54. Bu cümleden artuḳ ol ḫudāvend

Taḥṣīl ḳılmış bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 49). [bu,]*

55. Bir merd-i süḫan-güẕār u üstād

Ḳılmış dehenin **bu** vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 62). [bu,]*

56. Luṭf ile **bu** ḥāle eyle tedbīr

Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 103). [bu,]*

57. Bilmem beni neyledi **bu** ṣūret

ʿAḳlımı ṭaġıtdı **bu** melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 3). [bu,]*

58. Bilmem beni neyledi **bu** ṣūret

ʿAḳlımı ṭaġıtdı **bu** melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 4). [bu,]*

59. Bu derd ʿaceb devā bulur mı

Görmege anı mecāl olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 9). [bu,]*

60. Çünkim beni **bu** belāya ṣalduñ

Deryā-yı ġam u ʿanāya ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 15). [bu,]*

61. Şābūr idüp şehe ḫiṭābı

Bu semt ile eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 20). [bu,]*

62. Çün sen olasın o māha meyyāl

Baş üstine sehldür **bu** aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 24). [bu,]*

63. Varup o diyāra eyleyem ʿarż

Tā ola **bu** yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 28). [bu,]*

64. Bu vech ile vaʿde itdi Şābūr

Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 29). [bu,]*

65. Bu vech ile vaʿde itdi Şābūr

Kim ṣarf ḳıla **bu** yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 30). [bu,]*

66. Ammā **bu** ṭarafda zār Şīrīn

Derd ü ġam ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 33). [bu,]*

67. Bir kimseye olmadum muḳārin

Ol baña **bu** derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 48). [bu,]*

68. Eylerdi **bu** vech ile naṣīḥat

Aḥvāl-i zamāneden ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 57). [bu,]*

69. Ey çerḫ nedür **bu** tünd-ḫūlar

Oldı ḳamu ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 91). [bu,]*

70. Bāḳī **bu** cihānda kimse ḳalmaz

Kimdür ki fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 95). [bu,]*

71. Ey çerḫ **bu** cevre yoḳ mı pāyān

Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [bu,]*

72. Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl

Kim ola tenüm **bu** yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 104). [bu,]*

73. Yā eyle beni cüdā cihāndan

Ayır **bu** ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 108). [bu,]*

74. Nāmını idüp o mehveşüñ yād

Bu vech ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 110). [bu,]*

75. Bu ṭarz ile naḳl ider kelāmın

Böyle didi ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 13). [bu,]*

76. Dünyāyı getürdi ol fiġāna

Āvāze bıraḳdı **bu** cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 20). [bu,]*

77. Ḫusrev işidüp **bu** güft ü gūyı

Görmek diledi o māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 33). [bu,]*

78. Bu yaña o yār-ı nāz-perverd

Olmışdı elemle çihresi zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 7). [bu,]*

79. Gördi ki **bu** ṭarẕ u **bu** leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl **bu** melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [bu,]*

80. Gördi ki **bu** ṭarẕ u **bu** leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl **bu** melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [bu, -, -]*

81. Gördi ki bu ṭarẕ u bu leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 36). [bu,]*

82. Gördi ki **bu** ṭarẕ u **bu** leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl **bu** melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 36). [bu,]*

83. Şīrīn ki **bu** ḥāle nāẓır oldı

Pervīz idügi ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 41). [bu,]*

84. Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı **bu** me̲selde

Tafṣīl çoḳ oldı **bu** maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 1). [bu,]*

85. Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı **bu** me̲selde

Tafṣīl çoḳ oldı **bu** maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 2). [bu,]*

86. Bu ṭavr ile niçe vaḳt u eyyām

ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [bu,]*

87. Efsāne-nüvīs ü ḳıṣṣa-perdāz

Bu resme beyāna itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 2). [bu,]*

88. Taḥṣīl itmiş niçe kemāli

Olmış **bu** cihānda lāʾubālī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 16). [bu,]*

89. Bu pīşeye ol cevān el urdı

Üstād ile niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 25). [bu,]*

90. İtsek **bu** revişde ḥüsn-i tedbīr

Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa ḫānuma şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 47). [bu,]*

91. Şābūr didi ki ey perī-zād

Bir çāre ider **bu** işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 50). [bu,]*

92. Yol eyleyeler **bu** ḫānedāna

Mānend-i zülāl ola revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 55). [bu,]*

93. Bir ḥavż ola **bu** yirde bünyād

Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 57). [bu,]*

94. Bu ḳavli işitdi çünki Şīrīn

Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 61). [bu,]*

95. Şād oldı o gül-ruḫ u gül-endām

Bu niyyete itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 64). [bu,]*

96. Ṣarf itdi **bu** maṣlaḥatda maḳdūr

Didi ki eyā yegāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 67). [bu,]*

97. Yoḳ bende ḳarār u ṣabra ṭāḳat

Çekdürme baña **bu** işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 70). [bu,]*

98. Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr

Var eyle hemān bu kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 73). [bu,]*

99. Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr

Var eyle hemān **bu** kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 74). [bu,]*

100. Bu yirde bir ūstād vardur

Bir merdüm-i ḫoş-nihād vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 77). [bu,]*

101. Vardur **bu** revişde iḳtidārı

Tekmīl idüp durur **bu** kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 81). [bu,]*

102. Vardur **bu** revişde iḳtidārı

Tekmīl idüp durur **bu** kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 82). [bu,]*

103. Şīrīn işidince **bu** kelāmı

Didi ilet aña **bu** peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 85). [bu,]*

104. Şīrīn işidince **bu** kelāmı

Didi ilet aña **bu** peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 86). [bu,]*

105. Aḫbār ḳılup **bu** ḫoş peyāmı

Şerḥ eyledi söylenen kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 93). [bu,]*

106. Ferhād **bu** kāra niyyet itdi

Dergāh-ı şehe ʿazīmet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 97). [bu,]*

107. Bu ḥāle olaydı bir bahāne

Andan olay idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 129). [bu,]*

108. Süd istedügümce ben muḳarrer

Olsa **bu** ṭarīḳ ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 138). [bu,]*

109. Ger sen idesin naẓar **bu** zāra

Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 61). [bu,]*

110. Çün itdüñ esīr ben faḳīri

Ol yine **bu** ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 68). [bu,]*

111. Dergāh-ı Ḫaḳ'a idüp münācāt

Bu vech ile ʿarż ḳıldı ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 82). [bu,]*

112. Ṣaḥrālara ṭoġrılup giderdi

Bu ḳıṭʿa ile sürūd iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 84). [bu,]*

113. Çün itdi tamām **bu** kelāmı

Taḥṣīle yüz urdı ol merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 1). [bu,]*

114. Müşkil idi **bu** umūr muḥkem

Taḥṣīl idemezdi yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 19). [bu,]*

115. Didi bunı ṭut **bu** işde maʿẕūr

Ḫālā **bu** durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 31). [bu,]*

116. Didi bunı ṭut **bu** işde maʿẕūr

Ḫālā **bu** durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 32). [bu,]*

117. Gerçi ki buña degül muʿādil

Bu ḫıdmete olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 34). [bu,]*

118. Ger ḥāṣıl olursa baña devlet

Bu ḫıdmete göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 36). [bu,]*

119. Miʿmār-ı serāçe-i fesāne

Böyle başlar **bu** dāstāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 22). [bu,]*

120. Çün bildi **bu** ḥāli cümle aʿyān

Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 23). [bu,]*

121. Seyl-āb ideyin **bu** demde ḫūnın

İʿlām ideyin aña cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 59). [bu,]*

122. Ḳāṣıd ki işitdi **bu** kelāmı

Fi'l-ḥāl ḫaber virüp selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 89). [bu,]*

123. Gönderme beni o bāma maḥrūm

Lāyıḳ mı ḳalam **bu** ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 104). [bu,]*

124. Kim itdi saña **bu** kārı taʿlīm

Allāh'dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 109). [bu,]*

125. Pervīz görüp o ḫaste-ḥāli

Bu ṭarz ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 120). [bu,]*

126. Ben bī-ḫaberem **bu** kün fe-kāndan

Aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 129). [bu,]*

127. Bu ṭarz ile yaʿnī ol nevā-sāz

Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 151). [bu,]*

128. Bu bābda çoḳ maḳāl ḳıldı

Daḫi niçe ḳīl ü ḳāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 159). [bu,]*

129. Tedbīri **bu** resme itdiler bir

Tā ola o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 171). [bu,]*

130. Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend

Kim ola aña **bu** gūne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 30). [bu,]*

131. Derd üstine derdi oldı zāyid

Oldı ġamını **bu** ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 38). [bu,]*

132. Ki ey çerḫ nedür **bu** intihābuñ

Var mı **bu** suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 49). [bu,]*

133. Ki ey çerḫ nedür **bu** intihābuñ

Var mı **bu** suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 50). [bu,]*

134. Bu ẓulm nedür ne kārdur bu

Bī-çārelere ne bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 51). [bu,]*

135. Yoḳ mı raḥmuñ ḳanı mürüvvet

Olmaz mı tamām **bu** işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 54). [bu,]*

136. Ne ḥadde dek idesin cefāyı

Giryān ḳılasın **bu** bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 60). [bu,]*

137. Olmaz mı **bu** ẓulme hīç nihāyet

Yā yoḳ mı **bu** kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 61). [bu,]*

138. Olmaz mı **bu** ẓulme hīç nihāyet

Yā yoḳ mı **bu** kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 62). [bu,]*

139. Luṭf eyle yeter ihānet itdüñ

Bu bī-cürme ḥaḳāret itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 66). [bu,]*

140. Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü cevrüñ

Bu ḥāl üzre ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 68). [bu,]*

141. Bi’llāhi yaman degül mi **bu** kār

Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 69). [bu,]*

142. Bu güne dökerdi yaşı Ferhād

Eylerdi yürekden āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 71). [bu,]*

143. Bu yaña o yār-ı nāz-perverd

Ol ʿālem içinde ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 73). [bu,]*

144. Güş eyleyicek **bu** mā-cerāyı

Ġāyetde esirger ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 77). [bu,]*

145. Didi ki nedür **bu** kār-ı mühmel

Bu cünbiş-i bed **bu** kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 85). [bu,]*

146. Didi ki nedür bu kār-ı mühmel

Bu cünbiş-i bed bu kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 86). [bu,]*

147. Didi ki nedür **bu** kār-ı mühmel

Bu cünbiş-i bed **bu** kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 86). [bu,]*

148. Bu kār üzere o serv-i āzād

Bir nāme yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 97). [bu,]*

149. K'ey şāh nedür **bu** ẓulm-i bī-ḥad

Bu ṭavr-ı ġarīb ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 99). [bu,]*

150. K'ey şāh nedür bu ẓulm-i bī-ḥad

Bu ṭavr-ı ġarīb ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 100). [bu,]*

151. Sulṭāna revā mıdur **bu** ḥālet

Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 105). [bu,]*

152. Düşvār degül midür **bu** eṭvār

Kim cevr ü cefā ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 107). [bu,]*

153. Maḫṣūs mı yoḫsa şāha **bu** kār

Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 121). [bu,]*

154. Bu cümleden artuḳ ol perīşān

Ola işigümde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 123). [bu,]*

155. Rāvī **bu** sözi rivāyet eyler

Çaḳ aṣl üzere ḥikāyet eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 1). [bu,]*

156. Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl

Ḳalmışdı **bu** heyʾet üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 22). [bu,]*

157. Bu emre muḳarrer itdi kārı

Behrām ile ide kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 25). [bu,]*

158. Ferhād işitdi **bu** kelāmı

Güş eyledi cāndan ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 41). [bu,]*

159. Böyle gözede yine ġarībin

Şād ide **bu** resme ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 14). [bu,]*

160. Gūş eyleyicek **bu** ḥāli Ferhād

Bu vech ile nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 15). [bu,]*

161. Gūş eyleyicek bu ḥāli Ferhād

Bu vech ile nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 16). [bu,]*

162. K'ey māh **bu** zāra cān gerekmez

Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 17). [bu,]*

163. Yoḳdur ġam-ı ʿaşḳdan melālüm

Bu ḳıṭʿa yeter güvāh-ı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 26). [bu,]*

164. Bu yaña irince şāha nāme

Rāżī olur ol gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 1). [bu,]*

165. Ḳurtuldı o bendden **bu** miskīn

Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 11). [bu,]*

166. Üstād **bu** resme itdi iʿlām

Kim ol ṣanem-i ḫuceste-fercām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 1). [bu,]*

167. Bu ṭaʿnı işitdi yārdan çün

ʿAzm-i sefer itdi dilden ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 5). [bu,]*

168. Ḳayṣer idicek **bu** ḳışṣayı gūş

Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 27). [bu,]*

169. Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk

ʿAzm eyle hemān **bu** kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 38). [bu,]*

170. Ḳayṣerle hemān-dem itdi el bir

Hīç eylemedi **bu** işde taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 42). [bu,]*

171. Bu ḥālde mübtelā vü mehcūr

Behrām-ı zebūn u zār u rencūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 11). [bu,]*

172. Behrām görüp **bu** ḥāli nā-çār

Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 1). [bu,]*

173. Ṭurmış **bu** yañada zār Şīrīn

Yüz miḥnet ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 33). [bu,]*

174. Ol ġonce-dehān u sīb-ġabġab

Bu beyti oḳurdı tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 38). [bu,]*

175. Bu güne deler hezār gevher

Bu veche yazar fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 15). [bu,]*

176. Bu güne deler hezār gevher

Bu veche yazar fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 16). [bu,]*

177. Bu vech ile oldı rāy-ı maʿḳūl

Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 41). [bu,]*

178. Varup **bu** ṭarīḳdan kesüp rāh

İtsün baña bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 53). [bu,]*

179. Alsun ele āteşīn tīşe

Ḳılsun özine **bu** kārı pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 56). [bu,]*

180. Ferhād'a ḳılup **bu** ḥāli iʿlām

Didiler eyā ġarīb-i bed-nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 59). [bu,]*

181. Şīrīn hem ider o kārı maḳṣūd

Zinhār **bu** emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 70). [bu,]*

182. Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl

Şāyed olasın **bu** işde ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 74). [bu,]*

183. Baş üzre şürūʿ idem **bu** kāre

Ol kūhı idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 85). [bu,]*

184. Bir ṣubḥ **bu** nālehā-yı şeb-gīr

Ol cān-ı ʿazīze itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 27). [bu,]*

185. Didi nedür ey ġarīb ü nālān

Kim itdi seni **bu** resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 82). [bu,]*

186. N'oldı ki **bu** resme zārsın sen

Bu vech ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 83). [bu,]*

187. N'oldı ki bu resme zārsın sen

Bu vech ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 84). [bu,]*

188. Ferhād işidince **bu** ḫiṭābı

Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 89). [bu,]*

189. Sensin ki beni **bu** derde ṣalduñ

Bir kerre görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 93). [bu,]*

190. Bu ḥüsn ile ol perīye bu zār

Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [bu,]*

191. Bu ḥüsn ile ol perīye **bu** zār

Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [bu,]*

192. Ol ġayrılar ile şād u ḫandān

Bu kākül-i yār ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 34). [bu,]*

193. Ol ʿişret ider tamām mesrūr

Bu ġamda ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 36). [bu,]*

194. Bir gün **bu** belā-keş ü perīşān

Ol vālih ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 41). [bu,]*

195. Yoḳ sencileyin ʿöẕür-peẕīrüm

Sensin **bu** elemde dest-gīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 48). [bu,]*

196. Ḳoma beni **bu** belāda nā-çār

Senden ġayrı penāh kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 51). [bu,]*

197. Nerm eyle o seng-dil nigārı

Tā eyleye yād **bu** figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 54). [bu,]*

198. Ben daḫi yüz urayın Ḫudā'ya

Raḥm eyleye belki **bu** gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 70). [bu,]*

199. Şīrīn **bu** ḥikāyeti idüp gūş

Deryā gibi eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 71). [bu,]*

200. Bu ḥāle taʿaccüb itdi Şīrīn

Didi ki eyā ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 93). [bu,]*

201. Baña eger irmez ise āfāt

Bu ḫıdmete eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 98). [bu,]*

202. Ol serv-i semen-ber ü gül-endām

Bu ḥālet ile geçürdi eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 108). [bu,]*

203. Vir başuñı miḥnet ü melāle

Cān ile çalış meded **bu** ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 20). [bu,]*

204. Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān

Bu beyt ile bu sözi nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 36). [bu,]*

205. Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān

Bu beyt ile **bu** sözi nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 36). [bu,]*

206. Bil kim **bu** zamāne bī-vefādur

Mihrin ṭaleb eylemek ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 41). [bu,]*

207. Bir kes **bu** cihānda olmadı şād

Şāhid **bu** kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 43). [bu,]*

208. Bir kes **bu** cihānda olmadı şād

Şāhid **bu** kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 44). [bu,]*

209. Ol gün **bu** ṭarīḳ ile o ġamnāk

Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [bu,]*

210. Bī-fāʾidedür **bu** çekdügüñ derd

Bī-vech yüziñi eyledüñ zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 101). [bu,]*

211. Ol cānuña cān olan perī-zād

Gitdi **bu** cihāndan eyle feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 106). [bu,]*

212. Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk

Var ġayr ile eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 109). [bu,]*

213. Ferhād **bu** ḥāli çün işitdi

Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 129). [bu,]*

214. Geçdi **bu** zemīn ile zamāndan

Göç eyledi kevn ile mekāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 147). [bu,]*

215. Ey ṭūl-i emel çeken ġarībān

Bu devlet-i bī-beḳāya ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 2). [bu,]*

216. Bildüñ mi **bu** rifʿat-i cihānı

Ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 5). [bu,]*

217. Fānīye nedür **bu** meyl-i bāḳī

Terk eyle meded **bu** iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 11). [bu,]*

218. Fānīye nedür **bu** meyl-i bāḳī

Terk eyle meded **bu** iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 12). [bu,]*

219. Bu yaña o zāl-i naḫs-ṣūret

Ḫayrān oldı bu ḥāle ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 1). [bu,]*

220. Bu yaña o zāl-i naḫs-ṣūret

Ḫayrān oldı **bu** ḥāle ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 2). [bu,]*

221. Nādim olup ol ḳabāḥatine

Raḥm itdi anuñ **bu** ḥāletine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 4). [bu,]*

222. Maġmūm evine olup revāne

Aġlardı **bu** ḥāle yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 6). [bu,]*

223. Geldi der-i bārgāha ġamnāk

Şāha **bu** peyāmı virdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 8). [bu,]*

224. Pervīz idi bāʿiṣi **bu** ḥālüñ

ʿAḳlını uġurlamışdı zālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 9). [bu,]*

225. Ol ḳılmış idi **bu** kārı peydā

Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 11). [bu,]*

226. Çün didi **bu** ḥāli şehryāra

Kim mevt irişdi ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 15). [bu,]*

227. Bu ḥālete ḫaylī nādim oldı

Didi zeni ḳatl lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 19). [bu,]*

228. Elbette isāʾet itse nā-merd

Bulur **bu** cihānda niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 28). [bu,]*

229. Pervīz **bu** rāyı itdi tedbīr

Bir nāme ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 29). [bu,]*

230. İncinme melāmet-i cihāna

Ḳalmaz **bu** ṭarīḳ ile zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 38). [bu,]*

231. Baʿżı rāvī didi ki Şīrīn

Bu vāḳıʿadan olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 2). [bu,]*

232. Başını ayırdılar teninden

Dūr oldı **bu** dehr gülşeninden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 14). [bu,]*

233. Bu yaña o şemʿ-i meclis-efrūz

Yaḳdı diline fetīle-i sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 15). [bu,]*

234. Ol ġuṣṣa idince aña teʾs̲īr

Bu nāme-i şāhid itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 20). [bu,]*

235. Sultānlıġuña düşer mi **bu** ḥāl

Bir mūr ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 5). [bu,]*

236. Kim gördi **bu** ḥāli kim işitdi

Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 7). [bu,]*

237. ʿUşşāḳ arasında ehl-i ḥikmet

Virmez **bu** teṭayyura icāzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 12). [bu,]*

238. ʿĀḳil olana **bu** key ḫaṭarnāk

Bu ḫavfı gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 15). [bu,]*

239. ʿĀḳil olana bu key ḫaṭarnāk

Bu ḫavfı gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 16). [bu,]*

240. ʿİbretle naẓar ḳılan cihāna

Maʿlūm olur aña **bu** fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 20). [bu,]*

241. Bu ḫışm ile ol nigār fi'l-ḥāl

Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 21). [bu,]*

242. Benden **bu** naṣīḥati idüp gūş

Kim ʿaşḳ meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 3). [bu,]*

243. Her-cāyī perīye māyil olmañ

Diñleñ **bu** kelāmı ġāfil olmañ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 16). [bu,]*

244. Baḳmadı **bu** köhne ḫānmāna

Bildi ki ne nesnedür zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 57). [bu,]*

245. Çün vāḳıf olur **bu** ḥāle Şīrīn

Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 61). [bu,]*

246. Līkin **bu** söz ile dehr ṭolmış

Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 63). [bu,]*

247. Oldı niçe gün **bu** ḥālet üzre

Geh ʿişret ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 65). [bu,]*

248. Bu ḥāl ile ol iki semen-ber

ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 107). [bu,]*

249. Āḫir olur erzel-i ṭavāyif

Ḳatlanma **bu** işde ġaflet itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 34). [bu,]*

250. İtdi olıcaḳ **bu** sözden āgāh

Bir vaż ʿ ile ki el-ʿıyāẕu bi’llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 3). [bu,]*

251. Rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz

Bu ṭarz ile oldı miḥnet-āmūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 36). [bu,]*

252. Çün gördi **bu** heyʾet ü **bu** ḥāli

Bu şekl ü **bu** ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [bu,]*

253. Çün gördi **bu** heyʾet ü **bu** ḥāli

Bu şekl ü **bu** ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [bu,]*

254. Çün gördi bu heyʾet ü bu ḥāli

Bu şekl ü bu ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 64). [bu,]*

255. Çün gördi **bu** heyʾet ü **bu** ḥāli

Bu şekl ü **bu** ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 64). [bu,]*

256. El-ḳıṣṣa **bu** ḥāli gördi ferzend

Kim boynına ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 73). [bu,]*

257. Bu ḥāl ile ol şaḳī-i cān-sūz

Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 109). [bu,]*

258. Çekme **bu** cihān içün melāli

V'allāhi ḳarībdür zevāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 11). [bu,]*

259. Bu resme idüp beyān-ı ḥāli

Böyle didi bu ġam-ı melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 3). [bu,]*

260. Bu resme idüp beyān-ı ḥāli

Böyle didi **bu** ġam-ı melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 4). [bu,]*

261. Geçmiş **bu** cihānda cism ü cāndan

Olmış teni lāle-reng ḳandan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 7). [bu,]*

262. Dehrüñ **bu** fenāsın eylemiş ẕevḳ

Ki olmaz **bu** cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 13). [bu,]*

263. Dehrüñ **bu** fenāsın eylemiş ẕevḳ

Ki olmaz **bu** cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 14). [bu,]*

264. Çün gördi **bu** ḥāli ol perī-zād

Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 15). [bu,]*

265. Yirde yüzini türāb ḳıldı

Bu resme aña ḫiṭāb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 24). [bu,]*

266. K'ey şāh ne ḫoş ṭarīḳ ṭutduñ

Bu yolda kimi refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 26). [bu,]*

267. Benden ne ʿaceb uṣandı cānuñ

Yād eylemedüñ **bu** nā-tüvānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 32). [bu,]*

268. Yeter **bu** ġam dil-i zār u ḥazīne

Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 5). [bu,]*

269. K'ey çerḫ nedür **bu** ẓulm dāyim

Hemvāre **bu** ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 3). [bu,]*

270. K’ey çerḫ nedür **bu** ẓulm dāyim

Hemvāre **bu** ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 4). [bu,]*

271. Bu ṭarz ile nevḥalar ḳıldı

Ol ḥāli cemīʿ ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 29). [bu,]*

272. Çün geçdi serīr-i ṣadra ferzend

Şīrīn’e **bu** resme eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 40). [bu,]*

273. Bu ḳıṣṣayı eyleyen rivāyet

Bu vech ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 1). [bu,]*

274. Bu ḳıṣṣayı eyleyen rivāyet

Bu vech ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 2). [bu,]*

275. Şīrūye çün itdi böyle īmān

Kim olma **bu** işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [bu,]*

276. Gūş eyleyicek **bu** ḥāli Şīrīn

Didi ki eyā şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 7). [bu,]*

277. Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz

Aldandı o bed-dil ü cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 15). [bu,]*

278. Bu ḥāli görince cümle aʿyān

Gözyaşların itdiler firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 41). [bu,]*

279. Çoḳ aġladılar **bu** mā-cerāya

Defn itdiler anı da oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 43). [bu,]*

280. Aḥsent zihī muḥibb-i ṣādıḳ

Bu güne gerek kemāl-i ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 48). [bu,]*

281. Ey ḫāme yeter **bu** siḥr ü iʿcāz

Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [bu,]*

282. Çalsam **bu** cihānda penc nevbet

Ḳursam **bu** bisāṭ-ı bezm ü ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 23). [bu,]*

283. Çalsam **bu** cihānda penc nevbet

Ḳursam **bu** bisāṭ-ı bezm ü ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 24). [bu,]*

284. Yā Rab **bu** fesānem eyle maḳbūl

Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 1). [bu,]*

285. Her seyr ḳılan **bu** nev-bahārı

Yād eyleye ʿandelīb-i zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 13). [bu,]*

286. Her nāẕır olan **bu** lālezāra

Taḥsīn ide bāġbān-ı zāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 15). [bu,]*

287. Her ʿāzim olan **bu** gülsitāna

Aḥsent diye **bu** nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 17). [bu,]*

288. Her ʿāzim olan **bu** gülsitāna

Aḥsent diye **bu** nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 18). [bu,]*

bū bekr: *İlk halife Hz. Ebûbekir.*

1. Bū Bekr ü ʿÖmer ʿAlī vü ʿOs̱mān

   Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 7). [bū bekr,]*

bu ḫālet üzre: *Böyle.*

1. Bir niçe zamān **bu ḫālet üzre**

   Eyyām geçürdi miḥnet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 85). [bu ḫālet üzre,]*

bū-bekr-ḥayā: *Ebu Bekir gibi haya ve edep sahibi olan.*

1. Ṣāḥib-naẓar u güzīde-fiṭrat

   Bū-bekr-ḥayā ʿAlī-mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 34). [bū-bekr-ḥayā,]*

bugün: *Bu devirde, bu zamanda.*

1. Gün gibi **bugün** şuʿledāram
   Ser-defter-i ehl-i rūzgāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 9). [bugün,]*

bul-: *Elde etmek, ulaşmak.*

1. Hem-ʿaşrum olaydı ger Niẓāmī
   Bulmazdı bu vech ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 16). [bulmazdı, -maz, -dı]*
2. Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa
   Dāyim **bula** cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 78). [bula, -a]*
3. Ger luṭfuñ ola refīḳ u hādī
   Āsānlıġıla **bulam** murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 64). [bulam, -am]*

bul: *(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.*

1. Māline iderdi iʿtimādı
   Bulmazsa ʿaceb degül murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 50). [bulmazsa, -maz, -sa]*
2. Ger **bulsa** ḫazān bahār-ı ṣoḥbet
   Pāyāna irüp dem-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 113). [bulsa, -sa]*
3. Ḳabr olsa benüm ḳarārgāhum
   Ġāyet **buluban** bu ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 120). [buluban, -uban]*
4. Başa iledüp cemīʿ kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 38). [bulmışdı, -mış, -dı]*

5. Çün luṭfuña vardur iʿtimādum
   Bulsam n'ola maṭlab u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 70). [bulsam, -sa, -m]*

6. Terk itdüre cümle mā-sivāyı
   Şāyed düşe **bulasın** Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 6). [bulasın, -a, -sın]*

7. Bir şeb ki ġurūba vardı ḫurşīd
   Meh **buldı** ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 2). [buldı, -dı]*

8. Tā **bulmaya** defʿ-i ġama hem-dem
   Ġam çekmegile geçe dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 25). [bulmaya, -ma, -ya]*

9. Aḥsent zihī dem-i ḫuceste
   Kim **buldı** ṭabībin iki ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 10). [buldı, -+dı]*

10. Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam
    Bulmışdı velī bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 26). [bulmışdı, -mış, -dı]*

11. Ol münbasıṭ olduġınca her bār
    Fi'l-ḥāl **bulurdı** basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 56). [bulurdı, -ur, -dı]*

12. Çün Ḫaḳ'dan irişmeye hidāyet
    Bulmaz kişi menzil-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 10). [bulmaz, -maz]*

13. Bulsaydı cevāhirüm ḫarīdār
    Ḫalḳ olmasa idi ḫāṭır-āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 13). [bulsaydı, -ṣa, -idi]*

14. Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl olsun
    Her nāẓır olan neşāṭ **bulsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 4). [bulsun, -sun]*

bülbül: *Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.*

1. Çoḳ gülleri eyledüñ perīşān
   Çoḳ **bülbüli** ḫār eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 86). [bülbüli, -i]*
2. Ṭutmışdı cihānı lāle vü gül
   Eylerdi seḥer terāne **bülbül** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 4). [bülbül,]*
3. Bülbül göricek o ġonce-i āl
   Yād eyledi bülbülini fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 45). [bülbül,]*
4. Bülbül göricek o ġonce-i āl
   Yād eyledi **bülbülini** fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 46). [bülbülini, -i, -n, -i]*
5. Bülbül güle başladı niyāza
   Gül bülbül-i zāra ʿarż-ı nāza *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 95). [bülbül,]*

bülbül-i zāra: *Ağlayan, inleyen bülbül.*

1. Bülbül güle başladı niyāza
   Gül **bülbül-i zāra** ʿarż-ı nāza *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 96). [bülbül-i zāra, -a]*

bülend-āvāz: *Yüksek ses.*

1. Bir ḳıṣṣaya eyle sen ser-āġāz
   ʿĀlemlere ṣal **bülend-āvāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 46). [bülend-āvāz,]*
2. ʿAdliyle olup cihānda mümtāz
   Āfāḳa ṣala **bülend-āvāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 138). [bülend-āvāz,]*

bülend-ḳāmet: *Uzun boylu.*

1. Cümle gül-i gülşen-i leṭāfet
   Kūçek-dehen ü **bülend-ḳāmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 26). [bülend-ḳāmet,]*

bulın-: *Bir yerde olmak, mevcut olmak.*

1. Hep naẓm iledür ḥayāt bende
   Ansuz **bulınur** mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 68). [bulınur, -ur]*

bulın: *Bulunmak, mevcut olmak.*

1. Bir vechle ki ola ʿaynı anuñ
   Her ḥāli **bulınsun** ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 108). [bulınsun, -sun]*

bulış: *Buluşmak; bir araya gelmek, görüşmek.*

1. Cāyiz mi **bulışmaḳ** ol cevāna
   İrişmek o ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 11). [bulışmaḳ, -maḳ]*
2. Bulışdı biri birine anlar
   Olmadı muṣāḥabet müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 13). [bulışdı, -dı]*

buluş: *Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.*

1. ʿAzm eyledi kendü kişverine
   Tā **buluşa** māh-ı manẓarına *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 32). [buluşa, -a]*

būm: *Baykuş.*

1. Nā-gāh görindi bir zen-i şūm
   Bir zişt-liḳā vü köhne çün **būm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 64). [būm,]*

<u>būm-ı melāmet:</u> *Melamet baykuşu.*

1. Dehlīz-i ẓalām-ı ġam dehānı
   Yā **būm-ı melāmet** āşiyānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 72). [būm-ı melāmet,]*

<u>būm-ı melāmet:</u> *Melamet baykuşu.*

1. Dehlīz-i ẓalām-ı ġam dehānı
   Yā **būm-ı melāmet** āşiyānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 72). [būm-ı melāmet,]*

<u>bunça:</u> *Bu denli, bu kadar.*

1. İnṣāf o ẕāt-ı pāke inṣāf
   Kim ümmete ide **bunca** elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 86). [bunca,]*
2. Didi ola sende **bunca** ḳudret
   Olmaya niçün ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 17). [bunca,]*
3. Eşʿār ile **bunca** ülfetüñ var
   Ḫāmeñ niçün olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 19). [bunca,]*
4. Bunca elem ile ḫāṭır-ı zār
   Hīç eyleye mi hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 41). [bunca,]*

<u>bünyād:</u> *Asıl, esas, temel.*

1. Ey sipihr-i bī-vefā bünyād-ı bī-dād eyledüñ
   Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı **bünyād** eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 2). [bünyād,]*
2. Bir ḫūb fesāne eyle **bünyād**
   Tā ola anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 51). [bünyād,]*
3. Bir ḥavż ola bu yirde **bünyād**
   Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 57). [bünyād,]*
4. Bir laġm olaydı anda **bünyād**
   Mermerle yapaydı anda üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 133). [bünyād,]*
5. Güş eyleyicek bu ḥāli Ferhād
   Bu vech ile nevḥa itdi **bünyād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 16). [bünyād,]*
6. Fi'l-ḥāl varup el urdı Ferhād
   Ol kāra şürūʿ ḳıldı **bünyād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 88). [bünyād,]*

bünyād-ı bī-dād: *Adaletsiz temel, yapı.*

1. Ey sipihr-i bī-vefā **bünyād-ı bī-dād** eyledüñ
   Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı bünyād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 1). [bünyād-ı bī-dād,]*

bünyād-ı cefāyı: *Eziyet ve incitme binası.*

1. Lāyıḳ mı idüp ʿadāletüñ terk
   Bünyād-ı cefāyı idesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 104). [bünyād-ı cefāyı, -yı]*

burak: *Hz. Muhammed'in Mîraç'ta bindiği binek.*

1. Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem
   Bindi o **Burāḳ'a** şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 32). [burāḳ'a, -'a]*

burāḳ-ı berḳ-sürʿat: *Şimşek gibi hızlı olan Burak.*

1. Yanında **Burāḳ-ı berḳ-sürʿat**
   Müstecmiʿ-i behcet ü leṭāfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 11). [burāḳ-ı berḳ-sürʿat,]*

burc: *Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takım yıldızına verilen ad.*

1. Āḫir bunı itdiler muḳarrer
   Bir **burca** gele ol iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 70). [burca, -a]*
2. Biri birisine vāṣıl oldı
   Bir **burc** iki māha menzil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 46). [burc,]*

bustān-ı kelāma: *Söz bahçesi.*

1. Bustān-ı kelāma āb virdi
   Her ne ki didi cevāb virdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 155). [bustān-ı kelāma, -a]*

būy: *Koku.*

1. Gülzār- ṣıfat gülerdi rūyı
   Ezhār gibi gelürdi **būyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 74). [būyı, -ı]*
2. Terk itdi ḥicābı açdı rūyın
   İẓhāra getürdi şevḳ **būyın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 100). [būyın, -ı, -n]*
3. Bir **būy** getürdi rāḥat-āmīz
   ʿAnber-bez ü leṭāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 23). [būy,]*

būy-ı ḥüsn: *Güzel koku.*

1. Hīç ḳalmadı **būy-ı ḥüsn** gitdi
   Gör aña felek ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 117). [būy-ı ḥüsn,]*

būy-ı laṭīfe: *Güzel koku.*

1. Ṣoldı iki gül gidüp leṭāfet
   Ol **būy-ı laṭīfe** irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 116). [būy-ı laṭīfe, -e]*

būy-ı viṣāl-i sünbüliyle: *Sümbüle ulaşmanın kokusu.*

1. Sevdā-yı hevā-yı kāküliyle
   Hem **būy-ı viṣāl-i sünbüliyle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 6). [būy-ı viṣāl-i sünbüliyle, -i, -yle]*

cāhil: *Akılsız, şuursuz, kendini bilmeyen, gaflet içinde olan.*

1. Maḳbūl yanında māl ehli
   Bir **cāhil** ile kemāl ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 24). [cāhil,]*

cām: *Bardak, kadeh.*

1. Vir **cām** ile lāle-reng bāde
   Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 9). [cām,]*
2. Cām ile baña muʿāvenet ḳıl
   İẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 9). [cām,]*

cāmī: *(ö. 898/1492) Nakşibendî tarikatına mensup İranlı âlim ve şair Abdurrahman Câmî. Molla Câmî unvanıyla da tanınır.*

1. Cāmī vü Nevāyī vü Ümīdī
   Ḫāḳānī vü Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 21). [cāmī,]*
2. Baş ḳaldura ḳabrden Niẓāmī
   Müştāḳ ola cürʿasına **Cāmī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 26). [cāmī,]*

cām-ı gülfām: *Gül renkli kadeh.*

1. Kim bir gün ol āfet-i gül-endām
   Ḫalvetde içerdi **cām-ı gülfām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 20). [cām-ı gülfām,]*

cām-ı ʿizzet elüñe girmeye: *İtibar kadehini eline almak, itibar sahibi olmak.*

1. Şoñra çekesin çü çoḳ nedāmet
   Girmeye elüñe cām-ı ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 18). [cām-ı ʿizzet elüñe girmeye, -me, -y, -e]*

cām-ı lāle-gūnı: *Lale renkli kadeh.*

1. Al destüñe **cām-ı lāle-gūnı**
   Tā arta derūnumuñ cünūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 3). [cām-ı lāle-gūnı, -ı]*

cām-ı mey-i vuṣlat: *Kavuşma şarabının kadehi.*

1. Yāra irgürse eger **cām-ı mey-i vuṣlat** ile
   Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 3). [cām-ı mey-i vuṣlat,]*

cām-ı rengīn: *Renkli cam (şarap kadehi).*

1. Emr itdi pür oldı **cām-ı rengīn**
   Biñ nāz ile şundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 25). [cām-ı rengīn,]*

cām-ı ṣafāyı: *Neşe ve zevk kadehi.*

1. Ol **cām-ı ṣafāyı** eylesün nūş
   Düşmen olsun hemīşe medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 83). [cām-ı ṣafāyı, -yı]*

can: *Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı; gönül, yürek.*

1. Baş u **cān** ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
   Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [cān,]*
2. Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
   Serverā gerdūn ayırsun baş u **cānumdan** beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [cānumdan, -um, -dan]*
3. Bir ḥālete düşmüşem ki ġamnāk
   Yoḳdur dil ü **cānda** ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 14). [cānda, -da]*
4. Olmışdı anuñ yanında **cānı**
   Dūr itmez idi yanından anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 93). [cānı, -ı]*
5. Naḳş itdüre ṣūret ü cemālin
   Defʿ ide anuñla **cān** melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 64). [cān,]*
6. Kim cismine ṣıġmaz oldı **cānı**
   Ḳalbini pür itdi şādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 3). [cānı, -ı]*
7. Dir aña baḳan zihī muṣavvir
   Kim yazmaġa **cānı** ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 120). [cānı, -ı]*
8. Dāyim revişüñ bana cefādur
   Cān cevr ü cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 84). [cān,]*
9. Yā eyle beni cüdā cihāndan
   Ayır bu ten-i naḥīfi **cāndan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 108). [cāndan, -dan]*

10. Yā vuṣlata **cānumı** irişdür

    Ol rūḥa revānumı yetişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 101). [cānumı, -um, -ı]*

11. Senden irişür yine devāsı

    Sensin dil ü **cānumuñ** şafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 18). [cānumuñ, -um, -uñ]*

12. Cān bāde-i ḥayret ile medhūş

    Dil ʿālemi eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 5). [cān,]*

13. Cellād gözi ki **cāna** nāẓır

    Ḳan eylemede tamām māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 13). [cāna, -a]*

14. Ḫāṣıl o şeh-i bülend-aḫter

    Oldı aña **cān** ile musaḫḫar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 2). [cān,]*

15. Cān nice ṣataşdı ol hümāya

    Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 23). [cān,]*

16. Çerḫ itdi beni zebūn u bīmār

    Cān istedi mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 34). [cān,]*

17. Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa

    Dāyim bula **cānı** ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 78). [cānı, -ı]*

18. Beẕl eyledi emr-i şāha mechūd

    Biñ **cān** u dil ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [cān,]*

19. Saʿy it iresin kemāl-i ʿaşḳa

    Cānuñ yetişe melāl-i ʿaşḳa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 10). [cānuñ, -uñ]*

20. Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn

    Biñ **cān** ile oldı zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [cān,]*

21. Cān kim gide cism-i bī-ʿameldür

    Ṭopraḳ hemīn aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 145). [cān,]*

22. Kim saña vaṭan ne yirdür üstād
    Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 122). [cānuñ, -uñ]*

23. İḫlāṣ ile ola müstmendüm
    Cān ile ḳapumda derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 128). [cān,]*

24. K'ey māh bu zāra **cān** gerekmez
    Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 17). [cān,]*

25. İtdi dil ü **cānda** derd ü ġam yir
    Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [cānda, -da]*

26. Benden ne ʿaceb uṣandı **cānuñ**
    Yād eylemedüñ bu nā-tüvānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 31). [cānuñ, -uñ]*

27. Cān u cigerümde dāġ yaḳduñ
    Bir şemʿ idüm āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 15). [cān,]*

28. Şimden girü baña **cān** gerekmez
    Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 21). [cān,]*

cān eritdi: *Canını eritmek, üzüntü ve kederden eriyip tükenmek.*

1. Şābūr Medāyin'e ki gitdi
   Şīrīn Ermen'de **cān eritdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 4). [cān eritdi, -di]*

cān ile: *Canla başla, candan.*

1. İtdi aña **cān ile** riʿāyet
   Didi ṣaḳın olma pür-melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 29). [cān ile,]*

cān ile: *Canla, canla başla, candan, içtenlikle.*

1. Vir başuñı miḥnet ü melāle
   Cān ile çalış meded bu ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 20). [cān ile,]*

cān ile: *Canla, canla başla, seve seve, var gücüyle.*

1. Cān ile viṣāle müşterī ol
   İr vaṣla firāḳdan berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 27). [cān ile,]*

cān ile: *Canla, canla başla, seve seve, var gücüyle.*

1. Cān ile viṣāle müşterī ol
   İr vaṣla firāḳdan berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 27). [cān ile,]*

cān teslīm olur: *Canını vermek.*

1. Ḳaçmam saña cān olur teslīm
   ʿUşşāḳ olur mı ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 23). [cān teslīm olur, -ur]*

cān teslīm olur: *Canını vermek.*

1. Ḳaçmam saña cān olur teslīm
   ʿUşşāḳ olur mı ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 23). [cān teslīm olur, -ur]*

cān u dil: *Can ve gönül.*

1. Cān u dil ile tażarruʿ eyler
   Senden şefḳat tevaḳḳuʿ eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 77). [cān u dil,]*
2. Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī
   Her bir sözi **cān u dil** melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 86). [cān u dil,]*

cān u dil ile: *Candan ve gönülden.*

1. Biñ **cān u dil ile** bende olmaz
   Kimdür ki beni penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 49). [cān u dil ile,]*

cān u dil ile: *Can ve gönülden, isteyerek, samimiyetle.*

1. Bu ḥüsn ile ol perīye bu zār
   Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 24). [cān u dil ile,]*

cān u dil ile: *Can ve gönülden, isteyerek, samimiyetle.*

1. Bu ḥüsn ile ol perīye bu zār
   Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 24). [cān u dil ile,]*

cān u dildür: *Can ve gönül.*

1. Ser-māye o kāra **cān u dildür**
   Kim virmeye başını ḫacildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 9). [cān u dildür, -dür]*

cān virdi: *Can vermek, hayat bağışlamak.*

1. Birbirini gördi ol iki yār
   Cān virdi biri birine tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 8). [cān virdi, -di]*

cān virdi: *Ölmek.*

1. Cān virdi vü geçdi tāc u serden
   Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 123). [cān virdi, -di]*

cān virdi: *Ölmek.*

1. Ol ḫancerüñ üstine düşüp tīz
   Cān virdi vü didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 36). [cān virdi, -di]*

cān virenler: *Ölmek.*

1. Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa **cān virenler**
   Derd ü ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 1). [cān virenler, -en, -ler]*

cānān: *Sevgili, yâr.*

1. Biri birine ol iki **cānān**
   Vāṣıl olıcaḳ nizār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 45). [cānān,]*
2. Ḫāk üzre düşüp yıḳıldı miskīn
   Cānān didi virdi cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 144). [cānān,]*

cāndan: *Candan, samimi, içten.*

1. Ferhād işitdi bu kelāmı
   Güş eyledi **cāndan** ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 42). [cāndan,]*

cāndan geçdi: *Canından vazgeçmek, canından bezmek.*

1. Kim uġradı aña geçdi cāndan
   Bi'llāhi ḥaẕer gerekdür andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 35). [cāndan geçdi, -di]*

cān-ı ʿazīze: *Saygın can.*

1. Bir ṣubḥ bu nālehā-yı şeb-gīr
   Ol **cān-ı ʿazīze** itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 28). [cān-ı ʿazīze, -e]*

cān-ı şīrīn: *Şirin'in canı.*

1. Ḫāk üzre düşüp yıḳıldı miskīn
   Cānān didi virdi **cān-ı Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 144). [cān-ı şīrīn,]*

cānı ṭutuşdı: *Canı tutuşmak, çok üzülmek.*

1. Yandı cigeri ṭutuşdı cānı
   Ṭoldurdı fiġān ile cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 45). [cānı ṭutuşdı,]*

cānı virdi: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Yaʿnī ġam-ı ʿaşḳa virdi cānı
   Terk eyledi yāri'çün cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 55). [cānı virdi, -di]*

cānı virdi: *Can ver-: Can bağışlamak, uğrunda canından geçmek, kendini feda etmek.*

1. Gördükde o laʿl-i dil-sitānı
   Sen ṣaġ ol o saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 36). [cānı virdi, -di]*

cānı yetdi: *Ulaşmak.*

1. Çün ʿālem-i vaṣla **cānı yetdi**
   Dilden iki ʿālemi unıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 47). [cānı yetdi, -di]*

cānib: *Taraf, cihet, yan.*

1. Olup mey-i ġaflet ile bī-hūş
   Ḫaḳ **cānibin** eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 48). [cānibin, -in]*
2. Ol **cānibe** oldılar revāne
   İrişdiler āḫir ol mekāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 75). [cānibe, -e]*
3. Ezhār ile gülşeni müzeyyen
   Her **cānibi** ṣanki ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 24). [cānibi, -i]*
4. O **cānibe** ʿazm idince fi'l-ḥāl
   Bir şaḫṣ görindi zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 73). [cānibe, -e]*
5. Her **cānib** olup şād u ḫandān
   Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 5). [cānib,]*
6. ʿUşşāḳ ile her ṭaraf güzeller
   Cānib cānib gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 8). [cānib,]*
7. ʿUşşāḳ ile her ṭaraf güzeller
   Cānib **cānib** gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 8). [cānib,]*
8. Ol **cānibe** baḳdı çün ol āhū
   Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 69). [cānibe, -e]*

cānib-i yemīni: *Sağ taraf.*

1. Ṭutdı kimi **cānib-i yemīni**
   Çoḳ fārisi eyledi muʿīni *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 63). [cānib-i yemīni, -i]*

cānın teslīm ḳıla: *Canını teslim etmek, ölmek.*

1. Cānın ḳıla rāh-ı ġamda teslīm
   Yārını cihāndan itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 53). [cānın teslīm ḳıla, -a]*

<u>cānın virdi:</u> *Canını feda etmek.*

1. Ol virdi efendi saña cānın
   Meydān-ı ġamuñda dökdi ḳanın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 21). [cānın virdi, -di]*

<u>cānın virdi:</u> *Canını vermek, kendini feda etmek.*

1. Ġam çekme o saña virdi cānın
   Tenhā ḳodı yār-ı cān-sitānın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 37). [cānın virdi, -di]*

<u>cānum alduñ:</u> *Öldürmek.*

1. Yüz ḥayf u dirīġ **cānum alduñ**
   Ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 17). [cānum alduñ, -du, -ñ]*

<u>cānum alduñ:</u> *Canını almak, canını verdirecek kadar memnun etmek.*

1. Al cānumı çünki **cānum alduñ**
   Ṣāhen-şeh-i cān-sitānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 27). [cānum alduñ, -du, -ñ]*

<u>cānum çıḳa:</u> *Canı çıkmak; artık yaşamamak, ölmek. II Çok perişan, çok bitkin bir hâle gelmek.*

1. Ferhād didi ki çıḳa cānum
   Ḥāṣıl ola vaṣl-ı dil-sitānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 147). [cānum çıḳa, -a]*

cānum içinde cān olan: *Çok sevmek.*

1. Ey **cānum içinde cān olan** yār
   Ey pādşeh-i cihān olan yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 25). [cānum içinde cān olan, -an]*

cānum içinde cān olan: *Çok sevmek.*

1. Ey **cānum içinde cān olan** yār
   Ey pādşeh-i cihān olan yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 25). [cānum içinde cān olan, -an]*

cānumı al: *Öldürmek.*

1. Al cānumı çünki cānum alduñ
   Şāhen-şeh-i cān-sitānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 27). [cānumı al,]*

cānuña cān olan: *Canına can olmak, canına can katmak.*

1. Ol **cānuña cān olan** perī-zād
   Gitdi bu cihāndan eyle feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 105). [cānuña cān olan, -an]*

cārī: *Akan; yürürlükte olan, geçerli.*

1. Ṭut ol ḳalem-i varaḳ-nigārı
   Aḥkāmuñı elde eyle **cārī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 24). [cārī,]*

cāsūs: *Başkalarına âit sırları belli bir maksatla ve başkası hesâbına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse.*

1. Olmışdı ḳadeḥ-miṣāl nergis
   Nā-gāh ġarabdan irdi **cāsūs** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 10). [cāsūs,]*

cāy: *Yer, mahal, mevki.*

1. Ol **cāyda** ṭutmayup ḳarārı
   Andan daḫi itdiler güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 39). [cāyda, -da]*
2. Ardumca bu ola mülki **cāyı**
   Bu vire diyārıma niẕāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 125). [cāyı, -ı]*
3. Şol **cāyda** kim binā olurdı
   Hep anuñ eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 35). [cāyda, -da]*

cāy eyledi: *Yerleşmek, yer edinmek.*

1. ʿUḳḳāb-ı ḫadeng olup perende
   Cāy eyledi şāḫsār-ı tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 8). [cāy eyledi, -di]*

cāy-ı dil-keş: *Gönül cezbedici yer.*

1. Gülzāra dönüp o **cāy-ı dil-keş**
   Her gūşeyi buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 27). [cāy-ı dil-keş,]*

cāyiz: *Gerek dinî gerekse yasal yönden uygulanmasında herhangi bir sakınca olmayan (şey).*

1. Cāyiz mi bulışmaḳ ol cevāna
   İrişmek o ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 11). [cāyiz,]*

cāyize: *Armağan, bahşiş.*

1. Olsun aña **cāyize** cemālüm
   Naḳd-i şeref-i dem-i viṣālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 47). [cāyize,]*

cefā: *Eziyet, eza, sıkıntı.*

1. Artuḳlığı itdügüñ **cefālar**
   Eksükligi zār u mużṭar eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 33). [cefālar, -lar]*
2. İtdükce bu bendeñe **cefālar**
   Düşmen sevinüp ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 37). [cefālar, --lar]*
3. Bir luṭfuña biñ **cefālaruñ** var
   Cevr eylemeden ṣafālaruñ var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 35). [cefālaruñ, -laruñ]*
4. Böyle ne içün **cefā** ḳılursın
   ʿĀşıḳları pür-belā ḳılursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 89). [cefā,]*
5. Dāyim revişüñ bana **cefādur**
   Cān cevr ü cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 83). [cefādur, -dur]*
6. Dāyim revişüñ bana cefādur
   Cān cevr ü **cefāña** mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 84). [cefāña, -n, -a]*
7. Yoḳdur bilişüm belādan özge
   Endūh u ġam u **cefādan** özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 132). [cefādan, -dan]*
8. Hīç ḳatline olmadı rıżāsı
   Didi ki hemān anuñ **cefāsı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 162). [cefāsı, -s, -ı]*
9. ʿAşḳuñda baña belā ṣafādur
   Hep eyledügüñ **cefā** vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 22). [cefā,]*
10. Ol zār u nizār u deng ü ḥayrān
    Biñ dürlü **cefāyıla** perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 14). [cefāyıla, -y, -ıla, -]*

11. Şoñra yine ʿādeti **cefādur**
    V'allāhi inanma bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 21). [cefādur, -dur]*
12. Çaḳ böyle **cefā** ḫaṭādur ey çerḫ
    Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 7). [cefā,]*
13. Çaḳ böyle neden **cefāya** meylüñ
    Cevr itmede kim olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 5). [cefāya, -y, -ā]*
14. Yārān ġamı āşnā belāsı
    Ḳardaş sözi aḳribā **cefāsı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 52). [cefāsı, -s, -ı]*

cefā-sāz: *Sıkıntı veren.*

1. Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz
   Aldandı o bed-dil ü **cefā-sāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 16). [cefā-sāz,]*

cefā-yı çerḫ-i dūne: *Aşağı dünyanın eziyetleri.*

1. ʿİşretler iderdi gūne gūne
   Baḳmazdı **cefā-yı çerḫ-i dūne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 38). [cefā-yı çerḫ-i dūne, -e]*

cefāyı idesin: *Cefa etmek, eziyet vermek.*

1. Ne ḥadde dek idesin cefāyı
   Giryān ḳılasın bu bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 59). [cefāyı idesin, -e, -sin]*

cefā-yı ṭaʿn-ı şīrīn: *Şirin'in eleştirmesinin (verdiği) sıkıntı.*

1. Bir yaña **cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn**
   Eyler anı dil-figār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 29). [cefā-yı ṭaʿn-ı şīrīn,]*

cehd eyle: *Çalışıp çabalamak, uğraşmak.*

1. Cehd eyle ilet kemāle ʿaşḳı
   Tebdīl ḳılma melāle ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 43). [cehd eyle,]*

celādet: *Cesaret, yiğitlik.*

1. Gülmezdi yüzi **celādetinden**
   Bīzār idi çerḫ ṣūretinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 47). [celādetinden, -i, -n, -den]*

celāl: *Yücelik, ululuk.*

1. Biz māl ü menāle baḳmazuz hīç
   Biz cāh u **celāle** baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 42). [celāle,]*

cellād: *İdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse.*

1. Cellād gözi ki cāna nāẓır
   Ḳan eylemede tamām māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 13). [cellād,]*
2. Emr eyledi şeh irişdi **cellād**
   Ḳatl itdi alındı dād-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 23). [cellād,]*
3. Virdi anı ḳatle şāh destūr
   Cellād ile geldi zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 10). [cellād,]*

cemʿ: *Bir araya gelme, meclis, sohbet meclisi.*

1. Ne meclisdür o kim **cem**ʿ olmış anda nāz-perverler
   Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [cemʿ,]*

cemʿ eyledi: *Toplamak.*

1. Cemʿ eyledi yine kendin ol zār
   Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 111). [cemʿ eyledi, -di]*
2. Aṣḥābını āḫir eyledi cemʿ
   Kim ideʿasākir-i ġamı ḳamʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 33). [cemʿ eyledi, -di]*

cemʿ eyleyeler: *Toplamak.*

1. Kim alına niçe biñ ġanemler
   Cemʿ eyleyeler anı ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 52). [cemʿ eyleyeler, -y, -e, -ler]*

cem- ḫaṣāʾil: *Cem gibi hasletleri, özellikleri olan.*

1. Cemşīd-vaḳār u **Cem- ḫaṣāʾil**
   Sulṭān-ı cihān Murād-ı ʿādil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 31). [cem-ḫaṣāʾil,]*

cemʿ itdi: *Toplamak.*

1. Cemʿ itdi ʿasākiri tamāmet
   Ceng itmege eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 13). [cemʿ itdi, -di]*

cemʿ itdi: *Bir araya getirmek, toplamak.*

1. Mesdūd ḳılup dem-i neşāṭum
   Cemʿ itdi eḳāribüm bisāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 124). [cemʿ itdi, -di]*
2. Cemʿ itdi hezār-güne ʿasker
   Hīç ṭurmadı itdi ḳaṣd-ı ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 7). [cemʿ itdi, -di]*

cemʿ itdi: *Bir araya getirmek, toplamak.*

1. Bir vech ile ḥiddet oldı ġālib
   Cemʿ itdi ehālī-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 42). [cemʿ itdi, -di]*

cemʿ oldı: *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Cemʿ oldı serān-ı memleket heb
   Meclisde oturdılar müretteb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 75). [cemʿ oldı, -dı]*
2. Evvel getürüp cihāzın anuñ
   Cemʿ oldı cevāhiri cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 88). [cemʿ oldı, -dı]*

cemʿ olmışdı: *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Cemʿ olmışdı hezār maḥbūb
   Biñ dil-ber-i ḫūb u yār-ı merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 23). [cemʿ olmışdı, -mış, -dı]*

cemʿ olup: *Toplamak, bir araya getirmek.*

1. Hep **cemʿ olup** enbiyā vü mürsel
   Tertīb ile ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 57). [cemʿ olup, -up]*

cemʿ olup: *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Hem ḳulları **cemʿ olup** müretteb
   İḳbāl ile ḳarşu vardılar heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 5). [cemʿ olup, -up]*

cemāl: *Güzellik, yüz güzelliği, güzel yüz.*

1. Ey şāh-ı yegāne-i memālik
   Müştāḳ **cemālüñe** melāʾik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 18). [cemālüñe, -üñ, -e]*
2. Olsun aña cāyize **cemālüm**
   Naḳd-i şeref-i dem-i viṣālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 47). [cemālüm, -üm]*
3. Naḳş itdüre ṣūret ü **cemālin**
   Defʿ ide anuñla cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 63). [cemālin, -i, -n]*
4. Görseydi **cemāli** yüzin āfāḳ
   Ser-cümle olurdı zār u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 85). [cemāli, -i]*
5. Alup ele ḫāme-i güher-bār
   Gün gibi **cemālin** itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 30). [cemālin, -in]*
6. Gün gibi **cemāline** baḳılmaz
   Ebrūsı hilāline baḳılmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 11). [cemāline, -i, -n, -e]*
7. Gördi ki bu ṭarẓ u bu leṭāfet
   Bu ḥüsn ü **cemāl** bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 36). [cemāl,]*

8. Ḫusrev naẓar itdi ol **cemāle**
   Baḳdı o ʿiẕār-ı bī-miṣāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 33). [cemāle, -e]*

cemāl-i yāre: *Sevgilinin güzel yüzü.*

1. Vaṣl olmaġ içün **cemāl-i yāre**
   Var mı daḫi derde böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 149). [cemāl-i yāre, -e]*

cemīʿ: *Bütün, hep, hepsi, tümü.*

1. Başa iledüp **cemīʿ** kārı
   Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [cemīʿ,]*
2. Derd aldı **cemīʿ** varın anuñ
   Hīç añmadı varını cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 65). [cemīʿ,]*
3. Bu ṭarz ile nevḥalar ḳıldı
   Ol ḥāli **cemīʿ** ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 30). [cemīʿ,]*
4. Gencīne-güşālıḳ itdügüm dem
   Ṭālib ola ger **cemīʿ** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 32). [cemīʿ,]*

cemʿ-i leşker itdi: *Asker toplamak, ordu tertip etmek.*

1. Tīġ aldı eline şāh-ı ḫāver
   Ẕerrātdan itdi cemʿ-i leşker *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 8). [cemʿ-i leşker itdi, -di]*

cem-mehābet: *Cem gibi ululuk sahibi.*

1. Anūşirvān-ʿadālet **Cem-mehābet**
   ʿUṭārid-ḫāme vü Mirrīḫ-ḫancer *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 3). [cem-mehābet,]*

2. Cemşīd-liḳā vü **Cem-mehābet**
   Ḫurşīd-cemāl ü māh-ṭalʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 13). [cem-mehābet,]*

cemşīd-liḳā: *Cemşid gibi yüzü olan.*

1. Cemşīd-liḳā vü Cem-mehābet
   Ḫurşīd-cemāl ü māh-ṭalʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 13). [cemşīd-liḳā,]*

cemşīd-mehābet: *Cemşit gibi ululuk ve yücelik sahibi.*

1. Ḫurşīd-i melāḥat u meh-i nev
   Cemşīd-mehābet adı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 96). [cemşīd-mehābet,]*

cemşīd-vaḳār: *Cemşid gibi ağırbaşlı.*

1. Cemşīd-vaḳār u Cem- ḫaṣāʾil
   Sulṭān-ı cihān Murād-ı ʿādil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 31). [cemşīd-vaḳār,]*

cenāb-ı ḳādi'l-ḥācāt'a: *Allah.*

1. Ferhād'uñ ʿAşḳından Şikāyeti ve
   Cenāb-ı Ḳādi'l-Ḥācāt'a Münācātıdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 20). [cenāb-ı ḳādi'l-ḥācāt'a, -a]*

cenāb-ı şāha: *Padişah hazretleri.*

1. Cemʿ eyledi yine kendin ol zār
   Yüz ṭutdı **cenāb-ı şāha** her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 112). [cenāb-ı şāha, -a]*

2. Ṭurma yüri var **cenāb-ı şāha**
   Eglenme yetiş o bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 65). [cenāb-ı şāha, -a]*
3. Ḫışm itdi o zāl-i rū-siyāha
   Gönderdi ḫaber **cenāb-ı şāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 4). [cenāb-ı şāha, -a]*

ceng: *Savaş.*

1. Ḳaṣd eylese **cenge** ol cihān-gīr
   Ḳan derler idi elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 17). [cenge, -e]*

ceng: *Bir tür telli çalgı.*

1. Āvāzeye itdi **çeng** āvāz
   Başladı nevāya her perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 15). [çeng,]*

ceng itmege: *Savaşmak.*

1. Cemʿ itdi ʿasākiri tamāmet
   Ceng itmege eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 14). [ceng itmege, -me, -ge]*

ceng itmege: *Savaşmak.*

1. Ceng itmege itdiler ser-āġāz
   Merdāne yigitler oldı ser-bāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 5). [ceng itmege, -me, -ge]*

cennetāsā: *Cennet gibi.*

1. Ḫarīmi **cennetāsā** rūḥ-perver ehl-i ʿirfāna
   Şarābı māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 3). [cennetāsā,]*

cevāb: *Cevap, yanıt, karşılık.*

1. Ḳalmadı **cevāba** iḳtidārı
   Terk eyledi ʿırż u vaḳārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 149). [cevāba, -a]*
2. Şīrīn işidince ol peyāmı
   Ṭaġıtdı **cevābda** kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 98). [cevābda, -da]*
3. Şābūr idüp şehe ḫiṭābı
   Bu semt ile eyledi **cevābı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 20). [cevābı, -ı]*
4. Ki ey çerḫ nedür bu intihābuñ
   Var mı bu suʾāle hīç **cevābuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 50). [cevābuñ, -un]*

cevāb virdi: *Cevap vermek, yanıtlamak.*

1. Bustān-ı kelāma āb virdi
   Her ne ki didi **cevāb virdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 156). [cevāb virdi, -di]*

cevāb-ı şehde: *Şahın cevabı (şahın huzuru anlamında).*

1. Ol vaḳt ki oldı bārgehde
   Sābit ṭurdı **cevāb-ı şehde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 16). [cevāb-ı şehde, -de]*

cevābı virdi: *Cevap vermek, yanıtlamak.*

1. Şīrīn işidince bu ḫiṭābı
   Virdi bu edā ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 58). [cevābı virdi, -di]*

cevāhir: *Cevherler, mücevherler, kıymetli taşlar.*

1. Virsem saña niçe yük **cevāhir**
   Olmaya bunuñ bahāsı ẕāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 27). [cevāhir,]*
2. Evvel getürüp cihāzın anuñ
   Cemʿ oldı **cevāhiri** cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 88). [cevāhiri, -i]*
3. Ḫāmem ki ider **cevāhir** īs̱ār
   Her dürrime olsa bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 29). [cevāhir,]*
4. Bulsaydı **cevāhirüm** ḫarīdār
   Ḫalḳ olmasa idi ḫāṭır-āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 13). [cevāhirüm, -üm]*

cevān: *Genç, taze delikanlı.*

1. Kim ḥişşe yetüp **cevān** u pīre
   Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 43). [cevān,]*
2. Luṭf ile bu ḥāle eyle tedbīr
   Kim idesin ol **cevānı** taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 104). [cevānı, -ı]*
3. Bir vechle ki ola ʿaynı anuñ
   Her ḥāli bulınsun ol **cevānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 108). [cevānuñ, -uñ]*
4. Cāyiz mi bulışmaḳ ol **cevāna**
   İrişmek o ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 11). [cevāna, -a]*
5. Bu pīşeye ol **cevān** el urdı
   Üstād ile niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 25). [cevān,]*

6. Çekmişdi niçe ġamın cihānuñ
   Ferhād idi nāmı ol **cevānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 12). [cevānuñ, -uñ]*
7. Bir tāze **cevān** idi nigārı
   Ḳul eylemiş idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 9). [cevān,]*
8. ʿĀşıḳ idi bir **cevāna** ol zār
   Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 3). [cevāna, -a]*

cevān-baḫt: *Bahtı açık, talihli.*

1. Ol ṣāḥib-i salṭanat **cevān-baḫt**
   Kim ola maḳāmı pāye-i taḫt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 11). [cevān-baḫt,]*

cevānib: *Etraf.*

1. Şevḳ itdi anuñ **cevānibin** pür
   Bu ḥālete eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 5). [cevānibin, -in]*

cevān-merd: *Yiğit, delikanlı II. Cömert, eliaçık.*

1. Ferhād didi ki ey **cevān-merd**
   Mesken baña şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 125). [cevān-merd,]*

cevr: *Cefa, elem, eziyet, eza.*

1. Bir luṭfuña biñ cefālaruñ var
   Cevr eylemeden ṣafālaruñ var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 36). [cevr,]*
2. Dāyim revişüñ bana cefādur
   Cān **cevr** ü cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 84). [cevr,]*

3. Ey çerḫ bu **cevre** yoḳ mı pāyān
   Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [cevre, -e]*
4. Eyvāy ne ẓulm u **cevrdür** bu
   Kim ʿaşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 87). [cevrdür, -dür]*
5. Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü **cevrüñ**
   Bu ḥāl üzre ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 67). [cevrüñ, -üñ]*
6. Olmışdı esīr-i ẓulm u bī-dād
   Cevrinden iderdi çerḫ feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 46). [cevrinden, -i, -n, -den]*

cevr itmede: *Eziyet etmek.*

1. Çerḫ-i kühenüñ medārı yoḳdur
   Cevr itmede iḫtiyārı yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 4). [cevr itmede, -me, -de]*
2. Çaḳ böyle neden cefāya meylüñ
   Cevr itmede kim olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 6). [cevr itmede, -me, -de]*

cevr ü cefā: *Eziyet ve sıkıntı.*

1. Düşvār degül midür bu eṭvār
   Kim **cevr ü cefā** ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 108). [cevr ü cefā,]*

cevşen: *Zincir ve puldan yapılan örme zırh.*

1. Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci **cevşenler**
   Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [cevşenler, -ler]*

2. Seyl oldı döküldi ḫūn-ı düşmen
   Yüz pāre olurdı dirʿ ü **cevşen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 18). [cevşen,]*

cevş: *Asker, ordu.*

1. Şemşīrüme **ceyşi** ḥāʾil oldı
   Kimdür ki baña figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 47). [ceyşi, -i]*

cibrīl: *Cebrail, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevlendirilen ve dört büyük melekten biri olan melek.*

1. Fāriġ otururken anda ol pāk
   Cibrīl irişdi cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 10). [cibrīl,]*
2. Cibrīl didi çü bu kelāmı
   İtmāma yetürdi ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 29). [cibrīl,]*

ciger: *Ciğer, bağır, iç.*

1. Cān u **cigerümde** dāġ yaḳduñ
   Bir şemʿ idüm āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 15). [cigerümde,]*

cigeri yandı: *Çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

1. Yandı cigeri ṭutuşdı cānı
   Ṭoldurdı fiġān ile cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 45). [cigeri yandı, -dı]*

ciger-sūz: *Ciğer yakan || Ciğeri yanmış.*

1. Ey āteş-i ġamda meşʿal-efrūz
   Endīşe-i ʿaşḳ iden **ciger-sūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 6). [ciger-sūz,]*

cihān: *Alem, dünya, dünya halkı.*

1. Oldı bu **cihānda** nām-ı Ferhād
   Ser-nāme-i nāme-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 1). [cihānda, -da]*
2. Virdi bu **cihāna** zīb ü zīver
   Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 15). [cihāna, -a]*
3. Çekdüm bu **cihānda** niçe ḫüsrān
   Yarın beni bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 31). [cihānda, -da]*
4. Ey cümle **cihānı** var iden Ḫaḳ
   Ṣunʿı özine şiʿār iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 19). [cihānı, -ı]*
5. Derd ü ġam ile geçürdüm eyyām
   Bir gün bu **cihāndan** almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 8). [cihāndan, -dan]*
6. Ey şāh-ı yegāne-i zamāne
   Zīnet virdüñ ḳamu **cihāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 28). [cihāna, -a]*
7. Bir şeb ki meh-i sipihr-i aḫḍar
   Virmişdi **cihāna** zīb ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 2). [cihāna, -a]*
8. Meşhūr ola ʿadl ile **cihānda**
   Meẕkūr ola cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 135). [cihānda, -da]*
9. ʿAdliyle olup **cihānda** mümtāz
   Āfāḳa şala bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 137). [cihānda, -da]*
10. Luṭfıyla ṭutup ḳamu **cihānı**
    Ḳul eylemiş idi kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 29). [cihānı, -ı]*

11. İḥsān ile ṭoldurup **cihānı**

    Bir luṭf-ı mücessem idi ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 33). [cihānı, -ı]*

12. Ferzendi yoġıdı gerçi anuñ

    Çekmezdi velī ġamın **cihānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 52). [cihānuñ, -+uñ]*

13. Bend-i ġamına **cihān** giriftār

    Çoḳ ehl-i vaḳārı itdi bī-ʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 91). [cihān,]*

14. Gösterse **cihāna** gün yüzi nūr

    Mihr ü meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 73). [cihāna, -a]*

15. Bāḳī bu **cihānda** kimse ḳalmaz

    Kimdür ki fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 95). [cihānda, -da]*

16. Yā eyle beni cüdā **cihāndan**

    Ayır bu ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 107). [cihāndan, -dan]*

17. Dünyāyı getürdi ol fiġāna

    Āvāze bıraḳdı bu **cihāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 20). [cihāna, -a]*

18. Taḥṣīl itmiş niçe kemāli

    Olmış bu **cihānda** lāʾubālī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 16). [cihānda, -da]*

19. Çekmişdi niçe ġamın **cihānuñ**

    Ferhād idi nāmı ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 11). [cihānuñ, -+uñ]*

20. Ben ẕerre ol güneş **cihānda**

    Ben yirde o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 41). [cihānda, -da]*

21. Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın **cihāndan**

Hep māl ü menāl u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 55). [cihāndan, -dan]*

22. Derd aldı cemīʿ varın anuñ

Hīç añmadı varını **cihānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 66). [cihānuñ, -uñ]*

23. Hīç var mı maḥabbete muʿādil

Ki itmeye seni **cihāna** māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 4). [cihāna, -a]*

24. ʿUryān teni pā-bürehne olmış

Kendüyi **cihānda** yavu ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 76). [cihānda, -da]*

25. Ne güne geçer **cihānda** ḥālüñ

Hīç nesneye var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 135). [cihānda, -da]*

26. Ẓulmet olıcaḳ **cihāna** ġālib

Ġafletden uyandı necm-i s̱āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 9). [cihāna, -a]*

27. Yaʿnī o ḳamu **cihāna** rüsvā

Ol künc-i belāda bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 13). [cihāna, -a]*

28. Eyvāy ne ẓulm u cevrdür bu

Kim ʿaşḳa **cihānda** ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 88). [cihānda, -da]*

29. Yandı cigeri ṭutuşdı cānı

Ṭoldurdı fiġān ile **cihānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 46). [cihānı, -ı]*

30. Bārūsı irişmiş āsmāna

Mis̱li daḫi gelmemiş **cihāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 56). [cihāna, -a]*

31. Yaʿnī ki **cihānda** bir perīşān

Olmışdı esīr-i ʿaşḳ-ı cānān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 1). [cihānda, -da]*

32. Bir kes bu **cihānda** olmadı şād

Şāhid bu kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 43). [cihānda, -da]*

33. İs̱bāt-ı ḫalā iden **cihānda**

S̱ābit ḳılmışdı ol dehānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 83). [cihānda, -da]*

34. Gözyaşı **cihānı** eylesün ġarḳ

Tā baḥr ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 123). [cihānı, -ı]*

35. Elbette isāʾet itse nā-merd

Bulur bu **cihānda** niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 28). [cihānda, -da]*

36. Didi ki vücūdın eylesün ḥak

Tā şerri **cihāndan** ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 6). [cihāndan, -dan]*

37. ʿİbretle naẓar ḳılan **cihāna**

Maʿlūm olur aña bu fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 19). [cihāna, -a]*

38. Yaʿnī ġam-ı ʿaşḳa virdi cānı

Terk eyledi yāri'çün **cihānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 56). [cihānı, -ı]*

39. Evvel getürüp cihāzın anuñ

Cemʿ oldı cevāhiri **cihānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 88). [cihānuñ, -uñ]*

40. Bī-raḥm idi saḫt idi derūnı

Olmışdı **cihān** anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 40). [cihān,]*

41. Çekme bu **cihān** içün melāli
    V'allāhi ḳarībdür zevāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 11). [cihān,]*

42. Geçmiş bu **cihānda** cism ü cāndan
    Olmış teni lāle-reng ḳandan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 7). [cihānda, -da]*

43. Dehrüñ bu fenāsın eylemiş ẕevḳ
    Ki olmaz bu **cihānda** dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 14). [cihānda, -da]*

44. Cānın ḳıla rāh-ı ġamda teslīm
    Yārını **cihāndan** itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 54). [cihāndan, -dan]*

45. Terk ide nigārı'çün **cihānı**
    Terk itmeye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 49). [cihānı, -ı]*

46. Gitdükce olurdı şevḳ zāyid
    Yetmezdi **cihān** olaydı kāġıd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 40). [cihān,]*

47. Çalsam bu **cihānda** penc nevbet
    Ḳursam bu bisāṭ-ı bezm ü ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 23). [cihānda, -da]*

cihāndan gitdi: *Ölmek.*

1. Ol cānuña cān olan perī-zād
   Gitdi bu cihāndan eyle feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 106). [cihāndan gitdi, -di]*

cihān-gīr: *Cihanı, dünyayı zapt eden II dünyaya yayılan, herkesçe tanınan, bilinen.*

1. Ḳaṣd eylese cenge ol **cihān-gīr**
   Ḳan derler idi elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 17). [cihān-gīr,]*

2. Şāhāne libās itdi taġyīr
   ʿAzm eyledi anda ol **cihān-gīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 32). [cihān-gīr,]*

cihānı başına zindān itdi: *Dünyayı başına zindan etmek, bir kimseyi çok sıkıntılı bir duruma sokmak.*

1. Şaldı anı ol çeh-i zenaḫdān
   İtdi başına cihānı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 70). [cihānı başına zindān itdi, -di]*

cihān-ı bī-vefādan: *Vefasız dünya.*

1. Göz yumdı **cihān-ı bī-vefādan**
   Geçdi reh-i kişver-i fenādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 9). [cihān-ı bī-vefādan, -dan]*

cihān-ı bī-vefāya: *Vefasız dünya.*

1. Meyl itme **cihān-ı bī-vefāya**
   Āḫir iledür seni fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 39). [cihān-ı bī-vefāya, -y, -a]*

cihān-ı dūnı: *Aşağı, değersiz dünya.*

1. Bāḳī ṭutalar **cihān-ı dūnı**
   ʿĀlem ola anlaruñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 33). [cihān-ı dūnı, -ı]*

cihān-ı pür-ḫaṭardan: *Tehlike dolu dünya.*

1. Cān virdi vü geçdi tāc u serden
   Ḳurtıldı **cihān-ı pür-ḫaṭardan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 124). [cihān-ı pür-ḫaṭardan, -dan]*

cihānı teslīm kıldı: *Dünyayı vermek.*

1. Şīrīn'e cihānı kıldı teslīm
   Yārın ḳamusından itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 59). [cihānı teslīm kıldı, -dı-ı]*

cihānı ṭutmışdı: *Her tarafa yayılmak, her yeri kaplamak.*

1. Ṭutmışdı cihānı lāle vü gül
   Eylerdi seḥer terāne bülbül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 3). [cihānı ṭutmışdı, -mış, -dı]*

cihāz: *Takım, araç-gereç.*

1. Evvel getürüp **cihāzın** anuñ
   Cemʿ oldı cevāhiri cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 87). [cihāzın, -ın]*

cihet-i laṭīfi: *Hoş taraf.*

1. Var bir **cihet-i laṭīfi** merġūb
   Kim cümle memālik içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 39). [cihet-i laṭīfi, -i]*

cināyet: *Adam öldürme,ağır suç.*

1. Ol cürm ü **cināyet** ehli ümmet
   Her işde ḳabāḥat ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 57). [cināyet,]*

cinn: *Dini inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık.*

1. Yā **cinn** ile var mı āşnālıḳ
   Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 25). [cinn,]*

2. Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān
   Hīç görmedi ins ü **cinn** ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [cinn,]*

cisim: *Beden, gövde, vücut.*

1. Kim **cismine** ṣıġmaz oldı cānı
   Ḳalbini pür itdi şādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 3). [cismine, -i, -n, -e]*

cism: *Beden, gövde, vücut.*

1. Ḫūrī gibi **cismi** nāzük-endām
   İtmezdi yüzin gören dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 11). [cismi, -i]*

cism ü cāndan geçmiş: *Canından, varlığından vazgeçmek.*

1. Geçmiş bu cihānda cism ü cāndan
   Olmış teni lāle-reng ḳandan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 7). [cism ü cāndan geçmiş, -miş]*

cism-i bī-ʿameldür: *Amelsiz cisim (Salih ameli, Allah rızası kazandıracak davranışları bulunmayan insan anlamında).*

1. Cān kim gide **cism-i bī-ʿameldür**
   Ṭopraḳ hemīn aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 145). [cism-i bī-ʿameldür, -dür]*

cism-i bī-ʿameldür: *Amelsiz cisim (Salih ameli, Allah rızası kazandıracak davranışları bulunmayan insan anlamında).*

1. Cān kim gide **cism-i bī-ʿameldür**
   Ṭopraḳ hemīn aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 145). [cism-i bī-ʿameldür, -dür]*

cism-i zārum: *Ağlayan, inleyen beden.*

1. Ġam itdi füsürde **cism-i zārum**
   İt bāde-i nābı ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 7). [cism-i zārum, -um]*

cūd: *Cömertlik.*

1. Cūdem kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd
   ʿAdlem ḥayāt-ı tāze be-ḫāṣ u be-ʿām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 1). [cūdem, -em]*
2. Maḳṣūd ider ol şeh-i muẓaffer
   İde seni luṭf u **cūda** maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 64). [cūda, -a]*

cüdâ: *Ayrı düşmek.*

1. Yā eyle beni **cüdā** cihāndan
   Ayır bu ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 107). [cüdā,]*

cüdā düşürdüñ: *Ayrı düşürmek, ayrı bırakmak.*

1. Benden şanemüm **cüdā düşürdüñ**
   Gül rūyumı ferş-i ḫāke sürdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 13). [cüdā düşürdüñ, -düñ]*

cüdālıḳ: *Ayrı düşme, ayrılık, firak.*

1. Benden heves eyledüñ **cüdālıḳ**
   Düşmez saña böyle bī-vefālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 35). [cüdālıḳ,]*

cümle: *Bütün.*

1. Ey **cümle** cihānı var iden Ḫaḳ
   Ṣunʿı özine şiʿār iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 19). [cümle,]*
2. Ol **cümle** ʿālemüñ penāhı
   Hem-sāye-i sāye-i ilāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 1). [cümle,]*
3. Ḳıldum aña ḫalḳı **cümle** muḥtāc
   Hem aña müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 27). [cümle,]*
4. Hep oldı tażarruʿātı maḳbūl
   Hep geldi vuḳūʿa **cümle** meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 82). [cümle,]*
5. Mesned ola **cümle** kāyināta
   Bāʿis ola mülkde sebāta *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 129). [cümle,]*
6. İcrā ide **cümle** ḫalḳa aḥkām
   ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 133). [cümle,]*
7. Cümle gül-i gülşen-i leṭāfet
   Kūçek-dehen ü bülend-ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 25). [cümle,]*
8. Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser āfāḳ
   Olmış saña **cümle** ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 82). [cümle,]*
9. Var bir cihet-i laṭīfi merġūb
   Kim **cümle** memālik içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 40). [cümle,]*
10. Bu **cümleden** artuḳ ol diyāruñ
    Ol lālesitān u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 37). [cümleden, -den]*
11. Bu **cümleden** artuḳ ol ḫudāvend
    Taḥṣīl ḳılmış bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 49). [cümleden, -den]*

12. Āgāh idüp o şāhı fi'l-ḥāl

    Aḫbārını **cümle** itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 18). [cümle,]*

13. Terk itdüre **cümle** mā-sivāyı

    Şāyed düşe bulasın Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 5). [cümle,]*

14. Çün bildi bu ḥāli **cümle** aʿyān

    Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 23). [cümle,]*

15. Çāk itdi yaḳasın ol gül-endām

    Emr eyledi **cümle** ḫāṣ ile ʿām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 4). [cümle,]*

16. Mesrūr idi **cümle** ḫalḳ-ı ʿālem

    Hīç yoġıdı içlerinde bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 9). [cümle,]*

17. Fi'l-ḥāl ḳabūl olur münācāt

    Hep yirine geldi **cümle** ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 58). [cümle,]*

18. Terk eyledi **cümle** mā-ʿadāyı

    Ġam-ḫ∨ārı idindi ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 61). [cümle,]*

19. Ḫaḳ vire murāduñı tamāmī

    Ḫāṣıl ide saña **cümle** kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 106). [cümle,]*

20. Tafṣīl olındı **cümle** ḥāli

    Arturdı o meh-liḳā melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 51). [cümle,]*

21. Maḳṣūdına irgürüp tamāmī

    Virürsin eline **cümle** kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 120). [cümle,]*

22. Bu ḥāli görince **cümle** aʿyān

    Gözyaşların itdiler firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 41). [cümle,]*

cümle: *Herkes.*

1. Sen **cümlenüñ** olasın medārı
   Ser-ḫaylı emīri tācdārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 59). [cümlenüñ, -nüñ]*
2. Yā Rab der-i devletin güşād it
   Menzilüñe **cümleyi** ʿibād it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 78). [cümleyi, -yi]*
3. Ne yār u ḳarīnin eyledi yād
   Hep oldı yanında **cümle** ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 62). [cümle,]*
4. Ferhād öle ḳalmaya raḳībi
   ʿĀrī ide **cümleden** ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 14). [cümleden, -den]*

cümle: *Bahsedilen bütünün içinden bir kısmını veya bir tânesini anlatmak için kullanılır.*

1. Bu **cümleden** artuḳ ol perīşān
   Ola işigümde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 123). [cümleden, -den]*

cümle-i esbāb-ı temkīnin: *Tedbir sebeplerinin tümü.*

1. Ẕevḳ u şādī ʿişret-ābādın yıḳup vīrān idüp
   Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 4). [cümle-i esbāb-ı temkīnin, -in]*

cümle-i lisānda: *Bütün diller.*

1. Meşhūr ola ʿadl ile cihānda
   Meẕkūr ola **cümle-i lisānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 136). [cümle-i lisānda, -da]*

cümle-i lisānda: *Bütün diller.*

1. Meşhūr ola ʿadl ile cihānda
   Meẕkūr ola **cümle-i lisānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 136). [cümle-i lisānda, -da]*

cümle-i lisānda: *Bütün diller.*

1. Meşhūr ola ʿadl ile cihānda
   Meẕkūr ola **cümle-i lisānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 136). [cümle-i lisānda, -da]*

cümle-i lisānda: *Bütün diller.*

1. Meşhūr ola ʿadl ile cihānda
   Meẕkūr ola **cümle-i lisānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 136). [cümle-i lisānda, -da]*

cünbiş-i bed: *Kötü hareket, tavır.*

1. Pervīz didi ki bu ne işdür
   Ne **cünbiş-i bed** ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 56). [cünbiş-i bed,]*
2. Didi ki nedür bu kār-ı mühmel
   Bu **cünbiş-i bed** bu kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 86). [cünbiş-i bed,]*
3. K'ey şāh nedür bu ẓulm-i bī-ḥad
   Bu ṭavr-ı ġarīb ü **cünbiş-i bed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 100). [cünbiş-i bed,]*

cünūn: *Çılgınlık, delilik.*

1. Al destüñe cām-ı lāle-gūnı
   Tā arta derūnumuñ **cünūnı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 4). [cünūnı, -ı]*

2. ʿAşḳ āteşi yandurup derūnın
   Ẓāhir ḳılmış ḳamu **cünūnın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 144). [cünūnın, -ı, -n]*
3. Seyl-āb ideyin bu demde ḫūnın
   İʿlām ideyin aña **cünūnın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 60). [cünūnın, -ı, -n]*

cürʿa: *Damla, yudum.*

1. Baş ḳaldura ḳabrden Niẓāmī
   Müştāḳ ola **cürʿasına** Cāmī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 26). [cürʿasına, -sı, -na]*

cürʿa-keş-i şarāb-ı vaḥdet: *Birlik şarabının yudumunu çeken. (Hz. Muhammet).*

1. Ol gül-bün-i gülsitān-ı vuṣlat
   Ol **cürʿa-keş-i şarāb-ı vaḥdet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 44). [cürʿa-keş-i şarāb-ı vaḥdet,]*

cürm: *Günah, suç, kabahat.*

1. Her **cürm** ki benden oldı ṣādır
   Setr it keremüñle anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 27). [cürm,]*
2. Yüz ḳalmadı bende **cürmlerden**
   Ne yüz ile ḫāke yüz sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 25). [cürmlerden, -ler, -den]*
3. Ol **cürm** ü cināyet ehli ümmet
   Her işde ḳabāḥat ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 57). [cürm,]*
4. Çün **cürm** ola ʿaşḳ kār-bārı
   ʿUşşāḳuñ ola kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 117). [cürm,]*

cūş eyledi: *Coşmak.*

1. Şīrīn bu ḥikāyeti idüp gūş
   Deryā gibi eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 72). [cūş eyledi, -di]*

cūş eyledi: *Coşmak, heyecanlanmak, içten içe kaynamak, aşırı duygulanmak.*

1. O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded meydān-ı rezm içre
   Esüp bād-ı veġā **cūş eyledi** mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 2). [cūş eyledi,]*

cūş eylese: *Çoşup taşmak.*

1. Cūş eylese leşkeri çü deryā
   Fersaḫ fersaḫ ḳaçardı aʿdā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 11). [cūş eylese, -se]*

cūş idüp: *Coşmak, taşmak, kaynamak.*

1. Ḳayṣer idicek bu ḳıṣṣayı gūş
   Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 28). [cūş idüp, -üp]*

cūş itdi: *Coşmak, birdenbire hızlı bir şekilde akmak.*

1. Cūş itdi mevākib-i kevākib
   Yir yir çıḳageldi necm-i s̲āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 5). [cūş itdi, -di]*

cūş itdi: *Coşmak.*

1. Cūş itdi mevākib-i kevākib
   Yir yir çıḳageldi necm-i s̲āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 5). [cūş itdi, -di]*

cūş itdi: *Coşmak.*

1. Cūş itdi mevākib-i kevākib
   Yir yir çıḳageldi necm-i s̲āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 5). [cūş itdi, -di]*

cüst: *Çabuk davranan, hızlı olan.*

1. Fāriġ otururken anda ol pāk
   Cibrīl irişdi **cüst** ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 10). [cüst,]*

cüst ü çālāk: *Hızlı,çevik, hareketli.*

1. Aldı ele tīşe **cüst ü çālāk**
   Ṭaş yaṣdanup itdi bisterin ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 5). [cüst ü çālāk,]*

cüst ü çālāk: *Çabuk ve çevik.*

1. Ey vādī-i ʿaşḳa Ḳays-ı ġamnāk
   Tekmīl-i ṭarīḳa **cüst ü çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 4). [cüst ü çālāk,]*
2. Bir gün otururdı zār u ġamnāk
   Emrinde ḳavīm ü **cüst ü çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 50). [cüst ü çālāk,]*

cūyende-i ġuṣṣahā-yı dil-dūz: *Gönül delen acıların arayıcısı.*

1. Gūyende-i ḳışṣahā-yı cān-sūz
   Cūyende-i ġuṣṣahā-yı dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 2). [cūyende-i ġuṣṣahā-yı dil-dūz,]*

cüyūş-ı bī-şümārın: *Sayısız askerler.*

1. Çün ḳayṣere oldılar muḳārin
   ʿAzm itdi **cüyūş-ı bī-şümārın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 14). [cüyūş-ı bī-şümārın, -ın]*

çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi: *Kâfur renkli bedenimin çadırı.*

1. Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi pest eyleyüp
   Vādī-i ġamda ṭınāb-ı ʿömri ber-bād eledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 3). [çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi, -im, -i]*

çaġır: *Bir kimseye gelmesi için seslenmek.*

1. Şīrīn ḫaylī taʿaccüb itdi
   Ferhād'ı işigine **çaġırtdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 14). [çaġırtdı, -dı, -t]*

çāh: *Çukur.*

1. Zencīre ṭaḳup elin ayaġın
   Çāh eylediler anuñ ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 34). [çāh,]*

çāh: *İtibar, makam, mevki.*

1. Biz māl ü menāle baḳmazuz hīç
   Biz **cāh** u celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 42). [cāh,]*

çāk: *Yırtık, yarık.*

1. Menzil baña ḫāk ola hemīşe
   Ten tīġ ile **çāk** ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 54). [çāk,]*

çāk: *"-e kadar, -e değin, -e dek" anlamında edat.*

1. Bir ẕerrece itse ḫalḳ iʿzāz
   Çaḳ ḫamseye eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 22). [çaḳ,]*

çāk: *İşte, tam.*

1. Emr eyledi şāh girdi Ferhād
   Çaḳ meclis-i şāha irdi Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 102). [çaḳ,]*
2. Bāʿiş ne idi ki ṭaġa düşdüñ
   Çaḳ böyle niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 82). [çaḳ,]*
3. Rāvī bu sözi rivāyet eyler
   Çaḳ aṣl üzere ḥikāyet eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 2). [çaḳ,]*
4. Çaḳ böyle neden cefāya meylüñ
   Cevr itmede kim olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 5). [çaḳ,]*
5. Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur ey çerḫ
   Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 7). [çaḳ,]*

çāk eyledi: *Yırtmak.*

1. Fi'l-ḥāl yaḳasın eyledi çāk
   Pest oldı zemīne niteki ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 39). [çāk eyledi, -di]*

çāk eylerdi: *Yırtmak.*

1. Şeb-tābe-seḥer o zār-ı ġamnāk
   Eylerdi o kūhı çāk çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 92). [çāk eylerdi, -r, -di]*

çāk idüp: *Parçalamak, yırtmak.*

1. Az ḳaldı ki **çāk idüp** ḳabāyı
   İẓhār ide ḫalḳa mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 109). [çāk idüp, -üp]*

çāk itdi: *Yaka yırtmak (üzüntüden, gamdan).*

1. Çün çıḳdı ḥaremden ol perīşān
   Çāk itdi libāsın oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 52). [çāk itdi, -di]*

<u>çāk oldı:</u> *Yırtılmak, parçalanmak.*

1. Alup ele tīġ-ı cān-sitānı
   Çāk oldı ḳabā-yı zindegānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 14). [çāk oldı, -dı]*

<u>çal:</u> *Vurmak II Kılıç sallamak.*

1. Çalduḳca ġubār olurdı ḫārā
   Kūh olmış idi mi<u>s</u>āl-i ṣaḥrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 53). [çalduḳca, -duḳ, -ca]*

<u>çālāk:</u> *Çabuk, hemen.*

1. Fāriġ otururken anda ol pāk
   Cibrīl irişdi cüst ü **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 10). [çālāk,]*
2. Ḫādim aña ṭoġrı vardı **çālāk**
   Didi neden oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 77). [çālāk,]*
3. Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk
   ʿAzm eyle hemān bu kāra **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 38). [çālāk,]*
4. Şeb-tābe-seḥer o zār-ı ġamnāk
   Eylerdi o kūhı çāk **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 92). [çālāk,]*
5. Şevḳ ile hemān o yār-ı bī-bāk
   ʿAzm eyledi kūhsāra **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 50). [çālāk,]*
6. Ferhād hemān ṭurup ṭarabnāk
   Atıyla anı götürdi **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 86). [çālāk,]*

7. Ol gün bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
   Üç mīle degin yol açdı **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 60). [çālāk,]*
8. Geldi der-i bārgāha ġamnāk
   Şāha bu peyāmı virdi **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 8). [çālāk,]*
9. Miḥnetde iseñ hīç olma ġamnāk
   Kim defʿinedür zamāne **çālāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 8). [çālāk,]*

çalış: *Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.*

1. Bir ay **çalışdı** rāst ol merd
   Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 111). [çalışdı, -dı]*
2. Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl
   Şanurdı gören **çalışdı** bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 10). [çalışdı, -dı]*
3. Vir başuñı miḥnet ü melāle
   Cān ile **çalış** meded bu ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 20). [çalış,]*

çār u nā-çār: *İster istemez.*

1. Çerḫ itdi beni zebūn u bīmār
   Cān istedi mevti **çār u nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 34). [çār u nā-çār,]*

çār u nā-çār: *Çâresiz II İster istemez.*

1. Āḫir didiler budur sezāvār
   Sulṭān ola oġlı **çār u nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 36). [çār u nā-çār,]*

<u>çār u nā-çār:</u> *İster istemez, çâresiz.*

1. Vaṣl olmasa ʿāşıḳ-ı dil-efgār
   Ölmek görinürdi **çār u nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 24). [çār u nā-çār,]*

<u>çare:</u> *Çıkar yol, çözüm yolu.*

1. Bir **çāre** meded belāda ḳaldum
   Dermān irgür ʿanāda ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 49). [çāre,]*
2. Şābūr didi ki ey perī-zād
   Bir **çāre** ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 50). [çāre,]*
3. Fehm eylemedi ne **çāre** ḳılsun
   Emri nice āşkāre ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 149). [çāre,]*
4. Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre
   Var mı daḫi derde böyle **çāre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 150). [çāre,]*

<u>çār-erkān:</u> *İleri gelen dört kişi (İslâm'ın ilk dört halifesi).*

1. Bū Bekr ü ʿÖmer ʿAlī vü ʿO<u>s</u>mān
   Dīvān-ı resūle **çār-erkān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 8). [çār-erkān,]*

<u>çāre-sāz:</u> *Çare bulan, çare bulucu.*

1. Ey rūz-ı cezāda **çāre-sāzum**
   Vardur saña bir niçe niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 49). [çāre-sāzum, -um]*
2. Gencīne-i vaṣlı az ṣanma
   Ġayrı buña **çāre-sāz** ṣanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 24). [çāre-sāz,]*

<u>çeh-i zenaḫdān:</u> *Çene çukuru.*

1. Ṣaldı anı ol **çeh-i zenaḫdān**
   İtdi başına cihānı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 69). [çeh-i zenaḫdān,]*

<u>çek:</u> *(Sıkıntı ve üzüntü duyarak) yaşamak, ıztırap içinde olmak.*

1. Çekdüm bu cihānda niçe ḫüsrān
   Yarın beni bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 31). [çekdüm, -düm]*
2. Ferzendi yoġıdı gerçi anuñ
   Çekmezdi velī ġamın cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 52). [çekmezdi, -mez, -di]*

<u>çek:</u> *Baş çekmek, liderlik etmek.*

1. ʿAsker **çekicek** mülūk-ı dehre
   Birinde ḳomaya ḫavf-ı zehre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 5). [çekicek, -icek]*

<u>çek-:</u> *(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.*

1. Çekdi yaḳasını çāk ḳıldı
   Bir nāle-i derdnāk ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 19). [çekdi, -di]*

<u>çemen-i bāġ-ı bihişt:</u> *Cennet bağının çimeni.*

1. Kiminüñ laʿl-i lebi ġonce-i gülzār-ı İrem
   Kiminüñ ḳaddi nihāli **çemen-i bāġ-ı bihişt** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 2). [çemen-i bāġ-ı bihişt,]*

<u>çerh:</u> *Felek, dünya, zaman.*

1. Ki ey **çerḫ** elüñden āh u feryād
   Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [çerḫ,]*
2. Ey **çerḫ** nedür bu tünd-ḫūlar
   Oldı ḳamu ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 91). [çerḫ,]*
3. Ey **çerḫ** bu cevre yoḳ mı pāyān
   Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [çerḫ,]*
4. Gāh eyleridi ʿitāb **çerḫe**
   Ḫüzn ü ġam ile ḫiṭāb **çerḫe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 75). [çerḫe, -e]*
5. Gāh eyleridi ʿitāb **çerḫe**
   Ḫüzn ü ġam ile ḫiṭāb **çerḫe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 76). [çerḫe, -e]*
6. Çerḫ itdi beni zebūn u bīmār
   Cān istedi mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 33). [çerḫ,]*
7. Vādī-i belādayum belā-keş
   Ben zār u nizār u **çerḫ** ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [çerḫ,]*
8. Ki ey **çerḫ** nedür bu intihābuñ
   Var mı bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 49). [çerḫ,]*
9. Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb **çerḫe**
   İtdi böyle ʿitāb **çerḫe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 47). [çerḫe, -e]*
10. Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb **çerḫe**
    İtdi böyle ʿitāb **çerḫe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 48). [çerḫe, -e]*
11. Olmışdı esīr-i ẓulm u bī-dād
    Cevrinden iderdi **çerḫ** feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 46). [çerḫ,]*
12. Gülmezdi yüzi celādetinden
    Bīzār idi **çerḫ** ṣūretinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 48). [çerḫ,]*

13. K’ey **çerḫ** nedür bu ẓulm dāyim
    Hemvāre bu ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 3). [çerḫ,]*
14. Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur ey **çerḫ**
    Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey **çerḫ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 7). [çerḫ,]*
15. Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur ey **çerḫ**
    Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey **çerḫ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 8). [çerḫ,]*

çerḫ-i bī-vefāya: *Vefasız felek.*

1. Döndi yine **çerḫ-i bī-vefāya**
   Başladı ḫiṭāb ile nevāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 1). [çerḫ-i bī-vefāya, -y, -a]*

çerḫ-i cefā-cūnuñ zehr-i ḳahrı: *Cefa arayan feleğin zehrinin kahrı.*

1. Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
   O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 4). [çerḫ-i cefā-cūnuñ zehr-i ḳahrı,]*

çerḫ-i kühenüñ: *Köhne, yaşlı felek.*

1. Çerḫ-i kühenüñ medārı yoḳdur
   Cevr itmede iḫtiyārı yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 3). [çerḫ-i kühenüñ, -üñ]*

çeşm: *Görme organı, dide, ayn.*

1. Çeşminden aḳıtdı niçe deryā
   Didi ki eyā ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 45). [çeşminden, -i, -n, -den]*

2. Bi’llāh ola sen gibi peşīmān
   Çeşmüñ aḳıda dem-i firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 22). [çeşmüñ, -üñ]*
3. Gördi ki teninde tāb gitmiş
   Çeşminde ḫayāl-i ḫ∨āb gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 116). [çeşminde, -i, -n, -de]*

çeşm açdı: *Gözünü açmak, uyanık olmak, dikkatli olmak, gerçekleri fark etmek.*

1. Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm Şīrīn
   Gördi ki o şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 5). [çeşm açdı, -dı]*

çeşme-i melāḥat: *Güzellik çeşmesi.*

1. Şīrīn sözi ḳand-i pür-ḥalāvet
   Laʿl-i lebi **çeşme-i melāḥat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 60). [çeşme-i melāḥat,]*

çeşmesār-ı şıḥḥat: *Sağlık çeşmesi.*

1. Sözdür baña nev-bahār-ı şıḥḥat
   Sözdür baña **çeşmesār-ı şıḥḥat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 70). [çeşmesār-ı şıḥḥat,]*

çeşm-i bī-nişānı: *Belirtisiz (belli olmayan) göz.*

1. Gözler iki **çeşm-i bī-nişānı**
   Biri yiri biri āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 87). [çeşm-i bī-nişānı, -ı]*

çihre: *Çehre, yüz, sima.*

1. Bu yaña o yār-ı nāz-perverd
   Olmışdı elemle **çihresi** zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 8). [çihresi, -si]*
2. İrişmiş idi kenār-ı şehre
   Ṣolmışdı o lāle-reng **çihre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 20). [çihre,]*
3. Ol **çihre** giderdi inciẕābı
   Ol māh bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 119). [çihre,]*

çık: *(Bir yerden) Uzaklaşmak, ayrılmak, (bir yeri) terketmek.*

1. Çün **çıḳdı** ḥaremden ol perīşān
   Çāk itdi libāsın oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 51). [çıḳdı, -dı]*

çık: *Meydana gelmek, oluşmak.*

1. Urduḳca **çıḳardı** yüz şerāre
   Zilzāl düşerdi kūhsāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 57). [çıḳardı, -ar, -dı]*

çıkagel: *Beklenmeyen bir anda gelmek.*

1. Cūş itdi mevākib-i kevākib
   Yir yir **çıḳageldi** necm-i s̱āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 6). [çıḳageldi, -di]*

çıkar: *(Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.*

1. Çün defne **çıḳardılar** o şāhı
   Tābūtını düzdiler kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 17). [çıḳardılar, -dılar]*

çıkar: *Ortaya çıkarmak, görünür hale getirmek.*

1. Her ḳanda **çıḳarsa** tīġ-ı pāki
   ʿĀlem götüri olur helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 89). [çıḳarsa, -sa]*
2. Fi'l-ḥāl **çıḳardı** anı üstād
   Didi naẓar eyle ey perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 41). [çıḳardı, -dı]*

çıkar-: *(Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.*

1. Ḫancer var idi yanında pinhān
   Fi'l-ḥāl **çıḳardı** itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 34). [çıḳardı, -dı]*

çoġ: *Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade.*

1. Çoġıdı egerçi laʿli çün ḫāk
   Ammā ki yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 35). [çoġıdı, -+ıdı]*
2. Çün pādşehi ẕelīl ḳılmış
   Derdiyle **çoġın** ʿalīl ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 18). [çoġın, -ın]*

çoḳ: *Az olmayan, fazla, ziyade.*

1. Gerçi ki günāh bende **çoḳdur**
   Bir ẕerre ḳadar sevāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 35). [çoḳdur, -dur]*
2. Bir ẕerre sevābdan eser yoḳ
   Efʿāl-i ḳabīḥa ẕerreden **çoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 74). [çoḳ,]*
3. Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün
   Sen daḫi mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 101). [çoḳ,]*

4. Yā **çoḳdur** iṭāʿat u namāzum
   Bī-ḥadd ü nihāyedür niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 87). [çoḳdur, -dur]*
5. Bī-lafẕ u ḥurūf u ṣavt u iʿcām
   Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 48). [çoḳ,]*
6. Ol ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt
   Ögretdi resūle **çoḳ** kemālāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 50). [çoḳ,]*
7. Bu nevʿ ile **çoḳ** taẓarruʿ itdi
   Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 79). [çoḳ,]*
8. Bu nevʿ ile çoḳ taẓarruʿ itdi
   Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 80). [çoḳ,]*
9. Ammā ki ḥużūr-ı ḳalb yoḳdur
   Dilde sebeb-i ġumūm **çoḳdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 28). [çoḳdur, -dur]*
10. Ḫāmem dökeyidi laʿl-i dāne
    Ẓāhir olayıdı **çoḳ** ḫızāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 32). [çoḳ,]*
11. ʿAṣruñda ʿulūma var raġbet
    İtdüñ fużalāya **çoḳ** riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 44). [çoḳ,]*
12. Maḫzūn dilümde **çoḳ** mesāʾil
    Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ u feżāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 49). [çoḳ,]*
13. Bu resme iderdi **çoḳ** duʿālar
    Şīrīn süre taḫtda ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 5). [çoḳ,]*
14. Alsa ele ḫāme-i dürer-bār
    Çoḳ ṭarz-ı ġarīb ider iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 48). [çoḳ,]*
15. Bu nevʿ ile **çoḳ** duʿālar itdi
    Yüz yire ḳodı senālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 21). [çoḳ,]*
16. Çoḳ ḳāmeti zülfi eyledi lām
    Şoldurdı hevāsı çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 67). [çoḳ,]*

17. Çoḳ ḳāmeti zülfi eyledi lām

    Şoldurdı hevāsı **çoḳ** gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 68). [çoḳ,]*

18. Gīsūların eylese girih-gīr

    Çoḳ gerdene olur idi zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 84). [çoḳ,]*

19. Bend-i ġamına cihān giriftār

    Çoḳ ehl-i vaḳārı itdi bī-ʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 92). [çoḳ,]*

20. Çoḳ gülleri eyledüñ perīşān

    Çoḳ bülbüli ḫār eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 85). [çoḳ,]*

21. Çoḳ gülleri eyledüñ perīşān

    Çoḳ bülbüli ḫār eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 86). [çoḳ,]*

22. Şoldı niçe verd-i müşg-perver

    Çoḳ serv-ḳad oldı ḫāke yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 88). [çoḳ,]*

23. Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı bu meselde

    Tafṣīl çoḳ oldı bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 1). [çoḳ,]*

24. Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı bu meselde

    Tafṣīl **çoḳ** oldı bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 2). [çoḳ,]*

25. Çoḳ ehl-i hüner yanında ṭurmış

    Üstād ḳapusına yüz urmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 13). [çoḳ,]*

26. Taḥṣīl idince çekdi **çoḳ** derd

    Āḫir anı ḥāṣıl itdi ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 27). [çoḳ,]*

27. Ol fende kemāl ḥāṣıl itdi

    Çoḳ māl u menāl ḥāṣıl itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 30). [çoḳ,]*

28. Şaḥrāda yürür ḳoyunlarum **çoḳ**

    Anda ṣaġılur nihāyeti yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 125). [çoḳ,]*

29. Bildürmege ḥālümi meded yoḳ

    Anuñla menāzil arada **çoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 46). [çoḳ,]*

30. Çoḳ emre ireydi ibtināsı

Ġāyetde ʿasīr idi bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 21). [çoḳ,]*

31. Ṭutdı kimi cānib-i yemīni

Çoḳ fārisi eyledi muʿīni *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 64). [çoḳ,]*

32. Bu bābda **çoḳ** maḳāl ḳıldı

Daḫi niçe ḳīl ü ḳāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 159). [çoḳ,]*

33. Sulṭāna revā mıdur bu ḥālet

Kim ide ḥaḳīre **çoḳ** ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 106). [çoḳ,]*

34. Aʿdāyı idüp zebūn-ı şemşīr

Çoḳ şehri ḫarāba virdi ol tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 6). [çoḳ,]*

35. Āḫir yire vardı çekdi ʿasker

Çoḳ milketi eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 18). [çoḳ,]*

36. ʿAzm eylediler o demde ḫuddām

Iṭlāḳ idüp itdiler **çoḳ** ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 10). [çoḳ,]*

37. Maġlūb olup sipāh-ı Behrām

Başına irişdi **çoḳ** ser-encām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 20). [çoḳ,]*

38. Hem ḳayṣere itdi **çoḳ** senālar

Āḫir yüz urup didi duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 29). [çoḳ,]*

39. Çoḳ hāʾil idi şikār-ı şāha

Māniʿ idi reh-güẕār-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 49). [çoḳ,]*

40. Pervīz aña **çoḳ** riʿāyet itdi

İẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 79). [çoḳ,]*

41. Söz söylese nitekim Mesīḥā

Çoḳ mürdeleri iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 22). [çoḳ,]*

42. Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol gün

Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [çoḳ,]*

43. Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol gün

Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 76). [çoḳ,]*

44. Şoñra çekesin çü **çoḳ** nedāmet

    Girmeye elüñe cām-ı ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 17). [çoḳ,]*

45. Çoḳ aġlayasın velī ne ḥāṣıl

    Defʿ olmaya didügüm ġavāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 19). [çoḳ,]*

46. Ġam çekme zamāne bī-vefādur

    Çoḳ saña ʿadīl-i pür-cefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 30). [çoḳ,]*

47. Şād itmege ol şeh-i cihānı

    Çoḳ tesliyet eylediler anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 42). [çoḳ,]*

48. Çün vāḳıf olur bu ḥāle Şīrīn

    Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 62). [çoḳ,]*

49. Çün vāḳıf olur bu ḥāle Şīrīn

    Çoḳ çekdi ġam u **çoḳ** oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 62). [çoḳ,]*

50. Çoḳ fitne vü çoḳ fesād iderdi

    Ḫūn-ḫ∨ārlıġı murād iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 41). [çoḳ,]*

51. Çoḳ fitne vü **çoḳ** fesād iderdi

    Ḫūn-ḫ∨ārlıġı murād iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 41). [çoḳ,]*

52. Çoḳ aġladılar bu mā-cerāya

    Defn itdiler anı da oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 43). [çoḳ,]*

çöz: *Bağlı bir şeyi açmak, dağıtmak.*

1. Bendini **çözüñ** mürüvvet eyleñ

   Vāfir vāfir riʿāyet eyleñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 7). [çözüñ, -üñ]*

çü: *"Çün" sözünün şiirde kullanılan kısaltılmış şekli.*

1. Cibrīl didi **çü** bu kelāmı

   İtmāma yetürdi ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 29). [çü,]*

2. Güş itdi **çü** bu sözi o mehveş
   Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 43). [çü,]*
3. Keşretde ʿasākiri **çü** encüm
   Taḫtı ḥarem-i sipihr-i heftüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 43). [çü,]*
4. Cüş eylese leşkeri **çü** deryā
   Fersaḫ fersaḫ ḳaçardı aʿdā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 11). [çü,]*
5. Güş itdi **çü** bu kelāmı Şābūr
   Bir vech ile oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 1). [çü,]*
6. Gīsūların eyledi muṭarrā
   Gül ruḫlarını **çü** verd-i raʿnā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 126). [çü,]*
7. Bir vech ile eyledi dil-āvīz
   Çü kendü gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 128). [çü,]*
8. Luṭf ile dir idi defʿ-i ġam ḳıl
   Ḫaḳḳ itdi seni **çü** baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 4). [çü,]*
9. Ṣoñra çekesin **çü** çoḳ nedāmet
   Girmeye elüñe cām-ı ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 17). [çü,]*

çul: *Hayvanların üzerine konan kıl, kenevir veya yünden yapılmış örtü.*

1. Bir **çul** geyüp egnine ser-ā-ser
   İtdi yüzini yire ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 21). [çul,]*

çün: *Çünkü.*

1. Dünyāda ḥużūr görmedüm **çün**
   İtme beni bī-ḥużūr ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 33). [çün,]*
2. Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler **çün**
   Sen daḫi mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 101). [çün,]*
3. Çün bende ola zekā vü fıṭnat
   Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 47). [çün,]*

4. Çoġıdı egerçi laʿli **çün** ḫāk
   Ammā ki yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 35). [çün,]*
5. Çün geldi ol āstāna Şābūr
   Maḥremlige virdi şāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 11). [çün,]*
6. Didi ki eyā yegāne üstād
   Çün eyledüñ ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 102). [çün,]*
7. Çün oldı tamām o ṣūret-i ḥūr
   Fi'l-ḥāl getürdi şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 137). [çün,]*
8. Çün sen olasın o māha meyyāl
   Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 23). [çün,]*
9. Çün pādşehi ẕelīl ḳılmış
   Derdiyle çoġın ʿalīl ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 17). [çün,]*
10. Çün gördi o meh-cebīni Ḫusrev
    Ṣalmış yüzi kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 29). [çün,]*
11. Gördi o ġarīb **çün** o māhı
    İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 103). [çün,]*
12. Çün itdüñ esīr ben faḳīri
    Ol yine bu ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 67). [çün,]*
13. Çün luṭfuña vardur iʿtimādum
    Bulsam n'ola maṭlab u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 69). [çün,]*
14. Çün itdi tamām bu kelāmı
    Taḥṣīle yüz urdı ol merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 1). [çün,]*
15. Çün çıḳdı ḥaremden ol perīşān
    Çāk itdi libāsın oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 51). [çün,]*
16. Oldur baña mūcib-i tekellüm
    Raḥm eyle **çün** eyledüm taẓallum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 14). [çün,]*

17. Çün bildi bu ḥāli cümle aʿyān

Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 23). [çün,]*

18. Çün āḫir olur kelām-ı Pervīz

Ḳullarına emr ider hemān tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 17). [çün,]*

19. Zindānı **çün** itdiler aña yir

Bir ḳayd-ı ʿaẓīmi oldı zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 39). [çün,]*

20. Çün cürm ola ʿaşḳ kār-bārı

ʿUşşāḳuñ ola kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 117). [çün,]*

21. Çün var idi anda fıṭrat-ı ḥazm

Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 15). [çün,]*

22. Çün ʿālem-i vaṣla cānı yetdi

Dilden iki ʿālemi unıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 47). [çün,]*

23. Bu ṭaʿnı işitdi yārdan **çün**

ʿAzm-i sefer itdi dilden ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 5). [çün,]*

24. Çün ḳayṣere oldılar muḳārin

ʿAzm itdi cüyūş-ı bī-şümārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 13). [çün,]*

25. Çün ol iki leşker-i muḳātil

Birbirine oldılar muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 3). [çün,]*

26. Çün geldi peyām-ı vaṣl-ı Ḫusrev

Aḫbār-ı selām-ı vasl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 1). [çün,]*

27. Ol cānibe baḳdı **çün** ol āhū

Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 69). [çün,]*

28. Çün vaḳt-i zevāl-i mihr irişdi

Gün ʿömri nihāyete yetişdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 61). [çün,]*

29. Nā-gāh görindi bir zen-i şūm

Bir zişt-liḳā vü köhne **çün** būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 64). [çün,]*

30. Ferhād bu ḥāli **çün** işitdi

Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 129). [çün,]*

31. Çün āḫir irişdi ʿaḳlı başa

Urdı ol nā-tüvānı ṭaşa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 135). [çün,]*

32. Çün didi bu ḥāli şehryāra

Kim mevt irişdi ol fiġāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 15). [çün,]*

33. Çün ḥamd sözin tamām yazdı

Dildārına bir selām yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 9). [çün,]*

34. Çün itdi tamām nāmesin şāh

İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 39). [çün,]*

35. Öldürmemiş idi daḫi Ḫusrev

Gönderdi ḫaber **çün** ol meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 8). [çün,]*

36. Pervīz'e irişdi **çün** o nāme

Nādim oldı o vaż'-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 23). [çün,]*

37. Benden bu naṣīḥati idüp gūş

Kim ʿaşḳ meyin **çün** ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 4). [çün,]*

38. Ol ḫaste-dil ü şikeste-ḫāṭır

Çün olmadı ḫıdmetinde ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 54). [çün,]*

39. Çün vāḳıf olur bu ḥāle Şīrīn

Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 61). [çün,]*

40. Çün Ḫaḳ'dan irişmeye hidāyet

Bulmaz kişi menzil-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 9). [çün,]*

41. Çün vāṣıl-ı vaṣl-ı Ḫusrev oldı

Ol şemʿ-i cemāle pertev oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 9). [çün,]*

42. Çün gördi bu heyʾet ü bu ḥāli

Bu şekl ü bu ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [çün,]*

43. Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm Şīrīn

Gördi ki o şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 5). [çün,]*

44. Çün gördi bu ḥāli ol perī-zād
    Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 15). [çün,]*

45. Çün gitdi o yār-ı dil-sitānum
    Ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 19). [çün,]*

46. Şimden girü ḳabrdür mesīrüm
    Çün andadur ol meh-i münīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 26). [çün,]*

47. Çün geçdi serīr-i ṣadra ferzend
    Şīrīn'e bu resme eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 39). [çün,]*

48. Şīrūye **çün** itdi böyle īmān
    Kim olma bu işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 3). [çün,]*

49. Çün defne çıḳardılar o şāhı
    Tābūtını düzdiler kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 17). [çün,]*

50. Çün koydılar ol nigārı ḳabre
    Ḳalmadı o dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 25). [çün,]*

<u>çünki:</u> *Çünkü.*

1. Ol ṣūreti gördi **çünki** Şīrīn
   Fi'l-ḥāl aḳıtdı eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 141). [çünki,]*
2. Çünkim beni bu belāya ṣalduñ
   Deryā-yı ġam u ʿanāya ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 15). [çünkim, -m]*
3. Bu ḳavli işitdi **çünki** Şīrīn
   Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 61). [çünki,]*
4. Al cānumı **çünki** cānum alduñ
   Şāhen-şeh-i cān-sitānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 27). [çünki,]*

<u>çünkim:</u> *Çünkü.*

1. Çünkim keremüñ durur mülāzım
   Maḳṣūdıma irmek oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 71). [çünkim,]*
2. Çünkim sefer itdi şāh-ı Hürmüz
   Beş ay seferde oldı düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 3). [çünkim,]*
3. Āḫir görüşümdür anı **çünkim**
   Menʿ itmemek oldı şāha lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 29). [çünkim,]*

da: *"Dahi" anlamındaki bağlaç.*

1. Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
   O **da** ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 4). [da,]*
2. Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh
   Nāmın aña ḫalḳ anuñ **da** geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [da,]*
3. Çoḳ aġladılar bu mā-cerāya
   Defn itdiler anı **da** oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 44). [da,]*
4. Bir yaña gelür nigār ṭaʿnı
   Bir yaña **da** ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 56). [da,]*

dād: *Adalet, insaf, ihsan.*

1. Hīç kimseden irmemiş gibi **dād**
   Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 87). [dād,]*

dād: *Vermek; verdi.*

1. Cūdem kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd
   ʿAdlem ḥayāt-ı tāze be-ḫāṣ u be-ʿām **dād** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 2). [dād,]*
2. Luṭfem ʿözür-pezīr-i ḫaṭā-yı Ḫıtā vü Çīn
   Ḥükmem ḳarār-ı memleket-i Mıṣr u Şām **dād** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 4). [dād,]*

dād-ı ferhād alındı: *Ferhat'ın intikamı alındı.*

1. Emr eyledi şeh irişdi cellād
   Ḳatl itdi alındı dād-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 24). [dād-ı ferhād alındı, -dı]*

dāġ: *Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.*

1. Nā-gāh giderken ol şehen-şāh
   Bir **daġ** gibi ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 82). [dağ,]*

dāġ: *Kızgın demirle vurulan damga, yara.*

1. Bir **dāġ** oldı o sīnesinde
   Sābit-ḳadem oldı kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 17). [dāğ,]*

dāġ yaḳduñ: *Dağlamak, yakmak || Büyük üzüntü vermek.*

1. Cān u cigerümde **dāġ yaḳduñ**
   Bir şemʿ idüm āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 15). [dāğ yaḳduñ, -du, -ñ]*

dāġ-ı ḫūn-feşānda: *Kan saçan yara.*

1. Olduḳca bu şaḥn-ı gülsitānda
   Aʿdā ola **dāġ-ı ḫūn-feşānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 90). [dāğ-ı ḫūn-feşānda, -da]*

dāġ-ı ḳalb-i zāra: *Ağlayan kalbin yarası.*

1. Yaḳdı niçe **dāġ-ı ḳalb-i zāra**
   Virdi niçe ġam dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 53). [dāġ-ı ḳalb-i zāra, -a]*

dahī: *"-da, -de" bağlacı.*

1. Daḫi dilerem ʿināyetüñden
   Luṭf u kerem ü mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 41). [daḫi,]*
2. Daḫi bu tażarruʿum İlāhī
   Göster baña ṣoñ nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 43). [daḫi,]*
3. Ben **daḫi** esīr-i nefs-i dūnam
   Bīmār u belā-keş ü zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 41). [daḫi,]*
4. Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün
   Sen **daḫi** mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 102). [daḫi,]*
5. Ol cāyda ṭutmayup ḳarārı
   Andan **daḫi** itdiler güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 40). [daḫi,]*
6. Güftāra geleydi ol şeker-ḫā
   Ṭūṭī **daḫi** olmayaydı gūyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 70). [daḫi,]*
7. Mānendini ne zamāne görmiş
   Miṣlin ne felek **daḫi** getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 80). [daḫi,]*
8. Ṭut sen **daḫi** gūş meṣnevīme
   Efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 15). [daḫi,]*
9. Ben **daḫi** be-muḳteżā-yı meʾmūr
   Güstāḫlıḳ itdüm ola maʿẕūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 55). [daḫi,]*

10. Hem **daḫi** bulardan özge ey şāh

    Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 1). [daḫi,]*

11. Ol **daḫi** miṣāl-i şāh-zāde

    Naʿre urup oldı ūftāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 43). [daḫi,]*

12. Rāvī-i ḥavādiṣ-i ḥikāyet

    Bir gūne **daḫi** ider rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 2). [daḫi,]*

13. Pervīz **daḫi** miṣāl-i Şīrin

    Şīrīn'i işitdi zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 9). [daḫi,]*

14. Anuñ **daḫi** ḳalmadı ḳarārı

    Terk eyledi āḫir ol diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 11). [daḫi,]*

15. Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre

    Var mı **daḫi** derde böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 150). [daḫi,]*

16. Bu bābda çoḳ maḳāl ḳıldı

    Daḫi niçe ḳīl ü ḳāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 160). [daḫi,]*

17. Muḥkem olup āteşi fürūzān

    Daḫi beter oldı ḳalbi sūzān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 44). [daḫi,]*

18. Ḫusrev **daḫi** itmiş idi ihmāl

    Ḳalmışdı bu heyʾet üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 21). [daḫi,]*

19. ʿAḳlını başına eylesün cemʿ

    Hecr ile aḳıtmasun **daḫi** demʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 36). [daḫi,]*

20. Bārūsı irişmiş āsmāna

    Mişli **daḫi** gelmemiş cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 56). [daḫi,]*

21. Ben **daḫi** yüz urayın Ḫudā'ya

    Raḥm eyleye belki bu gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 69). [daḫi,]*

22. Ol **daḫi** bıraḳdı kāyinātı
    Terk eyledi māye-i ḥayātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 145). [daḫi,]*
23. Öldürmemiş idi **daḫi** Ḫusrev
    Gönderdi ḫaber çün ol meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 7). [daḫi,]*
24. Maḥzen maḥzen dür itdüm īs̲ār
    Daḫi niçe dürr ü gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 8). [daḫi,]*

dāḫil: *Dâhil olan, belli bir topluluğun içinde bulunan (kimse).*

1. Dāḫil olıcaḳ ḥarīm-i şāha
   Yüz urdı türāb-ı bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 13). [dāḫil,]*

dāḫil ola: *Girmek.*

1. Aḳup gele ḥavża ola dāḫil
   Maḳṣūdı idevüz anuñla ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 59). [dāḫil ola, -a]*

daḳīḳa-perdāz: *Nükte tertipleyen, incelikleri ortaya çıkaran.*

1. Kilküm idicek ḫırāma āġāz
   Olsa niçe bir **daḳīḳa-perdāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 34). [daḳīḳa-perdāz,]*

dāl olur: *Dalalete düşmek.*

1. Kim görse hilālini olur dāl
   Kim görse ḫayālini olur lāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 17). [dāl olur, -ur]*

dāmān: *Etek. II çevre, etraf.*

1. Pejmürde ḳılup beni beliyyāt
   Dāmānuma irse dest-i āfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 116). [dāmānuma, -um, -a]*

dāmen dāmen: *Etek etek, etek dolusu.*

1. Bi'llāh ger olaydı bir ḫarīdār
   Dāmen dāmen ideydüm īs̲ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 10). [dāmen dāmen,]*

dānā: *Âlim, bilen.*

1. Ki ey ḥażret-i ḳādir ü tüvānā
   Rabb-i ezelī kerīm ü **dānā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 56). [dānā,]*
2. Çeşminden aḳıtdı niçe deryā
   Didi ki eyā ḳadīm ü **dānā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 46). [dānā,]*
3. Ey ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā
   Rabb-i ezelī vü ḥayy u **dānā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 14). [dānā,]*

dāne: *Adet, tane.*

1. Bir **dāne** idi yüzinde ḫāli
   Kim görse olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 93). [dāne,]*

dānende-i ḳıṣṣahā-yı dīrīn: *Eski kıssaları bilen.*

1. Dānende-i ḳıṣṣahā-yı dīrīn
   Ḫ∨ānende-i dāstān-ı şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 5). [dānende-i ḳıṣṣahā-yı dīrīn,]*

dānende-i ḳıṣṣahā-yı pervīz: *Perviz kıssalarını bilen.*

1. Ḫ∨ānende-i ḥarf-i miḥnet-āmīz
   Dānende-i ḳıṣṣahā-yı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 6). [dānende-i ḳıṣṣahā-yı pervīz,]*

dārā-yı cihān: *(Eski bir İran hükümdarından genelleme yoluyla) cihan hükümdarı.*

1. Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān
   Mihr ile meh işiginde derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 1). [dārā-yı cihān,]*

dārā-yı cihān: *(Eski bir İran hükümdarından genelleme yoluyla) cihan hükümdarı.*

1. Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān
   Mihr ile meh işiginde derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 1). [dārā-yı cihān,]*

dārā-yı güzīn-i heft-kişver: *Seçkin yedi ülkenin Dârâ'sı (hükümdarı).*

1. Didi ki eyā şeh-i muẓaffer
   Dārā-yı güzīn-i heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 36). [dārā-yı güzīn-i heft-kişver,]*

dārā-yı güzīn-i leşker-i ġam: *Seçkin gam askerlerinin hükümdarı.*

1. Evreng-nişīn-i kişver-i ġam
   Dārā-yı güzīn-i leşker-i ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 20). [dārā-yı güzīn-i leşker-i ġam,]*

dārā-yı sipihr-i ʿālem-ārā: *Evreni süsleyen gökyüzünün hükümdarı.*

1. Dārā-yı sipihr-i ʿālem-ārā
   Ālāyiş-i naḳşdan müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 11). [dārā-yı sipihr-i ʿālem-ārā,]*

dārende-i ʿarż-ı ḫusrevānī: *Padişaha yaraşır yeryüzünün sahibi.*

1. Dārende-i ʿarż-ı ḫusrevānī
   Leşker-keş-i milket-i keyānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 17). [dārende-i ʿarż-ı ḫusrevānī,]*

dārende-i neng-i ḫusrevānī: *Hükümdarlara yakışır şan ve şöhrete sahip olan.*

1. Dārende-i neng-i ḫusrevānī
   Tābende-i çerḫ-i kām-rānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 41). [dārende-i neng-i ḫusrevānī,]*

dār-ı ʿālem: *Yeryüzü, dünya.*

1. Pervīz naẓar idince ol dem
   Teng oldı başına **dār-ı ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 46). [dār-ı ʿālem,]*

dāstān: *Destan.*

1. Miʿmār-ı serāçe-i fesāne
   Böyle başlar bu **dāstāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 22). [dāstāne, -e]*

daʿvet: *Davet etme, çağırma.*

1. Yārānını eylemişdi **daʿvet**
   Aḥbābı ile iderdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 21). [daʿvet,]*
2. Şābūr'ı idüp evine **daʿvet**
   Didi ki eyā ḫuceste-ḫaṣlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 41). [daʿvet,]*

daʿvet buyurduḳlarıdur: *Çağırma.*

1. Daʿvet Buyurduḳlarıdur
   Bir ṣubḥ gelür ol iki dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 1). [daʿvet buyurduḳlarıdur, -duk, -ları, -dır-duḳ, -ları, -dur]*

daʿvet eylemişdür: *Çağırmak, davet etmek.*

1. Sulṭān seni **daʿvet eylemişdür**
   İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 83). [daʿvet eylemişdür, -miş, -dür]*

daʿvet eylemişdür: *Davet etmek, çağırmak.*

1. Ḫusrev seni **daʿvet eylemişdür**
   İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 61). [daʿvet eylemişdür, -miş, -dür]*

daʿvet idüñ: *Davet etmek, çağırmak.*

1. Kim anı idüñ ḳapuma daʿvet
   İtsün işigümde ʿarż-ı ṣanʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 59). [daʿvet idüñ, -üñ]*
2. Daʿvet idüñ ol gedāyı taʿcīl
   Eyleñ baña ʿan-ḳarīb taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 57). [daʿvet idüñ, -üñ]*

daʿvet itdi: *Davet etmek, çağırmak.*

1. Didi seni şāh **daʿvet itdi**
   İẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 91). [daʿvet itdi, -di]*

daʿvet itmese: *Davet etmek, çağırmak.*

1. Ger itmese ol perīyi daʿvet
   Dūzaḫ görinürdi aña ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 97). [daʿvet itmese, -me, -se]*

dāye: *Bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı, sütnine.*

1. Eylerdi naṣīḥat aña **dāye**
   Kim ṣabr gerek durur belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 51). [dāye,]*
2. Geh **dāyeye** ʿarż-ı rāz iderdi
   Giryān giryān niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 41). [dāyeye, -ye]*

dāye-i ġam-güsār: *Gam giderenin sütninesi.*

1. K'ey **dāye-i ġam-güsār** ne oldum
   Bilmem neye uġradum ne oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 43). [dāye-i ġam-güsār,]*

dāyim: *Daima, her zaman, sürekli.*

1. Yā ṭāʿate ṣarf idüp zamānı
   Dāyim saña yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 66). [dāyim,]*
2. ʿİşretde ṣafāda eyle **dāyim**
   Ḳıl ʿizz ü saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 79). [dāyim,]*
3. Dāyim ola bu feraḥda ḫurrem
   Düşmen ola pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 93). [dāyim,]*
4. Dāyim ola baḫt hem-nişīnüñ
   Devlet der-pey ẓafer ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 17). [dāyim,]*
5. Maḥzūn u belā-keş ü giriftār
   Dāyim aḳıdurdı eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 74). [dāyim,]*
6. Dāyim revişüñ bana cefādur
   Cān cevr ü cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 83). [dāyim,]*

7. Bir laġm idüp o yirde taʿmīr
   Dāyim dökeler şaġup aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 54). [dāyim,]*
8. Dāyim getürür egerçi ḫuddām
   Ammā alımam mezīd ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 123). [dāyim,]*
9. Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa
   Dāyim bula cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 78). [dāyim,]*
10. Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh
    Dāyim ide ʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 40). [dāyim,]*
11. Pervīz'e güẕergeh idi ol kūh
    Dāyim çeker idi niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 46). [dāyim,]*
12. Dāyim şer ü şūrımış murādı
    Şeyṭānlaruñ olmış üstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 81). [dāyim,]*
13. K'ey çerḫ nedür bu ẓulm **dāyim**
    Hemvāre bu ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 3). [dāyim,]*
14. Ammā n'ideyin sipihr-i ġaddār
    Dāyim dile virmede yüz āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 42). [dāyim,]*
15. Āteşler ide niṣār **dāyim**
    Tā yana gören figār **dāyim** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 11). [dāyim,]*
16. Āteşler ide niṣār **dāyim**
    Tā yana gören figār **dāyim** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 12). [dāyim,]*

dāyim oldı: *Devamlı, sürekli, kalıcı olmak.*

1. Bir derd ü belāya uġradum kim
   Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 38). [dāyim oldı, -dı]*

dāyim ṭuta: *Sonsuz kılmak.*

1. Dāyim ṭuta ḳarşusında anı
   Şād eyleye ḫāṭırın nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 65). [dāyim ṭuta, -a]*

dāyimā: *Daima, her zaman, sürekli.*

1. Her bār dilinde nām-ı Ferhād
   Eylerdi o zārı **dāyimā** yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 110). [dāyimā,]*
2. Fikr eyledi **dāyimā** viṣālin
   Keyfiyyet-i ḥüsn ittiṣālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 81). [dāyimā,]*
3. Dehrüñ bu fenāsın eylemiş ẕevḳ
   Ki olmaz bu cihānda **dāyimā** ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 14). [dāyimā,]*

de: *Adlandırmak.*

1. Ḳaṣd eylese cenge ol cihān-gīr
   Ḳan **derler** idi elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 18). [derler, -ler, -r]*

de: *"-da, -de" bağlacı.*

1. Ṣabr eyle belā vü derde sen **de**
   Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 63). [de,]*
2. Şīrīn **de** hemān nāzükāne
   Oldı reh-i maḥbese revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 27). [de,]*

3. Şīrīn **de** alup dizine başın
   İki gözinüñ silerdi yaşın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 1). [de,]*
4. Ol ḳara yüzi anuñ ṣararmış
   Ḳalbi **de** yüzi gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 90). [de,]*
5. Ḫusrev **de** olup ḳarīn-i fürḳat
   Her demde çekerdi renc ü miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 67). [de,]*
6. Devletde iseñ **de** olma ḫurrem
   Kim ḫor olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 9). [de,]*

defʿ eyle: *Savmak,uzaklaştırmak,kovmak.*

1. Şükr eyle Ḫudā'ya olma pür-ġam
   Defʿ eyle dilüñde ḳalmasun hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 34). [defʿ eyle,]*

defʿ ide: *Def etmek, kovmak.*

1. Naḳş itdüre ṣūret ü cemālin
   Defʿ ide anuñla cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 64). [defʿ ide, -e]*

defʿ ide: *Def etmek, ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.*

1. Ṭoldur baña lāle-gūn ṣarābı
   Tā **defʿ ide** göñlüm ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 16). [defʿ ide, -e]*

defʿ idelüm: *Kovmak.*

1. Bir şūmımış idelüm anı defʿ
   Tā ola bunuñla ḳışṣamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 21). [defʿ idelüm, -elüm]*

defʿ olmaya: *Giderilmek, ortadan kalkmak.*

1. Çoḳ aġlayasın velī ne ḥāṣıl
   Defʿ olmaya didügüm ġavāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 20). [defʿ olmaya, -ma, -ya]*

defʿ-i elem it: *Acıyı def etmek, gidermek.*

1. Defʿ-i elem it ḳarār ḳılma
   Ġamla özüñi nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 5). [defʿ-i elem it,]*

defʿ-i elem ü melāl: *Üzüntü ve kederi uzaklaştırma.*

1. Gelsün baña ʿarż-ı ḥāl ḳılsun
   Defʿ-i elem ü melāl ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 22). [defʿ-i elem ü melāl,]*

defʿ-i ġam: *Üzüntüyü uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.*

1. Ḳatlanma ḳıyāma gel kerem ḳıl
   İr meclis-i şāha **defʿ-i ġam** ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 88). [defʿ-i ġam,]*

defʿ-i ġam eyleye: *Üzüntü, kederi, gamı def etmek, uzaklaştırmak.*

1. Hem taʿziyet ide hem tesellī
   Tā eyleye defʿ-i ġam tesellī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 32). [defʿ-i ġam eyleye, -y, -e]*

defʿ-i ġam ḳıl: *Kederi gidermek, sıkıntıyı ortadan kaldırmak.*

1. Ḫatm eyle fesāneyi kerem ḳıl
   Ārām eyle vü **defʿ-i ġam ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 4). [defʿ-i ġam ḳıl,]*

defʿ-i ġam ḳıl: *Üzüntüyü def etmek, gidermek.*

1. Luṭf ile dir idi **defʿ-i ġam ḳıl**
   Ḥaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 3). [defʿ-i ġam ḳıl,]*

defʿ-i ġama: *Üzüntüyü uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.*

1. Defʿ-i ġama geldi yār ol dem
   Şād oldı göñül bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 13). [defʿ-i ġama, -a]*
2. Tā bulmaya **defʿ-i ġama** hem-dem
   Ġam çekmegile geçe dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 25). [defʿ-i ġama, -a]*

defʿ-i ġam-ı rūzgār: *Zamanın gamlarını uzaklaştırmak.*

1. ʿAzm-i reh-i şehryār ḳıldı
   Defʿ-i ġam-ı rūzgār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 34). [defʿ-i ġam-ı rūzgār,]*

defʿ-i şer ḳıl: *Kötülüğü def etmek, ortadan kaldırmak.*

1. Terk eyle ʿināddı **defʿ-i şer ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 55). [defʿ-i şer ḳıl,]*

defʿine: *Hazine.*

1. Miḥnetde iseñ hīç olma ġamnāk
   Kim **defʿinedür** zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 8). [defʿinedür, -dür]*

defn: *Ölüyü gömmek.*

1. Çün **defne** çıḳardılar o şāhı
   Tābūtını düzdiler kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 17). [defne, -e]*

defn idelüm: *Defnetmek, gömmek.*

1. Hem **defn idelüm** o gül-ʿiẕārı
   Ẓāhirde ben eyleyin ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 11). [defn idelüm, -e, -lüm]*

defn itdiler: *Defnetmek, gömmek, mezara koymak.*

1. Çoḳ aġladılar bu mā-cerāya
   Defn itdiler anı da oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 44). [defn itdiler, -di, -ler]*

degin: *"-e kadar, -e dek" anlamında edat.*

1. Ḫaḳḳ eyleye devletüñ ziyāde
   Ol ḥaşre **degin** dem-i ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 42). [degin,]*
2. Ol gün bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
   Üç mīle **degin** yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 60). [degin,]*

degül: *Değil, olumsuzluk edatı.*

1. Ancaḳ **degülem** bu fende māhir
   Ṭarz-ı ġazel içre merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 33). [degülem, -(e)m]*
2. Niçün **degülem** ya luṭfa maẓhar
   Manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 51). [degülem, -(e)m]*

3. Māline iderdi iʿtimādı
   Bulmazsa ʿaceb **degül** murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 50). [degül,]*

4. Ferzend **degül** melek-ḫaṣāʾil
   Meh-manẓar u müşterī-şemāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 51). [degül,]*

5. Lāzım **degül** itmek anı taḥrīr
   Kim eylediler ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 3). [degül,]*

6. İhmāl itme revā **degüldür**
   İhmāl saña sezā **degüldür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 71). [degüldür, -dür]*

7. İhmāl itme revā **degüldür**
   İhmāl saña sezā **degüldür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 72). [degüldür, -dür]*

8. Ammā **degülem** anuñla ḳānīʿ
   Her gün gelemez olur mevānīʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 127). [degülem, -em]*

9. Gerçi ki buña **degül** muʿādil
   Bu ḫıdmete olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 33). [degül,]*

10. Ḫoş ḥāl **degül** mi ḥālet-i ʿaşḳ
    Ḫoş ẕevḳ **degül** mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 1). [degül,]*

11. Ḫoş ḥāl **degül** mi ḥālet-i ʿaşḳ
    Ḫoş ẕevḳ **degül** mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 2). [degül,]*

12. Lāyıḳ **degülem** o bārgāha
    Mümkin mi varam ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 97). [degülem, -em]*

13. Bi’llāhi yaman **degül** mi bu kār
    Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 69). [degül,]*
14. Düşvār **degül** midür bu eṭvār
    Kim cevr ü cefā ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 107). [degül,]*
15. Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret
    Hep baña **degül** mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 132). [degül,]*
16. Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāşıḳ
    Ammā **degül** ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 30). [degül,]*
17. Hep ʿaşḳ yolındadur muḳarrer
    ʿAşḳ olmayıcaḳ **degül** müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 18). [degül,]*
18. Bir ḥālet ile **degül** ḳarārı
    Kim bilmedi ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 31). [degül,]*
19. Aḥvāle **degül** biri ḫaberdār
    Hīç kendüden özge yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 107). [degül,]*

dehān: *Ağız.*

1. Ṭūṭī-i şeker-şiken zebānı
   Olmış aña āşiyān **dehānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 86). [dehānı, -ı]*
2. Bir ġonce-i ter **dehānı** ḫoşter
   Ruḫsāre-i ḫūbı mihr-i enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 53). [dehānı, -ı]*

3. İs̲bāt-ı ḫalā iden cihānda
   S̲ābit ḳılmışdı ol **dehānda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 84). [dehānda, -da]*
4. Dehlīz-i ẓalām-ı ġam **dehānı**
   Yā būm-ı melāmet āşiyānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 71). [dehānı, -ı]*

dehen: *Dehan, ağız.*

1. Gül gibi yañaġı al u rengīn
   Şekker **deheni** vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 58). [deheni, -i]*
2. Bir merd-i süḫan-güz̲ār u üstād
   Ḳılmış **dehenin** bu vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 62). [dehenin, -in]*
3. Pür-şīve sözi kelāmı şīrīn
   Şekker **deheni** vü nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 24). [deheni, -i]*

dehlīz-i ẓalām-ı ġam: *Gam karanlığının geçidi.*

1. Dehlīz-i ẓalām-ı ġam dehānı
   Yā būm-ı melāmet āşiyānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 71). [dehlīz-i ẓalām-ı ġam,]*

dehr: *Dünya, alem, cihan. II Felek.*

1. Żāyiʿ olıcaḳ o levḥ-i zerrīn
   Ferhādveş oldı **dehr** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 12). [dehr,]*
2. Taḫtında ḳarār ḳıldı Ḫusrev
   Mihr-i ruḫı **dehre** ṣaldı pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 26). [dehre, -e]*

3. Ol vāḳıf-ı cümle-i żamāyir
   Tebdīl-i ḳażāsı **dehre** ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 6). [dehre, -e]*
4. Başını ayırdılar teninden
   Dūr oldı bu **dehr** gülşeninden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 14). [dehr,]*
5. Kim her işe **dehr** ider mücāzāt
   Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 17). [dehr,]*
6. Līkin bu söz ile **dehr** ṭolmış
   Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 63). [dehr,]*
7. Dehrüñ bu fenāsın eylemiş ẕevḳ
   Ki olmaz bu cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 13). [dehrüñ, -üñ]*
8. Eşʿārdan olmazam girīzān
   Biñ kerre ḳılursa **dehr** giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 64). [dehr,]*

dehr-i denī: *Alçak dünya, kahpe felek.*

1. Bir nefes **dehr-i denī** ʿāşıḳı ḫandān itmez
   Hecr-i dildār ile ekşer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 1). [dehr-i denī,]*

dek: *"-e kadar, -e değin" anlamına gelen edat.*

1. Yā Rab ġamın itme kimseye yār
   Tā ḥaşre **dek** olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 120). [dek,]*
2. Ne ḥadde **dek** idesin cefāyı
   Giryān ḳılasın bu bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 59). [dek,]*

3. Ṭaşlara urup başını enhār
   Tā ḥaşre **dek** aġlasun ebirvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 126). [dek,]*

dem: *An, vakit, zaman.*

1. Ḳaldum reh-i ġamda niçe **demdür**
   Raḥm eyle baña dem-i keremdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 19). [demdür, -dür]*
2. Lāyıḳ saña şefḳat ü keremdür
   Ḳan geldi gözüme niçe **demdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 22). [demdür, -dür]*
3. Şol **dem** ki irişe rūz-ı maḥşer
   Dervīş ile şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 53). [dem,]*
4. Ol **demde** sen ey resūl-i ekrem
   Bu ḳalb-i ḥazīni eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 79). [demde, -de]*
5. Sürʿatle olup o **dem** revāne
   Bir demde irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 35). [dem,]*
6. Ol **dem** o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
   ʿArż itdi umūr-ı ḥāl-i ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 53). [dem,]*
7. Şöyle geldi ol resūl-i ekrem
   Kim varmaġ u gelmek oldı bir **dem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [dem,]*
8. Sürʿatle olup o dem revāne
   Bir **demde** irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 36). [demde, -de]*
9. Defʿ-i ġama geldi yār ol **dem**
   Şād oldı göñül bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 13). [dem,]*
10. Her **dem** ḳala ḫāk içinde bed-ḫᵛāh
    Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 95). [dem,]*

11. Her **demde** nis̲ār idüp güherler

    Şol deñlü virürdi sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 41). [demde, -de]*

12. Rūyı müteġayyir oldı ol **dem**

    Ḳalbini pür itdi miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 143). [dem,]*

13. Didi o **dem** ey yegāne üstād

    ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 1). [dem,]*

14. Şād olmaz idi derūnı bir **dem**

    Teng olmış idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 69). [dem,]*

15. Pervīz naẓar idince ol **dem**

    Teng oldı başına dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 45). [dem,]*

16. Aġlar idi yana yana her **dem**

    Ṭolmışdı fiġānı ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 5). [dem,]*

17. Āhūlara at depince ol **dem**

    Yil gibi götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 21). [dem,]*

18. Pervīz'i idüp o **dem** ḫaberdār

    Ol kār-ı ḫafī olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 37). [dem,]*

19. Seyl-āb ideyin bu **demde** ḫūnın

    İʿlām ideyin aña cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 59). [demde, -de]*

20. Raḳṣ itdi hemān semāʿa geldi

    Dünyādan o **dem** murādın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 44). [dem,]*

21. ʿAzm eylediler o **demde** ḫuddām

    Iṭlāḳ idüp itdiler çoḳ ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 9). [demde, -de]*

22. Pā-māl olup o **dem** ʿasākir

    Yaġmalar olındı māl-i vāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 23). [dem,]*

23. Ḫusrev de olup ḳarīn-i fürḳat
    Her **demde** çekerdi renc ü miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 68). [demde, -de]*
24. Yārıyla o **dem** yaturdı Ḫusrev
    Şalmışdı biri birine pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 103). [dem,]*
25. Furṣat **demidür** teġāfül itme
    Māniʿ yoġ iken taʿallül itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 93). [demidür,]*
26. Devletde iseñ de olma ḫurrem
    Kim ḫor olasın irişe bir **dem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 10). [dem,]*
27. Çün koydılar ol nigārı ḳabre
    Ḳalmadı o **dem** mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 26). [dem,]*
28. Gencīne-güşālıḳ itdügüm **dem**
    Ṭālib ola ger cemīʿ ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 31). [dem,]*

demʿ akıtmasun: *Kan akıtmak.*

1. ʿAḳlını başına eylesün cemʿ
   Hecr ile aḳıtmasun daḫi demʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 36). [demʿ aḳıtmasun, -ma, -sun]*

dem-ā-dem: *Daima, her zaman.*

1. Bezmin ter ü tāze ḳıl **dem-ā-dem**
   Her gün süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 81). [dem-ā-dem,]*
2. Tā bulmaya defʿ-i ġama hem-dem
   Ġam çekmegile geçe **dem-ā-dem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 26). [dem-ā-dem,]*

dem-be-dem: *Daima, her zaman.*

1. Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar
   Hem söyler ü **dem-be-dem** hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 92). [dem-be-dem,]*

dem-i firāvān aḳıda: *Bol kan(lı gözyaşı) akıtmak, çok üzülmek.*

1. Bi'llāh ola sen gibi peşīmān
   Çeşmüñ aḳıda dem-i firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 22). [dem-i firāvān aḳıda, -a]*

dem-i ḫuceste: *Uğurlu an, zaman.*

1. Aḥsent zihī **dem-i ḫuceste**
   Kim buldı ṭabībin iki ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 9). [dem-i ḫuceste,]*

dem-i ʿişret ü ṣafāda: *Zevk ve eğlence zamanı.*

1. Ḳalduḳca o ẓulmet-i belāda
   Sen ol **dem-i ʿişret ü ṣafāda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 20). [dem-i ʿişret ü ṣafāda, -da]*

dem-i keremdür: *Cömertlik vakti.*

1. Ḳaldum reh-i ġamda niçe demdür
   Raḥm eyle baña **dem-i keremdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 20). [dem-i keremdür,]*

dem-i miḥnet ü melālüm: *Sıkıntı ve keder vakti.*

1. Olsa ġam ile şikeste bālüm
   İrse **dem-i miḥnet ü melālüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 122). [dem-i miḥnet ü melālüm, -üm]*

dem-i neşāṭum: *Neşe vakti.*

1. Mesdūd ḳılup **dem-i neşāṭum**
   Cemʿ itdi eḳāribüm bisāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 123). [dem-i neşāṭum, -um]*

dem-i saʿādet: *Mutluluk zamanı.*

1. Ger bulsa ḫazān bahār-ı ṣoḥbet
   Pāyāna irüp **dem-i saʿādet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 114). [dem-i saʿādet,]*

dem-i ṣafāda: *Hoşluk zamanı.*

1. Ḫaḳḳ eyleye devletüñ ziyāde
   Ol ḥaşre degin **dem-i ṣafāda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 42). [dem-i ṣafāda, -da]*

dem-i viṣāli: *Kavuşma zamanı.*

1. Göster baña yā **dem-i viṣāli**
   Hengāme-i ʿālem-i viṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 105). [dem-i viṣāli, -i]*

dem-sāz: *Arkadaş, dost, sırdaş.*

1. Gīsūların itse ʿarbede-sāz
   Sevdāsı olur dimāġa **dem-sāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 72). [dem-sāz,]*
2. Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz
   Yüz biñ ġam ile olurdı **dem-sāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 38). [dem-sāz,]*

denāʾet: *Alçaklık, adilik.*

1. Ġam-ḫvārumduñ ferāġat itdüñ
   İḥsānı ḳoduñ **denāʾet** itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 6). [denāʾet,]*

dendān: *Diş.*

1. Dendānı gibi dür-i güzīde
   Görmez felek-i hezār-dīde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 87). [dendānı, -ı]*

deng: *Şaşkın, sersem.*

1. Ol zār u nizār u **deng** ü ḥayrān
   Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [deng,]*

deñlü: *"kadar" anlamında üstünlük derecesini belirten bir söz.*

1. Her demde niṣār idüp güherler
   Şol **deñlü** virürdi sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 42). [deñlü,]*

dep: *Tepmek, (Hayvan) Arka ayağı ile vurmak, çifte atmak.*

1. Āhūlara at **depince** ol dem
   Yil gibi götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 21). [depince, -ince]*

depren: *Kımıldamak, hareket etmek.*

1. Yaḳdı yüregini yār-ı şefḳat
   Deprendi ʿalāyim-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 44). [deprendi, -di]*

der-āġūş eylemiş: *Kucaklamak.*

1. Birbirini eylemiş der-āġūş
   Ḫ∨āb-ı seḥerīde mest ü medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 105). [der-āġūş eylemiş, -miş]*

derbān: *Kapıcı.*

1. Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān
   Mihr ile meh işiginde **derbān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 2). [derbān,]*

der-bend: *Geçit, dar boğaz.*

1. Anı ṭolanurdı ol ḫudāvend
   Zaḥmetle aşardı niçe **der-bend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 48). [der-bend,]*
2. Aşmış niçe pül ü niçe **der-bend**
   Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 13). [der-bend,]*

derbend: *Geçit, dar boğaz.*

1. ʿAzm itdi serāya bād mānend
   Aşdı niçe kūh u niçe **derbend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 88). [derbend,]*

der-bend-i menāzil-i saʿādet: *Mutluluk menzillerinin geçitleri, yolları.*

1. Der-bend-i menāzil-i saʿādet
   Vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 15). [der-bend-i menāzil-i saʿādet,]*

derd: *Acı, üzüntü, keder.*

1. Derd ü ġam ile geçürdüm eyyām
   Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 7). [derd,]*

2. Ol vaḳt bu bende-i belā-keş
   Derd ü ġam ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 68). [derd,]*

3. Biñ dürlü belādayam giriftār
   Biñ **derd** ile günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 32). [derd,]*

4. Bir ay çalışdı rāst ol merd
   Çekdi niçe miḥnet ü niçe **derd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 112). [derd,]*

5. Bu **derd** ʿaceb devā bulur mı
   Görmege anı mecāl olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 9). [derd,]*

6. Ey **derd** ü ġam devāsı Şābūr
   Maḥzūn dilüñ ṣafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 13). [derd,]*

7. Ammā bu ṭarafda zār Şīrīn
   Derd ü ġam ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 34). [derd,]*

8. Derd ile belāda ḳalmışam zār
   Ne hem-dem ü mūnis ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 99). [derd,]*

9. Bir kimseye olmadum muḳārin
   Ol baña bu **derdde** muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 48). [derdde, -de]*

10. Ṣabr eyle belā vü **derde** sen de
    Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 63). [derde, -e]*

11. Derdiñe iñen melūl olma
    Ṣabr eyle iñen ʿacūl olma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 53). [derdiñe, -i, -ne]*

12. Ḫüzn ile tenüm füsürde ḳılduñ
    Derd ile dilümi mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 58). [derd,]*

13. Çün pādşehi ẕelīl ḳılmış

    Derdiyle çoġın ʿalīl ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 18). [derdiyle, -i, -y, -le]*

14. Bir **derd** ü belāya uġradum kim

    Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 37). [derd,]*

15. Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre

    Var mı daḫi **derde** böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 150). [derde, -e]*

16. Derd üstine derdi oldı zāyid

    Oldı ġamını bu ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 37). [derd,]*

17. Derd üstine **derdi** oldı zāyid

    Oldı ġamını bu ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 37). [derdi, -i]*

18. Kim kūy-ı nigārı itdi mesken

    Ḳurtuldı belā vü **derd** ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 34). [derd,]*

19. N'oldı saña böyle bī-nevāsın

    Ne **derd** ile zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 86). [derd,]*

20. Bende heves-i hevā-yı ʿaṣḳuñ

    Derd ü elem-i belā-yı ʿaṣḳuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 106). [derd,]*

21. Geh ḫāke sürerdi rūy-ı zerdin

    Maʿbūdına ʿarż iderdi **derdin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 22). [derdin, -in]*

22. Derd ü ġam ile olur füsürde

    ʿAṣḳ eyler anı miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 27). [derd,]*

23. Ol **derd** ü belāsı başdan aşmış

    Ol kūh-ı melāmete ulaşmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 47). [derd,]*

24. K’ey **derd** ü belāyıla mükedder
    Envāʿ-ı cefālar ile mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 97). [derd,]*
25. Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa cān virenler
    Derd ü ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 2). [derd,]*
26. İtdi dil ü cānda **derd** ü ġam yir
    Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [derd,]*
27. Ol zülf anuñ şeb itdi rūzın
    Arturdı o **derdi** dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 72). [derdi, -i]*
28. Maḫṣūṣ-ı melāmet-i eḳārib
    Derd ü ġam u miḥnet-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 50). [derd,]*
29. Derd üzre belā ġam üzre miḥnet
    Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 57). [derd,]*

derd aldı: *Dert almak, dert sahibi olmak.*

1. Yā Rab baña bir meded irişdür
   Derd aldı beni devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 30). [derd aldı, -dı]*
2. Derd aldı cemīʿ varın anuñ
   Hīç añmadı varını cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 65). [derd aldı, -dı]*

derd bulur: *Derde uğramak, dert sahibi olmak.*

1. Elbette isāʾet itse nā-merd
   Bulur bu cihānda niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 28). [derd bulur, -ur]*

derd çekdi: *Sıkıntıya düşmek, zorluklar yaşamak, üzülmek.*

1. Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd
   Āḫir anı ḫāṣıl itdi ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 27). [derd çekdi, -di]*

derd çekdügüñ: *Sıkıntıya düşmek, zorluklar yaşamak, üzülmek.*

1. Bī-fāʾidedür bu çekdügüñ derd
   Bī-vech yüziñi eyledüñ zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 101). [derd çekdügüñ, -düg, -üñ]*

derde şalduñ: *Sıkıntılara duçar etmek, keder ve üzüntü içinde bırakmak.*

1. Sensin ki beni bu **derde şalduñ**
   Bir kerre görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 93). [derde şalduñ, -du, -ñ-e]*

derde şataşdı: *Derde uğramak, kederlenmek.*

1. Lerzān oluban yıḳıldı miskīn
   Ne **derde şataşdı** bildi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 132). [derde şataşdı, -dı]*

derd-i ʿaşḳa: *Aşk derdi.*

1. N'itdüñ beni **derd-i ʿaşḳa** şalduñ
   Ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 55). [derd-i ʿaşḳa, -a]*

derd-i ḳahr: *Dert ve kahır.*

1. Bir mār lisānı zehr ile pür
   Yā bir ḫum **derd-i ḳahr** ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [derd-i ḳahr,]*

derd-i ḳahr: *Dert ve kahır.*

1. Bir mār lisānı zehr ile pür
   Yā bir ḫum **derd-i ḳahr** ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [derd-i ḳahr,]*

derdi şiddet bulurdı: *Derdi şiddetlenmek, sıkıntısı artmak.*

1. Her rūz çekerdi yüz melāmet
   Gitdükce bulurdı derdi şiddet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 8). [derdi şiddet bulurdı, -ur, -dı]*

derdli: *Derdi olan, kederli.*

1. ʿAfv-ı dil-i zārumı recā ḳıl
   Bu **derdli** göñlüme devā ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 84). [derdli,]*

derdlü: *Derdi olan, kederli.*

1. Ol **derdlü** dillerüñ ṭabībi
   Ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 21). [derdlü,]*

derdmend: *Derdi olan, dertli, üzüntülü.*

1. Yā Rab meded it ki **derdmendem**
   Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 1). [derdmendem, -em]*
2. Terġībler itdi **derdmende**
   Uġratdı bunuñla niçe bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 95). [derdmende, -e]*
3. Gösterdi rıżā vü gitdi miskīn
   Bī-çāre vü **derdmend** ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 4). [derdmend,]*
4. El-ḥāṣıl o **derdmend** ü medhūş
   Ol zār u zebūn u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 79). [derdmend,]*

5. İẖlāṣ ile ola müstmendüm
   Cān ile ḳapumda **derdmendüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 128). [derdmendüm, -üm]*
6. Nāz ile sürüp hemān semendin
   Ḳarşuladı zār u **derdmendin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 80). [derdmendin, -in]*

dergāh: *Kapı, eşik, huzur, makam.*

1. Dergāhuña ʿarż-ı ḥāle geldüm
   İẓhār-ı ġam u melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 15). [dergāhuña, -uñ, -a]*
2. Ol ḳullaruñuñ günāh kārı
   Dergāhuña eyledükde zārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 62). [dergāhuña, -uñ, -a]*
3. El-ḥāṣıl o gül-bün-i leṭāfet
   Dergāhına eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 102). [dergāhına, -ın, -a]*
4. Gel leşker-i bī-şümār ile tīz
   Dergāhuma yüz sür it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 24). [dergāhuma, -um, -a]*
5. Dergāhuma gel ḳabāḥat itme
   Ben server-i ḫayl-i aşfiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 35). [dergāhuma, -um, -a]*

dergāh-ı ḫaḳ'a: *Allah'ın dergâhı, Allah'ın huzuru.*

1. Dergāh-ı Ḫaḳ'a idüp münācāt
   Bu vech ile ʿarż ḳıldı ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 81). [dergāh-ı ḫaḳ'a, -a]*

dergāh-ı ḫudā'ya: *Allah'ın dergâhı, huzuru.*

1. Her mücrim ü ʿāṣī vü günehkār
   Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 56). [dergāh-ı ḫudā'ya, -ya]*

dergāh-ı ḳabīle-i ʿarab'dan: *Arap kabilesinin (milletinin) dergahı.*

1. Aşmış niçe pül ü niçe der-bend
   Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 14). [dergāh-ı ḳabīle-i ʿarab'dan, -dan]*

dergāh-ı şehe: *Şahın dergâhı.*

1. Ferhād bu kāra niyyet itdi
   Dergāh-ı şehe ʿazīmet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 98). [dergāh-ı şehe, -e]*

dergāh-ı şehen-şeh-i muʿaẓẓam: *Çok büyük ve yüce şahlar şahının dergâhı.*

1. Yaʿnī der-i pādşāh-ı aʿẓam
   Dergāh-ı şehen-şeh-i muʿaẓẓam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 64). [dergāh-ı şehen-şeh-i muʿaẓẓam,]*

dergāh-ı sipihr-i rütbetine: *Gökyüzü (kadar yüksek) dergâhın rütbesi.*

1. ʿAzm eyledi bāb-ı devletine
   Dergāh-ı sipihr-i rütbetine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 80). [dergāh-ı sipihr-i rütbetine, -i, -n, -e]*

dergeh: *Kapı, eşik, huzur, makam.*

1. Dünyā ola **dergehüñde** muḥtāc
   Hep ola elüñde taḫt ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 45). [dergehüñde, -üñde]*

dergeh-i ḫudāvend: *Allah'ın dergâhı, huzuru.*

1. Virmezse netīce ger bu peyvend
   Ḫāżır baña **dergeh-i ḫudāvend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 20). [dergeh-i ḫudāvend,]*

der-i āstāne: *Dergâhın kapısı.*

1. Ol vaʿde ile revāne oldı
   Ḳaṣdı **der-i āstāne** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 32). [der-i āstāne,]*

der-i bārgāha: *Yüksek bir makamın kapısı.*

1. Geldi **der-i bārgāha** ġamnāk
   Şāha bu peyāmı virdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 7). [der-i bārgāha, -a]*

der-i devlete: *Devlet kapısı.*

1. Fermānuñ olursa ey perī-zād
   Gelsün **der-i devlete** o nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 84). [der-i devlete, -e]*

der-i devletin: *Devlet/saadet kapısı.*

1. Yā Rab **der-i devletin** güşād it
   Menzilüñe cümleyi ʿibād it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 77). [der-i devletin, -in]*

der-i dürc-i beyt-i aḥmed: *Ahmet'in (Hz. Muhammet'in) (mücevher kutusu olan) evinin kapısı.*

1. Oldur **der-i dürc-i beyt-i Aḥmed**
   Teʾyīd-i resūl ile müʾeyyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 9). [der-i dürc-i beyt-i aḥmed,]*

der-i ḫıdmetüñde: *Hizmet kapısı.*

1. Yetmez mi bu kim dil-i figende
   Oldı **der-i ḫıdmetüñde** bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 94). [der-i ḫıdmetüñde, -üñ, -de]*

der-i pādşāh-ı aʿẓam: *En büyük padişahın yeri.*

1. Yaʿnī **der-i pādşāh-ı aʿẓam**
   Dergāh-ı şehen-şeh-i muʿaẓẓam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 63). [der-i pādşāh-ı aʿẓam,]*

dermān: *Çare, çözüm, çıkış yolu.*

1. Bir çāre meded belāda ḳaldum
   Dermān irgür ʿanāda ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 50). [dermān,]*
2. Bir derd ü belāya uġradum kim
   Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 38). [dermān,]*

dermān bulasın: *Çare bulmak, iyi olmak.*

1. Tā kim iresin viṣāl-i yāra
   Dermān bulasın dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 22). [dermān bulasın, -a, -sın]*

dermān bulasın: *Çare bulmak, iyi olmak.*

1. Tā kim iresin viṣāl-i yāra
   Dermān bulasın dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 22). [dermān bulasın, -a, -sın]*

der-pey: *Ardı sıra, arkasından.*

1. Dāyim ola baḫt hem-nişīnüñ
   Devlet **der-pey** ẓafer ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 18). [der-pey,]*

dert: *Acı, üzüntü, keder, tasa, sıkıntı.*

1. Ol ḳılmış idi bu kārı peydā
   Tā eyleye **derdine** müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 12). [derdine, -i, -ne]*

derūn: *Gönül, insanın iç alemi.*

1. Al destüñe cām-ı lāle-gūnı
   Tā arta **derūnumuñ** cünūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 4). [derūnumuñ, -um, -uñ]*
2. Şād olmaz idi **derūnı** bir dem
   Teng olmış idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 69). [derūnı, -ı]*
3. ʿAşḳ āteşi yandurup **derūnın**
   Ẓāhir ḳılmış ḳamu cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 143). [derūnın, -ı, -n]*
4. Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes
   Tā ol ġam ola **derūnına** bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 170). [derūnına, -ı, -n, -a]*
5. Ġayretle olur **derūnı** memlū
   Ḫışm ile ṭolar o yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 79). [derūnı, -ı]*
6. Bī-raḥm idi saḫt idi **derūnı**
   Olmışdı cihān anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 39). [derūnı, -ı]*

dervīş: *Allah için alçakgönüllülüğü ve fukarâlığı kabul eden veya bir tarîkata bağlı bulunan kimse.*

1. Şol dem ki irişe rūz-ı maḥşer
   Dervīş ile şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 54). [dervīş,]*
2. Ol şāh u men nizār **dervīş**
   Sulṭān ol men figār **dervīş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 47). [dervīş,]*
3. Ol şāh u men nizār **dervīş**
   Sulṭān ol men figār **dervīş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 48). [dervīş,]*

derya: *Deniz.*

1. Baḥr-i kefi ḫalḳa itse iʿṭā
   Āb eylese zehresini **deryā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 4). [deryā,]*
2. Cūş eylese leşkeri çü **deryā**
   Fersaḫ fersaḫ ḳaçardı aʿdā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 11). [deryā,]*
3. Çeşminden aḳıtdı niçe **deryā**
   Didi ki eyā ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 45). [deryā,]*
4. Şīrīn bu ḥikāyeti idüp gūş
   Deryā gibi eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 72). [deryā,]*
5. Emvātı görürse ḥay ṣanur hep
   Deryā ṣuyı görse mey ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 32). [deryā,]*

deryā-yı belāda: *Felaketler, dertler denizi.*

1. Deryā-yı belāda bir ġarīḳem
   İḥsānuñ ola meger refīḳem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 49). [deryā-yı belāda, -da]*

deryā-yı ġam u ʿanāya: *Güçlük ve dert denizi.*

1. Çünkim beni bu belāya ṣalduñ
   Deryā-yı ġam u ʿanāya ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 16). [deryā-yı ġam u ʿanāya,]*

deryā-yı ḳażāya: *Belā denizi.*

1. Yoḳ yire belāya uġramışsın
   Deryā-yı ḳażāya uġramışsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 100). [deryā-yı ḳażāya, -y, -a]*

deryā-yı melāmet: *Melamet denizi.*

1. Faḳr ile felāket aşdı başdan
   Deryā-yı melāmet aşdı başdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 34). [deryā-yı melāmet,]*

deryā-yı mürüvveti: *Cömertlik denizi.*

1. Ḳayṣer idicek bu ḳışṣayı gūş
   Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 28). [deryā-yı mürüvveti, -i]*

deryā-yı mürüvveti: *Cömertlik denizi.*

1. Ḳayṣer idicek bu ḳışṣayı gūş
   Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 28). [deryā-yı mürüvveti, -i]*

dest: *Bilekten başlayarak parmak uçlarına kadar uzanan, iş yapmaya ve tutmaya yarayan organ, el.*

1. Alsam bu revişde **deste** ḫāme
   Gelse ḳalemüm benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 37). [deste, -e]*
2. Al **destüñe** cām-ı lāle-gūnı
   Tā arta derūnumuñ cünūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 3). [destüñe, -üñe]*
3. Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend
   ʿAşḳ eyledi **dest** ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 148). [dest,]*
4. Her **destden** anı nūş ḳılmañ
   Her tāze nigārı yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 5). [destden, -den]*
5. Al **destüñe** tīġ-ı ābdārı
   İsterseñ eger viṣāl-i yārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 95). [destüñe, -üñ, -e]*

destgāh: *İş yeri, tezgâh (Mecazen dünya).*

1. Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun
   Ḫaḳ mesned ü **destgāhuñ** olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 16). [destgāhuñ, -uñ]*
2. Şābūr didi ki emr şāhuñ
   Ḫaḳḳ ola hemīşe **destgāhuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 76). [destgāhuñ, -uñ]*
3. Sen ol ḳamu ġuṣṣada penāhum
   Nā-dānları itme **destgāhum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 24). [destgāhum, -um]*

destgāh: *Tezgah; kudret, iktidar.*

1. Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun
   Her ḥālde **destgāhuñ** olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 92). [destgāhuñ, -uñ]*
2. Ġam günleri **destgāh** bilmez
   Kimdür baña ṭavr ider muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 51). [destgāh,]*

dest-gīr: *Düşenin elinden tutan, yardımcı olan.*

1. Çün itdüñ esīr ben faḳīri
   Ol yine bu ġamda **dest-gīri** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 68). [dest-gīri,]*
2. Yoḳ sencileyin ʿöẕür-peẕīrüm
   Sensin bu elemde **dest-gīrüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 48). [dest-gīrüm, -üm]*
3. Dünyāya beni esīr ḳılma
   Baña anı **dest-gīr** ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 18). [dest-gīr,]*

dest-i āfāt: *Afetlerin eli.*

1. Pejmürde ḳılup beni beliyyāt
   Dāmānuma irse **dest-i āfāt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 116). [dest-i āfāt,]*

dest-i ezel: *Ezel eli, ezelde insanların kaderini tayin eden el.*

1. Beñzemez ẕerre ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan
   Eylemiş her birini **dest-i ezel** ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 4). [dest-i ezel,]*

destūr: *İzin, müsaade.*

1. Şehden dileyüp şikāra **destūr**
   Oldı ḫademiyle şehrden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 15). [destūr,]*

destūr virdi: *İzin vermek.*

1. Çün geldi ol āstāna Şābūr
   Maḥremlige virdi şāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 12). [destūr virdi, -di]*
2. Virdi anı ḳatle şāh destūr
   Cellād ile geldi zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 9). [destūr virdi, -di]*

destūr virdi: *İzin vermek.*

1. Ol şāh-ı yegāne Muṣṭafā'dan
   Pervīz o peyke virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 18). [destūr virdi, -di]*

destūr virince: *İzin vermek.*

1. Şīrūye virince aña destūr
   Girdi ḳabre o zār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 31). [destūr virince, -ince]*

devā: *Çare, derman.*

1. ʿAfv-ı dil-i zārumı recā ḳıl
   Bu derdli göñlüme **devā** ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 84). [devā,]*
2. Ey derd ü ġam **devāsı** Şābūr
   Maḥzūn dilüñ şafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 13). [devāsı, -sı]*

3. Senden irişür yine **devāsı**
   Sensin dil ü cānumuñ şafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 17). [devāsı, -sı]*
4. Dil ḫaste **devāya** ḳudretüm yoḳ
   Yüḳ üstüme düşdi ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 27). [devāya, -y, -a]*

devā bulur: *Sıkıntıyı çözümlemek, atlatmak, çaresizliği yenmek.*

1. Bu derd ʿaceb **devā bulur** mı
   Görmege anı mecāl olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 9). [devā bulur, -ur]*

devā yitişdür: *Devâ yetiştirmek, yardım etmek.*

1. Yā Rab baña bir meded irişdür
   Derd aldı beni **devā yitişdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 30). [devā yitişdür,]*

devlet: *Baht, talih, büyük saadet, kut, büyük mutluluk.*

1. Ol perī-rūyı gözümden itdi pinhān rūzgār
   Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm **devletüm** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 4). [devletüm, -üm]*
2. Olduḳca bu **devlet** ile mesrūr
   Düşmenleri ola zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 87). [devlet,]*
3. Şeh **devletine** senāya başla
   Ḳaldur elüñi duʿāya başla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 71). [devletine, -i, -n, -e]*
4. Ḫaḳḳ eyleye **devletüñ** ziyāde
   Ol ḥaşre degin dem-i ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 41). [devletüñ, -üñ]*

5. Dāyim ola baḫt hem-nişīnüñ
   Devlet der-pey ẓafer ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 18). [devlet,]*
6. Ger ḥāṣıl olursa baña **devlet**
   Bu ḫıdmete göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 35). [devlet,]*
7. Bir ḥabbe irişse **devletüñden**
   Dünyālara virmeyem anı ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 43). [devletüñden, -üñ, -den]*
8. Görsün beni şād u kām olsun
   Maḳṣūdını **devletümde** bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 38). [devletümde, -üm, -de]*
9. Devletle getürdiler serāya
   Ḫurşīd muḳārin oldı aya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 91). [devletle, -le]*
10. Devletde iseñ de olma ḫurrem
    Kim ḫor olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 9). [devletde, -de]*

devlet: *Saltanat, iktidar.*

1. İcrā ide cümle ḫalḳa aḥkām
   ʿĀlem bula **devletinde** ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 134). [devletinde, -i, -n, -de]*

devlet: *Bağımsız idare olunan hükumet ve ülke; bir hükumet idaresince teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.*

1. Gelsün baña ʿarż-ı şanʿat itsün
   Tā **devlete** ire ḫıdmet itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 88). [devlete, -e]*

2. Bulmaz mı ḳabūl **devletüñ** hīç
   Elden çıḳar mı rifʿatüñ hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 109). [devletüñ, -üñ]*

devlet-i bī-beḳāya: *Geçici mutluluk.*

1. Ey ṭūl-i emel çeken ġarībān
   Bu **devlet-i bī-beḳāya** ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 2). [devlet-i bī-beḳāya, -y, -a]*

devr: *Devir, zaman, çağ.*

1. Ki ey çerḫ elüñden āh u feryād
   Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 78). [devrüñde, -üñ, -de]*
2. Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü cevrüñ
   Bu ḥāl üzre ḳalur mı **devrüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 68). [devrüñ, -üñ]*

devr eyledi: *Dönüp dolaşmak.*

1. Rengīn ü laṭīf sāġar-ı mey
   Devr eyledi meclisi pey-ā-pey *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 18). [devr eyledi, -di]*

devrān: *Devir, felek, zaman, deveran, dünya.*

1. Devrān beni ġamla lāl ḳıldı
   Āvāre vü pāy-māl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 31). [devrān,]*

di: *Anlatmak, ifade etmek, dile getirmek. II Belirtmek, açıklamak.*

1. Didi ki eyā ḥabīb-i ḫālıḳ
   Mecmūʿ-ı rüsül içinde fāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 15). [didi, -di]*

2. Ḫaḳ saña idüp selām-ı bī-ḥad
   Didi ki peyām-berüm Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 20). [didi, -di]*
3. Cibrīl **didi** çü bu kelāmı
   İtmāma yetürdi ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 29). [didi, -di]*
4. Gūş itdi çü bu sözi o mehveş
   Biñ nāz ile **didi** ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 44). [didi, -di]*
5. Aʿdāyıla eylese neberdi
   Her seyr iden o neberdi **dirdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 24). [dirdi, -r, -di]*
6. Şābūr **didi** ki emr şāhuñ
   Taşvīr ideyin yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 105). [didi, -di]*
7. Ammā ne **disün** ne ḥāl itsün
   Ne güne maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 147). [disün, -sün]*
8. Didi bunı ṭut bu işde maʿẕūr
   Ḫālā bu durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 31). [didi, -di]*
9. Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi şāha
   Aḥvāl **dinildi** hep o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 12). [dinildi, -nil, -di]*
10. Ḳāṣıd **didi** kim o yārsevgend
    Göñlüñni alan nigāra sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 99). [didi, -di]*
11. Ḫusrev **didi** kim ne sūd ġamdan
    Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 143). [didi, -di]*

12. Ferhād **didi** ki çıḳa cānum

    Ḫāṣıl ola vaṣl-ı dil-sitānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 147). [didi, -di]*

13. Bustān-ı kelāma āb virdi

    Her ne ki **didi** cevāb virdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 156). [didi, -di]*

14. Hīç ḳatline olmadı rıżāsı

    Didi ki hemān anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 162). [didi, -di]*

15. Pervīz'e irüp peyām-ı şādī

    Geldi **didiler** o nā-murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 116). [didiler, -di, -ler]*

16. Taʿcīl ile irdi ol maḳāma

    Didi ki ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 34). [didi, -di]*

17. Luṭf ile **dir** idi defʿ-i ġam ḳıl

    Ḫaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 3). [dir, -r]*

18. Didi meded ol esīr-i bī-dād

    Bīmār-ı firāḳ yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 51). [didi, -di]*

19. Ferhād'a ḳılup bu ḥāli iʿlām

    Didiler eyā ġarīb-i bed-nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 60). [didiler, -di, -ler]*

20. Bir emr murād idindi Pervīz

    Var **diye** murādını saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 68). [diye, -ye]*

21. Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun

    Her ḥālde destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 91). [didi, -di]*

22. Vāṣıl olıcaḳ serāya ol māh

Ferhād'a **didi** ki bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 104). [didi, -di]*

23. Ḫāk üzre düşüp yıḳıldı miskīn

Cānān **didi** virdi cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 144). [didi, -di]*

24. Çoḳ aġlayasın velī ne ḥāṣıl

Defʿ olmaya **didügüm** ġavāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 20). [didügüm, -dü, -güm]*

25. Bu ḥālete ḫaylī nādim oldı

Didi zeni ḳatl lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 20). [didi, -di]*

26. Andan **didi** ey melek-nihādum

Ser-māye-i ʿömrden murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 11). [didi, -di]*

27. Baʿżı rāvī **didi** ki Şīrīn

Bu vāḳıʿadan olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 1). [didi, -di]*

28. Didi ki vücūdın eylesün ḥak

Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 5). [didi, -di]*

29. Geldi yanına niçe süḫanver

Hep **didiler** ey şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 36). [didiler, -di, -ler]*

30. Dirlerdi ki şükr buldı teskīn

Fürḳatde aḳan sirişk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 105). [dirlerdi, -r, -ler, -di]*

31. Ḫalvetgeh-i şāha geldi ferzend

Kendine **didi** ki ey ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 92). [didi, -di]*

32. Āḫir **didiler** budur sezāvār
    Sulṭān ola oġlı çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 35). [didiler, -di, -ler]*

33. Güş eyleyicek bu ḥāli Şīrīn
    Didi ki eyā şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 8). [didi, -di]*

34. Ol ḫancerüñ üstine düşüp tīz
    Cān virdi vü **didi** āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 36). [didi, -di]*

di-: *Anlatmak, ifade etmek, dile getirmek. II Belirtmek, açıklamak.*

1. Dimem ki bu ḥāle lāyıḳam ben
   Ümmet arasında fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 85). [dimem, --me, --m]*

2. Didi ola sende bunca ḳudret
   Olmaya niçün ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 17). [didi, --di, -]*

3. Nā-geh irişüp peyām-ı şādī
   Geldi **didiler** o meh-nihādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 10). [didiler, --di, --ler]*

4. Didüm ki şehā mürüvvet itdüñ
   Maʿḳūl didüñ işābet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 25). [didüm, --dü, --m]*

5. Didüm ki şehā mürüvvet itdüñ
   Maʿḳūl **didüñ** işābet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 26). [didüñ, -dü, -ñ]*

6. Didüm kerem eyle lāf ḳılma
   Bu vaʿdelere ḫilāf ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 15). [didüm, --dü, --m]*

7. Kimdür **dir** iseñ o şāh-ı aʿẓam
   Ḫāḳān-ı mükerrem ü mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 23). [dir, --r, -]*

8. Bir peyk gelüp irişdi nā-gāh
   Didi ki eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 40). [didi,]*

9. Didiler eyā ferīd-i ʿālem
   Üstād-ı mükerrem ü müfaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 79). [didiler, --di, --ler]*

10. Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun
    Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 15). [didi, --di, -]*

11. Didi ki eyā şeh-i muẓaffer
    Dārā-yı güzīn-i heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 35). [didi, --di, -]*

12. Didi ki eyā yegāne üstād
    Çün eyledüñ ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 101). [didi, --di, -]*

13. Dir aña baḳan zihī muṣavvir
    Kim yazmaġa cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 119). [dir, -r]*

14. Didi o dem ey yegāne üstād
    ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 1). [didi, --di, -]*

15. Bu ṭarz ile naḳl ider kelāmın
    Böyle **didi** ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 14). [didi, -di]*

16. Didi meded ey yegāne Şābūr
    Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 37). [didi, -di]*

17. Fi’l-ḥāl çıḳardı anı üstād

    Didi naẓar eyle ey perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 42). [didi, -di]*

18. İcrā-yı ḥükūmet eyledi māh

    Kim **didi** sipihr bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 10). [didi, -di]*

19. Şābūr’ı idüp evine daʿvet

    Didi ki eyā ḫuceste-ḫaṣlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 42). [didi,]*

20. Şābūr **didi** ki ey perī-zād

    Bir çāre ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 49). [didi, -di]*

21. Ṣarf itdi bu maṣlaḥatda maḳdūr

    Didi ki eyā yegāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 68). [didi, -di]*

22. Şābūr **didi** ki emr şāhuñ

    Ḫaḳḳ ola hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 75). [didi, -di]*

23. Şīrīn işidince bu kelāmı

    Didi ilet aña bu peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 86). [didi, --di, -]*

24. Didi ki eyā yegāne üstād

    Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 117). [didi, -di]*

25. Didi ki nedür şehüñ murādı

    Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 7). [didi, -di]*

26. Didi ne ʿaceb belāya düşdüm

    Bir ummadıġum ḳażāya düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 21). [didi, -di]*

27. Bir derd ü belāya uġradum kim

    Dermān **didügümce** oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 38). [didügümce, -düg, -ümce]*

28. Geldükde ḥarīm-i ḫāṣṣa Ferhād

Şeh itdi ḫiṭāb **didi** üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 16). [didi, -di]*

29. Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh

Dāyim ideʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 39). [didi, -di]*

30. Didi neʿaceb fesānedür bu

Ne vāḳıʿa-i yegānedür bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 43). [didi, -di]*

31. Pervīz **didi** ki bu ne işdür

Ne cünbiş-i bed ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 55). [didi,]*

32. Ḫādim aña ṭoġrı vardı çālāk

Didi neden oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 78). [didi, --di, -]*

33. Didi ki zebūn-ı derd-iʿaşḳam

Ālūde-i hemm-i gerd-iʿaşḳam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 83). [didi, --di, -]*

34. Didi seni şāh daʿvet itdi

İẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 91). [didi, --di, -]*

35. Ferhād **didi** ki ben gedāyam

Sulṭān ḥaremine nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 95). [didi, --di, -]*

36. Didi neʿaceb yemīn virdüñ

Ṣabr ile ḳarārımı giderdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 107). [didi, --di, -]*

37. Ferhād **didi** ki ey cevān-merd

Mesken baña şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 125). [didi, --di, -]*

38. Ḫusrev **didi** kim nedür ne kāruñ

    Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 133). [didi, -di]*

39. Ferhād **didi** ki ben müʾebbed

    Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam muḳayyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 137). [didi, -di]*

40. Didiler o bir ġarīb-dildür

    Bir künc-i ferāġda muʿtezildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 49). [didiler, -di, -ler]*

41. Didi ki nedür bu kār-ı mühmel

    Bu cünbiş-i bed bu kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 85). [didi,]*

42. Didi nʾola başum üzre meʾmūr

    Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 3). [didi, --di, -]*

43. Didi ki eyā şeh-i muẓaffer

    Ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 15). [didi, --di, -]*

44. İtdi aña cān ile riʿāyet

    Didi ṣaḳın olma pür-melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 30). [didi,]*

45. Hem ḳayṣere itdi çoḳ s̲enālar

    Āḫir yüz urup **didi** duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 30). [didi, --di, -]*

46. Ferhād yüz urdı itdi maḳbūl

    Didi nʾola her ne ise meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 84). [didi, -di]*

47. Didi nedür ey ġarīb ü nālān

    Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 81). [didi, -di]*

48. Çeşminden aḳıtdı niçe deryā
    Didi ki eyā ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 46). [didi, --di, -]*

49. Bu ḥāle taʿaccüb itdi Şīrīn
    Didi ki eyā ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 94). [didi, --di, -]*

50. Çün **didi** bu ḥāli şehryāra
    Kim mevt irişdi ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 15). [didi,]*

51. Bir bir **didiler** ḥikāyetini
    Ol pīre-zenüñ rivāyetini *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 49). [didiler, -di, -ler]*

52. Şāha **didiler** idüp zemīn-būs
    Kim elçi irişdi ey ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 11). [didiler, -di, -ler]*

53. Bu resme idüp beyān-ı ḥāli
    Böyle **didi** bu ġam-ı melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 4). [didi, --di, -]*

54. Didi ki meded açuñ o māhı
    Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 27). [didi, --di, -]*

dībāce-nüvīs-i defter-i ġam: *Dert defterinin ön söz yazarı.*

1. Dībāce-nüvīs-i defter-i ġam
   Sīr-āb gül-i riyāż-ı mātem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 3). [dībāce-nüvīs-i defter-i ġam,]*

dil: *Gönül.*

1. Dili bir gevher-i nā-yāba ḫarīdār ḳılup
   Āẕerī yine beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 3). [dili, -i]*

2. Bir ḥālete düşmüşem ki ġamnāk
   Yoḳdur **dil** ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 14). [dil,]*
3. Ol derdlü **dillerüñ** ṭabībi
   Ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 21). [dillerüñ, -ler, -üñ]*
4. Ammā ki ḥużūr-ı ḳalb yoḳdur
   Dilde sebeb-i ġumūm çoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 28). [dilde, -de]*
5. Ne **dilde** beyāna ṭāḳatüm var
   Ne yazmaġa elde ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 23). [dilde,]*
6. Ḫālā o zamān irişmedi **dil**
   Luṭfuñla ola murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 59). [dil,]*
7. Envāʿ-ı feżāʾil ile meşhūr
   Dillerde maʿārif ile meẕkūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 4). [dillerde, -ler, -de]*
8. Maḫzūn **dilümde** çoḳ mesāʾil
   Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ u feżāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 49). [dilümde, -üm, -de]*
9. Tā kim ola **dilde** nuṭḳa ḳudret
   Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 13). [dilde, -de]*
10. ʿAdliyle çıḳarmış ol ḳadar ad
    Dillerde güm oldı nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 48). [dillerde, -ler, -de]*
11. Senden irişür yine devāsı
    Sensin **dil** ü cānumuñ ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 18). [dil,]*
12. Ey derd ü ġam devāsı Şābūr
    Maḫzūn **dilüñ** ṣafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 14). [dilüñ, -üñ]*

13. Cān bāde-i ḥayret ile medhūş

    Dil ʿālemi eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 6). [dil,]*

14. Mey olmasa **dilde** ḳāl olmaz

    Söz söylemege mecāl olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 9). [dilde, -de]*

15. Terk eyledi **dildeki** neşāṭı

    Divşürdi neşāṭ-ı inbisāṭı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 49). [dildeki, -de, -ki]*

16. Ḫüzn ile tenüm füsürde ḳılduñ

    Derd ile **dilümi** mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 58). [dilümi, -üm, -i]*

17. Şād oldı o gül-ruḫ u gül-endām

    Bu niyyete itdi **dilden** iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 64). [dilden, -den]*

18. Dil ḫaste devāya ḳudretüm yoḳ

    Yüḳ üstüme düşdi ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 27). [dil,]*

19. Didi ki nedür şehüñ murādı

    Kim **dilden** ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 8). [dilden, -den]*

20. Beẕl eyledi emr-i şāha mechūd

    Biñ cān u **dil** ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [dil,]*

21. Dilden ḳamusın idüp ferāmūş

    Oldı mey-i ḥayret ile medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 71). [dilden, -den]*

22. Çün ʿālem-i vaṣla cānı yetdi

    Dilden iki ʿālemi unıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 48). [dilden, -den]*

23. Bu ṭaʿnı işitdi yārdan çün
ʿAzm-i sefer itdi **dilden** ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 6). [dilden, -den]*

24. Şükr eyle Ḫudā'ya olma pür-ġam
Defʿ eyle **dilüñde** ḳalmasun hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 34). [dilüñde, -üñ, -de]*

25. Bir ḥāl ile gördi anı Şīrīn
Kim **dilden** o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 78). [dilden, -den]*

26. Rüsvāy-ı zamāneyem ġamuñdan
Dillerde fesāneyem ġamuñdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 98). [dillerde, -ler, -de]*

27. Ṣabrın ṭaġıdur gider ḳarārı
Ḳalmaz söze **dilde** iḳtidārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 26). [dilde, -de]*

28. ʿArż eyledi ḥażrete niyāzın
Keşf eyledi **dilde** gizlü rāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 44). [dilde, -de]*

29. Her bār **dilinde** nām-ı Ferhād
Eylerdi o zārı dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 109). [dilinde, -i, -n, -de]*

30. Ferhād'dan al kemāl-i ʿibret
Tā ḳalmaya **dilde** ḥubb-ı devlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 26). [dilde,]*

31. Gūş eyle kelām-ı üstādı
Terk it ḳamu **dildeki** murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 24). [dildeki, -de, -ki]*

32. Bu yaña o şemʿ-i meclis-efrūz
Yaḳdı **diline** fetīle-i sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 16). [diline, -i, -n, -e]*

33. İtdi **dil** ü cānda derd ü ġam yir
    Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [dil,]*
34. Ol zülf anuñ şeb itdi rūzın
    Arturdı o derdi **dilde** sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 72). [dilde, -de]*
35. Ammā n'ideyin sipihr-i ġaddār
    Dāyim **dile** virmede yüz āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 42). [dile, -e]*

dil-: *Gönül.*

1. Dil virmeyem olsa ġayr ḥūrī
   Terk itdi **dilüm** ḳamu sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 24). [dilüm, -üm]*

dil bağlañuz: *Severek bağlanmak, içten sevmek, aşık olmak.*

1. Şīrīn gibi yāra bağlañuz dil
   Tā olmaya şoñra ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 7). [dil bağlañuz, -ñuz]*

dil sengi: *Gönül taşı.*

1. Kār eyledi ḫāṭır-ı nigāre
   Oldı **dil sengi** pāre pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 32). [dil sengi,]*

dil virmeyem: *Gönül vermek, sevmek, âşık olmak.*

1. Dil virmeyem olsa ġayr ḥūrī
   Terk itdi dilüm ḳamu sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 23). [dil virmeyem, -me, -y, -em]*

dil-ārā: *Gönlü süsleyen (güzel), sevgili.*

1. Gör kim buña var mı mis̱l ü hem-tā
   Bir rūḥ-ı muṣavver ü **dil-ārā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 44). [dil-ārā,]*
2. Uydurmayup adım ol **dil-ārā**
   Ṣaḥrāya revāne oldı tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 35). [dil-ārā,]*

dil-ārām: *Gönle huzur veren.*

1. Ḫūrī gibi cismi nāzük-endām
   İtmezdi yüzin gören **dil-ārām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 12). [dil-ārām,]*

dil-āvīz: *Gönlü çeken, gönlü kendine cezbeden güzel.*

1. Bir vech ile eyledi **dil-āvīz**
   Çü kendü gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 127). [dil-āvīz,]*

dil-ber-i gül-ruḫ: *Gül yanaklı gönül alan (sevgili).*

1. Ol vaḳt meger o yār-ı gülfām
   Ol **dil-ber-i gül-ruḫ** u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 18). [dil-ber-i gül-ruḫ,]*

dil-ber-i gül-ruḫ: *Gül yanaklı gönül alan (sevgili).*

1. Ol **dil-ber-i gül-ruḫ** u gül-endām
   Ol yār-ı perīveş ü dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 75). [dil-ber-i gül-ruḫ,]*

dil-ber-i ḫūb: *Güzel sevgili.*

1. Cemʿ olmışdı hezār maḥbūb
   Biñ **dil-ber-i ḫūb** u yār-ı merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 24). [dil-ber-i ḫūb,]*

dildār: *Gönlü kendine bağlayan, sevgili.*

1. Dildār olıcaḳ ṣadāḳat-engīz
   Ġayre olımaz maḥabbet-āmīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 3). [dildār,]*
2. Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār
   Kim müjde saña irişdi **dildār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 40). [dildār,]*
3. Çün ḥamd sözin tamām yazdı
   Dildārına bir selām yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 10). [dildārına, -ı, -n, -a]*
4. Dildār senüñdür olma ġamgīn
   Bulsun dil-i bī-ḳarār teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 39). [dildār,]*
5. Ger var ise sende ʿaḳl u idrāk
   Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 34). [dildār,]*
6. Daʿvet Buyurduḳlarıdur
   Bir ṣubḥ gelür ol iki **dildār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 2). [dildār,]*

dildār-ı semen-ʿizār u gül-rūy: *Gül yüzlü ve yasemin yanaklı sevgili.*

1. Dildār-ı semen-ʿiẕār u gül-rūy
   Mānend-i ʿabīr zülfi ḫoş-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 57). [dildār-ı semen-ʿiẕār u gül-rūy,]*

dil-dūz: *Gönül delen, gönle batan.*

1. Bu ḥāl ile ol şaḳī-i cān-sūz
   Bir tīġ alur eline **dil-dūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 110). [dil-dūz,]*

dile-: *Arzu etmek, istemek.*

1. Daḫi **dilerem** ʿināyetüñden
   Luṭf u kerem ü mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 41). [dilerem, -r, -em]*

dile-: *İstemek, dilemek.*

1. Şehden **dileyüp** şikāra destūr
   Oldı ḫademiyle şehrden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 15). [dileyüp, -y, -üp]*

dile: *Arzu etmek, istemek.*

1. Ḫusrev işidüp bu güft ü gūyı
   Görmek **diledi** o māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 34). [diledi, -di]*

dil-efgār: *Gönlü yaralı.*

1. Ben nice bu ġamdan olmayam zār
   Maḥzūn u belā-keş ü **dil-efgār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 30). [dil-efgār,]*

dil-efrūz: *Gönül aydınlatan, gönle ferahlık veren, sevindiren.*

1. Oldı yüzi gün gibi **dil-efrūz**
   Ruḫsāresi āteş-i ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 121). [dil-efrūz,]*

dil-figār: *Gönlü yaralı.*

1. Bī-çāreñi şermsār ḳılma
   Dil-ḫasteñi **dil-figār** ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 30). [dil-figār,]*

2. Vaṣl ārzūsıyla **dil-figāram**
   Görmege anı ümīdvāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 9). [dil-figāram, -am]*
3. K'ey yār-ı melek-ḫıṣāl Şābūr
   Ġam-ḫ∨ār u **dil-figār** u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 54). [dil-figār,]*
4. Bir yaña cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn
   Eyler anı **dil-figār** u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 30). [dil-figār,]*

dil-firīb: *Cazibeli, hoş.*

1. Bir şūḫ idi **dil-firīb** ü ṭannāz
   Bir serv idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 19). [dil-firīb,]*

dil-ḫaste: *Gönlü hasta, hasta gönüllü II âşık.*

1. Bī-çāreñi şermsār ḳılma
   Dil-ḫasteñi dil-figār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 30). [dil-ḫasteñi, -ñ, -i]*
2. Bend-i elemiyle zār ḳılma
   Dil-ḫasteleri nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 122). [dil-ḫasteleri, -ler, -i]*
3. Dil-ḫastesinüñ olup ṭabībi
   Yār isteyü geldi ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 59). [dil-ḫastesinüñ, -s, -i, -n, -üñ]*

dil-iʿāşıḳa: *Âşığın gönlü.*

1. Her ṣafḥasın eyle siḥr-perdāz
   Olsun **dil-iʿāşıḳa** füsūn-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 8). [dil-iʿāşıḳa, -a]*

dil-i bī-ḳarār: *Huzursuz gönül.*

1. Dildār senüñdür olma ġamgīn
   Bulsun **dil-i bī-ḳarār** teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 40). [dil-i bī-ḳarār,]*

dil-i figāra: *Yaralı gönül.*

1. Tā kim iresin viṣāl-i yāra
   Dermān bulasın **dil-i figāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 22). [dil-i figāra, -a]*
2. Yaḳdı niçe dāġ-ı ḳalb-i zāra
   Virdi niçe ġam **dil-i figāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 54). [dil-i figāra, -a]*

dil-i figende: *Âşık ve çaresiz gönül.*

1. Yetmez mi bu kim **dil-i figende**
   Oldı der-i ḫıdmetüñde bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 93). [dil-i figende,]*

dil-i mübtelāyı: *Tutkun, âşık gönül.*

1. İdüp **dil-i mübtelāyı** maġrūr
   Şoñra elemüñle itme mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 17). [dil-i mübtelāyı,]*

dil-i zār: *Ağlayan, inleyen gönül.*

1. Yeter bu ġam **dil-i zār** u ḫazīne
   Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 5). [dil-i zār,]*

dilinden yüz sem aḳdı: *Dilinden zehir akmak, kötü ya da acı şeyler söylemek.*

1. Ferhād'a ḫiṭāb idüp hemān-dem
   Zehr ile dilinden aḳdı yüz sem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 96). [dilinden yüz sem aḳdı, -dı]*

dil-pesend: *Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği.*

1. Eṭvārı güzel revişde aʿlā
   Her şīvesi **dil-pesend** ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 90). [dil-pesend,]*

dil-pezīr: *Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği, gönlün kabul ettiği.*

1. Dünyā ṭolu var mıdur ẓahīri
   Kim ṭālib ola o **dil-peẕīri** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 48). [dil-peẕīri, -i]*

dil-şād: *Gönlü hoş, mutlu, sevinmiş.*

1. Bir merd irişdi şūḫ u **dil-şād**
   Taşvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 43). [dil-şād,]*

dimāġ: *Akıl, bilinç, şuur.*

1. Gīsūların itse ʿarbede-sāz
   Sevdāsı olur **dimāġa** dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 72). [dimāġa, -a]*

dīn: *İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütününü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.*

1. Ol ṣūrete her kim olsa nāẓır
   Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 132). [dīnin, -in]*

diñle: *İşitmek, kulak vermek.*

1. Her-cāyī perīye māyil olmañ
   Diñleñ bu kelāmı ġāfil olmañ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 16). [diñleñ, -ñ]*

dirʿ: *Deri ve telden yapılmış savaş zırhı.*

1. Seyl oldı döküldi ḫūn-ı düşmen
   Yüz pāre olurdı **dir**ʿ ü cevşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 18). [dirʿ,]*

dirīġ: *"Çok yazık, eyvahlar olsun" anlamlarına gelir.*

1. Yüz ḥayf u **dirīġ** cānum alduñ
   Ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 17). [dirīġ,]*

dīvāne: *Aşk etkisiyle kendinden geçmiş,aklı başında olmayan âşık.*

1. Baḳmazdı hemīşe ḫūr-ı ʿīne
   Dīvāne olaydı kendüsine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 80). [dīvāne,]*
2. Seḥḥār gözi ki ide efsūn
   Dīvānesi ola ḥadden efzūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 66). [dīvānesi, -si]*

dīvāne-dil-i zamāne: *Zamanının divane gönüllüsü (âşık).*

1. Ṭaġlar yolına revāne oldı
   Dīvāne-dil-i zamāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 54). [dīvāne-dil-i zamāne,]*

dīvāne-i zülf ü ḫāl oldı: *(Sevgilinin) saçı ve beninin şaşkını olmak.*

1. Dīvāne-i zülf ü ḫāl oldı
   Bī-çāre şikeste-ḥāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 31). [dīvāne-i zülf ü ḫāl oldı, -dı]*

dīvān-ı resūle: *Resulün (Hz. Muhammet) yüce meclisi.*

1. Bū Bekr ü ʿÖmer ʿAlī vü ʿOsmān
   Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 8). [dīvān-ı resūle,]*

divşür-: *Devşirmek, toplamak, derlemek.*

1. Terk eyledi dildeki neşāṭı
   Divşürdi neşāṭ-ı inbisāṭı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 50). [divşürdi,]*

diyār: *Memleket, ülke, belde.*

1. Ardumca bu ola mülki cāyı
   Bu vire **diyārıma** niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 126). [diyārıma, -ım, -a]*
2. İtmiş o **diyārı** pāy-ı taḫtı
   Açılmış anuñla rūy-ı baḫtı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 43). [diyārı, -ı]*
3. Medḥ itdi bu vech ile **diyārın**
   Gülzār u bahār u lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 31). [diyārın, -ın]*
4. Bu cümleden artuḳ ol **diyāruñ**
   Ol lālesitān u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 37). [diyāruñ, -uñ]*
5. Varup o **diyāra** eyleyem ʿarż
   Tā ola bu yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 27). [diyāra, -a]*

6. Anuñ daḫi ḳalmadı ḳarārı
   Terk eyledi āḫir ol **diyārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 12). [diyārı, -ı]*
7. Terk eyledi mesken ü **diyārın**
   Çaldı yire neng ü iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 57). [diyārın, -ın]*
8. Ne güne **diyārdur** diyāruñ
   Vaṣf it bize bāġ u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 123). [diyārdur, -dur]*
9. Her birisi ṭutdı bir **diyārı**
   Bir güne mekān u reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 67). [diyārı, -ı]*
10. Ne güne diyārdur **diyāruñ**
    Vaṣf it bize bāġ u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 123). [diyāruñ, -uñ]*
11. Bir gün ki leṭāfet-i bahārī
    Ḫurrem ḳılur idi her **diyārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 2). [diyārı, -ı]*
12. Bir tāze cevān idi nigārı
    Ḳul eylemiş idi her **diyārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 10). [diyārı, -ı]*

diyār-ı ʿaşḳa: *Aşk ülkesi.*

1. Yaʿnī o **diyār-ı ʿaşḳa** sulṭān
   Şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 45). [diyār-ı ʿaşḳa, -a]*

diyār-ı ermen: *Ermeni ülkesi.*

1. Ārāmgehi **diyār-ı Ermen**
   Merdāne feżāʾili velī zen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 19). [diyār-ı ermen,]*

diye: *Diyerek, deyip.*

1. Sen ḳıymet-i ʿaşḳı sehl ṣanma
   Nā-ehl ki **diye** sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 14). [diye,]*
2. Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı
   Ki öldi **diye** yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [diye,]*
3. Her ʿāzim olan bu gülsitāna
   Aḥsent **diye** bu nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 18). [diye,]*

diyü: *Diyerek, deyip.*

1. Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat ile
   Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli **diyü** lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 4). [diyü,]*
2. Maʿbūdına ʿarż-ı rāz iderdi
   Ferzend **diyü** niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 38). [diyü,]*
3. Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿālem
   Hīç çekmedi **diyü** yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 14). [diyü,]*

dögin: *Dövünmek, çok fazla üzülmek.*

1. Hep geldi serāya ḫalḳ-ı ʿālem
   Ol ġuṣṣa içün **dögindiler** hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 34). [dögindiler, -di, -ler]*

dök: *Bir sıvıyı veya bir maddeyi bulunduğu kap veya yerden diğer bir kaba boşaltmak. II Düşürmek. III Akıtmak, saçmak.*

1. Ḫāmem **dökeyidi** laʿl-i dāne
   Ẓāhir olayıdı çoḳ ḫızāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 31). [dökeyidi, -e, -y, -i, -di]*

2. Bir laġm idüp o yirde taʿmīr
   Dāyim **dökeler** ṣaġup añа şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 54). [dökeler, -eler]*
3. Seyl oldı **döküldi** ḫūn-ı düşmen
   Yüz pāre olurdı dirʿ ü cevşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 17). [döküldi, -ül, -di]*

doldur-: *Boş bir şeyi dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak, imla etmek.*

1. İḥsān ile **ṭoldurup** cihānı
   Bir luṭf-ı mücessem idi ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 33). [ṭoldurup, -up]*

dön: *-e yönelmek.*

1. Döndi yine çerḫ-i bī-vefāya
   Başladı ḫiṭāb ile nevāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 1). [döndi, -di]*

dön: *(Yüzünü) insanlara doğru çevirmek.*

1. Şābūr'a **dönüp** ḫiṭāb ḳıldı
   Ḫūnī gözini pür-āb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 51). [dönüp, -üp]*

dön-: *Başka bir şey halini almak, dönüşmek, benzemek.*

1. Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz
   Bir ḫancere **döndi** kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 82). [döndi, -di]*
2. Gülzāra **dönüp** o cāy-ı dil-keş
   Her gūşeyi buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 27). [dönüp, -üp]*
3. Her merd şürūʿ idüp sitīze
   Döndi o sitīz rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 16). [döndi, -di]*

4. Ḫurd oldı o ser ṭoḳındı tīşe
   Hep ʿīş-i ḥayātı **döndi** nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 142). [döndi, -di]*
5. İẕhārını bildi ʿayn-ı nekbet
   Ser-menzile **döndi** pür-melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 76). [döndi, -di]*
6. Gül-gūn ruḫı zaʿferāna **dönmiş**
   Gülzārına ṣan ḫazān ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 9). [dönmiş, -miş]*

dön-: *(Yüzünü) insanlara doğru çevirmek.*

1. Döndi yine böyle itdi taʿrīf
   Kim eyleye pādşāha tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 33). [döndi,]*

döşen: *Serilmek, yayılmak II hazırlanmak; donatılmak.*

1. Ḫalḳ içre muḳalled oldı muḥkem
   Hep aña **döşendi** ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 32). [döşendi, -di]*

duʿā: *Allah' a yalvarma, niyâz.*

1. Şeh devletine s̲enāya başla
   Ḳaldur elüñi **duʿāya** başla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 72). [duʿāya, -y, -a]*
2. Bu nevʿ ile çoḳ **duʿālar** itdi
   Yüz yire ḳodı s̲enālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 21). [duʿālar, -lar]*
3. Hem ḳayṣere itdi çoḳ s̲enālar
   Āḫir yüz urup didi **duʿālar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 30). [duʿālar, -lar]*

duʿālar iderdi: *Dua etmek.*

1. Bu resme iderdi çoḳ duʿālar
   Şīrīn süre taḫtda ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 5). [duʿālar iderdi, -er, -di]*

duʿālar itdi: *Dua etmek, Allah'a yalvarmak.*

1. Āḫir yir öpüp senālar itdi
   El başa ḳodı **duʿālar itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 2). [duʿālar itdi, -di]*

dūd: *Duman.*

1. Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
   Bir şemʿ yüzi siyeh ṣaçı **dūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 60). [dūd,]*

duḫter: *Kız, kız çocuğu.*

1. Ferzendi gibi muḥibb idi şāh
   Kim ḫālesi **duḫteriydi** ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 56). [duḫteriydi, -i, -ydi]*

dün ü gün: *Gece ve gündüz, sürekli.*

1. ʿAşḳ itdi anı zebūn u bīmār
   Eylerdi **dün ü gün** āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 4). [dün ü gün,]*

dün ü gün: *Dün ve bugün, sürekli.*

1. Senden **dün ü gün** budur murādum
   ʿĀlemde sañadur iʿtimādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 25). [dün ü gün,]*

dünyā: *Âlem, cihan, yeryüzü; herkes.*

1. Dünyāda ḥużūr görmedüm çün
   İtme beni bī-ḥużūr ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 33). [dünyāda, -da]*
2. Dünyāyı getürdi ol fiġāna
   Āvāze bıraḳdı bu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 19). [dünyāyı, -y, -ı]*
3. Dünyā ṭolu var mıdur ẓahīri
   Kim ṭālib ola o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 47). [dünyā,]*
4. Raḳṣ itdi hemān semāʿa geldi
   Dünyādan o dem murādın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 44). [dünyādan, -dan]*
5. Geh itdi ṣadā-yı bülbüli gūş
   Dünyā ġamın eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 44). [dünyā,]*
6. Dünyā ki serāy-ı derd ü ġamdur
   Hengāme-i gūşe-i elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 31). [dünyā,]*
7. Dünyā yidi başlu ejdehādur
   Endīşe-i ülfeti ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 37). [dünyā,]*
8. Yād eyleyicek o māhı her gāh
   Dünyāyı pür-āteş eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 128). [dünyāyı, -y, -ı]*
9. Dünyāyıla eyleme tefāḫur
   V'allāhi sefer tedārükin gör *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 13). [dünyāyıla, -y, -ıla]*
10. Envā-ı niʿam olup müheyyā
    Ġarḳ oldı nefāyis içre **dünyā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 78). [dünyā,]*

11. Dünyāya beni esīr ḳılma
    Baña anı dest-gīr ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 17). [dünyāya, -y, -a]*
12. Dünyāyıla itme iḫtilāṭum
    Senden ola hep ġam u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 19). [dünyāyıla, -y, -ıla]*
13. Dünyā ola dergehüñde muḥtāc
    Hep ola elüñde taḫt ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 45). [dünyā,]*

dünyālara virmeyem: *Dünyalara değişmemek, bütün dünya nimetinden daha değerli görmek.*

1. Bir ḥabbe irişse devletüñden
   Dünyālara virmeyem anı ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 44). [dünyālara virmeyem, -yem]*

dünyāyı ġarīḳ-i mā iderdi: *(Gözyaşından) dünyayı suya boğmak, su içinde bırakmak.*

1. Geh giryeye ibtidā iderdi
   Dünyāyı ġarīḳ-i mā iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 24). [dünyāyı ġarīḳ-i mā iderdi, -er, -di]*

dünyāyı yitürdi: *Dünyayı yitirmek, şuurunu ve kontrolünü kaybetmek.*

1. Ferhād bu ḥāli çün işitdi
   Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 130). [dünyāyı yitürdi, -di]*

dünyāyı yitürdi: *Dünyayı yitirmek, şuurunu ve kontrolünü kaybetmek.*

1. Ferhād bu ḥāli çün işitdi
   Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 130). [dünyāyı yitürdi, -di]*

düpdüz: *Baştan başa, tamamen.*

1. Çünkim sefer itdi şāh-ı Hürmüz
   Beş ay seferde oldı **düpdüz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 4). [düpdüz,]*

dūr: *Uzak.*

1. Yārumdan olup ḳarīb iken **dūr**
   Ḳaldum elem ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 3). [dūr,]*
2. Gösterse cihāna gün yüzi nūr
   Mihr ü meh olaydı şuʿleden **dūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 74). [dūr,]*
3. Mestāne gibi ḳarārdan **dūr**
   Düşmek üzere niteki maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 145). [dūr,]*

dūr: *İnci, inci tanesi.*

1. Zerrīn egeri licāmı laʿlīn
   Dürlerle olınmış idi tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 14). [dürlerle, -ler, -le]*
2. Elde ḳalemüm ki ola dürer-bār
   Maḫzen maḫzen **dür** eyler īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 8). [dür,]*
3. Maḫzen maḫzen **dür** itdüm īs̱ār
   Daḫi niçe dürr ü gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 7). [dür,]*

dūr eyle: *Uzaklaştırmak.*

1. Ḳurtar beni yār fürḳatinden
   Dūr eyle firāḳ miḥnetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 38). [dūr eyle,]*

2. Erbāb-ı maḥabbet ola meʾmūr
   Kim eyle hevāñı ḳalbden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 90). [dūr eyle,]*

dūr itmez: *Uzaklaştırmak.*

1. Olmışdı anuñ yanında cānı
   Dūr itmez idi yanından anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 94). [dūr itmez, -mez]*

dūr itmez: *Uzaklaştırmak.*

1. Dūr itmez idi göñülden anı
   Yād eyler idi o nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 111). [dūr itmez, -mez]*

dūr oldı: *Uzaklaşmak, uzak durmak.*

1. Şehden dileyüp şikāra destūr
   Oldı ḫademiyle şehrden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 16). [dūr oldı, -dı]*

dūr oldı: *Uzaklaşmak.*

1. Başını ayırdılar teninden
   Dūr oldı bu dehr gülşeninden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 14). [dūr oldı, -dı]*

dürer-bār: *İnciler yağdıran, inci gibi söz söyleyen.*

1. Eşʿār ile bunca ülfetüñ var
   Ḫāmeñ niçün olmaya **dürer-bār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 20). [dürer-bār,]*

2. Elde ḳalemüm ki ola **dürer-bār**
   Maḫzen maḫzen dür eyler īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 7). [dürer-bār,]*
3. Mānende-i ebr olup **dürer-bār**
   Gevherler idem ḳapuña īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 39). [dürer-bār,]*

dür-i güzīde: *Seçkin inci.*

1. Dendānı gibi **dür-i güzīde**
   Görmez felek-i hezār-dīde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 87). [dür-i güzīde,]*

dür-i pāk: *Temiz, saf inci.*

1. Çoġıdı egerçi laʿli çün ḫāk
   Ammā ki yoġıdı bir **dür-i pāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 36). [dür-i pāk,]*

dürlü: *"Türlü", çeşit çeşit, farklı.*

1. İnsānuñ işi hemīn ḫaṭādur
   Biñ **dürlü** ʿaz̲ābuña sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 70). [dürlü,]*
2. Biñ **dürlü** belādayam giriftār
   Biñ derd ile günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 31). [dürlü,]*
3. Ol zār u nizār u deng ü ḥayrān
   Biñ **dürlü** cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 14). [dürlü,]*

dürr: *İnci, inci tanesi.*

1. Bir yük zer ü sīm ü **dürr** ü gevher
   Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [dürr,]*

2. Maḫzen maḫzen dür itdüm īs̲ār
   Daḫi niçe **dürr** ü gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 8). [dürr,]*
3. Ḫāmem ki ider cevāhir īs̲ār
   Her **dürrime** olsa bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 30). [dürrime, -im, -e]*

dürr-i girān-ı bī-behāyı: *Paha biçilemez ağırlıktaki inci.*

1. Ṣoñra o nigār-ı meh-liḳāyı
   Ol **dürr-i girān-ı bī-behāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 90). [dürr-i girān-ı bī-behāyı, -y, -ı]*

dürūġ-ı bī-ḥad: *Hadsiz yalan.*

1. Her bār işi **dürūġ-ı bī-ḥad**
   Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 73). [dürūġ-ı bī-ḥad,]*

durur: *"-dır" bildirme eki.*

1. Aʿmālüme yoḳdur iʿtimādum
   Senden şefḳat **durur** murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 48). [durur,]*
2. Eylerdi naṣīḥat aña dāye
   Kim ṣabr gerek **durur** belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 52). [durur,]*
3. Bir ġāyeti yoḳ belā **durur** ʿaşḳ
   Ṣāfī elem ü ʿanā **durur** ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 113). [durur,]*
4. Bir ġāyeti yoḳ belā **durur** ʿaşḳ
   Ṣāfī elem ü ʿanā **durur** ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 114). [durur,]*

5. Ol naḳş **durur** ki yazdı Şābūr
   Mermer üzerine ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 37). [durur,]*
6. Vardur bu revişde iḳtidārı
   Tekmīl idüp **durur** bu kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 82). [durur,]*
7. Çünkim keremüñ **durur** mülāzım
   Maḳṣūdıma irmek oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 71). [durur,]*
8. Didi bunı ṭut bu işde maʿẕūr
   Ḫālā bu **durur** yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 32). [durur,]*
9. Allāh ki belā-yı cān **durur** ʿaşḳ
   Āşüfte-kün-i cihān **durur** ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 33). [durur,]*
10. Allāh ki belā-yı cān **durur** ʿaşḳ
    Āşüfte-kün-i cihān **durur** ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 34). [durur,]*
11. Bir şaḫṣ **durur** ki bī-ser ü pā
    Rüsvā vü ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 53). [durur,]*
12. Muḥtāl **durur** zamāne muḥtāl
    ʿĀḳil iseñ olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 37). [durur,]*

<u>düş-:</u> *Bir şey veya kimse dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek.*

1. Mestāne gibi ḳarārdan dūr
   Düşmek üzere niteki maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 146). [düşmek, -mek]*

düş-: *(Kötü bir durum yüzünden) İstenmeyecek bir yerde bulunmaya mecbur olmak II Uğramak, dûçar olmak.*

1. Bir ḥālete **düşmüşem** ki ġamnāk
   Yoḳdur dil ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 13). [düşmüşem, -müş, -em]*
2. Yaʿnī ẓulümāta **düşdi** ḫurşīd
   İẓhār-ı beşāret itdi Nāhīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 7). [düşdi, -di]*
3. Dil ḫaste devāya ḳudretüm yoḳ
   Yüḳ üstüme **düşdi** ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 28). [düşdi, -di]*
4. Didi ne ʿaceb belāya **düşdüm**
   Bir ummadıġum ḳażāya **düşdüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 22). [düşdüm, -dü, -m]*
5. Şaḥrālara **düşdi** bī-ser ü pā
   Mecnūn gibi oldı ḫalḳa rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 59). [düşdi, -di]*
6. Bāʿis ne idi ki ṭaġa **düşdüñ**
   Çaḳ böyle niçün ferāġa **düşdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 81). [düşdüñ,]*

düş: *Bir nesnenin yukarıdan aşağıya inmesi.*

1. Ol ḫancerüñ üstine **düşüp** tīz
   Cān virdi vü didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 35). [düşüp, -üp]*

düş: *... içine düşmek.*

1. Terk itdüre cümle mā-sivāyı
   Şāyed **düşe** bulasın Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 6). [düşe, -e]*

düş: *Yakışmak, yakışık almak, uygun gelmek.*

1. Sultānlıġuña **düşer** mi bu ḥāl
   Bir mūr ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 5). [düşer, -er]*
2. Benden heves eyledüñ cüdālıḳ
   Düşmez saña böyle bī-vefālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 36). [düşmez, -mez]*

düş oldum: *1. Yönelmek. 2. Rastgelmek, isabet etmek, musadif olmak, karşılaşmak. 3. Nail olmak, mazhar olmak, erişmek.*

1. Ol perī-rūyı gözümden itdi pinhān rūzgār
   Ẓulmet-i hicrāna **düş oldum** yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 4). [düş oldum, -du, -m]*

düşeydi ıżṭırāba: *Izdıraba düşmek, acı çekmek.*

1. Gice gice gelmeyeydi ḫ∨āba
   Küffār **düşeydi ıżṭırāba** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 16). [düşeydi ıżṭırāba,]*

dūşına alup: *Omzuna almak, omuzunda taşımak.*

1. Dūşına alup nigārı ol zār
   Perrī gibi oldı berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 89). [dūşına alup, -up]*

düşmen: *Düşman.*

1. İtdükce bu bendeñe cefālar
   Düşmen sevinüp ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 38). [düşmen,]*

2. Olsaydı elinde tīġ-ı ḫūn-rīz
   Baş egdire idi **düşmene** tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 8). [düşmene, -e]*
3. Düşmenlere olsa ger muḳābil
   Her biri olurdı zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 13). [düşmenlere, -e, -ler]*
4. Ol cām-ı ṣafāyı eylesün nūş
   Düşmen olsun hemīşe medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 84). [düşmen,]*
5. Dāyim ola bu feraḥda ḫurrem
   Düşmen ola pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 94). [düşmen,]*
6. Olduḳca bu devlet ile mesrūr
   Düşmenleri ola zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 88). [düşmenleri, -ler, -i]*

düşüp yıḳıldı: *Yığılıp kalmak, ölmek.*

1. Ḫāk üzre **düşüp yıḳıldı** miskīn
   Cānān didi virdi cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 143). [düşüp yıḳıldı, -dı]*

düşür: *Kaybetmek.*

1. Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
   Āh kim elden **düşürdüm** sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 2). [düşürdüm, -dü, -m]*

düşvār: *Güç, müşkül; zor şey.*

1. Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār
   Tā olmaya ṣoñra kār **düşvār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 12). [düşvār,]*

2. Düşvār degül midür bu eṭvār
   Kim cevr ü cefā ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 107). [düşvār,]*

düz-: *Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün halinde hazırlamak, tertip etmek.*

1. Çün defne çıḳardılar o şāhı
   Tābūtını **düzdiler** kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 18). [düzdiler, -di, -ler]*

duzaḫ: *Cehennem.*

1. Ger itmese ol perīyi daʿvet
   Dūzaḫ görinürdi aña ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 98). [dūzaḫ,]*

ebirvār: *Ebr-var, bulut gibi.*

1. Ṭaşlara urup başını enhār
   Tā ḥaşre dek aġlasun **ebirvār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 126). [ebirvār,]*

ebnā-yı zamāne: *İçinde bulunulan zamânın insanları.*

1. Ebnā-yı zamāne ey ḫıredmend
   Her gāh ki itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 17). [ebnā-yı zamāne,]*

ebrū: *Kaş.*

1. Gün gibi cemāline baḳılmaz
   Ebrūsı hilāline baḳılmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 12). [ebrūsı, -s, -ı]*

ebrū-yı nāzenīn: *Nazlı kaş.*

1. Ol **ebrū-yı nāzenīn** nice oldı
   Ol kākül-i ʿanberīn nice oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 39). [ebrū-yı nāzenīn,]*

ecel: *Can verme, ölüm.*

1. Her bir sözi zehr-i ḳātil olmış
   Biñ **ecele** muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 80). [ecele, -e]*

ecel irişüp: *Eceli yetişmek, ölüm zamanı gelmek, ölecek olmak.*

1. Āḫir irişüp ecel ḳafāya
   Şaldı anı kişver-i fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 7). [ecel irişüp, -üp]*

edā: *Davranış, tavır.*

1. Şīrīn işidince bu ḫiṭābı
   Virdi bu **edā** ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 58). [edā,]*

edā-i ḫıdmet idem: *Hizmet etmek, hizmeti yerine getirmek.*

1. Şimden girü geldi baña nevbet
   Farż oldı idem edā-i ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 24). [edā-i ḫıdmet idem, -e, -m]*

efʿāl: *Fiiller, eylemler, yapılan işler.*

1. Efʿāline bir meʾāl yoḳdur
   Aṣḥābına ḥüsn-i ḥāl yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 33). [efʿāline, -in, -e]*

efʿāl-i ḳabīḥa: *Kötü işler (günahlar).*

1. Bir z̲erre s̲evābdan e s̲er yoḳ
   Efʿāl-i ḳabīḥa z̲erreden çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 74). [efʿāl-i ḳabīḥa,]*

efʿāl-i z̲emīmeden: *Kötü davranışlar.*

1. K'ey ḫāliḳ-i kevnden utanmaz
   Efʿāl-i z̲emīmeden uṣanmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 2). [efʿāl-i z̲emīmeden, -den]*

efdal: *Çok faziletli, çok üstün.*

1. Fürḳatde uṣandılar muḥaṣṣal
   Gördi bunı her birisi **efd'al** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 72). [efḍal,]*

efendi: *"Ey dost, arkadaş!".*

1. Ol virdi **efendi** saña cānın
   Meydān-ı ġamuñda dökdi ḳanın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 21). [efendi,]*

efġān iderdi: *Feryat etmek.*

1. El-ḥāṣıl o müstmend ü ḥayrān
   Gūne gūne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 26). [efġān iderdi, -er, -di]*

efġān iderdi: *Feryat etmek, haykırmak.*

1. Ol itdügi ṭaʿneden peşīmān
   Şeb-tābe-seḥer iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 36). [efġān iderdi, -er, -di]*

efġān itdi: *Feryat etmek, inlemek, sızlanmak.*

1. Yanınca gidüp nizār u giryān
   Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 24). [efġān itdi, -di]*

efgende: *Bîçare, zavallı, düşkün.*

1. Ferhād-ı ġarīb ü zār-ı miskīn
   Efgende vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 36). [efgende,]*

eflaḳ: *Felekler, gökler.*

1. Gāhī ġam-ı çerḫi eyleyüp yād
   Eflāki iderdi āhı ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 6). [eflāki, -i]*
2. Ammā kimini idüp feraḥnāk
   Ḫāk olsa yiri idersin **eflāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 118). [eflāk,]*

efsāne-i ʿaşḳın: *Aşk efsanesi.*

1. Efsāne-i ʿaşḳın itdi üstād
   Ser-defter-i defter-i melāmet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 3). [efsāne-i ʿaşḳın, -ın]*

efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme: *Eski hikâyenin efsanesi.*

1. Ṭut sen daḫi güş meṣnevīme
   Efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 16). [efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme, -e]*

efsāne-nüvīs: *Efsane yazan.*

1. Efsāne-nüvīs ü ḳıṣṣa-perdāz
   Bu resme beyāna itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 1). [efsāne-nüvīs,]*

efsūn: *Büyü, sihir.*

1. Sen siḥr mi eyledüñ ya **efsūn**
   İtdüñ mi ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 23). [efsūn,]*

efsūn ide: *Büyülemek.*

1. Seḥḥār gözi ki ide efsūn
   Dīvānesi ola ḥadden efzūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 65). [efsūn ide, -e]*

eger: *"Eğer"; şayet, koşul anlamı veren edat.*

1. Yāra irgürse **eger** cām-ı mey-i vuṣlat ile
   Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 3). [eger,]*
2. Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem **eger**
   Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [eger,]*
3. Çoġıdı **egerçi** laʿli çün ḫāk
   Ammā ki yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 35). [egerçi, -çi]*
4. Mirʾāta **eger** olaydı nāẓır
   Rūyın göre idi anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 77). [eger,]*
5. Ẓāhirde **egerçi** şekl-i bī-rūḥ
   Kim görse anı ṣanurdı ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 135). [egerçi, -çi]*

6. Sende var ise **eger** şecāʿat
   Behrām'uña ʿarża ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 133). [eger,]*
7. Baña **eger** irmez ise āfāt
   Bu ḫıdmete eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 97). [eger,]*
8. Al destüñe tīġ-ı ābdārı
   İsterseñ **eger** viṣāl-i yārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 96). [eger,]*
9. Ḫalḳ içre **eger** vaḳārum olsa
   Bir ẕerrece iʿtibārum olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 11). [eger,]*

eger: *Eğer, eyer.*

1. Zerrīn **egeri** licāmı laʿlīn
   Dürlerle olınmış idi tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 13). [egeri, -i]*

egerçi: *"Eğer"; şayet, koşul anlamı veren edat.*

1. Dāyim getürür **egerçi** ḫuddām
   Ammā alımam mezīd ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 123). [egerçi,]*
2. Kendüñe **egerçi** zaḥmet itdüñ
   Ammā baña ḫūb ḫıdmet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 95). [egerçi,]*

eglen-: *Beklemek, oyalanmak, vakit geçirmek.*

1. ʿAzm eyledi bārgāh-ı şāha
   Eglenmedi geldi taḫtgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 114). [eglenmedi, -me, -di]*
2. Ṭurma yüri var cenāb-ı şāha
   Eglenme yetiş o bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 66). [eglenme, -me]*

egni: *Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka (bkz. eyin).*

1. Bir çul geyüp **egnine** ser-ā-ser
   İtdi yüzini yire ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 21). [egnine, -ne]*

ehālī-i eḳārib: *Yakın kimseler, yakın kişiler, akrabalar.*

1. Bir vech ile ḥiddet oldı ġālib
   Cemʿ itdi **ehālī-i eḳārib** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 42). [ehālī-i eḳārib,]*

ehālī-i eḳārib: *Yakın kimseler, yakın kişiler, akrabalar.*

1. Bir vech ile ḥiddet oldı ġālib
   Cemʿ itdi **ehālī-i eḳārib** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 42). [ehālī-i eḳārib,]*

ehl: *Bir işin ustası, o işte becerikli kimse, ehil.*

1. Ẕilletde ḳamu kemāl **ehli**
   Rifʿatde menāl u māl **ehli** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 1). [ehli, -i]*
2. Ẕilletde ḳamu kemāl **ehli**
   Rifʿatde menāl u māl **ehli** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 2). [ehli, -i]*
3. Erbāb-ı kemāle kimse baḳmaz
   İllā meger ola ḥāl **ehli** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 4). [ehli, -i]*
4. Ḫalḳuñ kimisi feżāḥat **ehli**
   Kimisi niyāz u ṭāʿat **ehli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 61). [ehli, -i]*
5. Ḫalḳuñ kimisi feżāḥat **ehli**
   Kimisi niyāz u ṭāʿat **ehli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 62). [ehli, -i]*
6. Ol cürm ü cināyet **ehli** ümmet
   Her işde ḳabāḥat **ehli** ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 57). [ehli, -i]*

7. Ol cürm ü cināyet **ehli** ümmet
   Her işde ḳabāḥat **ehli** ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 58). [ehli, -i]*
8. Ammā nice zen mehābet aşlı
   Mānend-i ʿAlī ṣalābet **ehli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 22). [ehli, -i]*
9. Maḳbūl yanında māl **ehli**
   Bir cāhil ile kemāl **ehli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 23). [ehli, -i]*
10. Maḳbūl yanında māl **ehli**
    Bir cāhil ile kemāl **ehli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 24). [ehli, -i]*

ehl: *Bir yerde bulunanlar.*

1. Kimisi idüp sürūda āġāz
   Bezm **ehline** gösterürdi şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 28). [ehline, -in, -e]*

ehl-i dīvān: *Divan ehli. II makam ve mevki olarak üstün ve saygıdeğer kimse.*

1. Hep ṭuydılar anı **ehl-i dīvān**
   Kim itdi vefāt şimdi sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 31). [ehl-i dīvān,]*

ehl-i ḥikmet: *Hikmet ehli, bilgelik sahibi.*

1. ʿUşşāḳ arasında **ehl-i ḥikmet**
   Virmez bu teṭayyura icāzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 11). [ehl-i ḥikmet,]*

ehl-i hüner: *Hüner sahipleri.*

1. Çoḳ **ehl-i hüner** yanında ṭurmış
   Üstād ḳapusına yüz urmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 13). [ehl-i hüner,]*

ehl-i ʿirfān: *Irfan ehli, irfan sahibi kimseler.*

1. Ḫarīmi cennetāsā rūḥ-perver ehl-i ʿirfāna
   Şarābı māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 3). [ehl-i ʿirfān,]*

ehl-i kāmil: *Olgunluk ustaları.*

1. Ṣalsa naẓar aña **ehl-i kāmil**
   Fi'l-ḥāl olurdı anda zāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 81). [ehl-i kāmil,]*

ehl-i kemāle: *Kemal sahipleri, kâmiller.*

1. Var **ehl-i kemāle** iʿtibāruñ
   İḥsān u mürüvvet oldı kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 45). [ehl-i kemāle, -e]*

ehl-i şerʿe: *Şeriat ehli.*

1. Anlar ki medār-ı dīn olupdur
   Ehl-i şerʿe muʿīn olupdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 4). [ehl-i şerʿe, -e]*

ehl-i vaḳārı: *Vakar sahibi. (Ağırbaşlı, efendi).*

1. Bend-i ġamına cihān giriftār
   Çoḳ **ehl-i vaḳārı** itdi bī-ʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 92). [ehl-i vaḳārı, -ı]*

eḳārib: *Akrabalar.*

1. Zīrā var idi **eḳāribinden**
   Bir ġonce-dehān u nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 53). [eḳāribinden, -i, -nden]*

2. Mesdūd ḳılup dem-i neşāṭum
   Cemʿ itdi **eḵāribüm** bisāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 124). [eḵāribüm, -üm]*

eksüklig: *Eksik olma durumu, ayıp, noksan, kusur.*

1. Artuḳlığı itdügüñ cefālar
   Eksükligi zār u mużṭar eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 34). [eksükligi, -i]*

ekser: *(Ar. ekseriyyā'nın kısaltılmış şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, genellikle, ekseriya.*

1. Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez
   Hecr-i dildār ile **ekser** anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 2). [ekser,]*

el: *İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.*

1. Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
   Āh kim **elden** düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 2). [elden, -den]*
2. Elde ḳalemüm ki ola dürer-bār
   Maḫzen maḫzen dür eyler īsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 7). [elde, -de]*
3. Alsa **ele** ḫāme-i dürer-bār
   Çoḳ ṭarz-ı ġarīb ider iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 47). [ele, -e]*
4. Alup **ele** ḫāme-i güher-bār
   Gün gibi cemālin itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 29). [ele, -e]*
5. Zencīre ṭaḳup **elin** ayaġın
   Çāh eylediler anuñ ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 33). [elin, -i, -n]*

6. Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
   Ol tīşe **elinde** ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 52). [elinde, -i, -n, -de]*
7. El vire ḳażā-yı āsmānī
   Āhum yaḳa ol yüce mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 9). [el,]*
8. Dünyā ola dergehüñde muḥtāc
   Hep ola **elüñde** taḫt ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 46). [elüñde, -üñ, -de]*

el: *"Tasarruf, sahip olma, tesir" anlamındadır.*

1. Olsaydı **elinde** tīġ-ı ḫūn-rīz
   Baş egdire idi düşmene tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 7). [elinde, -i, -(n)de]*
2. Ḳaṣd eylese cenge ol cihān-gīr
   Ḳan derler idi **elinde** şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 18). [elinde, -i, -(n)de]*

el: *El II Güç, iktidar, irade.*

1. Ne dilde beyāna ṭāḳatüm var
   Ne yazmaġa **elde** ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 24). [elde, -de]*
2. Ey çerḫ nedür bu tünd-ḫūlar
   Oldı ḳamu ḫalḳ **elüñde** mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 92). [elüñde, -üñ, -de]*

el: *Bâzı söyleyişlerde teşmil yoluyle işi yapanın veya o işin yapılmasına tesir eden kimsenin yerini tutar.*

1. Şol cāyda kim binā olurdı
   Hep anuñ **eliyle** yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 36). [eliyle, -iyle]*

el: *(Bir kimsenin) Elinden, yüzünden.*

1. Ki ey çerḫ **elüñden** āh u feryād
   Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [elüñden, -üñ, -den]*

el: *Aracılığıyla.*

1. Çoḳ gülleri eyledüñ perīşān
   Çoḳ bülbüli ḫār **eliyle** nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 86). [eliyle, -iyle]*

el başa ḳodı: *Dua etmek için elini göğe doğru açmak.*

1. Āḫir yir öpüp senālar itdi
   El başa ḳodı duʿālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 2). [el başa ḳodı, -a-dı]*

el bir itdi: *El birliği etmek; birlikte hareket etmek, dayanışmada bulunmak.*

1. Ḳayṣerle hemān-dem itdi el bir
   Hīç eylemedi bu işde taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 41). [el bir itdi, -di]*

el çekdi: *Vazgeçmek, bırakmak.*

1. Oldı ġamı ʿāleme mübeddel
   Çekdi elem-i firāḳdan el *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 12). [el çekdi, -di]*

el çeküp: *İlgisini kesmek, vazgeçmek.*

1. Hep ʿaşḳ ile nūşdan çeküp el
   Tedbīr-i viṣāle baġladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 79). [el çeküp, -üp]*

el urdı: *El vurmak, değmek II bir işi yapmaya yanaşmak, girişmek.*

1. Fi'l-ḥāl varup **el urdı** Ferhād
   Ol kāra şürūʿ ḳıldı bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 87). [el urdı, -dı]*
2. El tīşeye urdı ʿāşıḳāne
   Ṭaşlar keser idi yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 89). [el urdı, -dı]*

el urdı: *Bir işi yapmaya girişmek.*

1. Bu pīşeye ol cevān **el urdı**
   Üstād ile niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 25). [el urdı, -dı]*

elbette: *"Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan zarf..*

1. Elbette isāʾet itse nā-merd
   Bulur bu cihānda niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 27). [elbette,]*

elçi: *Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.*

1. Şāha didiler idüp zemīn-būs
   Kim **elçi** irişdi ey ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 12). [elçi,]*

elde eyle: *Elde etmek, bir şeye sahip olmak.*

1. Ṭut ol ḳalem-i varaḳ-nigārı
   Aḥkāmuñı **elde eyle** cārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 24). [elde eyle,]*

elden çıkar: *Yok olmak, tükenmek.*

1. Bulmaz mı ḳabūl devletüñ hīç
   Elden çıḳar mı rifʿatüñ hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 110). [elden çıḳar, -ar]*

ele aldı: *Tutmak, eline almak.*

1. Aldı ele tīşe cüst ü çālāk
   Ṭaş yaṣdanup itdi bisterin ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 5). [ele aldı, -dı]*

ele aldı: *Tutmak, eline almak, ele geçirmek.*

1. Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār
   Aldı ele ʿizzet ile ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 140). [ele aldı, -dı]*

ele alsun: *Elinde tutmak, eline almak.*

1. Alsun ele āteşīn tīşe
   Ḳılsun özine bu kārı pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 55). [ele alsun, -sun]*

ele alup: *Elinde tutmak, eline almak.*

1. Alup ele tīġ-ı cān-sitānı
   Çāk oldı ḳabā-yı zindegānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 13). [ele alup, -up]*

elem: *Üzüntü, tasa, keder.*

1. Yārumdan olup ḳarīb iken dūr
   Ḳaldum **elem** ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 4). [elem,]*
2. Bunca **elem** ile ḫāṭır-ı zār
   Hīç eyleye mi hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 41). [elem,]*

3. İdüp dil-i mübtelāyı maġrūr
   Ṣoñra **elemüñle** itme mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 18). [elemüñle, -üñle]*
4. Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿaşḳ
   Ṣāfī **elem** ü ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 114). [elem,]*
5. Fürḳat **elemiyle** zār idi ol
   Ser-geşte vü bī-ḳarār idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 9). [elemiyle, -i, -y, -le]*
6. Tā geldi kenār-ı şehre Ṣīrīn
   Ġurbet **elemiyle** zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 28). [elemiyle, -i, -y, -le]*
7. Bu yaña o yār-ı nāz-perverd
   Olmışdı **elemle** çihresi zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 8). [elemle, -le]*
8. Ġurbet **elemi** yol ıżṭırābı
   İncitmiş idi o meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 21). [elemi, -i]*
9. Ḫusrev didi kim ne sūd ġamdan
   Bī-fāʾide miḫnet ü **elemden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 144). [elemden, -den]*
10. Yoḳ sencileyin ʿöẕür-peẕīrüm
    Sensin bu **elemde** dest-gīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 48). [elemde, -de]*
11. Bir ẕerre göñüllerinde ġam yoḳ
    Ālāyiş-i ḥüznden **elem** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 98). [elem,]*

elem-i belā-yı ʿaşḳuñ: *Aşk belasının elemi.*

1. Bende heves-i hevā-yı ʿaşḳuñ
   Derd ü **elem-i belā-yı ʿaşḳuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 106). [elem-i belā-yı ʿaşḳuñ, -uñ]*

elem-i firāḳdan: *Ayrılık acısı.*

1. Oldı ġamı ʿāleme mübeddel
   Çekdi **elem-i firāḳdan** el *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 12). [elem-i firāḳdan, -dan]*

elem-pezīr: *Acıyı kabul eden.*

1. Āzāde idüm esīr oldum
   ʿAşḳıyla **elem-pez̲īr** oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 8). [elem-pez̲īr,]*

el-ḥāl: *Şimdi, şimdiki halde, hâlâ, henüz.*

1. El-ḥāli o ḥāli eyleme fikr
   İllā meger ola biʾt-tebeʿ z̲ikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 7). [el-ḥāli, -i]*

el-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā: *Hamd sayısız iyilik ve ihsan bağışlayanadır.*

1. El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā
   Ve'ş-şükrü li-ġāfiri'l-ḫaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 1). [el-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā,]*
2. Mūnis baña oldı şiʿr ü inşā
   El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 66). [el-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā,]*

el-hāsıl: *Netice itibariyle, sonuçta, sözün kısası, kısacası.*

1. El-ḥāṣıl anuñ şecāʿatinden
   Hengām-ı veġāda heybetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 19). [el-ḥāṣıl,]*
2. El-ḥāṣıl o şāh-ı nīk-aḫlāḳ
   Gerçi ki ʿıyāle idi müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 99). [el-ḥāṣıl,]*

3. El-ḥāṣıl eyā hümā-yı devlet
   Şāhen-şeh-i kişver-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 25). [el-ḥāṣıl,]*
4. El-ḥāsıl ol iki yār-ı ṭannāz
   Ol serv-i ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 5). [el-ḥāsıl,]*
5. El-ḥāṣıl o derdmend ü medhūş
   Ol zār u zebūn u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 79). [el-ḥāṣıl,]*
6. El-ḥāṣıl o gül-ruḫ u gül-endām
   Keyfiyyet-i ḥāli itdi iʿlām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 25). [el-ḥāṣıl,]*
7. El-ḥāṣıl o müstmend ü ḥayrān
   Güne güne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 25). [el-ḥāṣıl,]*
8. El-ḥāṣıl o gül-bün-i leṭāfet
   Dergāhına eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 101). [el-ḥāṣıl,]*

elinden iḫtiyārı aldurdı: *İradesini kaybetmek.*

1. Aldurdı elinden iḫtiyārı
   Hīç ḳalmadı ṣabrı vü ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 67). [elinden iḫtiyārı aldurdı, -dı]*

eline aldı: *Tutmak.*

1. Tīġ aldı eline şāh-ı ḫāver
   Ẕerrātdan itdi cemʿ-i leşker *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 7). [eline aldı, -dı]*

eline alur: *Tutmak.*

1. Bu ḥāl ile ol şaḳī-i cān-sūz
   Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 110). [eline alur, -ur]*

eline virürsin: *Eline vermek, isteğine ulaştırmak.*

1. Maḳṣūdına irgürüp tamāmī
   Virürsin eline cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 120). [eline virürsin, -ür, -sin]*

el-ʿıyāzu bi'llāh: *"Allah'a sığındık, Allah korusun, maazallah" anlamına gelen ifade.*

1. İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh
   Bir vaż ʿ ile ki **el-ʿıyāẕu bi'llāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 4). [el-ʿıyāẕu bi'llāh,]*

el-ḳıṣṣa: *Hulâsa, hasılı.*

1. El-ḳıṣṣa ol iki yār-ı ṣādıḳ
   Birbirine āşıḳ-ı muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 25). [el-ḳıṣṣa,]*
2. El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi ferzend
   Kim boynına ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 73). [el-ḳıṣṣa,]*

el-minnetü li'llāh: *Minnet ancak Allah içindir.*

1. El-minnetü li'llāh ey birāder
   Olmaz yine ḫāṭırum mükedder *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 59). [el-minnetü li'llāh,]*

elṭāf: *Lütuflar.*

1. İnṣāf o ẕāt-ı pāke inṣāf
   Kim ümmete ide bunca **elṭāf** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 86). [elṭāf,]*

2. İnṣāf o yār-ı cāna inṣāf
   Kim ide ġarībe böyle **elṭāf** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 10). [elṭāf,]*

elüm ṭut: *Yardım etmek II elini tutmak.*

1. Luṭf it ṭut elüm ki ḫaste-ḥālem
   Ḳaldum reh-i ġamda bī-mecālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 7). [elüm ṭut,]*

elüñi ḳaldur: *(Dua için) elini kaldırmak.*

1. Şeh devletine senāya başla
   Ḳaldur elüñi duʿāya başla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 72). [elüñi ḳaldur,]*

emīr: *Bir kavmin, bir memleketin reisi.*

1. Sen cümlenüñ olasın medārı
   Ser-ḫaylı **emīri** tācdārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 60). [emīri, -i]*
2. Kim niçe **emīr** ü şāh-zāde
   Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 59). [emīr,]*

emīr: *Buyruk, komut.*

1. Fehm eylemedi ne çāre ḳılsun
   Emri nice āşkāre ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 150). [emri,]*
2. Şīrīn hem ider o kārı maḳṣūd
   Zinhār bu **emri** itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 70). [emri,]*

emīr-i ʿādil: *Adaletle hükmeden yönetici.*

1. Kim vardı bir **emīr-i ʿādil**
   Ferḫunde-şemāʾil ü ḫaṣāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 9). [emīr-i ʿādil,]*

emr: *Emir, buyruk, ferman.*

1. Emrüñ baña olmış idi ẓāhir
   Kim gelse bu şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 51). [emrüñ, -üñ]*
2. Şābūr didi ki **emr** şāhuñ
   Taṣvīr ideyin yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 105). [emr,]*
3. Şābūr didi ki **emr** şāhuñ
   Ḫaḳḳ ola hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 75). [emr,]*
4. Çoḳ **emre** ireydi ibtināsı
   Ġāyetde ʿasīr idi bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 21). [emre, -e]*
5. Gösterdiler **emre** imtiṣāli
   Ḫabs eylediler o ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 31). [emre, -e]*
6. Bu **emre** muḳarrer itdi kārı
   Behrām ile ide kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 25). [emre, -e]*
7. Bir **emr** murād idindi Pervīz
   Var diye murādını saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 67). [emr,]*
8. Bir gün otururdı zār u ġamnāk
   Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 50). [emrinde, -i, -n, -de]*
9. Buldı ḳamu maṭlab u murādı
   Her kim ola **emrüme** muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 32). [emrüme, -üm, -e]*

emr eyledi: *Emretmek.*

1. Emr eyledi ol şeh-i gül-endām
   Şeb-dīz'e virildi zīnet-i tām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 33). [emr eyledi, -di]*

emr eyledi: *Emretmek, buyurmak.*

1. Emr eyledi şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm
   Ḳurıldı bisāṭ u meclis ü bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 11). [emr eyledi, -di]*
2. Emr eyledi şāh girdi Ferhād
   Çaḳ meclis-i şāha irdi Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 101). [emr eyledi, -di]*
3. Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend
   Kim ola aña bu gūne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 29). [emr eyledi, -di]*
4. Emr eyledi ḳullarına fi'l-ḥāl
   Kim ḳurtaruñ anı itmeñ ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 5). [emr eyledi, -di]*
5. Emr eyledi şeh irişdi cellād
   Ḳatl itdi alındı dād-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 23). [emr eyledi, -di]*

emr eyledi: *Emretmek, buyurmak.*

1. Çāk itdi yaḳasın ol gül-endām
   Emr eyledi cümle ḫāṣ ile ʿām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 4). [emr eyledi, -di]*

emr ider: *Emretmek, buyurmak.*

1. Çün āḫir olur kelām-ı Pervīz
   Ḳullarına **emr ider** hemān tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 18). [emr ider, -er]*

emr itdi: *Emir etmek, buyurmak.*

1. Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn
   Biñ nāz ile ṣundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 25). [emr itdi,]*

emr-i ḥārıḳ: *Yakıcı emir.*

1. Yā cinn ile var mı āşnālıḳ
   Ki āsān ola böyle **emr-i ḥārıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 26). [emr-i ḥārıḳ,]*

emr-i şāha: *Padişahın emri.*

1. Bez̲l eyledi **emr-i şāha** mechūd
   Biñ cān u dil ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 3). [emr-i şāha, -a]*

emvāt: *Ölüler.*

1. Emvātı görürse ḥay ṣanur hep
   Deryā ṣuyı görse mey ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 31). [emvātı, -ı]*

enbiyā: *Nebiler, peygamberler.*

1. Yā Rab ḳamu **enbiyā** ḥaḳı'yçün
   Pākān-ı reh-i hüdā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 23). [enbiyā,]*
2. Hep cemʿ olup **enbiyā** vü mürsel
   Tertīb ile ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 57). [enbiyā,]*

encüm: *Yıldızlar.*

1. Ke̲sretde ʿasākiri çü **encüm**
   Taḫtı ḥarem-i sipihr-i heftüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 43). [encüm,]*

endīşe-i ʿaşḳ: *Aşk endişesi.*

1. Ey āteş-i ġamda meşʿal-efrūz
   Endīşe-i ʿaşḳ iden ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 6). [endīşe-i ʿaşḳ,]*

endīşe-i hecrden: *Ayrılık düşüncesi.*

1. Endīşe-i hecrden muʿarrā
   Ālāyiş-i ḥüznden müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 15). [endīşe-i hecrden, -den]*

endīşe-i ülfeti: *Alışkanlık düşüncesi.*

1. Dünyā yidi başlu ejdehādur
   Endīşe-i ülfeti ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 38). [endīşe-i ülfeti, -i]*

endūh: *Gam, keder, sıkıntı.*

1. Yoḳdur bilişüm belādan özge
   Endūh u ġam u cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 132). [endūh,]*

endūh çeker: *Gam çekmek, kederlenmek.*

1. Pervīz'e güẕergeh idi ol kūh
   Dāyim çeker idi niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 46). [endūh çeker, -er]*

enhār: *Irmaklar, nehirler.*

1. Ṭaşlara urup başını **enhār**
   Tā ḥaşre dek aġlasun ebirvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 125). [enhār,]*

enīs: *Dost, arkadaş, yâr, hemdem.*

1. Kimlerle **enīs** ü hem-dem olduñ
   Ne gūne ḥarīme maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 33). [enīs,]*

envāʿ-ı cefālar: *Türlü sıkıntılar.*

1. K'ey derd ü belāyıla mükedder
   Envāʿ-ı cefālar ile mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 98). [envāʿ-ı cefālar, -lar]*

envāʿ-ı feżāʾil: *Çeşitli faziletler.*

1. Envāʿ-ı feżāʾil ile meşhūr
   Dillerde maʿārif ile meẕkūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 3). [envāʿ-ı feżāʾil,]*
2. Envāʿ-ı feżāʾil ile maʿrūf
   Eṣnāf-ı ḫaṣaʾil ile mevṣūf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 5). [envāʿ-ı feżāʾil,]*

envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ: *Çeşitli hakikatler.*

1. Maḫzūn dilümde çoḳ mesāʾil
   Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ u feżāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 50). [envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ,]*

envā-ı niʿam: *Çeşitli nimetler.*

1. Envā-ı niʿam olup müheyyā
   Ġarḳ oldı nefāyis içre dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 77). [envā-ı niʿam,]*

enver: *Aydınlık.*

1. Virdi bu cihāna zīb ü zīver
   Āyīne-i mihri itdi **enver** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 16). [enver,]*

enverī: *(ö. 585/1189 [?]) Künyesi Evhadüddin Muhammed b. Muhammed b. Alî-yi Ebîverdî şeklinde olan şair İran edebiyatının en büyük kaside ustalarındandır.*

1. Cāmī vü Nevāyī vü Ümīdī
   Ḫāḳānī vü **Enverī** Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 22). [enverī,]*

erbāb-ı kemāle: *Olgunluk sahipleri.*

1. Erbāb-ı kemāle kimse baḳmaz
   İllā meger ola ḥāl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 3). [erbāb-ı kemāle, -e]*

erbāb-ı maḥabbet: *Muhabbet erbabı, âşıklar.*

1. Erbāb-ı maḥabbet ola meʾmūr
   Kim eyle hevāñı ḳalbden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 89). [erbāb-ı maḥabbet,]*

erbāb-ı yaḳīn: *Yakin ehli, herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle aşikâr olarak gören, müşahede ederek bilenler.*

1. Aṣḥāb-ı güzīn ḥürmeti'yçün
   Erbāb-ı yaḳīn ʿizzeti'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 34). [erbāb-ı yaḳīn,]*

erkān-ı şerīʿate muvāfıḳ: *Şeriat kurallarına, erkânına uygun olan.*

1. Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ
   Erkān-ı şerīʿate muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 12). [erkān-ı şerīʿate muvāfıḳ,]*

ermen: *Ermenistan.*

1. Şābūr Medāyin'e ki gitdi
   Şīrīn **Ermen'de** cān eritdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 4). [ermen'de, -'de]*

erzel-i ṭavāyif: *Toplulukların en rezili.*

1. Āḫir olur **erzel-i ṭavāyif**
   Ḳatlanma bu işde ġaflet itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 33). [erzel-i ṭavāyif,]*

es-: *(Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek, esmek.*

1. O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded meydān-ı rezm içre
   Esüp bād-ı veġā cūş eyledi mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 2). [esüp, -üp]*

eşʿār: *Şiirler.*

1. Esnā-yı muṣāḥabetde nā-gāh
   Eşʿār u … añdı ol şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 16). [eşʿār,]*
2. Eşʿār ile bunca ülfetüñ var
   Ḫāmeñ niçün olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 19). [eşʿār,]*
3. Eşʿārıma ger revāc olsa
   Yā baña bir ibtihāc olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 27). [eşʿārıma, -ım, -a]*
4. Eşʿār oḳınup laṭīf ü rengīn
   Her biri ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 33). [eşʿār,]*
5. Eşʿāra gelür hezār şevḳum
   Yüz miḥnetüm olsa var şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 61). [eşʿāra, -a]*

6. Eşʿāra muḳayyedem hemīşe
   Şiʿr oldı hemīşe baña pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 71). [eşʿāra, -a]*
7. Eşʿārdan olmazam girīzān
   Biñ kerre ḳılursa dehr giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 63). [eşʿārdan, -dan]*
8. Eşʿārum olurdı ʿālem-ārā
   Eylerdi ṭabīʿatüm mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 37). [eşʿārum, -um]*

esbāb-ı cihāna: *Dünya sebepleri.*

1. Esbāb-ı cihāna oldı tertīb
   Sūr olmaġ içün ḳurıldı tertīb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 73). [esbāb-ı cihāna, -a]*

esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ: *Aşk yolunun sebepleri.*

1. Bildüñ mi nedür ṭarīḳat-i ʿaşḳ
   Esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 8). [esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ,]*

esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ: *Aşk yolunun sebepleri.*

1. Bildüñ mi nedür ṭarīḳat-i ʿaşḳ
   Esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 8). [esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ,]*

esbāb-ı sefer: *Yolculuk sebepleri.*

1. Esbāb-ı sefer tedārük itdi
   Ālāt-ı neşāṭı hep ṭaġıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 13). [esbāb-ı sefer,]*

eser: *Belirti, iz, alamet.*

1. Bir z̲erre s̲evābdan **es̲er** yoḳ
   Efʿāl-i ḳabīḥa z̲erreden çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 73). [es̲er,]*
2. Ġurbet **es̲eri** yüzinde ẓāhir
   Ẓann eyledi kim ola müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 27). [es̲eri, -i]*

esīr: *Tutsak, köle.*

1. Ol maʿṣiyete **esīr** olanlar
   Yüz seyyiʾe ile pīr olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 59). [esīr,]*
2. Āzāde idüm **esīr** oldum
   ʿAşḳıyla elem-pez̲īr oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 7). [esīr,]*
3. Zindāna **esīr** eylemekdür
   Maḳhūr u ḥaḳīr eylemekdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 163). [esīr,]*

esīr itdüñ: *Esir etmek. Köle yapmak.*

1. Çün itdüñ esīr ben faḳīri
   Ol yine bu ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 67). [esīr itdüñ, -dü, -ñ]*

esīr ḳılma: *Tutsak hâline getirmek.*

1. Dünyāya beni **esīr ḳılma**
   Baña anı dest-gīr ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 17). [esīr ḳılma, -ma]*

esirge-: *Acımak, merhamet etmek.*

1. Güş eyleyicek bu mā-cerāyı
   Ġāyetde **esirger** ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 78). [esirger, -r]*

esīr-i ʿaşḳ-ı cānān: *Sevgilinin aşkının esiri.*

1. Yaʿnī ki cihānda bir perīşān
   Olmışdı **esīr-i ʿaşḳ-ı cānān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 2). [esīr-i ʿaşḳ-ı cānān,]*

esīr-i bī-dād: *Adaletsizliğe tutsak.*

1. Āzād-ı cihān **esīr-i bī-dād**
   Bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 23). [esīr-i bī-dād,]*
2. Didi meded ol **esīr-i bī-dād**
   Bīmār-ı firāḳ yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 51). [esīr-i bī-dād,]*

esīr-i dildār olmaz: *(Âşığın) gönlüne sahip olan sevgiliye tutsak olmak.*

1. Maḫṣūs mı yoḫsa şāha bu kār
   Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 122). [esīr-i dildār olmaz, -maz]*

esīr-i dildār olmaz: *(Âşığın) gönlüne sahip olan sevgiliye tutsak olmak.*

1. Maḫṣūs mı yoḫsa şāha bu kār
   Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 122). [esīr-i dildār olmaz, -maz]*

esīr-i dildār olmaz: *(Âşığın) gönlüne sahip olan sevgiliye tutsak olmak.*

1. Maḫṣūs mı yoḫsa şāha bu kār
   Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 122). [esīr-i dildār olmaz, -maz]*

esīr-i nefs-i dūnam: *Aşağı olan nefsin tutsağı.*

1. Ben daḫi **esīr-i nefs-i dūnam**
   Bīmār u belā-keş ü zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 41). [esīr-i nefs-i dūnam,]*

esīr-i zencīr: *Zincir esiri, tutsak.*

1. Tedbīri bu resme itdiler bir
   Tā ola o zār **esīr-i zencīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 172). [esīr-i zencīr,]*

esīr-i zindān: *Zindan esiri, tutsak.*

1. Kim bunı idüñ **esīr-i zindān**
   Bilsün nicedür ġumūm-ı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 19). [esīr-i zindān,]*

esīr-i zindān ide: *Tutsak durumuna getirmek, tutsak etmek.*

1. Maḳṣūd idindi şāh ol an
   Ferhād'ı ide esīr-i zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 40). [esīr-i zindān ide, -e]*

esīr-i ẓulm u bī-dād: *Zulüm ve adaletsizliğe tutsak.*

1. Olmışdı **esīr-i ẓulm u bī-dād**
   Cevrinden iderdi çerḫ feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 45). [esīr-i ẓulm u bī-dād,]*

eski: *Bir zamanlar var olup şimdi mevcut olmayan.*

1. Her-cāyī mi olduñ ey perī-zād
   Kim itmedüñ **eski** yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 30). [eski,]*

eşk-i ḫūn-bār: *Kan yağdıran gözyaşı.*

1. Maḥzūn u belā-keş ü giriftār
   Dāyim aḳıdurdı **eşk-i ḫūn-bār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 74). [eşk-i ḫūn-bār,]*

eşk-i ḫūnīn: *Kanlı gözyaşı.*

1. Ol ṣūreti gördi çünki Şīrīn
   Fi'l-ḥāl aḳıtdı **eşk-i ḫūnīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 142). [eşk-i ḫūnīn,]*

eşk-i seyli: *Gözyaşı seli.*

1. Bir nesneye eylemezdi meyli
   Gözden aḳıdurdı **eşk-i seyli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 72). [eşk-i seyli, -i]*

eṣnāf-ı ḫaṣaʾil: *Hasletler sınıfı.*

1. Envāʿ-ı feżāʾil ile maʿrūf
   Eṣnāf-ı ḫaṣaʾil ile mevṣūf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 6). [eṣnāf-ı ḫaṣaʾil,]*

esnā-yı muṣāḥabetde: *Muhabbet sırası. esnası.*

1. Eṣnā-yı muṣāḥabetde nā-gāh
   Eṣʿār u … añdı ol şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 15). [eṣnā-yı muṣāḥabetde, -de]*

eşref-i nesebden: *En şerefli soy.*

1. Yaʿnī ki o **eşref-i nesebden**
   Ol muʿciz-i ehl-i ışṭıfā̆dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 15). [eşref-i nesebden, -den]*

etvār: *Tavırlar, edalar, hareketler.*

1. Eṭvārı güzel revişde aʿlā
   Her şīvesi dil-pesend ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 89). [eṭvārı,]*
2. Düşvār degül midür bu **eṭvār**
   Kim cevr ü cefā ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 107). [eṭvār,]*

ev: *Barınma yeri; hane.*

1. Fi'l-ḥāl bir iki ḫūb ḫādim
   Şābūr **evine** oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 74). [evine, -i, -n, -e]*
2. Şābūr'ı idüp **evine** daʿvet
   Didi ki eyā ḫuceste-ḫaṣlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 41). [evine, -i, -n, -e]*
3. Maġmūm **evine** olup revāne
   Aġlardı bu ḥāle yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 5). [evine, -i, -n, -e]*

evḳāt: *Zamanlar, vakitler.*

1. Evḳātuma virmede teġayyür
   Bulmaḳda melāmetüm tekāsür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 43). [evḳātuma, -um, -a]*

evḳāt geçürdiler: *Zaman geçirmek.*

1. Her bār olup safāda bī-bāk
   Evḳāt geçürdiler feraḥnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 14). [evḳāt geçürdiler, -di, -ler]*

evleyse sivāhu lā-yüşābih: *Ondan gayrı ona benzeyen yoktur.*

1. Ve'l-ḥamdü lehū velā li-ġayrih
   Evleyse sivāhu lā-yüşābih *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 4). [evleyse sivāhu lā-yüşābih,]*

evreng-i saʿādeti: *Mutluluk tahtı.*

1. Evreng-i saʿādeti bıraḳmış
   ʿİşretgeh-i devleti bıraḳmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 11). [evreng-i saʿādeti, -i]*

evreng-nişīn-i kişver-i ġam: *Keder ülkesinin tahtta oturanı (hükümdarı).*

1. Evreng-nişīn-i kişver-i ġam
   Dārā-yı güzīn-i leşker-i ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 19). [evreng-nişīn-i kişver-i ġam,]*

evreng-nişīn-i rubʿ-ı meskūn: *Meskun olunan yerlerin dörtte birinin padişahı.*

1. Hem-sāye-i pāye-i Ferīdūn
   Evreng-nişīn-i rubʿ-ı meskūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 28). [evreng-nişīn-i rubʿ-ı meskūn,]*

evṣāf-ı laṭīfi: *Güzelliklerin özellikleri.*

1. Evṣāf-ı laṭīfi ẕikre gelmez
   Ger vaṣf olursa āḫir olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 69). [evṣāf-ı laṭīfi, -i]*

evvel: *Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.*

1. Evvel aña ḥażrete özinden
   Taḳdīm ide kendü kendüzinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 87). [evvel,]*
2. Evvel getürüp cihāzın anuñ
   Cemʿ oldı cevāhiri cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 87). [evvel,]*

evżāʿ: *Haller, vaziyetler.*

1. Evżāʿı laṭīf ü ḫulḳı ġarrā
   Aḫlāḳına yoḳ naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 81). [evżāʿı, -ı]*

ey: *Bir varlığa ya da kişiye seslenme ünlemi.*

1. Ey sipihr-i bī-vefā bünyād-ı bī-dād eyledüñ
   Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı bünyād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 1). [ey,]*
2. Ey cümle cihānı var iden Ḫaḳ
   Ṣunʿı özine şiʿār iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 19). [ey,]*
3. Ey bāġ-ı vücūd bāġbānı
   Ser-sebz ḳılan bu gülsitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 21). [ey,]*
4. Ey ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz
   Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 23). [ey,]*
5. Ey şāh-ı yegāne-i zamāne
   Zīnet virdüñ ḳamu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 27). [ey,]*
6. Ey ṣāḥib-i şerʿ ü dīn ü meẕheb
   Levlāke ḫiṭābına muḫāṭab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 29). [ey,]*
7. Ey sākin-i maḫzen-i dü-ʿālem
   Ey ʿālem-i cān u cān-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 31). [ey,]*
8. Ey sākin-i maḫzen-i dü-ʿālem
   Ey ʿālem-i cān u cān-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 32). [ey,]*

9. Ey pādşeh-i bülend-pāye
   Ḫalḳ işigüñe gelür recāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 33). [ey,]*

10. Ey bāʿiṯ-i … ʿālem
    ʿĀlem götüri senüñle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 35). [ey,]*

11. Ey rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān
    Hep ḫalḳ şefāʿatüñde ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 37). [ey,]*

12. Ey rūz-ı cezāda çāre-sāzum
    Vardur saña bir niçe niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 49). [ey,]*

13. Ol demde sen **ey** resūl-i ekrem
    Bu ḳalb-i ḥazīni eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 79). [ey,]*

14. Lāyıḳ budur **ey** resūl-i ekrem
    Ol ʿilm ile ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 99). [ey,]*

15. Ey şāh-ı yegāne-i memālik
    Müştāḳ cemālüñe melāʾik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 17). [ey,]*

16. Ki **ey** ḥażret-i ḳādir ü tüvānā
    Rabb-i ezelī kerīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 55). [ey,]*

17. Ey Āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl
    Aṣḥāba ṣenā ḳıl itme ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 1). [ey,]*

18. Gūş itdi çü bu sözi o mehveş
    Biñ nāz ile didi **ey** belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 44). [ey,]*

19. Ey ḫāme yeter ḫırāma geldüñ
    Ḫatm eyleyecek maḳāma geldüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 67). [ey,]*

20. İnṣāf budur ki **ey** ḫudāvend
    Olmaya o şehre miṣl ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 29). [ey,]*

21. Didi o dem **ey** yegāne üstād
    ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 1). [ey,]*

22. Ey derd ü ġam devāsı Şābūr
    Maḥzūn dilüñ ṣafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 13). [ey,]*

23. Ki **ey** çerḫ elüñden āh u feryād

Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [ey,]*

24. Ey çerḫ nedür bu tünd-ḫūlar

Oldı ḳamu ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 91). [ey,]*

25. Ey çerḫ bu cevre yoḳ mı pāyān

Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [ey,]*

26. Ey ʿaşḳa heves iden belā-keş

İtme yirüñi maḳām-ı āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 111). [ey,]*

27. Ey sāḳī-i gül-ruḫ u gül-endām

Luṭf it baña vir şarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 1). [ey,]*

28. Kim milket-i Ermen **ey** ḫudāvend

Hīç olmaz aña naẓīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 19). [ey,]*

29. Hem daḫi bulardan özge **ey** şāh

Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 1). [ey,]*

30. Didi meded **ey** yegāne Şābūr

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 37). [ey,]*

31. Fi'l-ḥāl çıḳardı anı üstād

Didi naẓar eyle **ey** perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 42). [ey,]*

32. Şābūr didi ki **ey** perī-zād

Bir çāre ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 49). [ey,]*

33. Fermānuñ olursa **ey** perī-zād

Gelsün der-i devlete o nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 83). [ey,]*

34. Didi ola Ḫaḳ penāhuñ **ey** şāh

Dāyim ide ʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 39). [ey,]*

35. Ferhād didi ki **ey** cevān-merd

Mesken baña şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 125). [ey,]*

36. Ki **ey** çerḫ nedür bu intihābuñ

Var mı bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 49). [ey,]*

37. Didi nedür **ey** ġarīb ü nālān

Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 81). [ey,]*

38. Ey küşte-i şeş-per-i maḥabbet

Ṣad-pāre-i ḫancer-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 1). [ey,]*

39. Ey vādī-i ʿaşḳa Ḳays-ı ġamnāk

Tekmīl-i ṭarīḳa cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 3). [ey,]*

40. Ey āteş-i ġamda meşʿal-efrūz

Endīşe-i ʿaşḳ iden ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 5). [ey,]*

41. Ey ḥāl-i zamāneden ḫaberdār

Ey vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 39). [ey,]*

42. Ey ḥāl-i zamāneden ḫaberdār

Ey vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 40). [ey,]*

43. Ey ṭūl-i emel çeken ġarībān

Bu devlet-i bī-beḳāya ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 1). [ey,]*

44. Ey Āẕerī-i ḥazīn ol āgāh

Kemdür ġaflet neʿūẕü bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 15). [ey,]*

45. Andan didi **ey** melek-nihādum

Ser-māye-i ʿömrden murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 11). [ey,]*

46. Yatduḳca o yirde **ey** perī-zād

Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 17). [ey,]*

47. Ey cānum içinde cān olan yār

Ey pādşeh-i cihān olan yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 25). [ey,]*

48. Ey cānum içinde cān olan yār

Ey pādşeh-i cihān olan yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 26). [ey,]*

49. Ey serv-ḳad ü semen-ʿiẕārum

Ey milket-i cānda şehryārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 27). [ey,]*

50. Ey serv-ḳad ü semen-ʿiẕārum

Ey milket-i cānda şehryārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 28). [ey,]*

51. Ey her kārı ḫilāf-ı maʿḳūl

Ḫalḳ içre ḳamu ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 3). [ey,]*

52. Geldi yanına niçe süḫanver

Hep didiler **ey** şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 36). [ey,]*

53. Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa cān virenler

Derd ü ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 1). [ey,]*

54. Ebnā-yı zamāne **ey** ḫıredmend

Her gāh ki itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 17). [ey,]*

55. Şāha didiler idüp zemīn-būs

Kim elçi irişdi **ey** ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 12). [ey,]*

56. İʿzāz ile virdi şāha mektūb

Mażmūnı bu ki **ey** yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 22). [ey,]*

57. Bil vaṣl günin ġanīmet **ey** yār

Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 17). [ey,]*

58. Ḫalvetgeh-i şāha geldi ferzend

Kendine didi ki **ey** ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 92). [ey,]*

59. Ey ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā

Rabb-i ezelī vü ḥayy u dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 13). [ey,]*

60. Ey ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz

Ḫallāḳ-ı şemāyil-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 15). [ey,]*

61. Her-cāyī mi olduñ **ey** perī-zād

Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 29). [ey,]*

62. Ey gül-bün-i bāġ-ı zindegānī

V'ey ġonçe-i gülşen-i cevānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 37). [ey,]*

63. Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur **ey** çerḫ

Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur **ey** çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 7). [ey,]*

64. Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur **ey** çerḫ

Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur **ey** çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 8). [ey,]*

65. Kim çekme melāmet **ey** perī-zād
    Pervīz içün itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 41). [ey,]*

66. Ey ḫāme yeter bu siḥr ü iʿcāz
    Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [ey,]*

67. İnṣāf ḳıl **ey** ʿadū-yı bed-ḫ∨āh
    Siḥr ancaḳ olur tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 5). [ey,]*

68. El-minnetü li'llāh **ey** birāder
    Olmaz yine ḫāṭırum mükedder *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 59). [ey,]*

ey: *"Ey!" seslenme ünlemi.*

1. Didi ki **eyā** şeh-i muẓaffer
   Dārā-yı güzīn-i heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 35). [eyā, -a]*
2. El-ḥāṣıl **eyā** hümā-yı devlet
   Şāhen-şeh-i kişver-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 25). [eyā, -a]*
3. Didi ki **eyā** şeh-i muẓaffer
   Ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 15). [eyā, -a]*
4. Ferhād'a ḳılup bu ḥāli iʿlām
   Didiler **eyā** ġarīb-i bed-nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 60). [eyā, -a]*
5. Bu ḥāle taʿaccüb itdi Şīrīn
   Didi ki **eyā** ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 94). [eyā, -a]*
6. Aḥsent **eyā** sipihr-i ġaddār
   Sende varımış fenādan āṣār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 113). [eyā, -a]*

eyā: *"Ey!" seslenme ünlemi.*

1. Didi ki **eyā** ḥabīb-i ḫālıḳ
   Mecmūʿ-ı rüsül içinde fāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 15). [eyā,]*

2. Bir peyk gelüp irişdi nā-gāh
   Didi ki **eyā** sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 40). [eyā,]*
3. Didiler **eyā** ferīd-i ʿālem
   Üstād-ı mükerrem ü müfaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 79). [eyā,]*
4. Didi ki **eyā** yegāne üstād
   Çün eyledüñ ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 101). [eyā,]*
5. Şābūr'ı idüp evine daʿvet
   Didi ki **eyā** ḫuceste-ḫaşlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 42). [eyā,]*
6. Şarf itdi bu maşlaḥatda maḳdūr
   Didi ki **eyā** yegāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 68). [eyā,]*
7. Didi ki **eyā** yegāne üstād
   Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 117). [eyā,]*
8. Çeşminden aḳıtdı niçe deryā
   Didi ki **eyā** ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 46). [eyā,]*
9. Gūş eyleyicek bu ḥāli Şīrīn
   Didi ki **eyā** şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 8). [eyā,]*

eyle-: *"Etmek, kılmak" anlamında yardımcı fiil.*

1. Ey sipihr-i bī-vefā bünyād-ı bī-dād **eyledüñ**
   Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı bünyād **eyledüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 1). [eyledüñ, -dü, -ñ]*
2. Ey sipihr-i bī-vefā bünyād-ı bī-dād **eyledüñ**
   Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı bünyād **eyledüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 2). [eyledüñ, -dü, -ñ]*
3. Yüz ḥamd ki **eyledüñ** müʾebbed
   Fermān-ber-i ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 37). [eyledüñ, -dü, -ñ]*

4. ʿĀlemleri **eyleyüp** müzeyyen
   İnsān içün itdi anı mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 17). [eyleyüp, -(y)üp]*
5. Ol demde sen ey resūl-i ekrem
   Bu ḳalb-i ḥazīni **eyle** ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 80). [eyle,]*
6. Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün
   Sen daḫi mürüvvet **eyle** ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 102). [eyle,]*
7. ʿAfv **eyle** ḳamusınuñ günāhın
   Eyle reh-i müstaḳīm rāhın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 63). [eyle,]*
8. ʿAfv eyle ḳamusınuñ günāhın
   Eyle reh-i müstaḳīm rāhın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 64). [eyle,]*
9. Var ise ḳuṣūrı **eyle** maʿẕūr
   Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 67). [eyle,]*
10. Miʿrācuña **eyledüñ** sezāvār
    Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ ne kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 75). [eyledüñ, -dü, -ñ]*
11. Bir ḫūb fesāne **eyle** bünyād
    Tā ola anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 51). [eyle,]*
12. Ferhād ġamın rivāyet **eyle**
    Şīrīn şīrīn rivāyet **eyle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 54). [eyle,]*
13. Bir luṭfuña biñ cefālaruñ var
    Cevr **eylemeden** ṣafālaruñ var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 36). [eylemeden, --meden]*
14. Artuḳlıġı itdügüñ cefālar
    Eksükligi zār u mużṭar **eyler** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 34). [eyler, -r]*

15. Bunca elem ile ḫāṭır-ı zār

    Hīç **eyleye** mi hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 42). [eyleye, -y, -e]*

16. Didüm kerem **eyle** lāf ḳılma

    Bu vaʿdelere ḫilāf ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 15). [eyle,]*

17. Hīç Ḫusrev'e **eyleme** taʿarruż

    Tā ḳavlüñe gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 1). [eyleme, -me]*

18. El-ḥāli o ḥāli **eyleme** fikr

    İllā meger ola bi't-tebeʿ ẕikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 7). [eyleme, -me]*

19. Baḥr-i kefi ḫalḳa itse iʿṭā

    Āb **eylese** zehresini deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 4). [eylese, -se]*

20. İtmāma yetür bu ḫoş kelāmı

    Ḫoş vech ile **eyle** iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 70). [eyle,]*

21. ʿİşretde ṣafāda **eyle** dāyim

    Ḳıl ʿizz ü saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 79). [eyle,]*

22. Aʿdāyıla **eylese** neberdi

    Her seyr iden o neberdi dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 23). [eylese, -se]*

23. Naḫl-i ḳadin **eylese** ḫırāmān

    Gördükde olurdı serv ḫayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 71). [eylese, -se]*

24. ʿĀlemleri **eyleye** müzeyyen

    Ārāste ola şehr-i Ermen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 131). [eyleye, -y, -e]*

25. Sāḳī yine bezme zīb ü fer vir

    Luṭf **eyle** sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 2). [eyle,]*

26. Ḫaḳḳ **eyleye** devletüñ ziyāde

Ol ḥaşre degin dem-i ṣafā̃da *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 41). [eyleye, -y, -e]*

27. Şevḳ itdi anuñ cevānibin pür

Bu ḥālete **eyledi** tefā̃ḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 6). [eyledi, --di, -]*

28. Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend

ʿAşḳ **eyledi** dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 148). [eyledi, --di, -]*

29. Gīsūların **eylese** girih-gīr

Çoḳ gerdene olur idi zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 83). [eylese, -se]*

30. Yā **eyle** beni cüdā cihāndan

Ayır bu ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 107). [eyle,]*

31. Ammā ki hemīşe ol meh-i nev

Eylerdi ümīd-i vaṣl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 66). [eylerdi, -r, -di]*

32. Geh nāleye **eyleyüp** ser-āġāz

Yüz biñ ġam ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 37). [eyleyüp, -(y)üp]*

33. Geh yaşını **eyleyüp** revāne

Ḳanlar aḳıdurdı yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 39). [eyleyüp, -(y)üp]*

34. ʿAşḳ itdi anı zebūn u bīmār

Eylerdi dün ü gün āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 4). [eylerdi, -r, -di]*

35. Lāzım degül itmek anı taḥrīr

Kim **eylediler** ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 4). [eylediler, -di, -ler]*

36. ʿĪş **eylediler** sürūrlarla

Ẕevḳ **eylediler** ġurūrlarla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 13). [eylediler, -di, -ler]*

37. ʿĪş **eylediler** sürūrlarla

Ẕevḳ **eylediler** ġurūrlarla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 14). [eylediler, -di, -ler]*

38. Hādī-i murādum ol İlāhī

Eyle baña ġam-güsār o māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 58). [eyle,]*

39. Ḫaḳḳ **eyleye** ḳudretüñ ziyāde

İrgüre seni ḳamu murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 17). [eyleye, -y, -e]*

40. Daʿvet idüñ ol gedāyı taʿcīl

Eyleñ baña ʿan-ḳarīb taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 58). [eyleñ, -ñ]*

41. Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes

Tā ol ġam ola derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 169). [eyleñ, -ñ]*

42. Derd ü ġam ile olur füsürde

ʿAşḳ **eyler** anı miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 28). [eyler, -r]*

43. Aḥvālüme şefḳat **eylerüm** yoḳ

Bir baña mürüvvet **eylerüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 49). [eylerüm, -r, -üm]*

44. Aḥvālüme şefḳat **eylerüm** yoḳ

Bir baña mürüvvet **eylerüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 50). [eylerüm, -r, -üm]*

45. Baña eger irmez ise āfāt

Bu ḫıdmete **eyleyem** mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 98). [eyleyem, --(y)em, -]*

46. Yād eyleyicek o māhı her gāh
    Dünyāyı pür-āteş **eylesün** āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 128). [eylesün, -sün]*

47. Didi ki vücūdın **eylesün** ḥak
    Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 5). [eylesün, -sün]*

48. Bir yaña cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn
    Eyler anı dil-figār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 30). [eyler, -r]*

49. Yaş yirine gözlerüm döker ḳan
    Eyler beni lāl āh u efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 44). [eyler, -r]*

50. Bu ḳıṣṣayı **eyleyen** rivāyet
    Bu vech ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 1). [eyleyen, -(y)en]*

51. Eşʿārum olurdı ʿālem-ārā
    Eylerdi ṭabīʿatüm mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 38). [eylerdi, -r, -di]*

52. Yā Rab bu fesānem **eyle** maḳbūl
    Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 1). [eyle,]*

53. Ḫalḳdan ʿuzlet ḳılup ʿazm-i beyābān **eyledi**
    Yolları ḫūn-ı sirişkinden gülistān **eyledi** *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 2). [eyledi, --di, -]*

eyle: *"Etmek, kılmak" anlamında yardımcı fiil.*

1. Beñzemez ẕerre ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan
   Eylemiş her birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 4). [eylemiş, -miş]*

2. Miskīnlere luṭfı ʿādet **eyle**
   Vāfir vāfir şefāʿat **eyle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 103). [eyle,]*

3. Miskīnlere luṭfı ʿādet **eyle**
   Vāfir vāfir şefāʿat **eyle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 104). [eyle,]*
4. Ol ḳullaruñuñ günāh kārı
   Dergāhuña **eyledükde** zārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 62). [eyledükde, -dükde]*
5. Ümmīdüm odur velīk yā Rab
   ʿAfv **eyleyesin** ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 72). [eyleyesin, -yesin]*
6. Ferhād ġamın rivāyet **eyle**
   Şīrīn şīrīn rivāyet **eyle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 53). [eyle,]*
7. Eylerler idi benümle ülfet
   İẓhār-ı ḫulūṣ ile maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 23). [eylerler, -r, -ler]*
8. Ol cām-ı ṣafāyı **eylesün** nūş
   Düşmen olsun hemīşe medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 83). [eylesün, -sün]*
9. Luṭfıyla ṭutup ḳamu cihānı
   Ḳul **eylemiş** idi kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 30). [eylemiş, -miş]*
10. Yārānını **eylemişdi** daʿvet
    Aḥbābı ile iderdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 21). [eylemişdi, -miş, -di]*
11. Luṭf ile bu ḥāle **eyle** tedbīr
    Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 103). [eyle,]*
12. Çoḳ ḳāmeti zülfi **eyledi** lām
    Ṣoldurdı hevāsı çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 67). [eyledi, -di]*
13. Gīsūların **eyledi** muṭarrā
    Gül ruḫlarını çü verd-i raʿnā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 125). [eyledi, -di]*

14. Bir vech ile **eyledi** dil-āvīz

    Çü kendü gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 127). [eyledi, -di]*

15. Didi ki eyā yegāne üstād

    Çün **eyledüñ** ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 102). [eyledüñ, -dü, -ñ]*

16. Bir şekl ile itdi anda taṣvīr

    Kim **eylemek** olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 118). [eylemek, -mek]*

17. Şābūr idüp şehe ḫiṭābı

    Bu semt ile **eyledi** cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 20). [eyledi, -di]*

18. Çoḳ gülleri **eyledüñ** perīşān

    Çoḳ bülbüli ḫār eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 85). [eyledüñ, -dü, -ñ]*

19. Bir nesneye **eylemezdi** meyli

    Gözden aḳıdurdı eşk-i seyli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 71). [eylemezdi, -mez, -di]*

20. Bī-keslere şefḳat **eylemezsin**

    Maẓlūma mürüvvet **eylemezsin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 81). [eylemezsin, -mez, -sin]*

21. Bī-keslere şefḳat **eylemezsin**

    Maẓlūma mürüvvet **eylemezsin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 82). [eylemezsin, -mez, -sin]*

22. Gāh **eyleridi** ʿitāb çerḫe

    Ḫüzn ü ġam ile ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 75). [eyleridi, -r, -idi]*

23. Āḫir sefer iḫtiyār ḳıldı

    Ṣabr **eylemedi** güẕār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 8). [eylemedi, -me, -di]*

24. Bu ṭavr ile niçe vaḳt u eyyām

ʿĪş **eyledi** ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 22). [eyledi, -di]*

25. Āḫir heves **eylemiş** o ferzend

Bir ṣanʿata kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 17). [eylemiş, -miş]*

26. Sen siḥr mi **eyledüñ** ya efsūn

İtdüñ mi ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 23). [eyledüñ, -dü, -ñ]*

27. Ṭutdı kimi cānib-i yemīni

Çoḳ fārisi **eyledi** muʿīni *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 64). [eyledi, -di]*

28. Zindāna esīr **eylemekdür**

Maḳhūr u ḥaḳīr **eylemekdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 163). [eylemekdür, -mek, -dür]*

29. Zindāna esīr **eylemekdür**

Maḳhūr u ḥaḳīr **eylemekdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 164). [eylemekdür, -mek, -dür]*

30. Zencīre ṭaḳup elin ayaġın

Çāh **eylediler** anuñ ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 34). [eylediler, -di, -ler]*

31. ʿAşḳuñda baña belā ṣafādur

Hep **eyledügüñ** cefā vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 22). [eyledügüñ, -düg, -ün]*

32. Nerm **eyle** o seng-dil nigārı

Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 53). [eyle,]*

33. Vaṣf eylemek anı bī-edeblik

Bir fiʿl-i bed **eyledi** o müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 6). [eyledi, -di]*

34. Hem defn idelüm o gül-ʿiẕārı
    Ẓāhirde ben **eyleyin** ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 12). [eyleyin, -yin]*
35. Her beyti ola leṭāfet-āmīz
    Her mışraʿın **eyle** ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 6). [eyle,]*
36. Her ṣafḥasın **eyle** siḥr-perdāz
    Olsun dil-i ʿāşıḳa füsūn-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 7). [eyle,]*

<u>eyvāh:</u> *Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifâde etmek için kullanılır, yazık.*

1. Eyvāh yıḳıldı ḫānmānlar
   Çıḳsun yiridür göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 121). [eyvāh,]*

<u>eyvāy:</u> *Eyvah, yazık.*

1. Eyvāy ne ẓulm u cevrdür bu
   Kim ʿaşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 87). [eyvāy,]*

<u>eyyām:</u> *Günler.*

1. Derd ü ġam ile geçürdüm **eyyām**
   Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 7). [eyyām,]*
2. Zī ʿālem saʿd u nīk hengām
   Ferḫunde şeb ü ḫuceste **eyyām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 84). [eyyām,]*
3. Bu ṭavr ile niçe vaḳt u **eyyām**
   ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [eyyām,]*

<u>eyyām geçürdi:</u> *Günlerini geçirmek, vakit geçirmek.*

1. Ol serv-i semen-ber ü gül-endām
   Bu ḥālet ile geçürdi eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 108). [eyyām geçürdi, -di]*
2. Bir niçe zamān bu ḥālet üzre
   Eyyām geçürdi miḥnet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 86). [eyyām geçürdi, -di]*

eyyām-ı hecrüñ: *Ayrılık günleri.*

1. Kendüm itdüm iḫtiyār **eyyām-ı hecrüñ** bilmedüm
   Āh kim elden düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 1). [eyyām-ı hecrüñ,]*

ezel: *Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.*

1. Müştāḳ idi tā **ezel** saña şāh
   Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 85). [ezel,]*

ezhār: *Çiçekler.*

1. Gülzār- ṣıfat gülerdi rūyı
   Ezhār gibi gelürdi būyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 74). [ezhār,]*
2. Ezhār ile gülşeni müzeyyen
   Her cānibi ṣanki ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 23). [ezhār,]*

faḫr-ı enbiyā: *Peygamberlerin övüncü, Hz. Muhammed.*

1. Ol **faḫr-ı enbiyā** ḥaḳı'yçün
   Ser-çeşme-i aṣfiyā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 31). [faḫr-ı enbiyā,]*

faḫr-ı gürūh-ı enbiyāyam: *Peygamberler topluluğunun övünç kaynağı.*

1. Maḥremter-i maḥremān-ı ḳurbam
   Ben **faḫr-ı gürūh-ı enbiyāyam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 40). [faḫr-ı gürūh-ı enbiyāyam, -y, -am]*

faḳīr: *Yoksul, muhtaç.*

1. Kim ḥişşe yetüp cevān u pīre
   Gelmişdi ġınā ḳamu **faḳīre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 44). [faḳīre, -e]*
2. Çün itdüñ esīr ben **faḳīri**
   Ol yine bu ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 67). [faḳīri, -i]*
3. Hep bay u gedā **faḳīr** ü sulṭān
   Ḫıdmetde ṭururdı ḫāke yeksān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 79). [faḳīr,]*

faḳr: *Fakirlik, yoksulluk.*

1. Faḳr ile felāket aşdı başdan
   Deryā-yı melāmet aşdı başdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 33). [faḳr,]*

fānī: *Gelip geçici / sonlu.*

1. Fānīye nedür bu meyl-i bāḳī
   Terk eyle meded bu iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 11). [fānīye, -y, -e]*

fāriġ: *Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak.*

1. Fāriġ otururken anda ol pāk
   Cibrīl irişdi cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 9). [fāriġ,]*

fāris: *At binicisi.*

1. Ṭutdı kimi cānib-i yemīni
   Çoḳ **fārisi** eyledi muʿīni *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 64). [fārisi, -i]*

farḳ: *Ayırma, seçme, ayırt etme.*

1. Ḫārāyı ne laʿl ile ider **farḳ**
   Teşḫīṣ ḳılur ne pāy ile **farḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 28). [farḳ,]*

farḳ ider: *Ayırmak.*

1. Ḫārāyı ne laʿl ile ider farḳ
   Teşḫīṣ ḳılur ne pāy ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 27). [farḳ ider, -er]*

farḳ olınmasun: *Ayırt edilmek, seçilmek.*

1. Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ
   Tā baḥr ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 124). [farḳ olınmasun, -ma, -sun]*

farḳ olınmasun: *Ayırt edilmek, seçilmek.*

1. Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ
   Tā baḥr ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 124). [farḳ olınmasun, -ma, -sun]*

farż: *Allah'ın emri olduğu kesin bir delille sabit olan yükümlülük.*

1. Varup o diyāra eyleyem ʿarż
   Tā ola bu yaña gelmesi **farż** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 28). [farż,]*

farż oldı: *Gerekli olmak, kaçınılmaz olmak.*

1. Şimden girü geldi baña nevbet
   Farż oldı idem edā-i ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 24). [farż oldı, -dı]*

faṣl-ı bahār: *Bahar mevsimi.*

1. Geh **faṣl-ı bahār** irişe ḫoş-dem
   Geh ola ḫazānda bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 75). [faṣl-ı bahār,]*

fāyik: *Daha üstün, seçkin.*

1. Dimem ki bu ḥāle lāyıḳam ben
   Ümmet arasında **fāyıḳam** ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 86). [fāyıḳam,]*
2. Didi ki eyā ḥabīb-i ḫālıḳ
   Mecmūʿ-ı rüsül içinde **fāyıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 16). [fāyıḳ,]*
3. Aḳrānum içinde **fāyiḳam** ben
   İḥsān u ʿaṭāya lāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 41). [fāyiḳam, -am]*

faż̈l: *Bir kimsede bulunan şahsî kıymet ve meziyet, değer.*

1. Kim şehr-i Medāyin içre bir merd
   Olmışdı kemāl ü **faż̈l** ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 4). [faż̈l,]*

fehm eylemedi: *Anlamak.*

1. Fehm eylemedi ne çāre ḳılsun
   Emri nice āşkāre ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 149). [fehm eylemedi, -me, -di]*

fehm eylese: *Anlamak.*

1. Fehm eylese yazdıġum nikātı
   Ḳadrince olınsa iltifātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 35). [fehm eylese, -se]*

fehm eylesün: *Anlamak.*

1. ʿAḳlın aldurmış nice **fehm eylesün** yāruñ sözin
   Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 3). [fehm eylesün, -sün]*

fehm itmege: *Anlamak.*

1. Ammā ki bunuñ ḳarārı gitmiş
   Fehm itmege iḳtidārı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 142). [fehm itmege, -me, -ge]*

felāḥ bulmaz: *Kurtuluşa ermek.*

1. Hīç aña taʿarruż itmek olmaz
   Ẕikr iden anı **felāḥ bulmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 8). [felāḥ bulmaz, -maz]*

felāḥa ire: *Kurtuluşa, selamete ulaşmak.*

1. Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa
   Dāyim bula cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 77). [felāḥa ire, -e]*

felāket: *Bela, büyük dert, sıkıntı.*

1. Faḳr ile **felāket** aşdı başdan
   Deryā-yı melāmet aşdı başdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 33). [felāket,]*

feleḫ: *1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan*

yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

1. Gösterdi livā-yı rüĈyetin māh
   Ḳurdı **felege** siyāh ḫargāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 4). [felege, -e]*

felek: *1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.*

1. Yeter baña **felekde** ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
   Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [felekde, -de]*
2. Mānendini ne zamāne görmiş
   Mis̲lin ne **felek** daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 80). [felek,]*
3. Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi
   Gör aña **felek** ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 118). [felek,]*
4. İtmiş sebaḳ-ı cefāyı itmām
   Ṣīrūye ḳomış **felek** aña nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 50). [felek,]*

felek-i hezār-dīde: *Bin gözlü felek.*

1. Dendānı gibi dür-i güzīde
   Görmez **felek-i hezār-dīde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 88). [felek-i hezār-dīde,]*

fen: *Herhangi bir konuya ait olan ilim, bir ilim kolu, hüner, marifet, sanat.*

1. Ancaḳ degülem bu **fende** māhir
   Ṭarz-ı ġazel içre merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 33). [fende, -de]*

2. Ol **fende** kemāl ḥāṣıl itdi
   Çoḳ māl u menāl ḥāṣıl itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 29). [fende, -de]*

fenâ: *Gelip geçici olma durumu, devamlı ve kalıcı olmama, ölümlü ve son bulucu olma, ölümlülük, fânîlik.*

1. Bāḳī bu cihānda kimse ḳalmaz
   Kimdür ki **fenāya** mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 96). [fenāya, -y, -a]*
2. Aḥsent eyā sipihr-i ġaddār
   Sende varımış **fenādan** āsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 114). [fenādan, -dan]*
3. Dehrüñ bu **fenāsın** eylemiş ẕevḳ
   Ki olmaz bu cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 13). [fenāsın, -s, -ı, -n]*
4. Meyl itme cihān-ı bī-vefāya
   Āḫir iledür seni **fenāya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 40). [fenāya, -y, -a]*

fenā-figende: *Kötülük yayan.*

1. Ne bizde ḳalur beḳā ne sende
   Ḳamusın ider **fenā-figende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 94). [fenā-figende,]*

fenn: *Herhangi bir konuya ait olan ilim, bir ilim kolu, hüner, marifet, sanat.*

1. Fenninde bulınmamış muʿādil
   Yoḳ aña bu ṭarzda mümāsil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 45). [fenninde, -i, -n, -de]*

fer: *Işık, aydınlık.*

1. Sāḳī yine bezme zīb ü **fer** vir
   Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [fer,]*

fer ü tābı bıraḳdı: *Güç ve kuvveti bırakmak, güçten ve kuvvetten düşmek.*

1. Ol çihre giderdi inciẕābı
   Ol māh bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 120). [fer ü tābı bıraḳdı, -dı-ı]*

ferāġa düşdüñ: *Dünyadan vazgeçmek, dünyadan ayrılma isteği.*

1. Bāʿiṣ ne idi ki ṭaġa düşdüñ
   Çaḳ böyle niçün **ferāġa düşdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 82). [ferāġa düşdüñ, -dü, -ñ]*

ferāġat eyledi: *Hakkından vazgeçmek, el çekmek.*

1. Miḥnet-zede oldı gitdi ʿişret
   Her zevḳden eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 28). [ferāġat eyledi, -di]*

ferāġat itdüñ: *Vazgeçmek, bırakmak.*

1. Ġam-ḫ∨ārumduñ **ferāġat itdüñ**
   İḥsānı ḳoduñ denāʾet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 5). [ferāġat itdüñ, -dü, -ñ]*

feraḥ: *Kalp, gönül, iç vb.nin sıkıntısız, tasasız olma durumu.*

1. Dāyim ola bu **feraḥda** ḫurrem
   Düşmen ola pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 93). [feraḥda, -da]*
2. Birbirine oldılar muḳārin
   Ṭoldı **feraḥ** u ṣafā Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 8). [feraḥ,]*

3. Her biri ḥarīm-i vaṣla maḥrem
   Vuṣlat **feraḥıyla** ṣād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 110). [feraḥıyla, -ı, -yla]*

feraḫnāk: *Neşeli, sevinçli.*

1. Ammā kimini idüp **feraḫnāk**
   Ḫāk olsa yiri idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 117). [feraḫnāk,]*
2. Her bār olup safāda bī-bāk
   Evḳāt geçürdiler **feraḫnāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 14). [feraḫnāk,]*

ferāmūş eyledi: *Unutmak.*

1. Olup mey-i ġaflet ile bī-hūş
   Ḫaḳ cānibin eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 48). [ferāmūş eyledi, -di]*
2. Geh itdi ṣadā-yı bülbüli güş
   Dünyā ġamın eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 44). [ferāmūş eyledi, -di]*

ferāmūş eylemiş: *Unutmak.*

1. Cān bāde-i ḥayret ile medhūş
   Dil ʿālemi eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 6). [ferāmūş eylemiş, -miş]*

ferāmūş idüp: *Unutmak.*

1. Dilden ḳamusın idüp ferāmūş
   Oldı mey-i ḥayret ile medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 71). [ferāmūş idüp, -üp]*

ferāmūş ḳıldı: *Unutmak II önem vermemek, ilgiyi kesmek.*

1. Yārānını ḳıldı hep ferāmūş
   Ḳılmadı kelām-ı düşmeni güş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 67). [ferāmūş ḳıldı, -dı]*

ferd: *Eşsiz, tek.*

1. Kim şehr-i Medāyin içre bir merd
   Olmışdı kemāl ü faẕl ile **ferd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 4). [ferd,]*
2. Bu yaña o yār-ı nāz-perverd
   Ol ʿālem içinde ḥüsn ile **ferd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 74). [ferd,]*

ferhād: *Ferhad ile Şirin hikayesinin erkek kahramanıdır.*

1. Ferhād ġamın rivāyet eyle
   Şīrīn şīrīn rivāyet eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 53). [ferhād,]*
2. Ferhād'a muḳarrer oldı Şīrīn
   Bir ʿāşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 9). [ferhād'a, -'a]*
3. Pervīz ile ḳıldı ʿīş ü ʿişret
   Ferhād'ı idüp ḳarīn ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 14). [ferhād'ı, -ı]*
4. Tā kim ola dilde nuṭḳa ḳudret
   Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 14). [ferhād,]*
5. Çekmişdi niçe ġamın cihānuñ
   Ferhād idi nāmı ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 12). [ferhād,]*
6. Her ḳanda ki lāzım olsa üstād
   Ḥāżır bulınurdı anda **Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 34). [ferhād,]*

7. Fi’l-ḥāl ʿazīmet itdi Şābūr
   Ferhād irişdi şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 92). [ferhād,]*
8. Ferhād bu kāra niyyet itdi
   Dergāh-ı şehe ʿazīmet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 97). [ferhād,]*
9. Emr eyledi şāh girdi **Ferhād**
   Çaḳ meclis-i şāha irdi **Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 101). [ferhād,]*
10. Emr eyledi şāh girdi **Ferhād**
    Çaḳ meclis-i şāha irdi **Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 102). [ferhād,]*
11. Ferhād’a teveccüh eyledi şāh
    Maḳṣūddan itdi anı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 113). [ferhād’a, -a]*
12. Ferhād’uñ ʿAşḳından Şikāyeti ve
    Cenāb-ı Ḳādi’l-Ḥācāt’a Münācātıdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 19). [ferhād’uñ, -’uñ]*
13. Geldükde ḥarīm-i ḫāṣṣa **Ferhād**
    Şeh itdi ḫiṭāb didi üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 15). [ferhād,]*
14. Bir yük zer ü sīm ü dürr ü gevher
    Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 30). [ferhād,]*
15. Ferhād yüz urdı şāh öñinde
    Baş yire ḳodı o māh öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 37). [ferhād,]*
16. Ṣaymadı o māli ḫāke **Ferhād**
    Bir ẕerre anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 45). [ferhād,]*
17. Şīrīn ḫaylī taʿaccüb itdi
    Ferhād’ı işigine çaġırtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 14). [ferhād’ı, -ı]*

18. Kim oldı zebūn-ı ʿaşḳ **Ferhād**

İdrākini aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 25). [ferhād,]*

19. Ferhād nedür ne bed-liḳādur

Şeh-zāde midür yā pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 45). [ferhād,]*

20. Adum **Ferhād** u ben ġarībem

ʿAşḳıyla helāke key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 87). [ferhād,]*

21. Ferhād didi ki ben gedāyam

Sulṭān ḥaremine nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 95). [ferhād,]*

22. Girdi ḥarem-i ḥarīme **Ferhād**

Maḥzūn u zebūn u zār u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 117). [ferhād,]*

23. Ferhād didi ki ey cevān-merd

Mesken baña şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 125). [ferhād,]*

24. Ferhād didi ki ben müʾebbed

Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam muḳayyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 137). [ferhād,]*

25. Ferhād didi ki çıḳa cānum

Ḫāṣıl ola vaṣl-ı dil-sitānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 147). [ferhād,]*

26. Ferhād'a ki vāṣıl oldı sevgend

Varmaġı ġulāma itdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 105). [ferhād'a, -a]*

27. Fi'l-ḥāl ḫadem ḫaşem müretteb

Ferhād'ı arayu gitdiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 62). [ferhād'ı, -ı]*

28. Bu güne dökerdi yaşı **Ferhād**

    Eylerdi yürekden āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 71). [ferhād,]*

29. Ferhād işitdi bu kelāmı

    Güş eyledi cāndan ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 41). [ferhād,]*

30. Güş eyleyicek bu ḥāli **Ferhād**

    Bu vech ile nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 15). [ferhād,]*

31. Didi meded ol esīr-i bī-dād

    Bīmār-ı firāḳ yaʿnī **Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 52). [ferhād,]*

32. Ferhād be-muḳteżā-yı meʾmūr

    Ḫusrev ḳapusına vardı mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 75). [ferhād,]*

33. Ferhād yüz urdı itdi maḳbūl

    Didi n'ola her ne ise meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 83). [ferhād,]*

34. Fi'l-ḥāl varup el urdı **Ferhād**

    Ol kāra şürūʿ ḳıldı bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 87). [ferhād,]*

35. Ferhād'a ḳılup bu ḥāli iʿlām

    Didiler eyā ġarīb-i bed-nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 59). [ferhād'a, -a]*

36. Maḳṣūd idindi şāh ol an

    Ferhād'ı ide esīr-i zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 40). [ferhād'ı, -ı]*

37. Ferhād işidince bu ḫiṭābı

    Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 89). [ferhād,]*

38. Ferhād hemān ṭurup ṭarabnāk

    Atıyla anı götürdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 85). [ferhād,]*

39. Vāṣıl olıcaḳ serāya ol māh
    Ferhād'a didi ki bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 104). [ferhād'a, -'a]*

40. Ferhād bu ḥāli çün işitdi
    Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 129). [ferhād,]*

41. Ferhād'a ḫiṭāb idüp hemān-dem
    Zehr ile dilinden aḳdı yüz sem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 95). [ferhād'a, -a]*

42. Ferhād'dan al kemāl-i ʿibret
    Tā ḳalmaya dilde ḥubb-ı devlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 25). [ferhād'dan, -dan]*

43. Ferhād öle ḳalmaya raḳībi
    ʿĀrī ide cümleden ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 13). [ferhād,]*

44. Bār-ı elem ü belāya muʿtād
    Miḥnet-keş yaʿnī **Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 52). [ferhād,]*

ferhād-ı bī-şekībā: *Sabırsız Ferhat.*

1. Ol beste-i pāy-bend-i sevdā
   Yaʿnī **Ferhād-ı bī-şekībā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 16). [ferhād-ı bī-şekībā,]*

ferhād-ı ġarīb: *Garip (olan) Ferhat.*

1. Ferhād-ı ġarīb bildi ḥāli
   Maʿlūm idindi ol meʿāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 15). [ferhād-ı ġarīb,]*

2. Ferhād-ı ġarīb ü zār-ı miskīn
   Efgende vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 35). [ferhād-ı ġarīb,]*

ferhād-ı zebūn u zārı: *Ağlayan ve güçsüz / âciz (olan) Ferhat.*

1. Ferhād-ı zebūn u zārı seyr it
   Ol bī-kes ü bī-ḳarārı seyr it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 35). [ferhād-ı zebūn u zārı, -ı]*

ferhādveş: *Ferhat gibi.*

1. Żāyiʿ olıcaḳ o levḥ-i zerrīn
   Ferhādveş oldı dehr ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 12). [ferhādveş,]*

ferḫunde: *Kutlu, mübarek, uğurlu.*

1. Zī ʿālem saʿd u nīk hengām
   Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 84). [ferḫunde,]*

ferḫunde-şemāʾil: *Uğurlu, mübarek şekilli.*

1. Kim vardı bir emīr-i ʿādil
   Ferḫunde-şemāʾil ü ḫaṣāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 10). [ferḫunde-şemāʾil,]*

ferīd-i ʿālem: *Dünyada tek.*

1. Didiler eyā **ferīd-i ʿālem**
   Üstād-ı mükerrem ü müfaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 79). [ferīd-i ʿālem,]*

fermān: *Buyruk, emir.*

1. Fermānuñ olursa ey perī-zād
   Gelsün der-i devlete o nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 83). [fermānuñ, -uñ]*

fermān-ber: *Aldığı emri yerine getiren.*

1. Fermān-beri oldı pehlevānlar
   Olmışdı zebūnı ḳahramānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 27). [fermān-beri, -i]*

fermān-ber-i ümmet-i muḥammed: *Hz. Muhammet'in aldığı emri yerine getiren ümmeti.*

1. Yüz ḥamd ki eyledüñ müʾebbed
   Fermān-ber-i ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 38). [fermān-ber-i ümmet-i muḥammed,]*

fermān-dih-i kişver-i risālet: *Peygamberlik ülkesinin emir vereni (Hz. Muhammet).*

1. Ser-dār-ı rüsül penāh-ı ümmet
   Fermān-dih-i kişver-i risālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 10). [fermān-dih-i kişver-i risālet,]*

fermān-fermā-yı tācdārān: *Hükümdarlara ferman buyuran (Hz. Muhammet).*

1. Fermān-fermā-yı tācdārān
   Rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 11). [fermān-fermā-yı tācdārān,]*

ferş eyleyen: *Döşemek, sermek, kaplamak.*

1. Ol rūy-ı zemīni eyleyen ferş
   Ol pādşeh-i maʿāḳıd-ı ʿarş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 7). [ferş eyleyen, -y, -en]*

fersaḥ fersaḥ: *Kat kat, pek çok.*

1. Cūş eylese leşkeri çü deryā
   Fersaḫ fersaḫ ḳaçardı aʿdā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 12). [fersaḫ fersaḫ,]*

<u>fersaḫ fersaḫ:</u> *Kat kat, pek çok.*

1. Fersaḫ fersaḫ gidüp o meh-rū
   Nā-gāh görindi bir ḳaç āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 17). [fersaḫ fersaḫ,]*

<u>ferş-i ḫāke:</u> *Toprağın zemini.*

1. Benden ṣanemüm cüdā düşürdüñ
   Gül rūyumı **ferş-i ḫāke** sürdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 14). [ferş-i ḫāke, -e]*

<u>feryād:</u> *Bağırıp çağırma, yüksek sesle yardım istemek.*

1. Feryād ile ʿarż-ı ḥāle geldüm
   Şerḥ-i elem ü melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 51). [feryād,]*
2. Feryād iderin o bāba fi'l-ḥāl
   İʿlām iderin ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 21). [feryād,]*
3. Lāl itdi beni ġam-ı zamāne
   Feryādum irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 6). [feryādum, -um]*
4. Ki ey çerḫ elüñden āh u **feryād**
   Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [feryād,]*

<u>feryād eyle:</u> *Yüksek da sesle haykırmak.*

1. Ol cānuña cān olan perī-zād
   Gitdi bu cihāndan eyle feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 106). [feryād eyle,]*

<u>feryād eyler:</u> *Yanıp yakılmak, eyvah etmek.*

1. Nāmını idüp o mehveşüñ yād
   Bu vech ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 110). [feryād eyler, -r]*

<u>feryād iderdi:</u> *Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

1. Olmışdı esīr-i ẓulm u bī-dād
   Cevrinden iderdi çerḫ feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 46). [feryād iderdi, -er, -di]*

<u>feryād iderin:</u> *Bağırıp çağırmak, haykırmak.*

1. Kārum revişüm ḳamu fiġāndur
   Feryād iderin niçe zamāndur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 140). [feryād iderin, -erin]*

<u>feryād itdi:</u> *Bağırıp çağırmak, yüksek sesle haykırmak.*

1. Meydāna ki geldi tīġ-ı ḫūnīn
   Feryād itdi o zāl-i miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 12). [feryād itdi, -di]*
2. Çün gördi bu ḥāli ol perī-zād
   Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 16). [feryād itdi, -di]*

<u>ferzend:</u> *Oğul, erkek çocuk.*

1. Maʿbūdına ʿarż-ı rāz iderdi
   Ferzend diyü niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 38). [ferzend,]*

2. Ferzend yoġısa ḥamdü-li’llāh
   Virdi bu perīyi bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 105).*
   [ferzend,]
3. Ferzendi yoġıdı gerçi anuñ
   Çekmezdi velī ġamın cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 51).*
   [ferzendi, -i]
4. Ferzendi gibi muḥibb idi şāh
   Kim ḫālesi duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 55).*
   [ferzendi, -i]
5. Bu cümleden artuḳ ol ḫudāvend
   Taḥṣīl ḳılmış bir ulu **ferzend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 50).*
   [ferzend,]
6. Ferzend degül melek-ḫaṣāʾil
   Meh-manẓar u müşterī-şemāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 51).*
   [ferzend,]
7. Āḫir heves eylemiş o **ferzend**
   Bir ṣanʿata kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 17).*
   [ferzend,]
8. El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi **ferzend**
   Kim boynına ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 73).*
   [ferzend,]
9. Ḫalvetgeh-i şāha geldi **ferzend**
   Kendine didi ki ey ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 91).*
   [ferzend,]
10. Çün geçdi serīr-i ṣadra **ferzend**
    Şīrīn’e bu resme eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 39).*
    [ferzend,]

fesād: *Kargaşa, karışıklık.*

1. Çoḳ fitne vü çoḳ **fesād** iderdi
   Ḫūn-ḫvārlıġı murād iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 41). [fesād,]*

fesāne: *Efsane; asılsız, hayal mahsûlü hikâye, söylence.*

1. Bir ḫūb **fesāne** eyle bünyād
   Tā ola anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 51). [fesāne,]*
2. Didi ne ʿaceb **fesānedür** bu
   Ne vāḳıʿa-i yegānedür bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 43). [fesānedür, -dür]*
3. Ḫalḳ içre beni **fesāne** ḳıldı
   Ṭaʿn oḳlarına nişāne ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 23). [fesāne,]*
4. Rüsvāy-ı zamāneyem ġamuñdan
   Dillerde **fesāneyem** ġamuñdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 98). [fesāneyem, -yem]*
5. ʿİbretle naẓar ḳılan cihāna
   Maʿlūm olur aña bu **fesāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 20). [fesāne,]*
6. Tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i Şīrīn
   Bir ḫūb **fesāne** yazdı rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 50). [fesāne,]*
7. Ḫatm eyle **fesāneyi** kerem ḳıl
   Ārām eyle vü defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 3). [fesāneyi, -yi]*
8. Yā Rab bu **fesānem** eyle maḳbūl
   Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 1). [fesānem, -m]*

fesāne-i ter: *Taze (yeni, özgün) efsane.*

1. Bu gūne deler hezār gevher
   Bu veche yazar **fesāne-i ter** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 16). [fesāne-i ter,]*

fesāne-perdāz: *Masal ve hikaye düzen, asılsız şeyler söyleyen.*

1. Bu ṭarz ile yaʿnī ol nevā-sāz
   Pervīz'e olur **fesāne-perdāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 152). [fesāne-perdāz,]*
2. Ey ḫāme yeter bu siḥr ü iʿcāz
   Niçe olasın **fesāne-perdāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 2). [fesāne-perdāz,]*

fetīle-i kevākib: *Yıldızların fitili.*

1. Yanmışdı **fetīle-i kevākib**
   Mānend-i meşāʿil-i ṣevāḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 3). [fetīle-i kevākib,]*

fetīle-i sūz: *Yakıcı fitil.*

1. Bu yaña o şemʿ-i meclis-efrūz
   Yaḳdı diline **fetīle-i sūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 16). [fetīle-i sūz,]*

fezāhat: *Edepsizlik, alçaklık.*

1. Ḫalḳuñ kimisi **feżāḥat** ehli
   Kimisi niyāz u ṭāʿat ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 61). [feżāḥat,]*

feżāʾil: *Faziletler.*

1. Maḫzūn dilümde çoḳ mesāʾil
   Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ u **feżāʾil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 50). [feżāʾil,]*
2. Ārāmgehi diyār-ı Ermen
   Merdāne **feżāʾili** velī zen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 20). [feżāʾili, -i]*

fiġān: *Acı ile bağırıp çağırma, inleme.*

1. Aġlar idi yana yana her dem
   Ṭolmışdı **fiġānı** ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 6). [fiġānı, -ı]*
2. Kārum revişüm ḳamu **fiġāndur**
   Feryād iderin niçe zamāndur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 139). [fiġāndur, -dur]*
3. Yandı cigeri ṭutuşdı cānı
   Ṭoldurdı **fiġān** ile cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 46). [fiġān,]*
4. Hem ben idem iḫtiyār anı
   Mesmūʿum ola ḳamu **fiġānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 130). [fiġānı, -ı]*

fiġāna getürdi: *Ağlatmak, inletmek, feryat ettirmek.*

1. Dünyāyı getürdi ol fiġāna
   Āvāze bıraḳdı bu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 19). [fiġāna getürdi, -di]*

fiġānı āsmāna irişdi: *Feryadı göğe ulaşmak, çok üzülüp feryat etmek.*

1. Kim ġulġule düşdi ḫānedāna
   İrişdi fiġānı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 18). [fiġānı āsmāna irişdi, -di]*

fiġānlar göge çıḳsun: *Feryatlar göğe çıkmak, çok feryat etmek.*

1. Eyvāh yıḳıldı ḫānmānlar
   Çıḳsun yiridür göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 122). [fiġānlar göge çıḳsun, -e-sun]*

fiġānlar göge çıḳsun: *Feryatlar göğe çıkmak, çok feryat etmek.*

1. Eyvāh yıḳıldı ḫānmānlar
   Çıḳsun yiridür göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 122). [fiġānlar göge çıḳsun, -e-sun]*

fiġānlar göge çıḳsun: *Feryatlar göğe çıkmak, çok feryat etmek.*

1. Eyvāh yıḳıldı ḫānmānlar
   Çıḳsun yiridür göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 122). [fiġānlar göge çıḳsun, -e-sun]*

figār: *Yaralı, mecruh.*

1. Geh ṭaʿne-i düşmen ile zāram
   Şemşīr-i cefāyıla **figāram** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 36). [figāram, -am]*
2. Her gün gele yüz nizārlıḳlar
   Biñ miḥnet ile **figārlıḳlar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 58). [figārlıḳlar, -lıḳlar]*
3. Ammā bu ṭarafda zār Şīrīn
   Derd ü ġam ile **figār** Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 34). [figār,]*
4. Ol şāh u men nizār dervīş
   Sulṭān ol men **figār** dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 48). [figār,]*
5. Ṭurmış bu yañada zār Şīrīn
   Yüz miḥnet ile **figār** Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 34). [figār,]*
6. Ol zārı añup nizār oldı
   Yād itdi anı **figār** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 48). [figār,]*
7. Nerm eyle o seng-dil nigārı
   Tā eyleye yād bu **figārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 54). [figārı, -ı]*
8. Çün didi bu ḥāli şehryāra
   Kim mevt irişdi ol **figāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 16). [figāra, -a]*

9. Āteşler ide niṣār dāyim
   Tā yana gören **figār** dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 12). [figār,]*

figār idersin: *Yaralamak, yaralı hale getirmek.*

1. Gerçi ki kimin **figār idersin**
   Yüz ḳahr ile zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 115). [figār idersin, -er, -sin]*

figār oldı: *Yaralanmak.*

1. Zārīlıġın añdı zār oldı
   Yād itdi ġamın **figār oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 46). [figār oldı, -dı]*

figende: *Bir kişiye bağlı olan, sadakat gösteren.*

1. Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil oldı
   Kimdür ki bana **figende** olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 48). [figende,]*

fihrist-i cerīde-i nedāmet: *Pişmanlık defterinin içindekiler kısmı.*

1. Şeh-beyt-i ḳaṣīde-i melāmet
   Fihrist-i cerīde-i nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 22). [fihrist-i cerīde-i nedāmet,]*

fikr: *Düşünce.*

1. El-ḥāli o ḥāli eyleme **fikr**
   İllā meger ola biʾt-tebeʿ ẕikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 7). [fikr,]*

fikr eyledi: *Düşünmek, tefekkür etmek.*

1. Fikr eyledi dāyimā viṣālin
   Keyfiyyet-i ḥüsn ittiṣālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 81). [fikr eyledi, -di]*

fikr-i tefavvuḳ-ı edānī: *Düşmanın üstün gelmesi fikri.*

1. Geh **fikr-i tefavvuḳ-ı edānī**
   Baña yir ider bu ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 37). [fikr-i tefavvuḳ-ı edānī,]*

fikr-i viṣāl-i şehryārı: *Hükümdara kavuşma düşüncesi.*

1. Geh ẕikr ḳılurdı nām-ı yārı
   Geh **fikr-i viṣāl-i şehryārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 4). [fikr-i viṣāl-i şehryārı,]*

fiʿl: *İş, eylem, amel.*

1. Müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm ü ʿişyān
   Her itdügi **fiʿlden** peşīmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 70). [fiʿlden, -den]*

fi'l-ḥāl: *Derhal, o anda, hemen.*

1. Feryād iderin o bāba **fi'l-ḥāl**
   İʿlām iderin ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 21). [fi'l-ḥāl,]*
2. Ger raḫş-ı veġāya binse **fi'l-ḥāl**
   Bed-ḫ∨āh olurdı yirde pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 9). [fi'l-ḥāl,]*
3. Fi'l-ḥāl bir iki ḫūb ḫādim
   Şābūr evine oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 73). [fi'l-ḥāl,]*
4. Ol peyke idüp ʿaẓīm iclāl
   Sürʿatle ḳıyāma geldi **fi'l-ḥāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 8). [fi'l-ḥāl,]*

5. Ṣalsa naẓar aña ehl-i kāmil
   Fi'l-ḥāl olurdı anda zāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 82). [fi'l-ḥāl,]*
6. Çün oldı tamām o ṣūret-i ḥūr
   Fi'l-ḥāl getürdi şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 138). [fi'l-ḥāl,]*
7. Ol ṣūreti gördi çünki Şīrīn
   Fi'l-ḥāl aḳıtdı eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 142). [fi'l-ḥāl,]*
8. Yā eyle beni helāk **fi'l-ḥāl**
   Kim ola tenüm bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 103). [fi'l-ḥāl,]*
9. Āgāh idüp o şāhı **fi'l-ḥāl**
   Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 17). [fi'l-ḥāl,]*
10. Fi'l-ḥāl çıḳardı anı üstād
    Didi naẓar eyle ey perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 41). [fi'l-ḥāl,]*
11. Fi'l-ḥāl yaḳasın eyledi çāk
    Pest oldı zemīne niteki ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 39). [fi'l-ḥāl,]*
12. Ol iki perī müreffehü'l-bāl
    ʿAzm eylediler serāya **fi'l-ḥāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 10). [fi'l-ḥāl,]*
13. Fi'l-ḥāl ʿazīmet itdi Şābūr
    Ferhād irişdi şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 91). [fi'l-ḥāl,]*
14. Kim ṣaġılınca anda vāfir
    Fi'l-ḥāl olaydı anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 132). [fi'l-ḥāl,]*
15. Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi şāha
    Aḥvāl dinildi hep o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 11). [fi'l-ḥāl,]*
16. Fi'l-ḥāl ḫadem ḫaşem müretteb
    Ferhād'ı arayu gitdiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 61). [fi'l-ḥāl,]*

17. O cānibe ʿazm idince **fi'l-ḥāl**

    Bir şaḫṣ görindi zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 73). [fi'l-ḥāl,]*

18. Ḳāṣıd ki işitdi bu kelāmı

    Fi'l-ḥāl ḫaber virüp selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 90). [fi'l-ḥāl,]*

19. Fi'l-ḥāl irişdi ol araya

    Sürdi yüzini o ḫāk-i pāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 45). [fi'l-ḥāl,]*

20. Emr eyledi ḳullarına **fi'l-ḥāl**

    Kim ḳurtaruñ anı itmeñ ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 5). [fi'l-ḥāl,]*

21. Ḫāṣıl olıcaḳ murādı **fi'l-ḥāl**

    ʿAzm eyledi şehre şād u ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 27). [fi'l-ḥāl,]*

22. Fi'l-ḥāl varup el urdı Ferhād

    Ol kāra şürūʿ ḳıldı bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 87). [fi'l-ḥāl,]*

23. Bülbül göricek o ġonce-i āl

    Yād eyledi bülbülini **fi'l-ḥāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 46). [fi'l-ḥāl,]*

24. Fi'l-ḥāl ḳabūl olur münācāt

    Hep yirine geldi cümle ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 57). [fi'l-ḥāl,]*

25. Ol münbasıṭ olduġınca her bār

    Fi'l-ḥāl bulurdı basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 56). [fi'l-ḥāl,]*

26. Bu ḫışm ile ol nigār **fi'l-ḥāl**

    Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 21). [fi'l-ḥāl,]*

27. Ḫancer var idi yanında pinhān

    Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 34). [fi'l-ḥāl,]*

<u>fiʿl-i bed:</u> *Kötü iş, amel.*

1. Zī **fiʿl-i bed** ü ḫışāl-i meẕmūm
   Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [fiʿl-i bed,]*

fiʿl-i bed: *Kötü iş.*

1. Vaṣf eylemek anı bī-edeblik
   Bir **fiʿl-i bed** eyledi o müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 6). [fiʿl-i bed,]*

firaḳ: *Ayrılık, hicran.*

1. Ḳurtar beni yār fürḳatinden
   Dūr eyle **firāḳ** miḥnetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 38). [firāḳ,]*
2. Cān ile viṣāle müşterī ol
   İr vaṣla **firāḳdan** berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 28). [firāḳdan, -dan]*
3. Yāruñ kime eyledüñ sipāriş
   Virmez mi saña **firāḳ** sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 28). [firāḳ,]*
4. Vuṣlatda iken **firāḳa** ṣalduñ
   Nār-ı ġam-ı iştiyāḳa ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 11). [firāḳa, -a]*

firāvān: *Çok, aşırı, fazla.*

1. Bu ḥāli görince cümle aʿyān
   Gözyaşların itdiler **firāvān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 42). [firāvān,]*

fıtnat: *Zihin açıklığı,idrak çabukluğu, tam anlama.*

1. Çün bende ola zekā vü **fıṭnat**
   Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 47). [fıṭnat,]*

fitne: *Karışıklık, fesat, kargaşalık.*

1. Çoḳ **fitne** vü çoḳ fesād iderdi
   Ḫūn-ḫ∨ārlıġı murād iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 41). [fitne,]*

fitne-āyīn: *Karışıklık çıkarmayı yol edinen (kimse).*

1. Bir ṣubḥ meger ki şāh Şīrīn
   Ol şūr-engīz ü **fitne-āyīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 40). [fitne-āyīn,]*
2. Bir ṣubḥ meger o **fitne-āyīn**
   Gördi ki gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 55). [fitne-āyīn,]*

fıṭrat-ı ḥazm: *Dikkatli, basiretli yaratılış.*

1. Çün var idi anda **fıṭrat-ı ḥazm**
   Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 15). [fıṭrat-ı ḥazm,]*

fürḳat: *Ayrılık, hicran.*

1. Ḳurtar beni yār **fürḳatinden**
   Dūr eyle firāḳ miḥnetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 37). [fürḳatinden, -i, -(n)den]*
2. Geh **fürḳat** ü geh viṣāl añardı
   Gāh aġlar idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 7). [fürḳat,]*
3. Fürḳat elemiyle zār idi ol
   Ser-geşte vü bī-ḳarār idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 9). [fürḳat,]*
4. Fürḳatde uṣandılar muḥaṣṣal
   Gördi bunı her birisi efḍal *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 71). [fürḳatde, -de]*

5. Dirlerdi ki şükr buldı teskīn
   Fürḳatde aḳan sirişk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 106). [fürḳatde, -de]*

furşat: *Fırsat, uygun zaman, elverişli durum.*

1. Furşat demidür teġāfül itme
   Māniʿ yoġ iken taʿallül itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 93). [furşat,]*

furşatı fevt ḳılma: *Fırsatı kaçırmak.*

1. Bil vaṣl günin ġanīmet ey yār
   Ol **furşatı fevt ḳılma** zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 18). [furşatı fevt ḳılma, -ma]*

füsūn-sāz: *Büyüleyici, câzibedar.*

1. Her ṣafḥasın eyle siḥr-perdāz
   Olsun dil-i ʿāşıḳa **füsūn-sāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 8). [füsūn-sāz,]*

füsürde: *Efsürde, donmuş, donuk.*

1. Ġam itdi **füsürde** cism-i zārum
   İt bāde-i nābı ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 7). [füsürde,]*
2. Ḫüzn ile tenüm **füsürde** ḳılduñ
   Derd ile dilümi mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 57). [füsürde,]*

füsürde olur: *Donmak, solmak.*

1. Derd ü ġam ile olur füsürde
   ʿAşḳ eyler anı miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 27). [füsürde olur, -ur]*

fütāde: *Âşık, tutkun, düşkün.*

1. Kim niçe emīr ü şāh-zāde
   Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile **fütāde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 60). [fütāde,]*

fużalā: *Faziletliler.*

1. ʿAşruñda ʿulūma var raġbet
   İtdüñ **fużalāya** çoḳ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 44). [fużalāya,]*

fużūlī-i süḫan-dān: *Söz söylemesini bilen Fuzulî.*

1. Ḫoş ḳıldı **Fużūlī-i süḫan-dān**
   Bu beyt ile bu sözi nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 35). [fużūlī-i süḫan-dān,]*

ġaffār: *Kullarının günahlarını affeden, Allah.*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār
Hep anı ḳabūl iderdi **ġaffār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 52). [ġaffār,]*

ġāfil olmañ: *Gafil avlanmak, boş bulunmak.*

Her-cāyī perīye māyil olmañ
Diñleñ bu kelāmı **ġāfil olmañ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 16). [ġāfil olmañ, -ma, -ñ]*

ġaflet: *Bîhaberlik, dalgınlık, boş bulunmak, sehv.*

Ey Āẕerī-i ḥazīn ol āgāh
Kemdür **ġaflet** neʿūẕü bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 16). [ġaflet, -y]*

ġaflet itme: *Gaflette olmak, hakikati görememek, boş bulunmak, tedbirsiz olmak.*

Āḫir olur erzel-i ṭavāyif
Ḳatlanma bu işde **ġaflet itme** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 34). [ġaflet itme, -me]*

ġafletden uyandı: *Gafletten uyanmak, gafil olma durumundan çıkmak.*

Ẓulmet olıcaḳ cihāna ġālib
Ġafletden uyandı necm-i sāḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 10). [ġafletden uyandı, -dı]*

gāh: *Zaman.*

Yād eyleyicek o māhı her **gāh**
Dünyāyı pür-āteş eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 127). [gāh,]*

Ebnā-yı zamāne ey ḫıredmend
Her **gāh** ki itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 18). [gāh,]*

gāh: *"Bazen de, kimi zaman da" anlamı veren "geh/gâh... geh/gâh ..." bağlacı.*

Geh fürḳat ü geh viṣāl añardı
Gāh aġlar idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 8). [gāh,]*

Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh
Nāmın aña ḫalḳ anuñ da geh **gāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [gāh,]*

Gāh eyleridi ʿitāb çerḫe
Ḫüzn ü ġam ile ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 75). [gāh,]*

Süd ārzū eyledi ṭabīʿat
Her **gāh** ḥuṣūlde var ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 120). [gāh,]*

gāhī: *"Gâh ... gâh ..." bağlacı, bazen, ara sıra.*

Gāhī ġam-ı çerḫi eyleyüp yād
Eflāki iderdi āhı ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 5). [gāhī,]*

Kimi oḳur idi ḫoş muṣannaʿ
Gāhī ġazel ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 32). [gāhī,]*

ġālib: *Gâlip, yenen, üstün, baskın.*

Ẓulmet olıcaḳ cihāna **ġālib**
Ġafletden uyandı necm-i s̱āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 9). [ġālib,]*

ġālib oldı: *Üstün gelmek.*

Bir vech ile ḥiddet oldı ġālib
Cemʿ itdi ehālī-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 41). [ġālib oldı, -dı]*

ġālib olup: *Üstün gelmek.*

Göñlinde olup ṣafā̃sı ġālib
Tīz oldı o şekl-i ḫūba ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 35). [ġālib olup, -up]*

ġam: *Acı, dert, keder, üzüntü.*

Derd ü **ġam** ile geçürdüm eyyām
Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 7). [ġam,]*

Ol vaḳt bu bende-i belā-keş
Derd ü **ġam** ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 68). [ġam,]*

Ben nice bu **ġamdan** olmayam zār
Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 29). [ġamdan, -dan]*

Ferhād **ġamın** rivāyet eyle
Şīrīn şīrīn rivāyet eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 53). [ġamın, -ın]*

Devrān beni **ġamla** lāl ḳıldı

Āvāre vü pāy-māl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 31). [ġamla, -la]*

Tā kim ola bu zamāne maʿmūr

Ḫalḳuñ kimi **ġamda** kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 74). [ġamda, -da]*

Āvāre olam belā vü **ġamla**

Bīmār u melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 55). [ġamla, -la]*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi

Ḳalbinden o hemm ü **ġam** giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 102). [ġam,]*

Olsa **ġam** ile şikeste bālüm

İrse dem-i miḥnet ü melālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 121). [ġam,]*

Ferzendi yoġıdı gerçi anuñ

Çekmezdi velī **ġamın** cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 52). [ġamın, -ın]*

Ġam itdi füsürde cism-i zārum

İt bāde-i nābı ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 7). [ġam,]*

Tā kim ola dilde nuṭḳa ḳudret

Ferhād **ġamın** ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 14). [ġamın, -ın]*

Rūyı müteġayyir oldı ol dem

Ḳalbini pür itdi miḥnet ü **ġam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 144). [ġam,]*

Ey derd ü **ġam** devāsı Şābūr

Maḥzūn dilüñ ṣafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 13). [ġam,]*

Ammā bu ṭarafda zār Şīrīn

Derd ü **ġam** ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 34). [ġam,]*

Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz

Yüz biñ **ġam** ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 38). [ġam,]*

Gāh eyleridi ʿitāb çerḫe

Ḫüzn ü **ġam** ile ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 76). [ġam,]*

Yā Rab **ġamın** itme kimseye yār

Tā ḥaşre dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 119). [ġamın, -ın]*

Aṣlā ne ḳarīn ü yār hem-dem

İllā ki hezār miḥnet ü **ġam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 30). [ġam,]*

Yoḳ ẕerre göñüllerinde **ġam** hīç

Ḳalmadı nişāne-i elem hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 19). [ġam,]*

Çün itdüñ esīr ben faḳīri

Ol yine bu **ġamda** dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 68). [ġamda, -da]*

Bār-ı ġamına taḥammül eyle

Şevḳe **ġamını** tevessül eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 12). [ġamını, -ın, -ı]*

Yoḳdur bilişüm belādan özge

Endūh u **ġam** u cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 132). [ġam,]*

Ġam oldı hemīşe yār-ı ġārum

Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 141). [ġam,]*

Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes

Tā ol **ġam** ola derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 170). [ġam,]*

Gönderme beni o bāma maḥrūm

Lāyıḳ mı ḳalam bu **ġamda** maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 104). [ġamda, -da]*

Ḫusrev didi kim ne sūd **ġamdan**

Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 143). [ġamdan, -dan]*

Derd üstine derdi oldı zāyid

Oldı ġamını bu **ġam** müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 38). [ġam,]*

Derd üstine derdi oldı zāyid

Oldı **ġamını** bu ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 38). [ġamını, -ın, -ı]*

Tīr-i sitemüñ ḳarār bulmaz

Senüñ **ġamuña** şümār olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 58). [ġamuña, -uñ, -a]*

Defʿ-i elem it ḳarār ḳılma
Ġamla özüñi nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 6). [ġamla, -la]*

Pervīz gelüp **ġam** u melāmet
Kār eyledi aña nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 37). [ġam,]*

Kim kūy-ı nigārı itdi mesken
Ḳurtuldı belā vü derd ü **ġamdan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 34). [ġamdan, -dan]*

Oldı **ġamı** ʿāleme mübeddel
Çekdi elem-i firāḳdan el *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 11). [ġamı, -ı]*

Bir maḥremi yoġıdı **ġamında**
Āzāde gezerdi ʿāleminde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 27). [ġamında, -ın, -da]*

Mesrūr idi cümle ḫalḳ-ı ʿālem
Hīç yoġıdı içlerinde bir **ġam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 10). [ġam,]*

Geh itdi ṣadā-yı bülbüli gūş
Dünyā **ġamın** eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 44). [ġamın, -ın]*

Mecnūn gibi ʿaḳlını ṭaġıtmış
Leylā'sı **ġamıyla** hūşı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 74). [ġamıyla, -ı, -y, -la]*

Rüsvāy-ı zamāneyem **ġamuñdan**
Dillerde fesāneyem **ġamuñdan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 97). [ġamuñdan, -uñdan]*

Rüsvāy-ı zamāneyem **ġamuñdan**
Dillerde fesāneyem **ġamuñdan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 98). [ġamuñdan, -uñdan]*

Derd ü **ġam** ile olur füsürde
ʿAşḳ eyler anı miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 27). [ġam,]*

Ol ʿişret ider tamām mesrūr
Bu **ġamda** ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 36). [ġamda, -da]*

Ẓāhirde **ġam** ile pür-teb ü tāb

Aḳar gözi yaşı ṣanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 93). [ġam,]*

Bir niçe zamān yıḳıldı ḳaldı

Mātem **ġamı** ʿaḳl u hūşın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 134). [ġamı, -ı]*

Zārīlıġın añdı zār oldı

Yād itdi **ġamın** figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 46). [ġamın, -ın]*

Āsāyiş-i ʿömri eylemiş terk

İtmiş **ġamuñ** ile vaʿdesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 16). [ġamuñ, -uñ]*

Oldı **ġam** u miḥneti ziyāde

Bir iki gün olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 25). [ġam,]*

Bir ẕerre göñüllerinde **ġam** yoḳ

Ālāyiş-i ḫüznden elem yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 97). [ġam,]*

Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa cān virenler

Derd ü **ġama** ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 2). [ġama, -a]*

Ger var ise sende ʿaḳl u idrāk

Dildār **ġamıyla** olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 34). [ġamıyla, -ı, -y, -la]*

Ġam günleri destgāh bilmez

Kimdür baña ṭavr ider muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 51). [ġam,]*

İtdi dil ü cānda derd ü **ġam** yir

Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾs̱īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [ġam,]*

Dünyāyıla itme iḫtilāṭum

Senden ola hep **ġam** u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 20). [ġam,]*

Yeter bu **ġam** dil-i zār u ḥazīne

Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 5). [ġam,]*

Maḫṣūṣ-ı melāmet-i eḳārib

Derd ü **ġam** u miḥnet-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 50). [ġam,]*

Derd üzre belā **ġam** üzre miḥnet

Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 57). [ġam,]*

Yārān **ġamı** āşnā belāsı
Ḳardaş sözi aḳribā cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 51). [ġamı, -ı]*

ġam çekdi: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.*

Çün vāḳıf olur bu ḥāle Şīrīn
Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 62). [ġam çekdi, -di]*

ġam çekdigüñ: *Tasalanmak, üzülmek.*

Yol yapmadasın yıḳıldı ʿālem
Yoḳ yirlere gitdi çekdigüñ ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 104). [ġam çekdigüñ, -dig, -üñ]*

ġam çekdürmede: *Sıkıntı ve elem vermek.*

Ammā ki ne sūd ḫalḳ-ı ʿālem
Çekdürmede baña günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 18). [ġam çekdürmede, -me, -de]*

ġam çeker: *Tasalanmak, üzülmek.*

Şanma beni ḥabsden çeker ġam
Yā bendile miḥnet-i dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 19). [ġam çeker, -er]*

ġam çekerdi: *Tasalanmak, üzülmek.*

Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam
Bulmışdı velī bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 25). [ġam çekerdi, -er, -di]*

ġam çekme: *Hüzünlenmek, tasalanmak, üzülmek.*

Ġam çekme o saña virdi cānın
Tenhā ḳodı yār-ı cān-sitānın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 37). [ġam çekme,]*

ġam çekme: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.*

Ġam çekme zamāne bī-vefādur
Çoḳ saña ʿadīl-i pür-cefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 29). [ġam çekme,]*

ġam çekmedi: *Üzülmek, kederlenmek, sıkıntı yaşamak.*

Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿālem
Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 14). [ġam çekmedi, -me, -di]*

ġam çekmegile: *Gam çekmek, sıkıntı çekmek.*

Tā bulmaya defʿ-i ġama hem-dem
Ġam çekmegile geçe dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 26). [ġam çekmegile, -ile]*

ġam virdi: *Üzüntü vermek, dertlendirmek.*

Yaḳdı niçe dāġ-ı ḳalb-i zāra
Virdi niçe ġam dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 54). [ġam virdi, -di]*

ġamgîn: *Gamlı, dertli.*

Şāhā bu zebūn u zār u miskīn
Ser-geşte vü mübtelā vü **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 28). [ġamgīn,]*

Olduḳca buña sipihr bālīn
Aʿdā ola pāy-māl ü **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 92). [ġamgīn,]*

Tā geldi kenār-ı şehre Şīrīn
Ġurbet elemiyle zār u **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 28). [ġamgīn,]*

Pervīz daḫi miṣāl-i Şīrin

Şīrīn'i işitdi zār u **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 10). [ġamgīn,]*

Gösterdi rıżā vü gitdi miskīn

Bī-çāre vü derdmend ü **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 4). [ġamgīn,]*

Anlarla vidāʿ idüp o miskīn

ʿAzm itdi yirine zār u **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 18). [ġamgīn,]*

Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn

Biñ cān ile oldı zār u **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [ġamgīn,]*

Ferhād-ı ġarīb ü zār-ı miskīn

Efgende vü mübtelā vü **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 36). [ġamgīn,]*

Bu ḥāle taʿaccüb itdi Şīrīn

Didi ki eyā ġarīb ü **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 94). [ġamgīn,]*

Baʿżı rāvī didi ki Şīrīn

Bu vāḳıʿadan olınca **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 2). [ġamgīn,]*

Bir yaña cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn

Eyler anı dil-figār u **ġamgīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 30). [ġamgīn,]*

ġamgīn oldı: *Tasalanmak, üzülmek.*

Çün vāḳıf olur bu ḥāle Şīrīn

Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 62). [ġamgīn oldı, -dı]*

ġamgīn oldı: *Gamlanmak, dertlenmek.*

Żāyiʿ olıcaḳ o levḥ-i zerrīn

Ferhādveş oldı dehr ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 12). [ġamgīn oldı, -dı]*

ġamgīn olma: *Gamlı olmak, üzülmek, tasalanmak.*

Dildār senüñdür olma ġamgīn
Bulsun dil-i bī-ḳarār teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 39). [ġamgīn olma, -ma]*

ġam-güsār: *Gamı gideren, teselli veren.*

Hem-ṣoḥbet ü **ġam-güsārum** oldı
Meʾnūs-ı dil-i figārum oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 107). [ġam-güsārum, -um]*

Ġam itdi füsürde cism-i zārum
İt bāde-i nābı **ġam-güsārum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 8). [ġam-güsārum, -um]*

Hādī-i murādum ol İlāhī
Eyle baña **ġam-güsār** o māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 58). [ġam-güsār,]*

Ġam oldı hemīşe yār-ı ġārum
Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn ü **ġam-güsārum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 142). [ġam-güsārum, -um]*

Bir yaña gelür nigār ṭaʿnı
Bir yaña da **ġam-güsār** ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 56). [ġam-güsār,]*

ġam-ḫāne-i ḳalbden: *Hüzün yeri olan kalp.*

Ālāyiş-i mā-sivāyı yā Rab
Ġam-ḫāne-i ḳalbden gider heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 22). [ġam-ḫāne-i ḳalbden, -den]*

ġam-ḫ∨ār: *Gam çeken, kederlenen, tasalanan, üzülen.*

Ne hem-dem ü hem-nişīn ü **ġam-ḫ∨ār**
Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 11). [ġam-ḫ∨ār,]*

Derd ile belāda ḳalmışam zār
Ne hem-dem ü mūnis ü ne **ġam-ḫ∨ār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 100). [ġam-ḫ∨ār,]*

K’ey yār-ı melek-ḫışāl Şābūr
Ġam-ḫ∨ār u dil-figār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 54). [ġam-ḫ∨ār,]*

Ġam oldı hemīşe yār-ı ġārum
Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 142). [ġam-ḫ∨ār,]*

Ġam-ḫ∨ārumduñ ferāġat itdüñ
İḥsānı ḳoduñ denāʾet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 5). [ġam-ḫ∨ārumduñ, -umduñ, -du, -ñ]*

Terk eyledi cümle mā-ʿadāyı
Ġam-ḫ∨ārı idindi ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 62). [ġam-ḫ∨ārı, -ı]*

ġam-ı ʿaşḳ: *Aşk derdi, aşkın sıkıntısı.*

Kim niçe emīr ü şāh-zāde
Oldı **ġam-ı ʿaşḳ** ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 60). [ġam-ı ʿaşḳ,]*

ġam-ı ʿaşḳa: *Aşk derdi.*

Yaʿnī **ġam-ı ʿaşḳa** virdi cānı
Terk eyledi yāri’çün cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 55). [ġam-ı ʿaşḳa, -a]*

ġam-ı ʿaşḳdan: *Aşk derdi.*

Yoḳdur **ġam-ı ʿaşḳdan** melālüm
Bu ḳıṭʿa yeter güvāh-ı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 25). [ġam-ı ʿaşḳdan, -dan]*

ġam-ı çerḫi: *Dünyanın gamı, derdi.*

Gāhī **ġam-ı çerḫi** eyleyüp yād
Eflāki iderdi āhı ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 5). [ġam-ı çerḫi,]*

ġam-ı melāli: *Hüznün kederi.*

Bu resme idüp beyān-ı ḥāli
Böyle didi bu **ġam-ı melāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 4). [ġam-ı melāli, -i]*

ġam-ı viṣāl-i ḫusrev: *Hüsrev'e ulaşma düşüncesi.*

Sende heves-i cemāl-i Ḫusrev
Ḳalbüñde **ġam-ı viṣāl-i Ḫusrev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 104). [ġam-ı viṣāl-i ḫusrev,]*

ġam-ı zamāne: *Zamanın kederi.*

Lāl itdi beni **ġam-ı zamāne**
Feryādum irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 5). [ġam-ı zamāne,]*

ġam-ı zenaḫdān: *(Sevgilinin) çene çukurunun derdi.*

ʿUşşāḳa yeter **ġam-ı zenaḫdān**
Meskenleri niçün ola zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 91). [ġam-ı zenaḫdān,]*

ġam-ı zülf: *(Sevgilinin) saç telinin derdi.*

Besdür **ġam-ı zülf** ʿāşıḳāna
Zindān yeter anlara zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 93). [ġam-ı zülf,]*

ġamın çekmişdi: *Tasalanmak, üzülmek.*

Çekmişdi niçe ġamın cihānuñ
Ferhād idi nāmı ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 11). [ġamın çekmişdi, -miş, -di]*

ġāmnāk: *Gamlı, kederli.*

Bir ḥālete düşmüşem ki **ġamnāk**
Yoḳdur dil ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 13). [ġamnāk,]*

Bir gün otururdı zār u **ġamnāk**
Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 49). [ġamnāk,]*

Ol gün bu ṭarīḳ ile o **ġamnāk**
Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [ġamnāk,]*

Geldi der-i bārgāha **ġamnāk**
Şāha bu peyāmı virdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 7). [ġamnāk,]*

Miḥnetde iseñ hīç olma **ġamnāk**
Kim defʿinedür zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 7). [ġamnāk,]*

ġamnāk olma: *Gamlı, kederli olmak.*

Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk
ʿAzm eyle hemān bu kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 37). [ġamnāk olma, -ma]*

Ger var ise sende ʿaḳl u idrāk
Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 34). [ġamnāk olma, -ma]*

ġanem: *Koyun.*

Kim alına niçe biñ **ġanemler**
Cemʿ eyleyeler anı ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 51). [ġanemler, -ler]*

ġanīmet: *Ele geçen kazanç, imkân, nimet.*

Bir niçe gün itdi bezm ü ṣoḥbet
Ol günleri bildiler **ġanīmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 12). [ġanīmet,]*

Bil vaṣl günin **ġanīmet** ey yār
Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 17). [ġanīmet,]*

ġarab: *Batı yönü, garp.*

Olmışdı ḳadeḥ-miṣāl nergis
Nā-gāh **ġarabdan** irdi cāsūs *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 10). [ġarabdan, -dan]*

ġaraż: *Amaç, arzu, maksat, niyet, düşünce.*

Andan beni idesin ḫaberdār
Kim ben anı görmeden **ġaraż** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 54). [ġaraż,]*

ġarīb: *Düşkün, zavallı, biçare; kimsesiz.*

Āvāre-i zār u bī-ser ü pā
Maḥşerde ṭuram **ġarīb** ü tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 72). [ġarīb,]*

Nāz ile o serv-i ḫūb-reftār
İtdi bu **ġarībe** ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 12). [ġarībe, -e]*

Gördi o **ġarīb** çün o māhı
İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 103). [ġarīb,]*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā
Rüsvā vü **ġarīb** ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [ġarīb,]*

Adum Ferhād u ben **ġarībem**
ʿAşḳıyla helāke key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 87). [ġarībem, -em]*

Gül rūyumuñ ola ʿandelībi
Maḳbūl ḳılam ben ol **ġarībi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 126). [ġarībi, -i]*

İnṣāf o yār-ı cāna inṣāf
Kim ide **ġarībe** böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 10). [ġarībe, -e]*

Böyle gözede yine **ġarībin**
Şād ide bu resme ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 13). [ġarībin, -iñ]*

Didi nedür ey **ġarīb** ü nālān
Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 81). [ġarīb,]*

Bu ḥāle taʿaccüb itdi Şīrīn
Didi ki eyā **ġarīb** ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 94). [ġarīb,]*

Dil-ḫastesinüñ olup ṭabībi
Yār isteyü geldi ol **ġarībi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 60). [ġarībi, -i]*

Yanından ayırmadı **ġarībin**
Ḳılmadı ḥazīn ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 63). [ġarībin, -iñ]*

ġarīb ḳaldum: *Kimsesiz kalmak.*

Raḥm eyle bana **ġarīb ḳaldum**
Bī-ṭāḳat ü bī-şekīb ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 55). [ġarīb ḳaldum, -du, -m]*

garîban: *Garipler, zavallı, bîçâre kimseler.*

Ey ṭūl-i emel çeken **ġarībān**
Bu devlet-i bī-beḳāya ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 1). [ġarībān,]*

ġarīb-dil: *Garip gönül.*

Didiler o bir **ġarīb-dildür**
Bir künc-i ferāġda muʿtezildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 49). [ġarīb-dildür, -dür]*

ġarīb-i bed-nām: *Kötü şöhretli zavallı (kimse).*

Ferhād'a ḳılup bu ḥāli iʿlām
Didiler eyā **ġarīb-i bed-nām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 60). [ġarīb-i bed-nām,]*

ġarīk: *Suya batmış, boğulmuş.*

Deryā-yı belāda bir **ġarīḳem**
İḥsānuñ ola meger refīḳem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 49). [ġarīḳem, -em]*

ġarīḳ-i niʿmet: *Nimete boğulmuş.*

Bir ay müretteb oldı ʿişret
ʿĀlem götüri **ġarīḳ-i niʿmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 84). [ġarīḳ-i niʿmet,]*

ġarḳ eylesün: *(Suya) batırmak.*

Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ
Tā baḥr ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 123). [ġarḳ eylesün, -sün]*

ġarḳ oldı: *Boğulmak, batmak.*

Envā-ı niʿam olup müheyyā
Ġarḳ oldı nefāyis içre dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 78). [ġarḳ oldı, -dı]*

ġarrā: *Parlak, gösterişli, şâşaalı.*

Evżāʿı laṭīf ü ḫulḳı **ġarrā**
Aḫlāḳına yoḳ naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 81). [ġarrā,]*

ġavāʾil: *Gāileler, dertler, sıkıntılar, musîbetler.*

Çoḳ aġlayasın velī ne ḥāṣıl
Defʿ olmaya didügüm **ġavāʾil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 20). [ġavāʾil,]*

gaye: *Amaç, maksat.*

Ālāt-ı neberd ḥāżır oldı
Hengām u **ġāye** nāẓır oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 20). [ġāye,]*

ġāyet: *Nihayet, son.*

Ne luṭf u mürüvvetine **ġāyet**
Ne ḥilm ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 39). [ġāyet,]*

ġāyet: *"Çok, oldukça, pek, son derece" anlamında miktar zarfı.*

Ḳabr olsa benüm ḳarārgāhum
Ġāyet buluban bu ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 120). [ġāyet,]*

Çoḳ emre ireydi ibtināsı
Ġāyetde ʿasīr idi bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 22). [ġāyetde, -de]*

Gūş eyleyicek bu mā-cerāyı
Ġāyetde esirger ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 78). [ġāyetde, -de]*

Ġāyetde severdi ḳayṣer anı
Virmişdi yolında baş u cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 9). [ġāyetde, -de]*

Olmadı güẕāra hīç mecāli
Ġayetde müşevveş oldı ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 84). [ġayetde, -de]*

Bu yaña o zāl-i naḫs-ṣūret
Ḫayrān oldı bu ḥāle **ġāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 2). [ġāyet,]*

Pervīz'üñ özi göyindi **ġāyet**
İtdügine eyledi nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 17). [ġāyet,]*

ġāyet: *Amaç, gaye, maksat.*

Bir **ġāyeti** yoḳ belā durur ʿaşḳ
Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 113). [ġāyeti, -i]*

ġāyet: *Hudut, sınır.*

Olmaz mı bu ẓulme hīç nihāyet
Yā yoḳ mı bu kār u bāra **ġāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 62). [ġāyet,]*

ġayr: *Başka bir kimse veya şey, başkası.*

Dildār olıcaḳ ṣadāḳat-engīz
Ġayre olımaz maḥabbet-āmīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 4). [ġayre, -e]*

Ol **ġayr** ile ʿişret ü ṣafāda
Keş-me-keş-i miḥnet ü belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 31). [ġayr,]*

Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk
Var **ġayr** ile eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 110). [ġayr,]*

Dil virmeyem olsa **ġayr** ḥūrī
Terk itdi dilüm ḳamu sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 23). [ġayr,]*

ġayret: *Aziz ve mukaddes bir şeye yabancıların el uzattığını, göz diktiğini görmeye tahammül edememe duygusu.*

Ġayretle olur derūnı memlū
Ḫışm ile ṭolar o yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 79). [ġayretle, -le]*

ġayret odı: *Kıskançlık ateşi.*

Pervīz olınca vāḳıf-ı ḥāl
Ġayret odı ḫışmın itdi işʿāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 40). [ġayret odı,]*

ġayret odı düşdi: *Kıskançlık ateşi düşmek.*

Vardı bir nāme bārgāha
Ġayret odı düşdi ḳalb-i şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 24). [ġayret odı düşdi, -di]*

ġayret-i ḥūr: *Hurileri kıskandıran güzel.*

Baḳduḳca aña o **ġayret-i ḥūr**
Kendüni görüp olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 67). [ġayret-i ḥūr,]*

ġayrı: *Artık, bundan böyle.*

Yüz ṭutmadı **ġayrı** bārgāha
ʿArż itmedi ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 75). [ġayrı,]*

Gencīne-i vaṣlı az şanma
Ġayrı buña çāre-sāz şanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 24). [ġayrı,]*

ġayrı: *Ayrı, başka , özge, diğer.*

Ḳoma beni bu belāda nā-çār
Senden **ġayrı** penāh kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 52). [ġayrı,]*

ġayrı: *Başka, başkası.*

Ol **ġayrılar** ile şād u ḫandān
Bu kākül-i yār ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 33). [ġayrılar, -lar]*

ġazel: *Beyit sayısı 5-15 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.*

Kimi oḳur idi ḫoş muṣannaʿ
Gāhī **ġazel** ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 32). [ġazel,]*

geç-: *Bir yere kurulmak.*

Hürmüz yirine **geçüp** oturdı
Şehler ḳademine yüz ururdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 13). [geçüp, -(ü)p]*

geç-: *Akmak, ilerlemek II Zamanın geçip gitmesi.*

Tā bulmaya defʿ-i ġama hem-dem
Ġam çekmegile **geçe** dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 26). [geçe,]*

geç: *Vazgeçmek.*

Geçdi bu zemīn ile zamāndan
Göç eyledi kevn ile mekāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 147). [geçdi,]*

Cān virdi vü **geçdi** tāc u serden
Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 123). [geçdi, -di]*

geç: *Yaşamak.*

Ne güne **geçer** cihānda ḥālüñ
Hīç nesneye var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 135). [geçer, -er]*

geç: *(Tahta) oturmak.*

Taḫtında **geçüp** ḳarār ḳıldı
Pervīz'i zebūn u zār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 19). [geçüp, -üp]*

geçür-: *Yaşamak, yaşayıp tüketmek.*

Derd ü ġam ile **geçürdüm** eyyām
Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 7). [geçürdüm, -dü, -m]*

gedā: *Dilenci, fakir ‖ düşkün ve yardıma muhtaç âşık.*

Ne māl ü menāli vardur anuñ
Ne yār u ẓahīri ol **gedānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 52). [gedānuñ, -nuñ]*

Ferhād didi ki ben **gedāyam**
Sulṭān ḥaremine nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 95). [gedāyam, -y, -am]*

Daʿvet idüñ ol **gedāyı** taʿcīl
Eyleñ baña ʿan-ḳarīb taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 57). [gedāyı, -yı]*

Maḫṣūs mı yoḫsa şāha bu kār
Olmaz mı **gedā** esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 122). [gedā,]*

Gūş eyleyicek bu mā-cerāyı
Ġāyetde esirger ol **gedāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 78). [gedāyı, -y, -ı]*

Taʿcīl ile irdi ol maḳāma
Didi ki ḫaber virüñ **gedāma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 34). [gedāma, -m, -a]*

Şīrīn hem idüp aña vefāyı
Maḳbūli idinmiş ol **gedāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 36). [gedāyı, -yı]*

Ben daḫi yüz urayın Ḫudā'ya
Raḥm eyleye belki bu **gedāya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 70). [gedāya, -y, -a]*

Terk eyledi cümle mā-ʿadāyı
Ġam-ḫvārı idindi ol **gedāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 62). [gedāyı, -y, -ı]*

Şordı sebeb-i vefātın anuñ
Keyfiyyet-i mevtin ol **gedānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 48). [gedānuñ,]*

gedālık it: *Dilencilik yapmak.*

Gel leşker-i bī-şümār ile tīz
Dergāhuma yüz sür it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 24). [gedālıḳ it,]*

geh: *"Gâh ... gâh ..." bağlacı, bazen, ara sıra.*

Geh ẕikr ḳılurdı nām-ı yārı
Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 3). [geh,]*

Geh ẕikr ḳılurdı nām-ı yārı
Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 4). [geh,]*

Geh fürḳat ü geh viṣāl añardı
Gāh aġlar idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 7). [geh,]*

Geh fürḳat ü **geh** vişāl añardı

Gāh aġlar idi vü **geh** gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 7). [geh,]*

Geh fürḳat ü **geh** vişāl añardı

Gāh aġlar idi vü **geh** gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 8). [geh,]*

Geh ṭaʿne-i düşmen ile zāram

Şemşīr-i cefāyıla figāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 35). [geh,]*

Geh fikr-i tefavvuḳ-ı edānī

Baña yir ider bu ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 37). [geh,]*

Geh faṣl-ı bahār irişe ḫoş-dem

Geh ola ḫazānda bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 75). [geh,]*

Geh faṣl-ı bahār irişe ḫoş-dem

Geh ola ḫazānda bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 76). [geh,]*

Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh

Nāmın aña ḫalḳ anuñ da **geh** gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [geh,]*

Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz

Yüz biñ ġam ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 37). [geh,]*

Geh yaşını eyleyüp revāne

Ḳanlar aḳıdurdı yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 39). [geh,]*

Geh dāyeye ʿarż-ı rāz iderdi

Giryān giryān niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 41). [geh,]*

Geh ḫāke sürerdi rūy-ı zerdin

Maʿbūdına ʿarż iderdi derdin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 21). [geh,]*

Geh giryeye ibtidā iderdi

Dünyāyı ġarīḳ-i mā iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 23). [geh,]*

Geh lāleye itdi ʿarż-ı dīdār

Geh sünbüle ḳıldı zülfin iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 39). [geh,]*

Geh lāleye itdi ʿarż-ı dīdār

Geh sünbüle ḳıldı zülfin iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 40). [geh,]*

Geh güllere baḳdı ḫurrem oldı
Geh ġonceleri görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 41). [geh,]*

Geh güllere baḳdı ḫurrem oldı
Geh ġonceleri görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 42). [geh,]*

Geh itdi ṣadā-yı bülbüli gūş
Dünyā ġamın eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 43). [geh,]*

geh gāh: *Ara sıra.*

Vuṣlat hevesi düşüp o zāra
Geh gāh varurdı kūy-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 30). [geh gāh,]*

geh geh: *Kimi….kimi…. kimi, kâh..kâh... kâh.*

Oldı niçe gün bu ḥālet üzre
Geh ʿişret ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 66). [geh geh,]*

geh geh: *Gâh gâh. Zaman zaman.*

Geh ʿaḳlı gelürdi geh giderdi
Ṭurduġı zemīni ḫūn iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 49). [geh geh,]*

gehī: *"Gâh ... gâh ..." bazen, ara sıra anlamında bağlaç.*

Kimi oḳur idi ḫoş muṣannaʿ
Gāhī ġazel ü **gehī** murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 32). [gehī,]*

gel: *Görünmek, ortaya çıkmak.*

Varup o diyāra eyleyem ʿarż
Tā ola bu yaña **gelmesi** farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 28). [gelmesi, -me, -si]*

Virdi anı ḳatle şāh destūr
Cellād ile **geldi** zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 10). [geldi, -di]*

gel: *"Bırak, vazgeç!" anlamlarında olup bir kimseden bir davranışını, alışkanlığını terk etmesini istemek.*

Ḳatlanma ḳıyāma **gel** kerem ḳıl
İr meclis-i şāha defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 87). [gel,]*

gel: *(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.*

Dergāhuña ʿarż-ı ḥāle **geldüm**
İẓhār-ı ġam u melāle **geldüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 15). [geldüm, -dü, -m]*

Dergāhuña ʿarż-ı ḥāle **geldüm**
İẓhār-ı ġam u melāle **geldüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 16). [geldüm, -dü, -m]*

Feryād ile ʿarż-ı ḥāle **geldüm**
Şerḥ-i elem ü melāle **geldüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 51). [geldüm, -dü, -m]*

Feryād ile ʿarż-ı ḥāle **geldüm**
Şerḥ-i elem ü melāle **geldüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 52). [geldüm, -dü, -m]*

Şöyle **geldi** ol resūl-i ekrem
Kim varmaġ u gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 93). [geldi, -di]*

Kim anı beyān ḳılmaḳ olmaz
Ser-ḥadd-i beyāna **gelmek** olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 92). [gelmek, -mek]*

Şöyle geldi ol resūl-i ekrem
Kim varmaġ u **gelmek** oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [gelmek, -mek]*

Gelsün baña ʿarż-ı ḥāl ḳılsun
Defʿ-i elem ü melāl ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 21). [gelsün, -sün]*

Nā-geh irişüp peyām-ı şādī
Geldi didiler o meh-nihādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 10). [geldi, -di]*

Ey ḫāme yeter ḫırāma **geldüñ**
Ḫatm eyleyecek maḳāma **geldüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 67). [geldüñ, -dü, -ñ]*

Ey ḫāme yeter ḫırāma **geldüñ**
Ḫatm eyleyecek maḳāma **geldüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 68). [geldüñ, -dü, -ñ]*

Ger olsa taḳayyüdüm ʿulūma
Gelmezdi naẓīr baña Rūmʾa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 36). [gelmezdi, -mez, -di]*

Emrüñ baña olmış idi ẓāhir
Kim **gelse** bu şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 52). [gelse, -se]*

Bir gün ki **gelüp** irişdi aḫşām
Gösterdi ẓuhūr rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 1). [gelüp, -üp]*

Aḳup **gele** ḥavża ola dāḫil
Maḳṣūdı idevüz anuñla ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 59). [gele, -e]*

Fermānuñ olursa ey perī-zād
Gelsün der-i devlete o nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 84). [gelsün, -sün]*

Gelsün baña ʿarż-ı ṣanʿat itsün
Tā devlete ire ḫıdmet itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 87). [gelsün, -sün]*

Taḳrīre **gelüp** murādı bir bir
Vech-i ḥasen ile itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 139). [gelüp, -üp]*

Maʿlūm sadāḳatüm ṭapuña
Yüz sürmege **gelmişem** ḳapuña *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 66). [gelmişem, -miş, -em]*

Geldükde ḥarīm-i ḫāṣṣa Ferhād
Şeh itdi ḫiṭāb didi üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 15). [geldükde, -dükde]*

ʿAzm eyledi bārgāh-ı şāha

Eglenmedi **geldi** taḫtgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 114). [geldi, -di]*

Çün **geldi** peyām-ı vaṣl-ı Ḫusrev

Aḫbār-ı selām-ı vasl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 1). [geldi, -di]*

Pervīz **gelüp** ġam u melāmet

Kār eyledi aña nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 37). [gelüp, -üp]*

Meydāna ki **geldi** tīġ-ı ḫūnīn

Feryād itdi o zāl-i miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 11). [geldi, -di]*

Geldi yanına niçe süḫanver

Hep didiler ey şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 35). [geldi, -+di]*

Āḫir bunı itdiler muḳarrer

Bir burca **gele** ol iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 70). [gele, -e]*

Bir yire **gelüp** ol iki meh-rū

Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 93). [gelüp, -üp]*

Gel leşker-i bī-şümār ile tīz

Dergāhuma yüz sür it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 23). [gel,]*

Dergāhuma **gel** ḳabāḥat itme

Ben server-i ḫayl-i aşfiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 35). [gel,]*

Geldükde belā-yı nā-gehānī

Hīç kimse ḫayāl itmez anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 89). [geldükde, -dükde]*

Bir yaña **gelür** nigār ṭaʿnı

Bir yaña da ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 55). [gelür, -ür]*

gel: *(Süt için) damlamak, akmak.*

Süd gerçi **gelür** nihāyeti yoḳ

Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 45). [gelür, -ür]*

gel: *Dünyaya gelmek, doğmak.*

Bārūsı irişmiş āsmāna
Mi<u>ş</u>li daḫi **gelmemiş** cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 56). [gelmemiş, -me, -miş]*

<u>gel-:</u> *Ulaşmak, varmak.*

Lāyıḳ saña şefḳat ü keremdür
Ḳan **geldi** gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 22). [geldi, -di]*

Ey pādşeh-i bülend-pāye
Ḫalḳ işigüñe **gelür** recāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 34). [gelür, -ür]*

Defʿ-i ġama **geldi** yār ol dem
Şād oldı göñül bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 13). [geldi, -di]*

Gice gice **gelmeyeydi** ḫ∨āba
Küffār düşeydi ıżṭırāba *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 15). [gelmeyeydi, -me, -(y)e, -(y)di]*

Her gün **gele** yüz nizārlıḳlar
Biñ miḥnet ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 57). [gele, -e]*

Alsam bu revişde deste ḫāme
Gelse ḳalemüm benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 38). [gelse, -se]*

Reftāra **geleydi** serv mānend
Reftāra iderdi serv sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 67). [geleydi, -e, -(y)di]*

Gülzār- ṣıfat gülerdi rūyı
Ezhār gibi **gelürdi** būyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 74). [gelürdi, -ür, -di]*

Bir peyk **gelüp** irişdi nā-gāh
Didi ki eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 39). [gelüp, -üp]*

Çün **geldi** ol āstāna Şābūr
Maḥremlige virdi şāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 11). [geldi,]*

Tā **geldi** kenār-ı şehre Şīrīn
Ġurbet elemiyle zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 27). [geldi, -di]*

Pervīz'e irüp peyām-ı şādī
Geldi didiler o nā-murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 116). [geldi, -di]*

Bu yaña irince şāha nāme
Rāżī olur ol **gelen** peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 2). [gelen,]*

Ḫayrān ḥayrān **gelür** şitābān
Ṭaşlarla dögünmeden aḳar ḳan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 75). [gelür, -ür]*

Geldi der-i bārgāha ġamnāk
Şāha bu peyāmı virdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 7). [geldi, -di]*

Daʿvet Buyurduḳlarıdur
Bir ṣubḥ **gelür** ol iki dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 2). [gelür, -ür]*

Ḫalvetgeh-i şāha **geldi** ferzend
Kendine didi ki ey ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 91). [geldi, -di]*

Hep **geldi** serāya ḫalḳ-ı ʿālem
Ol ġuṣṣa içün dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 33). [geldi, -di]*

gelemez olur: *Gelemez hâlde olmak.*

Ammā degülem anuñla ḳāniʿ
Her gün **gelemez olur** mevāniʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 128). [gelemez olur, -ur]*

gencīne-güşālıḳ: *Hazînedarlık.*

Gencīne-güşālıḳ itdügüm dem
Ṭālib ola ger cemīʿ ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 31). [gencīne-güşālıḳ,]*

gencīne-güşā-yı genc-i vaḥdet: *Birlik hazinesinin hazinedarı (Hz. Muhammet).*

Ol ḫāzin-i maḫzen-i risālet
Gencīne-güşā-yı genc-i vaḥdet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 24). [gencīne-güşā-yı genc-i vaḥdet,]*

gencīne-i maḫzen-i kemālem: *Yetkinliklerin hazinesi.*

Şāhā ben o maʿden-i kemālem
Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 2). [gencīne-i maḫzen-i kemālem, -em]*

gencīne-i maḫzen-i kemālem: *Yetkinliklerin hazinesi.*

Şāhā ben o maʿden-i kemālem
Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 2). [gencīne-i maḫzen-i kemālem, -em]*

gencīne-i maḫzen-i kemālem: *Yetkinliklerin hazinesi.*

Şāhā ben o maʿden-i kemālem
Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 2). [gencīne-i maḫzen-i kemālem, -em]*

gencīne-i vaṣlı: *Kavuşma hazinesi.*

Gencīne-i vaṣlı az ṣanma
Ġayrı buña çāre-sāz ṣanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 23). [gencīne-i vaṣlı, -ı]*

gencūr-ı ḥızāne-i şerīʿat: *Şeriat hazinelerinin bekçisi (Hz. Muhammet).*

Gencūr-ı ḫızāne-i şerīʿat
Gevher-keş-i rişte-i ṭarīḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 15). [gencūr-ı ḫızāne-i şerīʿat,]*

ger: *"Eğer" bağlacı.*

Virmezse netīce **ger** bu peyvend
Ḫāżır baña dergeh-i ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 19). [ger,]*

Ger raḫş-ı veġāya binse fi'l-ḥāl

Bed-ḫvāh olurdı yirde pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 9). [ger,]*

Düşmenlere olsa **ger** muḳābil

Her biri olurdı zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 13). [ger,]*

Hem-ʿaşrum olaydı **ger** Niẓāmī

Bulmazdı bu vech ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 15). [ger,]*

Eşʿārıma **ger** revāc olsa

Yā baña bir ibtihāc olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 27). [ger,]*

Ger olsa taḳayyüdüm ʿulūma

Gelmezdi naẓīr baña Rūm'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 35). [ger,]*

Ger itmese ol perīyi daʿvet

Dūzaḫ görinürdi aña ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 97). [ger,]*

Ger bulsa ḫazān bahār-ı ṣoḥbet

Pāyāna irüp dem-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 113). [ger,]*

Evṣāf-ı laṭīfi ẕikre gelmez

Ger vaṣf olursa āḫir olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 70). [ger,]*

Senden irişürse **ger** hidāyet

Şīrīn ide işigümde ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 59). [ger,]*

Ger sen idesin naẓar bu zāra

Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 61). [ger,]*

Ger luṭfuñ ola refīḳ u hādī

Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 63). [ger,]*

Ger ḥāṣıl olursa baña devlet

Bu ḫıdmete göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 35). [ger,]*

Ger var ise sende ʿaḳl u idrāk

Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [ger,]*

Bi'llāh **ger** olaydı bir ḫarīdār

Dāmen dāmen ideydüm īṯār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 9). [ger,]*

Gencīne-güşālıḳ itdügüm dem
Ṭālib ola **ger** cemīʿ ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 32). [ger,]*

gerçi: *"Aslına bakılırsa, aslında" anlamında zarf.*

Gerçi ki günāh bende çoḳdur
Bir z̲erre ḳadar s̲evāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 35). [gerçi,]*

Gerçi niçe māl iderdi iʿṭā
Yoḳ idi ḫulūṣ-ı ḳalbi ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 45). [gerçi,]*

Ferzendi yoġıdı **gerçi** anuñ
Çekmezdi velī ġamın cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 51). [gerçi,]*

El-ḥāṣıl o şāh-ı nīk-aḫlāḳ
Gerçi ki ʿıyāle idi müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 100). [gerçi,]*

Süd **gerçi** gelür nihāyeti yoḳ
Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 45). [gerçi,]*

Gerçi ki buña degül muʿādil
Bu ḫıdmete olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 33). [gerçi,]*

Hecr ile çekerdi **gerçi** yüz ġam
Bulmışdı velī bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 25). [gerçi,]*

Gerçi ki kimin figār idersin
Yüz ḳahr ile zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 115). [gerçi,]*

gerdān: *Boyun, gövdenin başla omuz arasında kalan kısmı.*

Gerdānına urdı Ḫusrev'üñ tīz
Bir ḥālet ile uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 111). [gerdānına, -ı, -n, -a]*

gerden: *Boyun, gerdan.*

Gīsūların eylese girih-gīr
Çoḳ **gerdene** olur idi zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 84). [gerdene, -e]*

gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ: *Boyun eğme gerdanlığının / halkasının gerdanı.*

Gerdūn ola yād olınsa aduñ
Gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 20). [gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ, -uñ]*

gerdūn: *Dönen, devreden II Dünya, semâ, felek, gökyüzü.*

Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
Serverā **gerdūn** ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [gerdūn,]*

Sulṭān-ı kerem ide keremler
Gerdūna yirüm ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 62). [gerdūna, -a]*

Gerdūn ola yād olınsa aduñ
Gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 19). [gerdūn,]*

Bir vech ile gitdi anda Gül-gūn
Şīrīn'e görinmez oldı **gerdūn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 24). [gerdūn,]*

gerek: *Bir şeyin yapılabilmesi veya gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne bağlı olmak, gerek olmak, lazım olmak, icap etmek, iktiza etmek.*

Eylerdi naṣīḥat aña dāye
Kim ṣabr **gerek** durur belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 52). [gerek,]*

Kim uġradı aña geçdi cāndan
Bi'llāhi ḥaẕer **gerekdür** andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 36). [gerekdür, -dür]*

K'ey māh bu zāra cān **gerekmez**
Ārāyiş-i ḫānmān **gerekmez** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 17). [gerekmez, -mez]*

K'ey māh bu zāra cān **gerekmez**
Ārāyiş-i ḫānmān **gerekmez** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 18). [gerekmez, -mez]*

ʿĀḳil olana bu key ḫaṭarnāk
Bu ḫavfı **gerek** tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 16). [gerek,]*

Olmaya benüm öñümde ḫāʾif
Zinhār ḥaẕer **gerek** ḥaẕer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 54). [gerek,]*

Şimden girü baña cān **gerekmez**
Ārāyiş-i ḫānmān **gerekmez** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 21). [gerekmez, -mez]*

Şimden girü baña cān **gerekmez**
Ārāyiş-i ḫānmān **gerekmez** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 22). [gerekmez, -mez]*

Aḥsent zihī muḥibb-i ṣādıḳ
Bu gūne **gerek** kemāl-i ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 48). [gerek,]*

getür: *(Bir yere) Bir kimse veya şeyle birlikte gelmek, gelirken o kimse veya şey yanında olmak.*

Mānendini ne zamāne görmiş
Mi<u>s</u>lin ne felek daḫi **getürmiş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 80). [getürmiş, -miş]*

Terk itdi ḥicābı açdı rūyın
İẓhāra **getürdi** şevḳ būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 100). [getürdi, -di]*

Çün oldı tamām o ṣūret-i ḥūr
Fi'l-ḥāl **getürdi** şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 138). [getürdi, -di]*

Dāyim **getürür** egerçi ḫuddām
Ammā alımam mezīd ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 123). [getürür, -ür]*

Yanına **getürmeñüz** muḳārin
Olmasun anuñla kimse sākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 23). [getürmeñüz, -me, -ñüz]*

getür-: *(Bir yere) Bir kimse veya şeyle birlikte gelmek, gelirken o kimse veya şey yanında olmak.*

Bir būy **getürdi** rāḥat-āmīz
ʿAnber-bez ü leṭāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 23). [getürdi, -di]*

Devletle **getürdiler** serāya
Ḫurşīd muḳārin oldı aya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 91). [getürdiler, -di, -ler]*

Evvel **getürüp** cihāzın anuñ
Cemʿ oldı cevāhiri cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 87). [getürüp, -üp]*

Yanına **getürmez** idi Pervīz
Bezminden iderdi ḫaylī perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 51). [getürmez, -mez]*

gevher: *Cevher, mücevher.*

Mānende-i ebr olup dürer-bār
Gevherler idem ḳapuña īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 40). [gevherler, -ler]*

Gevherlerimüñ bilinse ḳadri
Her pāyede ʿarż olınsa ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 29). [gevherlerimüñ, -ler, -im, -üñ]*

Bir yük zer ü sīm ü dürr ü **gevher**
Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [gevher,]*

Maḥzen maḥzen dür itdüm īs̱ār
Daḫi niçe dürr ü **gevherüm** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 8). [gevherüm, -üm]*

Yüz **gevherüm** ammā raġbetüm yoḳ
Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 19). [gevherüm, -üm]*

gevher deler: *Mücevher yapmak.*

Bu gūne deler hezār gevher
Bu veche yazar fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 15). [gevher deler, -er]*

gevher-i nā-yāba: *Bulunmaz mücevher.*

Dili bir **gevher-i nā-yāba** ḫarīdār ḳılup
Āẕerī yine beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 3). [gevher-i nā-yāba, -a]*

gevher-keş-i rişte-i fesāne: *Efsane ipinin mücevherini dizmek.*

Gevher-keş-i rişte-i fesāne
Rāvī-i ḥavādiṣ-i zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 13). [gevher-keş-i rişte-i fesāne,]*

gevher-keş-i rişte-i ṭarīḳat: *Tarikat ipinin mücevherini dizmek.*

Gencūr-ı ḫızāne-i şerīʿat
Gevher-keş-i rişte-i ṭarīḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 16). [gevher-keş-i rişte-i ṭarīḳat,]*

geyüp: *Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek, giymek.*

Bir çul **geyüp** egnine ser-ā-ser
İtdi yüzini yire ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 21). [geyüp,]*

gez-: *Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.*

Bir maḥremi yoġıdı ġamında
Āzāde **gezerdi** ʿāleminde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 28). [gezerdi, -er, -di]*

ʿUşşāḳ ile her ṭaraf güzeller
Cānib cānib **gezerdi** yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 8). [gezerdi, -er, -di]*

Bir ṣubḥ meger o fitne-āyīn
Gördi ki **gezer** ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 56). [gezer, -er]*

gibi: *"- e benzer" anlamında edat.*

Gün **gibi** bugün ṣuʿledāram
Ser-defter-i ehl-i rūzgāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 9). [gibi,]*

Ferzendi **gibi** muḥibb idi şāh
Kim ḫālesi duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 55). [gibi,]*

Gül **gibi** yañaġı al u rengīn
Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 57). [gibi,]*

Ṭūbī **gibi** ḳaddi ḫūb-reftār
Ṭūtī **gibi** laʿli şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 59). [gibi,]*

Ṭūbī **gibi** ḳaddi ḫūb-reftār
Ṭūtī **gibi** laʿli şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 60). [gibi,]*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn
Gül **gibi** yañaġı ḫūb u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 64). [gibi,]*

Gülzār- ṣıfat gülerdi rūyı
Ezhār **gibi** gelürdi būyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 74). [gibi,]*

Dendānı **gibi** dür-i güzīde
Görmez felek-i hezār-dīde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 87). [gibi,]*

Oldı yüzi gün **gibi** dil-efrūz
Ruḫsāresi āteş-i ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 121). [gibi,]*

Bir vech ile eyledi dil-āvīz
Çü kendü **gibi** letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 128). [gibi,]*

Ṣūretde melek-miṣāl idi ol
Ḫusrev **gibi** meh-cemāl idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 134). [gibi,]*

Üftāde vü pāy-māl ḳıldı

Ṣūret **gibi** bī-mecāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 6). [gibi,]*

Ṭūbī **gibi** ḳāmeti ser-efrāz

Ḫūrī **gibi** kendü şūḫ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 5). [gibi,]*

Ṭūbī **gibi** ḳāmeti ser-efrāz

Ḫūrī **gibi** kendü şūḫ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 6). [gibi,]*

Gün **gibi** cemāline baḳılmaz

Ebrūsı hilāline baḳılmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 11). [gibi,]*

Alup ele ḫāme-i güher-bār

Gün **gibi** cemālin itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 30). [gibi,]*

Āhūlara at depince ol dem

Yil **gibi** götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 22). [gibi,]*

Hīç ḳalmadı mihre iḥtiyācı

Meh buldı güneş **gibi** revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 16). [gibi,]*

Mestāne **gibi** ḳarārdan dūr

Düşmek üzere niteki maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 145). [gibi,]*

Ṣaḥrālara düşdi bī-ser ü pā

Mecnūn **gibi** oldı ḫalḳa rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 60). [gibi,]*

Ruḫsāre-i lāle-gūnı ol rūz

Āteş **gibi** oldı meşʿal-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 84). [gibi,]*

Mecnūn **gibi** ʿaḳlını ṭaġıtmış

Leylā'sı ġamıyla hūşı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 73). [gibi,]*

Hīç kimseden irmemiş **gibi** dād

Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 87). [gibi,]*

Ḫūrī **gibi** cismi nāzük-endām

İtmezdi yüzin gören dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 11). [gibi,]*

Gül **gibi** yañaġı nāzük ü ter

Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 13). [gibi,]*

Şīrīn bu ḥikāyeti idüp gūş

Deryā **gibi** eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 72). [gibi,]*

Nā-gāh giderken ol şehen-şāh

Bir daġ **gibi** ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 82). [gibi,]*

Dūşına alup nigārı ol zār

Perrī **gibi** oldı berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 90). [gibi,]*

Aġzı **gibi** kec ḳamu kelāmı

Maḫlūṭ belāyıla peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 65). [gibi,]*

Ol ḳara yüzi anuñ şararmış

Ḳalbi de yüzi **gibi** ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 90). [gibi,]*

Bi'llāh ola sen **gibi** peşīmān

Çeşmüñ aḳıda dem-i firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 21). [gibi,]*

Şīrīn **gibi** yāra bağlañuz dil

Tā olmaya ṣoñra ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 7). [gibi,]*

gice gice: *Gece vakti.*

Gice gice gelmeyeydi ḫ∨āba

Küffār düşeydi ıżṭırāba *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 15). [gice gice,]*

gid: *Bir şeyi yitirmek, ondan yoksun kalmak.*

Ṣoldı iki gül **gidüp** leṭāfet

Ol būy-ı laṭīfe irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 115). [gidüp, -üp]*

gid-: *(Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek, yolda ilerlemek.*

Ṣaḥrālara ṭoġrılup **giderdi**

Bu ḳıṭʿa ile sürūd iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 83). [giderdi, -er, -di]*

gider: *Uzaklaştırmak, çıkarmak, yok etmek, kaldırmak, def etmek.*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi
Ḳalbinden o hemm ü ġam **giderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 102). [giderdi, -di]*

Ālāyiş-i mā-sivāyı yā Rab
Ġam-ḫāne-i ḳalbden **gider** heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 22). [gider,]*

gider: *Bir şeyi sürdürmek, alışkanlık hâline getirmek.*

Her kim olur ise mübtelāsı
Ayrılmaz olur **gider** belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 118). [gider,]*

gider-: *Ortadan kaldırmak, yok etmek, izâle etmek.*

Didi ne ʿaceb yemīn virdüñ
Ṣabr ile ḳarārımı **giderdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 108). [giderdüñ, -dü, -ñ]*

Ol çihre **giderdi** inciẕābı
Ol māh bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 119). [giderdi, -di]*

ġınā gelmişdi: *Bıkkınlık gelmek, usanmak.*

Kim ḥişşe yetüp cevān u pīre
Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 44). [ġınā gelmişdi, -miş, -di]*

gir: *(Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dahil olmak, duhul etmek.*

Emr eyledi şāh **girdi** Ferhād
Çaḳ meclis-i şāha irdi Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 101). [girdi, -di]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād
Maḫzūn u zebūn u zār u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 117). [girdi, -di]*

Maʿlūm olup ʿasākir-i şām
Gizlendi gömüte **girdi** Behrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 4). [girdi, -di]*

Ki iʿlām ide her ne ise meʾmūr
Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 20). [girdi, -di]*

gird-āb: *Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi.*

Gird-āba ṣataşdı keştī-i dil
Ḳaldum yaluñuz ḫalāṣ müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 31). [gird-āba, -a]*

giriftār: *Düşkün, müptela.*

Biñ dürlü belādayam **giriftār**
Biñ derd ile günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 31). [giriftār,]*

Bend-i ġamına cihān **giriftār**
Çoḳ ehl-i vaḳārı itdi bī-ʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 91). [giriftār,]*

Maḥzūn u belā-keş ü **giriftār**
Dāyim aḳıdurdı eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 73). [giriftār,]*

Yā Rab ġamın itme kimseye yār
Tā ḥaşre dek olmaya **giriftār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 120). [giriftār,]*

Bīmār u belā-keş ü **giriftār**
Maḥzūn u zebūn u zār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 17). [giriftār,]*

Li’llāhi’l-ḥükm gitmiş ol zār
Göçmiş o belā-keş ü **giriftār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 14). [giriftār,]*

Biñ cān ile oldı ʿāşıḳ-ı zār
Bend-i ser-i zülfine **giriftār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 66). [giriftār,]*

giriftār eyledi: *Müptela, esir, tutkun eylemek.*

Allāh Allāh sipihr-i ġaddār
Gör kimleri eyledi giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 2). [giriftār eyledi, -di]*

giriftār eyleñüz: *Müptela, esir, tutkun eylemek.*

Zencīre hem eyleñüz giriftār
Tā ḳalmaya şevḳ-i zülf-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 21). [giriftār eyleñüz, -ñüz]*

giriftār itdüñ: *Düşürmek, dûçar etmek.*

N'eyledüñ ḫāṭır-ı ġamgīnümi bīmār itdüñ
Beni zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa **giriftār itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 2). [giriftār itdüñ, -dü, -ñ]*

giriftār olup: *Düşmek, esir olmak, tutulmak; aşık olmak.*

ʿĀşıḳ idi bir cevāna ol zār
Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 4). [giriftār olup, -up]*

girih-gīr: *Karışık II Aşırı dalgalı.*

Gīsūların eylese **girih-gīr**
Çoḳ gerdene olur idi zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 83). [girih-gīr,]*

girīzān olmazam: *Kaçmak, uzaklaşmak.*

Eşʿārdan olmazam girīzān
Biñ kerre ḳılursa dehr giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 63). [girīzān olmazam, -maz, -am]*

giryān: *Ağlayan.*

Çekdüm bu cihānda niçe ḫüsrān
Yarın beni bārī itme **giryān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 32). [giryān,]*

Mesrūr kimi kimisi **giryān**
Ẓāhir ol ṭāʿat ile ʿışyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 63). [giryān,]*

Geh dāyeye ʿarż-ı rāz iderdi
Giryān giryān niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 42). [giryān,]*

Geh dāyeye ʿarż-ı rāz iderdi
Giryān **giryān** niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 42). [giryān,]*

Biri birine ol iki cānān
Vāṣıl olıcaḳ nizār u **giryān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 46). [giryān,]*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān
Giryān u şikeste-ḥāl ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 112). [giryān,]*

Bī-kesleri eyledüñ perīşān
Maẓlūmları żaʿīf ü **giryān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 56). [giryān,]*

Ne ḥadde dek idesin cefāyı
Giryān ḳılasın bu bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 60). [giryān,]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān
Kim olma bu işde zār u **giryān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [giryān,]*

Yanınca gidüp nizār u **giryān**
Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 23). [giryān,]*

giryān itdi: *Gözyaşı döktürmek, ağlatmak.*

Didi nedür ey ġarīb ü nālān
Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 82). [giryān itdi, -di]*

giryān ḳılursa: *Ağlatmak.*

Eşʿārdan olmazam girīzān
Biñ kerre ḳılursa dehr giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 64). [giryān ḳılursa, -ur, -sa]*

giryān ola: *Ağlamak.*

Bir kerre yüzin gören perīşān
Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 76). [giryān ola, -a]*

giryān olurdı: *Ağlamak.*

Olduḳça ziyāde ḫalḳ ḫandān
Biñ ol ḳadar ol olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 20). [giryān olurdı, -ur, -dı]*

Bu gülse olurdı yār giryān
Bu aġlasa ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 39). [giryān olurdı, -ur, -dı]*

girye: *Ağlama, ağlayış, gözyaşı.*

Geh **giryeye** ibtidā iderdi
Dünyāyı ġarīḳ-i mā iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 23). [giryeye, -y, -e]*

gîsû: *Omuz üstüne dökülen saç.*

Gīsūları müşgden muṭarrā
Āyīne idi ruḫı mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 65). [gīsūları, -lar, -ı]*

Gīsūların itse ʿarbede-sāz
Sevdāsı olur dimāġa dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 71). [gīsūların, -lar, -ın]*

Gīsūların eylese girih-gīr
Çoḳ gerdene olur idi zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 83). [gīsūların, -lar, -ın]*

Gīsūların eyledi muṭarrā
Gül ruḫlarını çü verd-i raʿnā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 125). [gīsūların, -lar, -ın]*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Kim rāh-ı Ḫıṭā'yı itdi mesdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 9). [gīsūları, -lar, -ı]*

ʿĀşıḳ idi bir cevāna ol zār
Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 4). [gīsūlarına, -ları, -n, -a]*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Bir şemʿ yüzi siyeh ṣaçı dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 59). [gīsūları, -lar, -ı]*

git: *Sona ermek.*

Gördi ki teninde tāb **gitmiş**
Çeşminde ḫayāl-i ḫ∨āb **gitmiş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 116). [gitmiş, -miş]*

git: *Ayrılmak, uzaklaşmak, sona ermek, son bulmak.*

Fersaḫ fersaḫ **gidüp** o meh-rū
Nā-gāh görindi bir ḳaç āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 17). [gidüp, -üp]*

Yüzden götüri ḥicāb **gitdi**
Ser-cümle teninde tāb **gitdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 108). [gitdi, -di]*

Ol māli ḳamu ṭaġıtdı miskīn
Yüz yire ḳodı vü **gitdi** miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 50). [gitdi, --di]*

Āsār-ı ḥayāt **gitdi** benden
Ümmīd-i necāt **gitdi** benden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 101). [gitdi, -di]*

Āsār-ı ḥayāt **gitdi** benden
Ümmīd-i necāt **gitdi** benden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 102). [gitdi, -di]*

Nā-gāh **giderken** ol şehen-şāh
Bir daġ gibi ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 81). [giderken, -(e)r, -ken]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn **gitdi**
Gör aña felek ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 117). [gitdi, -di]*

Gitdiyse bir aḥḳar-ı ʿibāduñ

Var yirine anca nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 33). [gitdiyse,]*

Yanınca **gidüp** nizār u giryān

Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 23). [gidüp, -üp]*

git: *Ölmek.*

Li'llāhi'l-ḥükm **gitmiş** ol zār

Göçmiş o belā-keş ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 13). [gitmiş, -miş]*

git-: *Ayrılmak, uzaklaşmak.*

Bir vech ile **gitdi** anda Gül-gūn

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 23). [gitdi, -di]*

Cān kim **gide** cism-i bī-ʿameldür

Ṭopraḳ hemīn aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 145). [gide, -e]*

git-: *Bitmek, yok olmak.*

Ammā ki bunuñ ḳarārı **gitmiş**

Fehm itmege iḳtidārı **gitmiş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 142). [gitmiş, -miş]*

git-: *(Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek, yürümek, ilerlemek.*

Şābūr Medāyin'e ki **gitdi**

Şīrīn Ermen'de cān eritdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 3). [gitdi, -di]*

Çün **gitdi** o yār-ı dil-sitānum

Ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 19). [gitdi, -di]*

git-: *"Aldı gitti." anlamını pekiştiren fiil.*

Gösterdi rıżā vü **gitdi** miskīn

Bī-çāre vü derdmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 3). [gitdi, -di]*

gitdükçe: *Git gide, zaman geçtikçe.*

Gitdükce ziyāde oldı şevḳi
Ḳalbinde pür oldı seyr ẕevḳi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 37). [gitdükce,]*

Her rūz çekerdi yüz melāmet
Gitdükce bulurdı derdi şiddet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 8). [gitdükce,]*

Gitdükce olurdı şevḳ zāyid
Yetmezdi cihān olaydı kāġıd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 39). [gitdükce,]*

gizle: *Saklanmak.*

Maʿlūm olup ʿasākir-i şām
Gizlendi gömüte girdi Behrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 4). [gizlendi, -n, -di]*

gizlü: *"Gizli"; açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul.*

Gizlü niçe luṭf u şefḳat oldı
Mā-beynde niçe ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 89). [gizlü,]*

ʿArż eyledi ḥażrete niyāzın
Keşf eyledi dilde **gizlü** rāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 44). [gizlü,]*

göç: *Ölmek.*

Li'llāhi'l-ḥükm gitmiş ol zār
Göçmiş o belā-keş ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 14). [göçmiş, -miş]*

göç eyledi: *Bulunduğu yerden başka bir yere gidip yerleşmek, göçmek. || Ölmek.*

Geçdi bu zemīn ile zamāndan
Göç eyledi kevn ile mekāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 148). [göç eyledi, -di]*

gök: *Gök, gökyüzü, âsmân, semâ.*

Ol **gökde** melāʾike müretteb
Taʿẓīm ile ḳarşu geldiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 37). [gökde, -de]*

gömüt: *Çukur, siper.*

Maʿlūm olup ʿasākir-i şām
Gizlendi **gömüte** girdi Behrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 4). [gömüte, -e]*

ġonçe: *Gonca, henüz açılmamış çiçek, tomurcuk.*

Geh güllere baḳdı ḫurrem oldı
Geh **ġonceleri** görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 42). [ġonceleri, -ler, -i]*

ġonce-dehān: *Gonca ağızlı.*

Zīrā var idi eḳāribinden
Bir **ġonce-dehān** u nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 54). [ġonce-dehān,]*

Yoḳ ḫūb-cemāline nihāyet
Hep **ġonce-dehān** u serv ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 28). [ġonce-dehān,]*

Ol **ġonce-dehān** u sīb-ġabġab
Bu beyti oḳurdı tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 37). [ġonce-dehān,]*

ġonce-i āl: *Kırmızı gonca.*

Bülbül göricek o **ġonce-i āl**
Yād eyledi bülbülini fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 45). [ġonce-i āl,]*

ġonce-i bāġ-ı leṭāfet: *Güzellik bahçesinin goncası.*

Ḳanı ol **ġonce-i bāġ-ı leṭāfet**
Olupdur zīnet-i gülzār-ı cennet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 3). [ġonce-i bāġ-ı leṭāfet,]*

ġonçe-i gülşen-i cevānī: *Gençliğin gül bahçesinin goncası.*

Ey gül-bün-i bāġ-ı zindegānī
V'ey **ġonçe-i gülşen-i cevānī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 38). [ġonçe-i gülşen-i cevānī,]*

ġonce-i gülzār-ı irem: *İrem bağının goncası.*

Kiminüñ laʿl-i lebi **ġonce-i gülzār-ı İrem**
Kiminüñ ḳaddi nihāli çemen-i bāġ-ı bihişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 1). [ġonce-i gülzār-ı irem,]*

ġonce-i ter: *Taze gonca.*

Bir **ġonce-i ter** dehānı ḫoşter
Ruḫsāre-i ḫūbı mihr-i enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 53). [ġonce-i ter,]*

gönder-: *Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek.*

Gönderme beni o bāma maḥrūm
Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 103). [gönderme, -me]*

Ḫışm itdi o zāl-i rū-siyāha
Gönderdi ḫaber cenāb-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 4). [gönderdi, -di]*

göñl: *Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.*

Göñlinde olup ṣafā̃sı ġālib
Tīz oldı o şekl-i ḫūba ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 35). [göñlinde, -i, -n, -de]*

göñlüñ alsa: *Gönlünü almak II gönlünü çelmek, birini kendine âşık etmek; birini sevindirmek, memnun etmek; biriyle kırgınlığını giderecek tarzda ilgilenmek.*

Yüz luṭf ile yaʿnī **göñlüñ alsa**
Ḳollarını boynuñ üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 19). [göñlüñ alsa, -sa]*

göñlüñni alan: *Gönlünü almak, kendine âşık etmek.*

Ḳāṣıd didi kim o yārsevgend
Göñlüñni alan nigāra sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 100). [göñlüñni alan, -an-ñni, -]*

göñ(ü)l: *Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.*

ʿAfv-ı dil-i zārumı recā ḳıl
Bu derdli **göñlüme** devā ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 84). [göñlüme, -üm, -e]*

göñül: *Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.*

Defʿ-i ġama geldi yār ol dem
Şād oldı **göñül** bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 14). [göñül,]*

Ḫoş muʿtedil ābı vü hevāsı
Anuñla olur **göñül** ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 22). [göñül,]*

Yoḳ z̲erre **göñüllerinde** ġam hīç
Ḳalmadı nişāne-i elem hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 19). [göñüllerinde, -ler, -in, -de]*

Ṭoldur baña lāle-gūn şarābı
Tā defʿ ide **göñlüm** ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 16). [göñlüm, -üm]*

Līkin unudup ol ıżṭırābı
Arturdı **göñülde** ʿaşḳ tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 42). [göñülde,]*

Dūr itmez idi **göñülden** anı
Yād eyler idi o nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 111). [göñülden, -deñ]*

Bir ẕerre **göñüllerinde** ġam yoḳ
Ālāyiş-i ḥüznden elem yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 97). [göñüllerinde, -ler, -in, -de]*

Çün gördi bu ḥāli ol perī-zād
Bir kerre **göñülden** itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 16). [göñülden, -den]*

gör: *"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.*

Gör kim buña var mı miṣl ü hem-tā
Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [gör,]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi
Gör aña felek ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 118). [gör,]*

Allāh Allāh sipihr-i ġaddār
Gör kimleri eyledi giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 2). [gör,]*

gör: *(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak II yaşamak, tecrübe etmek.*

Dünyāda ḥużūr **görmedüm** çün
İtme beni bī-ḥużūr ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 33). [görmedüm, -me, -dü, -m]*

Vaṣl ārzūsıyla dil-figāram
Görmege anı ümīdvāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 10). [görmege, -me, -ġe]*

Naḫl-i ḳadin eylese ḫırāmān
Gördükde olurdı serv ḫayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 72). [gördükde, -dük, -de]*

Dendānı gibi dür-i güzīde
Görmez felek-i hezār-dīde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 88). [görmez, -mez]*

Mānendini ne zamāne **görmiş**

Mis̲lin ne felek daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 79). [görmiş, -miş]*

Mirʾāta eger olaydı nāẓır

Rūyın **göre** idi anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 78). [göre, -e]*

Kim aña naẓar muḥāl oldı

Her kim **göre** bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 130). [göre, -e]*

Ẓāhirde egerçi şekl-i bī-rūḥ

Kim **görse** anı ṣanurdı ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 136). [görse, -se]*

Görseydi cemāli yüzin āfāḳ

Ser-cümle olurdı zār u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 85). [görseydi, -se, -y, -di]*

Şābūr **görüp** ol iʿtibārı

Ḳalbinde meserret oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 27). [görüp, -üp]*

Bu derd ʿaceb devā bulur mı

Görmege anı mecāl olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 10). [görmege, -me, -ġe]*

Gördi ki bir āftāb-ı enver

Ḫurşīd-ʿiẕār u māh-manẓar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 25). [gördi, -di]*

Çün **gördi** o meh-cebīni Ḫusrev

Ṣalmış yüzi kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 29). [gördi, -di]*

Gördi ki bu ṭarẓ u bu leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [gördi, -di]*

Gördi o ġarīb çün o māhı

İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 103). [gördi, -di]*

Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl

Ṣanurdı **gören** çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 10). [gören, -en]*

Ḫusrev **gördi** ki ol belā-keş

Hīç itmedi ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 153). [gördi, -di]*

Pervīz **görüp** o ḫaste-ḥāli

Bu ṭarz ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 119). [görüp, -üp]*

Görsün beni şād u kām olsun

Maḳṣūdını devletümde bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 37). [görsün, -sün]*

Behrām **görüp** bu ḥāli nā-çār

Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 1). [görüp, -üp]*

Ol cānibe baḳdı çün ol āhū

Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 70). [gördi, -di]*

Bir ḥāl ile **gördi** anı Şīrīn

Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 77). [gördi, -di]*

Bülbül **göricek** o ġonce-i āl

Yād eyledi bülbülini fiʾl-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 45). [göricek, -icek]*

Sensin ki beni bu derde şalduñ

Bir kerre **görişde** ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 94). [görişde, -işde]*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān

Hīç **görmedi** ins ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [görmedi, -me, -di]*

Geh güllere baḳdı ḫurrem oldı

Geh ġonceleri **görüp** açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 42). [görüp, -üp]*

Ḫūrī gibi cismi nāzük-endām

İtmezdi yüzin **gören** dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 12). [gören, -en]*

Kim **görse** hilālini olur dāl

Kim **görse** ḫayālini olur lāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 17). [görse, -se]*

Kim **görse** hilālini olur dāl

Kim **görse** ḫayālini olur lāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 18). [görse, -se]*

Bir kerre yüzin **gören** perīşān

Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 75). [gören, -en]*

Gördüñ mi nedür zamān-ı ṣıḥḥat

Vaḳt-i eşref o ān-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 3). [gördüñ, -dü, -ñ]*

Gördükde o laʿl-i dil-sitānı

Sen ṣaġ ol o saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 35). [gördükde, -dükde]*

Kim **gördi** bu ḥāli kim işitdi

Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 7). [gördi, -di]*

Fürḳatde uṣandılar muḥaṣṣal

Gördi bunı her birisi efḍal *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 72). [gördi, -di]*

Ayrılsa çekerdi yüz melāmet

Eylerdi **görince** terk-i ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 12). [görince, -ince]*

Emvātı görürse ḥay ṣanur hep

Deryā ṣuyı **görse** mey ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 32). [görse, -se]*

Bir ṣubḥ meger o fitne-āyīn

Gördi ki gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 56). [gördi, -di]*

Çün **gördi** bu heyʾet ü bu ḥāli

Bu şekl ü bu ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [gördi, -di]*

El-ḳıṣṣa bu ḥāli **gördi** ferzend

Kim boynına ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 73). [gördi, -di]*

Gördi ki teninde tāb gitmiş

Çeşminde ḫayāl-i ḫ∨āb gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 115). [gördi, -di]*

Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm Şīrīn

Gördi ki o şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 6). [gördi, -di]*

Çün **gördi** bu ḥāli ol perī-zād

Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 15). [gördi, -di]*

Bu ḥāli **görince** cümle aʿyān

Gözyaşların itdiler firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 41). [görince, -ince]*

Āteşler ide niṣār dāyim
Tā yana **gören** figār dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 12). [gören, -en]*

gör-: *(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak II yaşamak, tecrübe etmek.*

Andan beni idesin ḫaberdār
Kim ben anı **görmeden** ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 54). [görmeden, -me, -den]*

Baḳduḳca aña o ġayret-i ḥūr
Kendüni **görüp** olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 68). [görüp, -üp]*

Ol ṣūreti **gördi** çünki Şīrīn
Fi'l-ḥāl aḳıtdı eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 141). [gördi, -di]*

Bir dāne idi yüzinde ḫāli
Kim **görse** olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 94). [görse, -se]*

Ḫusrev işidüp bu güft ü gūyı
Görmek diledi o māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 34). [görmek, -mek]*

Birbirini **gördi** ol iki yār
Cān virdi biri birine tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 7). [gördi, -di]*

Pervīz **görür** o ḫaste-ḥāli
Ol zār u zebūn u pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 31). [görür, -ür]*

Emvātı **görürse** ḥay ṣanur hep
Deryā ṣuyı görse mey ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 31). [görürse, -ür, -se]*

göre: *"-e göre" şeklinde kalıplaşmış "bakılırsa, göz önünde tutulunca" anlamlarına gelen edat.*

Ger ḥāṣıl olursa baña devlet
Bu ḫıdmete **göre** ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 36). [göre,]*

<u>görin:</u> *Görünmek. II -mış/-miş gibi gelmek.*

Ger itmese ol perīyi daʿvet
Dūzaḫ **görinürdi** aña ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 98). [görinürdi, -ür, -di]*

<u>görin:</u> *Bir şey zorunlu hâle gelmek.*

Vaṣl olmasa ʿāşıḳ-ı dil-efgār
Ölmek **görinürdi** çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 24). [görinürdi, -ür, -di]*

<u>görin-:</u> *Belirmek, görünür duruma gelmek.*

Fersaḫ fersaḫ gidüp o meh-rū
Nā-gāh **görindi** bir ḳaç āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 18). [görindi, -di]*

O cānibe ʿazm idince fi'l-ḥāl
Bir şaḫṣ **görindi** zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 74). [görindi, -di]*

Anda belürüp hezār sancaḳ
Peykvār **görindi** al bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 26). [görindi, -di]*

Nā-gāh **görindi** bir zen-i şūm
Bir zişt-liḳā vü köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 63). [görindi, -di]*

Āsār-ı ecel olup nümāyān
Gözler yumulup **görindi** hicrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 118). [görindi, -di]*

<u>görinmez oldı:</u> *Gözden kaybolmak, artık görünmemek.*

Bir vech ile gitdi anda Gül-gūn
Şīrīn'e **görinmez oldı** gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 24). [görinmez oldı,]*

<u>görüş:</u> *Görmek, bakmak işi; seyrediş.*

Āḫir **görüşümdür** anı çünkim
Menʿ itmemek oldı şāha lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 29). [görüşümdür, -(ü)m, -dür]*

<u>göster-:</u> *(Birinin) Görmesini sağlamak.*

Daḫi bu taẕarruʿum İlāhī
Göster baña ṣoñ nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 44). [göster,]*

Göster baña yā dem-i viṣāli
Hengāme-i ʿālem-i viṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 105). [göster,]*

Gösterdi livā-yı rüĈyetin māh
Ḳurdı felege siyāh ḫargāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 3). [gösterdi, -di]*

<u>göster-:</u> *(Bir hâlini, bir niteliğini) Ortaya koyacak tarzda davranmak.*

Bir gün ki gelüp irişdi aḫşām
Gösterdi ẓuhūr rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 2). [gösterdi, -di]*

<u>göster:</u> *(Birinin) Görmesini sağlamak.*

Kimisi idüp sürūda āġāz
Bezm ehline **gösterürdi** şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 28). [gösterürdi, -ür, -di]*

Gösterse cihāna gün yüzi nūr
Mihr ü meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 73). [gösterse, -se]*

Gösterdi żiyāʾ-ı tābnākin
Añlatdı güneşle iştirākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 11). [gösterdi, -di]*

Bilmez ki şehüñ nedür murādı
Tā **göstere** aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 152). [göstere, -e]*

Gösterdiler emre imtiṣāli
Ḫabs eylediler o ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 31). [gösterdiler, -di, -ler]*

götür-: *(Bulunulan yerden daha uzak bir yere) Taşımak, ulaştırmak, iletmek.*

Āhūlara at depince ol dem
Yil gibi **götürdi** anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 22). [götürdi, -di]*

Ferhād hemān ṭurup ṭarabnāk
Atıyla anı **götürdi** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 86). [götürdi, -di]*

götüri: *Büsbütün, tamamıyla.*

Ol zümre-i enbiyāya ḫātim
ʿĀlem **götüri** anuñla ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 20). [götüri,]*

Ey bāʿiṣ-i … ʿālem
ʿĀlem **götüri** senüñle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 36). [götüri,]*

Her ḳanda çıḳarsa tīġ-ı pāki
ʿĀlem **götüri** olur helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 90). [götüri,]*

Bī-çāreye ẓulm ʿādetüñdür
ʿĀlem **götüri** ʿalāmetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 80). [götüri,]*

Yüzden **götüri** ḥicāb gitdi
Ser-cümle teninde tāb gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 107). [götüri,]*

Bir ay müretteb oldı ʿişret
ʿĀlem **götüri** ġarīḳ-i niʿmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 84). [götüri,]*

göyin: *Yanmak.*

Pervīz'üñ özi **göyindi** ġāyet
İtdügine eyledi nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 17). [göyindi, -di]*

göz: *Görme organı / göz.*

Ol perī-rūyı **gözümden** itdi pinhān rūzgār
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 3). [gözümden, -(ü)m, -den]*

Lāyıḳ saña şefḳat ü keremdür
Ḳan geldi **gözüme** niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 22). [gözüme, -üm, -e]*

Seḥḥār **gözi** ki ide efsūn
Dīvānesi ola ḥadden efzūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 65). [gözi, -i]*

Bir nesneye eylemezdi meyli
Gözden aḳıdurdı eşk-i seyli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 72). [gözden, -den]*

Cellād **gözi** ki cāna nāẓır
Ḳan eylemede tamām māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 13). [gözi, -i]*

Şābūr'a dönüp ḫiṭāb ḳıldı
Ḫūnī **gözini** pür-āb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 52). [gözini, -i, -n, -i]*

Şīrīn de alup dizine başın
İki **gözinüñ** silerdi yaşın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 2). [gözinüñ, -i, -nün]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü tāb
Aḳar **gözi** yaşı şanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 94). [gözi, -i]*

Gözler iki **gözleri** melāmet
Her bir sözi miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 67). [gözleri, -leri]*

göz yumdı: *Öldü.*

Göz yumdı cihān-ı bī-vefādan
Geçdi reh-i kişver-i fenādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 9). [göz yumdı, -dı]*

gözet: *Korumak, himaye etmek, yardım etmek.*

Böyle **gözede** yine ġarībin
Şād ide bu resme ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 13). [gözede, -e]*

gözle: *Aramak, beklenti içinde olmak.*

Gözler iki gözleri melāmet
Her bir sözi miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 67). [gözler, -r]*

Gözler iki çeşm-i bī-nişānı
Biri yiri biri āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 87). [gözler, -r]*

gözler yumulup: *Gözleri kapanmak, ölmek.*

Āsār-ı ecel olup nümāyān
Gözler yumulup görindi hicrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 118). [gözler yumulup, -up]*

gözlerüm ḳan döker: *(Âşığın, aşk derdinden ötürü) kanlı gözyaşı dökmesi.*

Yaş yirine gözlerüm döker ḳan
Eyler beni lāl āh u efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 43). [gözlerüm ḳan döker, -er]*

gözyaşı: *Ağlarken gözlerden akan berrak sıvı, yaş.*

Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ
Tā baḥr ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 123). [gözyaşı,]*

Bu ḥāli görince cümle aʿyān
Gözyaşların itdiler firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 42). [gözyaşların, -lar, -ın]*

ġubār: *İnce toprak,toz.*

Ṭolmış içi ṭaşı seng-i ḫārā
Yoḳ zerre ḳadar **ġubār** ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 58). [ġubār,]*

Çalduḳca **ġubār** olurdı ḫārā
Kūh olmış idi misāl-i ṣaḥrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 53). [ġubār,]*

güdāz: *Yanma, erime.*

Hem-rāzlarına açdı rāzın
Şerḥ eyledi sūz ile **güdāzın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 84). [güdāzın, -ın]*

güft ü gūyı: *Dedikodu,laf, konuşma.*

Ḫusrev işidüp bu **güft ü gūyı**
Görmek diledi o māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 33). [güft ü gūyı, -yı]*

güftār iderdi: *Söz söylemek.*

Raʿnā raʿnā ḳılurdı reftār
Şīrīn şīrīn iderdi güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 78). [güftār iderdi, -er, -di]*

güftāra geleydi: *Söze başlamak.*

Güftāra geleydi ol şeker-ḫā
Ṭūṭī daḫi olmayaydı gūyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 69). [güftāra geleydi, -e, -ydi]*

güher: *Cevher, inci II Güzel söz.*

Her demde niṣār idüp **güherler**
Şol deñlü virürdi sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 41). [güherler, -ler]*

güher-feşānlıḳ: *Mücevher saçma.*

Kārum revişüm **güher-feşānlıḳ**
Ser-levḥa-i dehre zer-feşānlıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 11). [güher-feşānlıḳ,]*

gül: *Gülmek, tebessüm etmek, mutlu olmak.*

Geh fürḳat ü geh viṣāl añardı
Gāh aġlar idi vü geh **gülerdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 8). [gülerdi, -er, -di]*

Gülzār- ṣıfat **gülerdi** rūyı
Ezhār gibi gelürdi būyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 73). [gülerdi, -er, -di]*

Bu **gülse** olurdı yār giryān
Bu aġlasa ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 39). [gülse, -se]*

gül: *Gülgillerden bir bitki ve bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği.*

Gül gibi yañaġı al u rengīn
Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 57). [gül,]*

Ḫoş-būy ṣaçı miṣāl-i sünbül
Rengīn yañaġı nitekim **gül** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 62). [gül,]*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn
Gül gibi yañaġı ḫūb u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 64). [gül,]*

Gīsūların eyledi muṭarrā
Gül ruḫlarını çü verd-i raʿnā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 126). [gül,]*

Çoḳ **gülleri** eyledüñ perīşān
Çoḳ bülbüli ḫār eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 85). [gülleri, -ler, -i]*

Gül rūyumuñ ola ʿandelībi
Maḳbūl ḳılam ben ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 125). [gül,]*

Ṭutmışdı cihānı lāle vü **gül**
Eylerdi seḥer terāne bülbül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 3). [gül,]*

Geh **güllere** baḳdı ḫurrem oldı
Geh ġonceleri görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 41). [güllere, -ler, -e]*

Gül gibi yañaġı nāzük ü ter
Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 13). [gül,]*

Gül ruḫlarınuñ leṭāfetinden
Ruḫsāresinüñ melāḥatinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 111). [gül,]*

Şoldı iki **gül** gidüp leṭāfet
Ol būy-ı laṭīfe irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 115). [gül,]*

Bülbül güle başladı niyāza
Gül bülbül-i zāra ʿarż-ı nāza *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 96). [gül,]*

Bülbül **güle** başladı niyāza
Gül bülbül-i zāra ʿarż-ı nāza *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 95). [güle, -e]*

Benden ṣanemüm cüdā düşürdüñ
Gül rūyumı ferş-i ḫāke sürdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 14). [gül,]*

gül ruhların: *Gül gibi (kırmızı) yanak.*

Gül ruḫların itdi pāre pāre
İrdi göge āh-ı pür-şerāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 21). [gül ruḫların, -lar, -ın]*

ġulām: *Erkek köle, delikanlı.*

Ferhād'a ki vāṣıl oldı sevgend
Varmağı **ġulāma** itdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 106). [ġulāma, -a]*

gül-bün-i bāġ-ı zindegānī: *Canlılık bağının gül fidanı.*

Ey **gül-bün-i bāġ-ı zindegānī**
V'ey ġonçe-i gülşen-i cevānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 37). [gül-bün-i bāġ-ı zindegānī,]*

gül-bün-i gülsitān-ı vuṣlat: *(Sevgiliye) kavuşmanın gül bahçesinin gül evi.*

Ol **gül-bün-i gülsitān-ı vuṣlat**

Ol cürʿa-keş-i şarāb-ı vaḥdet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 43). [gül-bün-i gülsitān-ı vuṣlat,]*

gül-bün-i leṭāfet: *Güzelliğin gül yetişen yeri.*

El-ḥāṣıl o **gül-bün-i leṭāfet**

Dergāhına eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 101). [gül-bün-i leṭāfet,]*

gül-bün-i maʿānī: *Anlamların gül bahçesi.*

Olmışdı o **gül-bün-i maʿānī**

Mihmān-ı serāy-ı Ümmehānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 7). [gül-bün-i maʿānī,]*

gül-endām: *Gül bedenli, gül fidanı gibi güzel ve ince boylu.*

Çoḳ ḳāmeti zülfi eyledi lām

Şoldurdı hevāsı çoḳ **gül-endām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 68). [gül-endām,]*

Ey sāḳī-i gül-ruḫ u **gül-endām**

Luṭf it baña vir şarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 1). [gül-endām,]*

Ol vaḳt meger o yār-ı gülfām

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u **gül-endām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 18). [gül-endām,]*

Bu ṭavr ile niçe vaḳt u eyyām

ʿĪş eyledi ol iki **gül-endām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 22). [gül-endām,]*

Şād oldı o gül-ruḫ u **gül-endām**

Bu niyyete itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 63). [gül-endām,]*

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u **gül-endām**

Ol yār-ı perīveş ü dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 75). [gül-endām,]*

El-ḥāṣıl o gül-ruḫ u **gül-endām**

Keyfiyyet-i ḥāli itdi iʿlām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 25). [gül-endām,]*

Çāk itdi yaḳasın ol **gül-endām**

Emr eyledi cümle ḫāṣ ile ʿām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 3). [gül-endām,]*

ġulġule düşdi: *Velvele kopmak, feryat figan yükselmek.*

Kim **ġulġule düşdi** ḫānedāna

İrişdi fiġānı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 17). [ġulġule düşdi, -di]*

gül-gūn: *Gül renkli.*

Gül-gūn yañaġı miṣāl-i lāle

Beñzer iki ḳaşları hilāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 55). [gül-gūn,]*

Bir vech ile gitdi anda **Gül-gūn**

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 23). [gül-gūn,]*

İtdi anı ol perī bahāne

Gül-gūn'ına urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 20). [gül-gūn'ına, -'ı, -n, -a]*

Gül-gūn ruḫı zaʿferāna dönmiş

Gülzārına ṣan ḫazān ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 9). [gül-gūn,]*

gül-i gülşen-i feżāʾil: *Faziletlerin gül bahçesinin gülü.*

Oldur **gül-i gülşen-i feżāʾil**

Ser-defter-i zümre-i efāżıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 5). [gül-i gülşen-i feżāʾil,]*

gül-i gülşen-i leṭāfet: *Güzellik bahçesinin gülü.*

Cümle **gül-i gülşen-i leṭāfet**

Kūçek-dehen ü bülend-ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 25). [gül-i gülşen-i leṭāfet,]*

gül-i ḥadīḳa-i nāz: *Naz bahçesinin gülü.*

Yaʿnī o **gül-i ḥadīḳa-i nāz**
Şīrīn ü semen-ber ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 21). [gül-i ḥadīḳa-i nāz,]*

gül-i ḥadīḳa-i nāz: *Naz bahçesinin gülü.*

Āḫir o **gül-i ḥadīḳa-i nāz**
O yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 77). [gül-i ḥadīḳa-i nāz,]*

gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür: *Yeni yetişmiş güllerin güzel bağı.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān mūyı
Ḫazān irgürmesün gülzār-ı ʿömrin nev-bahār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 3). [gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür,]*

gül-i riyāż-ı mātem: *Yas bahçesinin gülü.*

Dībāce-nüvīs-i defter-i ġam
Sīr-āb **gül-i riyāż-ı mātem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 4). [gül-i riyāż-ı mātem,]*

gülistān: *Gül bahçesi.*

Her cānib olup şād u ḫandān
Gülzār-ı cinān idi **gülistān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 6). [gülistān,]*

Ḫalḳdan ʿuzlet ḳılup ʿazm-i beyābān eyledi
Yolları ḫūn-ı sirişkinden **gülistān** eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 2). [gülistān,]*

gül-ʿizār: *Gül yanaklı.*

Hem defn idelüm o **gül-ʿiẕārı**
Ẓāhirde ben eyleyin ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 11). [gül-ʿiẕārı, -ı]*

gül-ruḫ: *Gül yanaklı.*

Şād oldı o **gül-ruḫ** u gül-endām
Bu niyyete itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 63). [gül-ruḫ,]*

El-ḥāṣıl o **gül-ruḫ** u gül-endām
Keyfiyyet-i ḥāli itdi iʿlām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 25). [gül-ruḫ,]*

gülşen: *Gül bahçesi.*

Ezhār ile **gülşeni** müzeyyen
Her cānibi ṣanki ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 23). [gülşeni, -i]*

Başını ayırdılar teninden
Dūr oldı bu dehr **gülşeninden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 14). [gülşeninden, -i, -n, -den]*

gülşen-i cināna: *Cennetlerin gül bahçesi.*

Her kim vara seyre ol mekāna
Reşk itmeye **gülşen-i cināna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 26). [gülşen-i cināna, -a]*

gülsitān: *Gül bahçesi.*

Ey bāġ-ı vücūd bāġbānı
Ser-sebz ḳılan bu **gülsitānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 22). [gülsitānı, -ı]*

Her ʿāzim olan bu **gülsitāna**
Aḥsent diye bu nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 17). [gülsitāna, -a]*

gülzār: *Gül bahçesi.*

Medḥ itdi bu vech ile diyārın
Gülzār u bahār u lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 32). [gülzār,]*

Gülzāra dönüp o cāy-ı dil-keş
Her gūşeyi buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 27). [gülzāra, -a]*

Ḳalmadı nişāne gitdi āsār
İrişdi ḫazān bozuldı **gülzār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 114). [gülzār,]*

Gül-gūn ruḫı zaʿferāna dönmiş
Gülzārına şan ḫazān ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 10). [gülzārına, -ı, -n, -a]*

gülzār- şıfat: *Gül bahçesi yüzlü.*

Gülzār- şıfat gülerdi rūyı
Ezhār gibi gelürdi būyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 73). [gülzār- şıfat,]*

gülzār-ı cihānda: *Dünyanın gül bahçesi.*

Pür-şūr u şeġab nigār-ı ṭannāz
Gülzār-ı cihānda serv-i mümtāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 22). [gülzār-ı cihānda, -da]*

gülzār-ı cinān: *Cennet bahçeleri.*

Her cānib olup şād u ḫandān
Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 6). [gülzār-ı cinān,]*

gülzār-ı ḫayātı: *Hayatın gül bahçesi.*

Ẓāhir oluban şükūfe-i merg
Gülzār-ı ḫayātı ḳıldı bī-berg *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 10). [gülzār-ı ḫayātı, -ı]*

gülzār-ı ʿömrin: *Ömrünün gül bahçesi.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān mūyı
Ḫazān irgürmesün **gülzār-ı ʿömrin** nev-bahār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 4). [gülzār-ı ʿömrin,]*

gülzār-ı ṭabīʿatüm: *Doğanın gül bahçesi.*

Āyīne-i ḫāṭırum mükedder
Gülzār-ı ṭabīʿatüm ḫas-āver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 40). [gülzār-ı ṭabīʿatüm, -üm]*

güm: *Yitik, kayıp, zayi.*

ʿAdliyle çıḳarmış ol ḳadar ad
Dillerde **güm** oldı nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 48). [güm,]*

gümāna gelmez: *Şüphe götürmez.*

Vaṣf-ı deheni zebāna gelmez
Yoḳ yoḳ ne zebān **gümāna gelmez** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 64). [gümāna gelmez,]*

ġumūm-ı zindān: *Zindanın (zindanda olmanın) derdi.*

Kim bunı idüñ esīr-i zindān
Bilsün nicedür **ġumūm-ı zindān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 20). [ġumūm-ı zindān,]*

gün: *Yirmi dört saatlik zaman dilimi.*

Biñ dürlü belādayam giriftār
Biñ derd ile **günde** ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 32). [günde, -de]*

gün: *Güneş.*

İtmişdi o meh meger ki tedbīr
Tā eyleye **gün** yüzini taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 62). [gün,]*

Gün gibi cemāline baḳılmaz
Ebrūsı hilāline baḳılmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 11). [gün,]*

Alup ele ḫāme-i güher-bār
Gün gibi cemālin itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 30). [gün,]*

gün: *An, vakit, zaman.*

Derd ü ġam ile geçürdüm eyyām
Bir **gün** bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 8). [gün,]*

Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün
Sen daḫi mürüvvet eyle ol **gün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 102). [gün,]*

Maḥşer **güni** ḫastegān-ı ümmet
Hep senden ümīd ider şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 39). [güni, -i]*

Her **gün** gele yüz nizārlıḳlar
Biñ miḥnet ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 57). [gün,]*

Kim bir **gün** ol āfet-i gül-endām
Ḫalvetde içerdi cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 19). [gün,]*

Bir **gün** ki gelüp irişdi aḫşām
Gösterdi ẓuhūr rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 1). [gün,]*

Ammā degülem anuñla ḳāniʿ
Her **gün** gelemez olur mevāniʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 128). [gün,]*

Bu ṭaʿnı işitdi yārdan çün
ʿAzm-i sefer itdi dilden ol **gün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 6). [gün,]*

Bir **gün** ki leṭāfet-i bahārī
Ḫurrem ḳılur idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 1). [gün,]*

Bir **gün** bu belā-keş ü perīşān
Ol vālih ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 41). [gün,]*

Mihriyle beni güşāde ḳılsun
Her **gün** keremin ziyāde ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 56). [gün,]*

Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol **gün**
Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol **gün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [gün,]*

Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol **gün**
Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol **gün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 76). [gün,]*

Bir **gün** otururdı zār u ġamnāk
Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 49). [gün,]*

Ol **gün** bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [gün,]*

Oldı ġam u miḥneti ziyāde
Bir iki **gün** olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 26). [gün,]*

Oldı niçe **gün** bu ḥālet üzre
Geh ʿişret ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 65). [gün,]*

Ġam **günleri** destgāh bilmez
Kimdür baña ṭavr ider muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 51). [günleri, -ler, -i]*

Bir niçe **gün** itdi bezm ü ṣoḥbet
Ol günleri bildiler ġanīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 11). [gün,]*

Bil vaṣl **günin** ġanīmet ey yār
Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 17). [günin, -in]*

Bir niçe gün itdi bezm ü ṣoḥbet
Ol **günleri** bildiler ġanīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 12). [günleri, -ler, -i]*

gün: *Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası.*

Bezmin ter ü tāze ḳıl dem-ā-dem
Her **gün** süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 82). [gün,]*

Sürdi anı yidi **gün** tamāmet
Hīç inmedi yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 25). [gün,]*

Çün vaḳt-i zevāl-i mihr irişdi
Gün ʿömri nihāyete yetişdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 62). [gün,]*

Üç **gün** ṭutayın ʿazā tamāmet
Andan ideyin senüñle ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 9). [gün,]*

Ammā ki ne sūd ḫalḳ-ı ʿālem
Çekdürmede baña **günde** yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 18). [günde, -de]*

gün: *Gün, güneş.*

Gün gibi bugün şuʿledāram
Ser-defter-i ehl-i rūzgāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 9). [gün,]*

Gösterse cihāna **gün** yüzi nūr
Mihr ü meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 73). [gün,]*

Oldı yüzi **gün** gibi dil-efrūz
Ruḫsāresi āteş-i ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 121). [gün,]*

gün: *Hesap günü.*

Dünyāda ḥużūr görmedüm çün
İtme beni bī-ḥużūr ol **gün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 34). [gün,]*

gün görmesün: *Dert ve sıkıntı içinde yaşamak; rahat ve huzur içinde yaşamamak. (Deyim).*

Gün görmesün olsun anda nā-çār
Tā itmeye ārzū-yı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 27). [gün görmesün, -sün]*

günāh: *Allah'ın istemediği şeyleri yapma; suç, kusur, kabahat.*

Gerçi ki **günāh** bende çoḳdur

Bir z̲erre ḳadar s̲evāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 35). [günāh,]*

ʿAfv eyle ḳamusınuñ **günāhın**

Eyle reh-i müstaḳīm rāhın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 63). [günāhın, -ın]*

günāh kārı: *Günah işleyici, işleyen, âsim, suçlu.*

Ol ḳullaruñuñ **günāh kārı**

Dergāhuña eyledükde zārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 61). [günāh kārı,]*

gūne: *Tür, çeşit, tarz.*

Rāvī-i ḥavādiṣ-i ḥikāyet

Bir **gūne** daḫi ider rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 2). [gūne,]*

Ammā ne disün ne ḥāl itsün

Ne **gūne** maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 148). [gūne,]*

Her birisi ṭutdı bir diyārı

Bir **gūne** mekān u reh-güz̲ārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 68). [gūne,]*

Āḫir ḫademüñ birisi nā-gāh

Bir **gūne** ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 70). [gūne,]*

Ne **gūne** diyārdur diyāruñ

Vaṣf it bize bāġ u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 123). [gūne,]*

Ne **gūne** geçer cihānda ḥālüñ

Hīç nesneye var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 135). [gūne,]*

Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend

Kim ola aña bu **gūne** pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 30). [gūne,]*

Bu **gūne** dökerdi yaşı Ferhād

Eylerdi yürekden āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 71). [gūne,]*

Bu **gūne** deler hezār gevher

Bu veche yazar fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 15). [gūne,]*

Kimlerle enīs ü hem-dem olduñ

Ne **gūne** ḥarīme maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 34). [gūne,]*

Aḥsent zihī muḥibb-i ṣādıḳ

Bu **gūne** gerek kemāl-i ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 48). [gūne,]*

gūne gūne: *Çeşit Çeşit, türlü türlü.*

ʿİşretler iderdi **gūne gūne**

Baḳmazdı cefā-yı çerḫ-i dūne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 37). [gūne gūne,]*

El-ḥāṣıl o müstmend ü ḥayrān

Gūne gūne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 26). [gūne gūne,]*

günehkār: *Günah işlemiş kimse.*

Her mücrim ü ʿāṣī vü **günehkār**

Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 55). [günehkār,]*

güneş: *Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.*

Hīç ḳalmadı mihre iḥtiyācı

Meh buldı **güneş** gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 16). [güneş,]*

Gösterdi żiyāʾ-ı tābnākin

Añlatdı **güneşle** iştirākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 12). [güneşle, -le]*

Ben ẕerre ol **güneş** cihānda

Ben yirde o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 41). [güneş,]*

ġurbet: *Bir kimsenin memleketinden başka yer, yabancı diyar.*

Tā geldi kenār-ı şehre Şīrīn

Ġurbet elemiyle zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 28). [ġurbet,]*

Ġurbet elemi yol ıżṭırābı

İncitmiş idi o meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 21). [ġurbet,]*

Ġurbet eş̲eri yüzinde ẕāhir
Ẕann eyledi kim ola müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 27). [ġurbet,]*

gürīze: *Kaçma, firar etme.*

Ṭaġıldı mevākib-i kevākib
Yüz ṭutdı **gürīze** necm-i s̲āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 10). [gürīze,]*

ġurūb: *Güneşin batması, gün batımı.*

Bir şeb ki **ġurūba** vardı ḫurşīd
Meh buldı ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 1). [ġurūba, -a]*

ġurūr: *Kendini beğenme, büyüklük taslama, kibir.*

ʿĪş eylediler sürūrlarla
Ẕevḳ eylediler **ġurūrlarla** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 14). [ġurūrlarla, -lar, -la]*

Olsun ne vefāsına sürūruñ
Ne ẕevḳ u ṣafāsına **ġurūruñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 6). [ġurūruñ, -uñ]*

gürz: *Ateşli silâhların icadından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz.*

Şemşīr ü sinān u **gürz** ü ḫancer
Kūpāl u ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [gürz,]*

gūş: *Dinleme, kulak verme.*

Ṭut sen daḫi **gūş** me̲snevīme
Efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 15). [gūş,]*

gūş eyle: *Dinlemek, kulak vermek.*

Gūş eyle kelām-ı ūstādı
Terk it ḳamu dildeki murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 23). [gūş eyle,]*

gūş eyledi: *Dinlemek, kulak vermek.*

Ferhād işitdi bu kelāmı
Gūş eyledi cāndan ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 42). [gūş eyledi, -di]*

gūş eyleyen: *Dinlemek, kulak vermek.*

Ol acı kelāmın eyleyen gūş
Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 77). [gūş eyleyen, -y, -en]*

gūş eyleyicek: *Dinlemek, kulak vermek.*

Gūş eyleyicek bu mā-cerāyı
Ġāyetde esirger ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 77). [gūş eyleyicek, -yicek]*

Gūş eyleyicek bu ḥāli Ferhād
Bu vech ile nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 15). [gūş eyleyicek, -yicek]*

gūş eyleyicek: *Dinlemek, duymak, işitmek.*

Gūş eyleyicek bu ḥāli Şīrīn
Didi ki eyā şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 7). [gūş eyleyicek, -y, -icek]*

gūş idicek: *Kulak vermek, dinlemek.*

Ḳayṣer idicek bu ḳıṣṣayı gūş
Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 27). [gūş idicek, -icek]*

gūş idüp: *Kulak vermek, dinlemek.*

Şīrīn bu ḥikāyeti idüp gūş
Deryā gibi eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 71). [gūş idüp, -üp]*

Benden bu naṣīḥati idüp gūş
Kim ʿaşḳ meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 3). [gūş idüp, -üp]*

gūş it: *Dinlemek.*

Geh itdi ṣadā-yı bülbüli gūş
Dünyā ġamın eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 43). [gūş it,]*

gūş itdi: *Dinlemek.*

Gūş itdi çü bu kelāmı Şābūr
Bir vech ile oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 1). [gūş itdi, -di]*

gūş itdi: *Dinlemek, kulak vermek.*

Gūş itdi çü bu sözi o mehveş
Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 43). [gūş itdi, -di]*

gūş itmezidi: *Dinlemek.*

Gūş itmezidi naṣīḥat ü pend
İtmişdi ṣafā vü ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 67). [gūş itmezidi, -mez, -idi]*

gūş ḳılmadı: *Dinlemek, dikkate almak.*

Yārānını ḳıldı hep ferāmūş
Ḳılmadı kelām-ı düşmeni gūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 68). [gūş ḳılmadı, -ma, -dı]*

güşād: *Açık, açılmış.*

Yā Rab der-i devletin **güşād** it
Menzilüñe cümleyi ʿibād it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 77). [güşād,]*

güşâde: *Açık, açılmış.*

Mihriyle beni **güşāde** ḳılsun
Her gün keremin ziyāde ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 55). [güşāde,]*

güşāde olmadı: *Açılmak, ferahlamak.*

Oldı ġam u miḥneti ziyāde
Bir iki gün olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 26). [güşāde olmadı, -ma, -dı]*

gūşe: *Köşe, taraf.*

Gülzāra dönüp o cāy-ı dil-keş
Her **gūşeyi** buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 28). [gūşeyi, -yi]*

gussa: *Gam, keder, hüzün, tasa.*

Olduḳca bunuñ maḳāmı ʿālī
Aʿdā ola **ġuṣṣa** pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 86). [ġuṣṣa,]*

Ol **ġuṣṣa** idince aña teʾsīr
Bu nāme-i şāhid itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 19). [ġuṣṣa,]*

Sen ol ḳamu **ġuṣṣada** penāhum
Nā-dānları itme destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 23). [ġuṣṣada, -da]*

Hep geldi serāya ḫalḳ-ı ʿālem
Ol **ġuṣṣa** içün dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 34). [ġuṣṣa,]*

güstāhlıḳ itdüm: *Küstahlık, saygısızlık etme.*

Ben daḫi be-muḳteżā-yı meʾmūr
Güstāḫlıḳ itdüm ola maʿz̲ūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 56). [güstāḫlıḳ itdüm, -dü, -m]*

güvāh-ı ḥālüm: *Duruma şahit.*

Yoḳdur ġam-ı ʿaşḳdan melālüm
Bu ḳıṭʿa yeter **güvāh-ı ḥālüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 26). [güvāh-ı ḥālüm, -üm]*

gūyā: *"Güya, sanki, âdeta" anlamlarında zarf.*

Güftāra geleydi ol şeker-ḫā
Ṭūṭī daḫi olmayaydı **gūyā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 70). [gūyā,]*

gūyende-i ḳıṣṣahā-yı cān-sūz: *Can yakan kıssaların söyleyicisi.*

Gūyende-i ḳıṣṣahā-yı cān-sūz
Cūyende-i ġuṣṣahā-yı dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 1). [gūyende-i ḳıṣṣahā-yı cān-sūz,]*

güzār: *Geçme, geçiş.*

Olmadı **güz̲āra** hīç mecāli
Ġayetde müşevveş oldı ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 83). [güz̲āra, -a]*

güzār: *Geçme, geçiş.*

Hīç virmeñ icāzeti **güz̲āra**
Tā varmaya āstān-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 165). [güz̲āra, -a]*

güzār ḳıldı: *Geçip gitmek.*

Āḫir sefer iḫtiyār ḳıldı
Ṣabr eylemedi **güz̲ār ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 8). [güz̲ār ḳıldı,]*

güzārı itdiler: *Geçmek.*

Ol cāyda ṭutmayup ḳarārı
Andan daḫi itdiler güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 40). [güẕārı itdiler, -di, -ler]*

güzel: *Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı.*

Eṭvārı **güzel** revişde aʿlā
Her şīvesi dil-pesend ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 89). [güzel,]*

Cān nice ṣataşdı ol hümāya
Kim uġradı bir **güzel** belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 24). [güzel,]*

Varup bu ṭarīḳdan kesüp rāh
İtsün baña bir **güzel** güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 54). [güzel,]*

ʿUşşāḳ ile her ṭaraf **güzeller**
Cānib cānib gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 7). [güzeller, -ler]*

güzergāh: *Geçilen, geçilecek yer, yol, geçit.*

Varup bu ṭarīḳdan kesüp rāh
İtsün baña bir güzel **güẕergāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 54). [güẕergāh,]*

güzergeh: *Geçilen yer, geçit.*

Pervīz'e **güẕergeh** idi ol kūh
Dāyim çeker idi niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 45). [güẕergeh,]*

güzīde-fiṭrat: *Seçkin yaratılışlı.*

Ṣāḥib-naẓar u **güzīde-fiṭrat**
Bū-bekr-ḥayā ʿAlī-mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 33). [güzīde-fiṭrat,]*

ḫabāb: *Su üzerinde olan hava kabarcıkları.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [ḫabābı, -i]*

ḫabbe: *Tane, adet.*

Bir **ḫabbe** irişse devletüñden
Dünyālara virmeyem anı ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 43). [ḫabbe,]*

ḫaber: *Bilgi, havadis.*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı Şābūr
Şīrīn **ḫaberiyle** şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 16). [ḫaberiyle, -iyle]*

Fi'l-ḥāl **ḫaber** irişdi şāha
Aḥvāl dinildi hep o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 11). [ḫaber,]*

Ḫışm itdi o zāl-i rū-siyāha
Gönderdi **ḫaber** cenāb-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 4). [ḫaber,]*

haber gönderdi: *Herhangi bir araçla bildirmek.*

Öldürmemiş idi daḫi Ḫusrev
Gönderdi ḫaber çün ol meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 8). [ḫaber gönderdi, -di]*

haber vir: *Bildirmek, haber ulaştırmak.*

Sāḳī yine bezme zīb ü fer vir
Luṭf eyle sürūrdan **ḫaber vir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 2). [ḫaber vir,]*

haber virüñ: *Haber vermek, bildirmek.*

Taʿcīl ile irdi ol maḳāma
Didi ki **ḫaber virüñ** gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 34). [ḫaber virüñ, -üñ]*

ḫaber virüp: *Bildirmek, ulaştırmak.*

Ḳāṣıd ki işitdi bu kelāmı
Fi'l-ḥāl **ḫaber virüp** selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 90). [ḫaber virüp, -üp]*

ḫaberdār: *Haberi olan, haberli, bilgili.*

Ey ḥāl-i zamāneden **ḫaberdār**
Ey vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 39). [ḫaberdār,]*

Ol ḥāl-i zamāneden **ḫaberdār**
Hīç olma ṣafāsına hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 9). [ḫaberdār,]*

Aḥvāle degül biri **ḫaberdār**
Hīç kendüden özge yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 107). [ḫaberdār,]*

ḫaberdār idesin: *Haberdar etmek; bilgi vermek.*

Andan beni idesin ḫaberdār
Kim ben anı görmeden ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 53). [ḫaberdār idesin, --e, --sin-e, -sin]*

ḫaberdār idüñ: *Haberdar etmek; bilgi vermek.*

Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār
Tā olmaya ṣoñra kār düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 11). [ḫaberdār idüñ, -üñ]*

ḫaberdār idüp: *Haberdar etmek; bilgi vermek.*

Pervīz'i idüp o dem ḫaberdār
Ol kār-ı ḫafī olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 37). [ḫaberdār idüp, -üp]*

ḫaberdār itdiler: *Haberdar etmek, bilgilendirmek.*

Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār
Kim müjde saña irişdi dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 39). [ḫaberdār itdiler, -di, -ler]*

ḫaberdār olup: *Haberli olmak, bilgi sahibi olmak.*

Ol bī-devlet olup ḫaberdār
Tertīb-i ʿasākir itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 45). [ḫaberdār olup, -up]*

ḫabīb: *Sevgili, mahbup.*

Ferhād öle ḳalmaya raḳībi
ʿĀrī ide cümleden **ḫabībi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 14). [ḫabībi, -i]*

ḫabīb-i ḫālıḳ: *Yaratıcının sevgilisi, Hz. Muhammet.*

Didi ki eyā **ḫabīb-i ḫālıḳ**
Mecmūʿ-ı rüsül içinde fāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 15). [ḫabīb-i ḫālıḳ,]*

ḫabīb-i pāk-ṭıynet: *Temiz yaratılışlı sevgili. (Hz. Muhammet).*

Ol dem o **ḫabīb-i pāk-ṭıynet**
ʿArż itdi umūr-ı ḥāl-i ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 53). [ḫabīb-i pāk-ṭıynet,]*

ḥabs: *Hapis, hapishane, suçluların tutulduğu yer.*

Şanma beni **ḥabsden** çeker ġam
Yā bendile miḥnet-i dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 19). [ḥabsden, -den]*

ḫabs eylediler: *Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek, kapatmak, alıkoymak.*

Gösterdiler emre imtiṣāli
Ḫabs eylediler o ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 32). [ḫabs eylediler, -di, -ler]*

ḫācāt: *(Ar.) Hacetler, gereksinimler.*

Dergāh-ı Ḫaḳ'a idüp münācāt
Bu vech ile ʿarż ḳıldı **ḥācāt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 82). [ḥācāt,]*

Fi'l-ḥāl ḳabūl olur münācāt
Hep yirine geldi cümle **ḥācāt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 58). [ḥācāt,]*

ḫācet: *Gereklilik, ihtiyaç.*

Sākin ola ol ḳarārgāha
Hīç ḳalmaya **ḥācet** özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 128). [ḥācet,]*

Yüz ṭutmadı ġayrı bārgāha
ʿArż itmedi **ḥācet** özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 76). [ḥācet,]*

ḫacil: *Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş (kimse).*

Ser-māye o kāra cān u dildür
Kim virmeye başını **ḫacildür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 10). [ḫacildür, -dür]*

ḫadd: *Sınır, bir şeyin sonu; mertebe, derece.*

Ne **ḥadde** dek idesin cefāyı
Giryān ḳılasın bu bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 59). [ḥadde, -e]*

ḥadd ü ġāyet: *Sınır ve nihayet.*

Bi'llāhi yaman degül mi bu kār
Kim bulmaya **ḥadd ü ġāyet** āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 70). [ḥadd ü ġāyet,]*

ḥadden efzūn: *Nihayetsiz, sonsuz, haddinden fazla.*

Seḥḥār gözi ki ide efsūn
Dīvānesi ola **ḥadden efzūn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 66). [ḥadden efzūn,]*

ḥadem: *Hizmet edenler.*

Şehden dileyüp şikāra destūr
Oldı **ḫademiyle** şehrden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 16). [ḫademiyle, -i, -yle]*

Fi'l-ḥāl **ḫadem** ḫaşem müretteb
Ferhād'ı arayu gitdiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 61). [ḫadem,]*

Āḫir **ḫademüñ** birisi nā-gāh
Bir güne ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 69). [ḫademüñ, -üñ]*

hadeng: *Ok.*

Şemşīr ü sinān u gürz ü ḫancer
Kūpāl u **ḫadeng** ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [ḫadeng,]*

hādī: *Doğru yolu gösteren, rehber.*

Ger luṭfuñ ola refīḳ u **hādī**
Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 63). [hādī,]*

hādī-i murādum: *Niyeti, isteği doğru yola erdiren (Allah).*

Hādī-i murādum ol İlāhī
Eyle baña ġam-güsār o māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 57). [hādī-i murādum, -um]*

hādī-i vilāyet-i ʿademdür: *Yokluk ülkesine doğru yolu gösteren.*

Maḥż-ı ġam u miḥnet ü sitemdür
Hādī-i vilāyet-i ʿademdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 116). [hādī-i vilāyet-i ʿademdür, -dür]*

ḫādim: *Hizmetkâr.*

Fi'l-ḥāl bir iki ḫūb **ḫādim**
Şābūr evine oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 73). [ḫādim,]*

Ḫādim aña ṭoġrı vardı çālāk
Didi neden oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 77). [ḫādim,]*

Yanına alup bir iki **ḫādim**
Zindān ṭarafına oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 29). [ḫādim,]*

ḫāʾif: *Korkan, korkak.*

Olmaya benüm öñümde **ḫāʾif**
Zinhār ḥaẕer gerek ḥaẕer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 53). [ḫāʾif,]*

ḫāʾil: *Engel, mani.*

Çoḳ **hāʾil** idi şikār-ı şāha
Māniʿ idi reh-güẕār-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 49). [hāʾil,]*

Şemşīrüme ceyşi **ḥāʾil** oldı
Kimdür ki baña figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 47). [ḥāʾil,]*

ḫaḳ: *Adalet, hakkaniyet.*

Ḫāk üzre düşüp yıḳıldı miskīn
Cānān didi virdi cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 143). [ḫāk,]*

ḫaḳ: *Allah.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı **Ḫaḳ** ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [ḫaḳ,]*

Ey cümle cihānı var iden **Ḫaḳ**
Ṣunʿı özine ṣiʿār iden **Ḫaḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 19). [ḫaḳ,]*

Ey cümle cihānı var iden **Ḫaḳ**
Ṣunʿı özine ṣiʿār iden **Ḫaḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 20). [ḫaḳ,]*

Ḫaḳ saña idüp selām-ı bī-ḥad
Didi ki peyām-berüm Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 19). [ḫaḳ,]*

Olup mey-i ġaflet ile bī-hūş
Ḫaḳ cānibin eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 48). [ḫaḳ,]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun
Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 16). [ḫaḳ,]*

Didi ola **Ḫaḳ** penāhuñ ey şāh
Dāyim ideʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 39). [ḫaḳ,]*

Ḫaḳ vire murāduñı tamāmī
Ḫāṣıl ide saña cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 105). [ḫaḳ,]*

Çün **Ḫaḳ'dan** irişmeye hidāyet
Bulmaz kişi menzil-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 9). [ḫaḳ'dan, -dan]*

Ḫaḳ'dan baña naẓm bir ʿaṭādur
Ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 27). [ḫaḳ'dan, -dan]*

ḫaḳ: *Doğru, hakikat, gerçek.*

Olduḳca bu **ḫāk** içinde pinhān
Şīrīn ola kāyināta sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 7). [ḫāk,]*

Ḫaḳ ḥażretine ḳıl iʿtimāduñ
Tā ḥāṣıl ola hemīn murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 55). [ḫaḳ,]*

Ol māh **ḥaḳı** ki maṭlabuñdur
Ol ʿaşḳ **ḥaḳı** ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 101). [ḥaḳı, -ı]*

Ol māh **ḥaḳı** ki maṭlabuñdur
Ol ʿaşḳ **ḥaḳı** ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 102). [ḥaḳı, -ı]*

Didi ki vücūdın eylesün **ḥak**
Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 5). [ḥak,]*

ḫak: *Yer, zemin, toprak.*

Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
Ne yüz ile **ḫāke** yüz sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 26). [ḫāke, -e]*

Menzil baña **ḫāk** ola hemīşe
Ten tīġ ile çāk ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 53). [ḫāk,]*

Her dem ḳala **ḫāk** içinde bed-ḫvāh
Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 95). [ḫāk,]*

Çoġıdı egerçi laʿli çün **ḫāk**
Ammā ki yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 35). [ḫāk,]*

Rengīn yüzi oldı **ḫāk** mānend
ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 147). [ḫāk,]*

Ṣoldı niçe verd-i müşg-perver
Çoḳ serv-ḳad oldı **ḫāke** yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 88). [ḫāke, -e]*

Fi'l-ḥāl yaḳasın eyledi çāk
Pest oldı zemīne niteki **ḫāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 40). [ḫāk,]*

Aldı ele tīşe cüst ü çālāk

Ṭaş yaṣdanup itdi bisterin **ḫāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 6). [ḫāk,]*

Ṣaymadı o māli **ḫāke** Ferhād

Bir ẕerre anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 45). [ḫāke, -e]*

Ḫādim aña ṭoġrı vardı çālāk

Didi neden oldı bisterüñ **ḫāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 78). [ḫāk,]*

Geh **ḫāke** sürerdi rūy-ı zerdin

Maʿbūdına ʿarż iderdi derdin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 21). [ḫāke, -e]*

Ammā kimini idüp feraḥnāk

Ḫāk olsa yiri idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 118). [ḫāk,]*

Yüz gevherüm ammā raġbetüm yoḳ

Bir **ḫāk** ḳadar riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 20). [ḫāk,]*

hakanī: *(ö. 595/1199) Künyesi "Efdalüddîn Bedîl (İbrâhîm) b. Alî" şeklinde olan İranlı kaside şairi Hâkānî-i Şirvânî'nin bütün tezkirelerde adı İbrahim olarak geçmektedir.*

Cāmī vü Nevāyī vü Ümīdī

Ḫāḳānī vü Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 22). [ḫāḳānī,]*

hāḳān-ı mükerrem: *Saygıdeğer hakan.*

Kimdür dir iseñ o şāh-ı aʿẓam

Ḫāḳān-ı mükerrem ü mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 24). [ḫāḳān-ı mükerrem,]*

ḥaḳāret ide: *Bir şeyi veya bir kimseyi aşağılık ve değersiz gösterecek biçimde davranmak.*

Sulṭāna revā mıdur bu ḥālet

Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 106). [ḥaḳāret ide, -e]*

ḫaḳāret idesin: *Bir şeyi veya bir kimseyi aşağılık ve değersiz gösterecek biçimde davranmak.*

Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret
Hep baña degül mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 131). [ḥaḳāret idesin, -e, -sin]*

ḫaḳāret itdüñ: *Bir şeyi veya bir kimseyi aşağılık ve değersiz gösterecek biçimde davranmak.*

Luṭf eyle yeter ihānet itdüñ
Bu bī-cürme **ḥaḳāret itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 66). [ḥaḳāret itdüñ, -düñ]*

ḫākdān: *Dünya, arz, yer.*

Geh fikr-i tefavvuḳ-ı edānī
Baña yir ider bu **ḫākdānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 38). [ḫākdānı, -ı]*

ḫāk-i āstāna: *Dergâhın toprağı (sevgilinin bulunduğu yerin toprağı).*

Cāyiz mi bulışmaḳ ol cevāna
İrişmek o **ḫāk-i āstāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 12). [ḫāk-i āstāna,]*

ḫāk-i ḳadem-i resūl: *Peygamberin ayağının bastığı toprak.*

Yaʿnī naẓar-ı ḳabūle irgür
Ḫāk-i ḳadem-i resūle irgür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 48). [ḫāk-i ḳadem-i resūl, -e]*

ḫāk-i pāya: *Ayak toprağı. Sevgilinin ya da padişahın ayağının değdiği toprak.*

Fi'l-ḥāl irişdi ol araya
Sürdi yüzini o **ḫāk-i pāya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 46). [ḫāk-i pāya, -a]*

ḫākī-i fesānehā-yı pervīz: *Perviz'in efsanesini hikâye eden.*

Rāvī-i ḥikāyet-i dil-āvīz
Ḫākī-i fesānehā-yı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 12). [ḫākī-i fesānehā-yı pervīz,]*

ḥaḳīr: *Değersiz, aşağı.*

Zindāna esīr eylemekdür
Maḳhūr u **ḥaḳīr** eylemekdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 164). [ḥaḳīr,]*

Sulṭāna revā mıdur bu ḥālet
Kim ide **ḥaḳīre** çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 106). [ḥaḳīre, -e]*

ḥaḳı'yçün: *Hakkı için, hürmetine.*

Yā Rab ḳamu enbiyā **ḥaḳı'yçün**
Pākān-ı reh-i hüdā **ḥaḳı'yçün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 23). [ḥaḳı'yçün,]*

Yā Rab ḳamu enbiyā **ḥaḳı'yçün**
Pākān-ı reh-i hüdā **ḥaḳı'yçün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 24). [ḥaḳı'yçün,]*

Ol faḫr-ı enbiyā **ḥaḳı'yçün**
Ser-çeşme-i aṣfiyā **ḥaḳı'yçün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 31). [ḥaḳı'yçün,]*

Ol faḫr-ı enbiyā **ḥaḳı'yçün**
Ser-çeşme-i aṣfiyā **ḥaḳı'yçün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 32). [ḥaḳı'yçün,]*

ḥaḳḳ: *Allah.*

Ammā yine **Ḫaḳḳ'a** şükr iderdi
Ḳalbinden o hemm ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 101). [ḫaḳḳ'a, -'a]*

Ḫaḳḳ eyleye devletüñ ziyāde
Ol ḥaşre degin dem-i ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 41). [ḫaḳḳ,]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ

Ḫaḳḳ ola hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 76). [ḫaḳḳ,]*

Ḫaḳḳ eyleye ḳudretüñ ziyāde

İrgüre seni ḳamu murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 17). [ḫaḳḳ,]*

Luṭf ile dir idi defʿ-i ġam ḳıl

Ḫaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 4). [ḫaḳḳ,]*

Raḥm itdi uyarmaġa o yārı

Işmarladı **Ḫaḳḳ'a** ol nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 122). [ḫaḳḳ'a, -'a]*

<u>hakk:</u> *(bir şey ya da durum)gereği, gereğince.*

Mestān-ı şarāb-ı şevḳ **ḥaḳḳı**

Anlardaki vecd ü z̲evḳ **ḥaḳḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 25). [ḥaḳḳı, -ı]*

Mestān-ı şarāb-ı şevḳ **ḥaḳḳı**

Anlardaki vecd ü z̲evḳ **ḥaḳḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 26). [ḥaḳḳı, -ı]*

Mūsī-i Kelīm **ḥaḳḳı** yā Rab

ʿĪsī-i kerīm **ḥaḳḳı** yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 29). [ḥaḳḳı, -ı]*

Mūsī-i Kelīm **ḥaḳḳı** yā Rab

ʿĪsī-i kerīm **ḥaḳḳı** yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 30). [ḥaḳḳı, -ı]*

ʿUşşāḳ-ı sitem-resīde **ḥaḳḳı**

Rindān-ı elem-keşīde **ḥaḳḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 35). [ḥaḳḳı, -ı]*

ʿUşşāḳ-ı sitem-resīde **ḥaḳḳı**

Rindān-ı elem-keşīde **ḥaḳḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 36). [ḥaḳḳı, -ı]*

<u>hāksār:</u> *Toz toprak içinde kalmış, hāli perişān.*

Hep şāh öñine ni<u>s</u>ār ḳıldı

Mecmūʿını **ḫāksār** ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 48). [ḫāksār,]*

<u>hāl:</u> *Allah adamı, cezbeye tutulan, vecde gelen kimse.*

Erbāb-ı kemāle kimse baḳmaz
İllā meger ola **ḥāl** ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 4). [ḥāl,]*

ḫāl: *(Sevgilinin) vücudundaki siyah nokta, ben.*

Bir dāne idi yüzinde **ḫāli**
Kim görse olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 93). [ḫāli, -i]*

ḫāl: *Durum, vaziyet.*

Dimem ki bu **ḥāle** lāyıḳam ben
Ümmet arasında fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 85). [ḥāle, -e]*

Varduḳda ḳarīb-i bārgāha
ʿArż eyledi **ḥālini** İlāh'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 46). [ḥālini, -i,-n,-i]*

Defʿ-i ġama geldi yār ol dem
Şād oldı göñül bu **ḥāle** muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 14). [ḥāle, -e]*

El-ḥāli o **ḥāli** eyleme fikr
İllā meger ola bi't-tebeʿ ẕikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 7). [ḥāli, -i]*

Yā Ḫusrev-i Dihlevī muʿāṣır
Olsaydı olurdı **ḥāli** ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 18). [ḥāli, --i]*

Teʾsīr ide ḫāṭıruñda mefhūm
Bu vech ile ola **ḥāl** maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 18). [ḥāl,]*

Luṭf ile bu **ḥāle** eyle tedbīr
Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 103). [ḥāle, -e]*

Bir vechle ki ola ʿaynı anuñ
Her **ḥāli** bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 108). [ḥāli, -i]*

Şīrīn ki bu **ḥāle** nāẓır oldı
Pervīz idügi ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 41). [ḥāle, -e]*

Bu **ḥāle** olaydı bir bahāne
Andan olay idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 129). [ḥāle, -e]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ miṯāli
Ḳadrince var idi ḥüsn ü **ḥāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 10). [ḥāli, -i]*

Ferhād-ı ġarīb bildi **ḥāli**
Maʿlūm idindi ol meʿāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 15). [ḥāli, -i]*

Ḫoş **ḥāl** degül mi ḥālet-i ʿaşḳ
Ḫoş ẕevḳ degül mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 1). [ḥāl,]*

Çün bildi bu **ḥāli** cümle aʿyān
Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 23). [ḥāli, -i]*

Ne güne geçer cihānda **ḥālüñ**
Hīç nesneye var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 135). [ḥālüñ, -üñ]*

Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü cevrüñ
Bu **ḥāl** üzre ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 68). [ḥāl,]*

Gūş eyleyicek bu **ḥāli** Ferhād
Bu vech ile nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 15). [ḥāli, -i]*

Bu **ḥālde** mübtelā vü mehcūr
Behrām-ı zebūn u zār u rencūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 11). [ḥālde, -de]*

Behrām görüp bu **ḥāli** nā-çār
Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 1). [ḥāli, -i]*

Ferhād'a ḳılup bu **ḥāli** iʿlām
Didiler eyā ġarīb-i bed-nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 59). [ḥāli, -i]*

Bir **ḥāl** ile gördi anı Şīrīn
Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 77). [ḥāl,]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun
Her **ḥālde** destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 92). [ḥālde, -de]*

Her rūz ziyādede melālüm
Bir zāra mümāṯil oldı **ḥālüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 110). [ḥālüm, -üm]*

Bu **ḥāle** taʿaccüb itdi Şīrīn
Didi ki eyā ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 93). [ḥāle, -e]*

Olmadı güẕāra hīç mecāli

Ġayetde müşevveş oldı **ḥāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 84). [ḥāli, -i]*

Vir başuñı miḥnet ü melāle

Cān ile çalış meded bu **ḥāle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 20). [ḥāle, -e]*

Ferhād bu **ḥāli** çün işitdi

Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 129). [ḥāli, -i]*

Bu yaña o zāl-i naḫs-ṣūret

Ḫayrān oldı bu **ḥāle** ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 2). [ḥāle, -e]*

Maġmūm evine olup revāne

Aġlardı bu **ḥāle** yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 6). [ḥāle, -e]*

Çün didi bu **ḥāli** şehryāra

Kim mevt irişdi ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 15). [ḥāli, -i]*

Pervīz idi bāʿiṣi bu **ḥālüñ**

ʿAḳlını uġurlamışdı zālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 9). [ḥālüñ, -üñ]*

Şīrīn ki o **ḥāle** vāḳıf oldı

Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 41). [ḥāle, -e]*

Tafṣīl olındı cümle **ḥāli**

Arturdı o meh-liḳā melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 51). [ḥāli, -i]*

Sultānlıġuña düşer mi bu **ḥāl**

Bir mūr ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 5). [ḥāl,]*

Kim gördi bu **ḥāli** kim işitdi

Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 7). [ḥāli, -i]*

Bu **ḥāl** ile ol iki semen-ber

ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 107). [ḥāl,]*

Çün vāḳıf olur bu **ḥāle** Şīrīn

Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 61). [ḥāle, -e]*

Bu **ḥāl** ile ol şaḳī-i cān-sūz

Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 109). [ḥāl,]*

Çün gördi bu heyʾet ü bu **ḥāli**

Bu şekl ü bu ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [ḥāli, -i]*

El-ḳıṣṣa bu **ḥāli** gördi ferzend

Kim boynına ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 73). [ḥāli, -i]*

Çün gördi bu **ḥāli** ol perī-zād

Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 15). [ḥāli, -i]*

Bu ṭarz ile nevḥalar ḳıldı

Ol **ḥāli** cemīʿ ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 30). [ḥāli, -i]*

Gūş eyleyicek bu **ḥāli** Şīrīn

Didi ki eyā şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 7). [ḥāli, -i]*

Bu **ḥāli** görince cümle aʿyān

Gözyaşların itdiler fırāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 41). [ḥāli, -i]*

ḥāl itsün: *Güç görünen bir olay veya duruma çözüm yolu bulmak, halletmek.*

Ammā ne disün ne **ḥāl itsün**

Ne güne maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 147). [ḥāl itsün, -sün]*

ḫālā: *"Bu zamana kadar, şimdi bile, hâlen" anlamlarında zarf.*

Ḫālā o zamān irişmedi dil

Luṭfuñla ola murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 59). [ḫālā,]*

Didi bunı ṭut bu işde maʿẕūr

Ḫālā bu durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 32). [ḫālā,]*

ḫalāṣ: *Kurtulma, kurtuluş.*

Gird-āba ṣataşdı keştī-i dil

Ḳaldum yaluñuz **ḫalāṣ** müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 32). [ḫalāṣ,]*

ḫalāyık: *Cariyeler, hizmetçiler.*

İʿzāz ile ḳaldurup **ḫalāyıḳ**
Düşdi öñine o yār-ı ṣādıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 19). [ḫalāyıḳ,]*

hāle: *Ay'ın etrafında bazen görünen parlak dâire.*

Ferzendi gibi muḥibb idi şāh
Kim **ḫālesi** duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 56). [ḫālesi, -si]*

halef: *Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse, ardıl, selef karşıtı.*

Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī
Tā kim vire bir **ḫalef** o Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 40). [ḫalef,]*

ḫālet: *Hâller, durumlar.*

Bir **ḥālete** düşmüşem ki ġamnāk
Yoḳdur dil ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 13). [ḥālete, -e]*

Gizlü niçe luṭf u şefḳat oldı
Mā-beynde niçe **ḥālet** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 90). [ḥālet,]*

Her **ḥāleti** kim ḳılurdı iẓhār
Hep anı ḳabūl iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 51). [ḥāleti, -i]*

Şevḳ itdi anuñ cevānibin pür
Bu **ḥālete** eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 6). [ḥālete, -e]*

Sulṭāna revā mıdur bu **ḥālet**
Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 105). [ḥālet,]*

Ol serv-i semen-ber ü gül-endām
Bu **ḥālet** ile geçürdi eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 108). [ḥālet,]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi
Gör aña felek ne **ḥālet** itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 118). [ḥālet,]*

Bu **ḥālete** ḫaylī nādim oldı
Didi zeni ḳatl lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 19). [ḥālete, -e]*

Nādim olup ol ḳabāḥatine
Raḥm itdi anuñ bu **ḥāletine** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 4). [ḥāletine, -i, -n, -e]*

Bir **ḥālet** ile degül ḳarārı
Kim bilmedi ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 31). [ḥālet,]*

Oldı niçe gün bu **ḥālet** üzre
Geh ʿişret ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 65). [ḥālet,]*

Gerdānına urdı Ḫusrev'üñ tīz
Bir **ḥālet** ile uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 112). [ḥālet,]*

ḫālet-engīz: *Duyguları harekete geçiren, insanı çeşitli durumlara sokan.*

Her beyti ola leṭāfet-āmīz
Her mıṣraʿın eyle **ḥālet-engīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 6). [ḥālet-engīz,]*

ḫālet-i ʿaşḳ: *Aşk hali.*

Ḫoş ḥāl degül mi **ḥālet-i ʿaşḳ**
Ḫoş ẕevḳ degül mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 1). [ḥālet-i ʿaşḳ,]*

ḫālet-i fenādur: *Yokluk hâli.*

Hengām-ı ḥayāt bī-beḳādur
Lā-büd ṣoñı **ḥālet-i fenādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 8). [ḥālet-i fenādur, -dur]*

ḫāl-i ferhād: *Ferhad'ın durumu.*

Bir kes bu cihānda olmadı şād
Şāhid bu kelāma **ḥāl-i Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 44). [ḥāl-i ferhād,]*

ḫāl-i müşkil: *İçinden çıkılması güç durum.*

Şīrīn gibi yāra bağlañuz dil
Tā olmaya ṣoñra **ḫāl-i müşkil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 8). [ḫāl-i müşkil,]*

ḫālī olmış: *Boş olmak.*

Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī
Her bir sözi cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 85). [ḫālī olmış, -mış]*

ḫāl-i rūzgārı: *İçinde bulunulan zamanın durumu.*

Bir ḥālet ile degül ḳarārı
Kim bilmedi **ḫāl-i rūzgārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 32). [ḫāl-i rūzgārı, -ı]*

ḫāl-i zamāneden: *Zamanın hâli, içinde bulunulan durum.*

Ol **ḫāl-i zamāneden** ḫaberdār
Hīç olma ṣafāsına hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 9). [ḫāl-i zamāneden, -den]*

ḫāl-i zamāneden: *Zamânenin hâli, içinde bulunulan durum.*

Ey **ḫāl-i zamāneden** ḫaberdār
Ey vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 39). [ḫāl-i zamāneden, -den]*

hāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā: *Dünya halkının yaratıcısı.*

Ey **ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā**
Rabb-i ezelī vü ḥayy u dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 13). [ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā,]*

ẖāliḳ-i ẖudāvend: *Yaratan Allah.*

Virmiş aña **ẖāliḳ-i ẖudāvend**
Bir nīk-ẖışāl u ẖūb-ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 7). [ẖāliḳ-i ẖudāvend,]*

ẖāliḳ-i kevnden: *Varlığın , kâinâtın yaratanı.*

K'ey **ẖāliḳ-i kevnden** utanmaz
Efʿāl-i ẕemīmeden uşanmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 1). [ẖāliḳ-i kevnden, -den]*

ẖalḳ: *Ahali ll İnsanlar.*

Ey pādşeh-i bülend-pāye
H̱alḳ işigüñe gelür recāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 34). [ẖalḳ,]*

Ey rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān
Hep **ẖalḳ** şefāʿatüñde ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 38). [ẖalḳ,]*

Luṭfuñ ḳamu ʿāleme yayılmış
Hep **ẖalḳ** seni şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 98). [ẖalḳ,]*

H̱alḳuñ kimisi feżāḥat ehli
Kimisi niyāz u ṭāʿat ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 61). [ẖalḳuñ, -uñ]*

Ḳıldum aña **ẖalḳı** cümle muḥtāc
Hem aña müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 27). [ẖalḳı, -ı]*

Baḥr-i kefi **ẖalḳa** itse iʿṭā
Āb eylese zehresini deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 3). [ẖalḳa, -a]*

Tā kim ola bu zamāne maʿmūr
H̱alḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 74). [ẖalḳuñ, -uñ]*

İcrā ide cümle **ẖalḳa** aḥkām
ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 133). [ẖalḳa, -a]*

Şīrīn ola mülk-i Ermen’e şāh

Nāmın aña **ḫalḳ** anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [ḫalḳ,]*

Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser āfāḳ

Olmış saña cümle **ḫalḳ** müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 82). [ḫalḳ,]*

Ey çerḫ nedür bu tünd-ḫūlar

Oldı ḳamu **ḫalḳ** elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 92). [ḫalḳ,]*

Ḫalḳ içre muḳalled oldı muḥkem

Hep aña döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 31). [ḫalḳ,]*

Az ḳaldı ki çāk idüp ḳabāyı

İẓhār ide **ḫalḳa** mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 110). [ḫalḳa, -a]*

Bir māh-liḳāya ʿāşıḳ oldum

Ḫalḳ içre ʿitāba lāyıḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 40). [ḫalḳ,]*

Ṣaḥrālara düşdi bī-ser ü pā

Mecnūn gibi oldı **ḫalḳa** rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 60). [ḫalḳa, -a]*

Ḫalḳ içre beni fesāne ḳıldı

Ṭaʿn oḳlarına nişāne ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 23). [ḫalḳ,]*

Olduḳça ziyāde **ḫalḳ** ḫandān

Biñ ol ḳadar ol olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 19). [ḫalḳ,]*

Ey her kārı ḫilāf-ı maʿḳūl

Ḫalḳ içre ḳamu ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 4). [ḫalḳ,]*

Bu ṭarz ile nevḥalar ḳıldı

Ol ḫāli cemīʿ **ḫalḳ** bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 30). [ḫalḳ,]*

Ḫalḳ içre eger vaḳārum olsa

Bir ẕerrece iʿtibārum olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 11). [ḫalḳ,]*

Bir ẕerrece itse **ḫalḳ** iʿzāz

Çaḳ ḫamseye eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 21). [ḫalḳ,]*

Yā Rab bu fesānem eyle maḳbūl

Neẕẕāresi ola **ḫalḳa** meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 2). [ḫalḳa, -a]*

Ḫalḳdan ʿuzlet ḳılup ʿazm-i beyābān eyledi
Yolları ḫūn-ı sirişkinden gülistān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 1). [ḫalḳdan, -dan]*

ḫalḳ olmasa: *Yaratılmak, var olmak, meydana gelmek.*

Bulsaydı cevāhirüm ḫarīdār
Ḫalḳ olmasa idi ḫāṭır-āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 14). [ḫalḳ olmasa, -ma, -sa]*

ḫalḳ-ı ʿālem: *Dünya halkı, herkes.*

Lāyıḳ budur ey resūl-i ekrem
Ol ʿilm ile ḳala **ḫalḳ-ı ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 100). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

Ḫalḳ içre muḳalled oldı muḥkem
Hep aña döşendi **ḫalḳ-ı ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 32). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

Mesrūr idi cümle **ḫalḳ-ı ʿālem**
Hīç yoġıdı içlerinde bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 9). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

Hep geldi serāya **ḫalḳ-ı ʿālem**
Ol ġuṣṣa içün dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 33). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

Ammā ki ne sūd **ḫalḳ-ı ʿālem**
Çekdürmede baña günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 17). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

ḫallāḳ-ı şemāyil-i şeb ü rūz: *Gece ve gündüzün şeklinin / sûretinin yaratıcısı.*

Ey ṣānīʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz
Ḫallāḳ-ı şemāyil-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 16). [ḫallāḳ-ı şemāyil-i şeb ü rūz,]*

ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi: *Zamanın yaratıcısının (Allah) sevgilisi (Mz. Muhammet).*

Ol derdlü dillerüñ ṭabībi
Ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 22). [ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi,]*

ḫālümi bildürmege: *Durumunu bildirmek, hâlini arz etmek.*

Bildürmege ḥālümi meded yoḳ
Anuñla menāzil arada çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 45). [ḥālümi bildürmege, -g, -e]*

ḫalvet: *Hamamlarda çok sıcak küçük yer.*

Kim bir gün ol āfet-i gül-endām
Ḫalvetde içerdi cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 20). [ḫalvetde, -ede]*

ḫalvetgeh-i şāha: *Hükümdarın halvet yeri.*

Ḫalvetgeh-i şāha geldi ferzend
Kendine didi ki ey ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 91). [ḫalvetgeh-i şāha, -a]*

ḥamd: *Allah'a olan şükran duygularını bildirme.*

Yüz **ḥamd** ki eyledüñ müʾebbed
Fermān-ber-i ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 37). [ḥamd,]*

Çün **ḥamd** sözin tamām yazdı
Dildārına bir selām yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 9). [ḥamd,]*

ḥamdu-li'llāh: *Allah'a şükürler olsun.*

Ferzend yoġısa **ḥamdü-li'llāh**

Virdi bu perīyi bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 105). [ḥamdü-li'llāh,]*

ḫāme: *Kalem.*

Eşʿār ile bunca ülfetüñ var

Ḫāmeñ niçün olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 20). [ḫāmeñ, -ñ]*

Alsam bu revişde deste **ḫāme**

Gelse ḳalemüm benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 37). [ḫāme,]*

Ey **ḫāme** yeter ḫırāma geldüñ

Ḫatm eyleyecek maḳāma geldüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 67). [ḫāme,]*

Ḫāmem dökeyidi laʿl-i dāne

Ẓāhir olayıdı çoḳ ḫızāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 31). [ḫāmem, -m]*

Ey **ḫāme** yeter bu siḥr ü iʿcāz

Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [ḫāme,]*

Ḫāmem ki ider cevāhir īs̱ār

Her dürrime olsa bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 29). [ḫāmem, -m]*

ḫāme-i dürer-bār: *İnciler yağdıran kalem.*

Alsa ele **ḫāme-i dürer-bār**

Çoḳ ṭarz-ı ġarīb ider iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 47). [ḫāme-i dürer-bār,]*

ḫāme-i güher-bār: *Cevher saçan kalem.*

Alup ele **ḫāme-i güher-bār**

Gün gibi cemālin itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 29). [ḫāme-i güher-bār,]*

hamse: *Beş mesneviden oluşan mesnevi külliyatı.*

Bir ẕerrece itse ḫalḳ iʿzāz
Çaḳ **ḫamseye** eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 22). [ḫamseye, -y, -e]*

ḫān: *Hükümdar.*

İtsek bu revişde ḥüsn-i tedbīr
Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa **ḫānuma** şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 48). [ḫānuma, -um, -a]*

ḫançer: *Ucu sivri, iki yanı keskin bıçak.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi **ḫancer** mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [ḫancer,]*

Müjgānları **ḫancer** idi ḫūn-rīz
İhlāk iderdi ʿālemi tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 87). [ḫancer,]*

Müjgānları ṣanki tīr ü **ḫancer**
Ya ḳaşları ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 31). [ḫancer,]*

Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz
Bir **ḫancere** döndi kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 82). [ḫancere, -e]*

Şemşīr ü sinān u gürz ü **ḫancer**
Kūpāl u ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [ḫancer,]*

Ḫancer var idi yanında pinhān
Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 33). [ḫancer,]*

Ol **ḫancerüñ** üstine düşüp tīz
Cān virdi vü didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 35). [ḫancerüñ, -üñ]*

handān: *Gülen, neşeli, mutlu.*

Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı **ḫandān** itmez
Hecr-i dildār ile ekşer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 1). [ḫandān,]*

Her cānib olup şād u **ḫandān**
Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 5). [ḫandān,]*

Ol ġayrılar ile şād u **ḫandān**
Bu kākül-i yār ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 33). [ḫandān,]*

ḫandān olduḳça: *Gülmek, neşeli ve mutlu olmak.*

Olduḳça ziyāde ḫalḳ ḫandān
Biñ ol ḳadar ol olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 19). [ḫandān olduḳça, -duk, -ça]*

ḫandān olurdı: *Gülmek.*

Bu gülse olurdı yār giryān
Bu aġlasa ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 40). [ḫandān olurdı, -ur, -dı]*

ḫāne: *Ev.*

Ol mihre bu zerreyi ḳarīn it
Bir **ḫāne** içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 40). [ḫāne,]*

ḫānedān: *Asil ve soylu büyük aile.*

Yol eyleyeler bu **ḫānedāna**
Mānend-i zülāl ola revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 55). [ḫānedāna, -a]*

Kim ġulġule düşdi **ḫānedāna**
İrişdi fiġānı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 17). [ḫānedāna, -a]*

Şāh itdiler ol belā-yı cānı
Yıḳdılar anuñla **ḫānedānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 38). [ḫānedānı, -ı]*

hāne-i ṣabr u ḳarārın: *(Âşığın) sabır ve karar evi.*

ʿAşḳ bir ṭūb-ı melāmetdür ki eyler tārmār
Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿāşıḳ-ı āvārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 2). [ḫāne-i ṣabr u ḳarārın, -ın]*

hānmān: *Ev, bark, ocak, yurt, yuva.*

Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
Rūzgār āvāre ḳılsun **ḫānmānumdan** beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 4). [ḫānmānumdan, -um, -dan]*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan
Hep māl ü menāl u **ḫānmāndan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 56). [ḫānmāndan, -dan]*

Eyvāh yıḳıldı **ḫānmānlar**
Çıḳsun yiridür göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 121). [ḫānmānlar, -lar]*

Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa cān virenler
Derd ü ġama **ḫānmān** virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 2). [ḫānmān,]*

Baḳmadı bu köhne **ḫānmāna**
Bildi ki ne nesnedür zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 57). [ḫānmāna, -a]*

hâr: *Çalı, diken.*

Çoḳ gülleri eyledüñ perīşān
Çoḳ bülbüli **ḫār** eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 86). [ḫār,]*

harā: *Çok sert taş, mermer.*

Ḫārāyı iderdi pāre pāre
İşler olur idi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 93). [ḫārāyı, -yı]*

Çalduḳca ġubār olurdı **ḫārā**
Kūh olmış idi miṣāl-i ṣaḥrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 53). [ḫārā,]*

Ḫārāyı ne laʿl ile ider farḳ
Teşḫīṣ ḳılur ne pāy ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 27). [ḫārāyı, -yı]*

harāb: *Bozulmuş, yıkılmış, viran.*

Ammā ki beni **ḫarāb** ḳılma
Maġlūb-ı şarāb-ı nāb ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 11). [ḫarāb,]*

harāba virdi: *Harap etmek, yakıp yıkmak.*

Aʿdāyı idüp zebūn-ı şemşīr
Çoḳ şehri **ḫarāba virdi** ol tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 6). [ḫarāba virdi, -di]*

harāc: *Haraç vergisi, müslüman olmayan tebaadan ve sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.*

Kim virmedi saña taḫt u tācı
Aldı niçe mülkden **ḫarācı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 136). [ḫarācı, -ı]*

harç: *Bir şeyin yapılmasında kullanılan öteberi.*

Sen siḥr mi eyledüñ ya efsūn
İtdüñ mi ya **ḫarc** māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 24). [ḫarc,]*

harc eyledi: *Harcamak, tüketmek; feda etmek.*

Ḫarc eyledi ṣūretine ṣanʿat
Tā kim vire ṣanʿatına ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 113). [ḫarc eyledi, -di]*

harc eyleyeyin: *Harcamak, tüketmek; feda etmek.*

Hem ʿasker ü hem ḫızāne benden
Ḫarc eyleyeyin yoluña maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 32). [ḫarc eyleyeyin, -ye, -yin]*

ḫarc ide: *Harcamak, tüketmek, sarfetmek.*

Bir ḥavż ola bu yirde bünyād
Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 58). [ḫarc ide, -e]*

ḫarc-ı ṣanʿat ide: *Sanatına harc etmek, sanatı için kullanmak.*

Her nice ki ide ḫarc-ı ṣanʿat
Benden bula niçe biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 57). [ḫarc-ı ṣanʿat ide,]*

ḫareketlü: *Hareketli, tavırlı.*

Şīrīn **ḫareketlü** bir sehī-ḳad
Şāḫ-ı gül ü lāle-i ser-āmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 61). [ḫareketlü,]*

ḫarem: *Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.*

Ṭaşra çıḳıcaḳ **ḫaremden** ol zār
Ḫuddāma tażarruʿ itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 5). [ḫaremden, -den]*

Çün çıḳdı **ḫaremden** ol perīşān
Çāk itdi libāsın oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 51). [ḫaremden, -den]*

Ferhād didi ki ben gedāyam
Sulṭān **ḫaremine** nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 96). [ḫaremine, -i, -n, -e]*

Ki iʿlām ide her ne ise meʾmūr
Girdi **ḫareme** o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 20). [ḫareme, -e]*

Bir ṣubḥ meger o fitne-āyīn
Gördi ki gezer **ḥaremde** Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 56). [ḥaremde, -de]*

ḥarem-i ḥarīme: *Herkesin girmesine izin verilmeyen özel yer.*

Girdi **ḥarem-i ḥarīme** Ferhād
Maḥzūn u zebūn u zār u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 117). [ḥarem-i ḥarīme, -e]*

ḥarem-i ḥarīme: *Herkesin girmesine izin verilmeyen özel yer.*

Girdi **ḥarem-i ḥarīme** Ferhād
Maḥzūn u zebūn u zār u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 117). [ḥarem-i ḥarīme, -e]*

ḥarem-i sipihr-i heftüm: *Göğün yedinci odası, tabakası.*

Keṣretde ʿasākiri çü encüm
Taḫtı **ḥarem-i sipihr-i heftüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 44). [ḥarem-i sipihr-i heftüm,]*

ḥargāh ḳurdı: *Büyük çadır, otağ kurmak.*

Gösterdi livā-yı rüĈyetin māh
Ḳurdı felege siyāh ḫargāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 4). [ḫargāh ḳurdı, -dı]*

ḫarīdār: *Alıcı, müşteri.*

Dili bir gevher-i nā-yāba **ḫarīdār** ḳılup
Āẕerī yine beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 3). [ḫarīdār,]*

Bi’llāh ger olaydı bir **ḫarīdār**
Dāmen dāmen ideydüm īṣār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 9). [ḫarīdār,]*

Bulsaydı cevāhirüm **ḫarīdār**
Ḫalḳ olmasa idi ḫāṭır-āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 13). [ḫarīdār,]*

Ḫāmem ki ider cevāhir īṯār
Her dürrime olsa bir **ḫarīdār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 30). [ḫarīdār,]*

ḫarīm: *Harem dairesi; herkesin giremeyeceği yer.*

Ḫarīmi cennetāsā rūḥ-perver ehl-i ʿirfāna
Şarābı māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 3). [ḫarīmi, -i]*

Kimlerle enīs ü hem-dem olduñ
Ne güne **ḥarīme** maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 34). [ḥarīme, -e]*

ḫarīm-i ḫāṣṣa: *Harem dairesi, özel daire.*

Geldükde **ḥarīm-i ḫāṣṣa** Ferhād
Şeh itdi ḫiṭāb didi üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 15). [ḥarīm-i ḫāṣṣa, -a]*

ḫarīm-i şāha: *Padişahın evi.*

Dāḫil olıcaḳ **ḥarīm-i şāha**
Yüz urdı türāb-ı bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 13). [ḥarīm-i şāha, -a]*

ḫarīm-i vaṣla: *Kavuşma yeri.*

Her biri **ḥarīm-i vaṣla** maḥrem
Vuṣlat feraḥıyla şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 109). [ḥarīm-i vaṣla, -a]*

ḫāṣ ile ʿām: *Seçkin ve halktan kimseler, herkes.*

Çāk itdi yaḳasın ol gül-endām
Emr eyledi cümle **ḫāṣ ile ʿām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 4). [ḫāṣ ile ʿām,]*

ḫaṣāʾil: *Hasletler, fıtrî sıfatlar, huylar.*

Kim vardı bir emīr-i ʿādil
Ferḫunde-şemāʾil ü **ḫaṣāʾil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 10). [ḫaṣāʾil,]*

has-āver: *Çöp getiren.*

Āyīne-i ḫāṭırum mükedder
Gülzār-ı ṭabīʿatüm **ḫas-āver** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 40). [ḫas-āver,]*

ḥasb-ı ḥāl: *Konuşup dertleşme, halleşme, sohbet.*

Her ʿāşıḳa **ḥasb-ı ḥāl** olsun
Her nāẓır olan neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 3). [ḥasb-ı ḥāl,]*

ḥaşem: *Bir kimsenin yanında bulunan adamları, maiyet.*

Ḫayrān idi ol arada ol māh
Ḫusrev **ḥaşemiyle** irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 24). [ḥaşemiyle, -iyle]*

Fi'l-ḥāl ḫadem **ḫaşem** müretteb
Ferhād'ı arayu gitdiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 61). [ḫaşem,]*

hāṣıl: *Elde edilen, netice.*

Aḳup gele ḥavża ola dāḫil
Maḳṣūdı idevüz anuñla **ḥāṣıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 60). [ḥāṣıl,]*

Anda ṣaġıcaḳ şubānlarum süd
Ḫāṣıl olayıdı bunda maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 136). [ḫāṣıl,]*

Ger **ḥāṣıl** olursa baña devlet
Bu ḫıdmete göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 35). [ḥāṣıl,]*

hāṣıl: *Doğrusu, sözün kısası, kısaca.*

Ḫāṣıl bu idi hemān murādı
Kim olmayaydı maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 1). [ḫāṣıl,]*

Ḫāṣıl o şeh-i bülend-aḫter
Oldı aña cān ile musaḫḫar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 1). [ḫāṣıl,]*

<u>ḥāṣıl ide:</u> *Edinmek, elde etmek.*

Ḫaḳ vire murāduñı tamāmī
Ḫāṣıl ide saña cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 106). [ḫāṣıl ide, -e]*

<u>ḥāṣıl itdi:</u> *Peydâ etmek, elde etmek, edinmek.*

Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl
Ṣanurdı gören çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 9). [ḫāṣıl itdi, -di]*

<u>ḥāṣıl itdi:</u> *Elde etmek, edinmek; ortaya çıkarmak.*

Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd
Āḫir anı **ḥāṣıl itdi** ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 28). [ḫāṣıl itdi, -di]*

<u>ḥāṣıl itdi:</u> *Elde etmek, edinmek, kazanmak.*

Ol fende kemāl **ḥāṣıl itdi**
Çoḳ māl u menāl **ḥāṣıl itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 29). [ḫāṣıl itdi, -di]*

Ol fende kemāl **ḥāṣıl itdi**
Çoḳ māl u menāl **ḥāṣıl itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 30). [ḫāṣıl itdi, -di]*

<u>ḥāṣıl ola:</u> *Meydana gelmek, doğmak.*

Ḫaḳ ḥażretine ḳıl iʿtimāduñ
Tā **ḥāṣıl ola** hemīn murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 56). [ḫāṣıl ola, -a]*

<u>ḥāṣıl ola:</u> *Husûle gelmek, meydana çıkmak.*

Ferhād didi ki çıḳa cānum
Ḫāṣıl ola vaṣl-ı dil-sitānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 148). [ḫāṣıl ola, -a]*

ḫāṣıl olıcaḳ: *Meydana gelmek, ortaya çıkmak.*

Ḫāṣıl olıcaḳ murādı fi'l-ḥāl
ʿAzm eyledi şehre şād u ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 27). [ḫāṣıl olıcaḳ, -ıcak]*

ḫāṣıl-ı merāmın: *İsteğin özü.*

Bu ṭarz ile naḳl ider kelāmın
Böyle didi **ḥāṣıl-ı merāmın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 14). [ḥāṣıl-ı merāmın, -ın]*

haṣlet: *Yaradılış, huy.*

Sānī ʿÖmer ol yegāne **ḫaṣlet**
Bennā-yı mebānī-i ʿadālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 1). [ḫaṣlet,]*

ḥaşr: *Allah'ın hesap sormak için ölüleri diriltip bir araya toplaması.*

Ḫaḳḳ eyleye devletüñ ziyāde
Ol **ḥaşre** degin dem-i ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 42). [ḥaşre, -e]*

Yā Rab ġamın itme kimseye yār
Tā **ḥaşre** dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 120). [ḥaşre, -e]*

Ṭaşlara urup başını enhār
Tā **ḥaşre** dek ağlasun ebirvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 126). [ḥaşre, -e]*

ḥaşr olın: *Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.*

Bir kerre yüzin gören perīşān
Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 76). [ḥaşr olın, -ın, -ca]*

hāṣṣa: *Bir şeyde bulunup benzerlerinde bulunmayan nitelik.*

Ḫāṣṣa ki ola zen-i ḫıyel-bāz
Baş virmegile ola ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 51). [ḫāṣṣa,]*

ḫaste: *Hasta.*

Ben **ḫasteye** luṭf u mekremet ḳıl
Āḫir nefesümde merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 45). [ḫasteye, -(y)e]*

Dil **ḫaste** devāya ḳudretüm yoḳ
Yüḳ üstüme düşdi ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 27). [ḫaste,]*

Aḥsent zihī dem-i ḫuceste
Kim buldı ṭabībin iki **ḫaste** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 10). [ḫaste,]*

ḫaste-dil: *Gönlü hasta, hasta gönüllü.*

Ol **ḫaste-dil** ü şikeste-ḫāṭır
Çün olmadı ḫıdmetinde ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 53). [ḫaste-dil,]*

ḫastegān-ı ümmet: *Ümmetin hastaları, günahkârları.*

Maḥşer güni **ḫastegān-ı ümmet**
Hep senden ümīd ider şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 39). [ḫastegān-ı ümmet,]*

ḫaste-ḫāl: *Gönlü hasta, hasta gönüllü.*

Bir dāne idi yüzinde ḫāli
Kim görse olurdı **ḫaste-ḥāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 94). [ḫaste-ḥāli, -i]*

Luṭf it ṭut elüm ki **ẖaste-ḥālem**

Ḳaldum reh-i ġamda bī-mecālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 7). [ẖaste-ḥālem, -em]*

Pervīz görüp o **ẖaste-ḥāli**

Bu ṭarz ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 119). [ẖaste-ḥāli, -i]*

Gösterdiler emre imtiṣāli

Ḫabs eylediler o **ẖaste-ḥāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 32). [ẖaste-ḥāli, -i]*

Pervīz görür o **ẖaste-ḥāli**

Ol zār u zebūn u pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 31). [ẖaste-ḥāli, -i]*

haste-i maẖabbet: *Sevgi hastası (âşık).*

İllā ki o **ẖaste-i maḥabbet**

Ol ḳalbi şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 11). [ẖaste-i maḥabbet,]*

haste-i maẖabbet: *Aşk hastası (âşık).*

İllā ki o **ẖaste-i maḥabbet**

Ol ḳalbi şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 11). [ẖaste-i maḥabbet,]*

haṯā: *Yanlış, kusur, kabahat.*

İnsānuñ işi hemīn **ẖaṭādur**

Biñ dürlü ʿazābuña sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 69). [ẖaṭādur, -dur]*

Ümmīdüm odur velīk yā Rab

ʿAfv eyleyesin **ẖaṭāların** heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 72). [ẖaṭāların, -ların]*

Dünyā yidi başlu ejdehādur

Endīşe-i ülfeti **ẖaṭādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 38). [ẖaṭādur, -dur]*

Bil kim bu zamāne bī-vefādur
Mihrin ṭaleb eylemek **ḫaṭādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 42). [ḫaṭādur, -dur]*

Çaḳ böyle cefā **ḫaṭādur** ey çerḫ
Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 7). [ḫaṭādur, -dur]*

ḫaṭarnāk: *Tehlikeli, korkulu.*

ʿĀḳil olana bu key **ḫaṭarnāk**
Bu ḫavfı gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 15). [ḫaṭarnāk,]*

ḫātem-i cümle enbiyāyam: *Bütün peygamberlerin sonuncusu.*

Īmāna gel itme nā-sezālıḳ
Ben **ḫātem-i cümle enbiyāyam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 26). [ḫātem-i cümle enbiyāyam, -yam]*

ḫatim: *Son, encâm.*

Ol zümre-i enbiyāya **ḫātim**
ʿĀlem götüri anuñla ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 19). [ḫātim,]*

ḫāṭır: *Gönül, fikir, akıl.*

Dāyim ṭuta ḳarşusında anı
Şād eyleye **ḫāṭırın** nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 66). [ḫāṭırın, -ı, -n]*

Teʾsīr ide **ḫāṭıruñda** mefhūm
Bu vech ile ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 17). [ḫāṭıruñda, -uñ, -da]*

El-minnetü li'llāh ey birāder
Olmaz yine **ḫāṭırum** mükedder *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 60). [ḫāṭırum, -um]*

hāṭır-āzār: *Gönül inciten.*

Bulsaydı cevāhirüm ḫarīdār
Ḫalḳ olmasa idi **ḫāṭır-āzār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 14). [ḫāṭır-āzār,]*

hāṭır-ı ġamgīnümi: *Gamlı, kederli gönül.*

N'eyledüñ **ḫāṭır-ı ġamgīnümi** bīmār itdüñ
Beni zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa giriftār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 1). [ḫāṭır-ı ġamgīnümi, -üm, -i]*

hāṭır-ı nigāre: *Sevgilinin gönlü.*

Kār eyledi **ḫāṭır-ı nigāre**
Oldı dil sengi pāre pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 31). [ḫāṭır-ı nigāre, -e]*

hāṭır-ı zār: *Ağlayan gönül.*

Bunca elem ile **ḫāṭır-ı zār**
Hīç eyleye mi hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 41). [ḫāṭır-ı zār,]*

İt baña o rūḥ-ı pāki iẓhār
Şād olsun anuñla **ḫāṭır-ı zār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 40). [ḫāṭır-ı zār,]*

Yapılsa n'ola o **ḫāṭır-ı zār**
Kim olam ol bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 7). [ḫāṭır-ı zār,]*

hatm: *Bitirme.*

Īn-cā zi-süḫan varaḳ-neverdem
Ber-ḥamd-i Ḫudāy **ḫatm** kerdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 20). [ḫatm,]*

hatm eyle: *Tamamlamak, bitirmek.*

Ḫatm eyle fesāneyi kerem ḳıl
Ārām eyle vü defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 3). [ḫatm eyle,]*

ḫatm eyleyecek: *Bitirme,sona erdirme.*

Ey ḫāme yeter ḫırāma geldüñ
Ḫatm eyleyecek maḳāma geldüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 68). [ḫatm eyleyecek, -yecek]*

ḫavf: *Korku, korkma.*

ʿĀḳil olana bu key ḫaṭarnāk
Bu **ḫavfı** gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 16). [ḫavfı, -ı]*

ḫavf-ı zehre: *Korku safrası.*

ʿAsker çekicek mülūk-ı dehre
Birinde ḳomaya **ḫavf-ı zehre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 6). [ḫavf-ı zehre,]*

ḫavż: *Havuz II bir şeyin toplandığı yer.*

Bir **ḥavż** ola bu yirde bünyād
Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 57). [ḥavż,]*

Aḳup gele **ḥavża** ola dāḫil
Maḳṣūdı idevüz anuñla ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 59). [ḥavża, -a]*

Kim ṣaġıla anda şīr-i vāfir
Laġm ile **ḥavżda** ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 66). [ḥavżda, -da]*

ḫay: *Canlı, diri.*

Emvātı görürse **ḥay** ṣanur hep
Deryā ṣuyı görse mey ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 31). [ḥay,]*

ḫayā: *Edep, ar.*

Ne luṭf u mürüvvetine ġāyet
Ne ḥilm ü **ḫayāsına** nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 40). [ḫayāsına, -s, -ı, -n, -a]*

Ḫilm ile **ḫayāda** yoḳ miṣāli
Ḳadrince var idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 9). [ḫayāda, -da]*

ḫayāl: *Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, imge.*

Kim görse hilālini olur dāl
Kim görse **ḫayālini** olur lāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 18). [ḫayālini, -i, -n, -i]*

ḫayāl itmez: *(Gerçekleşmesi arzu edilen bir şeyi) zihinde tasarlayıp canlandırmak, düşünmek.*

Geldükde belā-yı nā-gehānī
Hīç kimse **ḫayāl itmez** anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 90). [ḫayāl itmez, -mez]*

ḫayāl-i ḫ∨āb: *Rüya.*

Gördi ki teninde tāb gitmiş
Çeşminde **ḫayāl-i ḫ∨āb** gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 116). [ḫayāl-i ḫ∨āb,]*

ḫayāl-i rūy-ı şīrīn: *Şirin'in yüzünün hayali.*

Hīç nesneye baḳmaz oldı miskīn
İllā ki **ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 64). [ḫayāl-i rūy-ı şīrīn,]*

ḫayāt: *Doğumdan ölüme kadar geçen ömür, yaşam.*

Meclisde olup kimisi sāḳī
Virürdi **ḫayāt** u ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 30). [ḫayāt,]*

Hep naẓm iledür **ḥayāt** bende
Ansuz bulınur mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 67). [ḥayāt,]*

ḥayāt bulur: *Canlanmak, dirilmek; sıkıntılardan kurtulmak; isteklerine kavuşmak.*

Vaṣl ile bulur ḥayāt ʿāşıḳ
Vuṣlatdur aña ṭabīb-i ḥāẕıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 21). [ḥayāt bulur, -ur]*

ḥayāt-ı tāze: *Taze / yeni hayat.*

Cūdem kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd
ʿAdlem **ḥayāt-ı tāze** be-ḫāṣ u be-ʿām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 2). [ḥayāt-ı tāze,]*

hayf: *"Eyvah! Yazık!" anlamlarına gelen ünlem.*

Yüz **ḥayf** u dirīġ cānum alduñ
Ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 17). [ḥayf,]*

haylī: *Çokça, epeyce, oldukça.*

Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil
Ammā ki ne sūd **ḫaylī** müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 122). [ḫaylī,]*

Şīrīn **ḫaylī** taʿaccüb itdi
Ferhād'ı işigine çağırtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 13). [ḫaylī,]*

Bu ḥālete **ḫaylī** nādim oldı
Didi zeni ḳatl lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 19). [ḫaylī,]*

Bir yaña nigāruñ aña meyli
Kār eylemiş idi şāha **ḫaylī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 32). [ḫaylī,]*

Yanına getürmez idi Pervīz
Bezminden iderdi **ḫaylī** perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 52). [ḫaylī,]*

ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded: *Sayısız (sayılamayacak kadar çok) asker.*

O **ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded** meydān-ı rezm içre
Esüp bād-ı veġā cūş eyledi mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 1). [ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded,]*

ḫayr: *İyilik.*

Kim **ḫayrdan** olmış idi ḫālī
Her bir sözi cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 85). [ḫayrdan, -dan]*

ḫayrān: *Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.*

Ey rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān
Hep ḫalḳ şefāʿatüñde **ḫayrān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 38). [ḫayrān,]*

Naḫl-i ḳadin eylese ḫırāmān
Gördükde olurdı serv **ḫayrān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 72). [ḫayrān,]*

Ḫayrān idi ol arada ol māh
Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 23). [ḫayrān,]*

Ol zār u nizār u deng ü **ḥayrān**
Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [ḥayrān,]*

El-ḥāṣıl o müstmend ü **ḥayrān**
Güne güne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 25). [ḥayrān,]*

Bir gün bu belā-keş ü perīşān
Ol vālih ü müstmend ü **ḥayrān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 42). [ḥayrān,]*

Ey ṭūl-i emel çeken ġarībān
Bu devlet-i bī-beḳāya **ḥayrān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 2). [ḥayrān,]*

ḫayrān ḫayrān: *Şaşkın şaşkın.*

Ḫayrān ḥayrān gelür şitābān
Ṭaşlarla dögünmeden aḳar ḳan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 75). [ḫayrān ḥayrān,]*

ḫayrān ḳaldı: *Ne yapacağını bilemeden şaşkın bir şekilde kalakalmak.*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān
Hīç görmedi ins ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 61). [ḥayrān ḳaldı, -dı]*

ḫayrān oldı: *Şaşırmak.*

Bu yañа o zāl-i naḫs-ṣūret
Ḫayrān oldı bu ḥāle ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 2). [ḫayrān oldı, -dı]*

ḫayrān olup: *Hayran olmak, hayran kalmak, çok beğenmek.*

Ḫayrān olup o zār u ġamnāk
Hīç itmedi ẕevḳ-i vaṣlı idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 51). [ḫayrān olup, -up]*

ḫayrān olup: *Hayran olmak, hayran kalmak, çok beğenmek.*

Ḫayrān olup o zār u ġamnāk
Hīç itmedi ẕevḳ-i vaṣlı idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 51). [ḫayrān olup, -up]*

ḫayret: *Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.*

Ḫayretde vü ıżṭırāb içinde
Şermende ṭuram ḥicāb içinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 75). [ḫayretde,]*

Ḫayretde iken o serv-i āzād
İrişdi hemān ṣadā-yı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 65). [ḫayretde,]*

ḥayvān: *Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān
Hīç görmedi ins ü cinn ü **ḥayvān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [ḥayvān,]*

ḥayy: *Bütün varlıkların hayat kaynağı / ebedî ve hakîkî hayat sahibi Allah.*

Ol **ḥayy** ü ḳadīm olan Ḫudā'dan
Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 81). [ḥayy,]*

Ey ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā
Rabb-i ezelī vü **ḥayy** u dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 14). [ḥayy,]*

hayy-i ebedī: *Sonsuz hayat sahibi.*

Rabb-i ezelī Ḫudā-yı aḳdem
Ḫayy-i ebedī meʿād-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 10). [ḥayy-i ebedī,]*

hazān: *Güz, sonbahar.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān mūyı
Ḫazān irgürmesün gülzār-ı ʿömrin nev-bahār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 4). [ḫazān,]*

Geh faṣl-ı bahār irişe ḫoş-dem
Geh ola **ḫazānda** bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 76). [ḫazānda, -da]*

Ger bulsa **ḫazān** bahār-ı ṣoḥbet
Pāyāna irüp dem-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 113). [ḫazān,]*

Ḳalmadı nişāne gitdi āṯār
İrişdi **ḫazān** bozuldı gülzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 114). [ḫazān,]*

Gül-gūn ruḫı zaʿferāna dönmiş
Gülzārına ṣan **ḫazān** ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 10). [ḫazān,]*

ḥazer: *Çekinme. Zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma.*

Kim uġradı aña geçdi cāndan
Bi'llāhi **ḥaẕer** gerekdür andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 36). [ḥaẕer,]*

Olmaya benüm öñümde ḫāʾif
Zinhār **ḥaẕer** gerek **ḥaẕer** ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 54). [ḥaẕer,]*

ḫazer ḳıl: *Sakınmak, çekinmek.*

Zinhār **ḥaẕer ḳıl** itme ihmāl
Şāyed olasın bu işde ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 73). [ḥaẕer ḳıl,]*

ḫazer ḳıl: *Çekinmek, sakınmak, kaçınmak.*

Olmaya benüm öñümde ḫāʾif
Zinhār ḥaẕer gerek **ḥaẕer ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 54). [ḥaẕer ḳıl,]*

ḫazīn: *Hüzünlü, kederli, mahzun, gamlı.*

Ol mūr sen olasın Süleymān
Yine idesin **ḥazīn** ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 114). [ḥazīn,]*

Ol ʿişret ider tamām mesrūr
Bu ġamda ḳalur **ḥazīn** ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 36). [ḥazīn,]*

Yanından ayırmadı ġarībin
Ḳılmadı **ḥazīn** ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 64). [ḥazīn,]*

Yeter bu ġam dil-i zār u **ḥazīne**
Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 5). [ḥazīne, -e]*

ḫāzin-i maḫzen-i risālet: *Peygamberlik hazinesinin muhafızı (Hz. Muhammet).*

Ol **ḫāzin-i maḫzen-i risālet**
Gencīne-güşā-yı genc-i vaḥdet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 23). [ḫāzin-i maḫzen-i risālet,]*

<u>ḥāżır:</u> *Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş.*

Virmezse netīce ger bu peyvend
Ḫāżır baña dergeh-i ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 20). [ḫāżır,]*

Mirʾāta eger olaydı nāẓır
Rūyın göre idi anda **ḥāżır** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 78). [ḥāżır,]*

Kim ṣaġıla anda şīr-i vāfir
Laġm ile ḥavżda ola **ḥāżır** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 66). [ḥāżır,]*

Kim ṣaġılınca anda vāfir
Fi'l-ḥāl olaydı anda **ḥāżır** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 132). [ḥāżır,]*

Behrām'a uçurdılar kebūter
Kim **ḥāżır** ol irişdi ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 44). [ḥāżır,]*

<u>ḥāżır bulınup:</u> *Bir yerde mevcut olmak, bizzat bulunmak, huzurda, göz önünde olmak.*

Ḫāżır bulınup yanında Behrām
Ol ʿaskeri itdi kendüye rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 11). [ḫāżır bulınup, -up]*

<u>ḥāżır bulınurdı:</u> *Bir yerde mevcut olmak.*

Her ḳanda ki lāzım olsa üstād
Ḫāżır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 34). [ḫāżır bulınurdı, -ur, -dı]*

<u>ḥāżır oldı:</u> *Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olmak.*

Ālāt-ı neberd **ḥāżır oldı**
Hengām u ġāye nāẓır oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 19). [ḥāżır oldı, -dı]*

<u>ḥażret:</u> *Bir büyük zattan bahsedilirken saygı ifadesi olarak kullanılır.*

Evvel aña **ḥażrete** özinden
Taḳdīm ide kendü kendüzinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 87). [ḥażrete, -e]*

Ḫaḳ **ḥażretine** ḳıl iʿtimāduñ
Tā ḥāṣıl ola hemīn murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 55). [ḥażretine, -i, -(n)e]*

ʿArż eyledi **ḥażrete** niyāzın
Keşf eyledi dilde gizlü rāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 43). [ḥażrete, -e]*

ḥażret-i ḳādir ü tüvānā: *Her şeye gücü yeten, güçlü, kuvvetli Allah.*

Ki ey **ḥażret-i ḳādir ü tüvānā**
Rabb-i ezelī kerīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 55). [ḥażret-i ḳādir ü tüvānā,]*

ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt: *Sayısız iyilik ve ihsanlar bağışlayan, hibe eden Hazret-i Allah.*

Ol **ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt**
Ögretdi resūle çoḳ kemālāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 49). [ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt,]*

ḥaẕẕ-ı meʾākil ü meşārib: *Yiyecek ve içecek(ten gelen) zevk.*

Ne **ḥaẕẕ-ı meʾākil ü meşārib**
Ne ḳayd-ı ecānib ü eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 69). [ḥaẕẕ-ı meʾākil ü meşārib,]*

heb: *Bütün, tüm, hepsi, tamamen.*

Ol gökde melāʾike müretteb
Taʿẓīm ile ḳarşu geldiler **heb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 38). [heb,]*

Ümmīdüm odur velīk yā Rab
ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların **heb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 72). [heb,]*

Fi'l-ḥāl ḫadem ḫaşem müretteb
Ferhād'ı arayu gitdiler **heb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 62). [heb,]*

Hem ḳulları cemʿ olup müretteb
İḳbāl ile ḳarşu vardılar **heb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 6). [heb,]*

Cemʿ oldı serān-ı memleket **heb**
Meclisde oturdılar müretteb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 75). [heb,]*

Ālāyiş-i mā-sivāyı yā Rab
Ġam-ḫāne-i ḳalbden gider **heb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 22). [heb,]*

hecr: *Ayrılık.*

ʿAḳlını başına eylesün cemʿ
Hecr ile aḳıtmasun daḫi demʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 36). [hecr,]*

Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam
Bulmışdı velī bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 25). [hecr,]*

hecr-i dildār: *Sevgilinin ayrılığı.*

Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez
Hecr-i dildār ile ekşer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 2). [hecr-i dildār,]*

hefte: *Birbiri arkasına gelen yedi günden ibâret zaman bölümü. Hafta.*

Bir vech ile itdi aña iḳdām
Bir **hefte** içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 8). [hefte,]*

helāk: *Mahvolma, perişan hale gelme.*

Her ḳanda çıḳarsa tīġ-ı pāki
ʿĀlem götüri olur **helāki** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 90). [helāki, -i]*

Adum Ferhād u ben ġarībem
ʿAşḳıyla **helāke** key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 88). [helāke, -e]*

Yoḳ tende vuḳūf ben **helāküñ**

Şemşīr-i ġamuñla sīne-çāküñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 99). [helāküñ, -üñ]*

helāk eyle: *Mahvetmek, perişan etmek.*

Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl

Kim ola tenüm bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 103). [helāk eyle,]*

hele: *"Biraz bekle, dur bakalım!" anlamında cümlelerin başına getirilen bir kelime.*

Kim var **hele** bu meh-cemālüm

Olmazsa ne ġam benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 103). [hele,]*

hem: *"Aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.*

Ḳıldum aña ḫalḳı cümle muḥtāc

Hem aña müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 28). [hem,]*

Hem ṭarz-ı ġarīb ü bī-naẓīrem

Hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 5). [hem,]*

Şemʿ-i emelüm ṣabā-yı baḫtum

Hem vāriş-i baḫt u cāh u taḫtum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 110). [hem,]*

Hem daḫi bulardan özge ey şāh

Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 1). [hem,]*

Meydür sebeb-i dem-i neşāṭum

Hem bāʿiş-i ḥüsn-i iḫtilāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 12). [hem,]*

Zencīre **hem** eyleñüz giriftār

Tā ḳalmaya şevḳ-i zülf-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 21). [hem,]*

Hem ben idem iḫtiyār anı

Mesmūʿum ola ḳamu fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 129). [hem,]*

Şükr eyle Ḫudā'ya olma pür-ġam

Defʿ eyle dilüñde ḳalmasun **hem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 34). [hem,]*

Hem Ḫusrev’e yolda bir ḫıredmend
Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 35). [hem,]*

Hem ḳayṣere itdi çoḳ ṣenālar
Āḫir yüz urup didi duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 29). [hem,]*

Hem ḳulları cemʿ olup müretteb
İḳbāl ile ḳarşu vardılar heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 5). [hem,]*

Şīrīn **hem** idüp aña vefāyı
Maḳbūli idinmiş ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 35). [hem,]*

Şīrīn **hem** ider o kārı maḳṣūd
Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 69). [hem,]*

Sevdā-yı hevā-yı kāküliyle
Hem būy-ı viṣāl-i sünbüliyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 6). [hem,]*

Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar
Hem söyler ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 92). [hem,]*

Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar
Hem söyler ü dem-be-dem **hem** aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 92). [hem,]*

Hem taʿziyet ide hem tesellī
Tā eyleye defʿ-i ġam tesellī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 31). [hem,]*

Hem taʿziyet ide **hem** tesellī
Tā eyleye defʿ-i ġam tesellī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 31). [hem,]*

Hem vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın
Hem ʿāleme tācdār olursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 99). [hem,]*

Hem vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın
Hem ʿāleme tācdār olursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 100). [hem,]*

Hep geldi serāya ḫalḳ-ı ʿālem
Ol ġuṣṣa içün dögindiler **hem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 34). [hem,]*

Hem defn idelüm o gül-ʿiẕārı
Ẓāhirde ben eyleyin ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 11). [hem,]*

hem hem: *Her ikisi de geçerli olan iki durumu anlatan bağlaç.*

Hem ʿasker ü hem ḫızāne benden
Ḫarc eyleyeyin yoluña maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 31). [hem hem,]*

hemān: *"Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür **hemān** mūyı
Ḫazān irgürmesün gülzār-ı ʿömrin nev-bahār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 3). [hemān,]*

İllā ki **hemān** ʿināyetüñdür
Ṣāfī kerem ü mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 91). [hemān,]*

Ḫāṣıl bu idi **hemān** murādı
Kim olmayaydı maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 1). [hemān,]*

Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr
Var eyle **hemān** bu kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 74). [hemān,]*

Hīç ḳatline olmadı rıżāsı
Didi ki **hemān** anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 162). [hemān,]*

Çün āḫir olur kelām-ı Pervīz
Ḳullarına emr ider **hemān** tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 18). [hemān,]*

Ḫiddetle **hemān** o şāh-ı ḫūn-rīz
Bir ḫancere döndi kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 81). [hemān,]*

Şīrīn de **hemān** nāzükāne
Oldı reh-i maḥbese revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 27). [hemān,]*

Raḳṣ itdi **hemān** semāʿa geldi
Dünyādan o dem murādın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 43). [hemān,]*

Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk
ʿAzm eyle **hemān** bu kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 38). [hemān,]*

Şevḳ ile **hemān** o yār-ı bī-bāk
ʿAzm eyledi kūhsāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 49). [hemān,]*

Ol kūha olup **hemān** revāne
Şeb-dīz'ine urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 51). [hemān,]*

Ḫayretde iken o serv-i āzād
İrişdi **hemān** ṣadā-yı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 66). [hemān,]*

Nāz ile sürüp **hemān** semendin
Ḳarşuladı zār u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 79). [hemān,]*

Şīrīn bu ḥikāyeti idüp gūş
Deryā gibi eyledi **hemān** cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 72). [hemān,]*

Ferhād **hemān** ṭurup ṭarabnāk
Atıyla anı götürdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 85). [hemān,]*

Kes başını Ḫusrev'üñ **hemān** tīz
Tā yirüñ ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 97). [hemān,]*

hemān-dem: *Derhal, o anda, çabucak, hemen.*

Ḳayṣerle **hemān-dem** itdi el bir
Hīç eylemedi bu işde taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 41). [hemān-dem,]*

Ferhād'a ḫiṭāb idüp **hemān-dem**
Zehr ile dilinden aḳdı yüz sem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 95). [hemān-dem,]*

hem-ʿaṣr: *Aynı asırda olan, çağdaş.*

Hem-ʿaṣrum olaydı ger Niẓāmī
Bulmazdı bu vech ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 15). [hem-ʿaṣrum, -um]*

hem-dem: *Arkadaş, dost.*

Ne **hem-dem** ü hem-nişīn ü ġam-ḫ∨ār

Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 11). [hem-dem,]*

Derd ile belāda ḳalmışam zār

Ne **hem-dem** ü mūnis ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 100). [hem-dem,]*

İt bāde-i ḫoş-güvārı **hem-dem**

Virsün baña luṭfuñ özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 7). [hem-dem,]*

Aṣlā ne ḳarīn ü yār **hem-dem**

İllā ki hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 29). [hem-dem,]*

Tā bulmaya defʿ-i ġama **hem-dem**

Ġam çekmegile geçe dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 25). [hem-dem,]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam oldı

Miḥnet aña yār u **hem-dem** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 64). [hem-dem,]*

Kimlerle enīs ü **hem-dem** olduñ

Ne gūne ḥarīme maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 33). [hem-dem,]*

hemīn: *(Fars.) "Yerine göre, ancak, hemen, her zaman" vb. anlamlar ifâde eden bir çeşit doldurma kelime.*

İnsānuñ işi **hemīn** ḫaṭādur

Biñ dürlü ʿaẕābuña sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 69). [hemīn,]*

İḥsān baña anlara ʿaṭādur

Anlara olan **hemīn** bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 78). [hemīn,]*

Ḫaḳ ḥażretine ḳıl iʿtimāduñ

Tā ḥāṣıl ola **hemīn** murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 56). [hemīn,]*

Cān kim gide cism-i bī-ʿameldür

Ṭopraḳ **hemīn** aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 146). [hemīn,]*

hemīşe: *Daima, her vakit, her zaman.*

Ammā ki **hemīşe** ol meh-i nev
Eylerdi ümīd-i vaṣl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 65). [hemīşe,]*

ʿĀlemde **hemīşe** ṣanʿat oldur
Mebnā-yı kemāl-i devlet oldur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 21). [hemīşe,]*

Māʾil ṭabʿum **hemīşe** şīre
Şīr olsa men-i elem-pez̲īre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 43). [hemīşe,]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ
Ḫaḳḳ ola **hemīşe** destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 76). [hemīşe,]*

Ġam oldı **hemīşe** yār-ı ġārum
Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 141). [hemīşe,]*

Ayrılmayayın ölince senden
Ḫoşnūd olayın **hemīşe** senden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 100). [hemīşe,]*

Eylerler idi **hemīşe** ʿişret
Yoḳ z̲errece iḥtimāl-i fürḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 103). [hemīşe,]*

Yanmaḳda tenüm mis̲āl-i tennūr
Olmaḳda **hemīşe** ḳalb maḥrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 46). [hemīşe,]*

Eşʿāra muḳayyedem **hemīşe**
Şiʿr oldı **hemīşe** baña pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 71). [hemīşe,]*

Eşʿāra muḳayyedem **hemīşe**
Şiʿr oldı **hemīşe** baña pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 72). [hemīşe,]*

hemīşe: *Daima, her vakit, her zaman.*

Menzil baña ḫāk ola **hemīşe**
Ten tīġ ile çāk ola **hemīşe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 53). [hemīşe,]*

Menzil baña ḫāk ola **hemīşe**
Ten tīġ ile çāk ola **hemīşe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 54). [hemīşe,]*

Ol cām-ı ṣafāyı eylesün nūş
Düşmen olsun **hemīşe** medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 84). [hemīşe,]*

Baḳmazdı **hemīşe** ḥūr-ı ʿīne
Dīvāne olaydı kendüsine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 79). [hemīşe,]*

hemm: *Üzüntü, gam, keder, kaygı, hüzün.*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi
Ḳalbinden o **hemm** ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 102). [hemm,]*

hem-nīşīn: *Beraber oturup kalkan, samimi arkadaş.*

Ne hem-dem ü **hem-nişīn** ü ġam-ḫ∨ār
Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 11). [hem-nişīn,]*

Ol mihre bu ẕerreyi ḳarīn it
Bir ḫāne içinde **hem-nişīn** it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 40). [hem-nişīn,]*

Dāyim ola baḫt **hem-nişīnüñ**
Devlet der-pey ẓafer ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 17). [hem-nişīnüñ, -üñ]*

hem-pāye: *Rütbece bir, aynı derecede.*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde **hem-pāye** ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 2). [hem-pāye,]*

hem-rāz: *Sırdaş.*

Hem-rāzlarına açdı rāzın
Şerḥ eyledi sūz ile güdāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 83). [hem-rāzlarına, -lar, -ı, -n, -a]*

hem-sāye: *Komşu.*

Ḳanı ol serv-i naḫlistān-ı ḫūbī
Aña **hem-sāye** oldı şimdi ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 2). [hem-sāye,]*

hem-sāye-i pāye-i ferīdūn: *Feridun'un makamının gölgesi.*

Hem-sāye-i pāye-i Ferīdūn
Evreng-nişīn-i rubʿ-ı meskūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 27). [hem-sāye-i pāye-i ferīdūn,]*

hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem: *Görünüşteki paya ortak.*

Hem ṭarz-ı ġarīb ü bī-naẓīrem
Hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 6). [hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem, -em]*

hem-sāye-i sāye-i ilāhī: *Ilahi gölgeyle bir arada.*

Ol cümle ʿālemüñ penāhı
Hem-sāye-i sāye-i ilāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 2). [hem-sāye-i sāye-i ilāhī,]*

hem-ṣoḥbet: *Birbiriyle sohbet eden, arkadaş; beraber, birlikte.*

Hem-ṣoḥbet ü ġam-güsārum oldı
Meʾnūs-ı dil-i figārum oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 107). [hem-ṣoḥbet,]*

hem-tā: *Benzer, denk olmak.*

Evżāʿı laṭīf ü ḫulḳı ġarrā
Aḫlāḳına yoḳ naẓīr ü **hem-tā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 82). [hem-tā,]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā
Kim yoḳ aña hīç naẓīr ü **hem-tā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [hem-tā,]*

Gör kim buña var mı miṣl ü **hem-tā**
Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [hem-tā,]*

hemvāre: *Daima, devamlı.*

K'ey çerḫ nedür bu ẓulm dāyim
Hemvāre bu ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 4). [hemvāre,]*

hengām: *Vakit, zaman.*

Zī ʿālem saʿd u nīk **hengām**
Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 83). [hengām,]*

Ālāt-ı neberd ḥāżır oldı
Hengām u ġāye nāẓır oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 20). [hengām,]*

hengāme-i ʿālem-i viṣāli: *Kavuşma âleminin zamanı.*

Göster baña yā dem-i viṣāli
Hengāme-i ʿālem-i viṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 106). [hengāme-i ʿālem-i viṣāli, -i]*

hengāme-i gūşe-i elemdür: *Elem köşesinin gürültüsü.*

Dünyā ki serāy-ı derd ü ġamdur
Hengāme-i gūşe-i elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 32). [hengāme-i gūşe-i elemdür, -dür]*

hengām-ı ḥayāt: *Yaşam zamanı, ömür müddeti.*

Hengām-ı ḥayāt bī-beḳādur
Lā-büd şoñı ḥālet-i fenādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 7). [hengām-ı ḥayāt,]*

hengām-ı veġāda: *Savaş zamanı.*

El-ḥāṣıl anuñ şecāʿatinden
Hengām-ı veġāda heybetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 20). [hengām-ı veġāda, -da]*

hep: *Sürekli olarak, her zaman, daima.*

Ey rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān
Hep ḫalḳ şefāʿatüñde ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 38). [hep,]*

Maḥşer güni ḫastegān-ı ümmet
Hep senden ümīd ider şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 40). [hep,]*

Hep cemʿ olup enbiyā vü mürsel
Tertīb ile ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 57). [hep,]*

Luṭfuñ ḳamu ʿāleme yayılmış
Hep ḫalḳ seni şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 98). [hep,]*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār
Hep anı ḳabūl iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 52). [hep,]*

Hep oldı tażarruʿātı maḳbūl
Hep geldi vuḳūʿa cümle meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 81). [hep,]*

Hep oldı tażarruʿātı maḳbūl
Hep geldi vuḳūʿa cümle meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 82). [hep,]*

İvmekle melāle irdiler **hep**
Ṣabr ile viṣāle irdiler **hep** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 61). [hep,]*

İvmekle melāle irdiler **hep**
Ṣabr ile viṣāle irdiler **hep** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 62). [hep,]*

Yoḳ ḫūb-cemāline nihāyet
Hep ġonce-dehān u serv ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 28). [hep,]*

Esbāb-ı sefer tedārük itdi
Ālāt-ı neşāṭı **hep** ṭaġıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 14). [hep,]*

Ḫalḳ içre muḳalled oldı muḥkem
Hep aña döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 32). [hep,]*

Şol cāyda kim binā olurdı

Hep anuñ eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 36). [hep,]*

Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi şāha

Aḥvāl dinildi **hep** o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 12). [hep,]*

Hep şāh öñine niṣār ḳıldı

Mecmūʿını ḫāksār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 47). [hep,]*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan

Hep māl ü menāl u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 56). [hep,]*

Ne yār u ḳarīnin eyledi yād

Hep oldı yanında cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 62). [hep,]*

Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret

Hep baña degül mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 132). [hep,]*

ʿAşḳuñda baña belā ṣafādur

Hep eyledügüñ cefā vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 22). [hep,]*

Fi'l-ḥāl ḳabūl olur münācāt

Hep yirine geldi cümle ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 58). [hep,]*

Yārānını ḳıldı **hep** ferāmūş

Ḳılmadı kelām-ı düşmeni gūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 67). [hep,]*

Hep ʿaşḳ yolındadur muḳarrer

ʿAşḳ olmayıcaḳ degül müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 17). [hep,]*

Ḫurd oldı o ser ṭoḳındı tīşe

Hep ʿīş-i ḥayātı döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 142). [hep,]*

Geldi yanına niçe süḫanver

Hep didiler ey şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 36). [hep,]*

Emvātı görürse ḥay ṣanur **hep**

Deryā ṣuyı görse mey ṣanur **hep** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 31). [hep,]*

Emvātı görürse ḥay ṣanur **hep**

Deryā ṣuyı görse mey ṣanur **hep** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 32). [hep,]*

Hep bay u gedā faḳīr ü sulṭān

Ḫıdmetde ṭururdı ḫāke yeksān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 79). [hep,]*

Hep ʿaşḳ ile nūşdan çeküp el

Tedbīr-i viṣāle baġladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 79). [hep,]*

Dünyāyıla itme iḫtilāṭum

Senden ola **hep** ġam u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 20). [hep,]*

Hep ṭuydılar anı ehl-i dīvān

Kim itdi vefāt şimdi sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 31). [hep,]*

Hep geldi serāya ḫalḳ-ı ʿālem

Ol ġuṣṣa içün dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 33). [hep,]*

Dünyā ola dergehüñde muḥtāc

Hep ola elüñde taḫt ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 46). [hep,]*

Hep naẓm iledür ḥayāt bende

Ansuz bulınur mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 67). [hep,]*

her: *Teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı.*

Beñzemez ẕerre ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan

Eylemiş **her** birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 4). [her,]*

Her cürm ki benden oldı ṣādır

Setr it keremüñle anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 27). [her,]*

Her mücrim ü ʿāṣī vü günehkār

Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 55). [her,]*

Müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm ü ʿişyān

Her itdügi fiʿlden peşīmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 70). [her,]*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār

Hep anı ḳabūl iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 51). [her,]*

Ol cürm ü cināyet ehli ümmet

Her işde ḳabāḥat ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 58). [her,]*

Düşmenlere olsa ger muḳābil

Her biri olurdı zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 14). [her,]*

Her kim ḳapusında ide ḫıdmet

Aḥsent zihī kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 25). [her,]*

Gevherlerimüñ bilinse ḳadri

Her pāyede ʿarż olınsa ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 30). [her,]*

Her gün gele yüz nizārlıḳlar

Biñ miḥnet ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 57). [her,]*

Bezmin ter ü tāze ḳıl dem-ā-dem

Her gün süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 82). [her,]*

Her dem ḳala ḫāk içinde bed-ḫᵛāh

Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 95). [her,]*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ

Her vech ile medḥ olınsa lāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 12). [her,]*

Aʿdāyıla eylese neberdi

Her seyr iden o neberdi dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 24). [her,]*

Her demde nis̲ār idüp güherler

Şol deñlü virürdi sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 41). [her,]*

Eṭvārı güzel revişde aʿlā

Her şīvesi dil-pesend ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 90). [her,]*

Her vaḳt ki itse meclis-i cemʿ

Ol bezme olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 95). [her,]*

Eşʿār oḳınup laṭīf ü rengīn

Her biri ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 34). [her,]*

Her vech ile ḥüsni ḥūb u merġūb

Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [her,]*

Her ḳanda çıḳarsa tīġ-ı pāki

ʿĀlem götüri olur helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 89). [her,]*

Bir vechle ki ola ʿaynı anuñ
Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 108). [her,]*

Kim aña naẓar muḥāl oldı
Her kim göre bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 130). [her,]*

Ol ṣūrete **her** kim olsa nāẓır
Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 131). [her,]*

Her kim olur ise mübtelāsı
Ayrılmaz olur gider belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 117). [her,]*

Ezhār ile gülşeni müzeyyen
Her cānibi ṣanki ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 24). [her,]*

Her kim vara seyre ol mekāna
Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 25). [her,]*

Aġlar idi yana yana **her** dem
Ṭolmışdı fiġānı ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 5). [her,]*

Āvāzeye itdi çeng āvāz
Başladı nevāya **her** perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 16). [her,]*

Kāmil ola **her** kim ol hünerde
Mānendi olur mı baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 23). [her,]*

Her ḳanda ki lāzım olsa üstād
Ḫāżır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 33). [her,]*

Cemʿ eyledi yine kendin ol zār
Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha **her** bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 112). [her,]*

Süd ārzū eyledi ṭabīʿat
Her gāh ḥuṣūlde var ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 120). [her,]*

Ammā degülem anuñla ḳāniʿ
Her gün gelemez olur mevāniʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 128). [her,]*

Her kim saña iʿtimād ḳıldı
İḥsānuña iʿtiḳād ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 73). [her,]*

Bustān-ı kelāma āb virdi

Her ne ki didi cevāb virdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 156). [her,]*

Gülzāra dönüp o cāy-ı dil-keş

Her gūşeyi buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 28). [her,]*

Her merd şürūʿ idüp sitīze

Döndi o sitīz rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 15). [her,]*

Her nice ki ide ḫarc-ı ṣanʿat

Benden bula niçe biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 57). [her,]*

Her ne ki murādıdur nigāruñ

Maḳṣūdıdur ʿāṣıḳ-ı figāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 71). [her,]*

Bir gün ki leṭāfet-i bahārī

Ḫurrem ḳılur idi **her** diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 2). [her,]*

Her cānib olup şād u ḫandān

Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 5). [her,]*

ʿUşşāḳ ile **her** ṭaraf güzeller

Cānib cānib gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 7). [her,]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun

Her ḥālde destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 92). [her,]*

Her rūz ziyādede melālüm

Bir zāra mümāsil oldı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 109). [her,]*

Her rūz çekerdi yüz melāmet

Gitdükce bulurdı derdi şiddet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 7). [her,]*

Bir tāze cevān idi nigārı

Ḳul eylemiş idi **her** diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 10). [her,]*

Her bār tażarruʿ itse ol zār

Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 37). [her,]*

Mihriyle beni güşāde ḳılsun

Her gün keremin ziyāde ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 56). [her,]*

Her bār dilinde nām-ı Ferhād

Eylerdi o zārı dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 109). [her,]*

Ol münbasıṭ olduġınca **her** bār

Fi'l-ḥāl bulurdı basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 55). [her,]*

Gözler iki gözleri melāmet

Her bir sözi miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 68). [her,]*

Her bār işi dürūġ-ı bī-ḥad

Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 73). [her,]*

Her bir sözi zehr-i ḳātil olmış

Biñ ecele muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 79). [her,]*

Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī

Her bir sözi cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 86). [her,]*

Yād eyleyicek o māhı **her** gāh

Dünyāyı pür-āteş eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 127). [her,]*

Her ḳıṣṣadan almayınca ḥiṣṣe

Ne şey olur müfīd-i ḳıṣṣa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 27). [her,]*

Her kim ne iderse ḳalmaḳ olmaz

Maẓlūmlar āhın almaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 25). [her,]*

Ey **her** kārı ḫilāf-ı maʿḳūl

Ḫalḳ içre ḳamu ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 3). [her,]*

Kim **her** işe dehr ider mücāzāt

Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 17). [her,]*

Miḥnet-zede oldı gitdi ʿişret

Her zevḳden eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 28). [her,]*

Her destden anı nūş ḳılmañ

Her tāze nigārı yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 5). [her, -e]*

Her destden anı nūş ḳılmañ

Her tāze nigārı yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 6). [her,]*

Kim ḳıymet-i ʿāşıḳı bilürdi

Her bār niçe vefā ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 10). [her,]*

Ebnā-yı zamāne ey ḫıredmend

Her gāh ki itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 18). [her,]*

Ḫusrev de olup ḳarīn-i fürḳat

Her demde çekerdi renc ü miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 68). [her,]*

Ki iʿlām ide **her** ne ise meʾmūr

Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [her,]*

Her bār olup safāda bī-bāk

Evḳāt geçürdiler feraḥnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 13). [her,]*

Ḫāmem ki ider cevāhir īs̱ār

Her dürrime olsa bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 30). [her,]*

Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl olsun

Her nāẓır olan neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 3). [her,]*

Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl olsun

Her nāẓır olan neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 4). [her,]*

Her beyti ola leṭāfet-āmīz

Her mışraʿın eyle ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 5). [her,]*

Her beyti ola leṭāfet-āmīz

Her mışraʿın eyle ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 6). [her,]*

Her ṣafḥasın eyle siḥr-perdāz

Olsun dil-i ʿāşıḳa füsūn-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 7). [her,]*

Her seyr ḳılan bu nev-bahārı

Yād eyleye ʿandelīb-i zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 13). [her,]*

Her nāẓır olan bu lālezāra

Taḥsīn ide bāġbān-ı zāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 15). [her,]*

Her ʿāzim olan bu gülsitāna

Aḥsent diye bu nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 17). [her,]*

her biri: *Ayrı ayrı hepsi.*

Miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem
Her biri yanında ẕerreden kem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 26). [her biri,]*

her biri: *Ayrı ayrı hepsi.*

Ālām-ı firāḳ zāʾil olmış
Her biri murāda vāṣıl olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 102). [her biri,]*

her biri: *Ayrı ayrı hepsi.*

Her biri ḥarīm-i vaṣla maḥrem
Vuṣlat feraḥıyla şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 109). [her biri,]*

her birisi: *Ayrı ayrı, hepsi.*

Fürḳatde uṣandılar muḥaṣṣal
Gördi bunı **her birisi** efḍal *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 72). [her birisi, -s, -i]*

her birisi: *Her biri, ayrı ayrı hepsi.*

Her birisi ṭutdı bir diyārı
Bir gūne mekān u reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 67). [her birisi, -s, -i]*

her kim: *Herkes, her kimse.*

Bilmiş ol o maḫzen-i ʿālemem ben
Her kim baña itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 30). [her kim,]*

her kim: *Herkes, kim olursa olsun.*

Buldı ḳamu maṭlab u murādı
Her kim ola emrüme muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 32). [her kim,]*

her ne ise: *Her neyse, ne olursa olsun.*

Ferhād yüz urdı itdi maḳbūl
Didi nʾola **her ne ise** meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 84). [her ne ise,]*

her-cāyī: *Kararsız, sebatsız.*

Her-cāyī perīye māyil olmañ
Diñleñ bu kelāmı ġāfil olmañ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 15). [her-cāyī,]*

Her-cāyī mi olduñ ey perī-zād
Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 29). [her-cāyī,]*

hevā: *Arzu ve heves, istek.*

Çoḳ ḳāmeti zülfi eyledi lām
Şoldurdı **hevāsı** çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 68). [hevāsı, -sı]*

Ḫoş muʿtedil ābı vü **hevāsı**
Anuñla olur göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 21). [hevāsı, -s, -ı]*

Kim saña vaṭan ne yirdür üstād
Cānuñ ne **hevāya** oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 122). [hevāya, -ya]*

Erbāb-ı maḥabbet ola meʾmūr
Kim eyle **hevāñı** ḳalbden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 90). [hevāñı, -n, -ı]*

hevādār olma: *Istekli olmak.*

Ol ḥāl-i zamāneden ḫaberdār
Hīç olma ṣafāsına hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 10). [hevādār olma, -ma]*

hevādār olur: *Hevesli, meyilli olmak.*

Bu ḥüsn ile ol perīye bu zār
Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 24). [hevādār olur, -ur]*

hevā-yı eşʿār: *Şiir hevesi, tutkusu.*

Bunca elem ile ḫāṭır-ı zār
Hīç eyleye mi **hevā-yı eşʿār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 42). [hevā-yı eşʿār,]*

heves: *Arzu ve heves, istek.*

Āḫir **heves** eylemiş o ferzend
Bir ṣanʿata kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 17). [heves,]*

heves eyledüñ: *Istemek, heveslenmek.*

Benden **heves eyledüñ** cüdālıḳ
Düşmez saña böyle bī-vefālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 35). [heves eyledüñ, -düñ]*

heves iden: *Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak.*

Ey ʿaşḳa **heves iden** belā-keş
İtme yirüñi maḳām-ı āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 111). [heves iden, -en]*

heves-i cemāl-i ḫusrev: *Hüsrev'in yüzünü görme hevesi.*

Sende **heves-i cemāl-i Ḫusrev**
Ḳalbüñde ġam-ı viṣāl-i Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 103). [heves-i cemāl-i ḫusrev,]*

heves-i hevā-yı ʿaşḳuñ: *Aşk hevesi.*

Bende **heves-i hevā-yı ʿaşḳuñ**

Derd ü elem-i belā-yı ʿaşḳuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 105). [heves-i hevā-yı ʿaşḳuñ, -uñ]*

heybet: *Büyüklük, azamet, iri görünüş.*

El-ḥāṣıl anuñ şecāʿatinden

Hengām-ı veġāda **heybetinden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 20). [heybetinden, -i, -n, -den]*

heyʾet: *Şekil, görünüş, durum.*

Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl

Ḳalmışdı bu **heyʾet** üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 22). [heyʾet,]*

Çün gördi bu **heyʾet** ü bu ḥāli

Bu şekl ü bu ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [heyʾet,]*

hezār: *"Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.*

Cemʿ olmışdı **hezār** maḥbūb

Biñ dil-ber-i ḫūb u yār-ı merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 23). [hezār,]*

Aṣlā ne ḳarīn ü yār hem-dem

İllā ki **hezār** miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 30). [hezār,]*

Āsān ki irişdüre tamāma

Luṭfumla ire **hezār** kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 90). [hezār,]*

Anda belürüp **hezār** sancaḳ

Peykvār görindi al bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 25). [hezār,]*

Bu gūne deler **hezār** gevher

Bu veche yazar fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 15). [hezār,]*

Eşʿāra gelür **hezār** şevḳum

Yüz miḥnetüm olsa var şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 61). [hezār,]*

hezār pāre idem: *Bin parça etmek, parça parça etmek, parçalamak.*

Baş üzre şürūʿ idem bu kāre
Ol kūhı idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 86). [hezār pāre idem, -e, -m]*

hezār-gūne: *Bin türlü.*

Cemʿ itdi **hezār-gūne** ʿasker
Hīç ṭurmadı itdi ḳaṣd-ı ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 7). [hezār-gūne,]*

hīç: *Katiyen, asla.*

Hīç bir sebeb-i şefāʿatüm yoḳ
Bir bāʿiṣ-i raḥm u şefḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 89). [hīç,]*

Bunca elem ile ḫāṭır-ı zār
Hīç eyleye mi hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 42). [hīç,]*

Hīç Ḫusrev'e eyleme taʿarruż
Tā ḳavlüñe gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 1). [hīç,]*

Yoġıdı seḫāda **hīç** miṣāli
Şāhāne idi ḳamu ḫışāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 31). [hīç,]*

Sākin ola ol ḳarārgāha
Hīç ḳalmaya ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 128). [hīç,]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend
Hīç olmaz aña naẓīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 20). [hīç,]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā
Kim yoḳ aña **hīç** naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [hīç,]*

Sürdi anı yidi gün tamāmet
Hīç inmedi yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 26). [hīç,]*

Hīç ḳalmadı mihre iḥtiyācı
Meh buldı güneş gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 15). [hīç,]*

Ḳalmadı ḳarāra ṭāḳati **hīç**

Bulmadı sükūn miḥneti **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 5). [hīç,]*

Ḳalmadı ḳarāra ṭāḳati **hīç**

Bulmadı sükūn miḥneti **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 6). [hīç,]*

Yoḳ ẕerre göñüllerinde ġam **hīç**

Ḳalmadı nişāne-i elem **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 19). [hīç,]*

Yoḳ ẕerre göñüllerinde ġam **hīç**

Ḳalmadı nişāne-i elem **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 20). [hīç,]*

Biz māl ü menāle baḳmazuz **hīç**

Biz cāh u celāle baḳmazuz **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 41). [hīç,]*

Biz māl ü menāle baḳmazuz **hīç**

Biz cāh u celāle baḳmazuz **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 42). [hīç,]*

Hīç nesneye baḳmaz oldı miskīn

İllā ki ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 63). [hīç,]*

Derd aldı cemīʿ varın anuñ

Hīç añmadı varını cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 66). [hīç,]*

Hīç var mı maḥabbete muʿādil

Ki itmeye seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 3). [hīç,]*

Ne güne geçer cihānda ḥālüñ

Hīç nesneye var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 136). [hīç,]*

Ḫusrev gördi ki ol belā-keş

Hīç itmedi ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 154). [hīç,]*

Hīç ḳatline olmadı rıżāsı

Didi ki hemān anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 161). [hīç,]*

Hīç virmeñ icāzeti güẕāra

Tā varmaya āstān-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 165). [hīç,]*

Ḳalmadı tenümde ṭāḳatüm **hīç**

Ḳalmadı ḳarāra ḳudretüm **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 63). [hīç,]*

Ḳalmadı tenümde ṭāḳatüm **hīç**

Ḳalmadı ḳarāra ḳudretüm **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 64). [hīç,]*

Ḫayrān olup o zār u ġamnāk

Hīç itmedi ẕevḳ-i vaṣlı idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 52). [hīç,]*

Cemʿ itdi hezār-güne ʿasker

Hīç ṭurmadı itdi ḳaṣd-ı ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 8). [hīç,]*

Ḳayṣerle hemān-dem itdi el bir

Hīç eylemedi bu işde taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 42). [hīç,]*

Mesrūr idi cümle ḫalḳ-ı ʿālem

Hīç yoġıdı içlerinde bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 10). [hīç,]*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān

Hīç görmedi ins ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [hīç,]*

Hīç kimseden irmemiş gibi dād

Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 87). [hīç,]*

Sen illere ṭālib ü saña ben

Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 108). [hīç,]*

Her bār tażarruʿ itse ol zār

Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 38). [hīç,]*

Olmadı güẕāra **hīç** mecāli

Ġayetde müşevveş oldı ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 83). [hīç,]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi

Gör aña felek ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 117). [hīç,]*

Ol ḥāl-i zamāneden ḫaberdār

Hīç olma ṣafāsına hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 10). [hīç,]*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı

Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 9). [hīç,]*

Hīç aña taʿarruż itmek olmaz

Ẕikr iden anı felāḥ bulmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 7). [hīç,]*

Bir yirde iderdi başḳa ʿişret
Hīç şāh ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 54). [hīç,]*

Aḥvāle degül biri ḫaberdār
Hīç kendüden özge yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 108). [hīç,]*

Miḥnetde iseñ **hīç** olma ġamnāk
Kim defʿinedür zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 7). [hīç,]*

Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿālem
Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 14). [hīç,]*

hīç: *Bir işin herhangi bir zamanda yapılıp yapılmadığını sormak için soru cümlelerinde kullanılır.*

Bulmaz mı ḳabūl devletüñ **hīç**
Elden çıḳar mı rifʿatüñ **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 109). [hīç,]*

Bulmaz mı ḳabūl devletüñ **hīç**
Elden çıḳar mı rifʿatüñ **hīç** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 110). [hīç,]*

hīç: *Hiç, hiçbir.*

Ki ey çerḫ nedür bu intihābuñ
Var mı bu suʾāle **hīç** cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 50). [hīç,]*

Olmaz mı bu ẓulme **hīç** nihāyet
Yā yoḳ mı bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 61). [hīç,]*

hīç: *"Yok denecek kadar az, azıcık" anlamlarında, olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz.*

Aldurdı elinden iḫtiyārı
Hīç ḳalmadı ṣabrı vü ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 68). [hīç,]*

hīç kimse: *Bir kişi bile, kimsecik.*

Geldükde belā-yı nā-gehānī
Hīç kimse ḫayāl itmez anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 90). [hīç kimse,]*

ḥicāb: *I. Peçe, örtü II. Utanma, sıkılma.*

Ḫayretde vü ıżṭırāb içinde
Şermende ṭuram **ḥicāb** içinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 76). [ḥicāb,]*

Terk itdi **ḥicābı** açdı rūyın
İẓhāra getürdi şevḳ būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 99). [ḥicābı, -ı]*

ḥicāb gitdi: *Utancı kalmamak.*

Yüzden götüri **ḥicāb gitdi**
Ser-cümle teninde tāb gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 107). [ḥicāb gitdi, -di]*

hicrân: *Ayrılık.*

Āṣār-ı ecel olup nümāyān
Gözler yumulup görindi **hicrān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 118). [hicrān,]*

hidāyet: *Doğru yol, doğruluk, hak yolu.*

Senden irişürse ger **hidāyet**
Şīrīn ide işigümde ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 59). [hidāyet,]*

Çün Ḫaḳ'dan irişmeye **hidāyet**
Bulmaz kişi menzil-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 9). [hidāyet,]*

ḥiddet: *Gazab, öfke.*

Bir vech ile **ḥiddet** oldı ġālib
Cemʿ itdi ehālī-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 41). [ḥiddet,]*

Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz
Bir ḫancere döndi kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 81). [ḫiddetle, -le]*

ḫıdīv-i devrān: *Zamanın hükümdarı.*

Dārā-yı cihān **ḫıdīv-i devrān**
Mihr ile meh işiginde derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 1). [ḫıdīv-i devrān,]*

ḫıdmet: *Hizmet, vazife, görev.*

Baş u cān ile ḳapuñda **ḫıdmet** itmezsem eger
Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [ḫıdmet,]*

Her kim ḳapusında ide **ḫıdmet**
Aḥsent zihī kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 25). [ḫıdmet,]*

Ḫıdmetde yüz urdılar tamāmī
Naḳl eylediler o ḫoş kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 77). [ḫıdmetde, -de]*

Senden irişürse ger hidāyet
Şīrīn ide işigümde **ḫıdmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 60). [ḫıdmet,]*

Ger ḥāṣıl olursa baña devlet
Bu ḫıdmete göre ola **ḫıdmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 36). [ḫıdmet,]*

Gerçi ki buña degül muʿādil
Bu **ḫıdmete** olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 34). [ḫıdmete, -e]*

Ger ḥāṣıl olursa baña devlet
Bu **ḫıdmete** göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 36). [ḫıdmete, -e]*

Baña eger irmez ise āfāt
Bu **ḫıdmete** eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 98). [ḫıdmete, -e]*

Ol ḫaste-dil ü şikeste-ḫāṭır
Çün olmadı **ḫıdmetinde** ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 54). [ḫıdmetinde, -i, -n, -de]*

ḫıdmet itdüñ: *Hizmet etmek, çalışmak; birinin amaçlarının gerçekleşmesini sağlamak.*

Kendüñe egerçi zaḫmet itdüñ
Ammā baña ḫūb **ḫıdmet itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 96). [ḫıdmet itdüñ, -dü, -ñ]*

ḫıdmet itsün: *Hizmet etmek.*

Gelsün baña ʿarż-ı ṣanʿat itsün
Tā devlete ire **ḫıdmet itsün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 88). [ḫıdmet itsün, -sün]*

ḫıdmetde ḥāke yeksān ṭururdı: *Hizmette hâke yeksân durmak, hizmete hazır olmak.*

Hep bay u gedā faḳīr ü sulṭān
Ḫıdmetde ṭururdı ḥāke yeksān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 80). [ḫıdmetde ḥāke yeksān ṭururdı, -ur, -dı]*

ḫıdmetde yek-ser gezerler: *Hizmette yerle bir gezmek, hizmete hazır olmak.*

Sulṭān-ı bülend-ḳadr olanlar
Ḫıdmetde gezerler idi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 82). [ḫıdmetde yek-ser gezerler, -ler]*

ḫikāyet: *Hikaye, anlatılan şey, nakledilen vak'a.*

Eylerdi bu vech ile naṣīḥat
Aḥvāl-i zamāneden **ḫikāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 58). [ḫikāyet,]*

Şīrīn bu **ḫikāyeti** idüp gūş
Deryā gibi eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 71). [ḫikāyeti, -i]*

Bir bir didiler **ḫikāyetini**
Ol pīre-zenüñ rivāyetini *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 49). [ḫikāyetini, -i, -n, -i]*

ḫikāyet eylemiş: *Anlatmak.*

Bu ḳıṣṣayı eyleyen rivāyet
Bu vech ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 2). [ḥikāyet eylemiş, -miş]*

ḥikāyet eyler: *Anlatmak, hikaye etmek.*

Rāvī bu sözi rivāyet eyler
Çaḳ aṣl üzere **ḥikāyet eyler** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 2). [ḥikāyet eyler, -r]*

ḫilāf: *Ters, aykırı.*

Didüm kerem eyle lāfʿ ḳılma
Bu vaʿdelere **ḫilāf** ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 16). [ḫilāf,]*

ḫilāf-ı maʿḳūl: *Akla uygun olana zıt.*

Ey her kārı **ḫilāf-ı maʿḳūl**
Ḫalḳ içre ḳamu ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 3). [ḫilāf-ı maʿḳūl,]*

hilāl: *Yeni ay.*

Şeb-dīz-i semend-i çerḫe Pervīn
Ḳılmışdı **hilāli** zīn-i zerrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 6). [hilāli, -i]*

Gül-gūn yañaġı miṣāl-i lāle
Beñzer iki ḳaşları **hilāle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 56). [hilāle, -e]*

Gün gibi cemāline baḳılmaz
Ebrūsı **hilāline** baḳılmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 12). [hilāline, -i, -n, -e]*

Kim görse **hilālini** olur dāl
Kim görse ḫayālini olur lāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 17). [hilālini, -i, -n, -i]*

ḫīle: *Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.*

Bu **ḫīleye** eyledi ser-āġāz
Aldandı o bed-dil ü cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 15). [ḫīleye, -ye]*

ḫilm: *Huy yumuşaklığı.*

Ne luṭf u mürüvvetine ġāyet
Ne **ḫilm** ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 40). [ḫilm,]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ miṣāli
Ḳadrince var idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 9). [ḫilm,]*

himmet: *Çalışma, gayret, emek.*

Bir **himmet** ile itdi anı ḥāṣıl
Ṣanurdı gören çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 9). [himmet,]*

hırâm: *Nazlı, edalı, salına salına gidiş.*

Alsam bu revişde deste ḫāme
Gelse ḳalemüm benüm **ḫırāma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 38). [ḫırāma, -a]*

Ey ḫāme yeter **ḫırāma** geldüñ
Ḫatm eyleyecek maḳāma geldüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 67). [ḫırāma, -a]*

Kilküm idicek **ḫırāma** āġāz
Olsa niçe bir daḳīḳa-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 33). [ḫırāma, -a]*

hırāmān: *Naz ve edâ yaparak, salına salına yürüyen.*

Naḫl-i ḳadin eylese **ḫırāmān**
Gördükde olurdı serv ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 71). [ḫırāmān,]*

Kākülleri sünbül-i perīşān
Ḳāmetleri servdür **ḫırāmān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 30). [ḫırāmān,]*

ḫıredmend: *Akıllı, anlayışlı (kimse).*

Hem Ḫusrev'e yolda bir **ḫıredmend**
Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 35). [ḫıredmend,]*

Ebnā-yı zamāne ey **ḫıredmend**
Her gāh ki itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 17). [ḫıredmend,]*

Ḫalvetgeh-i şāha geldi ferzend
Kendine didi ki ey **ḫıredmend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 92). [ḫıredmend,]*

ḫıṣāl: *Hasletler, huylar.*

Yoġıdı seḫāda hīç miṯāli
Şāhāne idi ḳamu **ḫıṣāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 32). [ḫıṣāli, -i]*

Ey her kārı ḫilāf-ı maʿḳūl
Ḫalḳ içre ḳamu **ḫıṣāli** medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 4). [ḫıṣāli, -i]*

ḫıṣāl-i mezmūm: *Ayıplanan hasletler.*

Zī fiʿl-i bed ü **ḫıṣāl-i meẕmūm**
Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẕlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [ḫıṣāl-i meẕmūm,]*

ḫıṣāl-i mezmūm: *Ayıplanan hasletler.*

Zī fiʿl-i bed ü **ḫıṣāl-i meẕmūm**
Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẕlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [ḫıṣāl-i meẕmūm,]*

hışāl-i mezmūm: *Ayıplanan hasletler.*

Zī fiʿl-i bed ü **ḫışāl-i meẕmūm**
Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [ḫışāl-i meẕmūm,]*

hışāl-i mezmūm: *Ayıplanan hasletler.*

Zī fiʿl-i bed ü **ḫışāl-i meẕmūm**
Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [ḫışāl-i meẕmūm,]*

hışm: *Kızgınlık, öfke, gazap.*

Pervīz olınca vāḳıf-ı ḥāl
Ġayret odı **ḫışmın** itdi işʿāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 40). [ḫışmın, -ın]*

Ġayretle olur derūnı memlū
Ḫışm ile ṭolar o yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 80). [ḫışm,]*

Bu **ḫışm** ile ol nigār fi'l-ḥāl
Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 21). [ḫışm,]*

hışm itdi: *Öfkelenmek, kızmak.*

Ḫışm itdi o zāl-i rū-siyāha
Gönderdi ḫaber cenāb-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 3). [ḫışm itdi, -di]*

hişşe: *Hisse, pay, nasip.*

Kim **ḥişşe** yetüp cevān u pīre
Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 43). [ḥişşe,]*

hiṭāb: *Muhatap alma, birine söz söyleme, sözlerini yöneltme işi, seslenme.*

Ey ṣāḥib-i şerʿ ü dīn ü meẕheb

Levlāke **ḫiṭābına** muḫāṭab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 30). [ḫiṭābına, -ı(n), -a]*

Şīrīn işidince bu **ḫiṭābı**

Virdi bu edā ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 57). [ḫiṭābı, -ı]*

Gāh eyleridi ʿitāb çerḫe

Ḫüzn ü ġam ile **ḫiṭāb** çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 76). [ḫiṭāb,]*

Şābūr idüp şehe **ḫiṭābı**

Bu semt ile eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 19). [ḫiṭābı, -ı]*

Ferhād işidince bu **ḫiṭābı**

Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 89). [ḫiṭābı, -ı]*

Ol ʿārıż-ı mihr-tābuñ añsam

Ol şīve ile **ḫiṭābuñ** añsam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 42). [ḫiṭābuñ, -un]*

Döndi yine çerḫ-i bī-vefāya

Başladı **ḫiṭāb** ile nevāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 2). [ḫiṭāb,]*

<u>hiṭāb idüp:</u> *Seslenmek, konuşmak.*

Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb çerḫe

İtdi böyle ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 47). [ḫiṭāb idüp, -üp]*

<u>hiṭāb idüp:</u> *Seslenmek, ... -e karşı söylemek, söz yöneltmek.*

Ferhād'a **ḫiṭāb idüp** hemān-dem

Zehr ile dilinden aḳdı yüz sem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 95). [ḫiṭāb idüp, -üp]*

<u>hiṭāb itdi:</u> *Seslenmek.*

Geldükde ḥarīm-i ḫāṣṣa Ferhād

Şeh itdi ḫiṭāb didi üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 16). [ḫiṭāb itdi, -di]*

hiṭāb ḳıldı: *Konuşmak, seslenmek.*

Şābūr'a dönüp **ḫiṭāb ḳıldı**
Ḫūnī gözini pür-āb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 51). [ḫiṭāb ḳıldı, -dı]*

hiṭāb ḳıldı: *Hitap etmek,kl konuşmak, seslenmek.*

Yirde yüzini türāb ḳıldı
Bu resme aña **ḫiṭāb ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 24). [ḫiṭāb ḳıldı, -dı]*

hiṭābı idüp: *Konuşmak, seslenmek, söz söylemek, söz yöneltmek.*

Şīrīn şīrīn idüp ḫiṭābı
Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 115). [ḫiṭābı idüp, -üp]*

hızāne: *Hazine.*

Ḫāmem dökeyidi laʿl-i dāne
Ẓāhir olayıdı çoḳ **ḫızāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 32). [ḫızāne,]*

Hem ʿasker ü hem **ḫızāne** benden
Ḫarc eyleyeyin yoluña maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 31). [ḫızāne,]*

hod: *Dahi, da bağlacı.*

Müjgānları ṣanki tīr ü ḫancer
Ya ḳaşları **ḫod** kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 32). [ḫod,]*

hod-bīn: *Bencil II Mağrur, kibirli.*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn
Olsa nola ḫod-pesend ü **ḫod-bīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 72). [ḫod-bīn,]*

hod-pesend: *Kendini beğenmiş (kimse), mağrur.*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn
Olsa nola **ḫod-pesend** ü ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 72). [ḫod-pesend,]*

ḫōr: *Değersiz, bayağı, aşağı.*

Devletde iseñ de olma ḫurrem
Kim **ḫor** olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 10). [ḫor,]*

ḫōş: *Beğenilen, iyi, güzel.*

İtmāma yetür bu **ḫoş** kelāmı
Ḫoş vech ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 69). [ḫoş,]*

İtmāma yetür bu ḫoş kelāmı
Ḫoş vech ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 70). [ḫoş,]*

Kimi oḳur idi **ḫoş** muṣannaʿ
Gāhī ġazel ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 31). [ḫoş,]*

Ḫıdmetde yüz urdılar tamāmī
Naḳl eylediler o **ḫoş** kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 78). [ḫoş,]*

Ḫoş muʿtedil ābı vü hevāsı
Anuñla olur göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 21). [ḫoş,]*

Aḫbār ḳılup bu **ḫoş** peyāmı
Şerḥ eyledi söylenen kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 93). [ḫoş,]*

Ḫoş ḥāl degül mi ḥālet-i ʿaşḳ
Ḫoş ẕevḳ degül mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 1). [ḫoş,]*

Ḫoş ḥāl degül mi ḥālet-i ʿaşḳ
Ḫoş ẕevḳ degül mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 2). [ḫoş,]*

hoş ḳıldı: *Hoş hâle getirmek.*

Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān
Bu beyt ile bu sözi nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 35). [ḫoş ḳıldı, -dı]*

hōş-āvāz: *Güzel sesli.*

Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz
Sen mey vir ü ben olam **ḫoş-āvāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [ḫoş-āvāz,]*

hoş-bū: *Güzel koku(lu).*

Bir misk idi kāküli muṭarrā
Ḫoş-bū idi zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 16). [ḫoş-bū,]*

hōş-būy: *Güzel, hoş kokulu.*

Ḫoş-būy ṣaçı miṣāl-i sünbül
Rengīn yañaġı nitekim gül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 61). [ḫoş-būy,]*

Dildār-ı semen-ʿiẕār u gül-rūy
Mānend-i ʿabīr zülfi **ḫoş-būy** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 58). [ḫoş-būy,]*

hôş-dem: *Güzel an.*

Geh faṣl-ı bahār irişe **ḫoş-dem**
Geh ola ḫazānda bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 75). [ḫoş-dem,]*

hoş-ḥāl: *Durumu iyi, sevinçli, mutlu.*

Ḫāṣıl olıcaḳ murādı fi'l-ḥāl
ʿAzm eyledi şehre şād u **ḫoş-ḥāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 28). [ḫoş-ḥāl,]*

Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl
Şāyed olasın bu işde **ḫoş-ḥāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 74). [ḫoş-ḥāl,]*

hoşnūd olayın: *Memnun olmak, gönlü hoş olmak, râzı olmak.*

Ayrılmayayın ölince senden
Ḫoşnūd olayın hemīşe senden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 100). [ḫoşnūd olayın, -ayın]*

<u>hoşter:</u> *Daha hoş, daha güzel.*

Bir ġonce-i ter dehānı **ḫoşter**
Ruḫsāre-i ḫūbı mihr-i enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 53). [ḫoşter,]*

<u>hūb:</u> *Güzel.*

Bir **ḫūb** fesāne eyle bünyād
Tā ola anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 51). [ḫūb,]*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn
Gül gibi yañaġı **ḫūb** u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 64). [ḫūb,]*

Fi'l-ḥāl bir iki **ḫūb** ḫādim
Şābūr evine oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 73). [ḫūb,]*

Her vech ile ḥüsni **ḥūb** u merġūb
Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [ḥūb,]*

Bir **ḫūb** kelāma itdüm āġāz
Sen mey vir ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 19). [ḫūb,]*

Kendüñe egerçi zaḥmet itdüñ
Ammā baña **ḫūb** ḫıdmet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 96). [ḫūb,]*

Tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i Şīrīn
Bir **ḫūb** fesāne yazdı rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 50). [ḫūb,]*

<u>hūbān-ı cihan:</u> *Dünyanın güzelleri.*

Beñzemez ẕerre ḳadar anlara **ḫūbān-ı cihan**
Eylemiş her birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 3). [ḫūbān-ı cihan,]*

ḫubb-ı devlet: *Makam mevki sevgisi.*

Ferhād'dan al kemāl-i ʿibret
Tā ḳalmaya dilde **ḫubb-ı devlet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 26). [ḫubb-ı devlet,]*

ḫûb-cemâl: *Güzel yüzlü.*

Yoḳ **ḫūb-cemāline** nihāyet
Hep ġonce-dehān u serv ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 27). [ḫūb-cemāline, -i, -n, -e]*

ḫūb-ferzend: *Güzel oğlan.*

Virmiş aña ḫāliḳ-i ḫudāvend
Bir nīk-ḫışāl u **ḫūb-ferzend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 8). [ḫūb-ferzend,]*

ḫūb-gūn: *Güzel tarz.*

Taṣvīrini **ḫūb-gūne** yazdum
Ol serv-ḳade nümūne yazdum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 31). [ḫūb-gūne, -e]*

ḫūb-reftār: *Güzel yürüyüşlü (sevgili).*

Ṭūbī gibi ḳaddi **ḫūb-reftār**
Ṭūtī gibi laʿli şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 59). [ḫūb-reftār,]*

huceste: *Hayırlı, bereketli, uğurlu.*

Zī ʿālem saʿd u nīk hengām
Ferḫunde şeb ü **ḫuceste** eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 84). [ḫuceste,]*

huceste-haşlet: *Tabiatı uğurlu, huyu güzel, iyi huylu.*

Şābūr'ı idüp evine daʿvet
Didi ki eyā **ḫuceste-ḫaṣlet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 42). [ḫuceste-ḫaṣlet,]*

hücūm: *Saldırı.*

Yā ḳuvvet ü ḳudret ü **hücūmın**
Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 21). [hücūmın, -ı, -n]*

ḫudā: *Allah.*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan **Ḫudā'dan**
Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 81). [ḫudā'dan, -dan]*

Didi ki **Ḫudā** penāhuñ olsun
Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 15). [ḫudā,]*

Terk itdüre cümle mā-sivāyı
Şāyed düşe bulasın **Ḫudā'yı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 6). [ḫudā'yı, -y, -ı]*

Şükr eyle **Ḫudā'ya** olma pür-ġam
Defʿ eyle dilüñde ḳalmasun hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 33). [ḫudā'ya, -ya]*

Didi ki **Ḫudā** penāhuñ olsun
Her ḥālde destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 91). [ḫudā,]*

Ben daḫi yüz urayın **Ḫudā'ya**
Raḥm eyleye belki bu gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 69). [ḫudā'ya, -ya]*

hudāvend: *Allah; efendi, sahip; hakim, hükümdar.*

İnṣāf budur ki ey **ḫudāvend**
Olmaya o şehre miṣl ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 29). [ḫudāvend,]*

Bu cümleden artuḳ ol **ḫudāvend**
Taḥṣīl ḳılmış bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 49). [ḫudāvend,]*

Kim milket-i Ermen ey **ḫudāvend**

Hīç olmaz aña naẕīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 19). [ḫudāvend,]*

Anı ṭolanurdı ol **ḫudāvend**

Zaḥmetle aşardı niçe der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 47). [ḫudāvend,]*

Şāha didiler idüp zemīn-būs

Kim elçi irişdi ey **ḫudāvend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 12). [ḫudāvend,]*

ḫudāygān: *Büyük hâkan, büyük pâdişah.*

Ṭoġrı irişüp ol āstāna

Bildürdi özin **ḫudāygāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 100). [ḫudāygāna, -a]*

ḫudā-yı aḳdem: *En önce var olan Hüda, Allah.*

Rabb-i ezelī **Ḫudā-yı aḳdem**

Ḫayy-i ebedī meʿād-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 9). [ḫudā-yı aḳdem,]*

huddâm: *Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar.*

Dāyim getürür egerçi **ḫuddām**

Ammā alımam mezīd ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 123). [ḫuddām,]*

Ṭaşra çıḳıcaḳ ḥaremden ol zār

Ḫuddāma taẕarruʿ itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 6). [ḫuddāma, -a]*

ʿAzm eylediler o demde **ḫuddām**

Iṭlāḳ idüp itdiler çoḳ ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 9). [ḫuddām,]*

ḫükm: *Hüküm, karar.*

Luṭfem ʿöẕür-pezīr-i ḫaṭā-yı Ḫıṭā vü Çīn

Ḥükmem ḳarār-ı memleket-i Mıṣr u Şām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 4). [ḫükmem, -em]*

hulk: *Huy, mizaç, yaratılış.*

Evżāʿı laṭīf ü **ḫulḳı** ġarrā
Aḫlāḳına yoḳ naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 81). [ḫulḳı, -ı]*

ḫulūṣ-ı ḳalbi: *Kalp temizliği.*

Gerçi niçe māl iderdi iʿṭā
Yoḳ idi **ḫulūṣ-ı ḳalbi** ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 46). [ḫulūṣ-ı ḳalbi, -i]*

ḫum: *Küp.*

Bir mār lisānı zehr ile pür
Yā bir **ḫum** derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [ḫum,]*

hümā: *Devlet kuşu, talih kuşu. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.*

Cān nice ṣataşdı ol **hümāya**
Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 23). [hümāya, -ya]*

hümā-yı devlet: *Devlet kuşu, talih kuşu, baht.*

El-ḥāṣıl eyā **hümā-yı devlet**
Şāhen-şeh-i kişver-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 25). [hümā-yı devlet,]*

hūn: *Kan.*

Seyl-āb ideyin bu demde **ḫūnın**
İʿlām ideyin aña cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 59). [ḫūnın, -ın]*

hūn iderdi: *Kan etmek, kan içinde bırakmak.*

Geh ʿaḳlı gelürdi geh giderdi
Ṭurduġı zemīni **ḫūn iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 50). [ḫūn iderdi, -er, -di]*

hüner: *Beceri isteyen ustalık, beceriklilik.*

Kāmil ola her kim ol **hünerde**
Mānendi olur mı baḫr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 23). [hünerde, -de]*

ḫūn-ḫ∨ārlıġ: *Hunhar olma durumu, zâlimlik, gaddarlık, cânilik.*

Çoḳ fitne vü çoḳ fesād iderdi
Ḫūn-ḫ∨ārlıġı murād iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 42). [ḫūn-ḫ∨ārlıġı, -ı]*

ḫūnī: *Kan döken, insanı öldüren (kimse), katil.*

Şābūr'a dönüp ḫiṭāb ḳıldı
Ḫūnī gözini pür-āb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 52). [ḫūnī,]*

ḫūn-ı dil: *Gönül kanı.*

Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez
Hecr-i dildār ile ekşer anı **ḫūn-ı dil** ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 2). [ḫūn-ı dil,]*

ḫūn-ı düşmen: *Düşmanın kanı.*

Seyl oldı döküldi **ḫūn-ı düşmen**
Yüz pāre olurdı dirʿ ü cevşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 17). [ḫūn-ı düşmen,]*

ḫūn-ı sirişkinden: *Kanlı gözyaşı.*

Ḫalḳdan ʿuzlet ḳılup ʿazm-i beyābān eyledi
Yolları **ḫūn-ı sirişkinden** gülistān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 2). [ḫūn-ı sirişkinden, -i, -n, -den]*

hūn-rīz: *Kan döken, kan dökücü.*

Müjgānları ḫancer idi **ḫūn-rīz**
İhlāk iderdi ʿālemi tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 87). [ḫūn-rīz,]*

Şāhuñ var idi bir oġlı **ḫūn-rīz**
İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 37). [ḫūn-rīz,]*

hurd oldı: *Parçalanmak, kırılmak.*

Ḫurd oldı o ser ṭoḳındı tīşe
Hep ʿīş-i ḥayātı döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 141). [ḫurd oldı, -dı]*

ḫūrī: *Cennet kızı.*

Ṭūbī gibi ḳāmeti ser-efrāz
Ḫūrī gibi kendü şūḫ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 6). [ḫūrī,]*

Ḫūrī gibi cismi nāzük-endām
İtmezdi yüzin gören dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 11). [ḫūrī,]*

Dil virmeyem olsa ġayr **ḥūrī**
Terk itdi dilüm ḳamu sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 23). [ḥūrī,]*

ḫūr-ı ʿīne: *Gözünün siyahı çok siyah, beyazı çok beyaz olan hûrîler.*

Baḳmazdı hemīşe **ḥūr-ı ʿīne**
Dīvāne olaydı kendüsine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 79). [ḥūr-ı ʿīne, -e]*

ḫürmet: *Hürmet, saygınlık, saygı.*

Saʿy eyledi şeh riʿāyetinde
Ḳılmadı ḳuṣūr **ḥürmetinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 24). [ḥürmetinde, -i, -n, -de]*

ḥürmeti'yçün: *Hürmetine, hürmeti için.*

Aṣḥāb-ı güzīn **ḥürmeti'yçün**
Erbāb-ı yaḳīn ʿizzeti'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 33). [ḥürmeti'yçün,]*

hürmüz: *Gül ü Hüsrev mesnevisindeki erkek kahraman Hüsrev'in diğer adıdır.*

Hürmüz yirine geçüp oturdı
Şehler ḳademine yüz ururdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 13). [hürmüz,]*

ḫurrem: *Gönül açıcı, şen.*

Ey bāʿiṣ-i … ʿālem
ʿĀlem götüri senüñle **ḫurrem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 36). [ḫurrem,]*

Ol demde sen ey resūl-i ekrem
Bu ḳalb-i ḥazīni eyle **ḫurrem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 80). [ḫurrem,]*

Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem
Bindi o Burāḳ'a şād u **ḫurrem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 32). [ḫurrem,]*

Dāyim ola bu feraḥda **ḫurrem**
Düşmen ola pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 93). [ḫurrem,]*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış şeb ü rūz şād u **ḫurrem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [ḫurrem,]*

Bir gün ki leṭāfet-i bahārī
Ḫurrem ḳılur idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 2). [ḫurrem,]*

Geh güllere baḳdı **ḫurrem** oldı
Geh ġonceleri görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 41). [ḫurrem,]*

Her biri ḥarīm-i vaṣla maḥrem
Vuṣlat feraḥıyla şād u **ḫurrem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 110). [ḫurrem,]*

Devletde iseñ de olma **ḫurrem**
Kim ḫor olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 9). [ḫurrem,]*

ḫūrşīd: *Güneş.*

Yeter baña felekde ol meh ü **ḫurşīd** māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [ḫurşīd,]*

Yaʿnī ẓulümāta düşdi **ḫurşīd**
İẓhār-ı beşāret itdi Nāhīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 7). [ḫurşīd,]*

Bir şeb ki ġurūba vardı **ḫurşīd**
Meh buldı şafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 1). [ḫurşīd,]*

Bārū-yı sipihri aldı **ḫurşīd**
Meh ḳaldı nuḥūset üzre nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 5). [ḫurşīd,]*

Devletle getürdiler serāya
Ḫurşīd muḳārin oldı aya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 92). [ḫurşīd,]*

hurşīd-cemāl: *Güneş gibi güzel yüzlü.*

Cemşīd-liḳā vü Cem-mehābet
Ḫurşīd-cemāl ü māh-ṭalʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 14). [ḫurşīd-cemāl,]*

hurşīd-i melāḥat: *Güzellik güneşi.*

Ḫurşīd-i melāḥat u meh-i nev
Cemşīd-mehābet adı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 95). [ḫurşīd-i melāḥat,]*

hurşīd-i sipihr-i evc-i iclāl: *Ululuk ve azametin en yüksek noktasının göğünün güneşi.*

Oldur meh-i burc-ı ʿizz ü iḳbāl
Ḫurşīd-i sipihr-i evc-i iclāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 8). [ḫurşīd-i sipihr-i evc-i iclāl,]*

ḫurşīd-i sipihr-i menziletsin: *Makamların göğünün güneşi.*

Sulṭān-ı serīr-i maʿrifetsin
Ḫurşīd-i sipihr-i menziletsin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 22). [ḫurşīd-i sipihr-i menziletsin, -sin]*

ḫurşīd-ʿizār: *Güneş yanaklı.*

Gördi ki bir āftāb-ı enver
Ḫurşīd-ʿiẕār u māh-manẓar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 26). [ḫurşīd-ʿiẕār,]*

ḫurşīd-külāh: *Güneşten tacı olan, güneş taçlı.*

Ḫurşīd-külāh u māh-miġfer
Seyyāre-sipāh u āsmān-der *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 29). [ḫurşīd-külāh,]*

ḫurşīd-ruḫ: *Güneş yanaklı.*

K'ey pādşeh-i bülend-pāye
Ḫurşīd-ruḫ u sipihr-sāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 22). [ḫurşīd-ruḫ,]*

ḫūr-sirişt: *Huri yaratılışlı, huri mizaçlı.*

Beñzemez ẕerre ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan
Eylemiş her birini dest-i ezel **ḫūr-sirişt** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 4). [ḫūr-sirişt,]*

ḫurūf: *Harfler.*

Bī-lafẓ u **ḫurūf** u ṣavt u iʿcām
Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [ḫurūf,]*

hūş: *Akıl, şuur.*

ʿAḳlın yitürüp ṭaġıtdı **hūşı**
Ḳalmadı ḳarārı gitdi **hūşı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 105). [hūşı, -ı]*

hūşı gitdi: *Aklı başından gitmek, kendini kaybetmek.*

ʿAḳlın yitürüp ṭaġıtdı hūşı
Ḳalmadı ḳarārı gitdi hūşı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 106). [hūşı gitdi, -di]*

hūşı gitmiş: *Aklını kaybetmek.*

Mecnūn gibi ʿaḳlını ṭaġıtmış
Leylā'sı ġamıyla **hūşı gitmiş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 74). [hūşı gitmiş, -miş]*

ḥüsn: *Güzellik.*

Şeh Vāmıḳ idi maḥabbetinde
Mecnūn idi **ḥüsn** ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 92). [ḥüsn,]*

Her vech ile **ḥüsni** ḥūb u merġūb
Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [ḥüsni, -i]*

Gördi ki bu ṭarẕ u bu leṭāfet
Bu **ḥüsn** ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 36). [ḥüsn,]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ mis̱āli
Ḳadrince var idi **ḥüsn** ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 10). [ḥüsn,]*

Bu yaña o yār-ı nāz-perverd
Ol ʿālem içinde **ḥüsn** ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 74). [ḥüsn,]*

Bu **ḥüsn** ile ol perīye bu zār
Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [ḥüsn,]*

ḥüsn-i bī-misāli: *Benzersiz güzellik.*

Çün gördi bu heyʾet ü bu ḥāli
Bu şekl ü bu **ḥüsn-i bī-miṣāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 64). [ḥüsn-i bī-miṣāli, -i]*

ḥüsn-i ḥāl: *İyi hâl.*

Efʿāline bir meʾāl yoḳdur
Aṣḥābına **ḥüsn-i ḥāl** yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 34). [ḥüsn-i ḥāl,]*

ḥüsn-i tedbīr: *İyi düşünülerek tutulan yol.*

İtsek bu revişde **ḥüsn-i tedbīr**
Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa ḫānuma şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 47). [ḥüsn-i tedbīr,]*

hüsrān: *Hayal kırıklığı,hüzün.*

Çekdüm bu cihānda niçe **ḫüsrān**
Yarın beni bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 31). [ḫüsrān,]*

hüsrān çekildi: *Hüsrana uğramak, zarara uğramak.*

Allāh'dan irmeyince iḥsān
ʿĀlemde çekildi niçe ḫüsrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 12). [ḫüsrān çekildi, -il, -di]*

husrev: *Hükümdar.*

Ḫusrevler olur öñinde bende
Ser-geşte vü zār-ı ser-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 37). [ḫusrevler, -ler]*

husrev: *Hüsrev ü Şîrîn hikayesinin erkek kahramanı.*

Ḫurşīd-i melāḥat u meh-i nev
Cemşīd-mehābet adı **Ḫusrev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 96). [ḫusrev,]*

Ṣūretde melek-miṣāl idi ol

Ḫusrev gibi meh-cemāl idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 134). [ḫusrev,]*

Ḫusrev işidüp bu güft ü gūyı

Görmek diledi o māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 33). [ḫusrev,]*

Ḫayrān idi ol arada ol māh

Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 24). [ḫusrev,]*

Çün gördi o meh-cebīni **Ḫusrev**

Ṣalmış yüzi kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 29). [ḫusrev,]*

Ḫusrev naẓar itdi ol cemāle

Baḳdı o ʿiẕār-ı bī-miṣāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 33). [ḫusrev,]*

Ḫusrev didi kim nedür ne kāruñ

Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 133). [ḫusrev,]*

Ḫusrev didi kim ne sūd ġamdan

Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 143). [ḫusrev,]*

Ḫusrev gördi ki ol belā-keş

Hīç itmedi ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 153). [ḫusrev,]*

Çün var idi anda fıṭrat-ı ḥazm

Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 16). [ḫusrev,]*

Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl

Ḳalmışdı bu heyʾet üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 21). [ḫusrev,]*

Hem **Ḫusrev'e** yolda bir ḫıredmend

Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 35). [ḫusrev'e, -e]*

Ḫusrev ol arada tīġ-der-dest

Mānende-i şīr oldı ser-mest *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 11). [ḫusrev,]*

Taḫtında ḳarār ḳıldı **Ḫusrev**

Mihr-i ruḫı dehre ṣaldı pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 25). [ḫusrev,]*

Ḫusrev seni daʿvet eylemişdür

İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 61). [ḫusrev,]*

Ferhād be-muḳteżā-yı meʾmūr

Ḫusrev ḳapusına vardı mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 76). [ḫusrev,]*

Öldürmemiş idi daḫi **Ḫusrev**

Gönderdi ḫaber çün ol meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 7). [ḫusrev,]*

Ḫusrev de olup ḳarīn-i fürḳat

Her demde çekerdi renc ü miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 67). [ḫusrev,]*

Yārıyla o dem yaturdı **Ḫusrev**

Şalmışdı biri birine pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 103). [ḫusrev,]*

hüsrev': *Hüsrev ü Şîrîn hikayesinin erkek kahramanı.*

Hīç **Ḫusrev'e** eyleme taʿarruż

Tā ḳavlüñe gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 1). [ḫusrev'e, -e]*

Kim **Ḫusrev'e** vāṣıl oldı Şābūr

Şīrīn ḫaberiyle şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 15). [ḫusrev'e, -e]*

Kes başını **Ḫusrev'üñ** hemān tīz

Tā yirüñ ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 97). [ḫusrev'üñ, -üñ]*

Gerdānına urdı **Ḫusrev'üñ** tīz

Bir ḥālet ile uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 111). [ḫusrev'üñ, -üñ]*

husrev-i dihlevī: *Hindistan'da yaşayan Türk asıllı şair, tarihçi ve mutasavvıf.*

Yā **Ḫusrev-i Dihlevī** muʿāṣır

Olsaydı olurdı ḥāli ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 17). [ḫusrev-i dihlevī,]*

huṣūl: *Meydana gelme II gerçekleşme.*

Süd ārzū eyledi ṭabīʿat

Her gāh **ḥuṣūlde** var ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 120). [ḥuṣūlde, -de]*

ḥuṣūl-i maṭlaba: *İstenen şeyin hâsıl olması, yerine gelmesi.*

Saʿy üzre **ḥuṣūl-i maṭlaba** tīz
Ol tīşe elinde ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 51). [ḥuṣūl-i maṭlaba, -a]*

ḥüzn: *Gam, keder, sıkıntı, hüzün.*

Gāh eyleridi ʿitāb çerḫe
Ḫüzn ü ġam ile ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 76). [ḫüzn,]*

Ḫüzn ile tenüm füsürde ḳılduñ
Derd ile dilümi mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 57). [ḫüzn,]*

huzur: *Dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık, erinç.*

Dünyāda **ḥużūr** görmedüm çün
İtme beni bī-ḥużūr ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 33). [ḥużūr,]*

ḥużūr bulur: *Gönül rahatlığına kavuşmak.*

Anuñla bulur ḥużūr ḳalbüm
Oldur sebeb-i sürūr-ı ḳalbüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 17). [ḥużūr bulur, -ur]*

ḥużūr-ı ḳalb: *Gönül rahatlığı, kalp huzuru.*

Ammā ki **ḥużūr-ı ḳalb** yoḳdur
Dilde sebeb-i ġumūm çoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 27). [ḥużūr-ı ḳalb,]*

ḥużūr-ı şāha: *Padişahın bulunduğu yer.*

Lāyıḳ degülem o bārgāha
Mümkin mi varam **ḥużūr-ı şāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 98). [ḥużūr-ı şāha, -a]*

ḫ∨āb: *Uyku.*

Gice gice gelmeyeydi **ḫ∨āba**
Küffār düşeydi ıżṭırāba *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 15). [ḫ∨āba, -a]*

Çün **ḫ∨ābdan** açdı çeşm Şīrīn
Gördi ki o şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 5). [ḫ∨ābdan, -dan]*

ḫ∨āb-ı seḥerīde: *Seher uykusu.*

Birbirini eylemiş der-āġūş
Ḫ∨āb-ı seḥerīde mest ü medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 106). [ḫ∨āb-ı seḥerīde, -de]*

ḫ∨ānende-i dāstān-ı şīrīn: *Şirin destanların söyleyicisi.*

Dānende-i ḳıṣṣahā-yı dīrīn
Ḫ∨ānende-i dāstān-ı şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 6). [ḫ∨ānende-i dāstān-ı şīrīn,]*

ḫ∨ānende-i ḥarf-i miḥnet-āmīz: *Sıkıntılı sözlerin okuyucusu.*

Ḫ∨ānende-i ḥarf-i miḥnet-āmīz
Dānende-i ḳıṣṣahā-yı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 5). [ḫ∨ānende-i ḥarf-i miḥnet-āmīz,]*

ʿırż: *Haysiyet, namus.*

Ḳalmadı cevāba iḳtidārı
Terk eyledi ʿ**ırż** u vaḳārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 150). [ʿırż,]*

ʿıyāl: *Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler.*

El-ḥāṣıl o şāh-ı nīk-aḫlāḳ

Gerçi ki ʿ**ıyāle** idi müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 100). [ʿıyāle, -e]*

Kim var hele bu meh-cemālüm

Olmazsa ne ġam benüm ʿ**ıyālüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 104). [ʿıyālüm, -üm]*

ʿ**ıyān ḳıldı:** *Ortaya çıkarmak, aşikare etmek.*

Ya ḳaşlarını kemān ḳıldı

Tīr-i müjesin ʿ**ıyān ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 124). [ʿıyān ḳıldı, -dı]*

ıżṭırāb: *Acı, elem, azap, sıkıntı.*

Ḥayretde vü **ıżṭırāb** içinde

Şermende ṭuram ḥicāb içinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 75). [ıżṭırāb,]*

Ġurbet elemi yol **ıżṭırābı**

İncitmiş idi o meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 21). [ıżṭırābı, -ı]*

Ṭoldur baña lāle-gūn şarābı

Tā defʿ ide göñlüm **ıżṭırābı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 16). [ıżṭırābı, -ı]*

Līkin unudup ol **ıżṭırābı**

Arturdı göñülde ʿaşḳ tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 41). [ıżṭırābı, -ı]*

i: *"-i" ek fiili.*

Yārumdan olup ḳarīb **iken** dūr

Ḳaldum elem ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 3). [iken, -ken]*

Zerrīn egeri licāmı laʿlīn

Dürlerle olınmış **idi** tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 14). [idi, -di]*

El-ḥāṣıl o şāh-ı nīk-aḫlāḳ

Gerçi ki ʿıyāle **idi** müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 100). [idi, -di]*

Mirʾāta eger olaydı nāẓır

Rūyın göre **idi** anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 78). [idi, -di]*

Şād olmaz **idi** derūnı bir dem

Teng olmış **idi** başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 69). [idi, -di]*

Şād olmaz **idi** derūnı bir dem

Teng olmış **idi** başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 70). [idi, -di]*

Her kim olur **ise** mübtelāsı

Ayrılmaz olur gider belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 117). [ise, -se]*

Aġlar **idi** yana yana her dem

Ṭolmışdı fiġānı ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 5). [idi, -di]*

İrişmiş **idi** kenār-ı şehre

Ṣolmışdı o lāle-reng çihre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 19). [idi, -di]*

Ġurbet elemi yol ıżṭırābı

İncitmiş **idi** o meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 22). [idi, -di]*

Ḫayrān **idi** ol arada ol māh

Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 23). [idi, -di]*

Çekmişdi niçe ġamın cihānuñ

Ferhād **idi** nāmı ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 12). [idi, -di]*

Bu ḥāle olaydı bir bahāne

Andan olay **idi** süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 130). [idi, -di]*

Müşkil **idi** bu umūr muḥkem

Taḥṣīl idemezdi yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 19). [idi, -di]*

Çoḳ emre ireydi ibtināsı

Ġāyetde ʿasīr **idi** bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 22). [idi, -di]*

Sende var **ise** eger şecāʿat

Behrām'uña ʿarża ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 133). [ise, -se]*

Luṭf ile dir **idi** defʿ-i ġam ḳıl

Ḫaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 3). [idi, -di]*

Pervīz'e güẕergeh **idi** ol kūh

Dāyim çeker **idi** niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 45). [idi, -di]*

Ḫārāyı iderdi pāre pāre

İşler olur **idi** āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 94). [idi, -di]*

Ḫayretde **iken** o serv-i āzād

İrişdi hemān ṣadā-yı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 65). [iken, -ken]*

Baña eger irmez **ise** āfāt

Bu ḫıdmete eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 97). [ise, -se]*

Kim ḫayrdan olmış **idi** ḫālī

Her bir sözi cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 85). [idi, -di]*

Pervīz **idi** bāʿiṣi bu ḥālüñ

ʿAḳlını uġurlamışdı zālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 9). [idi, -di]*

Ol ḳılmış **idi** bu kārı peydā

Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 11). [idi, -di]*

Bir yaña nigāruñ aña meyli

Kār eylemiş **idi** şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 32). [idi, -di]*

Sulṭān-ı bülend-ḳadr olanlar

Ḫıdmetde gezerler **idi** yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 82). [idi, -di]*

Eylerler **idi** hemīşe ʿişret

Yoḳ ẕerrece iḥtimāl-i fürḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 103). [idi, -di]*

Ger var **ise** sende ʿaḳl u idrāk

Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [ise, -se]*

Ol iki nigār-ı māh-ruḫsār

Taḫt üzre iderler **idi** ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 4). [idi, -di]*

Ḳurmuşlar **idi** bir özge ṣoḥbet

Muṭrıb olup terāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 5). [idi, -di]*

İtmişleridi nevāya āġāz

Bir bezm-i laṭīf **idi** o meclis *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 8). [idi, -di]*

Şāhuñ var **idi** bir oġlı ḫūn-rīz

İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 37). [idi, -di]*

Bī-raḥm **idi** saḫt **idi** derūnı

Olmışdı cihān anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 39). [idi, -di]*

Bī-raḥm **idi** saḫt **idi** derūnı

Olmışdı cihān anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 39). [idi, -di]*

Gülmezdi yüzi celādetinden

Bīzār **idi** çerḫ ṣūretinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 48). [idi, -di]*

Yanına getürmez **idi** Pervīz

Bezminden iderdi ḫaylī perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 51). [idi, -di]*

Furṣat demidür teġāfül itme

Māniʿ yoġ **iken** taʿallül itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 94). [iken, -ken]*

Vuṣlatda **iken** firāḳa ṣalduñ

Nār-ı ġam-ı iştiyāḳa ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 11). [iken, -ken]*

Muḥtāl durur zamāne muḥtāl

ʿĀḳil **iseñ** olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 38). [iseñ, -se, -ñ]*

i-: *"-i" ek fiili.*

Geh fürḳat ü geh viṣāl añardı

Gāh aġlar **idi** vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 8). [idi, -di]*

Şīrīn **idi** bir nigār-ı ṣādıḳ

Maʿşūḳı **idi** yanında ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 5). [idi, -di]*

Şīrīn **idi** bir nigār-ı ṣādıḳ

Maʿşūḳı **idi** yanında ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 6). [idi, -di]*

Kimdür dir **iseñ** o ṣāh-ı aʿẓam

Ḫāḳān-ı mükerrem ü mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 23). [iseñ, -se, -ñ]*

Olsaydı elinde tīġ-ı ḫūn-rīz

Baş egdire **idi** düşmene tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 8). [idi, -di]*

Ḳaṣd eylese cenge ol cihān-gīr

Ḳan derler **idi** elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 18). [idi, -di]*

Eylerler **idi** benümle ülfet

İẕhār-ı ḫulūṣ ile maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 23). [idi, -di]*

Luṭfıyla ṭutup ḳamu cihānı

Ḳul eylemiş **idi** kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 30). [idi, -di]*

Yoġıdı seḫāda hīç miṩāli

Şāhāne **idi** ḳamu ḫışāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 32). [idi, -di]*

İḥsān ile ṭoldurup cihānı

Bir luṭf-ı mücessem **idi** ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 34). [idi, -di]*

Gerçi niçe māl iderdi iʿṭā

Yoḳ **idi** ḫulūṣ-ı ḳalbi ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 46). [idi, -di]*

Zīrā var **idi** eḳāribinden

Bir ġonce-dehān u nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 53). [idi, -di]*

Ferzendi gibi muḥibb **idi** şāh

Kim ḫālesi duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 55). [idi, -di]*

Gīsūları müşgden muṭarrā

Āyīne **idi** ruḫı mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 66). [idi, -di]*

Şeh Vāmıḳ **idi** maḥabbetinde

Mecnūn **idi** ḥüsn ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 91). [idi, -di]*

Şeh Vāmıḳ **idi** maḥabbetinde

Mecnūn **idi** ḥüsn ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 92). [idi, -di]*

Olmışdı anuñ yanında cānı

Dūr itmez **idi** yanından anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 94). [idi, -di]*

Ḫāṣıl bu **idi** hemān murādı

Kim olmayaydı maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 1). [idi, -di]*

Kimi oḳur **idi** ḫoş muṣannaʿ

Gāhī ġazel ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 31). [idi, -di]*

Emrüñ baña olmış **idi** ẓāhir

Kim gelse bu şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 51). [idi, -di]*

Müştāḳ **idi** tā ezel saña şāh

Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 85). [idi, -di]*

Gīsūların eylese girih-gīr

Çoḳ gerdene olur **idi** zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 84). [idi, -di]*

Müjgānları ḫancer **idi** ḫūn-rīz

İhlāk iderdi ʿālemi tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 87). [idi, -di]*

Bir dāne **idi** yüzinde ḫāli

Kim görse olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 93). [idi, -di]*

Ṣūretde melek-miṣāl **idi** ol

Ḫusrev gibi meh-cemāl **idi** ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 133). [idi, -di]*

Ṣūretde melek-miṣāl **idi** ol

Ḫusrev gibi meh-cemāl **idi** ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 134). [idi, -di]*

Nāmını idüp o mehveşüñ yād

Bu vech ile eyler **idi** feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 110). [idi, -di]*

Āzāde **idüm** esīr oldum

ʿAşḳıyla elem-peẕīr oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 7). [idüm, -dü, -m]*

Fürḳat elemiyle zār **idi** ol

Ser-geşte vü bī-ḳarār **idi** ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 9). [idi, -di]*

Fürḳat elemiyle zār **idi** ol

Ser-geşte vü bī-ḳarār **idi** ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 10). [idi, -di]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ miṣāli

Ḳadrince var **idi** ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 10). [idi, -di]*

Bāʿiṣ ne **idi** ki ṭaġa düşdüñ

Çaḳ böyle niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 81). [idi, -di]*

Çün var **idi** anda fıṭrat-ı ḥazm

Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 15). [idi, -di]*

Ḫusrev daḫi itmiş **idi** ihmāl

Ḳalmışdı bu heyʾet üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 21). [idi, -di]*

Bir kūh var **idi** Bī-sütūn-nām

Ol şehre ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 43). [idi, -di]*

Pervīz'e güẕergeh **idi** ol kūh

Dāyim çeker **idi** niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 46). [idi, -di]*

Çoḳ hāʾil **idi** şikār-ı şāha

Māniʿ **idi** reh-güẕār-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 49). [idi, -di]*

Çoḳ hāʾil **idi** şikār-ı şāha

Māniʿ **idi** reh-güẕār-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 50). [idi, -di]*

El tīşeye urdı ʿāşıḳāne

Ṭaşlar keser **idi** yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 90). [idi, -di]*

Bir gün ki leṭāfet-i bahārī

Ḫurrem ḳılur **idi** her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 2). [idi, -di]*

Her cānib olup şād u ḫandān

Gülzār-ı cinān **idi** gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 6). [idi, -di]*

Mesrūr **idi** cümle ḫalḳ-ı ʿālem

Hīç yoġıdı içlerinde bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 9). [idi, -di]*

ʿĀşıḳ **idi** bir cevāna ol zār

Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 3). [idi, -di]*

Bir tāze cevān **idi** nigārı

Ḳul eylemiş **idi** her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 9). [idi, -di]*

Bir tāze cevān **idi** nigārı

Ḳul eylemiş **idi** her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 10). [idi, -di]*

Bir misk **idi** kāküli muṭarrā

Ḫoş-bū **idi** zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 15). [idi, -di]*

Bir misk **idi** kāküli muṭarrā

Ḫoş-bū **idi** zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 16). [idi, -di]*

Bir şūḫ **idi** dil-firīb ü ṭannāz

Bir serv **idi** ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 19). [idi, -di]*

Bir şūḫ **idi** dil-firīb ü ṭannāz

Bir serv **idi** ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 20). [idi, -di]*

Her bār tażarruʿ itse ol zār

Hīç çekmez **idi** teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 38). [idi, -di]*

Dūr itmez **idi** göñülden anı

Yād eyler **idi** o nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 111). [idi, -di]*

Dūr itmez **idi** göñülden anı

Yād eyler **idi** o nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 112). [idi, -di]*

Çalduḳca ġubār olurdı ḫārā

Kūh olmış **idi** miṣāl-i ṣaḥrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 54). [idi, -di]*

Öldürmemiş **idi** daḫi Ḫusrev

Gönderdi ḫaber çün ol meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 7). [idi, -di]*

Miḥnetde **iseñ** hīç olma ġamnāk

Kim defʿinedür zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 7). [iseñ, -se, -ñ]*

Devletde **iseñ** de olma ḫurrem

Kim ḫor olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 9). [iseñ, -se, -ñ]*

Cān u cigerümde dāġ yaḳduñ

Bir şemʿ **idüm** āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 16). [idüm, -dü, -m]*

Ḫancer var **idi** yanında pinhān

Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 33). [idi, -di]*

Bulsaydı cevāhirüm ḫarīdār

Ḫalḳ olmasa **idi** ḫāṭır-āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 14). [idi, -di]*

Bir ẕerrece itse ḫalḳ iʿzāz

Çaḳ ḫamseye eyler **idüm** āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 22). [idüm, -dü, -m]*

ʿ**ibād:** *İbâdet edenler.*

Yā Rab der-i devletin güşād it
Menzilüñe cümleyi ʿ**ibād** it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 78). [ʿibād,]*

ʿ**ibret:** *(Etrafta var olan şeylere) ders alacak şekilde bakmak.*

ʿİbretle naẓar ḳılan cihāna
Maʿlūm olur aña bu fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 19). [ʿibretle, -le]*

ibtidā iderdi: *Başlamak.*

Geh giryeye **ibtidā iderdi**
Dünyāyı ġarīḳ-i mā iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 23). [ibtidā iderdi, -er, -di]*

ibtihāc: *Sevinme, gönlü açılma.*

Eşʿārıma ger revāc olsa
Yā baña bir **ibtihāc** olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 28). [ibtihāc,]*

ibtinā: *Bir şeye dayanma.*

Çoḳ emre ireydi **ibtināsı**
Ġāyetde ʿasīr idi bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 21). [ibtināsı, -sı]*

iç-: *Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.*

Süd **içmege** ṭabʿum oldı māʾil
Ammā ki ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 121). [içmege, -me, -ğ, -e]*

iç: *Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.*

Kim bir gün ol āfet-i gül-endām
Ḫalvetde **içerdi** cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 20). [içerdi, -er, -di]*

iç: *Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.*

Ol mihre bu ẕerreyi ḳarīn it
Bir ḫāne **içinde** hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 40). [içinde, -in, -de]*

Bir ẕerre s̱evābdan muʿarrā
Mücrimler **içinde** bī-ser ü pā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 46). [içinde, -in, -de]*

Didi ki eyā ḥabīb-i ḫālıḳ
Mecmūʿ-ı rüsül **içinde** fāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 16). [içinde, -i, -n, -de]*

Ṭolmış **içi** ṭaşı seng-i ḫārā
Yoḳ ẕerre ḳadar ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 57). [içi, -i]*

Mesrūr idi cümle ḫalḳ-ı ʿālem
Hīç yoġıdı **içlerinde** bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 10). [içlerinde, -ler, -in, -de]*

iç: *Arasında, İçerisinde.*

Aḳrānum **içinde** fāyiḳam ben
İḥsān u ʿaṭāya lāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 41). [içinde, -i, -n, -de]*

Her dem ḳala ḫāk **içinde** bed-ḫ∨āh
Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 95). [içinde, -inde]*

iç: *"...ile dolu biçimde, -da, -de" anlamında kullanılan kelime.*

Ḫayretde vü ıżṭırāb **içinde**
Şermende ṭuram ḥicāb **içinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 75). [içinde, -i, -n, -de]*

Olduḳca bu ḫāk **içinde** pinhān
Şīrīn ola kāyināta sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 7). [içinde, -i, -n, -de]*

iʿcām: *Arap alfabesindeki harflerin noktalarını koyma.*

Bī-lafẓ u ḥurūf u ṣavt u **iʿcām**
Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [iʿcām,]*

iʿcāz: *Herkesi aciz bırakan şey, mucize.*

İtdüm ben aña kemāl-i iʿzāz
Kimde ola anda olan **iʿcāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 26). [iʿcāz,]*

Ey ḫāme yeter bu siḥr ü **iʿcāz**
Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [iʿcāz,]*

icāzet virmez: *İzin vermek.*

ʿUşşāḳ arasında ehl-i ḥikmet
Virmez bu teṭayyura icāzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 12). [icāzet virmez, -mez]*

icāzeti virmeñ: *İzin vermek.*

Hīç virmeñ icāzeti güẕāra
Tā varmaya āstān-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 165). [icāzeti virmeñ, -me, -ñ]*

iʿcāz-ı kelāma: *Söz ile aciz bırakma.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [iʿcāz-ı kelāma, -a]*

iʿcāz-ı kelāma: *Söz ile aciz bırakma.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [iʿcāz-ı kelāma, -a]*

<u>iʿcāz-ı kelāma:</u> *Söz ile aciz bırakma.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [iʿcāz-ı kelāma, -a]*

<u>iʿcāz-ı kelāma:</u> *Söz ile aciz bırakma.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [iʿcāz-ı kelāma, -a]*

<u>iʿcāz-ı kelāma:</u> *Söz ile aciz bırakma.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [iʿcāz-ı kelāma, -a]*

<u>iʿcāz-ı kelāma:</u> *Söz ile aciz bırakma.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [iʿcāz-ı kelāma, -a]*

<u>içinde:</u> *Arasında, İçerisinde.*

Bir vech ile itdi aña iḳdām
Bir hefte **içinde** buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 8). [içinde,]*

Bu yaña o yār-ı nāz-perverd
Ol ʿālem **içinde** ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 74). [içinde,]*

Lāzım mı belā-yı ḳayd-ı zencīr
Yā maḥbes **içinde** ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 96). [içinde,]*

içinde: *"...ile dolu biçimde, -da, -de" anlamında kullanılan kelime.*

Ḫayretde vü ıżṭırāb **içinde**
Şermende ṭuram ḥicāb **içinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 76). [içinde,]*

iclāl: *Büyüklük, ululuk, azamet, kudret.*

Ol peyke idüp ʿaẓīm **iclāl**
Sürʿatle ḳıyāma geldi fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 7). [iclāl,]*

icrā-yı ḥükūmet eyledi: *Yönetme işini gerçekleştirmek.*

İcrā-yı ḥükūmet eyledi māh
Kim didi sipihr bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 9). [icrā-yı ḥükūmet eyledi, -di]*

icrā: *Yapma, yerine getirme.*

İcrā ide cümle ḫalḳa aḥkām
ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 133). [icrā,]*

içre: *" İçinde" anlamına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.*

O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded meydān-ı rezm **içre**
Esüp bād-ı veġā cūş eyledi mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 1). [içre,]*

Ancaḳ degülem bu fende māhir
Ṭarz-ı ġazel **içre** merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 34). [içre,]*

Rāyāt-ı şehen-şehīye ḳādir
Sulṭānlar **içre** misli nādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 16). [içre,]*

Var bir cihet-i laṭīfi merġūb

Kim cümle memālik **içre** maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 40). [içre,]*

İḳlīm-i melāḥat **içre** sulṭān

Şehler işiginde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 15). [içre,]*

Kim şehr-i Medāyin **içre** bir merd

Olmışdı kemāl ü faẕl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 3). [içre,]*

Ḫalḳ **içre** muḳalled oldı muḥkem

Hep aña döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 31). [içre,]*

Bir māh-liḳāya ʿāşıḳ oldum

Ḫalḳ **içre** ʿitāba lāyıḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 40). [içre,]*

Ḫalḳ **içre** beni fesāne ḳıldı

Ṭaʿn oḳlarına nişāne ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 23). [içre,]*

Ey her kārı ḫilāf-ı maʿḳūl

Ḫalḳ **içre** ḳamu ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 4). [içre,]*

Envā-ı niʿam olup müheyyā

Ġarḳ oldı nefāyis **içre** dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 78). [içre,]*

Ḫalḳ **içre** eger vaḳārum olsa

Bir ẕerrece iʿtibārum olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 11). [içre,]*

ictinab: *Kaçınmak, uzak durmak.*

Selmān u Ẓahīr ü Fāryābī

İtmezdi sözümden **ictināb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 20). [ictināb, -ı]*

için: *"Amacıyla ve uğruna" anlamlarında edat.*

ʿĀlemleri eyleyüp müzeyyen

İnsān **için** itdi anı mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 18). [için,]*

Şāhān-ı serīr-i ḳurbet **için**

Sükkān-ı serāy-ı ʿişmet **için** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 27). [için,]*

Şāhān-ı serīr-i ḳurbet **içün**

Sükkān-ı serāy-ı ʿişmet **içün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 28). [içün,]*

Vaṣl olmaġ **içün** cemāl-i yāre

Var mı daḫi derde böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 149). [içün,]*

Esbāb-ı cihāna oldı tertīb

Sūr olmaġ **içün** ḳurıldı tertīb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 74). [içün,]*

Çekme bu cihān **içün** melāli

V'allāhi ḳarībdür zevāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 11). [içün,]*

Hep geldi serāya ḫalḳ-ı ʿālem

Ol ġuṣṣa **içün** dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 34). [içün,]*

Kim çekme melāmet ey perī-zād

Pervīz **içün** itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 42). [içün,]*

Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿālem

Hīç çekmedi diyü yār **içün** ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 14). [içün,]*

id-: *"Etmek, eylemek yapmak" anlamında kullanılan yardımcı fiildir.*

Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez

Hecr-i dildār ile ekser anı ḫūn-ı dil **ider** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 2). [ider, --er]*

Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat ile

Ṭuymasun zevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl **ider** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 4). [ider, --er]*

Ey cümle cihānı var **iden** Ḫaḳ

Ṣunʿı özine şiʿār **iden** Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 20). [iden, -en]*

Maḥşer güni ḫastegān-ı ümmet

Hep senden ümīd **ider** şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 40). [ider, --er]*

Ḫaḳ saña **idüp** selām-ı bī-ḥad

Didi ki peyām-berüm Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 19). [idüp, -üp]*

Pervīz ile ḳıldı ʿīş ü ʿişret

Ferhād'ı **idüp** ḳarīn ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 14). [idüp, -üp]*

İdüp dil-i mübtelāyı maġrūr

Şoñra elemüñle itme mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 17). [idüp, -üp]*

Mānende-i ebr olup dürer-bār

Gevherler **idem** ḳapuña īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 40). [idem, -em]*

Yüz sürmege ola baña mesned

Toprāġını kuḥl **idem** müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 66). [idem, -em]*

Alsa ele ḫāme-i dürer-bār

Çoḳ ṭarz-ı ġarīb **ider** iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 48). [ider, --er]*

Kimisi **idüp** sürūda āġāz

Bezm ehline gösterürdi şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 27). [idüp, -üp]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ

Taṣvīr **ideyin** yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 106). [ideyin, -eyin]*

Ol peyke **idüp** ʿaẓīm iclāl

Sürʿatle ḳıyāma geldi fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 7). [idüp, -üp]*

Ne bizde ḳalur beḳā ne sende

Ḳamusın **ider** fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 94). [ider, --er]*

Şābūr **idüp** şehe ḫiṭābı

Bu semt ile eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 19). [idüp, -üp]*

Āgāh **idüp** o şāhı fi'l-ḥāl

Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 17). [idüp, -üp]*

Şābūr didi ki ey perī-zād

Bir çāre **ider** bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 50). [ider, --er]*

Şābūr'ı **idüp** evine daʿvet

Didi ki eyā ḫuceste-ḫaṣlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 41). [idüp, -üp]*

Bir laġm **idüp** o yirde taʿmīr

Dāyim dökeler ṣaġup aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 53). [idüp, -üp]*

Seyl-āb **ideyin** bu demde ḫūnın

İʿlām **ideyin** aña cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 59). [ideyin, -eyin]*

Aʿdāyı **idüp** zebūn-ı şemşīr

Çoḳ şehri ḫarāba virdi ol tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 5). [idüp, -üp]*

Maḳṣūd **ider** ol şeh-i muẓaffer

İde seni luṭf u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 63). [ider, --er]*

Terk eyledi cümle mā-ʿadāyı

Ġam-ḫ∨ārı **idindi** ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 62). [idindi, -in, -di]*

Ey āteş-i ġamda meşʿal-efrūz

Endīşe-i ʿaşḳ **iden** ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 6). [iden, -en]*

Her kim ne **iderse** ḳalmaḳ olmaz

Maẓlūmlar āhın almaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 25). [iderse, -er, -se]*

Hīç ʿāşıḳ olan **ider** mi anı

Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 9). [ider, --er]*

Ẕevḳ u şādī ʿişret-ābādın yıḳup vīrān **idüp**

Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [idüp, -üp]*

id: *"Etmek, eylemek yapmak" anlamında kullanılan yardımcı fiildir.*

Ümmīd **ideler** ʿināyetüñden

İḥsān umalar şefāʿatüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 65). [ideler, -e, -ler]*

İnṣāf o ẕāt-ı pāke inṣāf

Kim ümmete **ide** bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 86). [ide, -e]*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār

Hep anı ḳabūl **iderdi** ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 52). [iderdi, -+er, -+di]*

Yā ṭāʿate ṣarf **idüp** zamānı

Dāyim saña yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 65). [idüp, -üp]*

Feryād **iderin** o bāba fi'l-ḥāl

İʿlām **iderin** ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 21). [iderin, -er, -in]*

Feryād **iderin** o bāba fi'l-ḥāl

İʿlām **iderin** ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 22). [iderin, -er, -in]*

Her kim ḳapusında **ide** ḫıdmet

Aḥsent zihī kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 25). [ide, -e]*

Sulṭān-ı kerem **ide** keremler

Gerdūna yirüm ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 61). [ide, -e]*

Her dem ḳala ḫāk içinde bed-ḫᵛāh

Yirden anı üstün **ide** Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 96). [ide, -e]*

İcrā **ide** cümle ḫalḳa aḥkām

ʿĀlem bula devletinde ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 133). [ide, -e]*

Maʿbūdına ʿarż-ı rāz **iderdi**

Ferzend diyü niyāz **iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 37). [iderdi, -+er, -+di]*

Māline **iderdi** iʿtimādı

Bulmazsa ʿaceb degül murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 49). [iderdi, -+er, -+di]*

Tā kim ola dilde nuṭḳa ḳudret

Ferhād ġamın **ide** rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 14). [ide, -e]*

Teʾs̲īr **ide** ḫāṭıruñda mefhūm

Bu vech ile ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 17). [ide, -e]*

Yārānını eylemişdi daʿvet

Aḥbābı ile **iderdi** ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 22). [iderdi, -+er, -+di]*

ʿİşretler **iderdi** gūne gūne

Baḳmazdı cefā-yı çerḫ-i dūne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 37). [iderdi, -+er, -+di]*

Müjgānları ḫancer idi ḫūn-rīz
İhlāk **iderdi** ʿālemi tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 88). [iderdi, -+er, -+di]*

Luṭf ile bu ḥāle eyle tedbīr
Kim **idesin** ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 104). [idesin, -e, -sin]*

Taṣvīre şürūʿ **idince** Şābūr
Ṣarf eyledi ol revişde maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 109). [idince, -ince]*

Ey çerḫ bu cevre yoḳ mı pāyān
Niçe **idesin** beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 98). [idesin, -e, -sin]*

Az ḳaldı ki çāk idüp ḳabāyı
İẓhār **ide** ḫalḳa mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 110). [ide, -e]*

Senden irişürse ger hidāyet
Şīrīn **ide** işigümde ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 60). [ide, -e]*

Ger sen **idesin** naẓar bu zāra
Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 61). [idesin, -e, -sin]*

Müşkil idi bu umūr muḥkem
Taḥṣīl **idemezdi** yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 20). [idemezdi, -emez, -di]*

Sen şāh olasın o bir belā-keş
Yine **idesin** anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 112). [idesin, -e, -sin]*

Ol mūr sen olasın Süleymān
Yine **idesin** ḥazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 114). [idesin, -e, -sin]*

Kim bunı **idüñ** esīr-i zindān
Bilsün nicedür ġumūm-ı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 19). [idüñ, -üñ]*

Bu emre muḳarrer itdi kārı
Behrām ile **ide** kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 26). [ide, -e]*

İnṣāf o yār-ı cāna inṣāf
Kim **ide** ġarībe böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 10). [ide, -e]*

Ferhād öle ḳalmaya raḳībi

ʿĀrī **ide** cümleden ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 14). [ide, -e]*

Ammā kimini **idüp** feraḥnāk

Ḫāk olsa yiri idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 117). [idüp, -üp]*

Ki iʿlām **ide** her ne ise meʾmūr

Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [ide, -e]*

Çoḳ fitne vü çoḳ fesād **iderdi**

Ḫūn-ḫ∨ārlıġı murād **iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 41). [iderdi, -+er, -+di]*

Āteşler **ide** niṣār dāyim

Tā yana gören figār dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 11). [ide, -e]*

idin: *Edinmek, almak, sahip olmak.*

Ferhād-ı ġarīb bildi ḥāli

Maʿlūm **idindi** ol meʿāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 16). [idindi, -di]*

idrāk: *Anlama yeteneği / akıl erdirme.*

ʿĀḳil olana bu key ḫaṭarnāk

Bu ḫavfı gerek tamām **idrāk** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 16). [idrāk,]*

Ger var ise sende ʿaḳl u **idrāk**

Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [idrāk,]*

idrāk itmedi: *Anlamak, kavramak, idrak etmek.*

Ḫayrān olup o zār u ġamnāk

Hīç itmedi ẕevḳ-i vaṣlı idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 52). [idrāk itmedi, -me, -di]*

idrākini aldı: *Aklını almak, anlayış yeteneğini ortadan kaldırmak.*

Kim oldı zebūn-ı ʿaşḳ Ferhād
İdrākini aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 26). [idrākini aldı, -dı-i, -n, -i]*

idügi: *Olduğu.*

Şīrīn ki bu ḥāle nāẓır oldı
Pervīz **idügi** ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 42). [idügi,]*

ihānet: *Hor ve hakir görmek, tahkir etmek.*

Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret
Hep baña degül mi ol **ihānet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 132). [ihānet,]*

ihānet itdüñ: *İhanet etmek, hainlik yapmak.*

Luṭf eyle yeter **ihānet itdüñ**
Bu bī-cürme ḥaḳāret itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 65). [ihānet itdüñ, -düñ]*

ihlāk: *Ar. 1. Helâk etmek, edilmek. 2. Sarf edip bitirmek, bitirilmek, istihlâk.*

Müjgānları ḫancer idi ḫūn-rīz
İhlāk iderdi ʿālemi tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 88). [ihlāk,]*

ihlās: *Doğruluk,samimiyet,içtenlik.*

İḫlāṣ ile ola müstmendüm
Cān ile ḳapumda derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 127). [iḫlāṣ,]*

ihmāl: *Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama.*

Ey Āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl
Aṣḥāba s̲enā ḳıl itme **ihmāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 2). [ihmāl,]*

İhmāl itme revā degüldür
İhmāl saña sezā degüldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 72). [ihmāl,]*

Emr eyledi ḳullarına fi'l-ḥāl
Kim ḳurtaruñ anı itmeñ **ihmāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 6). [ihmāl,]*

ihmāl itme: *Savsaklamak, boşlamak.*

İhmāl itme revā degüldür
İhmāl saña sezā degüldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 71). [ihmāl itme, -me]*

Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl
Şāyed olasın bu işde ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 73). [ihmāl itme, -me]*

ihmāl itmiş: *Savsaklamak, bir işi zamanında yapmamak.*

Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl
Ḳalmışdı bu heyʾet üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 21). [ihmāl itmiş, -miş]*

iḥsān: *Cömertlik, lutuf, bağış, hediye, iyilik.*

Ümmīd ideler ʿināyetüñden
İḥsān umalar şefāʿatüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 66). [iḥsān,]*

İḥsān baña anlara ʿaṭādur
Anlara olan hemīn bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 77). [iḥsān,]*

İḥsānuma itdüm anı maẕhar
Kimdür ki ola aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 23). [iḥsānuma, -uma]*

İḥsān ile ṭoldurup cihānı
Bir luṭf-ı mücessem idi ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 33). [iḥsān,]*

Her kim saña iʿtimād ḳıldı
İḥsānuña iʿtiḳād ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 74). [iḥsānuña, -uñ, -a]*

Ġam-ḫ∨ārumduñ ferāġat itdüñ
İḥsānı ḳoduñ denāʾet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 6). [iḥsānı, -ı]*

Luṭf ile naẓar ḳılup o zāra
İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 74). [iḥsānların, -lar, -ıñ]*

Allāh'dan irmeyince **iḥsān**
ʿĀlemde çekildi niçe ḫüsrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 11). [iḥsān,]*

ihtilāt: *Karışma, katışma.*

Dünyāyıla itme **iḫtilāṭum**
Senden ola hep ġam u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 19). [iḫtilāṭum, -um]*

ihtimal: *Bir şeyin olabilmesi durumu, olabilirlik.*

Ser-māye-i ʿömr bil viṣāli
Yoḳ anda melāmet **iḥtimāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 20). [iḥtimāli, -i]*

iḫtimāl-i fürḳat: *Ayrılık ihtimali.*

Eylerler idi hemīşe ʿişret
Yoḳ z̲errece **iḫtimāl-i fürḳat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 104). [iḫtimāl-i fürḳat,]*

ihtitām: *Hitam bulma, bitme, sona erme.*

İtmāma yetür bu ḫoş kelāmı
Ḫoş vech ile eyle **iḫtitāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 70). [iḫtitāmı, -ı]*

iḫtiyāc: *Gereksinim.*

Hīç ḳalmadı mihre **iḥtiyācı**
Meh buldı güneş gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 15). [iḥtiyācı, -ı]*

<u>iḫtiyār:</u> *Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü; irade.*

Āḫir sefer **iḫtiyār** ḳıldı
Ṣabr eylemedi güẕār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 7). [iḫtiyār,]*

Çerḫ-i kühenüñ medārı yoḳdur
Cevr itmede **iḫtiyārı** yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 4). [iḫtiyārı, -ı]*

<u>iḫtiyār idem:</u> *Yeğlemek, tercih etmek, seçmek.*

Hem ben idem iḫtiyār anı
Mesmūʿum ola ḳamu fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 129). [iḫtiyār idem, -em]*

<u>iḫtiyār itdüm:</u> *Seçmek, tercih etmek.*

Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
Āh kim elden düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 1). [iḫtiyār itdüm,]*

<u>iḫtiyār ḳılduñ:</u> *Seçmek; tercih etmek.*

Yā sen niye **iḫtiyār ḳılduñ**
ʿAşḳı özüñe şiʿār ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 119). [iḫtiyār ḳılduñ, -du, -ñ]*

<u>iḥyā iderdi:</u> *Canlandırmak.*

Söz söylese nitekim Mesīḥā
Çoḳ mürdeleri iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 22). [iḥyā iderdi, -er, -di]*

<u>iḥsān:</u> *Cömertlik, lutuf, bağış, hediye, iyilik.*

Aḳrānum içinde fāyiḳam ben
İḥsān u ʿaṭāya lāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 42). [iḥsān,]*

Var ehl-i kemāle iʿtibāruñ
İḥsān u mürüvvet oldı kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 46). [iḥsān,]*

<u>iḥsānuñ:</u> *Cömertlik, lutuf, bağış, hediye, iyilik.*

Deryā-yı belāda bir ġarīḳem
İḥsānuñ ola meger refīḳem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 50). [iḥsānuñ,]*

<u>iḳbāl:</u> *(Birine) Meyletmek, ilgi göstermek.*

Hem ḳulları cemʿ olup müretteb
İḳbāl ile ḳarşu vardılar heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 6). [iḳbāl,]*

<u>iḳdām:</u> *Bir şeyi elde etmek için gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.*

Şād oldı o gül-ruḫ u gül-endām
Bu niyyete itdi dilden **iḳdām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 64). [iḳdām,]*

<u>iḳdām itdi:</u> *Bir şeyi elde etmek için gayretle çalışmak, sürekli çaba göstermek.*

Bir vech ile itdi aña iḳdām
Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 7). [iḳdām itdi, -di]*

<u>iki:</u> *" İki " sayı sıfatı.*

İki medhūş-ı maḥabbet birbirinden bī-ḫaber
İki mest-i cām-ı ḥayret birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 1). [iki,]*

İki medhūş-ı maḥabbet birbirinden bī-ḫaber
İki mest-i cām-ı ḥayret birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 2). [iki,]*

İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh olmamış
Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 3). [iki,]*

İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh olmamış

Ol **iki** mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 4). [iki,]*

Gül-gūn yañaġı miṯāl-i lāle

Beñzer **iki** ḳaşları hilāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 56). [iki,]*

Biri birine ol **iki** cānān

Vāṣıl olıcaḳ nizār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 45). [iki,]*

Birbirini bilmez ol **iki** māh

Olmadı biri birinden āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 15). [iki,]*

El-ḥāsıl ol **iki** yār-ı ṭannāz

Ol serv-i ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 5). [iki,]*

Ol **iki** perī müreffehü'l-bāl

ʿAzm eylediler serāya fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 9). [iki,]*

Bu ṭavr ile niçe vaḳt u eyyām

ʿĪş eyledi ol **iki** gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 22). [iki,]*

Şīrīn de alup dizine başın

İki gözinüñ silerdi yaşın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 2). [iki,]*

Çün ol **iki** leşker-i muḳātil

Birbirine oldılar muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 3). [iki,]*

Birbirini gördi ol **iki** yār

Cān virdi biri birine tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 7). [iki,]*

Aḥsent zihī dem-i ḫuceste

Kim buldı ṭabībin **iki** ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 10). [iki,]*

Gözler **iki** gözleri melāmet

Her bir sözi miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 67). [iki,]*

Gözler **iki** çeşm-i bī-nişānı

Biri yiri biri āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 87). [iki,]*

Şoldı **iki** gül gidüp leṭāfet

Ol būy-ı laṭīfe irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 115). [iki,]*

Āḫir bunı itdiler muḳarrer
Bir burca gele ol **iki** aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 70). [iki,]*

Bir yire gelüp ol **iki** meh-rū
Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 93). [iki,]*

Bu ḥāl ile ol **iki** semen-ber
ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 107). [iki,]*

Daʿvet Buyurduḳlarıdur
Bir ṣubḥ gelür ol **iki** dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 2). [iki,]*

Ol **iki** nigār-ı māh-ruḫsār
Taḫt üzre iderler idi ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 3). [iki,]*

El-ḳıṣṣa ol **iki** yār-ı ṣādıḳ
Birbirine āşıḳ-ı muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 25). [iki,]*

Yüz virdi zamāne-i ḥıyel-bāz
Aldandı ol **iki** yār-ı ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 30). [iki,]*

Biri birisine vāṣıl oldı
Bir burc **iki** māha menzil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 46). [iki,]*

iki ʿālemi: *Dünya ve ahiret.*

Çün ʿālem-i vaṣla cānı yetdi
Dilden **iki ʿālemi** unıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 48). [iki ʿālemi, -i]*

iḳlīm-i melāḥat: *Güzellik ülkesi.*

İḳlīm-i melāḥat içre sulṭān
Şehler işiginde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 15). [iḳlīm-i melāḥat,]*

ikrām itdiler: *Ağırlamak, saygı göstermek; ihsan etmek, bağışlamak.*

ʿAzm eylediler o demde ḫuddām
Iṭlāḳ idüp itdiler çoḳ ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 10). [ikrām itdiler, -di, -ler]*

<u>iḳtidār:</u> *Bir işi yapabilme gücü, erk, kudret.*

Ḳalmadı cevāba **iḳtidārı**
Terk eyledi ʿırż u vaḳārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 149). [iḳtidārı, -ı]*

Vardur bu revişde **iḳtidārı**
Tekmīl idüp durur bu kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 81). [iḳtidārı, -ı]*

Ammā ki bunuñ ḳarārı gitmiş
Fehm itmege **iḳtidārı** gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 142). [iḳtidārı, -ı]*

Ḫusrev didi kim nedür ne kāruñ
Ne ṣanʿata vardur **iḳtidāruñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 134). [iḳtidāruñ, -(u)ñ]*

<u>iḳtidārı ḳalmaz:</u> *Gücü tükenmek.*

Ṣabrın ṭaġıdur gider ḳarārı
Ḳalmaz söze dilde iḳtidārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 26). [iḳtidārı ḳalmaz,]*

<u>il:</u> *Başkaları, herkes.*

Sen **illere** ṭālib ü saña ben
Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 107). [illere, -ler, -e]*

<u>ilāh:</u> *Yaratıcı, Allah.*

Varduḳda ḳarīb-i bārgāha
ʿArż eyledi ḥālini **İlāh'a** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 46). [ilāh'a, -a]*

ilāhī: *"Ey Allah'ım!" anlamında hitap sözü.*

Daḫi bu tażarruʿum **İlāhī**
Göster baña ṣoñ nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 43). [ilāhī,]*

Hādī-i murādum ol **İlāhī**
Eyle baña ġam-güsār o māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 57). [ilāhī,]*

iʿlām: *Anlatmak, bildirmek, söylemek, izah etmek.*

Feryād iderin o bāba fi'l-ḥāl
İʿlām iderin ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 22). [iʿlām,]*

Ki **iʿlām** ide her ne ise meʾmūr
Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [iʿlām,]*

iʿlām ideyin: *Bildirmek, anlatmak, ilam etmek.*

Seyl-āb ideyin bu demde ḫūnın
İʿlām ideyin aña cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 60). [iʿlām ideyin, -e, -yin-eyin]*

iʿlām itdi: *Duyurmak, anlatmak, bildirmek.*

Üstād bu resme itdi iʿlām
Kim ol ṣanem-i ḫuceste-fercām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 1). [iʿlām itdi, -di]*

El-ḥāṣıl o gül-ruḫ u gül-endām
Keyfiyyet-i ḥāli itdi iʿlām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 26). [iʿlām itdi, -di]*

Ol pīşeyi itdi bir bir iʿlām
Tā eyleye ʿan-ḳarīb itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 81). [iʿlām itdi, -di]*

iʿlām ḳılup: *Bildirmek, anlatmak.*

Ferhād'a ḳılup bu ḥāli iʿlām
Didiler eyā ġarīb-i bed-nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 59). [iʿlām ḳılup, -up]*

ile: *" İle" bağlacı.*

Hep ʿaşḳ **ile** nūşdan çeküp el
Tedbīr-i viṣāle baġladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 79). [ile,]*

Hem-rāzlarına açdı rāzın
Şerḥ eyledi sūz **ile** güdāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 84). [ile,]*

ile: *Beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapan edat.*

Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez
Hecr-i dildār **ile** ekşer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 2). [ile,]*

Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat **ile**
Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 3). [ile,]*

Baş u cān **ile** ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [ile,]*

Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
Ne yüz **ile** ḫāke yüz sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 26). [ile,]*

Derd ü ġam **ile** geçürdüm eyyām
Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 7). [ile,]*

Feryād **ile** ʿarż-ı ḥāle geldüm
Şerḥ-i elem ü melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 51). [ile,]*

Şol dem ki irişe rūz-ı maḥşer
Dervīş **ile** şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 54). [ile,]*

Hep cemʿ olup enbiyā vü mürsel
Tertīb **ile** ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 58). [ile,]*

Mesrūr kimi kimisi giryān

Ẓāhir ol ṭāʿat **ile** ʿişyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 64). [ile,]*

Ol vaḳt bu bende-i belā-keş

Derd ü ġam **ile** olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 68). [ile,]*

Cān u dil **ile** tażarruʿ eyler

Senden şefḳat tevaḳḳuʿ eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 77). [ile,]*

Lāyıḳ budur ey resūl-i ekrem

Ol ʿilm **ile** ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 100). [ile,]*

Ol gökde melāʾike müretteb

Taʿẓīm **ile** ḳarşu geldiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 38). [ile,]*

Ol maʿṣiyete esīr olanlar

Yüz seyyiʾe **ile** pīr olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 60). [ile,]*

Bu nevʿ **ile** çoḳ tażarruʿ itdi

Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 79). [ile,]*

Oldur der-i dürc-i beyt-i Aḥmed

Teʾyīd-i resūl **ile** müʾeyyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 10). [ile,]*

Nāz **ile** o serv-i ḫūb-reftār

İtdi bu ġarībe ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 11). [ile,]*

Eşʿār **ile** bunca ülfetüñ var

Ḫāmeñ niçün olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 19). [ile,]*

Bunca elem **ile** ḫāṭır-ı zār

Hīç eyleye mi hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 41). [ile,]*

Gūş itdi çü bu sözi o mehveş

Biñ nāz **ile** didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 44). [ile,]*

Pervīz **ile** ḳıldı ʿīş ü ʿişret

Ferhād'ı idüp ḳarīn ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 13). [ile,]*

Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān

Mihr **ile** meh işiginde derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 2). [ile,]*

Biñ dürlü belādayam giriftār

Biñ derd **ile** günde ülfetüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 32). [ile,]*

Faḳr **ile** felāket aşdı başdan

Deryā-yı melāmet aşdı başdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 33). [ile,]*

Geh ṭaʿne-i düşmen **ile** zāram

Şemşīr-i cefāyıla figāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 35). [ile,]*

Envāʿ-ı feżāʾil **ile** meşhūr

Dillerde maʿārif **ile** meẕkūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 3). [ile,]*

Envāʿ-ı feżāʾil **ile** meşhūr

Dillerde maʿārif **ile** meẕkūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 4). [ile,]*

Hem-ʿaşrum olaydı ger Niẓāmī

Bulmazdı bu vech **ile** niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 16). [ile,]*

Eylerler idi benümle ülfet

İẓhār-ı ḫulūṣ **ile** maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 24). [ile,]*

Menzil baña ḫāk ola hemīşe

Ten tīġ **ile** çāk ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 54). [ile,]*

Her gün gele yüz nizārlıḳlar

Biñ miḥnet **ile** figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 58). [ile,]*

İtmāma yetür bu ḫoş kelāmı

Ḫoş vech **ile** eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 70). [ile,]*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim

Ḳıl ʿizz ü saʿādet **ile** ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 80). [ile,]*

Bezmin ter ü tāze ḳıl dem-ā-dem

Her gün süre ʿişret **ile** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 82). [ile,]*

Olduḳca bu devlet **ile** mesrūr

Düşmenleri ola zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 87). [ile,]*

Bu nevʿ **ile** oldı meclis-ārā

Bu ṭarz **ile** itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 7). [ile,]*

Bu nevʿ **ile** oldı meclis-ārā

Bu ṭarz **ile** itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 8). [ile,]*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ

Her vech **ile** medḥ olınsa lāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 12). [ile,]*

Seyyāre-maḳām u āsmān-der

Kisrā **ile** rifʿati ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 18). [ile,]*

İḥsān **ile** ṭoldurup cihānı

Bir luṭf-ı mücessem idi ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 33). [ile,]*

Olup mey-i ġaflet **ile** bī-hūş

Ḫaḳ cānibin eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 47). [ile,]*

Mevzūn mevzūn yürürdi ol māh

Bir nāz **ile** kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 76). [ile,]*

Olsa ġam **ile** şikeste bālüm

İrse dem-i miḥnet ü melālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 121). [ile,]*

Meşhūr ola ʿadl **ile** cihānda

Meẕkūr ola cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 135). [ile,]*

Vir cām **ile** lāle-reng bāde

Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 9). [ile,]*

Teʾsīr ide ḫāṭıruñda mefhūm

Bu vech **ile** ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 18). [ile,]*

Yārānını eylemişdi daʿvet

Aḥbābı **ile** iderdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 22). [ile,]*

Bu ṭarz **ile** o nigār-ı gül-rūy

Ol yār-ı semen-ber ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 35). [ile,]*

Şīrīn işidince bu ḫiṭābı

Virdi bu edā **ile** cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 58). [ile,]*

Gūş itdi çü bu kelāmı Şābūr

Bir vech **ile** oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [ile,]*

Bu nevʿ **ile** çoḳ duʿālar itdi

Yüz yire ḳodı s̲enālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 21). [ile,]*

Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn

Biñ nāz **ile** ṣundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 26). [ile,]*

Bir merd-i süḫan-güz̲ār u üstād

Ḳılmış dehenin bu vaṣf **ile** yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 62). [ile,]*

Her vech **ile** ḥüsni ḥūb u merġūb

Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [ile,]*

Luṭf **ile** bu ḥāle eyle tedbīr

Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 103). [ile,]*

Bir şekl **ile** itdi anda taṣvīr

Kim eylemek olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 117). [ile,]*

Bir vech **ile** eyledi dil-āvīz

Çü kendü gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 127). [ile,]*

Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār

Aldı ele ʿizzet **ile** ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 140). [ile,]*

Şābūr idüp şehe ḫiṭābı

Bu semt **ile** eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 20). [ile,]*

Bu vech **ile** vaʿde itdi Şābūr

Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 29). [ile,]*

Ol vaʿde **ile** revāne oldı

Ḳaṣdı der-i āstāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 31). [ile,]*

Ammā bu ṭarafda zār Şīrīn

Derd ü ġam **ile** figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 34). [ile,]*

Bīmār u belā-keş ü mükedder

Mecnūn **ile** miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 36). [ile,]*

Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz

Yüz biñ ġam **ile** olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 38). [ile,]*

Eylerdi bu vech **ile** naṣīḥat

Aḥvāl-i zamāneden ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 57). [ile,]*

Kim niçe emīr ü şāh-zāde

Oldı ġam-ı ʿaşḳ **ile** fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 60). [ile,]*

İvmekle melāle irdiler hep

Ṣabr **ile** viṣāle irdiler hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 62). [ile,]*

Gāh eyleridi ʿitāb çerḫe

Ḫüzn ü ġam **ile** ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 76). [ile,]*

Derd **ile** belāda ḳalmışam zār

Ne hem-dem ü mūnis ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 99). [ile,]*

Nāmını idüp o mehveşüñ yād

Bu vech **ile** eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 110). [ile,]*

Cān bāde-i ḥayret **ile** medhūş

Dil ʿālemi eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 5). [ile,]*

Bu ṭarz **ile** naḳl ider kelāmın

Böyle didi ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 13). [ile,]*

Ezhār **ile** gülşeni müzeyyen

Her cānibi ṣanki ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 23). [ile,]*

Ḫüzn **ile** tenüm füsürde ḳılduñ

Derd **ile** dilümi mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 57). [ile,]*

Ḫüzn **ile** tenüm füsürde ḳılduñ

Derd **ile** dilümi mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 58). [ile,]*

Ḫāṣıl o şeh-i bülend-aḫter

Oldı aña cān **ile** musaḫḫar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 2). [ile,]*

Aġlar idi yana yana her dem

Ṭolmışdı fiġānı **ile** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 6). [ile,]*

Bir vech **ile** gitdi anda Gül-gūn

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 23). [ile,]*

Bir vech **ile** itdiler teʿānuḳ

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 47). [ile,]*

Bu ṭavr **ile** niçe vaḳt u eyyām

ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [ile,]*

Kim şehr-i Medāyin içre bir merd

Olmışdı kemāl ü faẕl **ile** ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 4). [ile,]*

Envāʿ-ı feżāʾil **ile** maʿrūf

Eṣnāf-ı ḫaṣaʾil **ile** mevṣūf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 5). [ile,]*

Envāʿ-ı feżāʾil **ile** maʿrūf

Eṣnāf-ı ḫaṣaʾil **ile** mevṣūf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 6). [ile,]*

Ḫilm **ile** ḥayāda yoḳ miṯāli

Ḳadrince var idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 9). [ile,]*

Bu pīşeye ol cevān el urdı

Üstād **ile** niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 26). [ile,]*

Kim ṣaġıla anda şīr-i vāfir

Laġm **ile** ḥavżda ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 66). [ile,]*

Süd istedügümce ben muḳarrer

Olsa bu ṭarīḳ **ile** müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 138). [ile,]*

Taḳrīre gelüp murādı bir bir

Vech-i ḥasen **ile** itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 140). [ile,]*

Dergāh-ı Ḫaḳ'a idüp münācāt

Bu vech **ile** ʿarż ḳıldı ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 82). [ile,]*

Ṣaḥrālara ṭoġrılup giderdi

Bu ḳıṭʿa **ile** sürūd iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 84). [ile,]*

Beẕl eyledi emr-i şāha mechūd

Biñ cān u dil **ile** itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [ile,]*

Bir vech **ile** itdi aña iḳdām

Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 7). [ile,]*

Bir himmet **ile** itdi anı ḥāṣıl

Ṣanurdı gören çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 9). [ile,]*

Yā cinn **ile** var mı āṣnālıḳ

Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 25). [ile,]*

Dilden ḳamusın idüp ferāmūş

Oldı mey-i ḥayret **ile** medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 72). [ile,]*

ʿAşḳ **ile** bulur vuṣūl sālik

Anuñla ḳolay olur mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 7). [ile,]*

Cām **ile** baña muʿāvenet ḳıl

İẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 9). [ile,]*

Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn

Biñ cān **ile** oldı zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [ile,]*

Bir vech **ile** ḥiddet oldı ġālib

Cemʿ itdi ehālī-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 41). [ile,]*

Didi ne ʿaceb yemīn virdüñ

Ṣabr **ile** ḳarārımı giderdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 108). [ile,]*

Pervīz görüp o ḫaste-ḥāli

Bu ṭarz **ile** eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 120). [ile,]*

Bu ṭarz **ile** yaʿnī ol nevā-sāz

Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 151). [ile,]*

Yandı cigeri ṭutuşdı cānı

Ṭoldurdı fiġān **ile** cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 46). [ile,]*

Ṭaʿn **ile** idüp ḫiṭāb çerḫe

İtdi böyle ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 47). [ile,]*

Bu yaña o yār-ı nāz-perverd

Ol ʿālem içinde ḥüsn **ile** ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 74). [ile,]*

Ġayretle olur derūnı memlū

Ḫışm **ile** ṭolar o yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 80). [ile,]*

İḫlāṣ **ile** ola müstmendüm

Cān **ile** ḳapumda derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 127). [ile,]*

İḫlāṣ **ile** ola müstmendüm

Cān **ile** ḳapumda derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 128). [ile,]*

Bu emre muḳarrer itdi kārı

Behrām **ile** ide kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 26). [ile,]*

Taʿcīl **ile** irdi ol maḳāma

Didi ki ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 33). [ile,]*

ʿAḳlını başına eylesün cemʿ

Hecr **ile** aḳıtmasun daḫi demʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 36). [ile,]*

Luṭf **ile** dir idi defʿ-i ġam ḳıl

Ḫaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 3). [ile,]*

Güş eyleyicek bu ḥāli Ferhād

Bu vech **ile** nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 16). [ile,]*

Behrām'a yetişdi şāh-ı Pervīz

Şemşīr **ile** kesdi başını tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 22). [ile,]*

Ṭurmış bu yañada zār Şīrīn

Yüz miḥnet **ile** figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 34). [ile,]*

Hem ḳulları cemʿ olup müretteb

İḳbāl **ile** ḳarşu vardılar heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 6). [ile,]*

Hecr **ile** çekerdi gerçi yüz ġam

Bulmışdı velī bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 25). [ile,]*

Bu vech **ile** oldı rāy-ı maʿḳūl

Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 41). [ile,]*

ʿUşşāḳ **ile** her ṭaraf güzeller

Cānib cānib gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 7). [ile,]*

Şevḳ **ile** hemān o yār-ı bī-bāk

ʿAzm eyledi kūhsāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 49). [ile,]*

Bir kūh ki āsmāna beñzer

Ṣan ḳulle-i ḳāf **ile** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 54). [ile,]*

Bir ḥāl **ile** gördi anı Şīrīn

Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 77). [ile,]*

Nāz **ile** sürüp hemān semendin

Ḳarşuladı zār u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 79). [ile,]*

N'oldı ki bu resme zārsın sen

Bu vech **ile** bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 84). [ile,]*

N'oldı saña böyle bī-nevāsın

Ne derd **ile** zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 86). [ile,]*

Gül gibi yañaġı nāzük ü ter

Serv **ile** nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 14). [ile,]*

Bu ḥüsn **ile** ol perīye bu zār

Cān u dil **ile** olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [ile,]*

Derd ü ġam **ile** olur füsürde

ʿAşḳ eyler anı miṣ̲āl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 27). [ile,]*

Ṣıdḳ **ile** olur o yāra ʿāşıḳ

Ammā degül ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 29). [ile,]*

Ol ġayr **ile** ʿişret ü ṣafāda

Keş-me-keş-i miḥnet ü belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 31). [ile,]*

Ol ġayrılar **ile** şād u ḫandān

Bu kākül-i yār **ile** perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 33). [ile,]*

Ol ġayrılar **ile** şād u ḫandān

Bu kākül-i yār **ile** perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 34). [ile,]*

Anuñla ḳılurdı ʿīş ü ʿişret

Aġyār **ile** ḳılmaz oldı ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 66). [ile,]*

Luṭf **ile** naẓar ḳılup o zāra

İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 73). [ile,]*

Ol serv-i semen-ber ü gül-endām

Bu ḥālet **ile** geçürdi eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 108). [ile,]*

Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān

Bu beyt **ile** bu sözi nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 36). [ile,]*

Ol gün bu ṭarīḳ **ile** o ġamnāk

Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [ile,]*

Bir mār lisānı zehr **ile** pür

Yā bir ḫum derd-i ḳahr **ile** pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 69). [ile,]*

Bir mār lisānı zehr **ile** pür

Yā bir ḫum derd-i ḳahr **ile** pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [ile,]*

Bir şekl **ile** ol ḳabīḥ-manẓar

Hem söyler ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 91). [ile,]*

Ẓāhirde ġam **ile** pür-teb ü tāb

Aḳar gözi yaşı ṣanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 93). [ile,]*

Ferhād'a ḫiṭāb idüp hemān-dem

Zehr **ile** dilinden aḳdı yüz sem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 96). [ile,]*

K'ey derd ü belāyıla mükedder

Envāʿ-ı cefālar **ile** mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 98). [ile,]*

Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk

Var ġayr **ile** eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 110). [ile,]*

Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ

Tā baḥr **ile** ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 124). [ile,]*

Geçdi bu zemīn **ile** zamāndan

Göç eyledi kevn **ile** mekāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 147). [ile,]*

Āsāyiş-i ʿömri eylemiş terk

İtmiş ġamuñ **ile** vaʿdesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 16). [ile,]*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād

Sen rifʿat ü ʿizzet **ile** ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 18). [ile,]*

Bir ḥālet **ile** degül ḳarārı

Kim bilmedi ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 31). [ile,]*

İncinme melāmet-i cihāna

Ḳalmaz bu ṭarīḳ **ile** zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 38). [ile,]*

Virdi anı ḳatle şāh destūr

Cellād **ile** geldi zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 10). [ile,]*

Bu ḫışm **ile** ol nigār fi'l-ḥāl

Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 21). [ile,]*

Ey ṣıdḳ **ile** ʿaşḳa cān virenler

Derd ü ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 1). [ile,]*

Yüz luṭf **ile** yaʿnī göñlüñ alsa

Ḳollarını boynuñ üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 19). [ile,]*

Maḳbūl yanında māl ehli

Bir cāhil **ile** kemāl ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 24). [ile,]*

Ḫārāyı ne laʿl **ile** ider farḳ

Teşḫīṣ ḳılur ne pāy **ile** farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 27). [ile,]*

Ḫārāyı ne laʿl **ile** ider farḳ

Teşḫīṣ ḳılur ne pāy **ile** farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 28). [ile,]*

Līkin bu söz **ile** dehr ṭolmış

Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 63). [ile,]*

Bu ḥāl **ile** ol iki semen-ber

ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 107). [ile,]*

Gerçi ki kimin figār idersin

Yüz ḳahr **ile** zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 116). [ile,]*

İʿzāz **ile** virdi şāha mektūb

Mażmūnı bu ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 21). [ile,]*

Gel leşker-i bī-şümār **ile** tīz

Dergāhuma yüz sür it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 23). [ile,]*

İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh

Bir vaż‘ **ile** ki el-‘ıyāẕu bi’llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 4). [ile,]*

Vaṣl **ile** bulur ḥayāt ‘āşıḳ

Vuṣlatdur aña ṭabīb-i ḥāẕıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 21). [ile,]*

Rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz

Bu ṭarz **ile** oldı miḥnet-āmūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 36). [ile,]*

Bir yirde iderdi başḳa ‘işret

Hīç şāh **ile** eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 54). [ile,]*

Bu ḥāl **ile** ol şaḳī-i cān-sūz

Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 109). [ile,]*

Gerdānına urdı Ḫusrev’üñ tīz

Bir ḥālet **ile** uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 112). [ile,]*

Ol ‘ārıż-ı mihr-tābuñ añsam

Ol şīve **ile** ḫiṭābuñ añsam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 42). [ile,]*

Döndi yine çerḫ-i bī-vefāya

Başladı ḫiṭāb **ile** nevāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 2). [ile,]*

Bu ṭarz **ile** nevḥalar ḳıldı

Ol ḥāli cemī‘ ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 29). [ile,]*

Dünyā ola dergehüñde muḥtāc

Hep ola elüñde taḫt **ile** tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 46). [ile,]*

Bu ḳıṣṣayı eyleyen rivāyet

Bu vech **ile** eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 2). [ile,]*

İ‘zāz **ile** ḳaldurup ḫalāyıḳ

Düşdi öñine o yār-ı ṣādıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 19). [ile,]*

Hep naẓm **iledür** ḥayāt bende

Ansuz bulınur mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 67). [iledür, -dür]*

ilet: *Götürmek, ulaştırmak, nakletmek.*

Şīrīn işidince bu kelāmı

Didi **ilet** aña bu peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 86). [ilet,]*

Cehd eyle **ilet** kemāle ʿaşḳı

Tebdīl ḳılma melāle ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 43). [ilet,]*

Meyl itme cihān-ı bī-vefāya

Āḫir **iledür** seni fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 40). [iledür, -ür]*

illā: *Ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun, herhalde, illa ki.*

El-ḥāli o ḥāli eyleme fikr

İllā meger ola bi't-tebeʿ ẕikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 8). [illā,]*

illā: *Bilhassa, hele, özellikle.*

Erbāb-ı kemāle kimse baḳmaz

İllā meger ola ḥāl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 4). [illā,]*

İllā ki hemān ʿināyetüñdür

Ṣāfī kerem ü mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 91). [illā,]*

Aṣlā ne ḳarīn ü yār hem-dem

İllā ki hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 30). [illā,]*

Hīç nesneye baḳmaz oldı miskīn

İllā ki ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 64). [illā,]*

İllā ki o ḫaste-i maḥabbet

Ol ḳalbi şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 11). [illā,]*

illā ki: *-dan/-den başkası.*

Ne yol görinür ü ne ʿalāmet

İllā ki reh-i diyār-ı miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 60). [illā ki,]*

ʿ**ilm:** *Bilgi, bilme.*

Lāyıḳ budur ey resūl-i ekrem
Ol ʿ**ilm** ile ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 100). [ʿilm,]*

iltifātı olınsa: *İltifat edilmek, rağbet görmek, tercih edilmek.*

Fehm eylese yazdığum nikātı
Ḳadrince olınsa iltifātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 36). [iltifātı olınsa, -sa]*

īmān itdi: *İman etmek II İnanmak.*

Şīrūye çün itdi böyle īmān
Kim olma bu işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 3). [īmān itdi, -di]*

īmāna gel: *Müslümanlığı kabul etmek II sonradan bir şeyi kabul edip uymak.*

Īmāna gel itme nā-sezālıḳ
Ben ḫātem-i cümle enbiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 25). [īmāna gel,]*

imtisāl: *Alınan emre boyun eğme.*

Gösterdiler emre **imtiṣāli**
Ḫabs eylediler o ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 31). [imtiṣāli, -i]*

in-: *Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.*

Sürdi anı yidi gün tamāmet
Hīç **inmedi** yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 26). [inmedi, -me, -di]*

ʿ**inād:** *Bir konuda direnme, ayak direme; karşı çıkma, karşı düşünce ileri sürme.*

Terk eyle ʿ**inādı** defʿ-i şer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 55). [ʿinādı, -ı]*

inan-: *Aldanmak, kanmak.*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı sehl ṣanma
Nā-ehl ki diye sehl **inanma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 14). [inanma, -ma]*

Ṣoñra yine ʿādeti cefādur
V'allāhi **inanma** bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 22). [inanma, -ma]*

ʿinān-ı iḫtiyārı elde yoḳ: *Dizgini ve iradesi elde olmamak, iradesini kaybetmiş olmak.*

Yoḳ elde ʿinān-ı iḫtiyārı
Bir ẕerrece ḳalmamış ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 71). [ʿinān-ı iḫtiyārı elde yoḳ,]*

ʿināyet: *Lütuf, ihsan, iyilik.*

Daḫi dilerem ʿ**ināyetüñden**
Luṭf u kerem ü mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 41).*
[ʿināyetüñden, -üñ, -den]

Ümmīd ideler ʿ**ināyetüñden**
İḥsān umalar şefāʿatüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 65). [ʿināyetüñden, -üñ, -den]*

İllā ki hemān ʿ**ināyetüñdür**
Ṣāfī kerem ü mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 91). [ʿināyetüñdür, -üñ, -dür]*

īn-cā: *Burada.*

Īn-cā zi-süḫan varaḳ-neverdem
Ber-ḥamd-i Ḫudāy ḫatm kerdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 19). [īn-cā,]*

incin: *Birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.*

İncinme melāmet-i cihāna
Ḳalmaz bu ṭarīḳ ile zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 37). [incinme, -me]*

incit: *Zarar vermek, acıtmak.*

Ġurbet elemi yol ıżṭırābı
İncitmiş idi o meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 22). [incitmiş, -miş]*

incizāb: *Cazibeye tutulma, ilgi duyma.*

Ol çihre giderdi **incizābı**
Ol māh bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 119). [incizābı, -ı]*

iñen: *Asla, katiyen, hiç.*

Derdiñe **iñen** melūl olma
Ṣabr eyle **iñen** ʿacūl olma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 53). [iñen,]*

Derdiñe **iñen** melūl olma
Ṣabr eyle **iñen** ʿacūl olma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 54). [iñen,]*

inḳıyād: *Itaat, boyun eğme, kendini teslim etme.*

Bilmez ki şehüñ nedür murādı
Tā göstere aña **inḳıyādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 152). [inḳıyādı, -ı]*

Bilmiş ol o maḫzen-i ʿālemem ben
Her kim baña itdi **inḳıyādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 30). [inḳıyādı, -ı]*

inḳıyādı ideydüm: *İtaat etmek, boyun eğmek, kendini teslim etmek.*

Didi ki nedür şehüñ murādı
Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 8). [inḳıyādı ideydüm, -e, -ydi, -m]*

ins: *İnsan, âdem, kişi, halk.*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān
Hīç görmedi **ins** ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [ins,]*

inşā: *Nesir, düz yazı.*

Mūnis baña oldı şiʿr ü **inşā**
El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 65). [inşā,]*

insāf: *Acı, insaf et.*

İnṣāf o ẕāt-ı pāke inṣāf
Kim ümmete ide bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 85). [inṣāf,]*

İnṣāf o ẕāt-ı pāke **inṣāf**
Kim ümmete ide bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 85). [inṣāf,]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend
Olmaya o şehre misl ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 29). [inṣāf,]*

İnṣāf o yār-ı cāna inṣāf
Kim ide ġarībe böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 9). [inṣāf,]*

İnṣāf o yār-ı cāna **inṣāf**
Kim ide ġarībe böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 9). [inṣāf,]*

İnṣāf zihī nigār-ı ṣādıḳ
Kim oldı belā-keşine ʿāṣıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 13). [inṣāf,]*

inṣāf ḳıl: *Hakça davranmak, adâlet göstermek, acıyıp merhamet etmek.*

İnṣāf ḳıl ey ʿadū-yı bed-ḫ∨āh
Siḥr ancaḳ olur tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 5). [inṣāf ḳıl,]*

insān: *Âdem, âdemoğlu, insan, halk, ahâli.*

ʿĀlemleri eyleyüp müzeyyen
İnsān içün itdi anı mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 18). [insān,]*

İnsānuñ işi hemīn ḫaṭādur
Biñ dürlü ʿaẕābuña sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 69). [insānuñ, -uñ]*

intihāb: *Seçme, seçilme.*

Ki ey çerḫ nedür bu **intihābuñ**
Var mı bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 49). [intihābuñ, -uñ]*

ir: *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Fāriġ otururken anda ol pāk
Cibrīl **irişdi** cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 10). [irişdi, -iş, -di]*

Sürʿatle olup o dem revāne
Bir demde **irişdi** āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 36). [irişdi, -iş, -di]*

Pejmürde ḳılup beni beliyyāt
Dāmānuma **irse** dest-i āfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 116). [irse, -se]*

Olsa ġam ile şikeste bālüm
İrse dem-i miḥnet ü melālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 122). [irse, -se]*

Ḳatlanma ḳıyāma gel kerem ḳıl
İr meclis-i şāha defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 88). [ir,]*

Lāl itdi beni ġam-ı zamāne
Feryādum **irişdi** āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 6). [irişdi, -iş, -di]*

Bir peyk gelüp **irişdi** nā-gāh
Didi ki eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 39). [irişdi, -iş, -di]*

Bir merd **irişdi** şūḫ u dil-şād
Taşvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 43). [irişdi, -iş, -di]*

İvmekle melāle **irdiler** hep
Ṣabr ile viṣāle **irdiler** hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 61). [irdiler, -di, -ler]*

Ḫayrān idi ol arada ol māh
Ḫusrev ḥaşemiyle **irdi** nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 24). [irdi, -di]*

Emr eyledi şāh girdi Ferhād
Çaḳ meclis-i şāha **irdi** Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 102). [irdi, -di]*

Gelsün baña ʿarż-ı ṣanʿat itsün

Tā devlete **ire** ḫıdmet itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 88). [ire, -e]*

Āsān ki irişdüre tamāma

Luṭfumla **ire** hezār kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 90). [ire, -e]*

Fi'l-ḥāl ʿazīmet itdi Şābūr

Ferhād **irişdi** şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 92). [irişdi, -iş, -di]*

Çünkim keremüñ durur mülāzım

Maḳṣūdıma **irmek** oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 72). [irmek, -mek]*

Çoḳ emre **ireydi** ibtināsı

Ġāyetde ʿasīr idi bināsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 21). [ireydi, -e, -y, -di]*

Fi'l-ḥāl ḫaber **irişdi** şāha

Aḥvāl dinildi hep o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 11). [irişdi, -iş, -di]*

Saʿy it **iresin** kemāl-i ʿaşḳa

Cānuñ yetişe melāl-i ʿaşḳa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 9). [iresin, -e, -sin]*

Tā ola meṭālibüñ müyesser

Şādīlere **iresin** muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 14). [iresin, -e, -sin]*

Pervīz'e **irüp** peyām-ı şādī

Geldi didiler o nā-murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 115). [irüp, -üp]*

Taʿcīl ile **irdi** ol maḳāma

Didi ki ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 33). [irdi, -di]*

Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār

Kim müjde saña **irişdi** dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 40). [irişdi, -iş, -di]*

Fi'l-ḥāl **irişdi** ol araya

Sürdi yüzini o ḫāk-i pāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 45). [irişdi, -iş, -di]*

Pervīz'e **irişdi** ḳuvvet-i ḳalb

Zāʾil oluban melāmet-i ḳalb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 39). [irişdi, -iş, -di]*

Behrām'a uçurdılar kebūter

Kim ḥāżır ol **irişdi** ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 44). [irişdi, -iş, -di]*

Ḫayretde iken o serv-i āzād

İrişdi hemān ṣadā-yı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 66). [irişdi, -iş, -di]*

Bir nāle **irişdi** bir yañadan

Şād oldı o māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 67). [irişdi, -iş, -di]*

Ṣoldı iki gül gidüp leṭāfet

Ol būy-ı laṭīfe **irdi** āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 116). [irdi, -di]*

Tā kim **iresin** viṣāl-i yāra

Dermān bulasın dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 21). [iresin, -e, -sin]*

Çün vaḳt-i zevāl-i mihr **irişdi**

Gün ʿömri nihāyete yetişdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 61). [irişdi, -iş, -di]*

Ḳalmadı nişāne gitdi āṯār

İrişdi ḫazān bozuldı gülzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 114). [irişdi, -iş, -di]*

Çün didi bu ḥāli şehryāra

Kim mevt **irişdi** ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 16). [irişdi, -iş, -di]*

Emr eyledi şeh **irişdi** cellād

Ḳatl itdi alındı dād-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 23). [irişdi, -iş, -di]*

Pervīz'e **irişdi** çün o nāme

Nādim oldı o vaż'-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 23). [irişdi, -iş, -di]*

Olmışdı ḳadeḥ-miṯāl nergis

Nā-gāh ġarabdan **irdi** cāsūs *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 10). [irdi, -di]*

Şāha didiler idüp zemīn-būs

Kim elçi **irişdi** ey ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 12). [irişdi, -iş, -di]*

İrmekde sipihre nār-ı āhum

Yandurdı beni şerār-ı āhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 47). [irmekde, -mek, -de]*

ir-: *Ulaşmak, nail olmak, ermek.*

İvmekle melāle **irdiler** hep

Ṣabr ile viṣāle **irdiler** hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 62). [irdiler, -di, -ler]*

Bu yaña **irince** şāha nāme
Rāżī olur ol gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 1). [irince, -ince]*

Hīç kimseden **irmemiş** gibi dād
Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 87). [irmemiş, -me, -miş]*

Baña eger **irmez** ise āfāt
Bu ḫıdmete eyleyem mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 97). [irmez, -mez]*

Allāh'dan **irmeyince** iḥsān
ʿĀlemde çekildi niçe ḫüsrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 11). [irmeyince, -me, -y, -ince]*

irgür: *Eriştirmek, ulaştırmak.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān mūyı
Ḫazān **irgürmesün** gülzār-ı ʿömrin nev-bahār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 4). [irgürmesün, -me, -sün]*

Yāra **irgürse** eger cām-ı mey-i vuṣlat ile
Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 3). [irgürse, -se]*

Yaʿnī naẓar-ı ḳabūle **irgür**
Ḫāk-i ḳadem-i resūle **irgür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 47). [irgür,]*

Yaʿnī naẓar-ı ḳabūle **irgür**
Ḫāk-i ḳadem-i resūle **irgür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 48). [irgür,]*

Sāḳī-i ecel ṣunup piyāle
İrgürse sürūrumı melāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 118). [irgürse, -se]*

Bir çāre meded belāda ḳaldum
Dermān **irgür** ʿanāda ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 50). [irgür,]*

Ḫaḳḳ eyleye ḳudretüñ ziyāde
İrgüre seni ḳamu murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 18). [irgüre, -e]*

iriş: *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Yā vuṣlata cānumı **irişdür**
Ol rūḥa revānumı yetişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 101). [irişdür, -dür]*

Cāyiz mi bulışmaḳ ol cevāna
İrişmek o ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 12). [irişmek, -mek]*

Senden **irişür** yine devāsı
Sensin dil ü cānumuñ ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 17). [irişür, -ür]*

Bārūsı **irişmiş** āsmāna
Miṣli daḫi gelmemiş cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 55). [irişmiş, -miş]*

Çün Ḫaḳ'dan **irişmeye** hidāyet
Bulmaz kişi menzil-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 9). [irişmeye, -me, -y, -e]*

Devletde iseñ de olma ḫurrem
Kim ḫor olasın **irişe** bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 10). [irişe, -e]*

iriş-: *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Şol dem ki **irişe** rūz-ı maḥşer
Dervīş ile şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 53). [irişe, -e]*

Nā-geh **irişüp** peyām-ı şādī
Geldi didiler o meh-nihādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 9). [irişüp, -üp]*

Geh faṣl-ı bahār **irişe** ḫoş-dem
Geh ola ḫazānda bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 75). [irişe, -e]*

Ḫālā o zamān **irişmedi** dil
Luṭfuñla ola murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 59). [irişmedi, --me, -di]*

Ol cānibe oldılar revāne
İrişdiler āḫir ol mekāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 76). [irişdiler, -di, -ler]*

İrişmiş idi kenār-ı şehre
Ṣolmışdı o lāle-reng çihre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 19). [irişmiş, -miş]*

Ṭoġrı **irişüp** ol āstāna
Bildürdi özin ḫudāygāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 99). [irişüp, -üp]*

Ger sen idesin naẕar bu zāra
Bī-şek **irişem** viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 62). [irişem, -em]*

Senden **irişürse** ger hidāyet
Şīrīn ide işigümde ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 59). [irişürse, -ür, -se]*

Bir ḥabbe **irişse** devletüñden
Dünyālara virmeyem anı ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 43). [irişse, -se]*

irişdür: *Eriştirmek, ulaştırmak.*

Āsān ki **irişdüre** tamāma
Luṭfumla ire hezār kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 89). [irişdüre, -e]*

irsāl idüp: *Göndermek, yollamak.*

Çün itdi tamām nāmesin şāh
İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 40). [irsāl idüp, -üp]*

irsāl itdi: *Göndermek, yollamak.*

Bu ḫışm ile ol nigār fi'l-ḥāl
Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 22). [irsāl itdi, -di]*

iş: *Amel, eylem, fiil, meşguliyet.*

Ol cürm ü cināyet ehli ümmet
Her **işde** ḳabāḥat ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 58). [işde, -de]*

İnsānuñ **işi** hemīn ḫaṭādur
Biñ dürlü ʿaẕābuña sezādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 69). [işi, -i]*

Şābūr didi ki ey perī-zād

Bir çāre ider bu **işde** üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 50). [işde, -de]*

Yoḳ bende ḳarār u ṣabra ṭāḳat

Çekdürme baña bu **işde** zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 70). [işde, -de]*

Didi bunı ṭut bu **işde** maʿẕūr

Ḫālā bu durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 31). [işde, -de]*

Pervīz didi ki bu ne **işdür**

Ne cünbiş-i bed ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 55). [işdür, -dür]*

Ḳayṣerle hemān-dem itdi el bir

Hīç eylemedi bu **işde** taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 42). [işde, -de]*

Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl

Şāyed olasın bu **işde** ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 74). [işde, -de]*

Ḫārāyı iderdi pāre pāre

İşler olur idi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 94). [işler, -ler]*

Her bār **işi** dürūġ-ı bī-ḥad

Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 73). [işi, -i]*

Kim her **işe** dehr ider mücāzāt

Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 17). [işe, -e]*

Ol başa iletdi **işin** āḫir

Olmadı o kāra kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 41). [işin, -i, -n]*

Āḫir olur erzel-i ṭavāyif

Ḳatlanma bu **işde** ġaflet itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 34). [işde, -de]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān

Kim olma bu **işde** zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [işde, -de]*

ʿīş: *Yaşama; yiyip içme; zevk ve safa.*

Gūş itmezidi naṣīḥat ü pend

İtmişdi ṣafā vü **ʿīşe** sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 68). [ʿīşe, -e]*

ʿĪş eylediler sürūrlarla
Ẕevḳ eylediler ġurūrlarla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 13). [ʿīş,]*

Bu ṭavr ile niçe vaḳt u eyyām
ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 22). [ʿīş,]*

ʿīş eylediler: *Yiyip içip eğlenmek.*

ʿĪş eylediler müreffeḥü'l-bāl
Yüz ṭutdı olara rūy-ı iḳbāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 27). [ʿīş eylediler, -di, -ler]*

ʿīş itmegi: *Yeyip içip eğlenmek.*

Bu ḥāl ile ol iki semen-ber
ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 108). [ʿīş itmegi, -meg, -i]*

ʿīş ü ʿişret: *Yeme içme, içki içme.*

Pervīz ile ḳıldı **ʿīş ü ʿişret**
Ferhād'ı idüp ḳarīn ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 13). [ʿīş ü ʿişret,]*

ʿīş ü ʿişret ḳılurdı: *Ays u işret kılmak, yiyip içip eğlenmek.*

Anuñla ḳılurdı ʿīş ü ʿişret
Aġyār ile ḳılmaz oldı ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 65). [ʿīş ü ʿişret ḳılurdı, -ur, -dı]*

isâbet: *Rast gelme, yerini bulma.*

Yoḳ mı raḥmuñ ḳanı mürüvvet
Olmaz mı tamām bu **işābet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 54). [işābet,]*

işābet itdüñ: *Uygun, yerinde olmak.*

Didüm ki şehā mürüvvet itdüñ
Maʿḳūl didüñ **işābet itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 26). [işābet itdüñ, -düñ]*

isāʾet: *Kötü iş işleme, kötülük etme.*

Elbette **isāʾet** itse nā-merd
Bulur bu cihānda niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 27). [isāʾet,]*

īṣāl itdi: *Ulaştırmak eriştirmek.*

Āgāh idüp o şāhı fi'l-ḥāl
Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 18). [īṣāl itdi, -di]*

işʿāl itdi: *Tutuşturmak, yakmak.*

Pervīz olınca vāḳıf-ı ḥāl
Ġayret odı ḫışmın itdi işʿāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 40). [işʿāl itdi, -di]*

īsār: *Dökmek, serpmek, saçmak.*

Mānende-i ebr olup dürer-bār
Gevherler idem ḳapuña **īs̲ār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 40). [īs̲ār,]*

īsār eyler: *Dökme, saçma, ikram etme.*

Elde ḳalemüm ki ola dürer-bār
Maḫzen maḫzen dür eyler īs̲ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 8). [īs̲ār eyler, -r]*

īsār ider: *Saçmak, dökmek.*

Ḫāmem ki ider cevāhir īs̲ār
Her dürrime olsa bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 29). [īs̲ār ider, -er]*

īsār ideydüm: *Saçmak, dökmek; feda etmek.*

Bi’llāh ger olaydı bir ḫarīdār
Dāmen dāmen ideydüm īs̲ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 10). [īs̲ār ideydüm, -e, -y, -dü, -m]*

<u>īsār itdüm:</u> *Saçmak, dökmek; feda etmek.*

Maḥzen maḥzen dür itdüm īs̲ār
Daḫi niçe dürr ü gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 7). [īs̲ār itdüm, -dü, -m]*

<u>isbāt-ı ḫalā iden:</u> *İs̲bāt-ı ḫalā etmek, yokluğu isbat etmek.*

İs̲bāt-ı ḫalā iden cihānda
S̲ābit ḳılmışdı ol dehānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 83). [is̲bāt-ı ḫalā iden, -en]*

<u>ise:</u> *"-i" ek fiili.*

Var **ise** ḳuṣūrı eyle maʿz̲ūr
Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 67). [ise,]*

Feryād iderin o bāba fi’l-ḥāl
İʿlām iderin ne **ise** aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 22). [ise,]*

Ki iʿlām ide her ne **ise** meʾmūr
Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [ise,]*

<u>ʿīş-i ḥayātı:</u> *Yaşam eğlencesi.*

Ḫurd oldı o ser ṭoḳındı tīşe
Hep ʿ**īş-i ḥayātı** döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 142). [ʿīş-i ḥayātı, -ı]*

<u>işid:</u> *Dinlemek, duymak; haber almak.*

Şīrīn **işidince** bu ḫiṭābı
Virdi bu edā ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 57). [işidince, -ince]*

Şīrīn **işidince** ol peyāmı
Ṭaġıtdı cevābda kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 97). [işidince, -ince]*

işid-: *Duymak, dinlemek.*

Ḫusrev **işidüp** bu güft ü gūyı
Görmek diledi o māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 33). [işidüp, -üp]*

işig: *Eşik II Huzur, makam.*

Ey pādşeh-i bülend-pāye
Ḫalḳ **işigüñe** gelür recāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 34). [işigüñe, -(ü)ñ, -e]*

Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān
Mihr ile meh **işiginde** derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 2). [işiginde, -in, -de]*

Kim anı idüñ ḳapuma daʿvet
İtsün **işigümde** ʿarż-ı şanʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 60). [işigümde, -+ümde]*

İḳlīm-i melāḥat içre sulṭān
Şehler **işiginde** ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 16). [işiginde, -in, -de]*

Senden irişürse ger hidāyet
Şīrīn ide **işigümde** ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 60). [işigümde, -+ümde]*

Şīrīn ḫaylī taʿaccüb itdi
Ferhād'ı **işigine** çaġırtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 14). [işigine, -i, -n, -e]*

Bu cümleden artuḳ ol perīşān
Ola **işigümde** ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 124). [işigümde, -+ümde]*

ʿīsī-i kerīm: *Hz. İsa.*

Mūsī-i Kelīm ḥaḳḳı yā Rab
ʿĪsī-i kerīm ḥaḳḳı yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 30). [ʿīsī-i kerīm,]*

işit: *Dinlemek, duymak; haber almak.*

Pervīz daḫi miṣāl-i Şīrin
Şīrīn'i **işitdi** zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 10). [işitdi, -di]*

Şīrīn **işidince** bu kelāmı
Didi ilet aña bu peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 85). [işidince, -ince]*

Bir nāle **işitdi** bir ṭarafdan
Ṣandı ki var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 71). [işitdi, -di]*

Ḳāṣıd ki **işitdi** bu kelāmı
Fi'l-ḥāl ḫaber virüp selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 89). [işitdi, -di]*

Ferhād **işidince** bu ḫiṭābı
Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 89). [işidince, -ince]*

Ferhād bu ḥāli çün **işitdi**
Dünyāyı yitürdi ʿaḳlı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 129). [işitdi, -di]*

işit-: *Dinlemek, duymak; haber almak.*

Bu ḳavli **işitdi** çünki Şīrīn
Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 61). [işitdi, -di]*

Ferhād **işitdi** bu kelāmı
Güş eyledi cāndan ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 41). [işitdi, -di]*

Bu ṭaʿnı **işitdi** yārdan çün
ʿAzm-i sefer itdi dilden ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 5). [işitdi, -di]*

Kim gördi bu ḥāli kim **işitdi**
Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 7). [işitdi, -di]*

işkāl çekme: *Anlaşılma güçlüğü çekmek.*

Yüz ṭutdı sañа kemāl-i iḳbāl
Ṭut pendimi çekme bunda işkāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 102). [işkāl çekme,]*

işmarla: *Emanet etmek, bırakmak.*

Raḥm itdi uyarmaġa o yārı
Işmarladı Ḫaḳḳ'a ol nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 122). [işmarladı, -dı]*

ʿ**işret:** *İçki içme, eğlenme.*

Bezmin ter ü tāze ḳıl dem-ā-dem
Her gün süre ʿ**işret** ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 82). [ʿişret,]*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim
Ḳıl ʿizz ü saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 79). [ʿişretde, -de]*

ʿİşretler iderdi gūne gūne
Baḳmazdı cefā-yı çerḫ-i dūne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 37). [ʿişretler, -ler]*

Ol ġayr ile ʿ**işret** ü ṣafāda
Keş-me-keş-i miḥnet ü belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 31). [ʿişret,]*

Vuṣlat sebeb-i ġam u belādur
Ẓann itme ki ʿ**işret** ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 26). [ʿişret,]*

Oldı niçe gün bu ḥālet üzre
Geh ʿ**işret** ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 66). [ʿişret,]*

Bir ay müretteb oldı ʿ**işret**
ʿĀlem götüri ġarīḳ-i niʿmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 83). [ʿişret,]*

ʿ**işret eylerler:** *İçki içmek, eğlenmek.*

Eylerler idi hemīşe ʿişret
Yoḳ ẕerrece iḥtimāl-i fürḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 103). [ʿişret eylerler, -r, -ler]*

ʿişret gitdi: *Eğlencenin bitmesi.*

Miḥnet-zede oldı gitdi ʿişret
Her zevḳden eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 27). [ʿişret gitdi, -di]*

ʿişret gitdi: *Eğlencenin bitmesi.*

Miḥnet-zede oldı gitdi ʿişret
Her zevḳden eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 27). [ʿişret gitdi, -di]*

ʿişret ider: *İşret etmek; eğlenme ve içki içme.*

Ol ʿ**işret ider** tamām mesrūr
Bu ġamda ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 35). [ʿişret ider, -er]*

ʿişret iderdi: *İşret etmek; eğlenme ve içki içme.*

Bir yirde iderdi başḳa ʿişret
Hīç şāh ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 53). [ʿişret iderdi, -er, -di]*

ʿişret iderler: *İşret etmek: Eğlenme ve içki içme.*

Ol iki nigār-ı māh-ruḫsār
Taḫt üzre iderler idi ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 4). [ʿişret iderler, -er, -ler]*

ʿişret ideyin: *İçki içme.*

Üç gün ṭutayın ʿazā tamāmet
Andan ideyin senüñle ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 10). [ʿişret ideyin, -e, -yin]*

ʿişret-ābād: *Meyhane, içki içilen yer.*

Ẕevḳ u şādī ʿ**işret-ābādın** yıḳup vīrān idüp
Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [ʿişret-ābādın, -ın]*

ʿişretgeh-i devleti: *Divan, meclis.*

Evreng-i saʿādeti bıraḳmış
ʿİşretgeh-i devleti bıraḳmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 12). [ʿişretgeh-i devleti, -i]*

issi: *Sahip, malik.*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan Ḫudā'dan
Luṭf u kerem **issi** pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 82). [issi,]*

iste: *(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Süd **istedügümce** ben muḳarrer
Olsa bu ṭarīḳ ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 137). [istedügümce, -düg, -üm, -ce]*

Çerḫ itdi beni zebūn u bīmār
Cān **istedi** mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 34). [istedi, -di]*

Al destüñe tīġ-ı ābdārı
İsterseñ eger vişāl-i yārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 96). [isterseñ, -r, -se, -ñ]*

isteyü geldi: *İsteyegelmek.*

Dil-ḫastesinüñ olup ṭabībi
Yār **isteyü geldi** ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 60). [isteyü geldi, -di]*

<u>iştiġāl:</u> *(Bir işle) Uğraşma, meşgul olma.*

Ne güne geçer cihānda ḥālüñ
Hīç nesneye var mı **iştiġālüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 136). [iştiġālüñ, -üñ]*

<u>iştirāk:</u> *Ortaklık, ortak olma.*

Gösterdi żiyāʾ-ı tābnākin
Añlatdı güneşle **iştirākin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 12). [iştirākin, -in]*

<u>iştiyāḳ:</u> *Şiddetli arzu, özlem.*

Fānīye nedür bu meyl-i bāḳī
Terk eyle meded bu **iştiyāḳı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 12). [iştiyāḳı, -ı]*

<u>ʿişyān:</u> *Emre uymama, itaat etmeme, itaatsizlik etme, başkaldırma.*

Mesrūr kimi kimisi giryān
Ẓāhir ol ṭāʿat ile ʿ**işyān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 64). [ʿişyān,]*

<u>it-:</u> *"Etmek, eylemek, yapmak " anlamında kullanılan yardımcı fiildir.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i şıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār **itsün** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [itsün, -sün]*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān mūyı
Ḫazān irgürmesün gülzār-ı ʿömrin nev-bahār **itsün** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 4). [itsün, -sün]*

Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
O da ẕevḳ **itdi** zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 4). [itdi, -di]*

Bir nefes dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān **itmez**
Hecr-i dildār ile ekṣer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 1). [itmez, -mez]*

Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet **itmezsem** eger
Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [itmezsem, -mez, -se, -m]*

Ol perī-rūyı gözümden **itdi** pinhān rūzgār
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 3). [itdi, --di, -]*

Ey cümle cihānı var **iden** Ḫaḳ
Ṣunʿı özine şiʿār **iden** Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 19). [iden, -en]*

Virdi bu cihāna zīb ü zīver
Āyīne-i mihri **itdi** enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 16). [itdi, -di]*

ʿĀlemleri eyleyüp müzeyyen
İnsān içün **itdi** anı mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 18). [itdi, -di]*

Çekdüm bu cihānda niçe ḫüsrān
Yarın beni bārī **itme** giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 32). [itme, -me]*

Dünyāda ḥużūr görmedüm çün
İtme beni bī-ḥużūr ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 34). [itme, -me]*

Yā Rab meded **it** ki derdmendem
Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 1). [it,]*

Luṭfuñdan ümīd-i şefḳat **itdüm**
ʿArż-ı elem ü melālet **itdüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 17). [itdüm, --dü, -]*

Luṭfuñdan ümīd-i şefḳat **itdüm**
ʿArż-ı elem ü melālet **itdüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 18). [itdüm, --dü, -]*

Taḥsīn o z̲āt-ı pāke taḥsīn

Kim **itdi** anı zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 26). [itdi, -di]*

Çoḳ luṭf taṣavvur **itdiler** çün

Sen daḫi mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 101). [itdiler, -di, -ler]*

Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ **itdi**

Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ **itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 79). [itdi, -di]*

Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ **itdi**

Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ **itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 80). [itdi, -di]*

İḥsānuma **itdüm** anı maẕhar

Kimdür ki ola aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 23). [itdüm, --dü, -]*

İtdüm ben aña kemāl-i iʿzāz

Kimde ola anda olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 25). [itdüm, --dü, -]*

Ey Āz̲erī-i mükedderü'l-ḥāl

Aṣḥāba s̲enā ḳıl **itme** ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 2). [itme, -me]*

Artuḳlıġı **itdügüñ** cefālar

Eksükligi zār u mużṭar eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 33). [itdügüñ, -düg, -üñ]*

İtdükce bu bendeñe cefālar

Düşmen sevinüp ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 37). [itdükce, -dük, -ce]*

Ammā ki be-muḳteżā-yı taḳdīr

Āḫir o maḥabbet **itdi** teʾs̲īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 12). [itdi, --di, -]*

İdüp dil-i mübtelāyı maġrūr

Ṣoñra elemüñle **itme** mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 18). [itme, -me]*

Yā Rab der-i devletin güşād **it**

Menzilüñe cümleyi ʿibād **it** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 77). [it,]*

Yā Rab der-i devletin güşād **it**

Menzilüñe cümleyi ʿibād **it** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 78). [it,]*

Bu nevʿ ile oldı meclis-ārā

Bu ṭarz ile **itdi** ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 8). [itdi, -di]*

Ġam itdi füsürde cism-i zārum

İt bāde-i nābı ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 8). [it,]*

Ġam **itdi** füsürde cism-i zārum

İt bāde-i nābı ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 7). [itdi, -di]*

Kim cismine ṣıġmaz oldı cānı

Ḳalbini pür **itdi** ṣādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 4). [itdi, -di]*

Şevḳ **itdi** anuñ cevānibin pür

Bu ḥālete eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 5). [itdi, -di]*

Bu nevʿ ile çoḳ duʿālar **itdi**

Yüz yire ḳodı ṣenālar **itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 22). [itdi, -di]*

Bend-i ġamına cihān giriftār

Çoḳ ehl-i vaḳārı **itdi** bī-ʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 92). [itdi, -di]*

Bu vech ile vaʿde **itdi** Şābūr

Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 29). [itdi, -di]*

Ey ʿaşḳa heves iden belā-keş

İtme yirüñi maḳām-ı āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 112). [itme, -me]*

İt bāde-i ḫoş-güvārı hem-dem

Virsün baña luṭfuñ özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 7). [it,]*

Bir vech ile **itdiler** teʿānuḳ

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 47). [itdiler, -di, -ler]*

Āvāzeye **itdi** çeng āvāz

Başladı nevāya her perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 15). [itdi, -di]*

Aḳup gele ḥavża ola dāḫil

Maḳṣūdı **idevüz** anuñla ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 60). [idevüz, -evüz]*

Taḥṣīl **idince** çekdi çoḳ derd

Āḫir anı ḥāṣıl itdi ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 27). [idince, -ince]*

Ferhād'a teveccüh eyledi şāh
Maḳṣūddan **itdi** anı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 114). [itdi, -di]*

Ammā ne disün ne ḥāl **itsün**
Ne gūne maḳāli ḳāl **itsün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 148). [itsün, -sün]*

Beẕl eyledi emr-i şāha mechūd
Biñ cān u dil ile **itdi** maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [itdi, -di]*

Aldı ele tīşe cüst ü çālāk
Ṭaş yaṣdanup **itdi** bisterin ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 6). [itdi, -di]*

Hīç var mı maḥabbete muʿādil
Ki **itmeye** seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 4). [itmeye, --me, --(y)e]*

Tedbīri bu resme **itdiler** bir
Tā ola o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 171). [itdiler, -di, -ler]*

Ḫusrev gördi ki ol belā-keş
Hīç **itmedi** ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 154). [itmedi, --me, --di]*

Luṭfa beni maẓhar **itmez** olduñ
Baḫşāyiş-i sāġar **itmez** olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 3). [itmez, -mez]*

Varup bu ṭarīḳdan kesüp rāh
İtsün baña bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 54). [itsün, -sün]*

Çoḳ mihr ü vefālar **itdi** ol gün
Çoḳ luṭf u ʿaṭālar **itdi** ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [itdi, -di]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi
Gör aña felek ne ḥālet **itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 118). [itdi, -di]*

Ammā kimini idüp feraḥnāk
Ḫāk olsa yiri **idersin** eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 118). [idersin, -er, -sin]*

İt pīşeñi ṣıdḳ-ı ḫālişāne
Tā kim ire pāyuñ āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 47). [it,]*

Īmāna gel **itme** nā-sezālıḳ

Ben ḫātem-i cümle enbiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 25). [itme, -me]*

İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh

Bir vaż‘ ile ki el-‘ıyāẕu bi’llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 3). [itdi, -di]*

Dünyāyıla **itme** iḫtilāṭum

Senden ola hep ġam u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 19). [itme, -me]*

Şāh **itdiler** ol belā-yı cānı

Yıḳdılar anuñla ḫānedānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 37). [itdiler, -di, -ler]*

Ḫancer var idi yanında pinhān

Fi’l-ḥāl çıḳardı **itdi** ‘uryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 34). [itdi, -di]*

Bu ḥāli görince cümle a‘yān

Gözyaşların **itdiler** firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 42). [itdiler, -di, -ler]*

Gencīne-güşālıḳ **itdügüm** dem

Ṭālib ola ger cemī‘ ‘ālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 31). [itdügüm, -düg, -üm]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ **itme** yā Rab

Ṭa‘n oḳına lāyıḳ **itme** yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 9). [itme, -me]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ **itme** yā Rab

Ṭa‘n oḳına lāyıḳ **itme** yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 10). [itme, -me]*

it: *"Etmek, eylemek, yapmak " anlamında kullanılan yardımcı fiildir.*

N’eyledüñ ḫāṭır-ı ġamgīnümi bīmār **itdüñ**

Beni zencīr-i ġam-ı ‘aşḳa giriftār **itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 1). [itdüñ, -dü, -ñ]*

Ol mihre bu ẕerreyi ḳarīn **it**

Bir ḫāne içinde hem-nişīn **it** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 39). [it,]*

Ol mihre bu ẕerreyi ḳarīn **it**

Bir ḫāne içinde hem-nişīn **it** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 40). [it,]*

Müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm ü ʿişyān

Her **itdügi** fiʿlden peşīmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 70). [itdügi, -dü, -gi]*

Didüm ki şehā mürüvvet **itdüñ**

Maʿḳūl didüñ işābet **itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 25). [itdüñ, -dü, -ñ]*

Baḥr-i kefi ḫalḳa **itse** iʿṭā

Āb eylese zehresini deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 3). [itse, -se]*

ʿAṣruñda ʿulūma var raġbet

İtdüñ fużalāya çoḳ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 44). [itdüñ, -dü, -ñ]*

Selmān u Ẓahīr ü Fāryābī

İtmezdi sözümden ictinābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 20). [itmezdi, -mez, -di]*

Her vaḳt ki **itse** meclis-i cemʿ

Ol bezme olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 95). [itse, -se]*

Naḳş **itdüre** ṣūret ü cemālin

Defʿ ide anuñla cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 63). [itdüre, -dür, -e]*

İtmişdi o meh meger ki tedbīr

Tā eyleye gün yüzini taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 61). [itmişdi, -miş, -di]*

Bu nevʿ ile çoḳ duʿālar **itdi**

Yüz yire ḳodı s̲enālar **itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 21). [itdi, -di]*

İtmiş o diyārı pāy-ı taḫtı

Açılmış anuñla rūy-ı baḫtı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 43). [itmiş, -miş]*

Gīsūların **itse** ʿarbede-sāz

Sevdāsı olur dimāġa dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 71). [itse, -se]*

Gūş itmezidi naṣīḥat ü pend

İtmişdi ṣafā vü ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 68). [itmişdi, -mişdi]*

Esbāb-ı sefer tedārük **itdi**

Ālāt-ı neşāṭı hep ṭaġıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 13). [itdi, -di]*

Lāzım degül **itmek** anı taḥrīr

Kim eylediler ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 3). [itmek, -mek]*

Şād oldı o gül-ruḫ u gül-endām

Bu niyyete **itdi** dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 64). [itdi, -di]*

Terġībler **itdi** derdmende

Uġratdı bunuñla niçe bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 95). [itdi, -di]*

İtsek bu revişde ḥüsn-i tedbīr

Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa ḫānuma şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 47). [itsek, -se, -k]*

Çerḫ **itdi** beni zebūn u bīmār

Cān istedi mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 33). [itdi, -di]*

Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh

Dāyim **ide** ʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 40). [ide, -e]*

Sen siḥr mi eyledüñ ya efsūn

İtdüñ mi ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 24). [itdüñ, -dü, -ñ]*

Terk **itdüre** cümle mā-sivāyı

Şāyed düşe bulasın Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 5). [itdüre, -dür, -e]*

Ġam-ḫ∨ārumduñ ferāġat **itdüñ**

İḥsānı ḳoduñ denāʾet **itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 6). [itdüñ, -düñ]*

Emr eyledi ḳullarına fi'l-ḥāl

Kim ḳurtaruñ anı **itmeñ** ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 6). [itmeñ, -me, -ñ]*

Ol **itdügi** ṭaʿneden peşīmān

Şeb-tābe-seḥer iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 35). [itdügi, -dü, -gi]*

Ḫūrī gibi cismi nāzük-endām
İtmezdi yüzin gören dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 12). [itmezdi, -mez, -di]*

Pervīz'üñ özi göyindi ġāyet
İtdügine eyledi nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 18). [itdügine, -düg, -i, -n, -e]*

Elbette isāʾet **itse** nā-merd
Bulur bu cihānda niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 27). [itse, -se]*

Bilmiş ol o maḫzen-i ʿālemem ben
Her kim baña **itdi** inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 30). [itdi, -di]*

Sen ol ḳamu ġuṣṣada penāhum
Nā-dānları **itme** destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 24). [itme, -me]*

iʿṭā: *Verme, verilme.*

Baḥr-i kefi ḫalḳa itse **iʿṭā**
Āb eylese zehresini deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 3). [iʿṭā,]*

iʿṭā iderdi: *Vermek.*

Gerçi niçe māl iderdi iʿṭā
Yoḳ idi ḫulūṣ-ı ḳalbi ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 45). [iʿṭā iderdi, -er, -di]*

itāʿat: *Söz dinleme, emirlere uyma.*

Yā çoḳdur **iṭāʿat** u namāzum
Bī-ḥadd ü nihāyedür niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 87). [iṭāʿat,]*

ʿitāb: *Azarlama, paylama.*

Gāh eyleridi ʿ**itāb** çerḫe
Ḫüzn ü ġam ile ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 75). [ʿitāb,]*

Bir māh-liḳāya ʿāşıḳ oldum
Ḫalḳ içre ʿ**itāba** lāyıḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 40). [ʿitāba, -a]*

ʿitāb itdi: *Azarlamak.*

Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb çerḫe
İtdi böyle ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 48). [ʿitāb itdi, -di]*

ʿitāb itdi: *Azarlamak.*

Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb çerḫe
İtdi böyle ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 48). [ʿitāb itdi, -di]*

ʿitāb itdi: *Azarlamak.*

Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb çerḫe
İtdi böyle ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 48). [ʿitāb itdi, -di]*

iʿtibār: *Saygı görme, saygınlık, prestij.*

Var ehl-i kemāle **iʿtibāruñ**
İḥsān u mürüvvet oldı kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 45). [iʿtibāruñ, -uñ]*

Şābūr görüp ol **iʿtibārı**
Ḳalbinde meserret oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 27). [iʿtibārı,]*

Başa iledüp cemīʿ kārı
Bulmışdı o yirde **iʿtibārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 38). [iʿtibārı,]*

Terk eyledi mesken ü diyārın
Çaldı yire neng ü **iʿtibārın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 58). [iʿtibārın, -ın]*

Ḫalḳ içre eger vaḳārum olsa
Bir ẕerrece **iʿtibārum** olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 12). [iʿtibārum, -um]*

iʿtiḳād ḳıldı: *İnanma, gönülden tasdik ederek inanma.*

Her kim saña iʿtimād ḳıldı
İḥsānuña **iʿtiḳād ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 74). [iʿtiḳād ḳıldı, -dı]*

<u>iʿtimād:</u> *Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.*

Aʿmālüme yoḳdur **iʿtimādum**
Senden şefḳat durur murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 47). [iʿtimādum, -um]*

Māline iderdi **iʿtimādı**
Bulmazsa ʿaceb degül murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 49). [iʿtimādı, -ı]*

Ḫaḳ ḥażretine ḳıl **iʿtimāduñ**
Tā ḥāṣıl ola hemīn murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 55). [iʿtimāduñ, -uñ]*

Çün luṭfuña vardur **iʿtimādum**
Bulsam n'ola maṭlab u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 69). [iʿtimādum, -um]*

Senden dün ü gün budur murādum
ʿĀlemde sañadur **iʿtimādum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 26). [iʿtimādum, -um]*

<u>iʿtimād ḳıldı:</u> *Güvenmek, inanmak.*

Her kim saña **iʿtimād ḳıldı**
İḥsānuña iʿtiḳād ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 73). [iʿtimād ḳıldı, -dı]*

<u>iṭlāḳ idüp:</u> *Salıvermek, serbest bırakmak.*

ʿAzm eylediler o demde ḫuddām
Iṭlāḳ idüp itdiler çoḳ ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 10). [iṭlāḳ idüp, -üp]*

<u>itmām:</u> *Tamamlama.*

Cibrīl didi çü bu kelāmı
İtmāma yetürdi ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 30). [itmāma, -a]*

Virdükde sen aña zīb **itmām**
Ben saña virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 49). [itmām,]*

İtmāma yetür bu ḫoş kelāmı
Ḫoş vech ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 69). [itmāma, -a]*

itmām buldı: *Tamamlanmak.*

Bī-lafẓ u ḥurūf u ṣavt u iʿcām
Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 48). [itmām buldı,]*

Bir vech ile itdi aña iḳdām
Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 8). [itmām buldı, -dı]*

itmām eyleye: *Tamamlamak.*

Ol pīşeyi itdi bir bir iʿlām
Tā eyleye ʿan-ḳarīb itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 82). [itmām eyleye, -y, -e]*

itmām itmiş: *Tamamlamak.*

İtmiş sebaḳ-ı cefāyı itmām
Şīrūye ḳomış felek aña nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 49). [itmām itmiş, -miş]*

iv: *Acele etmek.*

İvmekle melāle irdiler hep
Ṣabr ile viṣāle irdiler hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 61). [ivmekle, -mek, -le]*

ʿizār-ı bī-misāle: *Eşsiz, benzersiz yanak.*

Ḫusrev naẓar itdi ol cemāle
Baḳdı o **ʿiẕār-ı bī-miṣāle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 34). [ʿiẕār-ı bī-miṣāle, -e]*

iʿzāz: *Ağırlama, ikram etme, saygı gösterme.*

İʿzāz ile virdi şāha mektūb
Mażmūnı bu ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 21). [iʿzāz,]*

İʿzāz ile ḳaldurup ḫalāyıḳ
Düşdi öñine o yār-ı ṣādıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 19). [iʿzāz,]*

iʿzāz itse: *Hürmet etmek, ağırlamak.*

Bir ẕerrece itse ḫalḳ iʿzāz
Çaḳ ḫamseye eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 21). [iʿzāz itse, -se]*

izhār: *Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.*

Alsa ele ḫāme-i dürer-bār
Çoḳ ṭarz-ı ġarīb ider **iẓhār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 48). [iẓhār,]*

Terk itdi ḥicābı açdı rūyın
İẓhāra getürdi şevḳ būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 100). [iẓhāra, -a]*

Az ḳaldı ki çāk idüp ḳabāyı
İẓhār ide ḫalḳa mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 110). [iẓhār,]*

İẓhārını bildi ʿayn-ı nekbet
Ser-menzile döndi pür-melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 75). [iẓhārını, -ı, -(n)ı]*

izhār idesin: *Meydana çıkarmak.*

Bir ẕerrece itmeyüp riʿāyet
İẓhār idesin aña mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 116). [iẓhār idesin, -e, -sin]*

<u>iẓhār it:</u> *Göstermek, açığa vurmak.*

İt baña o rūḥ-ı pāki iẓhār
Şād olsun anuñla ḫāṭır-ı zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 39). [iẓhār it,]*

<u>iẓhār itdi:</u> *Göstermek, açığa vurmak.*

Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār
Aldı ele ʿizzet ile ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 139). [iẓhār itdi, -di]*

<u>iẓhār itdüm:</u> *Göstermek, açığa vurmak.*

Alup ele ḫāme-i güher-bār
Gün gibi cemālin itdüm iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 30). [iẓhār itdüm, -dü, -m]*

<u>iẓhār ḳıldı:</u> *Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.*

Geh lāleye itdi ʿarż-ı dīdār
Geh sünbüle ḳıldı zülfin iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 40). [iẓhār ḳıldı, -dı]*

<u>iẓhār ḳılurdı:</u> *Açığa çıkarmak.*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār
Hep anı ḳabūl iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 51). [iẓhār ḳılurdı, -ur, -dı]*

<u>iẓhār olındı:</u> *Ortaya çıkmak, görünmek, âşikar olmak.*

Pervīz'i idüp o dem ḫaberdār
Ol kār-ı ḫafī olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 38). [iẓhār olındı, -ın, -dı]*

<u>iẓhār-ı beşāret itdi:</u> *Müjde vermek.*

Yaʿnī ẓulümāta düşdi ḫurşīd
İẓhār-ı beşāret itdi Nāhīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 8). [iẓhār-ı beşāret itdi, -di]*

<u>iẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi:</u> *Sevgi göstermek.*

Didi seni şāh daʿvet itdi
İẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 92). [iẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi, -di]*

<u>iẓhār-ı ġam u melāle:</u> *Üzüntü ve hüzün gösterme.*

Dergāhuña ʿarż-ı ḥāle geldüm
İẓhār-ı ġam u melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 16). [iẓhār-ı ġam u melāle, -e]*

<u>iẓhār-ı ḫulūṣ:</u> *Gönül temizliğinin gösterilmesi.*

Eylerler idi benümle ülfet
İẓhār-ı ḫulūṣ ile maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 24). [iẓhār-ı ḫulūṣ,]*

<u>iẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl:</u> *Yetkin bir merhamet göstermek.*

Cām ile baña muʿāvenet ḳıl
İẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 10). [iẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl,]*

<u>iẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi:</u> *Olgun bir şefkat göstermek.*

Pervīz aña çoḳ riʿāyet itdi
İẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 80). [iẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi, -di]*

<u>iẓhār-ı maḥabbet eylemişdür:</u> *Aşkını gösterme, açığa vurma.*

Sulṭān seni daʿvet eylemişdür
İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 84). [iẓhār-ı maḥabbet eylemişdür, -miş, -dür]*

<u>iẓhār-ı maḥabbet eylemişdür:</u> *Sevgi göstermek.*

Ḫusrev seni daʿvet eylemişdür
İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 62). [iẓhār-ı maḥabbet eylemişdür, -miş, -dür]*

<u>ʿizz:</u> *Değer, kıymet, güçlülük, ululuk.*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim
Ḳıl ʿ**izz** ü saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 80). [ʿizz,]*

Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa
Dāyim bula cānı ʿ**izz** ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 78). [ʿizz,]*

Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh
Dāyim ide ʿ**izz** ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 40). [ʿizz,]*

<u>ʿizz ü cāhum:</u> *Makam ve mevki.*

Ḳabr olsa benüm ḳarārgāhum
Ġāyet buluban bu ʿ**izz ü cāhum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 120). [ʿizz ü cāhum, -um]*

<u>ʿizzet:</u> *Büyüklük, yücelik ve ululuk.*

Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār
Aldı ele ʿ**izzet** ile ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 140). [ʿizzet,]*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād
Sen rifʿat ü ʿ**izzet** ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 18). [ʿizzet,]*

ʿizzeti'yçün: *Büyüklüğü için.*

Aṣḥāb-ı güzīn ḥürmeti'yçün
Erbāb-ı yaḳīn ʿ**izzeti'yçün** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 34). [ʿizzeti'yçün,]*

ḳabā: *Elbise, kıyafet.*

Az ḳaldı ki çāk idüp **ḳabāyı**
İẓhār ide ḫalḳa mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 109). [ḳabāyı, -y, -ı]*

ḳabāhat: *Suç, kusur.*

Ol cürm ü cināyet ehli ümmet
Her işde **ḳabāḥat** ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 58). [ḳabāḥat,]*

Nādim olup ol **ḳabāḥatine**
Raḥm itdi anuñ bu ḥāletine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 3). [ḳabāḥatine, -i, -n, -e]*

ḳabāḥat itme: *Suç, kusur işlemek.*

Dergāhuma gel **ḳabāḥat itme**
Ben server-i ḫayl-i aṣfiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 35). [ḳabāḥat itme, -me]*

ḳabā-yı zindegānī: *Canlılık, hayat elbisesi.*

Alup ele tīġ-ı cān-sitānı
Çāk oldı **ḳabā-yı zindegānī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 14). [ḳabā-yı zindegānī,]*

ḳabāyıḥ: *Kabahatler, kusurlar.*

Her bār işi dürūġ-ı bī-ḥad
Ser-cümle **ḳabāyıḥına** yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 74). [ḳabāyıḥına, -ı, -, -a]*

ḳabīḥ-fıṭraṭ: *Çirkin yaratılışlı.*

Ol bī-edeb ü **ḳabīḥ-fıṭraṭ**
Ol mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 1). [ḳabīḥ-fıṭraṭ,]*

ḳabīḥ-manẓar: *Çirkin görünüşlü.*

Bir şekl ile ol **ḳabīḥ-manẓar**
Hem söyler ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 91). [ḳabīḥ-manẓar,]*

ḳabr: *Kabir, mezar.*

Ḳabr olsa benüm ḳarārgāhum
Ġāyet buluban bu ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 119). [ḳabr,]*

Ayrılmadılar biri birinden
Tā anlara **ḳabr** olınca mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 112). [ḳabr,]*

Şimden girü **ḳabrdür** mesīrüm
Çün andadur ol meh-i münīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 25). [ḳabrdür, -dür]*

Yanınca gidüp nizār u giryān
Tā **ḳabre** varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 24). [ḳabre, -e]*

Çün koydılar ol nigārı **ḳabre**
Ḳalmadı o dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 25). [ḳabre, -e]*

Baş ḳaldura **ḳabrden** Niẓāmī
Müştāḳ ola cürʿasına Cāmī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 25). [ḳabrden, -den]*

ḳabre gir-: *Mezara girmek, ölmek.*

Şīrūye virince aña destūr
Girdi ḳabre o zār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 32). [ḳabre girdi, -di]*

ḳabūl: *Bir şeye razı olma.*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār
Hep anı **ḳabūl** iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 52). [ḳabūl,]*

ḳabūl bulmaz: *Onaylanmak.*

Bulmaz mı ḳabūl devletüñ hīç
Elden çıḳar mı rifʿatüñ hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 109). [ḳabūl bulmaz, -maz]*

ḳabūl olur: *Kabul edilmek, onaylanmak.*

Fi'l-ḥāl **ḳabūl olur** münācāt
Hep yirine geldi cümle ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 57). [ḳabūl olur, -ur]*

ḳaç: *(Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

Cūş eylese leşkeri çü deryā
Fersaḫ fersaḫ **ḳaçardı** aʿdā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 12). [ḳaçardı, -ar, -dı]*

ḳaç: *Çekinmek, uzak durmak.*

Ḳaçmam saña cān olur teslīm
ʿUşşāḳ olur mı ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 23). [ḳaçmam, -ma, -m]*

ḳadar: *"Derecesinde, ölçüsünde, gibi" anlamlarına gelen edat.*

Beñzemez ẕerre **ḳadar** anlara ḫūbān-ı cihan
Eylemiş her birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 3). [ḳadar,]*

Gerçi ki günāh bende çoḳdur
Bir ẕerre **ḳadar** sevāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 36). [ḳadar,]*

ʿAdliyle çıḳarmış ol **ḳadar** ad
Dillerde güm oldı nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 47). [ḳadar,]*

Olduḳça ziyāde ḫalḳ ḫandān
Biñ ol **ḳadar** ol olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 20). [ḳadar,]*

Ṭolmış içi ṭaşı seng-i ḫārā
Yoḳ ẕerre **ḳadar** ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 58). [ḳadar,]*

Yüz gevherüm ammā raġbetüm yoḳ
Bir ḫāk **ḳadar** riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 20). [ḳadar,]*

ḳadd: *Boy, boy bos, endam.*

Kiminüñ laʿl-i lebi ġonce-i gülzār-ı İrem
Kiminüñ **ḳaddi** nihāli çemen-i bāġ-ı bihişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 2). [ḳaddi, -i]*

Ṭūbī gibi **ḳaddi** ḫūb-reftār
Ṭūtī gibi laʿli şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 59). [ḳaddi, -i]*

ḳadeḫ-misāl: *Kadeh gibi.*

Olmışdı **ḳadeḫ-miṣāl** nergis
Nā-gāh ġarabdan irdi cāsūs *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 9). [ḳadeḫ-miṣāl,]*

ḳadem: *Ayak.*

Hürmüz yirine geçüp oturdı
Şehler **ḳademine** yüz ururdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 14). [ḳademine, -i, -n, -e]*

ḳadīm: *Başlangıcı olmayan, eski.*

Ol ḥayy ü **ḳadīm** olan Ḫudā'dan
Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 81). [ḳadīm,]*

Çeşminden aḳıtdı niçe deryā
Didi ki eyā **ḳadīm** ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 46). [ḳadīm,]*

ḳādir: *Bir işe gücü yeten, o işi yapacak güç ve bilgiye sahip olan.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma **ḳādirem** ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 26). [ḳādirem, -em]*

Rāyāt-ı şehen-şehīye **ḳādir**
Sulṭānlar içre miṣli nādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 15). [ḳādir,]*

Dir aña baḳan zihī muṣavvir
Kim yazmaġa cānı ola **ḳādir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 120). [ḳādir,]*

Ol vāḳıf-ı cümle-i żamāyir
Tebdīl-i ḳażāsı dehre **ḳādir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 6). [ḳādir,]*

ḳādir olmadı: *Gücü yetmek, muktedir olmak.*

Ol başa iletdi işin āḫir
Olmadı o kāra kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 42). [ḳādir olmadı, -ma, -dı]*

ḳadr: *Değer, itibar, haysiyet.*

Bu **ḳadr** yete aña müʾebbed
Kim olmışam ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 95). [ḳadr,]*

Gevherlerimüñ bilinse **ḳadri**
Her pāyede ʿarż olınsa ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 29). [ḳadri, -i]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ miṣāli
Ḳadrince var idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 10). [ḳadrince, -ince]*

Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh
Dāyim ide ʿizz ü **ḳadrüñ** Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 40). [ḳadrüñ, -üñ]*

Fehm eylese yazdıġum nikātı
Ḳadrince olınsa iltifātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 36). [ḳadrince, -ince, -]*

ḳafā: *Baş, kafa.*

Āḫir irişüp ecel **ḳafāya**
Ṣaldı anı kişver-i fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 7). [ḳafāya, -y, -a]*

kāfir: *Allah'a inanmayan, Müslüman olmayan.*

Ol ṣūrete her kim olsa nāẓır
Dīnin unudup olurdı **kāfir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 132). [kāfir,]*

kāġıd: *Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.*

Gitdükce olurdı şevḳ zāyid
Yetmezdi cihān olaydı **kāġıd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 40). [kāġıd,]*

ḳahr: *Derin üzüntü veya acı, sıkıntı.*

Gerçi ki kimin figār idersin
Yüz **ḳahr** ile zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 116). [ḳahr,]*

ķahramān: *Yiğit, cesur kimse.*

Fermān-beri oldı pehlevānlar
Olmışdı zebūnı **ķahramānlar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 28). [ķahramānlar, -lar]*

kākül: *Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.*

Kākülleri sünbül-i perīşān
Ḳāmetleri servdür ḫırāmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 29). [kākülleri, -ler, -i]*

Bir misk idi **kāküli** muṭarrā
Ḫoş-bū idi zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 15). [kāküli, -i]*

kākül-i ʿanberīn: *Amber kokulu kākül.*

Ol ebrū-yı nāzenīn nice oldı
Ol **kākül-i ʿanberīn** nice oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 40). [kākül-i ʿanberīn,]*

kākül-i nigārı: *Put gibi güzel sevgilinin saç perçemi.*

Zencīre uruñ o bī-ķarārı
Tā unuda **kākül-i nigārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 168). [kākül-i nigārı, -ı]*

kākül-i yār: *Sevgilinin saçı.*

Ol ġayrılar ile şād u ḫandān
Bu **kākül-i yār** ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 34). [kākül-i yār,]*

kal: *Bulunmak, geriye kalmak.*

Şükr eyle Ḫudā'ya olma pür-ġam
Defʿ eyle dilüñde **ḳalmasun** hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 34). [ḳalmasun, -ma, -sun]*

Ferhād öle **ḳalmaya** raḳībi
ʿĀrī ide cümleden ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 13). [ḳalmaya, -ma, -ya]*

ḳal: *Bir durumun içinde olmak, bulunmak.*

Yārumdan olup ḳarīb iken dūr
Ḳaldum elem ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 4). [ḳaldum, -du, -m]*

Her dem **ḳala** ḫāk içinde bed-ḫᵛāh
Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 95). [ḳala, -a]*

Ḳalmadı ḳarār u ṣabrı āḫir
ʿAzm eyledi olmaġa müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 11). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü cevrüñ
Bu ḥāl üzre **ḳalur** mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 68). [ḳalur, -ur]*

Ḳalduḳca o ẓulmet-i belāda
Sen ol dem-i ʿişret ü ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 19). [ḳalduḳca, -duḳca]*

ḳal: *Devam etmek, sürmek.*

İncinme melāmet-i cihāna
Ḳalmaz bu ṭarīḳ ile zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 38). [ḳalmaz, -maz]*

ḳal: *(Bir bütünden) artmak; var olmak, bulunmak.*

Ne bizde **ḳalur** beḳā ne sende
Ḳamusın ider fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 93). [ḳalur, -ur]*

ḳal: *Söz, laf.*

Mey olmasa dilde **ḳāl** olmaz
Söz söylemege mecāl olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 9). [ḳāl,]*

Ammā ne disün ne ḥāl itsün
Ne güne maḳāli **ḳāl** itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 148). [ḳāl,]*

ḳal: *(Geriye) Kalmak, bulunmak, mevcut olmak.*

Zencīre hem eyleñüz giriftār
Tā **ḳalmaya** şevḳ-i zülf-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 22). [ḳalmaya, -(ma), -y, -a]*

Ferhād'dan al kemāl-i ʿibret
Tā **ḳalmaya** dilde ḥubb-ı devlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 26). [ḳalmaya, -(ma), -y, -a]*

ḳal: *Arta kalmak, yaşamak.*

Bāḳī bu cihānda kimse **ḳalmaz**
Kimdür ki fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 95). [ḳalmaz, -maz]*

ḳal: *Bulunmak, tükenmemiş olmak.*

Hīç **ḳalmadı** būy-ı ḥüsn gitdi
Gör aña felek ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 117). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

ḳal-: *(Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.*

Ḳaldum reh-i ġamda niçe demdür
Raḥm eyle baña dem-i keremdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 19). [ḳaldum, -dum]*

Bezm-i elem ü belāda **ḳaldum**
Ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 3). [ḳaldum, -dum]*

<u>ḳal-:</u> *Bir durumun içinde olmak, bulunmak.*

Lāyıḳ budur ey resūl-i ekrem
Olʿilm ile **ḳala** ḫalḳ-ıʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 100). [ḳala, -a]*

Derd ile belāda **ḳalmışam** zār
Ne hem-dem ü mūnis ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 99). [ḳalmışam, -mış, -am]*

Raḥm eyle baña ġarīb **ḳaldum**
Bī-ṭāḳat ü bī-şekīb **ḳaldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 56). [ḳaldum, -du, -m]*

Gönderme beni o bāma maḥrūm
Lāyıḳ mı **ḳalam** bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 104). [ḳalam, -am]*

<u>ḳal-:</u> *.....durumda olmak.*

Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl
Ḳalmışdı bu heyʾet üzre aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 22). [ḳalmışdı, -mış, -dı]*

<u>ḳal-:</u> *Bulunmak, mevcut olmak, varlığını sürdürmek.*

ʿAḳlın yitürüp ṭaġıtdı hūşı
Ḳalmadı ḳarārı gitdi hūşı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 106). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

<u>ḳal-:</u> *Bir sebepten dolayı yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.*

Bir çāre meded belāda **ḳaldum**
Dermān irgür ʿanāda **ḳaldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 49). [ḳaldum, -du, -m]*

ḳal-: *(Geriye) kalmak, mevcut olmak.*

Ḳalmadı cevāba iḳtidārı
Terk eyledi ʿırż u vaḳārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 149). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Hīç **ḳalmadı** mihre iḥtiyācı
Meh buldı güneş gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 15). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Yoḳ ẕerre göñüllerinde ġam hīç
Ḳalmadı nişāne-i elem hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 20). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

Çün koydılar ol nigārı ḳabre
Ḳalmadı o dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 26). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

ḳalb: *Yürek, gönül.*

Ey sipihr-i bī-vefā bünyād-ı bī-dād eyledüñ
Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı bünyād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 2). [ḳalbde, -de]*

Bir ḫūb fesāne eyle bünyād
Tā ola anuñla **ḳalbümüz** şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 52). [ḳalbümüz, -ümüz]*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi
Ḳalbinden o hemm ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 102). [ḳalbinden, -in, -den]*

Şābūr görüp ol iʿtibārı
Ḳalbinde meserret oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 28). [ḳalbinde, -i, -n, -de]*

Kim cismine ṣıġmaz oldı cānı
Ḳalbini pür itdi şādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 4). [ḳalbini, -i, -n, -i]*

Rūyı müteġayyir oldı ol dem
Ḳalbini pür itdi miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 144). [ḳalbini, -i(n)i]*

Süd gerçi gelür nihāyeti yoḳ
Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 46). [ḳalbüñ, -üñ]*

Anuñla bulur ḥużūr **ḳalbüm**
Oldur sebeb-i sürūr-ı **ḳalbüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 17). [ḳalbüm, -üm]*

Erbāb-ı maḥabbet ola meʾmūr
Kim eyle hevāñı **ḳalbden** dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 90). [ḳalbden, -den]*

Gitdükce ziyāde oldı şevḳi
Ḳalbinde pür oldı seyr ẕevḳi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 38). [ḳalbinde, -i, -n, -de]*

Sende heves-i cemāl-i Ḫusrev
Ḳalbüñde ġam-ı viṣāl-i Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 104). [ḳalbüñde, -üñde]*

Ol ḳara yüzi anuñ ṣararmış
Ḳalbi de yüzi gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 90). [ḳalbi, -i]*

Yanmaḳda tenüm miṯāl-i tennūr
Olmaḳda hemīşe **ḳalb** maḥrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 46). [ḳalb,]*

ḳalb-i ḥazīni: *Hüzünlü kalp.*

Ol demde sen ey resūl-i ekrem
Bu **ḳalb-i ḥazīni** eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 80). [ḳalb-i ḥazīni,]*

ḳalb-i ḥazīnümi: *Hüzünlü kalp.*

Vir cām ile lāle-reng bāde
Ḳıl **ḳalb-i ḥazīnümi** ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 10). [ḳalb-i ḥazīnümi, -üm, -i]*

ḳalb-i laṭīfi: *Nazik gönül.*

Ol **ḳalb-i laṭīfi** pür-ġam oldı
Miḥnet aña yār u hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 63). [ḳalb-i laṭīfi, -i]*

ḳalb-i şāha: *Padişahın kalbi.*

Vardı bir nāme bārgāha
Ġayret odı düşdi **ḳalb-i şāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 24). [ḳalb-i şāha, -a]*

ḳalbi sūzān: *Yanan kalp.*

Muḥkem olup āteşi fürūzān
Daḫi beter oldı **ḳalbi sūzān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 44). [ḳalbi sūzān,]*

ḳaldur: *(düştüğü veya bulunduğu yerden) yükseğe çıkarmak.*

İʿzāz ile **ḳaldurup** ḫalāyıḳ
Düşdi öñine o yār-ı ṣādıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 19). [ḳaldurup, -up]*

ḳaldur: *Bulunduğu seviyeden daha yüksek bir seviyeye çıkarmak.*

Ḳaldurdı başını yana yana
Ol tīşeyi atdı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 137). [ḳaldurdı, -dı]*

ḳaldur-: *Yukarı doğru hareket ettirmek.*

Varınca o māha ḳarşu nā-gāh
Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 32). [ḳaldurdı, -dı]*

ḳalem: *Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet.*

Elde **ḳalemüm** ki ola dürer-bār
Maḫzen maḫzen dür eyler īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 7). [ḳalemüm, -üm]*

Alsam bu revişde deste ḫāme
Gelse **ḳalemüm** benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 38). [ḳalemüm, -üm]*

ḳalem-i varaḳ-nigārı: *Kağıt yaprağını süsleyen kalem.*

Ṭut ol **ḳalem-i varaḳ-nigārı**
Aḥkāmuñı elde eyle cārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 23). [ḳalem-i varaḳ-nigārı,]*

ḳalmak: *Kalmak, bulunmak, mevcud olmak.*

Sākin ola ol ḳarārgāha
Hīç **ḳalmaya** ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 128). [ḳalmaya, -ma, -y, -a]*

ḳalmak: *(Yanına kâr) kalmak, cezasız kalmak.*

Her kim ne iderse **ḳalmaḳ** olmaz
Maẓlūmlar āhın almaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 25). [ḳalmaḳ,]*

ḳalp: *Yürek, gönül.*

İllā ki o ḫaste-i maḥabbet
Ol **ḳalbi** şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 12). [ḳalbi, -i]*

kām: *Arzu, istek, emel.*

Virdükde sen aña zīb itmām
Ben saña virem viṣālden **kām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 50). [kām,]*

Dāyim getürür egerçi ḫuddām
Ammā alımam mezīd ola **kām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 124). [kām,]*

Āsān ki irişdüre tamāma
Luṭfumla ire hezār **kāma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 90). [kāma, -a]*

Ḫaḳ vire murāduñı tamāmī
Ḫāṣıl ide saña cümle **kāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 106). [kāmı, -ı]*

Maḳṣūdına irgürüp tamāmī
Virürsin eline cümle **kāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 120). [kāmı, -ı]*

kām almadum: *Umduğuna ve istediğine erişmek.*

Derd ü ġam ile geçürdüm eyyām
Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 8). [kām almadum,]*

ḳamʿ ide: *Ezmek, kahretmek, zaptetmek.*

Aṣḥābını āḫir eyledi cemʿ
Kim ide ʿasākir-i ġamı ḳamʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 34). [ḳamʿ ide, -e]*

ḳāmet: *Boy, endam.*

Çoḳ **ḳāmeti** zülfi eyledi lām
Ṣoldurdı hevāsı çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 67). [ḳāmeti, -i]*

Yoḳ ḫūb-cemāline nihāyet
Hep ġonce-dehān u serv **ḳāmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 28). [ḳāmet,]*

Kākülleri sünbül-i perīşān
Ḳāmetleri servdür ḫırāmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 30). [ḳāmetleri, -ler, -i]*

Ṭūbī gibi **ḳāmeti** ser-efrāz
Ḫūrī gibi kendü şūḫ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 5). [ḳāmeti, -i]*

Bir şūḫ idi dil-firīb ü ṭannāz
Bir serv idi **ḳāmeti** ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 20). [ḳāmeti, -i]*

Ḳāmetde nihāl-i serve beñzer
Reftārda ṣan tezerve beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 57). [ḳāmetde, -de]*

kāmil: *Eksiksiz, tam.*

Kāmil ola her kim ol hünerde
Mānendi olur mı baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 23). [kāmil,]*

ḳamu: *Bir memleketteki halkın bütünü, herkes.*

Kim her işe dehr ider mücāzāt
Lā-büd **ḳamuya** olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 18). [ḳamuya, -y, -a]*

ḳamu: *"Bütün, hep" anlamında belgisiz sıfat.*

Ẕilletde **ḳamu** kemāl ehli
Rifʿatde menāl u māl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 1). [ḳamu,]*

Yā Rab **ḳamu** enbiyā ḥaḳı'yçün
Pākān-ı reh-i hüdā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 23). [ḳamu,]*

Ey şāh-ı yegāne-i zamāne
Zīnet virdüñ **ḳamu** cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 28). [ḳamu,]*

Luṭfuñ **ḳamu** ʿāleme yayılmış
Hep ḫalḳ seni şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 97). [ḳamu,]*

Var ise ḳuṣūrı eyle maʿz̲ūr

Olsun **ḳamu** naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 68). [ḳamu,]*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār

Virdüñ **ḳamu** maḳṣaduñ ne kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 76). [ḳamu,]*

ʿAfv eyle **ḳamusınuñ** günāhın

Eyle reh-i müstaḳīm rāhın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 63). [ḳamusınuñ, -sı, -nuñ]*

Luṭfıyla ṭutup **ḳamu** cihānı

Ḳul eylemiş idi kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 29). [ḳamu,]*

Yoġıdı seḫāda hīç miṣāli

Şāhāne idi **ḳamu** ḫışāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 32). [ḳamu,]*

Kim ḥişşe yetüp cevān u pīre

Gelmişdi ġınā **ḳamu** faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 44). [ḳamu,]*

Her vech ile ḫüsni ḫūb u merġūb

Olmış **ḳamu** kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 76). [ḳamu,]*

Ey çerḫ nedür bu tünd-ḫūlar

Oldı **ḳamu** ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 92). [ḳamu,]*

Ne bizde ḳalur beḳā ne sende

Ḳamusın ider fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 94). [ḳamusın, -sın]*

ʿAşḳ āteşi yandurup derūnın

Ẓāhir ḳılmış **ḳamu** cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 144). [ḳamu,]*

Ḫaḳḳ eyleye ḳudretüñ ziyāde

İrgüre seni **ḳamu** murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 18). [ḳamu,]*

Ol māli **ḳamu** ṭaġıtdı miskīn

Yüz yire ḳodı vü gitdi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 49). [ḳamu,]*

Dilden **ḳamusın** idüp ferāmūş

Oldı mey-i ḥayret ile medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 71). [ḳamusın, -sı, -n]*

Kārum revişüm **ḳamu** fiġāndur

Feryād iderin niçe zamāndur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 139). [ḳamu,]*

Yaʿnī o **ḳamu** cihāna rüsvā

Ol künc-i belāda bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 13). [ḳamu,]*

Hem ben idem iḫtiyār anı

Mesmūʿum ola **ḳamu** fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 130). [ḳamu,]*

Aġzı gibi kec **ḳamu** kelāmı

Maḫlūṭ belāyıla peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 65). [ḳamu,]*

Gūş eyle kelām-ı ūstādı

Terk it **ḳamu** dildeki murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 24). [ḳamu,]*

Ey her kārı ḫilāf-ı maʿḳūl

Ḫalḳ içre **ḳamu** ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 4). [ḳamu,]*

ʿAşḳı nice eylemişdi tekmīl

Ḳılmışdı **ḳamu** belāyı taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 38). [ḳamu,]*

Şīrīn'e cihānı kıldı teslīm

Yārın **ḳamusından** itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 60). [ḳamusından, --sı, --n, --dan]*

Buldı **ḳamu** maṭlab u murādı

Her kim ola emrüme muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 31). [ḳamu,]*

Sen ol **ḳamu** ġuṣṣada penāhum

Nā-dānları itme destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 23). [ḳamu,]*

Dil virmeyem olsa ġayr ḥūrī

Terk itdi dilüm **ḳamu** sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 24). [ḳamu,]*

kan: *İnsan ve hayvan bedeninde damarların içinde akan, kırmızı renkli, hayatî sıvı.*

Lāyıḳ saña şefḳat ü keremdür

Ḳan geldi gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 22). [ḳan,]*

Ḳaṣd eylese cenge ol cihān-gīr

Ḳan derler idi elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 18). [ḳan,]*

Geh yaşını eyleyüp revāne
Ḳanlar aḳıdurdı yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 40). [ḳanlar, -lar]*

Ḫayrān ḥayrān gelür şitābān
Ṭaşlarla dögünmeden aḳar **ḳan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 76). [ḳan,]*

Geçmiş bu cihānda cism ü cāndan
Olmış teni lāle-reng **ḳandan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 8). [ḳandan, -dan]*

ḳan eylemede: *Başkasının kanını dökmek, cinayet işlemek.*

Cellād gözi ki cāna nāẓır
Ḳan eylemede tamām māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 14). [ḳan eylemede, -me, -de]*

ḳand: *Şeker.*

Şīrīn sözi **ḳanddür** mükerrer
Laʿl-i lebi şanki āb-ı Kevs̱er *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 7). [ḳanddür, -dür]*

ḳanda: *"Nerede" soru zamiri.*

Her **ḳanda** çıḳarsa tīġ-ı pāki
ʿĀlem götüri olur helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 89). [ḳanda,]*

Her **ḳanda** ki lāzım olsa üstād
Ḫāżır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 33). [ḳanda,]*

ḳand-i pür-ḥalāvet: *Tatlılık dolu şeker.*

Şīrīn sözi **ḳand-i pür-ḥalāvet**
Laʿl-i lebi çeşme-i melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 59). [ḳand-i pür-ḥalāvet,]*

ḳanı: *Hani / nerede.*

Yoḳ mı raḥmuñ **ḳanı** mürüvvet
Olmaz mı tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 53). [ḳanı,]*

Ḳanı ol serv-i naḫlistān-ı ḫūbī
Aña hem-sāye oldı şimdi ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 1). [ḳanı,]*

Ḳanı ol ġonce-i bāġ-ı leṭāfet
Olupdur zīnet-i gülzār-ı cennet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 3). [ḳanı,]*

ḳāniʿ: *Kanaat eden, elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene râzı olan.*

Ammā degülem anuñla **ḳāniʿ**
Her gün gelemez olur mevāniʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 127). [ḳāniʿ,]*

ḳanın dökdi: *Kanını akıtmak, öldürmek.*

Ol virdi efendi saña cānın
Meydān-ı ġamuñda dökdi ḳanın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 22). [ḳanın dökdi, -di]*

ḳapu: *Huzur, eşik, makam.*

Baş u cān ile **ḳapuñda** ḫıdmet itmezsem eger
Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

Her kim **ḳapusında** ide ḫıdmet
Aḥsent zihī kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 25). [ḳapusında, -(s)ı, -(n)da]*

Mānende-i ebr olup dürer-bār
Gevherler idem **ḳapuña** īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 40). [ḳapuña, -(ñ)a]*

Kim anı idüñ **ḳapuma** daʿvet
İtsün işigümde ʿarż-ı ṣanʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 59). [ḳapuma, -m, -a]*

Ṣabr eyle belā vü derde sen de
Tā yāruñ ola **ḳapuñda** bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 64). [ḳapuñda, -ñ, -da]*

Çoḳ ehl-i hüner yanında ṭurmış
Üstād **ḳapusına** yüz urmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 14). [ḳapusına, -sı, -n, -a]*

Maʿlūm sadāḳatüm ṭapuña
Yüz sürmege gelmişem **ḳapuña** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 66). [ḳapuña, -ñ, -a]*

İḫlāṣ ile ola müstmendüm
Cān ile **ḳapumda** derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 128). [ḳapumda, -m, -da]*

Ferhād be-muḳteżā-yı meʾmūr
Ḫusrev **ḳapusına** vardı mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 76). [ḳapusına, -s, -ı, -n, -a]*

ḳaʿr: *Derinlik, dip.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü **ḳaʿrı** nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [ḳaʿrı, -ı]*

kār: *Iş, amel. ll fayda, kazanç.*

Kārum revişüm güher-feşānlıḳ
Ser-levḥa-i dehre zer-feşānlıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 11). [kārum, -um]*

Var ehl-i kemāle iʿtibāruñ
İḥsān u mürüvvet oldı **kāruñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 46). [kāruñ, -uñ]*

Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr
Var eyle hemān bu **kāra** tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 74). [kāra, -a]*

Ferhād bu **kāra** niyyet itdi
Dergāh-ı şehe ʿazīmet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 97). [kāra, -a]*

Başa iledüp cemīʿ **kārı**

Bulmışdı o yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 37). [kārı, -ı]*

Vardur bu revişde iḳtidārı

Tekmīl idüp durur bu **kārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 82). [kārı, -ı]*

Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār

Tā olmaya ṣoñra **kār** düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 12). [kār,]*

Kim itdi saña bu **kārı** taʿlīm

Allāh'dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 109). [kārı, -ı]*

Kārum revişüm ḳamu fiġāndur

Feryād iderin niçe zamāndur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 139). [kārum, -um]*

Ḫusrev didi kim nedür ne **kāruñ**

Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 133). [kāruñ, -uñ]*

Bi'llāhi yaman degül mi bu **kār**

Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 69). [kār,]*

Bu **kār** üzere o serv-i āzād

Bir nāme yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 97). [kār,]*

Düşvār degül midür bu eṭvār

Kim cevr ü cefā ola saña **kār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 108). [kār,]*

Maḫṣūs mı yoḫsa şāha bu **kār**

Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 121). [kār,]*

Bu ẓulm nedür ne **kārdur** bu

Bī-çārelere ne bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 51). [kārdur, -dur]*

Çün cürm ola ʿaşḳ kār-bārı

ʿUşşāḳuñ ola kenāre **kārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 118). [kārı, -ı]*

Bu emre muḳarrer itdi **kārı**

Behrām ile ide kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 25). [kārı, -ı]*

Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk

ʿAzm eyle hemān bu **kāra** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 38). [kāra, -a]*

Fi’l-ḥāl varup el urdı Ferhād

Ol **kāra** şürūʿ ḳıldı bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 88). [kāra, -a]*

Baş üzre şürūʿ idem bu **kāre**

Ol kūhı idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 85). [kāre, -e]*

Alsun ele āteşīn tīşe

Ḳılsun özine bu **kārı** pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 56). [kārı, -ı]*

Şīrīn hem ider o **kārı** maḳṣūd

Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 69). [kārı, -ı]*

Ser-māye o **kāra** cān u dildür

Kim virmeye başını ḫacildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 9). [kāra, -a]*

Ol ḳılmış idi bu **kārı** peydā

Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 11). [kārı, -ı]*

Ey her **kārı** ḫilāf-ı maʿḳūl

Ḫalḳ içre ḳamu ḫışāli medḫūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 3). [kārı, -ı]*

Ol başa iletdi işin āḫir

Olmadı o **kāra** kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 42). [kāra, -a]*

kār eyledi: *Etki etmek.*

Pervīz gelüp ġam u melāmet

Kār eyledi aña nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 38). [kār eyledi, -di]*

kār eyledi: *Etki etmek.*

Kār eyledi ḫāṭır-ı nigāre

Oldı dil sengi pāre pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 31). [kār eyledi, -di]*

kār eylemiş: *Etki etmek.*

Bir yaña nigāruñ aña meyli

Kār eylemiş idi şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 32). [kār eylemiş, -miş]*

kār u bāra: *Kazanç, elde edilen şey.*

Olmaz mı bu ẓulme hīç nihāyet
Yā yoḳ mı bu **kār u bāra** ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 62). [kār u bāra, -a]*

ḳara: *Esmer.*

Ol **ḳara** yüzi anuñ ṣararmış
Ḳalbi de yüzi gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 89). [ḳara,]*

ḳarar-: *Kararmak, siyahlaşmak.*

Ol ḳara yüzi anuñ ṣararmış
Ḳalbi de yüzi gibi **ḳararmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 90). [ḳararmış, -mış]*

ḳarār: *Rahat, huzur.*

Ḳalmadı **ḳarār** u ṣabrı āḫir
ʿAzm eyledi olmaġa müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 11). [ḳarār,]*

Ḳalmadı **ḳarāra** ṭāḳati hīç
Bulmadı sükūn miḥneti hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 5). [ḳarāra, -a]*

Mestāne gibi **ḳarārdan** dūr
Düşmek üzere niteki maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 145). [ḳarārdan, -dan]*

ʿAḳlın yitürüp ṭaġıtdı hūşı
Ḳalmadı **ḳarārı** gitdi hūşı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 106). [ḳarārı, -ı]*

Didi ne ʿaceb yemīn virdüñ
Ṣabr ile **ḳarārımı** giderdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 108). [ḳarārımı, -ım, -ı]*

Bir ḥālet ile degül **ḳarārı**
Kim bilmedi ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 31). [ḳarārı, -ı]*

ḳarār: *Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı, hüküm.*

Yoḳ bende **ḳarār** u ṣabra ṭāḳat
Çekdürme baña bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 69). [ḳarār,]*

Ḳalmadı tenümde ṭāḳatüm hīç
Ḳalmadı **ḳarāra** ḳudretüm hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 64). [ḳarāra, -a]*

ḳarār bulmaz: *Durmak, sabit, yerleşik olmak.*

Tīr-i sitemüñ **ḳarār bulmaz**
Senüñ ġamuña şümār olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 57). [ḳarār bulmaz, -maz]*

ḳarār bulmaz: *Durmak, durulup yatışmak.*

Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü cevrüñ
Bu ḥāl üzre ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 67). [ḳarār bulmaz, -maz]*

ḳarār ḳıldı: *Durmak, sabit kalmak.*

Taḫtında geçüp **ḳarār ḳıldı**
Pervīz'i zebūn u zār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 19). [ḳarār ḳıldı, -dı]*

ḳarār ḳıldı: *Birçok şeyi deneyip birini seçmek, sabit durmak.*

Taḫtında **ḳarār ḳıldı** Ḫusrev
Mihr-i ruḫı dehre ṣaldı pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 25). [ḳarār ḳıldı, -dı]*

ḳarār ḳılma: *Durmak, sabit kalmak.*

Defʿ-i elem it **ḳarār ḳılma**
Ġamla özüñi nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 5). [ḳarār ḳılma, -ma]*

ḳarār ṭutduñ: *Durmak, kalmak.*

Sāḳī ne içün **ḳarār ṭutduñ**
Terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 1). [ḳarār ṭutduñ, -du, -ñ]*

ḳarārgāh: *Mahal, konaklama yeri.*

Sākin ola ol **ḳarārgāha**
Hīç ḳalmaya ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 127). [ḳarārgāha, -a]*

Ḳabr olsa benüm **ḳarārgāhum**
Ġāyet buluban bu ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 119). [ḳarārgāhum, -um]*

ḳarārı gider: *Rahatı, huzuru kalmamak.*

Ṣabrın ṭaġıdur gider ḳarārı
Ḳalmaz söze dilde iḳtidārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 25). [ḳarārı gider, -er]*

ḳarārı gitdi: *Rahat ve huzurun kaçması, sükunetin sona ermesi.*

Nuṭḳı ṭutılup **ḳarārı gitdi**
Terk itdi vaḳārı ʿārı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 145). [ḳarārı gitdi, -di]*

ḳarārı gitmiş: *Rahat ve huzurun kaçması, sükunetin sona ermesi.*

Ammā ki bunuñ **ḳarārı gitmiş**
Fehm itmege iḳtidārı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 141). [ḳarārı gitmiş, -miş]*

ḳarārı ḳalmadı: *Rahatı, huzuru kalmamak; devamı, sürekliliği kalmamak II gücü, kuvveti kalmamak..*

Anuñ daḫi ḳalmadı ḳarārı
Terk eyledi āḫir ol diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 11). [ḳarārı ḳalmadı,]*

ḳarārı ḳalmadı: *Kararı kalmamak, huzuru kaçmak.*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān
Giryān u şikeste-ḥāl ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 111). [ḳarārı ḳalmadı, -dı]*

ḳarārı ḳalmamış: *Huzuru olmamak. II Sabrı kalmamak, canına yetmek, dayanacak gücü kalmamak.*

Yoḳ elde ʿinān-ı iḫtiyārı
Bir ẕerrece ḳalmamış ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 72). [ḳarārı ḳalmamış, -mış]*

ḳarār-ı memleket-i mıṣr u şām: *Şam ve Mısır ülkelerinin huzuru.*

Luṭfem ʿöẕür-pezīr-i ḫaṭā-yı Ḫıṭā vü Çīn
Ḥükmem **ḳarār-ı memleket-i Mıṣr u Şām** dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 4). [ḳarār-ı memleket-i mıṣr u şām,]*

ḳarārı ṭutmayup: *Bir yerde kalmak.*

Ol cāyda ṭutmayup ḳarārı
Andan daḫi itdiler güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 39). [ḳarārı ṭutmayup, -ma, -y, -up]*

kār-bār: *Meşguliyet, iş, güç.*

Çün cürm ola ʿaşḳ **kār-bārı**
ʿUşşāḳuñ ola kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 117). [kār-bārı, -ı]*

ķardaş: *Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.*

Yārān ġamı āşnā belāsı
Ķardaş sözi aḳribā cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 52). [ķardaş,]*

kār-ı ḫafī: *Gizli kazanç.*

Pervīz'i idüp o dem ḫaberdār
Ol **kār-ı ḫafī** olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 38). [kār-ı ḫafī,]*

kār-ı mühmel: *İhmal edilmiş iş.*

Didi ki nedür bu **kār-ı mühmel**
Bu cünbiş-i bed bu kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 85). [kār-ı mühmel,]*

kār-ı muḫtel: *Bozuk iş.*

Didi ki nedür bu kār-ı mühmel
Bu cünbiş-i bed bu **kār-ı muḫtel** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 86). [kār-ı muḫtel,]*

ķarīb: *(Zaman ve yer bakımından) Yakın.*

Yārumdan olup **ķarīb** iken dūr
Ķaldum elem ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 3). [ķarīb,]*

Adum Ferhād u ben ġarībem
ʿAşḳıyla helāke key **ķarībem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 88). [ķarībem, -em]*

Çekme bu cihān içün melāli
V'allāhi **ķarībdür** zevāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 12). [ķarībdür, -dür]*

ḳarīb ṭutmış: *Yakın bulunmak.*

Bir kūh var idi Bī-sütūn-nām
Ol şehre **ḳarīb ṭutmış** ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 44). [ḳarīb ṭutmış, -mış]*

ḳarīb-i bārgāha: *(Allah'ın) yüce huzurunun yakını.*

Varduḳda **ḳarīb-i bārgāha**
ʿArż eyledi ḥālini İlāh'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 45). [ḳarīb-i bārgāha, -a]*

ḳarīn: *Yakın, arkadaş.*

Pervīz ile ḳıldı ʿīş ü ʿişret
Ferhād'ı idüp **ḳarīn** ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 14). [ḳarīn,]*

Dāyim ola baḫt hem-nişīnüñ
Devlet der-pey ẓafer **ḳarīnüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 18). [ḳarīnüñ, -ün]*

Aṣlā ne **ḳarīn** ü yār hem-dem
İllā ki hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 29). [ḳarīn,]*

Ne yār u **ḳarīnin** eyledi yād
Hep oldı yanında cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 61). [ḳarīnin, -in]*

Ġam oldı hemīşe yār-ı ġārum
Ġam-ḫ∨ār u **ḳarīn** ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 142). [ḳarīn,]*

ḳarīn: *(Zaman ve yer bakımından) Yakın.*

Ol mihre bu ẕerreyi **ḳarīn** it
Bir ḫāne içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 39). [ḳarīn,]*

ḳarīn-i fürḳat olup: *Ayrılığa yakın olmak.*

Ḫusrev de olup ḳarīn-i fürḳat
Her demde çekerdi renc ü miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 67). [ḳarīn-i fürḳat olup, -up]*

karşu: *Bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan II kat, ön, huzur, makam.*

Dāyim ṭuta **ḳarşusında** anı
Şād eyleye ḫāṭırın nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 65). [ḳarşusında, -sı, -n, -da]*

karşu: *"-e doğru" anlamına gelen edat.*

Varınca o māha **ḳarşu** nā-gāh
Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 31). [ḳarşu,]*

Terk itdi Medāyin'i o meh-rū
ʿAzm-i sefer itdi aña **ḳarşu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 12). [ḳarşu,]*

Başın açup aña **ḳarşu** ṭutdı
Keyfiyyet-i ṣoḥbeti unutdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 139). [ḳarşu,]*

Bir yire gelüp ol iki meh-rū
Nāz eyledi birbirine **ḳarşu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 94). [ḳarşu,]*

karşu geldiler: *Karşı gelmek, karşılamak.*

Ol gökde melāʾike müretteb
Taʿẓīm ile **ḳarşu geldiler** heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 38). [ḳarşu geldiler,]*

karşu gelür: *Karşıdan gelmek.*

Ol cānibe baḳdı çün ol āhū
Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 70). [ḳarşu gelür, -ür]*

ḳarşu vardılar: *Karşısına geçmek, karşısında durmak, beklemek.*

Hem ḳulları cemʿ olup müretteb
İḳbāl ile **ḳarşu vardılar** heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 6). [ḳarşu vardılar, -dı, -lar]*

ḳarşu varup: *Karşı karşıya gelmek, savaşmak anlamında.*

Behrām görüp bu ḥāli nā-çār
Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 2). [ḳarşu varup, -up]*

ḳarşula: *Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak, istikbal etmek.*

Nāz ile sürüp hemān semendin
Ḳarşuladı zār u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 80). [ḳarşuladı, -dı]*

kārzār: *Savaş.*

Bu emre muḳarrer itdi kārı
Behrām ile ide **kārzārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 26). [kārzārı,]*

ḳaş: *Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı.*

Gül-gūn yañaġı miṣāl-i lāle
Beñzer iki **ḳaşları** hilāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 56). [ḳaşları, -lar, -ı]*

Ya **ḳaşlarını** kemān ḳıldı
Tīr-i müjesin ʿıyān ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 123). [ḳaşlarını, -lar, -ı, -nı]*

Müjgānları ṣanki tīr ü ḫancer
Ya **ḳaşları** ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 32). [ḳaşları, -lar, -ı]*

kaşd: *Amaç, niyet, kasıt.*

Ol vaʿde ile revāne oldı
Ḳaṣdı der-i āstāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 32). [ḳaṣdı, -ı]*

kaşd eylese: *Amaçlamak, niyet etmek.*

Ḳaṣd eylese cenge ol cihān-gīr
Ḳan derler idi elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 17). [ḳaṣd eylese,]*

kaşd-ı kayşer itdi: *Kayser'e kasdetmek.*

Cemʿ itdi hezār-güne ʿasker
Hīç ṭurmadı itdi ḳaṣd-ı ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 8). [ḳaṣd-ı ḳayṣer itdi, -di]*

kaşıd: *Amaç, niyet, kasıt.*

Ḳāṣıd ki işitdi bu kelāmı
Fi'l-ḥāl ḫaber virüp selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 89). [ḳāṣıd,]*

Ḳāṣıd didi kim o yārsevgend
Göñlüñni alan nigāra sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 99). [ḳāṣıd,]*

kāşif-i perdehā-yı kevneyn: *İki dünyanın (dünya ve ahiret) perdelerini kaldıran, keşfeden.*

Ol **kāşif-i perdehā-yı kevneyn**
Müstaḥfiẓ-ı ġaybhā-yı mā-beyn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 3). [kāşif-i perdehā-yı kevneyn,]*

kāşır olmadı: *Kusurlu olmak.*

Ol ḫaste-dil ü şikeste-ḫāṭır
Çün olmadı ḫıdmetinde ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 54). [ḳāṣır olmadı, -ma, -dı]*

ḳaṭʿ itdi: *Kesmek.*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan
Hep māl ü menāl u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 55). [ḳaṭʿ itdi, -di]*

kaṭʿā: *Asla, hiçbir zaman, katiyen.*

Ṭolmış içi ṭaşı seng-i ḫārā
Yoḳ ẕerre ḳadar ġubār **ḳaṭʿā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 58). [ḳaṭʿā,]*

ḳatl: *Katletmek, öldürmek.*

Hīç **ḳatline** olmadı rıżāsı
Didi ki hemān anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 161). [ḳatline, -e, -, -i]*

Bu ḥālete ḫaylī nādim oldı
Didi zeni **ḳatl** lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 20). [ḳatl,]*

Virdi anı **ḳatle** şāh destūr
Cellād ile geldi zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 9). [ḳatle, -e]*

ḳatl eylemedi: *Katletmek, öldürmek.*

Öldürmedi anı şefḳat itdi
Ḳatl eylemedi mürüvvet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 158). [ḳatl eylemedi, -me, -di]*

ḳatl itdi: *Katletmek, öldürmek.*

Emr eyledi şeh irişdi cellād
Ḳatl itdi alındı dād-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 24). [ḳatl itdi, -di]*

ḳatlan: *Hoş olmayan bir duruma, güç şartlara dayanmak, tahammül etmek.*

Ḳatlanma ḳıyāma gel kerem ḳıl
İr meclis-i şāha defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 87). [ḳatlanma, -ma]*

Āḫir olur erzel-i ṭavāyif
Ḳatlanma bu işde ġaflet itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 34). [ḳatlanma, -ma]*

ḳavīm: *Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.*

Bir gün otururdı zār u ġamnāk
Emrinde **ḳavīm** ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 50). [ḳavīm,]*

ḳavl: *Söz, yemin, ant.*

Hīç Ḫusrev'e eyleme taʿarruż
Tā **ḳavlüñe** gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 2). [ḳavlüñe, -ü, -, -]*

Bu **ḳavli** işitdi çünki Şīrīn
Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 61). [ḳavli, -i]*

Ḫusrev gördi ki ol belā-keş
Hīç itmedi **ḳavlini** müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 154). [ḳavlini, -i, -n, -i]*

ḳayd-ı ʿaẓīmi: *Büyük, ulu düşünce, endişe.*

Zindānı çün itdiler aña yir
Bir **ḳayd-ı ʿaẓīmi** oldı zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 40). [ḳayd-ı ʿaẓīmi, -i]*

ḳayd-ı ecānib ü eḳārib: *Yabancılara ve akrabalara olan ilgi.*

Ne ḥaẕẕ-ı meʾākil ü meşārib
Ne **ḳayd-ı ecānib ü eḳārib** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 70). [ḳayd-ı ecānib ü eḳārib,]*

ḳāyim: *Her zaman var olan, bâkî, ebedî.*

Ol zümre-i enbiyāya ḫātim
ʿĀlem götüri anuñla **ḳāyim** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 20). [ḳāyim,]*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim
Ḳıl ʿizz ü saʿādet ile **ḳāyim** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 80). [ḳāyim,]*

kāyināt: *Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlûkat, âlem, evren.*

Mesned ola cümle **kāyināta**
Bāʿis ola mülkde sebāta *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 129). [kāyināta, -a]*

Luṭfıyla ṭutup ḳamu cihānı
Ḳul eylemiş idi **kāyinātı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 30). [kāyinātı, -ı]*

Olduḳca bu ḫāk içinde pinhān
Şīrīn ola **kāyināta** sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 8). [kāyināta, -a]*

Her vech ile ḥüsni ḥūb u merġūb
Olmış ḳamu **kāyināta** maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 76). [kāyināta, -a]*

Çün gördi o meh-cebīni Ḫusrev
Şalmış yüzi **kāyināta** pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 30). [kāyināta, -a]*

Ol daḫi bıraḳdı **kāyinātı**
Terk eyledi māye-i ḥayātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 145). [kāyinātı, -ı]*

kayser: *Eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakabı.*

Ġāyetde severdi **ḳayṣer** anı
Virmişdi yolında baş u cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 9). [ḳayṣer,]*

Ḳayṣer idicek bu ḳışşayı gūş
Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 27). [ḳayṣer,]*

Behrām'a uçurdılar kebūter
Kim ḥāżır ol irişdi **ḳayṣer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 44). [ḳayṣer,]*

Çün **ḳayṣere** oldılar muḳārin
ʿAzm itdi cüyūş-ı bī-şümārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 13). [ḳayṣere, -e]*

Ḳayṣerle hemān-dem itdi el bir
Hīç eylemedi bu işde taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 41). [ḳayṣerle, -le]*

Hem **ḳayṣere** itdi çoḳ senālar
Āḫir yüz urup didi duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 29). [ḳayṣere,]*

ḳays-ı ġamnāk: *Gamlı Kays.*

Ey vādī-i ʿaşḳa **Ḳays-ı ġamnāk**
Tekmīl-i ṭarīḳa cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 3). [ḳays-ı ġamnāk,]*

ḳaz: *Kazımak, işlemek, nakş etmek.*

Ol naḳş durur ki yazdı Şābūr
Mermer üzerine **ḳazdı** Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 38). [ḳazdı, -dı]*

ḳażā: *Bela, musibet.*

Didi ne ʿaceb belāya düşdüm
Bir ummadığum **ḳażāya** düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 22). [ḳażāya, -y, -a]*

ḳażā-yı āsmānī: *Göklerden gelen, kaza, kader. || Umulmadık, beklenmedik bir anda başa gelen kötü olay.*

El vire **ḳażā-yı āsmānī**

Āhum yaḳa ol yüce mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 9). [ḳażā-yı āsmānī,]*

ḳażā-yı āsmānī: *Göklerden gelen kazâ, Allah'ın kazâsı.*

Bir māha **ḳażā-yı āsmānī**

Ḳıldı beni ʿabd-i rāygānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 85). [ḳażā-yı āsmānī,]*

ḳażā-yı mübrem: *Kaçınılmaz ilahi takdir.*

Bir ṣubḥ meger **ḳażā-yı mübrem**

Ser-menzil-i şāha başdı maḳdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 87). [ḳażā-yı mübrem,]*

kebūter uçurdılar: *Güvercin uçurmak (haber vermek).*

Behrām'a uçurdılar kebūter

Kim ḥāżır ol irişdi ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 43). [kebūter uçurdılar, -dı, -lar]*

kec: *Çarpık.*

Aġzı gibi **kec** ḳamu kelāmı

Maḫlūṭ belāyıla peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 65). [kec,]*

kelām: *Bir düşünceyi ifade eden kelime dizisi, söz, kavil.*

Cibrīl didi çü bu **kelāmı**

İtmāma yetürdi ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 29). [kelāmı, -ı]*

İtmāma yetür bu ḫoş **kelāmı**

Ḫoş vech ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 69). [kelāmı, -ı]*

Ḫıdmetde yüz urdılar tamāmī

Naḳl eylediler o ḫoş **kelāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 78). [kelāmı, -ı]*

Güş itdi çü bu **kelāmı** Şābūr

Bir vech ile oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 1). [kelāmı, -ı]*

Şīrīn işidince ol peyāmı

Ṭaġıtdı cevābda **kelāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 98). [kelāmı, -ı]*

Bu ṭarz ile naḳl ider **kelāmın**

Böyle didi ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 13). [kelāmın, -ın]*

Pür-şīve sözi **kelāmı** şīrīn

Şekker deheni vü nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 23). [kelāmı, -ı]*

Şīrīn işidince bu **kelāmı**

Didi ilet aña bu peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 85). [kelāmı,]*

Aḫbār ḳılup bu ḫoş peyāmı

Şerḥ eyledi söylenen **kelāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 94). [kelāmı, -ı]*

Çün itdi tamām bu **kelāmı**

Taḥṣīle yüz urdı ol merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 1). [kelāmı, -ı]*

Bir ḫūb **kelāma** itdüm āġāz

Sen mey vir ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 19). [kelāma, -a]*

Ḳāṣıd ki işitdi bu **kelāmı**

Fi'l-ḥāl ḫaber virüp selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 89). [kelāmı, -ı]*

Ferhād işitdi bu **kelāmı**

Güş eyledi cāndan ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 41). [kelāmı, -ı]*

Bir kes bu cihānda olmadı şād

Şāhid bu **kelāma** ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 44). [kelāma, -a]*

Aġzı gibi kec ḳamu **kelāmı**

Maḫlūṭ belāyıla peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 65). [kelāmı, -ı]*

Ol acı **kelāmın** eyleyen güş

Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 77). [kelāmın, -ın]*

Her-cāyī perīye māyil olmañ

Diñleñ bu **kelāmı** ġāfil olmañ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 16). [kelāmı, -ı]*

kelām-ı düşmeni: *Düşmanın sözü.*

Yārānını ḳıldı hep ferāmūş
Ḳılmadı **kelām-ı düşmeni** gūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 68). [kelām-ı düşmeni, -i]*

kelām-ı düşmeni: *Düşmanın sözü.*

Yārānını ḳıldı hep ferāmūş
Ḳılmadı **kelām-ı düşmeni** gūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 68). [kelām-ı düşmeni, -i]*

kelām-ı düşmeni: *Düşmanın sözü.*

Yārānını ḳıldı hep ferāmūş
Ḳılmadı **kelām-ı düşmeni** gūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 68). [kelām-ı düşmeni, -i]*

kelām-ı pervīz: *Perviz'in sözü.*

Çün āḫir olur **kelām-ı Pervīz**
Ḳullarına emr ider hemān tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 17). [kelām-ı pervīz,]*

kelām-ı ʿulvī: *Yüksek, yüce (değerli) söz.*

Süflīyi şanur maḳām-ı ʿulvī
Bilmez nicedür **kelām-ı ʿulvī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 30). [kelām-ı ʿulvī,]*

kelām-ı ūstādı: *Üstadın / hocanın sözü.*

Gūş eyle **kelām-ı ūstādı**
Terk it ḳamu dildeki murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 23). [kelām-ı ūstādı, -ı]*

kem: *Az, eksik, kötü, aşağı, değersiz.*

Ey Āẕerī-i ḥazīn ol āgāh
Kemdür ġaflet neʿūẕü bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 16). [kemdür, -dür]*

Miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem
Her biri yanında ẕerreden **kem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 26). [kem,]*

kemāhī: *Olduğu gibi, tam manasıyla, hakkıyla.*

Çün defne çıḳardılar o şāhı
Tābūtını düzdiler **kemāhī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 18). [kemāhī,]*

kemā-kān: *Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi, evvelki gibi.*

Çün bildi bu ḥāli cümle aʿyān
Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar **kemā-kān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 24). [kemā-kān,]*

kemāl: *Bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik.*

Ẕilletde ḳamu **kemāl** ehli
Rifʿatde menāl u māl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 1). [kemāl,]*

Kim şehr-i Medāyin içre bir merd
Olmışdı **kemāl** ü faẓl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 4). [kemāl,]*

Ol fende **kemāl** ḥāṣıl itdi
Çoḳ māl u menāl ḥāṣıl itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 29). [kemāl,]*

Taḥṣīl itmiş niçe **kemāli**
Olmış bu cihānda lāʾubālī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 15). [kemāli, -i]*

Maḳbūl yanında māl ehli
Bir cāhil ile **kemāl** ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 24). [kemāl,]*

Cehd eyle ilet **kemāle** ʿaşḳı
Tebdīl ḳılma melāle ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 43). [kemāle, -e, -]*

kemālāt: *Olgunluklar.*

Ol ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt
Ögretdi resūle çoḳ **kemālāt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 50). [kemālāt,]*

kemāl-i ʿāşıḳ: *Âşığın olgunluğu.*

Aḥsent zihī muḥibb-i ṣādıḳ
Bu gūne gerek **kemāl-i ʿāşıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 48). [kemāl-i ʿāşıḳ,]*

kemāl-i ʿāşıḳ: *Âşığın olgunluğu.*

Aḥsent zihī muḥibb-i ṣādıḳ
Bu gūne gerek **kemāl-i ʿāşıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 48). [kemāl-i ʿāşıḳ,]*

kemāl-i ʿaşḳa: *Olgun aşk.*

Saʿy it iresin **kemāl-i ʿaşḳa**
Cānuñ yetişe melāl-i ʿaşḳa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 9). [kemāl-i ʿaşḳa, -a]*

kemāl-i ʿibret al: *Tam bir ders almak.*

Ferhād'dan al kemāl-i ʿibret
Tā ḳalmaya dilde ḥubb-ı devlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 25). [kemāl-i ʿibret al,]*

kemāl-i iḳbāl: *Mükemmel bir gelecek.*

Yüz ṭutdı saña **kemāl-i iḳbāl**
Ṭut pendimi çekme bunda işkāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 101). [kemāl-i iḳbāl,]*

kemāl-i istiḳāmet: *Tam bir doğruluk.*

Çün bende ola zekā vü fiṭnat
Ṭabʿumda **kemāl-i istiḳāmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 48). [kemāl-i istiḳāmet,]*

kemāl-i iʿzāz: *Yetkin bir ağırlama, tam bir saygı gösterme.*

İtdüm ben aña **kemāl-i iʿzāz**
Kimde ola anda olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 25). [kemāl-i iʿzāz,]*

kemāl-i ʿizzet: *Tam bir yücelik, büyüklük.*

Her kim ḳapusında ide ḫıdmet
Aḥsent zihī **kemāl-i ʿizzet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 26). [kemāl-i ʿizzet,]*

kemān: *Yay.*

Ya ḳaşlarını **kemān** ḳıldı
Tīr-i müjesin ʿıyān ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 123). [kemān,]*

Müjgānları ṣanki tīr ü ḫancer
Ya ḳaşları ḫod **kemāna** beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 32). [kemāna, -a]*

kem-reviş: *Kötü gidiş, kötü yol.*

Pervīz didi ki bu ne işdür
Ne cünbiş-i bed ne **kem-revişdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 56). [kem-revişdür, -dür]*

kenār: *Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.*

Çün cürm ola ʿaşḳ kār-bārı
ʿUşşāḳuñ ola **kenāre** kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 118). [kenāre, -e]*

kenār-ı şehre: *Şehrin kenarı, kıyısı.*

Tā geldi **kenār-ı şehre** Şīrīn
Ġurbet elemiyle zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 27). [kenār-ı şehre, -e]*

kenār-ı şehre: *Şehrin ucu.*

İrişmiş idi **kenār-ı şehre**
Şolmışdı o lāle-reng çihre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 19). [kenār-ı şehre, -e]*

kendi: *"Kendi" dönüşlülük zamiri.*

Cemʿ eyledi yine **kendin** ol zār
Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 111). [kendin, -n]*

Ḫalvetgeh-i şāha geldi ferzend
Kendine didi ki ey ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 92). [kendine, -n, -e]*

kendin yitürdi: *Kendini yitirmek: Kendinden geçmek: Heyecan verici bir durum karşısında aklı ve duyu organları işlemez olmak.*

ʿAḳlın ṭaġıdup yitürdi kendin
Baġladı biline ʿaşḳ bendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 47). [kendin yitürdi, -di]*

kendü: *"Kendi" dönüşlülük zamiri.*

Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
Āh kim elden düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 1). [kendüm, -m]*

Evvel aña ḥażrete özinden
Taḳdīm ide **kendü** kendüzinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 88). [kendü,]*

Baḳduḳca aña o ġayret-i ḥūr
Kendüni görüp olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 68). [kendüni, -ñi]*

Bir vech ile eyledi dil-āvīz
Çü **kendü** gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 128). [kendü,]*

Baḳmazdı hemīşe ḥūr-ı ʿīne
Dīvāne olaydı **kendüsine** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 80). [kendüsine, -si, -n, -e]*

Ṭūbī gibi ḳāmeti ser-efrāz
Ḫūrī gibi **kendü** ṣūḥ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 6). [kendü,]*

ʿUryān teni pā-bürehne olmış
Kendüyi cihānda yavu ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 76). [kendüyi, -yi]*

ʿAzm eyledi **kendü** kişverine
Tā buluşa māh-ı manẓarına *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 31). [kendü,]*

Kendüñe egerçi zaḥmet itdüñ
Ammā baña ḫūb ḫıdmet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 95). [kendüñe, -ñ, -e]*

Aḥvāle degül biri ḫaberdār
Hīç **kendüden** özge yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 108). [kendüden, -den]*

kendü: *"Kendi" dönüşlülük zamiri.*

Ḫāżır bulınup yanında Behrām
Ol ʿaskeri itdi **kendüye** rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 12). [kendüye, -(y)e]*

kendüzi: *Kendi özü.*

Evvel aña ḥażrete özinden
Taḳdīm ide kendü **kendüzinden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 88). [kendüzinden, -nden]*

kerdem: *Yaptım, ettim.*

Īn-cā zi-süḫan varaḳ-neverdem
Ber-ḥamd-i Ḫudāy ḫatm **kerdem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 20). [kerdem,]*

kerem: *Cömertlik, lütuf, iyilik.*

Her cürm ki benden oldı şādır
Setr it **keremüñle** anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [keremüñle, -üñ, -le]*

Daḫi dilerem ʿināyetüñden
Luṭf u **kerem** ü mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 42). [kerem,]*

Lāyıḳ saña şefḳat ü **keremdür**
Ḳan geldi gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 21). [keremdür, -dür]*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan Ḫudā'dan
Luṭf u **kerem** issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 82). [kerem,]*

İllā ki hemān ʿināyetüñdür
Ṣāfī **kerem** ü mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 92). [kerem,]*

Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ itdi
Çoḳ luṭf u **kerem** tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 80). [kerem,]*

Didüm **kerem** eyle lāf ḳılma
Bu vaʿdelere ḫilāf ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 15). [kerem,]*

Sulṭān-ı kerem ide **keremler**
Gerdūna yirüm ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 61). [keremler, -ler]*

Çünkim **keremüñ** durur mülāzım
Maḳṣūdıma irmek oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 71). [keremüñ, -üñ]*

Mihriyle beni güşāde ḳılsun
Her gün **keremin** ziyāde ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 56). [keremin, -in]*

kerem ḳıl: *Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

Ḳatlanma ḳıyāma gel **kerem ḳıl**
İr meclis-i şāha defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 87). [kerem ḳıl,]*

Ḫatm eyle fesāneyi **kerem ḳıl**
Ārām eyle vü defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 3). [kerem ḳıl,]*

kerīm: *Kerem sahibi, cömert.*

Ki ey ḥażret-i ḳādir ü tüvānā
Rabb-i ezelī **kerīm** ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 56). [kerīm,]*

kerre: *Defa, kere, kez.*

Sensin ki beni bu derde ṣalduñ
Bir **kerre** görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 94). [kerre,]*

Bir **kerre** yüzin gören perīşān
Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 75). [kerre,]*

Çün gördi bu ḥāli ol perī-zād
Bir **kerre** göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 16). [kerre,]*

Eşʿārdan olmazam girīzān
Biñ **kerre** ḳılursa dehr giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 64). [kerre,]*

kes-: *(Bıçak, makas, balta vb. bir aletle) İkiye ayırmak, kat'etmek.*

Behrām'a yetişdi şāh-ı Pervīz
Şemşīr ile **kesdi** başını tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 22). [kesdi, -di]*

El tīşeye urdı ʿāşıḳāne
Ṭaşlar **keser** idi yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 90). [keser, -er]*

Kes başını Ḫusrev'üñ hemān tīz
Tā yirüñ ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 97). [kes,]*

kes: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Varup bu ṭarīḳdan **kesüp** rāh
İtsün baña bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 53). [kesüp, -üp]*

kes: *Kimse, kişi.*

Bir **kes** bu cihānda olmadı şād
Şāhid bu kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 43). [kes,]*

keşf eyledi: *Gizli bir şeyi bulmak.*

ʿArż eyledi ḥażrete niyāzın
Keşf eyledi dilde gizlü rāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 44). [keşf eyledi, -di]*

keş-me-keş-i miḥnet ü belāda: *Belâ ve sıkıntı karışıklığı.*

Ol ġayr ile ʿişret ü ṣafāda
Keş-me-keş-i miḥnet ü belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 32). [keş-me-keş-i miḥnet ü belāda, -da]*

kesret: *Çokluk.*

Keṣretde ʿasākiri çü encüm
Taḫtı ḥarem-i sipihr-i heftüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 43). [keṣretde, -de]*

keşşāf-ı ḥaḳāyıḳ-ı şerīʿat: *Şeriat hakikatlerinin kâşifi.*

Sulṭān-ı serāçe-i nübüvvet
Keşşāf-ı ḥaḳāyıḳ-ı şerīʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 4). [keşşāf-ı ḥaḳāyıḳ-ı şerīʿat,]*

keştī-i dil: *Gönül gemisi.*

Gird-āba şataşdı **keştī-i dil**
Ḳaldum yaluñuz ḫalāṣ müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 31). [keştī-i dil,]*

keştī-i dil: *Gönül gemisi.*

Gird-āba şataşdı **keştī-i dil**
Ḳaldum yaluñuz ḫalāṣ müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 31). [keştī-i dil,]*

kevn ile mekāndan: *Varlık ile kainat; varlık âlemi, kâinat.*

Geçdi bu zemīn ile zamāndan
Göç eyledi **kevn ile mekāndan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 148). [kevn ile mekāndan, -dan]*

key: *Büyük, çok, fazla.*

Adum Ferhād u ben ġarībem
ʿAşḳıyla helāke **key** ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 88). [key,]*

ʿĀḳil olana bu **key** ḫaṭarnāk
Bu ḫavfı gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 15). [key,]*

k'ey: *"ki" bağlacı ile "ey" nida ünleminin kısaltılmış şekli.*

K'ey pādşeh-i bülend-pāye
Ḫurşīd-ruḫ u sipihr-sāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 21). [k'ey,]*

K'ey dāye-i ġam-güsār ne oldum
Bilmem neye uġradum ne oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 43). [k'ey,]*

K'ey yār-ı melek-ḫıṣāl Şābūr
Ġam-ḫ∨ār u dil-figār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 53). [k'ey,]*

K'ey şāh nedür bu ẓulm-i bī-ḥad
Bu ṭavr-ı ġarīb ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 99). [k'ey,]*

K’ey māh bu zāra cān gerekmez
Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 17). [k’ey,]*

K’ey derd ü belāyıla mükedder
Envāʿ-ı cefālar ile mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 97). [k’ey,]*

K’ey ḫāliḳ-i kevnden utanmaz
Efʿāl-i ẕemīmeden uṣanmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 1). [k’ey,]*

K’ey şāh ne ḫoş ṭarīḳ ṭutduñ
Bu yolda kimi refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 25). [k’ey,]*

K’ey çerḫ nedür bu ẓulm dāyim
Hemvāre bu ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 3). [k’ey,]*

keyfiyyet-i ḥāli: *Durumun niteliği.*

El-ḥāṣıl o gül-ruḫ u gül-endām
Keyfiyyet-i ḥāli itdi iʿlām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 26). [keyfiyyet-i ḥāli, -i]*

keyfiyyet-i ḥüsn ittiṣālin: *(Sevgiliye) ulaşmanın güzelliğinin durumu.*

Fikr eyledi dāyimā viṣālin
Keyfiyyet-i ḥüsn ittiṣālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 82). [keyfiyyet-i ḥüsn ittiṣālin, -in]*

keyfiyyet-i mevtin: *Ölümün niteliği.*

Ṣordı sebeb-i vefātın anuñ
Keyfiyyet-i mevtin ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 48). [keyfiyyet-i mevtin, -in]*

keyfiyyet-i mevtin: *Ölümün niteliği.*

Ṣordı sebeb-i vefātın anuñ
Keyfiyyet-i mevtin ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 48). [keyfiyyet-i mevtin, -in]*

keyfiyyet-i mevtin: *Ölümün niteliği.*

Ṣordı sebeb-i vefātın anuñ
Keyfiyyet-i mevtin ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 48). [keyfiyyet-i mevtin, -in]*

keyfiyyet-i ṣoḥbeti: *Sohbetin durumu.*

Başın açup aña ḳarşu ṭutdı
Keyfiyyet-i ṣoḥbeti unutdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 140). [keyfiyyet-i ṣoḥbeti, -i]*

kez: *Defa, kere, sefer.*

Didi ki meded açuñ o māhı
Bir **kez** yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 28). [kez,]*

ki: *" Ki" bağlacı.*

İki ʿāşıḳdur **ki** maʿşūḳından āgāh olmamış
Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 3). [ki,]*

ʿAşḳ bir ṭūb-ı melāmetdür **ki** eyler tārmār
Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿāşıḳ-ı āvārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 1). [ki,]*

Her cürm **ki** benden oldı ṣādır
Setr it keremüñle anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 27). [ki,]*

Gerçi **ki** günāh bende çoḳdur
Bir z̲erre ḳadar s̲evāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 35). [ki,]*

Yüz ḥamd **ki** eyledüñ müʾebbed
Fermān-ber-i ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 37). [ki,]*

Yā Rab meded it **ki** derdmendem

Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 1). [ki,]*

Bir ḥālete düşmüşem **ki** ġamnāk

Yoḳdur dil ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 13). [ki,]*

Şol dem **ki** irişe rūz-ı maḥşer

Dervīş ile şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 53). [ki,]*

Dimem **ki** bu ḥāle lāyıḳam ben

Ümmet arasında fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 85). [ki,]*

İllā **ki** hemān ʿināyetüñdür

Ṣāfī kerem ü mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 91). [ki,]*

Bir şeb **ki** meh-i sipihr-i aḫḍar

Virmişdi cihāna zīb ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 1). [ki,]*

Didi **ki** eyā ḥabīb-i ḫālıḳ

Mecmūʿ-ı rüsül içinde fāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 15). [ki,]*

Ḫaḳ saña idüp selām-ı bī-ḥad

Didi **ki** peyām-berüm Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 20). [ki,]*

İḥsānuma itdüm anı maẓhar

Kimdür **ki** ola aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 24). [ki,]*

Ki ey ḥażret-i ḳādir ü tüvānā

Rabb-i ezelī kerīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 55). [ki,]*

Anlar **ki** medār-ı dīn olupdur

Ehl-i şerʿe muʿīn olupdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 3). [ki,]*

Maḫṣūṣ olur **ki** aṣfiyādur

Ümmet arasında aṣdiḳādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 5). [ki,]*

Didüm **ki** şehā mürüvvet itdüñ

Maʿḳūl didüñ işābet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 25). [ki,]*

Ammā **ki** ḥużūr-ı ḳalb yoḳdur

Dilde sebeb-i ġumūm çoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 27). [ki,]*

Ammā **ki** be-muḳteżā-yı taḳdīr

Āḫir o maḥabbet itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 11). [ki,]*

Elde ḳalemüm **ki** ola dürer-bār

Maḫzen maḫzen dür eyler īsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 7). [ki,]*

Maʿlūm olsun **ki** şāʿirem ben

İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 25). [ki,]*

Çoġıdı egerçi laʿli çün ḫāk

Ammā **ki** yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 36). [ki,]*

Her vaḳt **ki** itse meclis-i cemʿ

Ol bezme olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 95). [ki,]*

El-ḥāṣıl o şāh-ı nīk-aḫlāḳ

Gerçi **ki** ʿıyāle idi müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 100). [ki,]*

Ammā **ki** beni ḫarāb ḳılma

Maġlūb-ı şarāb-ı nāb ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 11). [ki,]*

Bir peyk gelüp irişdi nā-gāh

Didi **ki** eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 40). [ki,]*

İtmişdi o meh meger **ki** tedbīr

Tā eyleye gün yüzini taşvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 61). [ki,]*

Didi **ki** Ḫudā penāhuñ olsun

Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 15). [ki,]*

İnṣāf budur **ki** ey ḫudāvend

Olmaya o şehre misl ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 29). [ki,]*

Didi **ki** eyā şeh-i muẓaffer

Dārā-yı güzīn-i heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 35). [ki,]*

Bir şeh **ki** ʿadāletiyle ʿālem

Olmış şeb ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 45). [ki,]*

Seḫḥār gözi **ki** ide efsūn

Dīvānesi ola ḥadden efzūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 65). [ki,]*

Didi **ki** eyā yegāne üstād

Çün eyledüñ ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 101). [ki,]*

Şābūr didi **ki** emr şāhuñ

Taṣvīr ideyin yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 105). [ki,]*

Bir vechle **ki** ola ʿaynı anuñ

Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 107). [ki,]*

Ammā **ki** hemīşe ol meh-i nev

Eylerdi ümīd-i vaṣl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 65). [ki,]*

Ki ey çerḫ elüñden āh u feryād

Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [ki,]*

Bāḳī bu cihānda kimse ḳalmaz

Kimdür **ki** fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 96). [ki,]*

Cellād gözi **ki** cāna nāẓır

Ḳan eylemede tamām māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 13). [ki,]*

Aṣlā ne ḳarīn ü yār hem-dem

İllā **ki** hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 30). [ki,]*

Bir gün **ki** gelüp irişdi aḫşām

Gösterdi ẓuhūr rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 1). [ki,]*

Gördi **ki** bir āftāb-ı enver

Ḫurşīd-ʿiẕār u māh-manẓar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 25). [ki,]*

Gördi **ki** bu ṭarẓ u bu leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [ki,]*

Ol naḳş durur **ki** yazdı Şābūr

Mermer üzerine ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 37). [ki,]*

Şīrīn **ki** bu ḥāle nāẓır oldı

Pervīz idügi ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 41). [ki,]*

Şābūr Medāyin'e **ki** gitdi

Şīrīn Ermen'de cān eritdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 3). [ki,]*

Yaʿnī **ki** bināya ṭālib olmış

Miʿmār olmaġa rāġıb olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 19). [ki,]*

Her ḳanda **ki** lāzım olsa üstād

Ḫāżır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 33). [ki,]*

Bir ṣubḥ meger **ki** şāh Şīrīn

Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 39). [ki,]*

Şābūr'ı idüp evine daʿvet

Didi **ki** eyā ḫuceste-ḫaṣlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 42). [ki,]*

Şābūr didi **ki** ey perī-zād

Bir çāre ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 49). [ki,]*

Ṣarf itdi bu maṣlaḥatda maḳdūr

Didi **ki** eyā yegāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 68). [ki,]*

Şābūr didi **ki** emr şāhuñ

Ḫaḳḳ ola hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 75). [ki,]*

Āsān **ki** irişdüre tamāma

Luṭfumla ire hezār kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 89). [ki,]*

Az ḳaldı **ki** çāk idüp ḳabāyı

İẓhār ide ḫalḳa mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 109). [ki,]*

Didi **ki** eyā yegāne üstād

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 117). [ki,]*

Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil

Ammā **ki** ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 122). [ki,]*

Ammā **ki** bunuñ ḳarārı gitmiş

Fehm itmege iḳtidārı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 141). [ki,]*

Bilmez **ki** şehüñ nedür murādı

Tā göstere aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 151). [ki,]*

Didi **ki** nedür şehüñ murādı

Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 7). [ki,]*

Lāyıḳ bu **ki** ire ol felāḥa

Dāyim bula cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 77). [ki,]*

Yā cinn ile var mı āşnālıḳ

Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 26). [ki,]*

Gerçi **ki** buña degül muʿādil

Bu ḫıdmete olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 33). [ki,]*

Hīç nesneye baḳmaz oldı miskīn

İllā **ki** ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 64). [ki,]*

Hīç var mı maḥabbete muʿādil

Ki itmeye seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 4). [ki,]*

Luṭf it ṭut elüm **ki** ḫaste-ḥālem

Ḳaldum reh-i ġamda bī-mecālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 7). [ki,]*

Allāh **ki** belā-yı cān durur ʿaşḳ

Āşüfte-kün-i cihān durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 33). [ki,]*

Bir şaḫṣ durur **ki** bī-ser ü pā

Rüsvā vü ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 53). [ki,]*

Pervīz didi **ki** bu ne işdür

Ne cünbiş-i bed ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 55). [ki,]*

Bir nāle işitdi bir ṭarafdan

Şandı **ki** var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [ki,]*

Ne oldı sebeb **ki** zār olduñ

Āşüfte vü bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 79). [ki,]*

Bāʿiṣ ne idi **ki** ṭaġa düşdüñ

Çaḳ böyle niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 81). [ki,]*

Didi **ki** zebūn-ı derd-i ʿaşḳam

Ālūde-i hemm-i gerd-i ʿaşḳam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 83). [ki,]*

Ḳāṣıd **ki** işitdi bu kelāmı

Fi'l-ḥāl ḫaber virüp selāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 89). [ki,]*

Ferhād didi **ki** ben gedāyam

Sulṭān ḥaremine nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 95). [ki,]*

Ol māh ḥaḳı **ki** maṭlabuñdur

Ol ʿaşḳ ḥaḳı **ki** meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 101). [ki,]*

Ol māh ḥaḳı **ki** maṭlabuñdur

Ol ʿaşḳ ḥaḳı **ki** meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 102). [ki,]*

Ferhād'a **ki** vāṣıl oldı sevgend

Varmaġı ġulāma itdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 105). [ki,]*

Ferhād didi **ki** ey cevān-merd

Mesken baña şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 125). [ki,]*

Ferhād didi **ki** ben müʾebbed

Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam muḳayyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 137). [ki,]*

Ferhād didi **ki** çıḳa cānum

Ḫāṣıl ola vaṣl-ı dil-sitānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 147). [ki,]*

Ḫusrev gördi **ki** ol belā-keş

Hīç itmedi ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 153). [ki,]*

Bustān-ı kelāma āb virdi

Her ne **ki** didi cevāb virdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 156). [ki,]*

Hīç ḳatline olmadı rıżāsı

Didi **ki** hemān anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 162). [ki,]*

Bir şeb **ki** ġurūba vardı ḫurşīd

Meh buldı ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 1). [ki,]*

Ol vaḳt **ki** oldı bārgehde

Sābit ṭurdı cevāb-ı şehde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 15). [ki,]*

Ki ey çerḫ nedür bu intihābuñ

Var mı bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 49). [ki,]*

Didi **ki** nedür bu kār-ı mühmel

Bu cünbiş-i bed bu kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 85). [ki,]*

Taʿcīl ile irdi ol maḳāma

Didi **ki** ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 34). [ki,]*

Didi nʾola başum üzre meʾmūr

Şol nesne **ki** baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 4). [ki,]*

Didi **ki** eyā şeh-i muẓaffer

Ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 15). [ki,]*

Bir ṣubḥ **ki** çekdi mihr rāyet

Şemşīri refʿ-i cevr-i ẓulmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 1). [ki,]*

Her nice **ki** ide ḫarc-ı ṣanʿat

Benden bula niçe biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 57). [ki,]*

Her ne **ki** murādıdur nigāruñ

Maḳṣūdıdur ʿāşıḳ-ı figāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 71). [ki,]*

Bir gün **ki** leṭāfet-i bahārī

Ḫurrem ḳılur idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 1). [ki,]*

İllā **ki** o ḫaste-i maḥabbet

Ol ḳalbi şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 11). [ki,]*

Bir kūh **ki** āsmāna beñzer

Ṣan ḳulle-i ḳāf ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 53). [ki,]*

Ol cānibe baḳdı çün ol āhū

Gördi **ki** gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 70). [ki,]*

Nʾoldı **ki** bu resme zārsın sen

Bu vech ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 83). [ki,]*

Didi **ki** Ḫudā penāhuñ olsun

Her ḥālde destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 91). [ki,]*

Sensin **ki** beni bu derde ṣalduñ

Bir kerre görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 93). [ki,]*

Yaʿnī **ki** cihānda bir perīşān

Olmışdı esīr-i ʿaşḳ-ı cānān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 1). [ki,]*

Çeşminden aḳıtdı niçe deryā

Didi **ki** eyā ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 46). [ki,]*

Bu ḥāle taʿaccüb itdi Şīrīn

Didi **ki** eyā ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 94). [ki,]*

Vāṣıl olıcaḳ serāya ol māh

Ferhād'a didi **ki** bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 104). [ki,]*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı sehl ṣanma

Nā-ehl **ki** diye sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 14). [ki,]*

Vuṣlat sebeb-i ġam u belādur

Ẓann itme **ki** ʿişret ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 26). [ki,]*

Āḫir **ki** şu żāyiʿ ola bī-sūd

Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 29). [ki,]*

Dünyā **ki** serāy-ı derd ü ġamdur

Hengāme-i gūşe-i elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 31). [ki,]*

Şīrīn **ki** o ḥāle vāḳıf oldı

Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 41). [ki,]*

Baʿżı rāvī didi **ki** Şīrīn

Bu vāḳıʿadan olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 1). [ki,]*

Didi **ki** vücūdın eylesün ḥak

Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 5). [ki,]*

Meydāna **ki** geldi tīġ-ı ḫūnīn

Feryād itdi o zāl-i miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 11). [ki,]*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı

Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [ki,]*

Ebnā-yı zamāne ey ḫıredmend

Her gāh **ki** itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 18). [ki,]*

Ẓann itme **ki** ʿaşḳ maḥż-ı ġamdur

Ser-māye-i miḥnet ü elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 45). [ki,]*

Baḳmadı bu köhne ḫānmāna

Bildi **ki** ne nesnedür zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 58). [ki,]*

Līkin bu söz ile dehr ṭolmış

Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 64). [ki,]*

Dirlerdi **ki** şükr buldı teskīn

Fürḳatde aḳan sirişk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 105). [ki,]*

Gerçi **ki** kimin figār idersin

Yüz ḳahr ile zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 115). [ki,]*

Yaʿnī **ki** o eşref-i nesebden

Ol muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 15). [ki,]*

Ki iʿlām ide her ne ise meʾmūr

Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [ki,]*

İʿzāz ile virdi şāha mektūb

Mażmūnı bu **ki** ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 22). [ki,]*

Sulṭān-ı ʿArab yegāne-i Rūm

Kimdür **ki** baña muḳābil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 46). [ki,]*

Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil oldı

Kimdür **ki** baña figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 48). [ki,]*

Biñ cān u dil ile bende olmaz

Kimdür **ki** beni penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 50). [ki,]*

İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh

Bir vażʿ ile **ki** el-ʿıyāẕu biʾllāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 4). [ki,]*

Yaʿnī **ki** olup viṣāle maġrūr

Ẓann eylediler **ki** böyle mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 31). [ki,]*

Yaʿnī **ki** olup viṣāle maġrūr

Ẓann eylediler **ki** böyle mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 32). [ki,]*

Bir ṣubḥ meger o fitne-āyīn

Gördi **ki** gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 56). [ki,]*

Ḫalvetgeh-i şāha geldi ferzend
Kendine didi **ki** ey ḫıredmend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 92). [ki,]*

Gördi **ki** teninde tāb gitmiş
Çeşminde ḫayāl-i ḫ∨āb gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 115). [ki,]*

Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm Şīrīn
Gördi **ki** o şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 6). [ki,]*

Dehrüñ bu fenāsın eylemiş ẕevḳ
Ki olmaz bu cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 14). [ki,]*

Gūş eyleyicek bu ḥāli Şīrīn
Didi **ki** eyā şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 8). [ki,]*

Ṭaʿn itmeye baña tā **ki** ʿālem
Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 13). [ki,]*

Didi **ki** meded açuñ o māhı
Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 27). [ki,]*

Ḫāṣṣa **ki** ola zen-i ḫıyel-bāz
Baş virmegile ola ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 51). [ki,]*

Ammā **ki** ne sūd ḫalḳ-ı ʿālem
Çekdürmede baña günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 17). [ki,]*

Ḫāmem **ki** ider cevāhir īs̱ār
Her dürrime olsa bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 29). [ki,]*

kifāf-ı ʿömr be-ḥorded büzürgbūd: *Ömrünü geçirecek kadar yiyecek.*

Cūdem **kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd**
ʿAdlem ḥayāt-ı tāze be-ḫāṣ u be-ʿām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 1). [kifāf-ı ʿömr be-ḫorded büzürgbūd,]*

kıl: *"Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.*

Dili bir gevher-i nā-yāba ḫarīdār **ḳılup**
Āz̲erī yine beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 3). [ḳılup, -up]*

Üstüḫ∨ānum ṭuʿme **ḳılmazsam** kilāb-ı kūyuña
Rūzgār āvāre ḳılsun ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 3). [ḳılmazsam, -maz, -sa, -m]*

Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
Rūzgār āvāre **ḳılsun** ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 4). [ḳılsun, -sun]*

Ey bāġ-ı vücūd bāġbānı
Ser-sebz **ḳılan** bu gülsitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 22). [ḳılan, -an]*

Ben ḫasteye luṭf u mekremet **ḳıl**
Āḫir nefesümde merḥamet **ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 45). [ḳıl,]*

Ben ḫasteye luṭf u mekremet **ḳıl**
Āḫir nefesümde merḥamet **ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 46). [ḳıl,]*

ʿAfv-ı dil-i zārumı recā **ḳıl**
Bu derdli göñlüme devā **ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 83). [ḳıl,]*

ʿAfv-ı dil-i zārumı recā **ḳıl**
Bu derdli göñlüme devā **ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 84). [ḳıl,]*

Kim anı beyān **ḳılmaḳ** olmaz
Ser-ḥadd-i beyāna gelmek olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 91). [ḳılmaḳ, -maḳ]*

Gelsün baña ʿarż-ı ḥāl **ḳılsun**
Defʿ-i elem ü melāl **ḳılsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 21). [ḳılsun, -sun]*

Gelsün baña ʿarż-ı ḥāl **ḳılsun**
Defʿ-i elem ü melāl **ḳılsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 22). [ḳılsun, -sun]*

Ey Āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl
Aṣḥāba s̱enā **ḳıl** itme ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 2). [ḳıl,]*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim
Ḳıl ʿizz ü saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 80). [ḳıl,]*

Bezmin ter ü tāze **ḳıl** dem-ā-dem
Her gün süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 81). [ḳıl,]*

Vir cām ile lāle-reng bāde

Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 10). [ḳıl,]*

Ḳatlanma ḳıyāma gel kerem **ḳıl**

İr meclis-i şāha defʿ-i ġam **ḳıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 88). [ḳıl,]*

Ḳılmış o ṭarīḳa beẕl-i maḳdūr

Üstād-ı zamāne adı Şāvūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 49). [ḳılmış, -mış]*

Bu cümleden artuḳ ol ḫudāvend

Taḥṣīl **ḳılmış** bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 50). [ḳılmış, -mış]*

Ḫaḳ ḥażretine **ḳıl** iʿtimāduñ

Tā ḥāṣıl ola hemīn murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 55). [ḳıl,]*

Ḫüzn ile tenüm füsürde **ḳılduñ**

Derd ile dilümi mürde **ḳılduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 57). [ḳılduñ, -du, -ñ]*

Ḫüzn ile tenüm füsürde **ḳılduñ**

Derd ile dilümi mürde **ḳılduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 58). [ḳılduñ, -du, -ñ]*

Çün pādşehi ẕelīl **ḳılmış**

Derdiyle çoġın ʿalīl **ḳılmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 17). [ḳılmış, -mış]*

Çün pādşehi ẕelīl **ḳılmış**

Derdiyle çoġın ʿalīl **ḳılmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 18). [ḳılmış, -mış]*

ʿAşḳ āteşi yandurup derūnın

Ẓāhir **ḳılmış** ḳamu cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 144). [ḳılmış, -mış]*

Fehm eylemedi ne çāre **ḳılsun**

Emri nice āşkāre **ḳılsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 149). [ḳılsun, -sun]*

Fehm eylemedi ne çāre **ḳılsun**

Emri nice āşkāre **ḳılsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 150). [ḳılsun, -sun]*

Aḫbār **ḳılup** bu ḫoş peyāmı

Şerḥ eyledi söylenen kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 93). [ḳılup, -up]*

Sende var ise eger şecāʿat
Behrām'uña ʿarża **ḳıl** mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 134). [ḳıl,]*

Gül rūyumuñ ola ʿandelībi
Maḳbūl **ḳılam** ben ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 126). [ḳılam, -am]*

Alsun ele āteşīn tīşe
Ḳılsun özine bu kārı pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 56). [ḳılsun, -sun]*

Mihriyle beni güşāde **ḳılsun**
Her gün keremin ziyāde **ḳılsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 55). [ḳılsun, -sun]*

Ḫalḳdan ʿuzlet **ḳılup** ʿazm-i beyābān eyledi
Yolları ḫūn-ı sirişkinden gülistān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 1). [ḳılup, -up]*

kıl-: *"Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.*

Bī-çāreñi şermsār **ḳılma**
Dil-ḫasteñi dil-figār **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 29). [ḳılma, -ma]*

Bī-çāreñi şermsār **ḳılma**
Dil-ḫasteñi dil-figār **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 30). [ḳılma, -ma]*

ʿAzm-i reh-i şehryār **ḳıldı**
Defʿ-i ġam-ı rūzgār **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 34). [ḳıldı, -dı]*

Ḳıldum aña ḫalḳı cümle muḥtāc
Hem aña müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 27). [ḳıldum, -du, -m]*

Şeb-dīz-i semend-i çerḫe Pervīn
Ḳılmışdı hilāli zīn-i zerrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 6). [ḳılmışdı, -mış, -dı]*

Devrān beni ġamla lāl **ḳıldı**
Āvāre vü pāy-māl **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 31). [ḳıldı, -dı]*

Devrān beni ġamla lāl **ḳıldı**
Āvāre vü pāy-māl **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 32). [ḳıldı, -dı]*

Geh ẕikr **ḳılurdı** nām-ı yārı

Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 3). [ḳılurdı, -ur, -dı]*

Pervīz ile **ḳıldı** ʿīş ü ʿişret

Ferhād'ı idüp ḳarīn ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 13). [ḳıldı, -dı]*

Didüm kerem eyle lāf **ḳılma**

Bu vaʿdelere ḫilāf **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 16). [ḳılma, -ma]*

Ammā ki beni ḫarāb **ḳılma**

Maġlūb-ı şarāb-ı nāb **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 11). [ḳılma, -ma]*

Ammā ki beni ḫarāb **ḳılma**

Maġlūb-ı şarāb-ı nāb **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 12). [ḳılma, -ma]*

Eşʿār oḳınup laṭīf ü rengīn

Her biri **ḳılurdı** vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 34). [ḳılurdı, -ur, -dı]*

Ümmīd-i viṣāl-i şāh **ḳıldı**

ʿAzm-i reh-i bārgāh **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 9). [ḳıldı, -dı]*

Ümmīd-i viṣāl-i şāh **ḳıldı**

ʿAzm-i reh-i bārgāh **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 10). [ḳıldı, -dı]*

Ya ḳaşlarını kemān **ḳıldı**

Tīr-i müjesin ʿıyān **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 123). [ḳıldı, -dı]*

Bu vech ile vaʿde itdi Şābūr

Kim ṣarf **ḳıla** bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 30). [ḳıla, -a]*

Üftāde vü pāy-māl **ḳıldı**

Ṣūret gibi bī-mecāl **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 5). [ḳıldı, -dı]*

Üftāde vü pāy-māl **ḳıldı**

Ṣūret gibi bī-mecāl **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 6). [ḳıldı, -dı]*

Bend-i elemiyle zār **ḳılma**

Dil-ḫasteleri nizār **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 121). [ḳılma, --ma]*

Bend-i elemiyle zār **ḳılma**

Dil-ḫasteleri nizār **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 122). [ḳılma, --ma]*

Böyle ne içün cefā **ḳılursın**

ʿĀşıḳları pür-belā **ḳılursın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 89). [ḳılursın, -ur, -sın]*

Böyle ne içün cefā **ḳılursın**

ʿĀşıḳları pür-belā **ḳılursın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 90). [ḳılursın, -ur, -sın]*

Şābūr'a dönüp ḫiṭāb **ḳıldı**

Ḫūnī gözini pür-āb **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 52). [ḳıldı, -dı]*

Hep şāh öñine niṣār **ḳıldı**

Mecmūʿını ḫāksār **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 48). [ḳıldı, -dı]*

Bir māha ḳażā-yı āsmānī

Ḳıldı beni ʿabd-i rāygānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 86). [ḳıldı, -dı]*

Ne ḥadde dek idesin cefāyı

Giryān **ḳılasın** bu bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 60). [ḳılasın, -a, -sın]*

Taḫtında geçüp ḳarār **ḳıldı**

Pervīz'i zebūn u zār **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 20). [ḳıldı, -dı]*

Defʿ-i elem it ḳarār **ḳılma**

Ġamla özüñi nizār **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 6). [ḳılma, --ma]*

Ḫalḳ içre beni fesāne **ḳıldı**

Ṭaʿn oḳlarına nişāne **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 23). [ḳıldı, -dı]*

Bir gün ki leṭāfet-i bahārī

Ḫurrem **ḳılur** idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 2). [ḳılur, -ur]*

Yanından ayırmadı ġarībin

Ḳılmadı ḥazīn ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 64). [ḳılmadı, -ma, -dı]*

Kim ḳıymet-i ʿāşıḳı bilürdi

Her bār niçe vefā **ḳılurdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 10). [ḳılurdı, -ur, -dı]*

Şīrīn yüzine neẕāre **ḳıldı**

Bir nāle-i pür-şerāre **ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 120). [ḳıldı, -dı]*

Dünyāya beni esīr **ḳılma**
Baña anı dest-gīr **ḳılma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 18). [ḳılma, --ma]*

Her seyr **ḳılan** bu nev-bahārı
Yād eyleye ʿandelīb-i zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 13). [ḳılan, -an]*

ḳīl ü ḳāl ḳıldı: *Dedikodu yapmak.*

Bu bābda çoḳ maḳāl ḳıldı
Daḫi niçe **ḳīl ü ḳāl ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 160). [ḳīl ü ḳāl ḳıldı, -dı]*

kilāb-ı kūyuña: *(Sevgilinin) sokağının köpekleri.*

Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam **kilāb-ı kūyuña**
Rūzgār āvāre ḳılsun ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 3). [kilāb-ı kūyuña,]*

kilk: *Kalem, kamış kalem.*

Kilküm idicek ḫırāma āġāz
Olsa niçe bir daḳīḳa-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 33). [kilküm, -üm]*

kim: *" Ki" bağlacı.*

Ne meclisdür o **kim** cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [kim,]*

Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
Āh **kim** elden düşürdüm sāġar-ı germiyyetüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 2). [kim,]*

Taḥsīn o ẕāt-ı pāke taḥsīn
Kim itdi anı zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 26). [kim,]*

Yetmez mi bu **kim** dil-i figende

Oldı der-i ḫıdmetüñde bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 93). [kim,]*

Bu ḳadr yete aña müʾebbed

Kim olmışam ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 96). [kim,]*

Her ḥāleti **kim** ḳılurdı iẓhār

Hep anı ḳabūl iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 51). [kim,]*

Ben **kim** saña olmışam peyām-ber

Yüz luṭf u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 73). [kim,]*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār

Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ ne **kim** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 76). [kim,]*

İnṣāf o ẕāt-ı pāke inṣāf

Kim ümmete ide bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 86). [kim,]*

Kim anı beyān ḳılmaḳ olmaz

Ser-ḥadd-i beyāna gelmek olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 91). [kim,]*

Şöyle geldi ol resūl-i ekrem

Kim varmaġ u gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [kim,]*

Tā **kim** ola bu zamāne maʿmūr

Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 73). [kim,]*

Kim vardı bir emīr-i ʿādil

Ferḫunde-şemāʾil ü ḫaṣāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 9). [kim,]*

Kim ḥişṣe yetüp cevān u pīre

Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 43). [kim,]*

Ferzendi gibi muḥibb idi şāh

Kim ḫālesi duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 56). [kim,]*

Mevzūn mevzūn yürürdi ol māh

Bir nāz ile **kim** tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 76). [kim,]*

Kim var hele bu meh-cemālüm

Olmazsa ne ġam benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 103). [kim,]*

Ḫāṣıl bu idi hemān murādı
Kim olmayaydı maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 2). [kim,]*

Tā **kim** ola dilde nuṭḳa ḳudret
Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 13). [kim,]*

Kim bir gün ol āfet-i gül-endām
Ḫalvetde içerdi cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 19). [kim,]*

Emrüñ baña olmış idi ẓāhir
Kim gelse bu şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 52). [kim,]*

Andan beni idesin ḫaberdār
Kim ben anı görmeden ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 54). [kim,]*

Kim anı idüñ ḳapuma daʿvet
İtsün işigümde ʿarż-ı ṣanʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 59). [kim,]*

Kim cismine ṣıġmaz oldı cānı
Ḳalbini pür itdi şādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 3). [kim,]*

Dir aña baḳan zihī muṣavvir
Kim yazmaġa cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 120). [kim,]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend
Hīç olmaz aña naẓīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 19). [kim,]*

İcrā-yı ḥükūmet eyledi māh
Kim didi sipihr bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 10). [kim,]*

Didi ki nedür şehüñ murādı
Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 8). [kim,]*

Cān nice ṣataşdı ol hümāya
Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 24). [kim,]*

Yoḳ anda münāsebet benümle
Kim ide mücāleset benümle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 44). [kim,]*

Kim oldı zebūn-ı ʿaşḳ Ferhād
İdrākini aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 25). [kim,]*

Ḳāṣıd didi **kim** o yārsevgend

Gönlüñni alan nigāra sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 99). [kim,]*

Kim saña vaṭan ne yirdür üstād

Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 121). [kim,]*

Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend

Kim ola aña bu güne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 30). [kim,]*

Bi'llāhi yaman degül mi bu kār

Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 70). [kim,]*

Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz

Bir ḫancere döndi **kim** ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 82). [kim,]*

Eyvāy ne ẓulm u cevrdür bu

Kim ʿaşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 88). [kim,]*

Erbāb-ı maḥabbet ola meʾmūr

Kim eyle hevāñı ḳalbden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 90). [kim,]*

Sulṭāna revā mıdur bu ḥālet

Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 106). [kim,]*

Düşvār degül midür bu eṭvār

Kim cevr ü cefā ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 108). [kim,]*

Kim virmedi saña taḫt u tācı

Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 135). [kim,]*

Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār

Kim müjde saña irişdi dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 40). [kim,]*

Ol ṣāḥib-i salṭanat cevān-baḫt

Kim ola maḳāmı pāye-i taḫt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 12). [kim,]*

Emr eyledi ḳullarına fi'l-ḥāl

Kim ḳurtaruñ anı itmeñ ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 6). [kim,]*

Aḥvālümi ṣorma **kim** zamāne

Uġratdı beni belā-yı cāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 19). [kim,]*

Kim taḫt senüñdür olma ġamnāk

ʿAzm eyle hemān bu kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 37). [kim,]*

Behrām'a uçurdılar kebūter

Kim ḥāżır ol irişdi ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 44). [kim,]*

Aḥsent zihī dem-i ḫuceste

Kim buldı ṭabībin iki ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 10). [kim,]*

Kim ol şeh-i taḫt-ı nā-murādī

Serdār-ı vuḥūş-ı deşt ü vādī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 17). [kim,]*

Kim kūy-ı nigārı itdi mesken

Ḳurtuldı belā vü derd ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 33). [kim,]*

Bu vech ile oldı rāy-ı maʿḳūl

Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 42). [kim,]*

Bir ḥāl ile gördi anı Şīrīn

Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 78). [kim,]*

Hīç kimseden irmemiş gibi dād

Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 88). [kim,]*

Tā **kim** iresin viṣāl-i yāra

Dermān bulasın dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 21). [kim,]*

Bil **kim** bu zamāne bī-vefādur

Mihrin ṭaleb eylemek ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 41). [kim,]*

Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī

Her bir sözi cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 85). [kim,]*

Çün didi bu ḥāli şehryāra

Kim mevt irişdi ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 16). [kim,]*

Bir ḥālet ile degül ḳarārı

Kim bilmedi ḥāl-i rūzgārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 32). [kim,]*

Kim her işe dehr ider mücāzāt

Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 17). [kim,]*

Aṣḥābını āḫir eyledi cemʿ

Kim ide ʿasākir-i ġamı ḳamʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 34). [kim,]*

Kim ḳıymet-i ʿāṣıḳı bilürdi

Her bār niçe vefā ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 9). [kim,]*

İnṣāf zihī nigār-ı ṣādıḳ

Kim oldı belā-keşine ʿāṣıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 14). [kim,]*

İt pīşeñi ṣıdḳ-ı ḫālişāne

Tā **kim** ire pāyuñ āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 48). [kim,]*

Şāha didiler idüp zemīn-būs

Kim elçi irişdi ey ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 12). [kim,]*

El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi ferzend

Kim boynına ṭaḳdı zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 74). [kim,]*

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ

Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 113). [kim,]*

Miḥnetde iseñ hīç olma ġamnāk

Kim defʿinedür zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 8). [kim,]*

Devletde iseñ de olma ḫurrem

Kim ḫor olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 10). [kim,]*

Kim ġulġule düşdi ḫānedāna

İrişdi fiġānı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 17). [kim,]*

Her-cāyī mi olduñ ey perī-zād

Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 30). [kim,]*

Çaḳ böyle neden cefāya meylüñ

Cevr itmede **kim** olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 6). [kim,]*

Hep ṭuydılar anı ehl-i dīvān

Kim itdi vefāt şimdi sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 32). [kim,]*

Kim çekme melāmet ey perī-zād

Pervīz içün itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 41). [kim,]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān
Kim olma bu işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [kim,]*

kim: *" Ki" bağlacı.*

Döndi yine böyle itdi taʿrīf
Kim eyleye pādşāha tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 34). [kim,]*

Var bir cihet-i laṭīfi merġūb
Kim cümle memālik içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 40). [kim,]*

Bir dāne idi yüzinde ḫāli
Kim görse olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 94). [kim,]*

Luṭf ile bu ḥāle eyle tedbīr
Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 104). [kim,]*

Ḫarc eyledi ṣūretine ṣanʿat
Tā **kim** vire ṣanʿatına ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 114). [kim,]*

Bir şekl ile itdi anda taṣvīr
Kim eylemek olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 118). [kim,]*

Kim aña naẓar muḥāl oldı
Her kim göre bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 129). [kim,]*

Bu vech ile vaʿde itdi Şābūr
Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 30). [kim,]*

Eylerdi naṣīḥat aña dāye
Kim ṣabr gerek durur belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 52). [kim,]*

Kim niçe emīr ü şāh-zāde
Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 59). [kim,]*

Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl
Kim ola tenüm bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 104). [kim,]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı Şābūr
Şīrīn ḫaberiyle şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 15). [kim,]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā

Kim yoḳ aña hīç naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [kim,]*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd

Kim rāh-ı Ḫıṭā'yı itdi mesdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 10). [kim,]*

Gör **kim** buña var mı miṣl ü hem-tā

Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [kim,]*

Ġurbet eṣeri yüzinde ẓāhir

Ẓann eyledi **kim** ola müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 28). [kim,]*

Bir vech ile itdiler teʿānuḳ

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 48). [kim,]*

Lāzım degül itmek anı taḥrīr

Kim eylediler ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 4). [kim,]*

Kim şehr-i Medāyin içre bir merd

Olmışdı kemāl ü faẓl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 3). [kim,]*

Āḫir heves eylemiş o ferzend

Bir ṣanʿata **kim** yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 18). [kim,]*

Şol cāyda **kim** binā olurdı

Hep anuñ eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 35). [kim,]*

Kim alına niçe biñ ġanemler

Cemʿ eyleyeler anı ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 51). [kim,]*

Kim ṣaġıla anda şīr-i vāfir

Laġm ile ḥavżda ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 65). [kim,]*

Kim ṣaġılınca anda vāfir

Fi'l-ḥāl olaydı anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 131). [kim,]*

Bir derd ü belāya uġradum **kim**

Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 37). [kim,]*

Kim uġradı aña geçdi cāndan

Bi'llāhi ḥaẕer gerekdür andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 35). [kim,]*

Dünyā ṭolu var mıdur ẕahīri
Kim ṭālib ola o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 48). [kim,]*

Ḫusrev didi **kim** nedür ne kāruñ
Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 133). [kim,]*

Ḫusrev didi **kim** ne sūd ġamdan
Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 143). [kim,]*

Cān **kim** gide cism-i bī-ʿameldür
Ṭopraḳ hemīn aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 145). [kim,]*

Kim bunı idüñ esīr-i zindān
Bilsün nicedür ġumūm-ı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 19). [kim,]*

Yapılsa n'ola o ḫāṭır-ı zār
Kim olam ol bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 8). [kim,]*

İnṣāf o yār-ı cāna inṣāf
Kim ide ġarībe böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 10). [kim,]*

Üstād bu resme itdi iʿlām
Kim ol ṣanem-i ḫuceste-fercām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 2). [kim,]*

Benden bu naṣīḥati idüp gūş
Kim ʿaşḳ meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 4). [kim,]*

kim: *"Hangi kişi" anlamında soru zamiri.*

İtdüm ben aña kemāl-i iʿzāz
Kimde ola anda olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 26). [kimde, -de]*

İḥsānuma itdüm anı maẕhar
Kimdür ki ola aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 24). [kimdür, -dür]*

Kimdür dir iseñ o şāh-ı aʿẓam
Ḫāḳān-ı mükerrem ü mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 23). [kimdür, -dür]*

Her **kim** ḳapusında ide ḫıdmet
Aḥsent zihī kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 25). [kim,]*

Kim aña naẕar muḥāl oldı

Her **kim** göre bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 130). [kim,]*

Ol ṣūrete her **kim** olsa nāẕır

Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 131). [kim,]*

Ẓāhirde egerçi şekl-i bī-rūḥ

Kim görse anı ṣanurdı ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 136). [kim,]*

Her **kim** olur ise mübtelāsı

Ayrılmaz olur gider belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 117). [kim,]*

Bāḳī bu cihānda kimse ḳalmaz

Kimdür ki fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 96). [kimdür, -dür]*

Her **kim** vara seyre ol mekāna

Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 25). [kim,]*

Kāmil ola her **kim** ol hünerde

Mānendi olur mı baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 23). [kim,]*

Her **kim** saña iʿtimād ḳıldı

İḥsānuña iʿtiḳād ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 73). [kim,]*

Kim itdi saña bu kārı taʿlīm

Allāh'dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 109). [kim,]*

Didi nedür ey ġarīb ü nālān

Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 82). [kim,]*

Kim görse hilālini olur dāl

Kim görse ḫayālini olur lām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 17). [kim,]*

Kim görse hilālini olur dāl

Kim görse ḫayālini olur lām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 18). [kim,]*

Ḳoma beni bu belāda nā-çār

Senden ġayrı penāh **kim** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 52). [kim,]*

Ser-māye o kāra cān u dildür

Kim virmeye başını ḫacildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 10). [kim,]*

Her **kim** ne iderse ḳalmaḳ olmaz

Maẓlūmlar āhın almaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 25). [kim,]*

Kim gördi bu ḥāli kim işitdi

Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 7). [kim,]*

Kim gördi bu ḥāli **kim** işitdi

Bir zār u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 7). [kim,]*

Sulṭān-ı ʿArab yegāne-i Rūm

Kimdür ki baña muḳābil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 46). [kimdür, -dür]*

Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil oldı

Kimdür ki baña figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 48). [kimdür, -dür]*

Biñ cān u dil ile bende olmaz

Kimdür ki beni penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 50). [kimdür, -dür]*

Ġam günleri destgāh bilmez

Kimdür baña ṭavr ider muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 52). [kimdür, -dür]*

Allāh Allāh sipihr-i ġaddār

Gör **kimleri** eyledi giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 2). [kimleri, -ler, -i]*

Yāruñ **kime** eyledüñ sipāriş

Virmez mi saña firāḳ sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 27). [kime, -e]*

K'ey şāh ne ḫoş ṭarīḳ ṭutduñ

Bu yolda **kimi** refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 26). [kimi, -i]*

Kimlerle enīs ü hem-dem olduñ

Ne güne ḥarīme maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 33). [kimlerle, -lerle]*

kimesne: *"Kimse" belgisiz zamir.*

Ki ey çerḫ elüñden āh u feryād
Devrüñde **kimesne** olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 78). [kimesne,]*

kimi: *"Bazıları" anlamında belgisiz zamir.*

Kiminüñ laʿl-i lebi ġonce-i gülzār-ı İrem
Kiminüñ ḳaddi nihāli çemen-i bāġ-ı bihişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 1). [kiminüñ, -n, -üñ]*

Kiminüñ laʿl-i lebi ġonce-i gülzār-ı İrem
Kiminüñ ḳaddi nihāli çemen-i bāġ-ı bihişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 2). [kiminüñ, -n, -üñ]*

Mesrūr **kimi** kimisi giryān
Ẓāhir ol ṭāʿat ile ʿişyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 63). [kimi,]*

Ḫalḳuñ **kimisi** feżāḥat ehli
Kimisi niyāz u ṭāʿat ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 61). [kimisi, -si]*

Ḫalḳuñ kimisi feżāḥat ehli
Kimisi niyāz u ṭāʿat ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 62). [kimisi, -si]*

Mesrūr kimi **kimisi** giryān
Ẓāhir ol ṭāʿat ile ʿişyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 63). [kimisi, -(s), -i]*

Tā kim ola bu zamāne maʿmūr
Ḫalḳuñ **kimi** ġamda **kimi** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 74). [kimi,]*

Tā kim ola bu zamāne maʿmūr
Ḫalḳuñ **kimi** ġamda **kimi** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 74). [kimi,]*

Kimi oḳur idi ḫoş muṣannaʿ
Gāhī ġazel ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 31). [kimi,]*

Kimisi idüp sürūda āġāz
Bezm ehline gösterürdi şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 27). [kimisi, -si]*

Meclisde olup **kimisi** sāḳī
Virürdi ḥayāt u ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 29). [kimisi, -si]*

Ṭutdı **kimi** cānib-i yemīni
Çoḳ fārisi eyledi muʿīni *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 63). [kimi,]*

Ṭutdı **kimisi** yesār semtin
Ol yirdeki kūhsār semtin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 65). [kimisi, -si]*

Ammā **kimini** idüp feraḥnāk
Ḫāk olsa yiri idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 117). [kimini, -n, -i]*

kimin: *"Bazıları" anlamında belgisiz zamir.*

Gerçi ki **kimin** figār idersin
Yüz ḳahr ile zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 115). [kimin,]*

kimse: *"Her kimse, herhangi biri" anlamında belgisiz zamir.*

Erbāb-ı kemāle **kimse** baḳmaz
İllā meger ola ḥāl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 3). [kimse,]*

ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün yāruñ sözin
Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 4). [kimse,]*

Bāḳī bu cihānda **kimse** ḳalmaz
Kimdür ki fenāya mülḥaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 95). [kimse,]*

Bir **kimseye** olmadum muḳārin
Ol baña bu derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 47). [kimseye, -ye]*

Yā Rab ġamın itme **kimseye** yār
Tā ḥaşre dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 119). [kimseye, -y, -e]*

Yanına getürmeñüz muḳārin
Olmasun anuñla **kimse** sākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 24). [kimse,]*

Hīç **kimseden** irmemiş gibi dād
Kim böyle idersin āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 87). [kimseden, -den]*

Ol başa iletdi işin āḫir
Olmadı o kāra **kimse** ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 42). [kimse,]*

kīne: *Kin, gizli düşmanlık.*

Bir dāġ oldı o sīnesinde
Sābit-ḳadem oldı **kīnesinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 18). [kīnesinde, -s, -i, -n, -de]*

kişi: *İnsan, kimse, şahıs.*

Çün Ḫaḳ'dan irişmeye hidāyet
Bulmaz **kişi** menzil-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 10). [kişi,]*

kisrā: *Eski İran hükümdarları için kullanılan unvan.*

Seyyāre-maḳām u āsmān-der
Kisrā ile rifʿati ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 18). [kisrā,]*

kıṣṣa: *Kısa ve ibretli hikâye.*

Bir **ḳıṣṣaya** eyle sen ser-āġāz
ʿĀlemlere ṣal bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 45). [ḳıṣṣaya,]*

Bu nevʿ ile oldı meclis-ārā
Bu ṭarz ile itdi **ḳıṣṣa** peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 8). [ḳıṣṣa,]*

Çoḳ **ḳıṣṣa** yazıldı bu meselde
Tafṣīl çoḳ oldı bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 1). [ḳıṣṣa,]*

Çün bildi bu ḥāli cümle aʿyān
Ol **ḳıṣṣayı** ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 24). [ḳıṣṣayı,]*

Ḳayṣer idicek bu **ḳıṣṣayı** gūş
Deryā-yı mürüvveti idüp cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 27). [ḳıṣṣayı, -y, -ı]*

Bir şūmımış idelüm anı defʿ
Tā ola bunuñla **ḳışṣamuz** refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 22). [ḳışṣamuz, -muz]*

Bir **ḳışṣaya** eyledi ser-āġāz
Yaʿnī Şīrīn-i ʿişve-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 7). [ḳışṣaya, -y, -a]*

Bu **ḳışṣayı** eyleyen rivāyet
Bu vech ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 1). [ḳışṣayı, -y, -ı]*

kıṣṣadan ḥiṣṣe almayınca: *Anlatılan bir hikâyeden, yaşanan bir olaydan ders çıkarmak.*

Her ḳışṣadan almayınca ḥiṣṣe
Ne şey olur müfīd-i ḳışṣa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 27). [ḳışṣadan ḥiṣṣe almayınca, -ma, -y, -ınca]*

kıṣṣa-perdāz: *Hikâye düzen (kimse).*

Efsāne-nüvīs ü **ḳışṣa-perdāz**
Bu resme beyāna itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 1). [ḳışṣa-perdāz,]*

kişver: *Iklim, memleket, ülke.*

ʿAzm eyledi kendü **kişverine**
Tā buluşa māh-ı manẓarına *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 31). [kişverine, -i, -(n)e]*

kişver-i fenāya: *Yokluk ülkesi.*

Āḫir irişüp ecel ḳafāya
Şaldı anı **kişver-i fenāya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 8). [kişver-i fenāya, -y, -a]*

kıtʿa: *Divan şiirinde en az iki beyitten meydana gelen nazım şekli.*

Ṣaḥrālara ṭoġrılup giderdi
Bu **ḳıṭʿa** ile sürūd iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 84). [ḳıṭʿa,]*

Yoḳdur ġam-ı ʿaşḳdan melālüm
Bu **ḳıṭʿa** yeter güvāh-ı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 26). [ḳıṭʿa,]*

ḳıyām: *Ayağa kalkma, ayakta durma.*

Ḳatlanma **ḳıyāma** gel kerem ḳıl
İr meclis-i şāha defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 87). [ḳıyāma, -a]*

ḳıyāma geldi: *Ayağa kalkmak.*

Ol peyke idüp ʿaẓīm iclāl
Sürʿatle **ḳıyāma geldi** fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 8). [ḳıyāma geldi, -di]*

ḳıyāmet: *1. Semâvî dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamânı gelince bu âlemin ve bu âlemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, âhiret hayâtının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman. 2. teşmil. Gürültülü karışıklık, kaynaşma, gürültü, patırtı, velvele. 3. teşmil. Felâket, büyük sıkıntı, belâ ve musîbet, âfet.*

Sürdi anı yidi gün tamāmet
Hīç inmedi yire ol **ḳıyāmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 26). [ḳıyāmet,]*

ḳıyāmet olınca: *Kıyamet kopmak, dünya hayatının sona ermesi.*

Ol acı kelāmın eyleyen gūş
Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 78). [ḳıyāmet olınca, -ınca]*

ḳıyāmet olınca: *Kıyamet kopmak, dünya hayatının sona ermesi.*

Ol acı kelāmın eyleyen gūş
Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 78). [ḳıyāmet olınca, -ınca]*

ḳıyāmet olınca: *Kıyamet kopmak, dünya hayatının sona ermesi.*

Ol acı kelāmın eyleyen gūş
Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 78). [ḳıyāmet olınca, -ınca]*

ḳıymet-i ʿāşıḳı: *Âşığın değeri.*

Kim **ḳıymet-i ʿāşıḳı** bilürdi
Her bār niçe vefā ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 9). [ḳıymet-i ʿāşıḳı, -ı]*

ḳıymet-i ʿaşḳı: *Aşkın değeri.*

Sen **ḳıymet-i ʿaşḳı** sehl ṣanma
Nā-ehl ki diye sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 13). [ḳıymet-i ʿaşḳı, -ı]*

ḳıymet-i ʿaşḳı: *Aşkın değeri.*

Sen **ḳıymet-i ʿaşḳı** sehl ṣanma
Nā-ehl ki diye sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 13). [ḳıymet-i ʿaşḳı, -ı]*

ḳo-: *Bırakmak.*

ʿAsker çekicek mülūk-ı dehre
Birinde **ḳomaya** ḫavf-ı zehre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 6). [ḳomaya, -ma, -y, -a]*

Ġam-ḫ∨ārumduñ ferāġat itdüñ
İḥsānı **ḳoduñ** denāʾet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 6). [ḳoduñ, -du, -ñ]*

ḳo: *Bırakmak.*

Hem defn idelüm o gül-ʿiẕārı
Ẓāhirde ben eyleyin **ḳo** zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 12). [ḳo,]*

ḳo: *Bir şeyi belli bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.*

Hem daḫi bulardan özge ey şāh
Bir māh **ḳomış** o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 2). [ḳomış, -mış]*

Bir yük zer ü sīm ü dürr ü gevher
Ferhād öñine **ḳodı** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 30). [ḳodı, -dı]*

köhne: *Eski, eskimiş.*

Nā-gāh görindi bir zen-i şūm
Bir zişt-liḳā vü **köhne** çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 64). [köhne,]*

Baḳmadı bu **köhne** ḫānmāna
Bildi ki ne nesnedür zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 57). [köhne,]*

kol: *İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölümü,kol.*

Yüz luṭf ile yaʿnī göñlüñ alsa
Ḳollarını boynuñ üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 20). [ḳollarını, -lar, -ı, -(n)ı]*

kolay: *Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karşıtı.*

ʿAşḳ ile bulur vuṣūl sālik
Anuñla **ḳolay** olur mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 8). [ḳolay,]*

korhu: *Korku.*

Eyvāy ne ẓulm u cevrdür bu
Kim ʿaşḳa cihānda ola **ḳorḫu** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 88). [ḳorḫu,]*

koy: *Bir şeyi belli bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.*

Çün **koydılar** ol nigārı ḳabre
Ḳalmadı o dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 25). [koydılar, -dı, -lar]*

ḳoyun: *Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.*

Ṣaḥrāda yürür **ḳoyunlarum** çoḳ
Anda ṣaġılur nihāyeti yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 125). [ḳoyunlarum, -larum]*

küçek-dehen: *Küçük ağızlı.*

Cümle gül-i gülşen-i leṭāfet
Küçek-dehen ü bülend-ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 26). [küçek-dehen,]*

ḳudret: *Güç, kuvvet, takat.*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm var
Ne tende mecāle **ḳudretüm** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 6). [ḳudretüm, -üm]*

Yā ḳuvvet ü **ḳudret** ü hücūmın
Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 21). [ḳudret,]*

Ne dilde beyāna ṭāḳatüm var
Ne yazmaġa elde **ḳudretüm** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 24). [ḳudretüm, -üm]*

Tā kim ola dilde nuṭḳa **ḳudret**
Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 13). [ḳudret,]*

Dil ḫaste devāya **ḳudretüm** yoḳ
Yüḳ üstüme düşdi ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 27). [ḳudretüm, -üm]*

Ḫaḳḳ eyleye **ḳudretüñ** ziyāde
İrgüre seni ḳamu murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 17). [ḳudretüñ, -üñ]*

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ
Tafṣīlini şerḥe **ḳudretüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 114). [ḳudretüm, -üm]*

ḳudretüm ḳalmadı: *Gücü olmak.*

Ḳalmadı tenümde ṭāḳatüm hīç
Ḳalmadı ḳarāra ḳudretüm hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 64). [ḳudretüm ḳalmadı, -ma, -dı]*

küffār: *Kâfiler, müslüman olmayanlar.*

Gice gice gelmeyeydi ḫ∨āba
Küffār düşeydi ıżṭırāba *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 16). [küffār,]*

kūh: *Dağ.*

Bir **kūh** var idi Bī-sütūn-nām
Ol şehre ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 43). [kūh,]*

Pervīz'e güẕergeh idi ol **kūh**
Dāyim çeker idi niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 45). [kūh,]*

Baş üzre şürūʿ idem bu kāre
Ol **kūhı** idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 86). [kūhı, -ı]*

Şeb-tābe-seḥer o zār-ı ġamnāk
Eylerdi o **kūhı** çāk çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 92). [kūhı, -ı]*

Bir **kūh** ki āsmāna beñzer
Ṣan ḳulle-i ḳāf ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 53). [kūh,]*

Ol **kūha** olup hemān revāne
Şeb-dīz'ine urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 51). [kūha, -a]*

ʿAzm itdi serāya bād mānend
Aşdı niçe **kūh** u niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 88). [kūh,]*

Çalduḳca ġubār olurdı ḫārā
Kūh olmış idi miṯāl-i ṣaḥrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 54). [kūh,]*

kūh-ı melāmete ulaşmış: *Melamet dağına ulaşmak, melamet ehli olmak, melamet görüş ve yaşayışını benimsemek.*

Ol derd ü belāsı başdan aşmış
Ol **kūh-ı melāmete ulaşmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 48). [kūh-ı melāmete ulaşmış, -mış]*

kuḥl: *Göz ilacı, sürme.*

Yüz sürmege ola baña mesned
Toprağını **kuḥl** idem müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 66). [kuḥl,]*

kūhsār: *Dağlık yer, dağ tepesi.*

Ṭutdı kimisi yesār semtin
Ol yirdeki **kūhsār** semtin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 66). [kūhsār,]*

Şevḳ ile hemān o yār-ı bī-bāk
ʿAzm eyledi **kūhsāra** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 50). [kūhsāra, -a]*

Urduḳca çıḳardı yüz şerāre
Zilzāl düşerdi **kūhsāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 58). [kūhsāra, -a]*

kul: *Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd, ademoğlu, kişioğlu.*

Ol **ḳullaruñuñ** günāh kārı
Dergāhuña eyledükde zārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 61). [ḳullaruñuñ, -laru, -ñuñ]*

Luṭfıyla ṭutup ḳamu cihānı
Ḳul eylemiş idi kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 30). [ḳul,]*

Çün āḫir olur kelām-ı Pervīz
Ḳullarına emr ider hemān tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 18). [ḳullarına, -lar, -ı, -n, -a, -]*

Emr eyledi **ḳullarına** fi'l-ḥāl
Kim ḳurtaruñ anı itmeñ ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 5). [ḳullarına, -ları, -n, -a]*

Hem **ḳulları** cemʿ olup müretteb
İḳbāl ile ḳarşu vardılar heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 5). [ḳulları, -lar, -ı]*

ḳul eylemiş: *Kul etmek, kendine aşırı derecede bağlamak.*

Bir tāze cevān idi nigārı
Ḳul eylemiş idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 10). [ḳul eylemiş, -miş]*

ḳulle-i ḳāf: *Kâf'ın zirvesi (Kâf: Ankā kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre kuşattığı kabul edilen efsânevî dağ).*

Bir kūh ki āsmāna beñzer
Ṣan **ḳulle-i ḳāf** ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 54). [ḳulle-i ḳāf,]*

kün fe-kāndan: *"Ol der, olur". Bakara 2/17. Ayetten iktibastır.*

Ben bī-ḫaberem bu **kün fe-kāndan**
Aḥvāl-i zemīn ü āsmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 129). [kün fe-kāndan, -dan]*

künc-i belāda: *Bela köşesi.*

Yaʿnī o ḳamu cihāna rüsvā
Ol **künc-i belāda** bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 14). [künc-i belāda, -da]*

künc-i ferāġda: *El çekme/vazgeçme köşesi.*

Didiler o bir ġarīb-dildür
Bir **künc-i ferāġda** muʿtezildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 50). [künc-i ferāġda, -da]*

kūpāl: *Gürz, Demir topuz.*

Şemşīr ü sinān u gürz ü ḫancer
Kūpāl u ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [kūpāl,]*

kurbet: *Yakınlık.*

Pervīz ile ḳıldı ʿīş ü ʿişret
Ferhād'ı idüp ḳarīn ü **ḳurbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 14). [ḳurbet,]*

kurıl-: *Hazırlanmak.*

Emr eyledi şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm
Ḳurıldı bisāṭ u meclis ü bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 12). [ḳurıldı, -dı]*

kurtar-: *(İçinde bulunduğu güç durumu, derdi) Üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak.*

Ḳurtar beni yār fürḳatinden
Dūr eyle firāḳ miḥnetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 37). [ḳurtar,]*

Emr eyledi ḳullarına fi'l-ḥāl
Kim **ḳurtaruñ** anı itmeñ ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 6). [ḳurtaruñ, -uñ]*

kurtıl: *(Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olmak.*

Cān virdi vü geçdi tāc u serden
Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 124). [ḳurtıldı, -dı]*

ḳurtul-: *(Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olmak.*

Ḳurtuldı o bendden bu miskīn
Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 11). [ḳurtuldı, -dı]*

Kim kūy-ı nigārı itdi mesken
Ḳurtuldı belā vü derd ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 34). [ḳurtuldı, -dı]*

küşte-i şeş-per-i maḥabbet: *Aşk gürzünün maktulü (bu gürz nedeniyle ölen âşık).*

Ey **küşte-i şeş-per-i maḥabbet**
Ṣad-pāre-i ḫancer-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 1). [küşte-i şeş-per-i maḥabbet,]*

ḳuṣūr: *Kabahat, suç; eksiklik.*

Var ise **ḳuṣūrı** eyle maʿẕūr
Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 67). [ḳuṣūrı, -ı]*

ḳuṣūr ḳılmadı: *Kusur etmek.*

Saʿy eyledi şeh riʿāyetinde
Ḳılmadı ḳuṣūr ḥürmetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 24). [ḳuṣūr ḳılmadı, -ma, -dı]*

kuvvet: *Güç.*

Yā **ḳuvvet** ü ḳudret ü hücūmın
Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 21). [ḳuvvet,]*

ḳuvvet-i ḳalb: *Maneviyattan kaynaklı güç, kalp gücü.*

Pervīz'e irişdi **ḳuvvet-i ḳalb**
Zāʾil oluban melāmet-i ḳalb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 39). [ḳuvvet-i ḳalb,]*

kūy: *Köy, mahalle, semt.*

Bir nāle işitdi bir ṭarafdan
Şandı ki var anda **kūy** u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [kūy,]*

kūy-ı nigārı: *Resim gibi güzel sevgilinin köyü, semti, yaşadığı yer.*

Kim **kūy-ı nigārı** itdi mesken
Ḳurtuldı belā vü derd ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 33). [kūy-ı nigārı, -ı]*

kūy-ı yāra: *Sevgilinin yaşadığı yer.*

Vuṣlat hevesi düşüp o zāra
Geh gāh varurdı **kūy-ı yāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 30). [kūy-ı yāra, -a]*

ḳanāʿat: *Elindekinden hoşnut olup fazlasını istememek, kısmetine, kendisine verilene razı olmak.*

Süd gerçi gelür nihāyeti yoḳ
Ḳalbüñ ammā **ḳanāʿati** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 46). [ḳanāʿati, -i]*

ḳudret: *Güç, kuvvet, takat.*

Didi ola sende bunca **ḳudret**
Olmaya niçün ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 17). [ḳudret,]*

lā-büd: *Elbette, mutlaka.*

Hengām-ı ḥayāt bī-beḳādur
Lā-büd ṣoñı ḥālet-i fenādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 8). [lā-büd,]*

Kim her işe dehr ider mücāzāt
Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 18). [lā-büd,]*

lāf ḳılma: *Lafta bırakmak.*

Didüm kerem eyle **lāf ḳılma**
Bu vaʿdelere ḫilāf ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 15). [lāf ḳılma,]*

laġm: *Kale duvarlarını veya kayaları altına patlayıcı madde koyup ateşleyerek tahrip etme ve bu iş için açılan tünel.*

Bir **laġm** idüp o yirde taʿmīr
Dāyim dökeler ṣaġup aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 53). [laġm,]*

Kim ṣaġıla anda şīr-i vāfir
Laġm ile ḥavżda ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 66). [laġm,]*

Bir **laġm** olaydı anda bünyād
Mermerle yapaydı anda üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 133). [laġm,]*

laʿl: *Değişik renkleri bulunan değerli bir süs taşı.*

Zerrīn egeri licāmı **laʿlīn**
Dürlerle olınmış idi tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 13). [laʿlīn, -in]*

Çoġıdı egerçi **laʿli** çün ḫāk
Ammā ki yoġıdı bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 35). [laʿli, -i]*

Ṭūbī gibi ḳaddi ḫūb-reftār
Ṭūtī gibi **laʿli** şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 60). [laʿli, -i]*

Ḫārāyı ne **laʿl** ile ider farḳ
Teşḫīṣ ḳılur ne pāy ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 27). [laʿl,]*

lāl: *Dili tutulmuş, dilsiz.*

Devrān beni ġamla **lāl** ḳıldı

Āvāre vü pāy-māl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 31). [lāl,]*

Yaş yirine gözlerüm döker ḳan

Eyler beni **lāl** āh u efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 44). [lāl,]*

lāl itdi: *Susturmak, dilsiz bırakmak.*

Lāl itdi beni ġam-ı zamāne

Feryādum irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 5). [lāl itdi, -di]*

lāl olur: *Dilsizleşmek, söz söyleyemez hâle gelmek.*

Kim görse hilālini olur dāl

Kim görse ḫayālini olur lāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 18). [lāl olur, -ur]*

lāle: *Çiçekleri kadeh biçiminde olan, türlü renklerde süs bitkisi.*

Ṭutmışdı cihānı **lāle** vü gül

Eylerdi seḥer terāne bülbül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 3). [lāle,]*

Geh **lāleye** itdi ʿarż-ı dīdār

Geh sünbüle ḳıldı zülfin iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 39). [lāleye, -y, -e]*

lāle-gūn: *Lale renkli.*

Ṭoldur baña **lāle-gūn** şarābı

Tā defʿ ide göñlüm ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 15). [lāle-gūn,]*

lāle-i ser-āmed: *Başta gelen, ileri gelen lâle.*

Şīrīn ḥareketlü bir sehī-ḳad

Şāḫ-ı gül ü **lāle-i ser-āmed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 62). [lāle-i ser-āmed,]*

lāle-reng: *Lale renkli.*

Vir cām ile **lāle-reng** bāde
Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 9). [lāle-reng,]*

İrişmiş idi kenār-ı şehre
Ṣolmışdı o **lāle-reng** çihre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 20). [lāle-reng,]*

Geçmiş bu cihānda cism ü cāndan
Olmış teni **lāle-reng** ḳandan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 8). [lāle-reng,]*

lāle-ruḫ: *Lâle yanaklı.*

Āḫir o nigār-ı meh-nihādı
Ol **lāle-ruḫ** u melek-nijādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 116). [lāle-ruḫ,]*

lālesitān: *Lale bahçesi.*

Bu cümleden artuḳ ol diyāruñ
Ol **lālesitān** u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 38). [lālesitān,]*

lālezār: *Lale bahçesi.*

Medḥ itdi bu vech ile diyārın
Gülzār u bahār u **lālezārın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 32). [lālezārın, -ın]*

Ne güne diyārdur diyāruñ
Vaṣf it bize bāġ u **lālezāruñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 124). [lālezāruñ, -uñ]*

Her nāẓır olan bu **lālezāra**
Taḥsīn ide bāġbān-ı zāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 15). [lālezāra, -a]*

laʿl-i dāne: *Kırmızı, değerli taş tanesi.*

Ḫāmem dökeyidi **laʿl-i dāne**
Ẓāhir olayıdı çoḳ ḫızāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 31). [laʿl-i dāne,]*

laʿl-i dil-sitānı: *(Sevgilinin) gönül alan kırmızı dudağı.*

Gördükde o **laʿl-i dil-sitānı**
Sen ṣaġ ol o saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 35). [laʿl-i dil-sitānı,]*

laʿl-i lebi: *Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.*

Şīrīn sözi ḳand-i pür-ḥalāvet
Laʿl-i lebi çeşme-i melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 60). [laʿl-i lebi, -i]*

Şīrīn sözi ḳanddür mükerrer
Laʿl-i lebi ṣanki āb-ı Kevser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 8). [laʿl-i lebi, -i]*

laʿl-i lebi: *Kırmızı dudak.*

Kiminüñ **laʿl-i lebi** ġonce-i gülzār-ı İrem
Kiminüñ ḳaddi nihāli çemen-i bāġ-ı bihişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 1). [laʿl-i lebi,]*

lām: *"Lam" harfi.*

Çoḳ ḳāmeti zülfi eyledi **lām**
Ṣoldurdı hevāsı çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 67). [lām,]*

laṭīf: *Güzel, hoş.*

Evżāʿı **laṭīf** ü ḫulḳı ġarrā
Aḫlāḳına yoḳ naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 81). [laṭīf,]*

Eşʿār oḳınup **laṭīf** ü rengīn
Her biri ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 33). [laṭīf,]*

Rengīn ü **laṭīf** sāġar-ı mey
Devr eyledi meclisi pey-ā-pey *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 17). [laṭīf,]*

lāʾübāli: *Kayıtsız, çekinmez, hürmetsiz.*

Taḥṣīl itmiş niçe kemāli
Olmış bu cihānda **lāʾubālī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 16). [lāʾubālī,]*

lā-yaʿḳıl: *Aklı başından gitmek.*

Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat ile
Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü **lā-yaʿḳıl** ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 4). [lā-yaʿḳıl,]*

lā-yenḳatıʿ: *Ardı kesilmeksizin, durmadan, hep.*

İtsek bu revişde ḥüsn-i tedbīr
Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa ḫānuma şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 48). [lā-yenḳaṭıʿ,]*

lāyıḳ: *Münasip, uygun, yaraşır.*

Lāyıḳ saña şefḳat ü keremdür
Ḳan geldi gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 21). [lāyıḳ,]*

Lāyıḳ budur ey resūl-i ekrem
Ol ʿilm ile ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 99). [lāyıḳ,]*

Dimem ki bu ḥāle **lāyıḳam** ben
Ümmet arasında fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 85). [lāyıḳam, -am]*

Aḳrānum içinde fāyiḳam ben
İḥsān u ʿaṭāya **lāyıḳam** ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 42). [lāyıḳam, -am]*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ
Her vech ile medḥ olınsa **lāyıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 12). [lāyıḳ,]*

Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa
Dāyim bula cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 77). [lāyıḳ,]*

Gönderme beni o bāma maḥrūm
Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 104). [lāyıḳ,]*

Lāyıḳ mı idüp ʿadāletüñ terk
Bünyād-ı cefāyı idesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 103). [lāyıḳ,]*

Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret
Hep baña degül mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 131). [lāyıḳ,]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme yā Rab
Ṭaʿn oḳına **lāyıḳ** itme yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 10). [lāyıḳ,]*

lāyık oldum: *Layık olmak, yaraşmak.*

Bir māh-liḳāya ʿāşıḳ oldum
Ḫalḳ içre ʿitāba **lāyıḳ oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 40). [lāyıḳ oldum, -du, -m]*

lāyıḳ: *Münasip, uygun, yaraşır.*

Lāyıḳ degülem o bārgāha
Mümkin mi varam ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 97). [lāyıḳ,]*

lāzım: *Gerekli, lüzumlu.*

Lāzım degül itmek anı taḥrīr
Kim eylediler ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 3). [lāzım,]*

Her ḳanda ki **lāzım** olsa üstād
Ḫāżır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 33). [lāzım,]*

Lāzım mı belā-yı ḳayd-ı zencīr
Yā maḥbes içinde ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 95). [lāzım,]*

lāzım oldı: *Gerekmek.*

Çünkim keremüñ durur mülāzım
Maḳṣūdıma irmek oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 72). [lāzım oldı, -dı]*

Bu ḥālete ḫaylī nādim oldı
Didi zeni ḳatl **lāzım oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 20). [lāzım oldı, -dı]*

Āḫir görüşümdür anı çünkim
Menʿ itmemek oldı şāha lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 30). [lāzım oldı, -dı]*

lerzān oluban: *Titremek.*

Lerzān oluban yıḳıldı miskīn
Ne derde şataşdı bildi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 131). [lerzān oluban, -uban]*

leşkerī: *Asker II. Ordu.*

Cūş eylese **leşkeri** çü deryā
Fersaḫ fersaḫ ḳaçardı aʿdā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 11). [leşkeri,]*

leşker-i bī-şümār: *Sayısız (sayılamayacak kadar çok) asker.*

Gel **leşker-i bī-şümār** ile tīz
Dergāhuma yüz sür it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 23). [leşker-i bī-şümār,]*

leşker-i muḳātil: *Karşılıklı savaşan asker.*

Çün ol iki **leşker-i muḳātil**
Birbirine oldılar muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 3). [leşker-i muḳātil,]*

leşker-keş-i milket-i keyānī: *Hükümdarlar ülkesinin kumandanı.*

Dārende-i ʿarż-ı ḫusrevānī
Leşker-keş-i milket-i keyānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 18). [leşker-keş-i milket-i keyānī,]*

leṭāfet: *Latiflik, güzellik, hoşluk.*

Gördi ki bu ṭarẕ u bu **leṭāfet**
Bu ḥüsn ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [leṭāfet,]*

Şoldı iki gül gidüp **leṭāfet**
Ol büy-ı laṭīfe irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 115). [leṭāfet,]*

Gül ruḫlarınuñ **leṭāfetinden**
Ruḫsāresinüñ melāḥatinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 111). [leṭāfetinden, -in, -den]*

leṭāfet-āmīz: *Güzellikle karışık.*

Her beyti ola **leṭāfet-āmīz**
Her mıṣraʿın eyle ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 5). [leṭāfet-āmīz,]*

letāfet-engīz: *Güzellik veren.*

Bir vech ile eyledi dil-āvīz
Çü kendü gibi **letāfet-engīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 128). [letāfet-engīz,]*

Bir büy getürdi rāḥat-āmīz
ʿAnber-bez ü **leṭāfet-engīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 24). [leṭāfet-engīz,]*

leṭāfet-i bahārī: *Baharın güzelliği.*

Bir gün ki **leṭāfet-i bahārī**
Ġurrem ḳılur idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 1). [leṭāfet-i bahārī,]*

levḥ-i zerrīn: *Altından levha.*

Żāyiʿ olıcaḳ o **levḥ-i zerrīn**
Ferhādveş oldı dehr ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 11). [levḥ-i zerrīn,]*

levlāke: *"Ey habibim sen olmasaydın bu kainatı yaratmazdım" anlamına gelen bir kutsi hadis.*

Ey ṣāḥib-i şerʿ ü dīn ü meẕheb
Levlāke ḫiṭābına muḫāṭab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 30). [levlāke,]*

leylā: *Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.*

Mecnūn gibi ʿaḳlını ṭaġıtmış
Leylā'sı ġamıyla hūşı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 74). [leylā'sı, -s, -ı]*

lezzet-i ʿaşḳ: *Aşkın tadı.*

Ḫoş ḥāl degül mi ḥālet-i ʿaşḳ
Ḫoş ẕevḳ degül mi **leẕẕet-i ʿaşḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 2). [leẕẕet-i ʿaşḳ,]*

libās: *Elbise, giyecek şey.*

Çün çıḳdı ḥaremden ol perīşān
Çāk itdi **libāsın** oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 52). [libāsın, -ın]*

Şāhāne **libās** itdi taġyīr
ʿAzm eyledi anda ol cihān-gīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 31). [libās,]*

licām: *Hayvan ağzına vurulan gem.*

Zerrīn egeri **licāmı** laʿlīn
Dürlerle olınmış idi tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 13). [licāmı, -ı]*

līkin: *Ama, fakat, lakin.*

Līkin unudup ol ıżṭırābı
Arturdı göñülde ʿaşḳ tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 41). [līkin,]*

Līkin bu söz ile dehr ṭolmış
Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 63). [līkin,]*

li’llāhi’l-ḥükm: *Allah'ın hükmüyle.*

Li’llāhi’l-ḥükm gitmiş ol zār
Göçmiş o belā-keş ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 13). [li’llāhi’l-ḥükm,]*

lisān: *Dil.*

Bir mār **lisānı** zehr ile pür
Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 69). [lisānı, -ı]*

livā-yı ḫusrevānī çekdi: *Padişaha yakışır bayrak çekmek.*

Meh çekdi livā-yı ḫusrevānī
Terk eyledi mihr āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 3). [livā-yı ḫusrevānī çekdi, -di]*

livā-yı rüĉyetin: *Bakma, bakış bayrağı.*

Gösterdi **livā-yı rüĈyetin** māh
Ḳurdı felege siyāh ḫargāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 3). [livā-yı rüĉyetin, -in]*

luṭf: *Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.*

Luṭfem ʿöẕür-pezīr-i ḫaṭā-yı Ḫıṭā vü Çīn
Ḥükmem ḳarār-ı memleket-i Mıṣr u Şām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 3). [luṭfem, -em]*

Daḫi dilerem ʿināyetüñden
Luṭf u kerem ü mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 42). [luṭf,]*

Ben ḫasteye **luṭf** u mekremet ḳıl
Āḫir nefesümde merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 45). [luṭf,]*

Luṭfuñdan ümīd-i şefḳat itdüm
ʿArż-ı elem ü melālet itdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 17). [luṭfuñdan, -uñ, -dan]*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan Ḫudā'dan
Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 82). [luṭf,]*

Çoḳ **luṭf** taṣavvur itdiler çün
Sen daḫi mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 101). [luṭf,]*

Miskīnlere **luṭfı** ʿādet eyle
Vāfir vāfir şefāʿat eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 103). [luṭfı, -ı]*

Luṭfuñ ḳamu ʿāleme yayılmış
Hep ḫalḳ seni şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 97). [luṭfuñ, -uñ]*

Ben kim saña olmışam peyām-ber
Yüz **luṭf** u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 74). [luṭf,]*

Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ itdi
Çoḳ **luṭf** u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 80). [luṭf,]*

Gizlü niçe **luṭf** u şefḳat oldı
Mā-beynde niçe ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 89). [luṭf,]*

Bir **luṭfuña** biñ cefālaruñ var
Cevr eylemeden ṣafālaruñ var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 35). [luṭfuña, -u, -ñ, -a]*

Ne **luṭf** u mürüvvetine ġāyet
Ne ḥilm ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 39). [luṭf,]*

Niçün degülem ya **luṭfa** maẓhar
Manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 51). [luṭfa, -a]*

Ḫālā o zamān irişmedi dil
Luṭfuñla ola murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 60). [luṭfuñla, -uñ, -la]*

Luṭfıyla ṭutup ḳamu cihānı
Ḳul eylemiş idi kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 29). [luṭfıyla, -ı, -y, -la]*

Sāḳī yine bezme zīb ü fer vir
Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 2). [luṭf,]*

Luṭf ile bu ḥāle eyle tedbīr
Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 103). [luṭf,]*

İt bāde-i ḫoş-güvārı hem-dem
Virsün bana **luṭfuñ** özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 8). [luṭfuñ, -uñ]*

Āsān ki irişdüre tamāma
Luṭfumla ire hezār kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 90). [luṭfumla, -um, -la]*

Ger **luṭfuñ** ola refīḳ u hādī
Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 63). [luṭfuñ, -un]*

Çün **luṭfuña** vardur iʿtimādum
Bulsam n'ola maṭlab u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 69). [luṭfuña, -uñ, -a]*

Luṭfa beni maẓhar itmez olduñ
Baḫşāyiş-i sāġar itmez olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 3). [luṭfa, -a]*

Luṭf ile dir idi defʿ-i ġam ḳıl
Ḫaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 3). [luṭf,]*

Maḳṣūd ider ol şeh-i muẓaffer
İde seni **luṭf** u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 64). [luṭf,]*

Luṭf ile naẓar ḳılup o zāra
İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 73). [luṭf,]*

Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol gün
Çoḳ **luṭf** u ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 76). [luṭf,]*

Yüz **luṭf** ile yaʿnī göñlüñ alsa
Ḳollarını boynuñ üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 19). [luṭf,]*

luṭf eyle: *Lütfetmek, ihsanda bulunmak.*

Luṭf eyle yeter ihānet itdüñ
Bu bī-cürme ḥaḳāret itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 65). [luṭf eyle,]*

luṭf eyleñ: *İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.*

Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār
Tā olmaya ṣoñra kār düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 11). [luṭf eyleñ, -ñ]*

luṭf it: *İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.*

Ey sāḳī-i gül-ruḫ u gül-endām
Luṭf it baña vir ṣarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 2). [luṭf it,]*

Luṭf it ṭut elüm ki ḫaste-ḥālem
Ḳaldum reh-i ġamda bī-mecālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 7). [luṭf it,]*

luṭf-ı mücessem: *Gözle görülür derecede, cisimleşmiş lütuf.*

İḥsān ile ṭoldurup cihānı
Bir **luṭf-ı mücessem** idi ẕātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 34). [luṭf-ı mücessem,]*

mā-ʿadā: *Geri kalan, gayri.*

Terk eyledi cümle **mā-ʿadāyı**
Ġam-ḫ∨ārı idindi ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 61). [mā-ʿadāyı, -y, -ı]*

maʿārif: *Bilgi, marifet.*

Envāʿ-ı feżāʾil ile meşhūr
Dillerde **maʿārif** ile meẕkūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 4). [maʿārif,]*

mā-beyn: *Iki şeyin arası, ara.*

Gizlü niçe luṭf u şefḳat oldı
Mā-beynde niçe ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 90). [mā-beynde, -de]*

maʿbūd: *Tapılan, ibadet edilen varlık, ilah.*

Maʿbūdına ʿarż-ı rāz iderdi
Ferzend diyü niyāz iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 37). [maʿbūdına, -ı, -na]*

Geh ḫāke sürerdi rūy-ı zerdin
Maʿbūdına ʿarż iderdi derdin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 22). [maʿbūdına, -ı, -na]*

mā-cerā: *Cereyan eden şey, vuku bulan hâl, olup geçen şey.*

Az ḳaldı ki çāk idüp ḳabāyı
İẓhār ide ḫalḳa **mā-cerāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 110). [mā-cerāyı, -y, -ı]*

Āgāh ḳılup o bī-nevāyı
ʿArż itdiler aña **mā-cerāyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 14). [mā-cerāyı, -y, -ı]*

Gūş eyleyicek bu **mā-cerāyı**
Ġāyetde esirger ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 77). [mā-cerāyı, -y, -ı]*

Çoḳ aġladılar bu **mā-cerāya**
Defn itdiler anı da oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 43). [mā-cerāya, -y, -a]*

maʿden-i kemāl: *Kemal ve yetkinliğin kaynağı.*

Şāhā ben o **maʿden-i kemālem**
Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 1). [maʿden-i kemālem, -em]*

maġlūb olup: *Yenilmek.*

Maġlūb olup sipāh-ı Behrām
Başına irişdi çoḳ ser-encām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 19). [maġlūb olup, -up]*

maġlūb-ı hevā-yı ʿaşḳ oldum: *Aşk tutkusuna yenilmiş olmak.*

Bīmār-ı belā-yı ʿaşḳ oldum
Maġlūb-ı hevā-yı ʿaşḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 26). [maġlūb-ı hevā-yı ʿaşḳ oldum, -du, -m]*

maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam: *Gönül kapan sevgiliye duyulan arzunun mağlubu (bu arzuya yenik düşmüş).*

Yā Rab meded eyle mübtelāyam
Maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 52). [maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam,]*

maġlūb-ı şarāb-ı nāb: *Halis ve saf şaraba yenilmiş.*

Ammā ki beni ḫarāb ḳılma
Maġlūb-ı şarāb-ı nāb ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 12). [maġlūb-ı şarāb-ı nāb,]*

maġmūm: *Gamlı, kederli.*

Maġmūm evine olup revāne
Aġlardı bu ḥāle yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 5). [maġmūm,]*

maġrūr: *Gururlanmış, aldanmış, kibirli.*

İdüp dil-i mübtelāyı **maġrūr**
Ṣoñra elemüñle itme mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 17). [maġrūr,]*

maġrūr olup: *Böbürlenmek, gururlanmak; güvenmek, aldanmak.*

Yaʿnī ki olup viṣāle maġrūr
Ẓann eylediler ki böyle mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 31). [maġrūr olup, -up]*

maġrūr olurdı: *Böbürlenmek, gururlanmak.*

Baḳduḳca aña o ġayret-i ḥūr
Kendüni görüp olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 68). [maġrūr olurdı, -ur, -dı]*

māh: *Ay, kamer.*

Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir **māhuñ**
O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 3). [māhuñ, -(u)ñ]*

Ferzendi gibi muḥibb idi şāh
Kim ḫālesi duḫteriydi ol **māh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 56). [māh,]*

Mevzūn mevzūn yürürdi ol **māh**
Bir nāz ile kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 75). [māh,]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ
Taṣvīr ideyin yüzin o **māhuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 106). [māhuñ, -uñ]*

Çün sen olasın o **māha** meyyāl
Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 23). [māha, -a]*

Hem daḫi bulardan özge ey şāh
Bir **māh** ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 2). [māh,]*

Ne **māh** nigār-ı ʿālem-ārā
Kim yoḳ aña hīç naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 3). [māh,]*

İcrā-yı ḥükūmet eyledi **māh**

Kim didi sipihr bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 9). [māh,]*

Ḫayrān idi ol arada ol **māh**

Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 23). [māh,]*

Varınca o māha ḳarşu nā-gāh

Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol **māh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 32). [māh,]*

Varınca o **māha** ḳarşu nā-gāh

Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 31). [māha, -a]*

Birbirini bilmez ol iki **māh**

Olmadı biri birinden āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 15). [māh,]*

Gördi o ġarīb çün o **māhı**

İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 103). [māhı, -ı]*

Ben ẕerre ol güneş cihānda

Ben yirde o **māh** āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 42). [māh,]*

Hādī-i murādum ol İlāhī

Eyle baña ġam-güsār o **māhı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 58). [māhı, -ı]*

Ferhād yüz urdı şāh öñinde

Baş yire ḳodı o **māh** öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 38). [māh,]*

Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi şāha

Aḥvāl dinildi hep o **māha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 12). [māha, -a]*

Ol **māh** ḥaḳı ki maṭlabuñdur

Ol ʿaşḳ ḥaḳı ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 101). [māh,]*

Bir **māha** ḳażā-yı āsmānī

Ḳıldı beni ʿabd-i rāygānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 85). [māha, -a]*

Gösterdi livā-yı rüĈyetin **māh**

Ḳurdı felege siyāh ḫargāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 3). [māh,]*

K'ey **māh** bu zāra cān gerekmez

Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 17). [māh,]*

Bir nāle irişdi bir yañadan

Şād oldı o **māh** ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 68). [māh,]*

Vāṣıl olıcaḳ serāya ol **māh**

Ferhād'a didi ki bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 103). [māh,]*

Ol çihre giderdi inciẕābı

Ol **māh** bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 120). [māh,]*

Yād eyleyicek o **māhı** her gāh

Dünyāyı pür-āteş eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 127). [māhı, -ı]*

Biri birisine vāṣıl oldı

Bir burc iki **māha** menzil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 46). [māha, -a]*

Didi ki meded açuñ o **māhı**

Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 27). [māhı, -ı]*

maḥabbet: *Sevgi. II Muhabbet, sohbet.*

Ammā ki be-muḳteżā-yı taḳdīr

Āḫir o **maḥabbet** itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 12). [maḥabbet,]*

Eylerler idi benümle ülfet

İẓhār-ı ḫulūṣ ile **maḥabbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 24). [maḥabbet,]*

Şeh Vāmıḳ idi **maḥabbetinde**

Mecnūn idi ḥüsn ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 91).*
[maḥabbetinde, -in, -de]

Ṭaḳ eyledi ṭāḳatüm **maḥabbet**

Arturdı melāmetüm **maḥabbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 45). [maḥabbet,]*

Ṭaḳ eyledi ṭāḳatüm **maḥabbet**

Arturdı melāmetüm **maḥabbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 46). [maḥabbet,]*

Hīç var mı **maḥabbete** muʿādil

Ki itmeye seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 3). [maḥabbete, -e]*

maḥabbet itmezdi: *Sevmek.*

Şāhuñ var idi bir oġlı ḫūn-rīz
İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 38). [maḥabbet itmezdi, -mez, -di]*

maḥabbet-āmīz: *Muhabbetli.*

Dildār olıcaḳ ṣadāḳat-engīz
Ġayre olımaz **maḥabbet-āmīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 4). [maḥabbet-āmīz,]*

maḥal: *Yer, mekan, mevki.*

Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı bu meselde
Tafṣīl çoḳ oldı bu **maḥalde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 2). [maḥalde, -de]*

Cān kim gide cism-i bī-ʿameldür
Ṭopraḳ hemīn aña **maḥaldür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 146). [maḥaldür, -dür]*

maḥbes: *Hapishane.*

Lāzım mı belā-yı ḳayd-ı zencīr
Yā **maḥbes** içinde ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 96). [maḥbes,]*

maḥbese girdi: *Hapse girmek.*

Şan **maḥbese girdi** mihr-i enver
Bī-mihr oldı sipihr-i aḫďar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 7). [maḥbese girdi, -di]*

maḥbūb: *Muhabbet duyulan, sevilen, dost.*

Cemʿ olmışdı hezār **maḥbūb**
Biñ dil-ber-i ḫūb u yār-ı merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 23). [maḥbūb,]*

māhī: *Balık.*

Ḫabābı miġfer ü **māhīsi** ḫancer mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [māhīsi, -s, -i]*

māh-ı manẓarına: *Görünüşü ay (gibi olan).*

ʿAzm eyledi kendü kişverine
Tā buluşa **māh-ı manẓarına** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 32). [māh-ı manẓarına, -ı, -n, -a]*

māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür: *İffet burcunun hilali.*

Bu mihr-i sipihr-i behcetümdür
Māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 112). [māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür, -üm, -dür]*

māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür: *İffet burcunun hilali.*

Bu mihr-i sipihr-i behcetümdür
Māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 112). [māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür, -üm, -dür]*

māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür: *İffet burcunun hilali.*

Bu mihr-i sipihr-i behcetümdür
Māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 112). [māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür, -üm, -dür]*

māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür: *İffet burcunun hilali.*

Bu mihr-i sipihr-i behcetümdür
Māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 112). [māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür, -üm, -dür]*

mahir: *Becerikli, yeteneki.*

Ancaḳ degülem bu fende **māhir**
Ṭarz-ı ġazel içre merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 33). [māhir,]*

Cellād gözi ki cāna nāẓır
Ḳan eylemede tamām **māhir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 14). [māhir,]*

māhiyyet: *(Ar.) Bir şeyin aslı, nasıl olduğu.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd **māhiyyet**
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [māhiyyet,]*

māh-liḳā: *Ay yüzlü.*

Bir **māh-liḳāya** ʿāşıḳ oldum
Ḫalḳ içre ʿitāba lāyıḳ oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 39). [māh-liḳāya, -ya]*

maḥlūṭ: *Karışmış, karıştırılmış.*

Aġzı gibi kec ḳamu kelāmı
Maḫlūṭ belāyıla peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 66). [maḫlūṭ,]*

māh-manẓar: *Ay görünüşlü.*

Gördi ki bir āftāb-ı enver
Ḫurşīd-ʿiẕār u **māh-manẓar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 26). [māh-manẓar,]*

māh-miġfer: *Aydan miğferi olan, ay miğferli.*

Ḫurşīd-külāh u **māh-miġfer**
Seyyāre-sipāh u āsmān-der *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 29). [māh-miġfer,]*

maḫmūr: *Kendinden geçmiş, baygınlaşmış, sersemlemiş.*

Mestāne gibi ḳarārdan dūr
Düşmek üzere niteki **maḫmūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 146). [maḫmūr,]*

maḫmūr-ı mey-i maḥabbet: *Aşk şarabının sarhoşu.*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret oldum
Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 54). [maḫmūr-ı mey-i maḥabbet,]*

maḫrem: *Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli.*

Her biri ḥarīm-i vaṣla **maḫrem**
Vuṣlat feraḥıyla şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 109). [maḫrem,]*

Kimlerle enīs ü hem-dem olduñ
Ne gūne ḥarīme **maḫrem** olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 34). [maḫrem,]*

maḫrem: *Dost, arkadaş, sırdaş.*

Bir **maḫremi** yoġıdı ġamında
Āzāde gezerdi ʿāleminde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 27). [maḫremi, -i]*

maḫremlik: *Harem, haremde bulunanlar.*

Çün geldi ol āstāna Şābūr
Maḫremlige virdi şāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 12). [maḫremlige, -e]*

maḫremter-i maḫremān-ı ḳurbam: *(Allah'a) yakınlık gizlilerinin daha gizlisi.*

Maḥremter-i maḥremān-ı ḳurbam
Ben faḫr-ı gürūh-ı enbiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 39). [maḥremter-i maḥremān-ı ḳurbam, -am]*

maḥrūm: *Yoksun.*

Gönderme beni o bāma **maḥrūm**
Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 103). [maḥrūm,]*

maḥrūr olmaḳda: *Hararetlenmek, yanmak.*

Yanmaḳda tenüm miṣāl-i tennūr
Olmaḳda hemīşe ḳalb maḥrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 46). [maḥrūr olmaḳda, -maḳda]*

māh-rūyı: *Ay yüzlü.*

Ḫusrev işidüp bu güft ü gūyı
Görmek diledi o **māh-rūyı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 34). [māh-rūyı,]*

maḥşer: *Âhirette insanların dünyâda yaptıklarının hesâbını vermek üzere dirilip toplanacağı yer.*

Maḥşer güni ḫastegān-ı ümmet
Hep senden ümīd ider şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 39). [maḥşer,]*

Āvāre-i zār u bī-ser ü pā
Maḥşerde ṭuram ġarīb ü tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 72). [maḥşerde, -de]*

maḥṣūṣ: *Bir kimseye veya bir şeye has.*

Maḫṣūs mı yoḫsa şāha bu kār
Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 121). [maḫṣūs,]*

maḥsūs: *Hissedilen, duyu organları ile algılanabilen.*

Maḥsūs olur ki aṣfiyādur
Ümmet arasında aṣdiḳādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 5). [maḥsūs,]*

maḥsūs-ı melāmet-i eḳārib: *Yakınların/ dostların kınamasına özgü.*

Maḥsūs-ı melāmet-i eḳārib
Derd ü ġam u miḥnet-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 49). [maḥsūs-ı melāmet-i eḳārib,]*

māh-ṭalʿat: *Ay yüzlü.*

Cemşīd-liḳā vü Cem-mehābet
Ḫurşīd-cemāl ü **māh-ṭalʿat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 14). [māh-ṭalʿat,]*

maḥv: *Yok olma, varlığına son verme.*

Ḫāṣıl bu idi hemān murādı
Kim olmayaydı **maḥv** adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 2). [maḥv,]*

mahzen: *Hazine ve define gibi şeyleri koyacak yer.*

Hem ʿasker ü hem ḫızāne benden
Ḫarc eyleyeyin yoluña **maḫzen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 32). [maḫzen,]*

mahzen maḥzen: *Mahzen mahzen (Bol bol bağlamında).*

Maḥzen maḥzen dür itdüm īs̲ār
Daḫi niçe dürr ü gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 7). [maḥzen maḥzen,]*

mahzen maḥzen: *Hazineler dolusu anlamında ikileme.*

Elde ḳalemüm ki ola dürer-bār
Maḫzen maḫzen dür eyler īs̱ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 8). [maḫzen maḫzen,]*

maḫzen-i ʿālemem: *Evrenin hazinesi.*

Bilmiş ol o **maḫzen-i ʿālemem** ben
Her kim baña itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 29). [maḫzen-i ʿālemem, -em]*

maḥż-ı ġam: *Sırf keder.*

Maḥż-ı ġam u miḥnet ü sitemdür
Hādī-i vilāyet-i ʿademdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 115). [maḥż-ı ġam,]*

maḥż-ı ġamdur: *Sırf keder.*

Ẓann itme ki ʿaşḳ **maḥż-ı ġamdur**
Ser-māye-i miḥnet ü elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 45). [maḥż-ı ġamdur, -dur]*

maḫzūn: *Hüzünlü, kederli, gamlı, üzüntülü.*

Ben nice bu ġamdan olmayam zār
Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 30). [maḫzūn,]*

Maḫzūn dilümde çoḳ mesāʾil
Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ u feżāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 49). [maḫzūn,]*

Ey derd ü ġam devāsı Şābūr
Maḥzūn dilüñ ṣafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 14). [maḫzūn,]*

Maḥzūn u belā-keş ü giriftār
Dāyim aḳıdurdı eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 73). [maḫzūn,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād
Maḥzūn u zebūn u zār u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [maḫzūn,]*

Bīmār u belā-keş ü giriftār
Maḥzūn u zebūn u zār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [maḥzūn,]*

<u>māʾil:</u> *Eğilimi olan, meyilli.*

Māʾil ṭabʿum hemīşe şīre
Şīr olsa men-i elem-pez̲īre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 43). [māʾil,]*

Süd içmege ṭabʿum oldı **māʾil**
Ammā ki ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 121). [māʾil,]*

<u>maḳāl:</u> *Söz, lakırdı, laf.*

Ammā ne disün ne ḥāl itsün
Ne güne **maḳāli** ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 148). [maḳāli, -i]*

<u>maḳāl ḳıldı:</u> *Söz söylemek.*

Bu bābda çoḳ **maḳāl ḳıldı**
Daḫi niçe ḳīl ü ḳāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 159). [maḳāl ḳıldı, -dı]*

<u>maḳām:</u> *Derece, mertebe.*

Ey ḫāme yeter ḫırāma geldüñ
Ḫatm eyleyecek **maḳāma** geldüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 68). [maḳāma, -a]*

Olduḳca bunuñ **maḳāmı** ʿālī
Aʿdā ola ġuṣṣa pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 85). [maḳāmı, -ı]*

Ol ṣāḥib-i salṭanat cevān-baḫt
Kim ola **maḳāmı** pāye-i taḫt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 12). [maḳāmı, -ı]*

<u>maḳām:</u> *Makam, huzur, durulan yer, durak.*

Taʿcīl ile irdi ol **maḳāma**
Didi ki ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 33). [maḳāma, -a]*

maḳām-ı āteş: *Ateş makamı.*

Ey ʿaşḳa heves iden belā-keş
İtme yirüñi **maḳām-ı āteş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 112). [maḳām-ı āteş,]*

maḳām-ı pervīz: *Perviz'in makamı, mevkisi.*

Kes başını Ḫusrev'üñ hemān tīz
Tā yirüñ ola **maḳām-ı Pervīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 98). [maḳām-ı pervīz,]*

maḳām-ı ʿulvī: *Yüce makam.*

Süflīyi şanur **maḳām-ı ʿulvī**
Bilmez nicedür kelām-ı ʿulvī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 29). [maḳām-ı ʿulvī,]*

maḳbūl: *Kabul edilen.*

Hep oldı taẕarruʿātı **maḳbūl**
Hep geldi vuḳūʿa cümle meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 81). [maḳbūl,]*

Gül rūyumuñ ola ʿandelībi
Maḳbūl ḳılam ben ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 126). [maḳbūl,]*

Maḳbūl yanında māl ehli
Bir cāhil ile kemāl ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 23). [maḳbūl,]*

Yā Rab bu fesānem eyle **maḳbūl**
Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 1). [maḳbūl,]*

maḳbūl itdi: *Kabul görmek.*

Ferhād yüz urdı itdi maḳbūl
Didi n'ola her ne ise meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 83). [maḳbūl itdi, -di]*

maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem: *Şehrin makbul ve seçkin kimsesi.*

Sulṭān-ı süḫanverān-ı dehrem
Maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 14). [maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem, -em]*

maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem: *Şehrin seçkinlerinin makbul olanı.*

Sulṭān-ı süḫanverān-ı dehrem
Maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 14). [maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem, -em]*

maḳbūli idinmiş: *Kabul etmek.*

Şīrīn hem idüp aña vefāyı
Maḳbūli idinmiş ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 36). [maḳbūli idinmiş, -miş]*

maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ: *Yaratılmışlar arasında makbul olan.*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ
Erkān-ı şerīʿate muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 11). [maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ,]*

maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ: *Yaratılmış olanların makbul olanı.*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ
Her vech ile medḥ olınsa lāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 11). [maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ,]*

maḳdem başdı: *Ayak basmak, gelmek.*

Bir ṣubḥ meger ḳażā-yı mübrem
Ser-menzil-i şāha başdı maḳdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 88). [maḳdem başdı, -dı]*

maḳdūr: *Elden gelen şey; güç, kuvvet.*

Didi bunı ṭut bu işde maʿẕūr
Ḫālā bu durur yanumda **maḳdūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 32). [maḳdūr,]*

maḳdūr: *Allah tarafından takdir edilen, kader îcâbı olan (şey), mukadder.*

Taṣvīre şürūʿ idince Ṣābūr
Ṣarf eyledi ol revişde **maḳdūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 110). [maḳdūr,]*

Bu vech ile vaʿde itdi Ṣābūr
Kim ṣarf ḳıla bu yolda **maḳdūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 30). [maḳdūr,]*

Ṣarf itdi bu maṣlaḥatda **maḳdūr**
Didi ki eyā yegāne Ṣābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 67). [maḳdūr,]*

maḳdūr ola: *Nasip olmak, kısmet olmak.*

Didi nʾola başum üzre meʾmūr
Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 4). [maḳdūr ola, -a]*

maḳhūr: *Kahrolmuş, hezimete uğramış (kimse).*

Olduḳca bu devlet ile mesrūr
Düşmenleri ola zār u **maḳhūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 88). [maḳhūr,]*

Zindāna esīr eylemekdür
Maḳhūr u ḥaḳīr eylemekdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 164). [maḳhūr,]*

maḳṣad: *Amaç, gaye, maksat.*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār
Virdüñ ḳamu **maḳṣaduñ** ne kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 76). [maḳṣaduñ, -uñ]*

maḳṣūd: *Amaç, gaye, maksat.*

Anda ṣaġıcaḳ şubānlarum süd
Ḫāṣıl olayıdı bunda **maḳṣūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 136). [maḳṣūd,]*

Ferhād'a teveccüh eyledi şāh
Maḳṣūddan itdi anı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 114). [maḳṣūddan, -dan]*

Aḳup gele ḥavża ola dāḫil
Maḳṣūdı idevüz anuñla ḥāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 60). [maḳṣūdı, -ı]*

Çünkim keremüñ durur mülāzım
Maḳṣūdıma irmek oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 72). [maḳṣūdıma, -ıma]*

Bezl eyledi emr-i şāha mechūd
Biñ cān u dil ile itdi **maḳṣūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [maḳṣūd,]*

Maḳṣūd ider ol şeh-i muẓaffer
İde seni luṭf u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 63). [maḳṣūd,]*

Her ne ki murādıdur nigāruñ
Maḳṣūdıdur ʿāṣıḳ-ı figāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 72). [maḳṣūdıdur, -ı, -dur]*

maḳṣūd bulına: *Amaca ulaşmak.*

Āḫir ki şu żāyiʿ ola bī-sūd
Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 30). [maḳṣūd bulına, -a, -]*

maḳṣūd ider: *İstemek, dilemek, arzulamak.*

Şīrīn hem ider o kārı maḳṣūd
Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 69). [maḳṣūd ider, -er]*

maḳṣūd idindi: *İstemek, dilemek, arzulamak.*

Maḳṣūd idindi şāh ol an
Ferhād'ı ide esīr-i zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 39). [maḳṣūd idindi, -di]*

maḳṣūd idindi: *Amaç edinmek, amaçlamak.*

Maḳṣūd idindi ṣoḥbetüñ ol
Maṭlūb idindi ülfetüñ ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 93). [maḳṣūd idindi, -di]*

maḳṣūdına irgürüp: *Amacına ulaştırmak.*

Maḳṣūdına irgürüp tamāmī
Virürsin eline cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 119). [maḳṣūdına irgürüp, -üp]*

maḳṣūdını bulsun: *Amacına ulaşmak.*

Görsün beni şād u kām olsun
Maḳṣūdını devletümde bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 38). [maḳṣūdını bulsun, -sun]*

maʿḳūl: *Akla uygun, mantıklı, akıllıca.*

Didüm ki şehā mürüvvet itdüñ
Maʿḳūl didüñ işābet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 26). [maʿḳūl,]*

māl: *Bir kimsenin mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık, servet.*

Ẕilletde ḳamu kemāl ehli
Rifʿatde menāl u **māl** ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 2). [māl,]*

Gerçi niçe **māl** iderdi iʿṭā
Yoḳ idi ḫulūṣ-ı ḳalbi ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 45). [māl,]*

Māline iderdi iʿtimādı
Bulmazsa ʿaceb degül murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 49). [māline, -in, -e]*

Biz **māl** ü menāle baḳmazuz hīç
Biz cāh u celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 41). [māl,]*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan
Hep **māl** ü menāl u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 56). [māl,]*

Ṣaymadı o **māli** ḫāke Ferhād
Bir ẕerre anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 45). [māli, -i]*

Ol **māli** ḳamu ṭaġıtdı miskīn
Yüz yire ḳodı vü gitdi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 49). [māli, -i]*

Maḳbūl yanında **māl** ehli
Bir cāhil ile kemāl ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 23). [māl,]*

māl u menāl: *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

Ol fende kemāl ḥāṣıl itdi
Çoḳ **māl u menāl** ḥāṣıl itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 30). [māl u menāl,]*

māl ü menāli: *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

Ne **māl ü menāli** vardur anuñ
Ne yār u ẓahīri ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 51). [māl ü menāli, -i]*

māl-i ḳārūn: *Karun'un serveti, Karun'un sahip olduğu varlık.*

Sen siḥr mi eyledüñ ya efsūn
İtdüñ mi ya ḫarc **māl-i Ḳārūn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 24). [māl-i ḳārūn,]*

māl-i vāfir: *Bol varlık.*

Pā-māl olup o dem ʿasākir
Yaġmalar olındı **māl-i vāfir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 24). [māl-i vāfir,]*

maʿlūm: *Ayan, açık, belli.*

Maʿlūm olsun ki şāʿirem ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 25). [maʿlūm,]*

Teʾs̲īr ide ḫāṭıruñda mefhūm
Bu vech ile ola ḥāl **maʿlūm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 18). [maʿlūm,]*

Ferhād-ı ġarīb bildi ḥāli
Maʿlūm idindi ol meʿāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 16). [maʿlūm,]*

Maʿlūm sadāḳatüm ṭapuña
Yüz sürmege gelmişem ḳapuña *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 65). [maʿlūm,]*

ʿİbretle naẓar ḳılan cihāna
Maʿlūm olur aña bu fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 20). [maʿlūm,]*

maʿlūm olup: *Bilinmek, anlaşılmak.*

Maʿlūm olup ʿasākir-i şām
Gizlendi gömüte girdi Behrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 3). [maʿlūm olup, -up]*

maʿmūr: *Bayındır, bakımlı.*

Tā kim ola bu zamāne **maʿmūr**
Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 73). [maʿmūr,]*

mânend: *Benzer, gibi, misal.*

Reftāra geleydi serv **mānend**
Reftāra iderdi serv sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 67). [mānend,]*

Mānendini ne zamāne görmiş
Mis̲lin ne felek daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 79). [mānendini, --i, --n, --i]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend
Olmaya o şehre mis̲l ü **mānend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 30). [mānend,]*

Rengīn yüzi oldı ḫāk **mānend**
ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 147). [mānend,]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend
Hīç olmaz aña naẕīr ü **mānend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 20). [mānend,]*

Āḫir heves eylemiş o ferzend
Bir ṣanʿata kim yoḳ aña **mānend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 18). [mānend,]*

Kāmil ola her kim ol hünerde
Mānendi olur mı baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 24). [mānendi, -i]*

ʿAzm itdi serāya bād **mānend**
Aşdı niçe kūh u niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 87). [mānend,]*

mānende-i deryā: *Deniz gibi.*

O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded meydān-ı rezm içre
Esüp bād-ı veġā cūş eyledi **mānende-i deryā** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 2). [mānende-i deryā,]*

mānende-i ebr: *Bulut gibi, buluta benzeyen.*

Mānende-i ebr olup dürer-bār
Gevherler idem ḳapuña īs̲ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 39). [mānende-i ebr,]*

mānende-i şīr: *Aslan gibi.*

Ḫusrev ol arada tīġ-der-dest
Mānende-i şīr oldı ser-mest *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 12). [mānende-i şīr,]*

mānend-i ʿabīr: *Amber gibi güzel kokulu.*

Dildār-ı semen-ʿiẕār u gül-rūy
Mānend-i ʿabīr zülfi ḫoş-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 58). [mānend-i ʿabīr,]*

mānend-i ʿalī: *Hz.Ali gibi.*

Ammā nice zen mehābet aşlı
Mānend-i ʿAlī şalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 22). [mānend-i ʿalī,]*

mānend-i ʿalī: *Hz.Ali gibi.*

Ammā nice zen mehābet aşlı
Mānend-i ʿAlī şalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 22). [mānend-i ʿalī,]*

mānend-i meşāʿil-i sevāḳıb: *Çok parlak yıldızların meşaleleri.*

Yanmışdı fetīle-i kevākib
Mānend-i meşāʿil-i s̲evāḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 4). [mānend-i meşāʿil-i s̲evāḳıb,]*

mānend-i zülāl: *Tatlı su gibi.*

Yol eyleyeler bu ḫānedāna
Mānend-i zülāl ola revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 56). [mānend-i zülāl,]*

mānīʿ: *Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel.*

Çoḳ hāʾil idi şikār-ı şāha
Mānīʿ idi reh-güẕār-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 50). [mānīʿ,]*

Furṣat demidür teġāfül itme
Māniʿ yoġ iken taʿallül itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 94). [māniʿ,]*

manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer: *Beğenilerek bakılan, zafer kazanmış şahlar şahı.*

Niçün degülem ya luṭfa maẓhar
Manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 52). [manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer,]*

mār: *Yılan.*

Bir **mār** lisānı zehr ile pür
Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 69). [mār,]*

maʿrūf: *Bilinen, belli, mâlûm.*

Envāʿ-ı feżāʾil ile **maʿrūf**
Eṣnāf-ı ḫaṣaʾil ile mevṣūf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 5). [maʿrūf,]*

mā-sivā: *Allah dışındaki her şey.*

Terk itdüre cümle **mā-sivāyı**
Şāyed düşe bulasın Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 5). [mā-sivāyı, -yı]*

maʿṣiyet: *Günah.*

Ol **maʿṣiyete** esīr olanlar
Yüz seyyiʾe ile pīr olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 59). [maʿṣiyete, -e]*

maṣlaḥat: *İş.*

Ṣarf itdi bu **maṣlaḥatda** maḳdūr
Didi ki eyā yegāne Ṣābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 67). [maṣlaḥatda,]*

Bu **maşlaḥatda** itme teʾḫīr
Var eyle hemān bu kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 73). [maşlaḥatda, -da]*

maʿşūḳ: *Sevgili, sevilen.*

İki ʿāşıḳdur ki **maʿşūḳından** āgāh olmamış
Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 3).*
[maʿşūḳından, -ı, -n, -dan]

Şīrīn idi bir nigār-ı ṣādıḳ
Maʿşūḳı idi yanında ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 6). [maʿşūḳı, -ı]*

matem: *Yas.*

Bir niçe zamān yıḳıldı ḳaldı
Mātem ġamı ʿaḳl u hūşın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 134). [mātem,]*

maṭlab: *İstenen, talep edilen şey.*

Çün luṭfuña vardur iʿtimādum
Bulsam n'ola **maṭlab** u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 70). [maṭlab,]*

Ol māh ḥaḳı ki **maṭlabuñdur**
Ol ʿaşḳ ḥaḳı ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 101).*
[maṭlabuñdur, -uñ, -dur]

maṭlab iderdi: *Talep etmek.*

Şāh olmasını iderdi maṭlab
Oḳurdı bu naẓmı rūz-tā-şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 139). [maṭlab iderdi, -er, -di]*

maṭlab u murādı buldı: *Talep ettiğine ve isteğine ulaşmak.*

Buldı ḳamu maṭlab u murādı
Her kim ola emrüme muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 31). [maṭlab u murādı buldı, -dı]*

maṭlūb: *İstenen, talep edilen şey.*

Var bir cihet-i laṭīfi merġūb
Kim cümle memālik içre **maṭlūb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 40). [maṭlūb,]*

Her vech ile ḥüsni ḥūb u merġūb
Olmış ḳamu kāyināta **maṭlūb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 76). [maṭlūb,]*

maṭlūb idindi: *Talep ettiği şey hâline getirmek, talep etmek.*

Maḳṣūd idindi ṣoḥbetüñ ol
Maṭlūb idindi ülfetüñ ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 94). [maṭlūb idindi, -di]*

māye-i ḥayātı: *Hayatın mayası, özü.*

Ol daḫi bıraḳdı kāyinātı
Terk eyledi **māye-i ḥayātı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 146). [māye-i ḥayātı, -ı]*

māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür: *Sonsuz hayat sermayesinin özü.*

Ḫarīmi cennetāsā rūḥ-perver ehl-i ʿirfāna
Şarābı **māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 4). [māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür, -dür]*

māyil: *Bir şeye yatkınlığı, yeteneği olan, meyilli.*

Hīç var mı maḥabbete muʿādil
Ki itmeye seni cihāna **māyil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 4). [māyil,]*

māyil olmañ: *Meyletmek, gönlünü kaptırmak.*

Her-cāyī perīye **māyil olmañ**

Diñleñ bu kelāmı ġāfil olmañ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 15). [māyil olmañ, -ma, -ñ]*

maẓhar: *Mazhar olma, erişme, nâil olma.*

İḥsānuma itdüm anı **maẓhar**

Kimdür ki ola aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 23). [maẓhar,]*

Ben kim saña olmışam peyām-ber

Yüz luṭf u mürüvvetüñe **maẓhar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 74). [maẓhar,]*

Niçün degülem ya luṭfa **maẓhar**

Manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 51). [maẓhar,]*

Luṭfa beni **maẓhar** itmez olduñ

Baḫşāyiş-i sāġar itmez olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 3). [maẓhar,]*

maẓhar ide: *Ulaşmasını sağlamak, eriştirmek.*

Maḳṣūd ider ol şeh-i muẓaffer

İde seni luṭf u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 64). [maẓhar ide, -e]*

maẓlūm: *Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş (kimse).*

Bī-keslere şefḳat eylemezsin

Maẓlūma mürüvvet eylemezsin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 82). [maẓlūma, -a]*

Gönderme beni o bāma maḥrūm

Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda **maẓlūm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 104). [maẓlūm,]*

Bī-kesleri eyledüñ perīşān

Maẓlūmları ża'īf ü giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 56). [maẓlūmları, -lar, -ı]*

Her kim ne iderse ḳalmaḳ olmaz
Maẓlūmlar āhın almaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 26). [maẓlūmlar, -lar]*

<u>mażmūn:</u> *Kastedilen asıl mana, anlam, kavram, meal, mefhum.*

İʿzāz ile virdi şāha mektūb
Mażmūnı bu ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 22). [mażmūnı, -ı]*

<u>maʿzūr:</u> *Kusurlu, özrü bulunan.*

Var ise ḳuṣūrı eyle **maʿẕūr**
Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 67). [maʿẕūr,]*

<u>maʿzūr ola:</u> *Mazaretli sayılmak, kusuruna bakılmamak, affedilmek.*

Ben daḫi be-muḳteżā-yı meʾmūr
Güstāḫlıḳ itdüm ola maʿẕūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 56). [maʿẕūr ola, -a]*

<u>maʿzūr ṭut:</u> *Ma'zur görmek, özrünü kabul etmek.*

Didi bunı ṭut bu işde maʿẕūr
Ḫālā bu durur yanumda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 31). [maʿẕūr ṭut,]*

<u>meʿād-ı ʿālem:</u> *Evrenin kendisine geri döneceği (Allah).*

Rabb-i ezelī Ḫudā-yı aḳdem
Ḫayy-i ebedī **meʿād-ı ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 10). [meʿād-ı ʿālem,]*

<u>meʾāl:</u> *Mana, anlam.*

Efʿāline bir **meʾāl** yoḳdur
Aṣḥābına ḥüsn-i ḥāl yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 33). [meʾāl,]*

meʿāl: *Anlam, mana.*

Ferhād-ı ġarīb bildi ḥāli
Maʿlūm idindi ol **meʿāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 16). [meʿāli, -i]*

mebnā-yı kemāl-i devlet: *Yetkin makamların temeli.*

ʿĀlemde hemīşe ṣanʿat oldur
Mebnā-yı kemāl-i devlet oldur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 22). [mebnā-yı kemāl-i devlet,]*

mecāl: *Güç, kuvvet, derman.*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm var
Ne tende **mecāle** ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 6). [mecāle, -e]*

Bu derd ʿaceb devā bulur mı
Görmege anı **mecāl** olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 10). [mecāl,]*

Mey olmasa dilde ḳāl olmaz
Söz söylemege **mecāl** olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 10). [mecāl,]*

Olmadı güẕāra hīç **mecāli**
Ġayetde müşevveş oldı ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 83). [mecāli, -i]*

Çün koydılar ol nigārı ḳabre
Ḳalmadı o dem **mecāli** ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 26). [mecāli, -i]*

mechūd: *Çalışma, gayret, güç, kuvvet.*

Beẕl eyledi emr-i şāha **mechūd**
Biñ cān u dil ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 3). [mechūd,]*

meclis: *Oturulacak, toplanılacak yer; eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı II huzur, makam.*

Ne **meclisdür** o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [meclisdür, -dür]*

Meclisde olup kimisi sāḳī
Virürdi ḥayāt u ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 29). [meclisde, -de]*

Emr eyledi şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm
Ḳurıldı bisāṭ u **meclis** ü bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 12). [meclis,]*

Rengīn ü laṭīf sāġar-ı mey
Devr eyledi **meclisi** pey-ā-pey *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 18). [meclisi, -i]*

Cemʿ oldı serān-ı memleket heb
Meclisde oturdılar müretteb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 76). [meclisde, -de]*

İtmişleridi nevāya āġāz
Bir bezm-i laṭīf idi o **meclis** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 8). [meclis,]*

meclis-ārā: *Meclisi süsleyen: Hoş sohbet ve latifeleriyle sohbet meclisine renk katan.*

Bu nevʿ ile oldı **meclis-ārā**
Bu ṭarz ile itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 7). [meclis-ārā,]*

meclis-i cemʿ: *Toplanılan, bir araya gelinen meclis.*

Her vaḳt ki itse **meclis-i cemʿ**
Ol bezme olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 95). [meclis-i cemʿ,]*

meclis-i şāha: *Padişâh meclisi.*

Ḳatlanma ḳıyāma gel kerem ḳıl
İr **meclis-i şāha** defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 88). [meclis-i şāha,]*

meclis-i şāha: *Padişahın meclisi.*

Emr eyledi şāh girdi Ferhād
Çaḳ **meclis-i şāha** irdi Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 102). [meclis-i şāha, -a]*

mecmūʿ: *Bütün, hep, cümle.*

Hep şāh öñine niṣār ḳıldı
Mecmūʿını ḫāksār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 48). [mecmūʿını, -ı, -n, -ı]*

mecmūʿ-ı rüsül: *Peygamberlerin tümü.*

Didi ki eyā ḥabīb-i ḫālıḳ
Mecmūʿ-ı rüsül içinde fāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 16). [mecmūʿ-ı rüsül,]*

mecnūn: *Aşk yüzünden aklı başından gitmiş, çıldırmış (Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays b. Mülevveh'al- Âmirî'nin aşktan deli divane olduktan sonraki lakabıdır).*

Şeh Vāmıḳ idi maḥabbetinde
Mecnūn idi ḥüsn ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 92). [mecnūn,]*

Bīmār u belā-keş ü mükedder
Mecnūn ile miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 36). [mecnūn,]*

Ṣaḥrālara düşdi bī-ser ü pā
Mecnūn gibi oldı ḫalḳa rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 60). [mecnūn,]*

Mecnūn gibi ʿaḳlını ṭaġıtmış
Leylā'sı ġamıyla hūşı gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 73). [mecnūn,]*

medār: *Dayanak, destek.*

Sen cümlenüñ olasın **medārı**

Ser-ḫaylı emīri tācdārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 59). [medārı, -ı]*

Çerḫ-i kühenüñ **medārı** yoḳdur

Cevr itmede iḫtiyārı yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 3). [medārı, -ı]*

medār-ı dīn: *Dinin dayanağı.*

Anlar ki **medār-ı dīn** olupdur

Ehl-i şerʿe muʿīn olupdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 3). [medār-ı dīn,]*

medāyin: *Çok eski ve tarihi bir şehirdir. Bağdat'ın 26 kilometre güneyindoğusubda ve Dicle'nin iki sahilinde kurulmuştur. İşkaniyan ve Samaniyan zamanında İran devletininkışlık payitpayitahtı idi. Hicretin on altıncı senesinde Hz. Ömer devrinde fetholunmuştur.*

Şābūr **Medāyin'e** ki gitdi

Şīrīn Ermen'de cān eritdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 3). [medāyin'e, -'e]*

Birbirine oldılar muḳārin

Ṭoldı feraḥ u ṣafā **Medāyin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 8). [medāyin,]*

Terk itdi **Medāyin'i** o meh-rū

ʿAzm-i sefer itdi aña ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 11). [medāyin'i, -i]*

meded: *Aman,imdat.*

Yā Rab **meded** it ki derdmendem

Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 1). [meded,]*

Bir çāre **meded** belāda ḳaldum

Dermān irgür ʿanāda ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 49). [meded,]*

Didi **meded** ey yegāne Şābūr

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 37). [meded,]*

Bildürmege ḥālümi **meded** yoḳ

Anuñla menāzil arada çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 45). [meded,]*

Didi **meded** ol esīr-i bī-dād

Bīmār-ı firāḳ yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 51). [meded,]*

Vir başuñı miḥnet ü melāle

Cān ile çalış **meded** bu ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 20). [meded,]*

Fānīye nedür bu meyl-i bāḳī

Terk eyle **meded** bu iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 12). [meded,]*

Didi ki **meded** açuñ o māhı

Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 27). [meded,]*

meded eyle: *Yardım etmek.*

Yā Rab **meded eyle** mübtelāyam

Maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 51). [meded eyle,]*

meded irişdür: *Yardım ulaştırmak.*

Yā Rab baña bir **meded irişdür**

Derd aldı beni devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 29). [meded irişdür,]*

medḥ: *Medih, övgü, övme.*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ

Her vech ile **medḥ** olınsa lāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 12). [medḥ,]*

medḥ itdi: *Övmek.*

Medḥ itdi bu vech ile diyārın

Gülzār u bahār u lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 31). [medḥ itdi, -di]*

medhūl: *Ayıplanacak bir kusur işlemiş.*

Ey her kārı ḫilāf-ı maʿḳūl
Ḫalḳ içre ḳamu ḫışāli **medḫūl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 4). [medḫūl,]*

medhūş: *Dehşete düşmüş, şaşkın.*

Ol cām-ı ṣafāyı eylesün nūş
Düşmen olsun hemīşe **medhūş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 84). [medhūş,]*

Cān bāde-i ḥayret ile **medhūş**
Dil ʿālemi eylemiş ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 5). [medhūş,]*

El-ḥāṣıl o derdmend ü **medhūş**
Ol zār u zebūn u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 79). [medhūş,]*

Birbirini eylemiş der-āġūş
Ḫᵛāb-ı seḥerīde mest ü **medhūş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 106). [medhūş,]*

medhūş ola: *Şaşkın olmak,dehşete düşmek.*

Ol acı kelāmın eyleyen gūş
Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 78). [medhūş ola, -a]*

medhūş oldı: *Şaşkın olmak,dehşete düşmek.*

Dilden ḳamusın idüp ferāmūş
Oldı mey-i ḥayret ile medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 72). [medhūş oldı, -dı]*

medhūş-ı maḥabbet: *Aşktan şaşkına dönmüş (kişi).*

İki **medhūş-ı maḥabbet** birbirinden bī-ḫaber
İki mest-i cām-ı ḥayret birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 1). [medhūş-ı maḥabbet,]*

medhūş-ı şarāb-ı ḥayret: *Şarabın şaşkınlığının (sarhoşluğunun) divanesi.*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret oldum
Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 53). [medhūş-ı şarāb-ı ḥayret,]*

medhūş-ı şarāb-ı ḥayret: *Şarabın şaşkınlığının (sarhoşluğunun) divanesi.*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret oldum
Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 53). [medhūş-ı şarāb-ı ḥayret,]*

medhūş-ı şarāb-ı ḥayret: *Şarabın şaşkınlığının (sarhoşluğunun) divanesi.*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret oldum
Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 53). [medhūş-ı şarāb-ı ḥayret,]*

medhūş-ı şarāb-ı ḥayret: *Şarabın şaşkınlığının (sarhoşluğunun) divanesi.*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret oldum
Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 53). [medhūş-ı şarāb-ı ḥayret,]*

medhūş-ı şarāb-ı ḥayret: *Şarabın şaşkınlığından dehşete düşmüş.*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret oldum
Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 53). [medhūş-ı şarāb-ı ḥayret,]*

mefẖar-ı maẖzen-i ekārim: *Çok cömert olanların ambarının övüncü. (Hz. Muhammet).*

Ol **mefẖar-ı maẖzen-i ekārim**
Ser-defter-i defter-i eʿāẕim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 41). [mefẖar-ı maẖzen-i ekārim,]*

mefhūm: *Söylenen yada yazılanın taşıdığı anlam, kavram.*

Teʾs̲īr ide ẖāṭıruñda **mefhūm**
Bu vech ile ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 17). [mefhūm,]*

meger: *Ancak, yalnız, şu kadar ki.*

El-ḥāli o ḥāli eyleme fikr
İllā **meger** ola bi'ṭ-ṭebeʿ z̲ikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 8). [meger,]*

Deryā-yı belāda bir ġarīḳem
İḥsānuñ ola **meger** refīḳem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 50). [meger,]*

meger: *"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.*

Erbāb-ı kemāle kimse baḳmaz
İllā **meger** ola ḥāl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 4). [meger,]*

İtmişdi o meh **meger** ki tedbīr
Tā eyleye gün yüzini taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 61). [meger,]*

Ol vaḳt **meger** o yār-ı gülfām
Ol dil-ber-i gül-ruẖ u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 17). [meger,]*

Bir ṣubḥ **meger** ki şāh Şīrīn
Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 39). [meger,]*

Bir ṣubḥ **meger** o fitne-āyīn
Gördi ki gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 55). [meger,]*

Bir ṣubḥ **meger** ḳażā-yı mübrem
Ser-menzil-i şāha başdı maḳdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 87). [meger,]*

meh: *"Mah" ay, kamer.*

Yeter bañа felekde ol **meh** ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [meh,]*

Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān
Mihr ile **meh** işiginde derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 2). [meh,]*

İtmişdi o **meh** meger ki tedbīr
Tā eyleye gün yüzini taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 61). [meh,]*

Gösterse cihāna gün yüzi nūr
Mihr ü **meh** olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 74). [meh,]*

Meh çekdi livā-yı ḫusrevānī
Terk eyledi mihr āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 3). [meh,]*

Hīç ḳalmadı mihre iḫtiyācı
Meh buldı güneş gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 16). [meh,]*

Bir şeb ki ġurūba vardı ḫurşīd
Meh buldı şafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 2). [meh,]*

Bārū-yı sipihri aldı ḫurşīd
Meh ḳaldı nuḥūset üzre nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 6). [meh,]*

mehābet: *Azamet, ululuk.*

Ammā nice zen **mehābet** aṣlı
Mānend-i ʿAlī ṣalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 21). [mehābet,]*

Ben añlamadum ṣalābetinden
Ol bezmgehüñ **mehābetinden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 10). [mehābetinden, -i, -n, -den]*

Bir ẕerrece itmeyüp riʿāyet
İẓhār idesin aña **mehābet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 116). [mehābet,]*

Sende var ise eger şecāʿat
Behrām'uña ʿarża ḳıl **mehābet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 134). [mehābet,]*

meh-cebîn: *Ay gibi parlak olan alın.*

Çün gördi o **meh-cebīni** Ḫusrev
Şalmış yüzi kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 29). [meh-cebīni, -i]*

meh-cemāl: *Ay gibi güzel yüzlü.*

Kim var hele bu **meh-cemālüm**
Olmazsa ne ġam benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 103). [meh-cemālüm, -üm]*

Ṣūretde melek-miṣāl idi ol
Ḫusrev gibi **meh-cemāl** idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 134). [meh-cemāl,]*

Taṣvīr ideyin o **meh-cemālüñ**
Ruḫsāre-i ḫūb u bī-miṣālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 25). [meh-cemālüñ, -üñ]*

mehcūr: *Ayrı düşmüş, terk edilmiş.*

Yārumdan olup ḳarīb iken dūr
Ḳaldum elem ü belāda **mehcūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 4). [mehcūr,]*

İdüp dil-i mübtelāyı maġrūr
Ṣoñra elemüñle itme **mehcūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 18). [mehcūr,]*

K'ey yār-ı melek-ḫışāl Şābūr
Ġam-ḫ∨ār u dil-figār u **mehcūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 54). [mehcūr,]*

Bu ḥālde mübtelā vü **mehcūr**
Behrām-ı zebūn u zār u rencūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 11). [mehcūr,]*

Şīrūye virince aña destūr
Girdi ḳabre o zār u **mehcūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 32). [mehcūr,]*

mehcūr ḳalur: *Uzakta kalmak, ayrı düşmek.*

Ol ʿişret ider tamām mesrūr
Bu ġamda ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 36). [mehcūr ḳalur, -ur]*

meh-i burc-ı ʿizz ü iḳbāl: *İzzet ve ikbal burcunun ayı.*

Oldur **meh-i burc-ı ʿizz ü iḳbāl**
Ḫurşīd-i sipihr-i evc-i iclāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 7). [meh-i burc-ı ʿizz ü iḳbāl,]*

meh-i münīrüm: *Parlak ay.*

Şimden girü ḳabrdür mesīrüm
Çün andadur ol **meh-i münīrüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 26). [meh-i münīrüm, -üm]*

meh-i nev: *Hilâl.*

Ḫurşīd-i melāḥat u **meh-i nev**
Cemşīd-mehābet adı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 95). [meh-i nev,]*

Ammā ki hemīşe ol **meh-i nev**
Eylerdi ümīd-i vaṣl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 65). [meh-i nev,]*

meh-i nev: *Hilal, yeni ay.*

Öldürmemiş idi daḫi Ḫusrev
Gönderdi ḫaber çün ol **meh-i nev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 8). [meh-i nev,]*

meh-i sipihr-i aḥḍ'ar: *Yemyeşil gökyüzünün ayı.*

Bir şeb ki **meh-i sipihr-i aḥḍ'ar**
Virmişdi cihāna zīb ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 1). [meh-i sipihr-i aḥḍ'ar,]*

meh-liḳā: *Ay yüzlü.*

Tafṣīl olındı cümle ḥāli
Arturdı o **meh-liḳā** melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 52). [meh-liḳā,]*

meh-manẓar: *Ay görünüşlü sevgili.*

Ferzend degül melek-ḫaṣāʾil
Meh-manẓar u müşterī-şemāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 52). [meh-manẓar,]*

meh-nihādı: *Ay yaratılışlı.*

Nā-geh irişüp peyām-ı şādī
Geldi didiler o **meh-nihādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 10). [meh-nihādı,]*

meh-rikāb: *Ay yüzlü cariye.*

Ġurbet elemi yol ıżṭırābı
İncitmiş idi o **meh-rikābı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 22). [meh-rikābı, -ı]*

meh-rū: *Ay yüzlü.*

Fersaḫ fersaḫ gidüp o **meh-rū**
Nā-gāh görindi bir ḳaç āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 17). [meh-rū,]*

Terk itdi Medāyin'i o **meh-rū**
ʿAzm-i sefer itdi aña ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 11). [meh-rū,]*

Bir yire gelüp ol iki **meh-rū**
Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 93). [meh-rū,]*

mehveş: *Yüzü aya benzeyen, ay gibi güzel kadın.*

Gūş itdi çü bu sözi o **mehveş**
Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 43). [mehveş,]*

Nāmını idüp o **mehveşüñ** yād
Bu vech ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 109). [mehveşüñ,]*

mekān: *Yer, mahal, dünya.*

Ol cānibe oldılar revāne
İrişdiler āḫir ol **mekāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 76). [mekāna, -a]*

Her kim vara seyre ol **mekāna**
Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 25). [mekāna, -a]*

Her birisi ṭutdı bir diyārı
Bir gūne **mekān** u reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 68). [mekān,]*

El vire ḳażā-yı āsmānī
Āhum yaḳa ol yüce **mekānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 10). [mekānı, -ı]*

mekremet: *Cömertlik, el açıklığı, lutuf, ihsan, kerem.*

Ben ḫasteye luṭf u **mekremet** ḳıl
Āḫir nefesümde merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 45). [mekremet,]*

mektūb: *Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kağıt; name.*

İʿzāz ile virdi şāha **mektūb**
Mażmūnı bu ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 21). [mektūb,]*

melāḥat: *Güzellik.*

Bilmem beni neyledi bu ṣūret
ʿAḳlımı ṭaġıtdı bu **melāḥat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 4). [melāḥat,]*

Gördi ki bu ṭarẕ u bu leṭāfet
Bu ḥüsn ü cemāl bu **melāḥat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 36). [melāḥat,]*

Gül ruḫlarınuñ leṭāfetinden
Ruḫsāresinüñ **melāḥatinden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 112).*
[melāḥatinden, -in, -den]

melāʾik: *Melekler.*

Ey şāh-ı yegāne-i memālik
Müştāḳ cemālüñe **melāʾik** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 18). [melāʾik,]*

melāʾike: *Melekler.*

Ol gökde **melāʾike** müretteb
Taʿẓīm ile ḳarşu geldiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 37). [melāʾike,]*

melāl: *Hüzün, keder, sıkıntı.*

Sāḳī-i ecel ṣunup piyāle
İrgürse sürūrumı **melāle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 118). [melāle, -e]*

Naḳş itdüre ṣūret ü cemālin
Defʿ ide anuñla cān **melālin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 64). [melālin, -in]*

İvmekle **melāle** irdiler hep
Ṣabr ile viṣāle irdiler hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 61). [melāle, -e]*

Aṣl u nesebüm **melāldendür**
Mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 127).*
[melāldendür, -den, -dür]

Yoḳdur ġam-ı ʿaşḳdan **melālüm**

Bu ḳıṭʿa yeter güvāh-ı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 25). [melālüm, -üm]*

Her rūz ziyādede **melālüm**

Bir zāra mümāsil oldı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 109). [melālüm, -üm]*

Vir başuñı miḥnet ü **melāle**

Cān ile çalış meded bu ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 19). [melāle, -e]*

Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī

Her bir sözi cān u dil **melāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 86). [melāli, -i]*

Tafṣīl olındı cümle ḥāli

Arturdı o meh-liḳā **melāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 52). [melāli, -i]*

Cehd eyle ilet kemāle ʿaşḳı

Tebdīl ḳılma **melāle** ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 44). [melāle, -e]*

melālet: *Üzüntü; hüzün; sıkıntı; can sıkıntısı.*

Oldı niçe gün bu ḥālet üzre

Geh ʿişret ü geh **melālet** üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 66). [melālet,]*

melāl-i ʿaşḳa: *Aşkın hüznü, sıkıntısı.*

Saʿy it iresin kemāl-i ʿaşḳa

Cānuñ yetişe **melāl-i ʿaşḳa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 10). [melāl-i ʿaşḳa, -a]*

melāli çekme: *Sıkıntı çekmek, üzülmek.*

Çekme bu cihān içün melāli

V'allāhi ḳarībdür zevāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 11). [melāli çekme, -me]*

melāmet: *Giyim kuşam, zikir, ayin gibi yerleşmiş adet ve törenlere önem vermeyip nefsi devamlı yermeyi, kınamayı, böylece halkın iltifatından uzaklaşarak Hakk'a yaklaşmayı esas alan anlayış.*

Āvāre olam belā vü ġamla
Bīmār u **melāmet** ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 56). [melāmet,]*

Ṭaḳ eyledi ṭāḳatüm maḥabbet
Arturdı **melāmetüm** maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 46). [melāmetüm, -üm]*

Pervīz gelüp ġam u **melāmet**
Kār eyledi aña nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 37). [melāmet,]*

Gözler iki gözleri **melāmet**
Her bir sözi miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 67). [melāmet,]*

Ser-māye-i ʿömr bil viṣāli
Yoḳ anda **melāmet** iḫtimāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 20). [melāmet,]*

Evḳātuma virmede teġayyür
Bulmaḳda **melāmetüm** tekāsür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 44). [melāmetüm, -üm]*

melāmet çekdürmede: *Halkın eleştiri ve kınamasına maruz kalmak.*

Derd üzre belā ġam üzre miḥnet
Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 58). [melāmet çekdürmede, -dür, -me, -de]*

melāmet çekerdi: *Halkın eleştiri ve kınamasına maruz kalmak.*

Her rūz çekerdi yüz melāmet
Gitdükce bulurdı derdi şiddet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 7). [melāmet çekerdi, -er, -di]*

melāmet çekerdi: *Halkın eleştiri ve kınamasına maruz kalmak.*

Ayrılsa çekerdi yüz melāmet
Eylerdi görince terk-i ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 11). [melāmet çekerdi, -er, -di]*

melāmet çekme: *Halkın eleştiri ve kınamasına maruz kalmak.*

Kim çekme melāmet ey perī-zād
Pervīz içün itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 41). [melāmet çekme, -me]*

melāmet-i cihāna: *Dünyanın kınaması.*

İncinme **melāmet-i cihāna**
Ḳalmaz bu ṭarīḳ ile zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 37). [melāmet-i cihāna, -a]*

melāmet-i ḳalb: *Kalbin kınaması (insanın kendi kendini kınaması).*

Pervīz'e irişdi ḳuvvet-i ḳalb
Zāʾil oluban **melāmet-i ḳalb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 40). [melāmet-i ḳalb,]*

melek-ḫaṣāʾil: *Melek huylu, melek gibi huyu olan.*

Ferzend degül **melek-ḫaṣāʾil**
Meh-manẓar u müşterī-şemāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 51). [melek-ḫaṣāʾil,]*

melek-misāl: *Melek gibi.*

Ṣūretde **melek-miṣāl** idi ol
Ḫusrev gibi meh-cemāl idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 133). [melek-miṣāl,]*

melek-nihād: *Melek huylu.*

Andan didi ey **melek-nihādum**
Ser-māye-i ʿömrden murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 11). [melek-nihādum, -um]*

melek-nijād: *Melek tabiatlı, melek soylu.*

Āḫir o nigār-ı meh-nihādı
Ol lāle-ruḫ u **melek-nijādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 116). [melek-nijādı, -ı]*

melek-rû: *Melek yüzlü.*

Ol rūḥ-ı muṣavver ol **melek-rū**
Ol serv-i semen-ber ü semen-bū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 107). [melek-rū,]*

melūl: *Kederli, gamlı.*

Derdiñe iñen **melūl** olma
Ṣabr eyle iñen ʿacūl olma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 53). [melūl,]*

memālik: *Memleket, ülke.*

Var bir cihet-i laṭīfi merġūb
Kim cümle **memālik** içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 40). [memālik,]*

memlū olur: *Dolu, dopdolu olmak.*

Ġayretle olur derūnı memlū
Ḫışm ile ṭolar o yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 79). [memlū olur, -ur]*

meʾmūl: *Umulan, beklenen.*

Hep oldı taẕarruʿātı maḳbūl
Hep geldi vuḳūʿa cümle **meʾmūl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 82). [meʾmūl,]*

Ferhād yüz urdı itdi maḳbūl
Didi nʾola her ne ise **meʾmūl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 84). [meʾmūl,]*

Yā Rab bu fesānem eyle maḳbūl
Neẕẓāresi ola ḫalḳa **meʾmūl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 2). [meʾmūl,]*

meʾmūr: *Emir almış olan, yükümlü.*

Erbāb-ı maḥabbet ola **meʾmūr**
Kim eyle hevāñı ḳalbden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 89). [meʾmūr,]*

Didi nʾola başum üzre **meʾmūr**
Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 3). [meʾmūr,]*

Ki iʿlām ide her ne ise **meʾmūr**
Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [meʾmūr,]*

men: *"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.*

Ol şāh u **men** nizār dervīş
Sulṭān ol **men** figār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 47). [men,]*

Ol şāh u **men** nizār dervīş
Sulṭān ol **men** figār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 48). [men,]*

menʿ itmemek: *Yasaklamak.*

Āḫir görüşümdür anı çünkim
Menʿ itmemek oldı şāha lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 30). [menʿ itmemek, -me, -mek]*

menāl: *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

Ẕilletde ḳamu kemāl ehli
Rifʿatde **menāl** u māl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 2). [menāl,]*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan
Hep māl ü **menāl** u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 56). [menāl,]*

Biz māl ü **menāle** baḳmazuz hīç
Biz cāh u celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 41). [menāle, --e, -]*

menāzil: *Konaklama yerleri, duraklar, merhaleler, menziller.*

Bildürmege ḥālümi meded yoḳ
Anuñla **menāzil** arada çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 46). [menāzil,]*

men-i elem-pezīre: *Elem kabul eden, elem çeken ben.*

Māʾil ṭabʿum hemīşe şīre
Şīr olsa **men-i elem-pez̲īre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 44). [men-i elem-pez̲īre, -e]*

meʾnūs-ı dil-i figārum: *Gönlün alışılmış yarası.*

Hem-ṣoḥbet ü ġam-güsārum oldı
Meʾnūs-ı dil-i figārum oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 108). [meʾnūs-ı dil-i figārum, -um]*

menzil: *Menzil yeri, konak, varılacak yer.*

Menzil baña ḫāk ola hemīşe
Ten tīġ ile çāk ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 53). [menzil,]*

Yā Rab der-i devletin güşād it
Menzilüñe cümleyi ʿibād it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 78). [menzilüñe, -üñ, -a]*

Biri birisine vāṣıl oldı
Bir burc iki māha **menzil** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 46). [menzil,]*

menzil-i saʿādet: *Mutluluk makamı.*

Çün Ḫaḳ'dan irişmeye hidāyet
Bulmaz kişi **menzil-i saʿādet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 10). [menzil-i saʿādet,]*

merām: *Arzu, istek; niyet, maksat.*

Çün itdi tamām bu kelāmı
Taḥṣīle yüz urdı ol **merāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 2). [merāmı, -ı]*

merd: *Yiğit, cesur kişi.*

Bir **merd** irişdi şūḫ u dil-şād
Taşvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 43). [merd,]*

Bir ay çalışdı rāst ol **merd**
Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 111). [merd,]*

Kim şehr-i Medāyin içre bir **merd**
Olmışdı kemāl ü faẕl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 3). [merd,]*

Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd
Āḫir anı ḥāṣıl itdi ol **merd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 28). [merd,]*

Her **merd** şürūʿ idüp sitīze
Döndi o sitīz rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 15). [merd,]*

merdāne: *Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe.*

Ārāmgehi diyār-ı Ermen
Merdāne feżāʾili velī zen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 20). [merdāne,]*

Ceng itmege itdiler ser-āġāz
Merdāne yigitler oldı ser-bāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 6). [merdāne,]*

merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür: *Safları yaran cesur, mert (kişi).*

Bir **merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür**

Zen olsa ʿaceb mi tīġ-zendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 25). [merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür, -dür]*

merd-i maẕlūm: *Mazlumların yiğidi.*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm

Zī şāh-ı ẓalūm u **merd-i maẕlūm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [merd-i maẕlūm,]*

merd-i maẕlūm: *Mazlumların yiğidi.*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm

Zī şāh-ı ẓalūm u **merd-i maẕlūm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [merd-i maẕlūm,]*

merd-i maẕlūm: *Mazlumların yiğidi.*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm

Zī şāh-ı ẓalūm u **merd-i maẕlūm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [merd-i maẕlūm,]*

merd-i sāḥir: *Sihir yapan kişi (şair).*

Ancaḳ degülem bu fende māhir

Ṭarz-ı ġazel içre **merd-i sāḥir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 34). [merd-i sāḥir,]*

merd-i süḫan-güẕār: *Söz söyleyen insan.*

Bir **merd-i süḫan-güẕār** u üstād

Ḳılmış dehenin bu vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 61). [merd-i süḫan-güẕār,]*

merdūd itme: *Reddetmek, kabul etmemek, geri çevirmek.*

Şīrīn hem ider o kārı maḳṣūd
Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 70). [merdūd itme, -me]*

merdūd-ı ḫalāyıḳ: *Reddedilmiş hizmetçi.*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme yā Rab
Ṭaʿn oḳına lāyıḳ itme yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 9). [merdūd-ı ḫalāyıḳ,]*

merdüm-i ḫoş-nihād: *Hoş yaratılışlı insan.*

Bu yirde bir ūstād vardur
Bir **merdüm-i ḫoş-nihād** vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 78). [merdüm-i ḫoş-nihād,]*

merdüm-i ḫoş-nihād: *Hoş yaratılışlı insan.*

Bu yirde bir ūstād vardur
Bir **merdüm-i ḫoş-nihād** vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 78). [merdüm-i ḫoş-nihād,]*

merġūb: *İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen (şey).*

Var bir cihet-i laṭīfi **merġūb**
Kim cümle memālik içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 39). [merġūb,]*

Her vech ile ḫüsni ḫūb u **merġūb**
Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [merġūb,]*

merġzār: *Çayırlık, çimenli ve sulak yer.*

Bu cümleden artuḳ ol diyāruñ
Ol lālesitān u **merġzāruñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 38). [merġzāruñ, -uñ]*

merḫamet: *Acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.*

Ben ḫasteye luṭf u mekremet ḳıl
Āḫir nefesümde **merḥamet** ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 46). [merḥamet,]*

merḳūm: *Adı geçen, az önce anılmış olan.*

Rāyāt-ı ḥasūd ser-nigūnum
Oldı baña nām böyle **merḳūm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 44). [merḳūm,]*

mermer: *Genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı.*

Ol naḳş durur ki yazdı Şābūr
Mermer üzerine ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 38). [mermer,]*

Bir laġm olaydı anda bünyād
Mermerle yapaydı anda üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 134). [mermerle, -le]*

mesābe-i dūd: *Duman yerinde, duman mesabesinde.*

Başındaġı zülf-i ʿanber-ālūd
Şemʿ-i ruḫına **meṣābe-i dūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 84). [meṣābe-i dūd,]*

mesābe-i dūd: *Duman yerinde, duman mesabesinde.*

Başındaġı zülf-i ʿanber-ālūd
Şemʿ-i ruḫına **meṣābe-i dūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 84). [meṣābe-i dūd,]*

mesābe-i dūd: *Duman yerinde, duman mesabesinde.*

Başındaġı zülf-i ʿanber-ālūd
Şemʿ-i ruḫına **meṣābe-i dūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 84). [meṣābe-i dūd,]*

mesābe-i dūd: *Duman yerinde, duman mesabesinde.*

Başındaġı zülf-i ʿanber-ālūd
Şemʿ-i ruḫına **meṣābe-i dūd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 84). [meṣābe-i dūd,]*

mesāʾil: *Meseleler.*

Şāhen-şeh-i kişver-i feżāʾil
Ressām-ı … **mesāʾil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 6). [mesāʾil,]*

Maḫzūn dilümde çoḳ **mesāʾil**
Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ u feżāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 49). [mesāʾil,]*

meşʿal-efrūz: *Aydınlık veren ışık.*

Ruḫsāre-i lāle-gūnı ol rūz
Āteş gibi oldı **meşʿal-efrūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 84). [meşʿal-efrūz,]*

Ey āteş-i ġamda **meşʿal-efrūz**
Endīşe-i ʿaşḳ iden ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 5). [meşʿal-efrūz,]*

mesālik: *Tutulan, benimsenen yol.*

ʿAşḳ ile bulur vuṣūl sālik
Anuñla ḳolay olur **mesālik** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 8). [mesālik,]*

mesdūd itdi: *Tıkamak, kapatmak.*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Kim rāh-ı Ḫıṭā'yı itdi mesdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 10). [mesdūd itdi, -di]*

mesdūd ḳılup: *Kapatmak, engel olmak.*

Mesdūd ḳılup dem-i neşāṭum
Cemʿ itdi eḳāribüm bisāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 123). [mesdūd ḳılup, -up]*

mesel: *Hikaye, söylence.*

Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı bu **meselde**
Tafṣīl çoḳ oldı bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 1). [meselde, -de]*

meserret: *Sevinç, mutluluk.*

Şābūr görüp ol iʿtibārı
Ḳalbinde **meserret** oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 28). [meserret,]*

meşhūr: *Herkesçe bilinen.*

Envāʿ-ı feżāʾil ile **meşhūr**
Dillerde maʿārif ile meẕkūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 3). [meşhūr,]*

Meşhūr ola ʿadl ile cihānda
Meẕkūr ola cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 135). [meşhūr,]*

mesīḥā: *Hz. Îsâ.*

Söz söylese nitekim **Mesīḥā**
Çoḳ mürdeleri iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 21). [mesīḥā,]*

mesīr: *Gezinti yeri.*

Şimden girü ḳabrdür **mesīrüm**
Çün andadur ol meh-i münīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 25). [mesīrüm, -üm]*

mesken: *Hane, ev, bark.*

ʿĀlemleri eyleyüp müzeyyen
İnsān içün itdi anı **mesken** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 18). [mesken,]*

Terk eyledi **mesken** ü diyārın
Çaldı yire neng ü iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 57). [mesken,]*

Bir nāle işitdi bir ṭarafdan
Şandı ki var anda kūy u **mesken** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [mesken,]*

Ferhād didi ki ey cevān-merd
Mesken baña şehr-i miḥnet ü derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 126). [mesken,]*

ʿUşşāḳa yeter ġam-ı zenaḫdān
Meskenleri niçün ola zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 92). [meskenleri, -ler, -i]*

mesken itdi: *Mesken tutmak; oturup kalmak, yerleşmek.*

Kim kūy-ı nigārı itdi mesken
Ḳurtuldı belā vü derd ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 33). [mesken itdi, -di]*

mesken olınca: *Yurt olmak, mekân olmak.*

Ayrılmadılar biri birinden
Tā anlara ḳabr olınca mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 112). [mesken olınca, -ınca]*

mesmūʿ: *İşitilen, işitilmiş, duyulmuş.*

Hem ben idem iḫtiyār anı
Mesmūʿum ola ḳamu fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 130). [mesmūʿum, -um]*

mesned: *Büyük mevki, makam, rütbe, paye, mansıp.*

Yüz sürmege ola baña **mesned**
Toprağını kuḥl idem müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 65). [mesned,]*

mesned: *Dayanak, hami, koruyan, kollayan, gözeten kimse.*

Mesned ola cümle kāyināta
Bāʿis ola mülkde sebāta *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 129). [mesned,]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun
Ḫaḳ **mesned** ü destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 16). [mesned,]*

mesnevī: *Her beyti kendi arasında kafiyeli olan nazım şekli.*

Ṭut sen daḫi güş **mesnevīme**
Efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 15). [mesnevīme, -m, -e]*

mesrûr: *Sevinçli, mutlu, şen.*

Mesrūr kimi kimisi giryān
Ẓāhir ol ṭāʿat ile ʿiṣyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 63). [mesrūr,]*

Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem
Bindi o Burāḳ'a şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 31). [mesrūr,]*

Tā kim ola bu zamāne maʿmūr
Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi **mesrūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 74). [mesrūr,]*

Olduḳca bu devlet ile **mesrūr**
Düşmenleri ola zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 87). [mesrūr,]*

Güş itdi çü bu kelāmı Şābūr
Bir vech ile oldı şād u **mesrūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [mesrūr,]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı Şābūr
Şīrīn ḫaberiyle şād u **mesrūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 16). [mesrūr,]*

Fi'l-ḥāl ʿazīmet itdi Şābūr
Ferhād irişdi şād u **mesrūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 92). [mesrūr,]*

Ferhād be-muḳteżā-yı meʾmūr
Ḫusrev ḳapusına vardı **mesrūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 76). [mesrūr,]*

Mesrūr idi cümle ḫalḳ-ı ʿālem
Hīç yoġıdı içlerinde bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 9). [mesrūr,]*

Ol ʿişret ider tamām **mesrūr**
Bu ġamda ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 35). [mesrūr,]*

Yaʿnī ki olup viṣāle maġrūr
Ẓann eylediler ki böyle **mesrūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 32). [mesrūr,]*

meşşāṭa-i nev-ʿarūs-ı iḳbāl: *Yeni gelinin bahtını, geleceğini süsleyen.*

Meşşāṭa-i nev-ʿarūs-ı iḳbāl
Ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 13). [meşşāṭa-i nev-ʿarūs-ı iḳbāl,]*

mest: *(Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı) aklı başından gitmiş, kendinden geçmiş.*

El-ḥāṣıl o derdmend ü medhūş
Ol zār u zebūn u **mest** ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [mest,]*

Birbirini eylemiş der-āġūş
Ḫ∨āb-ı seḥerīde **mest** ü medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 106). [mest,]*

mestāne: *Sarhoşçasına, kendinden geçmişçesine.*

Mestāne gibi ḳarārdan dūr
Düşmek üzere niteki maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 145). [mestāne,]*

mestān-ı şarāb-ı şevk: *Şevk şarabının sarhoşları (âşıklar).*

Mestān-ı şarāb-ı şevḳ ḥaḳḳı
Anlardaki vecd ü z̲evḳ ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 25). [mestān-ı şarāb-ı şevḳ,]*

mest-i cām-ı ḥayret: *Hayret kadehinden (şarabından) sarhoş olmuş (kişi).*

İki medhūş-ı maḥabbet birbirinden bī-ḫaber
İki **mest-i cām-ı ḥayret** birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 2). [mest-i cām-ı ḥayret,]*

mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret: *Şaşkınlık kadehinin şarabının sarhoşu.*

Ol bī-edeb ü ḳabīḥ-fıṭraṭ
Ol **mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 2). [mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret,]*

mestūr: *Örtülü, gizli.*

Var ise ḳuṣūrı eyle maʿz̲ūr
Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı **mestūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 68). [mestūr,]*

meṭālib: *Istek, arzu, taleb edilen şey.*

Tā ola **meṭālibüñ** müyesser
Şādīlere iresin muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 13). [meṭālibüñ, -üñ]*

mevākib-i kevākib: *Yıldız kümesi.*

Cūş itdi **mevākib-i kevākib**
Yir yir çıḳageldi necm-i s̲āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 5). [mevākib-i kevākib,]*

Ṭaġıldı **mevākib-i kevākib**
Yüz ṭutdı gürīze necm-i s̲āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 9). [mevākib-i kevākib,]*

mevāniʿ: *Bir şeyin olmasını veya yapılmasını önleyen şeyler, engeller, mâniler:.*

Ammā degülem anuñla ḳāniʿ
Her gün gelemez olur **mevāniʿ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 128). [mevāniʿ,]*

mevc: *Dalga.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer **mevci** cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [mevci, -i]*

mevc urdı: *Dalgalanmak.*

Ser-cümle o ʿasker-i muẓaffer
Mevc urdı miṣāl-i baḥr-i aḫḍar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 30). [mevc urdı, -dı]*

mevṣūf: *Vasıflanmış, nitelenmiş.*

Envāʿ-ı feżāʾil ile maʿrūf
Eṣnāf-ı ḫaṣaʾil ile **mevṣūf** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 6). [mevṣūf,]*

mevt: *Ölüm, vefat.*

Çerḫ itdi beni zebūn u bīmār
Cān istedi **mevti** çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 34). [mevti, -i]*

Çün didi bu ḥāli şehryāra
Kim **mevt** irişdi ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 16). [mevt,]*

mevzūn mevzūn: *Ahenkli ahenkli.*

Mevzūn mevzūn yürürdi ol māh
Bir nāz ile kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 75). [mevzūn mevzūn,]*

mey: *İçki, şarap, bâde.*

Mey olmasa dilde ḳāl olmaz
Söz söylemege mecāl olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 9). [mey,]*

Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz
Sen **mey** vir ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [mey,]*

Meydür sebeb-i dem-i neşāṭum
Hem bāʿiṣ-i ḥüsn-i iḫtilāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 11). [meydür, -dür]*

Emvātı görürse ḥay ṣanur hep
Deryā ṣuyı görse **mey** ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 32). [mey,]*

Benden bu naṣīḥati idüp gūş
Kim ʿaşḳ **meyin** çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 4). [meyin, -in]*

meydan: *Alan, açık ve geniş yer.*

Meydāna ki geldi tīġ-ı ḫūnīn
Feryād itdi o zāl-i miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 11). [meydāna, -a]*

meydān-ı ġamuñda: *Dert meydanı.*

Ol virdi efendi saña cānın
Meydān-ı ġamuñda dökdi ḳanın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 22). [meydān-ı ġamuñda, -uñ, -da]*

meydān-ı rezm: *Savaş meydanı.*

O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded **meydān-ı rezm** içre
Esüp bād-ı veġā cūş eyledi mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 1). [meydān-ı rezm,]*

mey-i ġaflet: *Gaflet (Kendini bilmezlik) şarabı.*

Olup **mey-i ġaflet** ile bī-hūş
Ḫaḳ cānibin eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 47). [mey-i ġaflet,]*

mey-i ḥayret: *Şaşkınlık şarabı.*

Dilden ḳamusın idüp ferāmūş
Oldı **mey-i ḥayret** ile medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 72). [mey-i ḥayret,]*

meyl: *Eğilim, ilgi duyma, temâyül.*

Bir nesneye eylemezdi **meyli**
Gözden aḳıdurdı eşk-i seyli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 71). [meyli, -i]*

Bir yaña nigāruñ aña **meyli**
Kār eylemiş idi şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 31). [meyli, -i]*

Çaḳ böyle neden cefāya **meylüñ**
Cevr itmede kim olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 5). [meylüñ, -üñ]*

meyl itme: *Eğilim göstermek.*

Meyl itme cihān-ı bī-vefāya
Āḫir iledür seni fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 39). [meyl itme, -me]*

meyl-i bāḳī: *Sonsuz eğilim.*

Fānīye nedür bu **meyl-i bāḳī**
Terk eyle meded bu iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 11). [meyl-i bāḳī,]*

meyyāl: *Eğilimli, yatkın.*

Çün sen olasın o māha **meyyāl**
Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 23). [meyyāl,]*

meyyāl olma: *Eğilimli olmak.*

Muḥtāl durur zamāne muḥtāl
ʿĀḳil iseñ olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 38). [meyyāl olma, -ma]*

mezheb: *Gidilen, benimsenen yol.*

Ol māh ḥaḳı ki maṭlabuñdur
Ol ʿaşḳ ḥaḳı ki **meẕhebüñdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 102). [meẕhebüñdür, -üñ, -dür]*

mezīd: *Artma, çoğalma, ziyade.*

Dāyim getürür egerçi ḫuddām
Ammā alımam **mezīd** ola kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 124). [mezīd,]*

mezkūr: *Zikredilen, anılan.*

Envāʿ-ı feżāʾil ile meşhūr
Dillerde maʿārif ile **meẕkūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 4). [meẕkūr,]*

Meşhūr ola ʿadl ile cihānda
Meẕkūr ola cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 136). [meẕkūr,]*

mi: *" Mi " soru eki.*

Yetmez **mi** bu kim dil-i figende
Oldı der-i ḫıdmetüñde bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 93). [mi,]*

Bunca elem ile ḫāṭır-ı zār
Hīç eyleye **mi** hevā-yı eşʿār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 42). [mi,]*

Bir merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür
Zen olsa ʿaceb **mi** tīġ-zendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 26). [mi,]*

Cāyiz **mi** bulışmaḳ ol cevāna
İrişmek o ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 11). [mi,]*

Sen siḥr **mi** eyledüñ ya efsūn

İtdüñ **mi** ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 23). [mi,]*

Sen siḥr **mi** eyledüñ ya efsūn

İtdüñ **mi** ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 24). [mi,]*

Ḫoş ḥāl degül **mi** ḥālet-i ʿaşḳ

Ḫoş ẕevḳ degül **mi** leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 1). [mi,]*

Ḫoş ḥāl degül **mi** ḥālet-i ʿaşḳ

Ḫoş ẕevḳ degül **mi** leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 2). [mi,]*

Lāyıḳ degülem o bārgāha

Mümkin **mi** varam ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 98). [mi,]*

Ferhād nedür ne bed-liḳādur

Şeh-zāde **midür** yā pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 46). [midür, -dür]*

Kim itdi saña bu kārı taʿlīm

Allāh'dan eylemez **misin** bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 110). [misin, -sin]*

Bi'llāhi yaman degül **mi** bu kār

Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 69). [mi,]*

Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret

Hep baña degül **mi** ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 132). [mi,]*

Düşvār degül **midür** bu eṭvār

Kim cevr ü cefā ola saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 107). [midür, -dür]*

Bildüñ **mi** nedür ṭarīḳat-i ʿaşḳ

Esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 7). [mi,]*

Gördüñ **mi** nedür zamān-ı ṣıḥḥat

Vaḳt-i eşref o ān-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 3). [mi,]*

Bildüñ **mi** bu rifʿat-i cihānı

Ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 5). [mi,]*

Sultānlıġuña düşer **mi** bu ḥāl

Bir mūr ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 5). [mi,]*

Hīç ʿāşıḳ olan ider **mi** anı
Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 9). [mi,]*

Yāruñ kime eyledüñ sipāriş
Virmez **mi** saña firāḳ sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 28). [mi,]*

Her-cāyī **mi** olduñ ey perī-zād
Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 29). [mi,]*

mi: *" Mı " soru eki.*

Bu derd ʿaceb devā bulur **mı**
Görmege anı mecāl olur **mı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 9). [mı,]*

Bu derd ʿaceb devā bulur **mı**
Görmege anı mecāl olur **mı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 10). [mı,]*

Ey çerḫ bu cevre yoḳ **mı** pāyān
Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [mı,]*

Gör kim buña var **mı** miṣl ü hem-tā
Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [mı,]*

Kāmil ola her kim ol hünerde
Mānendi olur **mı** baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 24). [mı,]*

Yā cinn ile var **mı** āşnālıḳ
Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 25). [mı,]*

Hīç var **mı** maḥabbete muʿādil
Ki itmeye seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 3). [mı,]*

Gönderme beni o bāma maḥrūm
Lāyıḳ **mı** ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 104). [mı,]*

Ne güne geçer cihānda ḥālüñ
Hīç nesneye var **mı** iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 136). [mı,]*

Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre
Var **mı** daḫi derde böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 150). [mı,]*

Dünyā ṭolu var **mıdur** ẓahīri

Kim ṭālib ola o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 47). [mıdur, -dur]*

Ki ey çerḫ nedür bu intihābuñ

Var **mı** bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 50). [mı,]*

Yoḳ **mı** raḥmuñ ḳanı mürüvvet

Olmaz **mı** tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 53). [mı,]*

Yoḳ **mı** raḥmuñ ḳanı mürüvvet

Olmaz **mı** tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 54). [mı,]*

Olmaz **mı** bu ẓulme hīç nihāyet

Yā yoḳ **mı** bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 61). [mı,]*

Olmaz **mı** bu ẓulme hīç nihāyet

Yā yoḳ **mı** bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 62). [mı,]*

Bulmaz **mı** ḳarār ẓulm ü cevrüñ

Bu ḥāl üzre ḳalur **mı** devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 67). [mı,]*

Bulmaz **mı** ḳarār ẓulm ü cevrüñ

Bu ḥāl üzre ḳalur **mı** devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 68). [mı,]*

Lāzım **mı** belā-yı ḳayd-ı zencīr

Yā maḥbes içinde ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 95). [mı,]*

Bī-raḥmlıḳ eylemek revā **mı**

Şefḳatsüzlik saña sezā **mı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 101). [mı,]*

Bī-raḥmlıḳ eylemek revā **mı**

Şefḳatsüzlik saña sezā **mı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 102). [mı,]*

Lāyıḳ **mı** idüp ʿadāletüñ terk

Bünyād-ı cefāyı idesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 103). [mı,]*

Bulmaz **mı** ḳabūl devletüñ hīç

Elden çıḳar **mı** rifʿatüñ hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 109). [mı,]*

Bulmaz **mı** ḳabūl devletüñ hīç

Elden çıḳar **mı** rifʿatüñ hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 110). [mı,]*

Maḫṣūs **mı** yoḫsa şāha bu kār
Olmaz **mı** gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 121). [mı,]*

Maḫṣūs **mı** yoḫsa şāha bu kār
Olmaz **mı** gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 122). [mı,]*

Lāyıḳ **mı** sen idesin ḥaḳāret
Hep baña degül mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 131). [mı,]*

Sulṭāna revā **mıdur** bu ḥālet
Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 105). [mıdur, -dur]*

Ḳaçmam saña cān olur teslīm
ʿUşşāḳ olur **mı** ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 24). [mı,]*

Sen illere ṭālib ü saña ben
Hīç vāṣıl olur **mısın** baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 108). [mısın, -sın]*

Hep naẓm iledür ḥayāt bende
Ansuz bulınur **mı** rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 68). [mı,]*

miġfer: *Başın her tarafını örten zırhlı başlık, tolga.*

Ḫabābı **miġfer** ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [miġfer,]*

mihmān-ı serāy-ı ümmehānī: *Hz. Muhammet'in amcasının kızının sarayının misafiri.*

Olmışdı o gül-bün-i maʿānī
Mihmān-ı serāy-ı Ümmehānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 8). [mihmān-ı serāy-ı ümmehānī,]*

mihmān-serāy-ı ʿaşḳı: *Aşkın misafirhanesi.*

Ey sipihr-i bī-vefā bünyād-ı bī-dād eyledüñ
Ḳalbde **mihmān-serāy-ı ʿaşḳı** bünyād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 2). [mihmān-serāy-ı ʿaşḳı, -ı]*

miḥnet: *Eziyet, zahmet, meşakkat.*

Ḳurtar beni yār fürḳatinden
Dūr eyle firāḳ **miḥnetinden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 38). [miḥnetinden, -i, -n, -den]*

Her gün gele yüz nizārlıḳlar
Biñ **miḥnet** ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 58). [miḥnet,]*

Rūyı müteġayyir oldı ol dem
Ḳalbini pür itdi **miḥnet** ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 144). [miḥnet,]*

Maḥż-ı ġam u **miḥnet** ü sitemdür
Hādī-i vilāyet-i ʿademdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 115). [miḥnet,]*

Bīmār u belā-keş ü mükedder
Mecnūn ile **miḥneti** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 36). [miḥneti, -i]*

Aṣlā ne ḳarīn ü yār hem-dem
İllā ki hezār **miḥnet** ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 30). [miḥnet,]*

Ḳalmadı ḳarāra ṭāḳati hīç
Bulmadı sükūn **miḥneti** hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 6). [miḥneti, -i]*

Ḫusrev didi kim ne sūd ġamdan
Bī-fāʾide **miḥnet** ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 144). [miḥnet,]*

Ṭurmış bu yañada zār Şīrīn
Yüz **miḥnet** ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 34). [miḥnet,]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam oldı
Miḥnet aña yār u hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 64). [miḥnet,]*

Vir başuñı **miḥnet** ü melāle
Cān ile çalış meded bu ḥāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 19). [miḥnet,]*

Gözler iki gözleri melāmet
Her bir sözi **miḥnet** üzre **miḥnet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 68). [miḥnet,]*

Gözler iki gözleri melāmet
Her bir sözi **miḥnet** üzre **miḥnet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 68). [miḥnet,]*

Oldı ġam u **miḥneti** ziyāde
Bir iki gün olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 25). [miḥneti, -i]*

Bir niçe zamān bu ḥālet üzre
Eyyām geçürdi **miḥnet** üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 86). [miḥnet,]*

Miḥnetde iseñ hīç olma ġamnāk
Kim defʿinedür zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 7). [miḥnetde, -de]*

Derd üzre belā ġam üzre **miḥnet**
Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 57). [miḥnet,]*

Eşʿāra gelür hezār şevḳum
Yüz **miḥnetüm** olsa var şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 62). [miḥnetüm, -üm]*

miḥnet çekdi: *Zorluk yaşamak, acı çekmek, sıkıntıya düşmek.*

Bir ay çalışdı rāst ol merd
Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 112). [miḥnet çekdi, -di]*

miḥnet-āmūz: *Sıkıntı öğrenen, sıkıntıyı öğrenmiş.*

Rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz
Bu ṭarz ile oldı **miḥnet-āmūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 36). [miḥnet-āmūz,]*

miḥnet-i dem-ā-dem: *Sürekli, anbean olan sıkıntı.*

Ṣanma beni ḥabsden çeker ġam
Yā bendile **miḥnet-i dem-ā-dem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 20). [miḥnet-i dem-ā-dem,]*

miḥnet-i eḳārib: *Yakınların / akrabaların verdiği sıkıntı.*

Maḫṣūṣ-ı melāmet-i eḳārib
Derd ü ġam u **miḥnet-i eḳārib** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 50). [miḥnet-i eḳārib,]*

miḥnet-keş: *Sıkıntı, acı çeken.*

Bār-ı elem ü belāya muʿtād
Miḥnet-keş yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 52). [miḥnet-keş,]*

miḥnet-zede: *Sıkıntı ve eziyet çeken.*

Miḥnet-zede oldı gitdi ʿişret
Her zevḳden eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 27). [miḥnet-zede,]*

mihr: *Güneş.*

Ol **mihre** bu ẕerreyi ḳarīn it
Bir ḫāne içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 39). [mihre, -e]*

Dārā-yı cihān ḫıdīv-i devrān
Mihr ile meh işiginde derbān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 2). [mihr,]*

Gösterse cihāna gün yüzi nūr
Mihr ü meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 74). [mihr,]*

Meh çekdi livā-yı ḫusrevānī
Terk eyledi **mihr** āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 4). [mihr,]*

Hīç ḳalmadı **mihre** iḫtiyācı
Meh buldı güneş gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 15). [mihre, -e]*

Ebnā-yı zamāne ey ḫıredmend
Her gāh ki itse **mihre** peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 18). [mihre, -e]*

mihr: *Dostluk, sevgi.*

Çoḳ **mihr** ü vefā̃lar itdi ol gün
Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [mihr,]*

Mihriyle beni güşāde ḳılsun
Her gün keremin ziyāde ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 55). [mihriyle, -i, -(y)le]*

Bil kim bu zamāne bī-vefā̃dur
Mihrin ṭaleb eylemek ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 42). [mihrin, -in]*

mihr rāyet çekdi: *Güneş bayrak çekmek (güneş doğmak).*

Bir ṣubḥ ki çekdi mihr rāyet
Şemşīri refʿ-i cevr-i ẓulmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 1). [mihr rāyet çekdi, -di]*

mihr-i ʿālem-ārā: *Âlemi süsleyen güneş.*

Eylerdi o **mihr-i ʿālem-ārā**
Mirʾāta baḳup ruḫın temāşā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 69). [mihr-i ʿālem-ārā,]*

mihr-i enver: *Parlak güneş.*

Bir ġonce-i ter dehānı ḫoşter
Ruḫsāre-i ḫūbı **mihr-i enver** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 54). [mihr-i enver,]*

Ṣan maḥbese girdi **mihr-i enver**
Bī-mihr oldı sipihr-i aḫḍar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 7). [mihr-i enver,]*

mihr-i ruhı: *Yanağı(nın) güneşi.*

Taḫtında ḳarār ḳıldı Ḫusrev
Mihr-i ruḫı dehre ṣaldı pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 26). [mihr-i ruḫı, -ı]*

mihr-i saʿādet: *Mutluluk güneşi.*

İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh olmamış
Ol iki **mihr-i saʿādet** birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 4). [mihr-i saʿādet,]*

mihr-i sipihr-i behcetümdür: *Güzellik ve sevinç gökyüzünün ayı.*

Bu **mihr-i sipihr-i behcetümdür**
Māh-ı nev-i burc-ı ʿiffetümdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 111). [mihr-i sipihr-i behcetümdür, -üm, -dür]*

miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem: *Dünyadaki güzel konuşanların miktarı.*

Miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem
Her biri yanında ẕerreden kem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 25). [miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem,]*

mīl: *Karada 1609, denizde 1852 metre olarak kabul edilen bir uzaklık ölçü birimi.*

Ol gün bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
Üç **mīle** degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 60). [mīle, -e]*

milket: *Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idaresi altında bulunan toprakların tamamı, memleket.*

Āḫir yire vardı çekdi ʿasker
Çoḳ **milketi** eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 18). [milketi, -i]*

milket-i cānda: *Can mülkü, can ülkesi.*

Ey serv-ḳad ü semen-ʿiẕārum
Ey **milket-i cānda** şehryārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 28). [milket-i cānda, -da]*

milket-i ermen: *Ermeni ülkesi.*

Kim **milket-i Ermen** ey ḫudāvend
Hīç olmaz aña naẓīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 19). [milket-i ermen,]*

miʿmār: *Binâların projesini hazırlayan, planını çizen ve plana göre güzel bir biçimde yapılması için gerekli her türlü işi yapan kimse.*

Yaʿnī ki bināya ṭālib olmış
Miʿmār olmaġa rāġıb olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 20). [miʿmār,]*

miʿmār olam: *İmar eden, yapan olmak.*

Yapılsa n'ola o ḫāṭır-ı zār
Kim olam ol bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 8). [miʿmār olam, -am]*

miʿmār-ı binā-yı īn kühen deyr: *Bu dünya binasının mimarısın.*

Miʿmār-ı binā-yı īn kühen deyr
Sulṭān-ı medīnehā-yı kevneyn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 5). [miʿmār-ı binā-yı īn kühen deyr,]*

miʿmār-ı serāçe-i fesāne: *Efsane saraycığının mimarı.*

Miʿmār-ı serāçe-i fesāne
Böyle başlar bu dāstāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 21). [miʿmār-ı serāçe-i fesāne,]*

miʿrāc: *Hz. Muhammed'in manevi yolculuğu, Tanrı'nın huzuruna yükselmesi.*

Ḳıldum aña ḫalḳı cümle muḥtāc
Hem aña müyesser oldı **miʿrāc** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 28). [miʿrāc,]*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār
Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ ne kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 75). [miʿrācuña, -uñ, -a]*

mirʾāt: *Ayna.*

Eylerdi o mihr-i ʿālem-ārā
Mirʾāta baḳup ruḫın temāşā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 70). [mirʾāta, -a]*

Mirʾāta eger olaydı nāẓır
Rūyın göre idi anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 77). [mirʾāta, -a]*

mirrīḫ-ḫancer: *Merih yıldızı gibi olan hançer.*

Anūşirvān-ʿadālet Cem-mehābet
ʿUṭārid-ḫāme vü **Mirrīḫ-ḫancer** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 4). [mirrīḫ-ḫancer,]*

misāl: *Benzer, eş.*

Yoġıdı seḫāda hīç **miṣāli**
Şāhāne idi ḳamu ḫışāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 31). [miṣāli, -i]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ **miṣāli**
Ḳadrince var idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 9). [miṣāli, -i]*

misāl-i baḥr-i aḥḏ'ar: *Hint Okyanusu gibi.*

Ser-cümle o ʿasker-i muẓaffer
Mevc urdı **miṣāl-i baḥr-i aḫḏ'ar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 30). [miṣāl-i baḥr-i aḫḏ'ar,]*

misāl-i lāle: *Lale gibi.*

Gül-gūn yañaġı **miṣāl-i lāle**
Beñzer iki ḳaşları hilāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 55). [miṣāl-i lāle,]*

misāl-i mürde: *Ölü gibi.*

Derd ü ġam ile olur füsürde
ʿAşḳ eyler anı **miṣāl-i mürde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 28). [miṣāl-i mürde,]*

misāl-i mürde: *Ölü gibi.*

Derd ü ġam ile olur füsürde
ʿAşḳ eyler anı **miṣāl-i mürde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 28). [miṣāl-i mürde,]*

misāl-i mürde: *Ölü gibi.*

Derd ü ġam ile olur füsürde
ʿAşḳ eyler anı **miṣāl-i mürde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 28). [miṣāl-i mürde,]*

misāl-i şaḥrā: *Çöl gibi.*

Çalduḳca ġubār olurdı ḫārā
Kūh olmış idi **miṣāl-i şaḥrā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 54). [miṣāl-i şaḥrā,]*

misāl-i şāh-zāde: *Şehzade misali.*

Ol daḫi **miṣāl-i şāh-zāde**
Naʿre urup oldı ūftāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 43). [miṣāl-i şāh-zāde,]*

misāl-i şīrin: *Şirin'in rüyası (Şirin'in görüldüğü rüya anlamında).*

Pervīz daḫi **miṯāl-i Şīrin**

Şīrīn'i işitdi zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 9). [miṯāl-i şīrin,]*

misāl-i sünbül: *Sünbül gibi, sünbül misali.*

Ḫoş-būy ṣaçı **miṯāl-i sünbül**

Rengīn yañaġı nitekim gül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 61). [miṯāl-i sünbül,]*

misāl-i tennūr: *Fırın gibi.*

Yanmaḳda tenüm **miṯāl-i tennūr**

Olmaḳda hemīşe ḳalb maḥrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 45). [miṯāl-i tennūr,]*

misk: *Güzel, hoş koku.*

Bir **misk** idi kāküli muṭarrā

Ḫoş-bū idi zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 15). [misk,]*

miskin: *Yoksul, düşkün.*

Miskīnlere luṭfı ʿādet eyle

Vāfir vāfir şefāʿat eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 103). [miskīnlere,]*

Şāhā bu zebūn u zār u **miskīn**

Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [miskīn,]*

Gösterdi rıżā vü gitdi **miskīn**

Bī-çāre vü derdmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 3). [miskīn,]*

Anlarla vidāʿ idüp o **miskīn**

ʿAzm itdi yirine zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 17). [miskīn,]*

Ol māli ḳamu ṭaġıtdı **miskīn**

Yüz yire ḳodı vü gitdi **miskīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 49). [miskīn,]*

Ol māli ḳamu ṭaġıtdı **miskīn**

Yüz yire ḳodı vü gitdi **miskīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 50). [miskīn,]*

Hīç nesneye baḳmaz oldı **miskīn**

İllā ki ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 63). [miskīn,]*

Şīrīn'e naẓar ḳılınca **miskīn**

Biñ cān ile oldı zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 27). [miskīn,]*

Ḳurtuldı o bendden bu **miskīn**

Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 11). [miskīn,]*

Lerzān oluban yıḳıldı **miskīn**

Ne derde ṣataşdı bildi **miskīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 131). [miskīn,]*

Lerzān oluban yıḳıldı **miskīn**

Ne derde ṣataşdı bildi **miskīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 132). [miskīn,]*

Ḫāk üzre düşüp yıḳıldı **miskīn**

Cānān didi virdi cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 143). [miskīn,]*

misl: *Benzer, eş, denk.*

Rāyāt-ı şehen-şehīye ḳādir

Sulṭānlar içre **misli** nādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 16). [misli, -i]*

Mānendini ne zamāne görmiş

Mislin ne felek daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 80). [mislin, -in]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend

Olmaya o şehre **misl** ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 30). [misl,]*

Gör kim buña var mı **misl** ü hem-tā

Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [misl,]*

mışraʿ: *Mısra, dize.*

Her beyti ola leṭāfet-āmīz

Her **mışraʿın** eyle ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 6). [mışraʿın, -ıñ]*

misl: *Benzer, eş, denk.*

Bārūsı irişmiş āsmāna
Mis̲li daḫi gelmemiş cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 56). [mis̲li, -i]*

mu'adil: *Denk, eşdeğer.*

Gerçi ki buña degül **mu'ādil**
Bu ḫıdmete olımaz muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 33). [mu'ādil,]*

Hīç var mı maḥabbete **mu'ādil**
Ki itmeye seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 3). [mu'ādil,]*

mu'ādil bulınmamış: *Müsâvi, eşit, denk olmak.*

Fenninde bulınmamış mu'ādil
Yoḳ aña bu ṭarzda mümās̲il *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 45). [mu'ādil bulınmamış, -ma, -mış]*

mu'arrā: *Arınmış, berî.*

Bir z̲erre s̲evābdan **mu'arrā**
Mücrimler içinde bī-ser ü pā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 45). [mu'arrā,]*

Endīşe-i hecrden **mu'arrā**
Ālāyiş-i ḫüznden müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 15). [mu'arrā,]*

mu'āṣır: *Çağdaş, aynı devirde yaşama.*

Yā Ḫusrev-i Dihlevī **mu'āṣır**
Olsaydı olurdı ḥāli ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 17). [mu'āṣır,]*

mu'āvenet ḳıl: *Yardım etmek.*

Cām ile baña **mu'āvenet ḳıl**
İẓhār-ı kemāl-i merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 9). [mu'āvenet ḳıl,]*

muʿāvin: *Bir yöneticiye, bir memura yardımcı olmak, yokluğunda ona vekâlet etmek üzere tâyin edilmiş kimse, yardımcı.*

Bir kimseye olmadum muḳārin
Ol baña bu derdde **muʿāvin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 48). [muʿāvin,]*

mübeddel oldı: *Dönüşmek.*

Oldı ġamı ʿāleme mübeddel
Çekdi elem-i firāḳdan el *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 11). [mübeddel oldı, -dı]*

müberrā: *Arınmış, berî, münezzeh.*

Dārā-yı sipihr-i ʿālem-ārā
Ālāyiş-i naḳşdan **müberrā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 12). [müberrā,]*

Āyīne-i dilleri mücellā
Zeng-i ġam-ı dehrden **müberrā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 100). [müberrā,]*

Endīşe-i hecrden muʿarrā
Ālāyiş-i ḥüznden **müberrā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 16). [müberrā,]*

mübtelā: *Bağımlı, tutkun, düşkün.*

Şāhā bu zebūn u zār u miskīn
Ser-geşte vü **mübtelā** vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 28). [mübtelā,]*

Dāyim revişüñ bana cefādur
Cān cevr ü cefāña **mübtelādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 84). [mübtelādur, -dur]*

Yā Rab meded eyle **mübtelāyam**
Maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 51). [mübtelāyam, -y, -am]*

Ferhād-ı ġarīb ü zār-ı miskīn
Efgende vü **mübtelā** vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 36). [mübtelā,]*

Bu ḥālde **mübtelā** vü mehcūr
Behrām-ı zebūn u zār u rencūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 11). [mübtelā,]*

N'oldı saña böyle bī-nevāsın
Ne derd ile zār u **mübtelāsın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 86). [mübtelāsın, -sın]*

mübtelāsı olur: *Düşkünü, tutkunu olmak.*

Her kim olur ise mübtelāsı
Ayrılmaz olur gider belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 117). [mübtelāsı olur, -ur]*

mübtelā-yı maḥbes: *Hapse düşmüş.*

Eyleñ anı **mübtelā-yı maḥbes**
Tā ol ġam ola derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 169). [mübtelā-yı maḥbes,]*

mücāleset ide: *Birlikte oturma, aynı toplulukta bulunma.*

Yoḳ anda münāsebet benümle
Kim ide mücāleset benümle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 44). [mücāleset ide, -e]*

mücāzāt ider: *Ceza vermek, cezalandırmak.*

Kim her işe dehr ider mücāzāt
Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 17). [mücāzāt ider, -er]*

mücāzāt ider: *Ceza vermek, cezalandırmak.*

Kim her işe dehr ider mücāzāt
Lā-büd ḳamuya olur mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 17). [mücāzāt ider, -er]*

mücellā: *Cilâlanmış, parlatılmış, cilâlı, parlak.*

Gīsūları müşgden muṭarrā
Āyīne idi ruḫı **mücellā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 66). [mücellā,]*

Āyīne-i dilleri **mücellā**
Zeng-i ġam-ı dehrden müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 99). [mücellā,]*

Eşʿārum olurdı ʿālem-ārā
Eylerdi ṭabīʿatüm **mücellā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 38). [mücellā,]*

mūcib-i tekellüm: *Konuşma gereği.*

Oldur baña **mūcib-i tekellüm**
Raḥm eyle çün eyledüm taẓallum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 13). [mūcib-i tekellüm,]*

muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan: *Seçilmişlerin mucizesi.*

Yaʿnī ki o eşref-i nesebden
Ol **muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 16). [muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan, -dan]*

mücrim: *Günahkar, suçlu.*

Her **mücrim** ü ʿāṣī vü günehkār
Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 55). [mücrim,]*

Bir z̲erre s̲evābdan muʿarrā
Mücrimler içinde bī-ser ü pā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 46). [mücrimler, -ler]*

müdāvā eyleye: *Deva olmak, iyileştirmek.*

Ol ḳılmış idi bu kārı peydā
Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 12). [müdāvā eyleye, -y, -e]*

müʾebbed: *Sonsuz, ebedî, dâimî.*

Yüz ḥamd ki eyledüñ **müʾebbed**
Fermān-ber-i ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 37). [müʾebbed,]*

Bu ḳadr yete aña **müʾebbed**
Kim olmışam ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 95). [müʾebbed,]*

Yüz sürmege ola baña mesned
Toprağını kuḥl idem **müʾebbed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 66). [müʾebbed,]*

Ferhād didi ki ben **müʾebbed**
Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam muḳayyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 137). [müʾebbed,]*

müʾeyyed: *Doğrulanmış, teyit edilmiş.*

Oldur der-i dürc-i beyt-i Aḥmed
Teʾyīd-i resūl ile **müʾeyyed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 10). [müʾeyyed,]*

müʾeyyid oldı: *Sağlamlaştırmak, desteklemek.*

Derd üstine derdi oldı zāyid
Oldı ġamını bu ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 38). [müʾeyyid oldı, -dı]*

mufaḫḫam: *Saygıya ve ululanmaya değer, kerem ve îtibar sâhibi, yüce, büyük.*

Kimdür dir iseñ o şāh-ı aʿẓam
Ḫāḳān-ı mükerrem ü **mufaḫḫam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 24). [mufaḫḫam,]*

Didiler eyā ferīd-i ʿālem
Üstād-ı mükerrem ü **müfaḫḫam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 80). [müfaḫḫam,]*

müfīd-i ḳıṣṣa: *Kıssanın faydası.*

Her ḳıṣṣadan almayınca ḥiṣṣe
Ne şey olur **müfīd-i ḳıṣṣa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 28). [müfīd-i ḳıṣṣa,]*

muḫāl oldı: *Gerçekleşmesi imkansız olmak.*

Kim aña naẓar **muḫāl oldı**
Her kim göre bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 129). [muḫāl oldı, -dı]*

muḫālif: *Karşı, aykırı.*

Buldı ḳamu maṭlab u murādı
Her kim ola emrüme **muḫālif** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 32). [muḫālif,]*

Ġam günleri destgāh bilmez
Kimdür baña ṭavr ider **muḫālif** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 52). [muḫālif,]*

muḥammed: *Hz.Muhammet.*

Ḫaḳ saña idüp selām-ı bī-ḥad
Didi ki peyām-berüm **Muḥammed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 20). [muḥammed,]*

muḥaṣṣal: *Hasılı, kısacası, doğrusu, sözün kısası.*

Fürḳatde uṣandılar **muḥaṣṣal**
Gördi bunı her birisi efḍal *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 71). [muḥaṣṣal,]*

muḫāṭab: *Kendisine söz söylenen, kendisiyle konuşulan, hitap edilen.*

Ey ṣāḥib-i şerʿ ü dīn ü meẕheb
Levlāke ḫiṭābına **muḫāṭab** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 30). [muḫāṭab,]*

müheyyā: *Belirli bir iş için hazır durumda olan, hazır, amade.*

Envā-ı niʿam olup **müheyyā**
Ġarḳ oldı nefāyis içre dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 77). [müheyyā,]*

muḥibb: *Seven, sevgi besleyen, dost.*

Ferzendi gibi **muḥibb** idi şāh
Kim ḫālesi duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 55). [muḥibb,]*

muḥibb-i ṣādıḳ: *Sadık dost.*

Aḥsent zihī **muḥibb-i ṣādıḳ**
Bu güne gerek kemāl-i ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 47). [muḥibb-i ṣādıḳ,]*

muḥkem: *Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.*

Defʿ-i ġama geldi yār ol dem
Şād oldı göñül bu ḥāle **muḥkem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 14). [muḥkem, -ıñ]*

Āhūlara at depince ol dem
Yil gibi götürdi anı **muḥkem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 22). [muḥkem,]*

Pertev ṣalıcaḳ zemīne **muḥkem**
Müstaġraḳ-ı nūr oldı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 13). [muḥkem,]*

Ḫalḳ içre muḳalled oldı **muḥkem**
Hep aña döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 31). [muḥkem,]*

Müşkil idi bu umūr **muḥkem**
Taḥṣīl idemezdi yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 19). [muḥkem,]*

İtdi dil ü cānda derd ü ġam yir
Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾs̱īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 78). [muḥkem,]*

muḥkem olup: *Sağlam, dayanıklı olmak.*

Muḥkem olup āteşi fürūzān
Daḫi beter oldı ḳalbi sūzān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 43). [muḥkem olup, -up]*

muhtaç: *Bir şeye gereksinim duyan.*

Olup **muḥtāc** tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 3). [muḥtāc,]*

Ḳıldum aña ḫalḳı cümle **muḥtāc**
Hem aña müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 27). [muḥtāc,]*

muḥtāc ola: *Gereksinim duymak.*

Dünyā ola dergehüñde muḥtāc
Hep ola elüñde taḫt ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 45). [muḥtāc ola, -a]*

muḥtāl: *Hileci, aldatan, kandıran.*

Muḥtāl durur zamāne muḥtāl
ʿĀḳil iseñ olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 37). [muḥtāl,]*

Muḥtāl durur zamāne **muḥtāl**
ʿĀḳil iseñ olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 37). [muḥtāl,]*

muʿīn: *Yardım eden, yardımcı.*

Anlar ki medār-ı dīn olupdur
Ehl-i şerʿe **muʿīn** olupdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 4). [muʿīn,]*

Ṭutdı kimi cānib-i yemīni
Çoḳ fārisi eyledi **muʿīni** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 64). [muʿīni, -i]*

müjde: *Iyi haber, sevinçli haber.*

Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār
Kim **müjde** saña irişdi dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 40). [müjde,]*

müjgān: *Kirpikler.*

Müjgānları ḫancer idi ḫūn-rīz
İhlāk iderdi ʿālemi tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 87). [müjgānları, -ı, -lar]*

Müjgānları ṣanki tīr ü ḫancer
Ya ḳaşları ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 31). [müjgānları, -ı, -lar]*

muḳābil: *Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan.*

Düşmenlere olsa ger **muḳābil**
Her biri olurdı zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 13). [muḳābil,]*

Gerçi ki buña degül muʿādil
Bu ḫıdmete olımaz **muḳābil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 34). [muḳābil,]*

muḳābil oldı: *Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.*

Sulṭān-ı ʿArab yegāne-i Rūm
Kimdür ki baña **muḳābil oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 46). [muḳābil oldı, -dı]*

muḳābil oldılar: *Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.*

Çün ol iki leşker-i muḳātil
Birbirine oldılar muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 4). [muḳābil oldılar, -dı, -lar]*

muḳābil olmış: *Denk gelmek, karşılık gelmek.*

Her bir sözi zehr-i ḳātil olmış
Biñ ecele **muḳābil olmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 80). [muḳābil olmış, -mış]*

müḳafat: *Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey, ödül.*

Baña eger irmez ise āfāt
Bu ḫıdmete eyleyem **mükāfāt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 98). [mükāfāt,]*

Kim her işe dehr ider mücāzāt
Lā-büd ḳamuya olur **mükāfāt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 18). [mükāfāt,]*

muḳalled: *Taklit edilen. Örnek tutulan.*

Ḫalḳ içre **muḳalled** oldı muḥkem
Hep aña döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 31). [muḳalled,]*

muḳārin: *Yakın olan.*

Bir kimseye olmadum **muḳārin**
Ol baña bu derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 47). [muḳārin,]*

Birbirine oldılar **muḳārin**
Ṭoldı feraḥ u ṣafā Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 7). [muḳārin,]*

Yanına getürmeñüz **muḳārin**
Olmasun anuñla kimse sākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 23). [muḳārin,]*

muḳārin oldı: *Yaklaşmak, yakın olmak.*

Devletle getürdiler serāya
Ḫurşīd **muḳārin oldı** aya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 92). [muḳārin oldı, -dı]*

muḳārin oldılar: *Yaklaşmak,yakın olmak.*

Çün ḳayṣere oldılar muḳārin
ʿAzm itdi cüyūş-ı bī-şümārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 13). [muḳārin oldılar, -dı, -lar]*

muḳarrer: *Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış.*

Ferhād'a **muḳarrer** oldı Şīrīn
Bir ʿāşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 9). [muḳarrer,]*

Süd istedügümce ben **muḳarrer**
Olsa bu ṭarīḳ ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 137). [muḳarrer,]*

Tā ola meṭālibüñ müyesser
Şādīlere iresin **muḳarrer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 14). [muḳarrer,]*

Hep ʿaşḳ yolındadur **muḳarrer**
ʿAşḳ olmayıcaḳ degül müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 17). [muḳarrer,]*

muḳarrer itdi: *Kararlaştırmak.*

Bu emre **muḳarrer itdi** kārı
Behrām ile ide kārzārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 25). [muḳarrer itdi, -di]*

muḳarrer itdiler: *Kararlaştırmak.*

Āḫir bunı itdiler muḳarrer
Bir burca gele ol iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 69). [muḳarrer itdiler, -di, -ler]*

Bu ḥāl ile ol iki semen-ber
ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 108). [muḳarrer itdiler, -di, -ler]*

muḳayyed: *Bağlı, bağlanmış.*

Ferhād didi ki ben müʾebbed
Bend-i ġam-ı ʿaşḳayam **muḳayyed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 138). [muḳayyed,]*

Eşʿāra **muḳayyedem** hemīşe
Şiʿr oldı hemīşe baña pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 71). [muḳayyedem, -em]*

mükedder: *Kederli, gamlı.*

Āyīne-i ḫāṭırum **mükedder**
Gülzār-ı ṭabīʿatüm ḫas-āver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 39). [mükedder,]*

Bīmār u belā-keş ü **mükedder**
Mecnūn ile miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 35). [mükedder,]*

K'ey derd ü belāyıla **mükedder**
Envāʿ-ı cefālar ile mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 97). [mükedder,]*

mükedder olmaz: *Kederli olmak.*

El-minnetü li'llāh ey birāder
Olmaz yine ḫāṭırum mükedder *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 60). [mükedder olmaz, -maz]*

mükemmel: *Kusursuz, eksiksiz.*

Hep cemʿ olup enbiyā vü mürsel
Tertīb ile ṭuralar **mükemmel** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 58). [mükemmel,]*

mükerrer: *Tekrar, defalarca.*

Şīrīn sözi ḳanddür **mükerrer**
Laʿl-i lebi ṣanki āb-ı Kevser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 7). [mükerrer,]*

mülāzım: *Bağlılık gösteren kimse, hizmetkâr, bağlı köle.*

Çünkim keremüñ durur **mülāzım**
Maḳṣūdıma irmek oldı lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 71). [mülāzım,]*

mülḥaḳ: *Katılmış.*

Bāḳī bu cihānda kimse ḳalmaz
Kimdür ki fenāya **mülḥaḳ** olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 96). [mülḥaḳ,]*

mülk: *Ülke II Saltanat III Bir padişahın yönetimi altında bulunan bölge.*

Mesned ola cümle kāyināta
Bāʿis ola **mülkde** sebāta *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 130). [mülkde, -de]*

Kim virmedi saña taḫt u tācı
Aldı niçe **mülkden** ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 136). [mülkden, -den]*

mülk: *Mal, varlık, zenginlik. || Saltanat.*

Ardumca bu ola **mülki** cāyı
Bu vire diyārıma niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 125). [mülki, -i]*

mülk-i ermen'e: *Ermeni ülkesi.*

Şīrīn ola **mülk-i Ermen'e** şāh
Nāmın aña ḫalḳ anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 3). [mülk-i ermen'e, -e]*

mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür: *Yokluk gamının mülkü.*

Aṣl u nesebüm melāldendür
Mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 128). [mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür, -den, -dür]*

mülūk-ı dehre: *Zamanın melikleri, sultanları.*

ʿAsker çekicek **mülūk-ı dehre**
Birinde ḳomaya ḫavf-ı zehre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 5). [mülūk-ı dehre,]*

mümāsil: *Benzer, eş.*

Fenninde bulınmamış muʿādil
Yoḳ aña bu ṭarzda **mümāṣil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 46). [mümāṣil,]*

mümāsil oldı: *Benzemek.*

Her rūz ziyādede melālüm
Bir zāra **mümāṣil oldı** ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 110). [mümāṣil oldı, -dı]*

mümkin: *İmkan dahilinde.*

Lāyıḳ degülem o bārgāha
Mümkin mi varam ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 98). [mümkin,]*

mümtāz olup: *Seçkin, imtiyazlı olmak.*

ʿAdliyle olup cihānda mümtāz
Āfāḳa şala bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 137). [mümtāz olup, -up]*

münācāt: *Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.*

Ferhād'uñ ʿAşḳından Şikāyeti ve
Cenāb-ı Ḳādi'l-Ḥācāt'a **Münācātıdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 20). [münācātıdur, -ı, -dur]*

Fi'l-ḥāl ḳabūl olur **münācāt**
Hep yirine geldi cümle ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 57). [münācāt,]*

münācāt idüp: *Allah'a yakarmak, yakarışta bulunmak.*

Dergāh-ı Ḥaḳ'a idüp münācāt
Bu vech ile ʿarż ḳıldı ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 81). [münācāt idüp, -üp]*

münâsebet: *İlişki, ilinti.*

Yoḳ anda **münāsebet** benümle
Kim ide mücāleset benümle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 43). [münāsebet,]*

münbasıt: *Yayılan, etrafa saçılan.*

Ol **münbasıṭ** olduġınca her bār
Fi'l-ḥāl bulurdı basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 55). [münbasıṭ,]*

münfek ola: *Ayrılmak.*

Didi ki vücūdın eylesün ḥak
Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 6). [münfek ola, -a]*

mūnis: *Sıcakkanlı, cana yakın.*

Derd ile belāda ḳalmışam zār
Ne hem-dem ü **mūnis** ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 100). [mūnis,]*

Mūnis baña oldı şiʿr ü inşā
El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 65). [mūnis,]*

münşī-i vaḳāyiʿ-i zamāne: *Zamanın olaylarının yazıcısı.*

Zīnet-i ḫāne-i fesāne
Münşī-i vaḳāyiʿ-i zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 4). [münşī-i vaḳāyiʿ-i zamāne,]*

mūr: *Karınca.*

Ol **mūr** sen olasın Süleymān
Yine idesin ḥazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 113). [mūr,]*

Sultānlıġuña düşer mi bu ḥāl
Bir **mūr** ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 6). [mūr,]*

murabbaʿ: *Divan edebiyatı nazım şekli.*

Kimi oḳur idi ḫoş muṣannaʿ
Gāhī ġazel ü gehī **murabbaʿ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 32). [murabbaʿ,]*

murād: *Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.*

Aʿmālüme yoḳdur iʿtimādum
Senden şefḳat durur **murādum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 48). [murādum, -um]*

Ḫālā o zamān irişmedi dil
Luṭfuñla ola **murāda** vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 60). [murāda, -a]*

Māline iderdi iʿtimādı
Bulmazsa ʿaceb degül **murādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 50). [murādı, -ı]*

Ḫāṣıl bu idi hemān **murādı**
Kim olmayaydı maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 1). [murādı, -ı]*

Ḫaḳ ḥażretine ḳıl iʿtimāduñ
Tā ḥāṣıl ola hemīn **murāduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 56). [murāduñ, -uñ]*

Taḳrīre gelüp **murādı** bir bir
Vech-i ḥasen ile itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 139). [murādı, -ı]*

Bilmez ki şehüñ nedür **murādı**
Tā göstere aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 151). [murādı, -ı]*

Didi ki nedür şehüñ **murādı**
Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 7). [murādı, -ı]*

Ger luṭfuñ ola refīḳ u hādī
Āsānlıġıla bulam **murādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 64). [murādı, -ı]*

Çün luṭfuña vardur iʿtimādum
Bulsam n'ola maṭlab u **murādum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 70). [murādum, -um]*

Ḫaḳḳ eyleye ḳudretüñ ziyāde
İrgüre seni ḳamu **murāda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 18). [murāda, -a]*

Ḫāṣıl olıcaḳ **murādı** fi'l-ḥāl
ʿAzm eyledi şehre şād u ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 27). [murādı, -ı]*

Her ne ki **murādıdur** nigāruñ
Maḳṣūdıdur ʿāşıḳ-ı figāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 71). [murādıdur, -ı, -dur]*

Bir emr murād idindi Pervīz
Var diye **murādını** saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 68). [murādını, -ı, -(n)ı]*

Ḫaḳ vire **murāduñı** tamāmī
Ḫāṣıl ide saña cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 105). [murāduñı, -uñ, -ı]*

Dāyim şer ü şūrımış **murādı**
Şeyṭānlaruñ olmış üstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 81). [murādı, -ı]*

Güş eyle kelām-ı üstādı
Terk it ḳamu dildeki **murādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 24). [murādı, -ı]*

Andan didi ey melek-nihādum
Ser-māye-i ʿömrden **murādum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 12). [murādum, -um]*

Ālām-ı firāḳ zāʾil olmış
Her biri **murāda** vāṣıl olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 102). [murāda, -a]*

Senden dün ü gün budur **murādum**
ʿĀlemde sañadur iʿtimādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 25). [murādum, -um]*

murād iderdi: *İstemek, dilemek, arzu etmek.*

Çoḳ fitne vü çoḳ fesād iderdi
Ḫūn-ḫ∨ārlıġı **murād iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 42). [murād iderdi, -er, -di]*

murād idindi: *Arzu etmek, istemek.*

Bir emr **murād idindi** Pervīz
Var diye murādını saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 67). [murād idindi, -di]*

murād-ı ʿādil: *Adil olan Murat.*

Cemşīd-vaḳār u Cem- ḫaṣāʾil
Sulṭān-ı cihān **Murād-ı ʿādil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 32). [murād-ı ʿādil,]*

murādın aldı: *Muradını almak, murada ermek, isteğine kavuşmak.*

Raḳṣ itdi hemān semāʿa geldi
Dünyādan o dem **murādın aldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 44). [murādın aldı, -dı]*

mürde: *Ölü.*

Ḫüzn ile tenüm füsürde ḳılduñ
Derd ile dilümi **mürde** ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 58). [mürde,]*

Söz söylese nitekim Mesīḥā
Çoḳ **mürdeleri** iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 22). [mürdeleri, -ler, -i]*

müreffehü'l-bāl: *Gönül refahı.*

Ol iki perī **müreffehü'l-bāl**
ʿAzm eylediler serāya fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 9). [müreffehü'l-bāl,]*

ʿĪş eylediler **müreffeḥü'l-bāl**
Yüz ṭutdı olara rūy-ı iḳbāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 27). [müreffeḥü'l-bāl,]*

müretteb: *Tertip edilmiş, sıraya konulmuş, düzenlenmiş.*

Ol gökde melāʾike **müretteb**
Taʿẓīm ile ḳarşu geldiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 37). [müretteb,]*

Fi'l-ḥāl ḫadem ḫaşem **müretteb**
Ferhād'ı arayu gitdiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 61). [müretteb,]*

Hem ḳulları cemʿ olup **müretteb**
İḳbāl ile ḳarşu vardılar heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 5). [müretteb,]*

Cemʿ oldı serān-ı memleket heb
Meclisde oturdılar **müretteb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 76). [müretteb,]*

müretteb oldı: *Düzenlenmek, tertip edilmek.*

Bir ay **müretteb oldı** ʿişret
ʿĀlem götüri ġarīḳ-i niʿmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 83). [müretteb oldı, -dı]*

mürsel: *Resullar, peygamberler.*

Hep cemʿ olup enbiyā vü **mürsel**
Tertīb ile ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 57). [mürsel,]*

mürüvvet: *Cömertlik, ihsan, lütuf.*

Daḫi dilerem ʿināyetüñden
Luṭf u kerem ü **mürüvvetüñden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 42). [mürüvvetüñden, -üñ, -den]*

Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün
Sen daḫi **mürüvvet** eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 102). [mürüvvet,]*

İllā ki hemān ʿināyetüñdür
Ṣāfī kerem ü **mürüvvetüñdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 92). [mürüvvetüñdür, -üñ, -dür]*

Ben kim saña olmışam peyām-ber
Yüz luṭf u **mürüvvetüñe** maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 74). [mürüvvetüñe, -üñ, -e]*

Didüm ki şehā **mürüvvet** itdüñ
Maʿḳūl didüñ iṣābet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 25). [mürüvvet,]*

Ne luṭf u **mürüvvetine** ġāyet
Ne ḥilm ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 39). [mürüvvetine, -i, - , -e]*

Var ehl-i kemāle iʿtibāruñ
İḥsān u **mürüvvet** oldı kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 46). [mürüvvet,]*

Bī-keslere şefḳat eylemezsin
Maẓlūma **mürüvvet** eylemezsin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 82). [mürüvvet,]*

Yoḳ mı raḥmuñ ḳanı **mürüvvet**
Olmaz mı tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 53). [mürüvvet,]*

Aḥvālüme şefḳat eylerüm yoḳ
Bir baña **mürüvvet** eylerüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 50). [mürüvvet,]*

Ẓulm itmegi eylemişdi ʿādet
Bilmezdi ne nesnedür **mürüvvet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 44). [mürüvvet,]*

mürüvvet eyleñ: *İyiliik ve ihsanda bulunmak.*

Bendini çözüñ **mürüvvet eyleñ**
Vāfir vāfir riʿāyet eyleñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 7). [mürüvvet eyleñ, -ñ]*

mürüvvet itdi: *İyilik ve ihsanda bulunmak, insana yakışır şekilde davranmak.*

Öldürmedi anı şefḳat itdi
Ḳatl eylemedi **mürüvvet itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 158). [mürüvvet itdi, -di]*

müsāfir: *Konuk, misafir, yolcu.*

Ser-menzil-i miḥnete **müsāfir**
Bu Āẕerī-i şikeste-ḫāṭır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 29). [müsāfir,]*

Ḳalmadı ḳarār u ṣabrı āḫir
ʿAzm eyledi olmaġa **müsāfir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 12). [müsāfir,]*

Ġurbet eṣeri yüzinde ẓāhir
Ẓann eyledi kim ola **müsāfir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 28). [müsāfir,]*

muṣāḥabet: *Karşılıklı konuşma, sohbet.*

Bulışdı biri birine anlar
Olmadı **muṣāḥabet** müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 14). [muṣāḥabet,]*

musaḫḫar: *Boyun eğdirilmiş, emir ve itâat altına alınmış.*

Ḫāṣıl o şeh-i bülend-aḫter
Oldı aña cān ile **musaḫḫar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 2). [musaḫḫar,]*

musahher eyledi: *Ele geçirmek, istenilen hale getirmek.*

Āḫir yire vardı çekdi ʿasker
Çoḳ milketi eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 18). [musaḫḫer eyledi, -di]*

muṣannaʿ: *Sanatlı, çok süslü.*

Kimi oḳur idi ḫoş **muṣannaʿ**
Gāhī ġazel ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 31). [muṣannaʿ,]*

muṣavvir: *Tasvir eden, şekil ve suret çizen, ressam.*

Emrüñ baña olmış idi ẓāhir
Kim gelse bu şehre bir **muṣavvir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 52). [muṣavvir,]*

Dir aña baḳan zihī **muṣavvir**
Kim yazmaġa cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 119). [muṣavvir,]*

müşevveş: *Belirsiz, karışık, düzensiz.*

Ol vaḳt bu bende-i belā-keş
Derd ü ġam ile olam **müşevveş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 68). [müşevveş,]*

Ḫusrev gördi ki ol belā-keş
Hīç itmedi ḳavlini **müşevveş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 154). [müşevveş,]*

Sen şāh olasın o bir belā-keş
Yine idesin anı **müşevveş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 112). [müşevveş,]*

Olmadı güẕāra hīç mecāli
Ġayetde **müşevveş** oldı ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 84). [müşevveş,]*

müşg: *Hâlis misk kokusu.*

Gīsūları **müşgden** muṭarrā
Āyīne idi ruḫı mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 65). [müşgden, -den]*

müşg-i ʿanber-ālūd: *Amber kokusuyla karışık misk kokusu.*

Gīsūları **müşg-i ʿanber-ālūd**
Kim rāh-ı Ḫıṭā'yı itdi mesdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 9). [müşg-i ʿanber-ālūd,]*

Gīsūları **müşg-i ʿanber-ālūd**
Bir şemʿ yüzi siyeh ṣaçı dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 59). [müşg-i ʿanber-ālūd,]*

mūsī-i kelīm: *Sina Dağı'nda Allah'la konuşması dolayısıyla Hz. Musa bu isimle anılmıştır.*

Mūsī-i Kelīm ḥaḳḳı yā Rab
ʿĪsī-i kerīm ḥaḳḳı yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 29). [mūsī-i kelīm,]*

müşkil: *Güç, zor, çetin.*

Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil
Ammā ki ne sūd ḫaylī **müşkil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 122). [müşkil,]*

Gird-āba ṣataşdı keştī-i dil
Ḳaldum yaluñuz ḫalāṣ **müşkil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 32). [müşkil,]*

Müşkil idi bu umūr muḥkem
Taḥṣīl idemezdi yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 19). [müşkil,]*

müşrik: *Allah'a ortak kabul eden, şirk işleyen.*

Vaṣf eylemek anı bī-edeblik
Bir fiʿl-i bed eyledi o **müşrik** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 6). [müşrik,]*

muṣṭafā: *1. Seçilmiş, güzide. 2. Hz. Muhammed'in adı.*

Ol şāh-ı yegāne **Muṣṭafā'dan**
Pervīz o peyke virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 17). [muṣṭafā'dan, -dan]*

müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm üʿişyān: *(Alllah'a) isyan ve günah denizine batmış.*

Müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm üʿişyān
Her itdügi fiʿlden peşīmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 69). [müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm üʿişyān,]*

müstaġraḳ-ı nūr: *Nura gark olmuş, ışık içinde kalmış.*

Pertev ṣalıcaḳ zemīne muḥkem
Müstaġraḳ-ı nūr oldı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 14). [müstaġraḳ-ı nūr,]*

müstaḥfiẓ-ı ġaybhā-yı mā-beyn: *İki şeyin (dünyanın) bilinmeyenlerinin koruyucusu.*

Ol kāşif-i perdehā-yı kevneyn
Müstaḥfiẓ-ı ġaybhā-yı mā-beyn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 4). [müstaḥfiẓ-ı ġaybhā-yı mā-beyn,]*

müştāḳ: *Şiddetle arzu eden, istekli.*

Ey şāh-ı yegāne-i memālik
Müştāḳ cemālüñe melāʾik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 18). [müştāḳ,]*

El-ḥāṣıl o şāh-ı nīk-aḫlāḳ
Gerçi ki ʿıyāle idi **müştāḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 100). [müştāḳ,]*

Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser āfāḳ
Olmış saña cümle ḫalḳ **müştāḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 82). [müştāḳ,]*

Müştāḳ idi tā ezel saña şāh
Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 85). [müştāḳ,]*

Görseydi cemāli yüzin āfāḳ
Ser-cümle olurdı zār u **müştāḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 86). [müştāḳ,]*

müştāḳ ola: *Özlemek, arzu etmek.*

Baş ḳaldura ḳabrden Niẓāmī
Müştāḳ ola cürʿasına Cāmī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 26). [müştāḳ ola, -a]*

müstecmiʿ-i behcet ü leṭāfet: *Güzellik ve inceliği kendisinde toplayan.*

Yanında Burāḳ-ı berḳ-sürʿat
Müstecmiʿ-i behcet ü leṭāfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 12). [müstecmiʿ-i behcet ü leṭāfet,]*

müşterī ol: *Talip olmak, istekli olmak.*

Cān ile vişāle **müşterī ol**
İr vaṣla firāḳdan berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 27). [müşterī ol,]*

müşterī ol: *Talip olmak, istekli olmak.*

Cān ile vişāle **müşterī ol**
İr vaṣla firāḳdan berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 27). [müşterī ol,]*

müşterī-şemāʾil: *Yıldız (Jüpiter) görünüşlü.*

Ferzend degül melek-ḫaṣāʾil
Meh-manẓar u **müşterī-şemāʾil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 52). [müşterī-şemāʾil,]*

müstmend: *Kederli, hüzünlü, mahzun. Zavallı, miskin, biçâre, yoksul.*

Yā Rab meded it ki derdmendem
Bīmār u zebūn u **müstmendem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 2). [müstmendem, -em]*

İḫlāṣ ile ola **müstmendüm**
Cān ile ḳapumda derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 127). [müstmendüm, -üm, -]*

El-ḥāṣıl o **müstmend** ü ḥayrān
Güne güne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 25). [müstmend,]*

Bir gün bu belā-keş ü perīşān
Ol vālih ü **müstmend** ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 42). [müstmend,]*

muʿtād: *Âdet edilmiş, alışılmış; âdet, alışılan şey.*

Bār-ı elem ü belāya **muʿtād**
Miḥnet-keş yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 51). [muʿtād,]*

muʿtād oldı: *Alışmak.*

Kim saña vaṭan ne yirdür üstād
Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 122). [muʿtād oldı, -dı]*

muṭarrā: *Hoş kokulu.*

Gīsūları müşgden **muṭarrā**
Āyīne idi ruḫı mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 65). [muṭarrā,]*

Gīsūların eyledi **muṭarrā**
Gül ruḫlarını çü verd-i raʿnā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 125). [muṭarrā,]*

Bir misk idi kāküli **muṭarrā**
Ḫoş-bū idi zülfi ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 15). [muṭarrā,]*

muʿtedil: *Aşırı derecede soğuk yahut sıcak olmayan, ılık, ılıman.*

Ḫoş **muʿtedil** ābı vü hevāsı
Anuñla olur göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 21). [muʿtedil,]*

müteġayyir: *Başkalaşan, değişen.*

Rūyı **müteġayyir** oldı ol dem
Ḳalbini pür itdi miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 143). [müteġayyir,]*

muʿtezil: *Topluluktan ayrılıp bir yana çekilen (kimse).*

Didiler o bir ġarīb-dildür
Bir künc-i ferāġda **muʿtezildür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 50). [muʿtezildür, -dür]*

muṭrıb: *Bir musiki aleti çalan kimse, çalgıcı.*

Ḳurmuşlar idi bir özge ṣoḥbet
Muṭrıb olup terāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 6). [muṭrıb,]*

muvāfıḳ: *Münasip, uygun, elverişli.*

Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāşıḳ
Ammā degül ol aña **muvāfıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 30). [muvāfıḳ,]*

mūy: *Kıl, saç teli.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān **mūyı**
Ḫazān irgürmesün gülzār-ı ʿömrin nev-bahār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 3). [mūyı, -ı]*

müyesser: *Hayrın, güzelliğin, iyiliğin, refahın kolaylıkla nasip olması.*

Süd istedügümce ben muḳarrer
Olsa bu ṭarīḳ ile **müyesser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 138). [müyesser,]*

Hep ʿaşḳ yolındadur muḳarrer
ʿAşḳ olmayıcaḳ degül **müyesser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 18). [müyesser,]*

müyesser itdi: *Nasip etmek.*

Müştāḳ idi tā ezel saña şāh
Biñ şükr **müyesser itdi** Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 86). [müyesser itdi, -di]*

müyesser ola: *Nasip olmak.*

Tā ola meṭālibüñ müyesser
Şādīlere iresin muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 13). [müyesser ola,]*

müyesser oldı: *Nasip olmak.*

Ḳıldum aña ḫalḳı cümle muḥtāc
Hem aña **müyesser oldı** miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 28). [müyesser oldı, -dı]*

müyesser olmadı: *Nasip olmak.*

Bulışdı biri birine anlar
Olmadı muṣāḥabet müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 14). [müyesser olmadı, -ma, -dı]*

müzeyyen: *Bezenmiş, süslenmiş, ziynetli.*

ʿĀlemleri eyleyüp **müzeyyen**

İnsān içün itdi anı mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 17). [müzeyyen,]*

ʿĀlemleri eyleye **müzeyyen**

Ārāste ola şehr-i Ermen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 131). [müzeyyen,]*

Ezhār ile gülşeni **müzeyyen**

Her cānibi şanki ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 23). [müzeyyen,]*

mużṭar: *Sıkıntılı, ızdıraplı.*

Artuḳlığı itdügüñ cefā̃lar

Eksükligi zār u **mużṭar** eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 34). [mużṭar,]*

K'ey derd ü belāyıla mükedder

Envāʿ-ı cefā̃lar ile **mużṭar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 98). [mużṭar,]*

mużṭar oldı: *Çaresiz kalmak, yapmak zorunda bulunmak.*

Ey çerḫ nedür bu tünd-ḫūlar

Oldı ḳamu ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 92). [mużṭar oldı, -dı]*

nâ-çâr: *Çaresiz, mecburen.*

Her mücrim ü ʿāṣī vü günehkār

Dergāh-ı Ḫudā'ya vara **nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 56). [nā-çār,]*

Ṭaşra çıḳıcaḳ ḥaremden ol zār

Ḫuddāma tażarruʿ itdi **nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 6). [nā-çār,]*

Ol bī-devlet olup ḫaberdār

Tertīb-i ʿasākir itdi **nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 46). [nā-çār,]*

Behrām görüp bu ḥāli **nā-çār**

Ḳarşu varup oldı berḳ-i girdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 1). [nā-çār,]*

Bīmār u belā-keş ü giriftār
Maḥzūn u zebūn u zār u **nā-çār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [nā-çār,]*

nā-çār ḳoma: *Çaresiz bırakmak.*

Ḳoma beni bu belāda nā-çār
Senden ġayrı penāh kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 51). [nā-çār ḳoma, -ma]*

nā-çār olsun: *Çaresiz kalmak, çıkar yol bulamamak.*

Gün görmesün olsun anda nā-çār
Tā itmeye ārzū-yı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 27). [nā-çār olsun, -sun]*

nā-dān: *Cahil, akılsız.*

Sen ol ḳamu ġuṣṣada penāhum
Nā-dānları itme destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 24). [nā-dānları, -lar, -ı]*

nādim oldı: *Pişman olmak.*

Bu ḥālete ḫaylī **nādim oldı**
Didi zeni ḳatl lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 19). [nādim oldı, -dı]*

Pervīz'e irişdi çün o nāme
Nādim oldı o vaż'-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 24). [nādim oldı, -dı]*

nādim olup: *Pişman olmak.*

Nādim olup ol ḳabāḥatine
Raḥm itdi anuñ bu ḥāletine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 3). [nādim olup, -up]*

nādir: *Az bulunur, az görülür, seyrek, ender.*

Rāyāt-ı şehen-şehīye ḳādir
Sulṭānlar içre mis̲li **nādir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 16). [nādir,]*

nā-ehl: *Bir işin ehli olmayan, o işten anlamayan.*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı sehl ṣanma
Nā-ehl ki diye sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 14). [nā-ehl,]*

nā-gāh: *Aniden, birden.*

Es̲nā-yı muṣāḥabetde **nā-gāh**
Eşʿār u … añdı ol şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 15). [nā-gāh,]*

Bir peyk gelüp irişdi **nā-gāh**
Didi ki eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 39). [nā-gāh,]*

Fersaḫ fersaḫ gidüp o meh-rū
Nā-gāh görindi bir ḳaç āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 18). [nā-gāh,]*

Ḫayrān idi ol arada ol māh
Ḫusrev ḥaşemiyle irdi **nā-gāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 24). [nā-gāh,]*

Varınca o māha ḳarşu **nā-gāh**
Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 31). [nā-gāh,]*

Āḫir ḫademüñ birisi **nā-gāh**
Bir gūne ṣadāya oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 69). [nā-gāh,]*

Nā-gāh belürdi bir ʿaceb toz
Ne toz nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 21). [nā-gāh,]*

Nā-gāh giderken ol şehen-şāh
Bir daġ gibi ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 81). [nā-gāh,]*

Nā-gāh görindi bir zen-i şūm
Bir zişt-liḳā vü köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 63). [nā-gāh,]*

Olmışdı ḳadeḥ-mi̲sāl nergis
Nā-gāh ġarabdan irdi cāsūs *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 10). [nā-gāh,]*

nā-geh: *Ansızın, apansız.*

Nā-geh irişüp peyām-ı şādī
Geldi didiler o meh-nihādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 9). [nā-geh,]*

nāhīd: *Sabahyıldızı, tanyıldızı, Zühre, Venüs.*

Yaʿnī ẓulümāta düşdi ḫurşīd
İẓhār-ı beşāret itdi **Nāhīd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 8). [nāhīd,]*

naḫl-i ḳadin: *Fidan boy.*

Naḫl-i ḳadin eylese ḫırāmān
Gördükde olurdı serv ḫayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 71). [naḫl-i ḳadin, -in]*

naḳd-i şeref-i dem-i viṣālüm: *Kavuşma anının şerefinin akçesi.*

Olsun aña cāyize cemālüm
Naḳd-i şeref-i dem-i viṣālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 48). [naḳd-i şeref-i dem-i viṣālüm,]*

naḳḳāş-ı nuḳūş-ı çerḫ-i aʿlā: *Yüce gökyüzünün nakışlarının nakkaşı.*

Naḳḳāş-ı nuḳūş-ı çerḫ-i aʿlā
Zībende-i ḫānedān-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 13). [naḳḳāş-ı nuḳūş-ı çerḫ-i aʿlā,]*

naḳḳāş-ı ṣaḥīfe-i ḥikāyet: *Hikâye sayfasının süslemecisi.*

Bānī-i mebānī-i rivāyet
Naḳḳāş-ı ṣaḥīfe-i ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 2). [naḳḳāş-ı ṣaḥīfe-i ḥikāyet,]*

naḳl eylediler: *Anlatmak, aktarmak.*

Ḫıdmetde yüz urdılar tamāmī
Naḳl eylediler o ḫoş kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 78). [naḳl eylediler, -di, -ler]*

naḳl ider: *Anlatmak, rivayet etmek, hikayet etmek.*

Bu ṭarz ile **naḳl ider** kelāmın
Böyle didi ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 13). [naḳl ider, -er]*

naḳş: *Nakış; süsleme, resim, işleme, tasvir.*

Naḳş itdüre ṣūret ü cemālin
Defʿ ide anuñla cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 63). [naḳş,]*

Ol **naḳş** durur ki yazdı Şābūr
Mermer üzerine ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 37). [naḳş,]*

naḳş: *Eksiklik, noksanlık.*

Var ise ḳuṣūrı eyle maʿẕūr
Olsun ḳamu **naḳş** u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 68). [naḳş,]*

nālān: *İnleyen, feryat eden.*

Çoḳ gülleri eyledüñ perīşān
Çoḳ bülbüli ḫār eliyle **nālān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 86). [nālān,]*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān
Giryān u şikeste-ḥāl ü **nālān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 112). [nālān,]*

Ol mūr sen olasın Süleymān
Yine idesin ḥazīn ü **nālān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 114). [nālān,]*

Didi nedür ey ġarīb ü **nālān**
Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 81). [nālān,]*

nāle: *İnilti, feryat.*

Geh **nāleye** eyleyüp ser-āġāz
Yüz biñ ġam ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 37). [nāleye, -y, -e]*

Bir **nāle** işitdi bir ṭarafdan
Ṣandı ki var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 71). [nāle,]*

Bir **nāle** irişdi bir yañadan
Ṣād oldı o māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 67). [nāle,]*

nālehā-yı şeb-gīr: *Geceyi tutan inilti.*

Bir ṣubḥ bu **nālehā-yı şeb-gīr**
Ol cān-ı ʿazīze itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 27). [nālehā-yı şeb-gīr,]*

nāle-i derdnāk ḳıldı: *Dertli feryat etmek.*

Çekdi yaḳasını çāk ḳıldı
Bir **nāle-i derdnāk ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 20). [nāle-i derdnāk ḳıldı,]*

nāle-i pür-şerāre: *Kıvılcımla dolu feryat.*

Şīrīn yüzine neẓāre ḳıldı
Bir **nāle-i pür-şerāre** ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 120). [nāle-i pür-şerāre,]*

nām: *Ad, isim; ün, şan, şöhret.*

Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh
Nāmın aña ḫalḳ anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 4). [nāmın, -ı+n]*

Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser āfāḳ
Olmış saña cümle ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 81). [nāmuñla, -uñla]*

Nāmını idüp o mehveşüñ yād
Bu vech ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 109). [nāmını, -ı, -n, -ı]*

Pür-şīve sözi kelāmı şīrīn
Şekker deheni vü **nāmı** Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 24). [nāmı, -ı]*

Çekmişdi niçe ġamın cihānuñ
Ferhād idi **nāmı** ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 12). [nāmı, -ı]*

ʿÖmrin buña ṣarf idüp tamāmī
ʿĀlemlere ṭoldı nīk **nāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 80). [nāmı, -ı]*

nām ḳomış: *İsim vermek, ad koymak.*

İtmiş sebaḳ-ı cefāyı itmām
Şīrūye ḳomış felek aña nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 50). [nām ḳomış, -mış]*

nām oldı: *İsim olmak.*

Rāyāt-ı ḥasūd ser-nigūnum
Oldı baña nām böyle merḳūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 44). [nām oldı, -dı]*

namāz: *İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet, namaz.*

Yā çoḳdur iṭāʿat u **namāzum**
Bī-ḥadd ü nihāyedür niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 87). [namāzum, -um]*

nāme: *Mektup.*

Bu kār üzere o serv-i āzād

Bir **nāme** yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 98). [nāme,]*

Vardı bir **nāme** bārgāha

Ġayret odı düşdi ḳalb-i şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 23). [nāme,]*

Bu yaña irince şāha **nāme**

Rāżī olur ol gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 1). [nāme,]*

Pervīz bu rāyı itdi tedbīr

Bir **nāme** ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 30). [nāme,]*

Çün itdi tamām **nāmesin** şāh

İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 39). [nāmesin, -(s)i(n)]*

Pervīz'e irişdi çün o **nāme**

Nādim oldı o vażʿ-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 23). [nāme,]*

Bu ḫışm ile ol nigār fi'l-ḥāl

Ol **nāmeyi** yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 22). [nāmeyi, -y, -i]*

nāme-i şāhid: *Duruma şahit olan, durumu anlatan mektup.*

Ol ġuşşa idince aña teʾsīr

Bu **nāme-i şāhid** itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 20). [nāme-i şāhid,]*

nā-merd: *İnsanlıktan nasibini almamış, mert olmayan.*

Elbette isāʾet itse **nā-merd**

Bulur bu cihānda niçe biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 27). [nā-merd,]*

nām-ı bī-dād: *Adaletsizliğin adı.*

ʿAdliyle çıḳarmış ol ḳadar ad

Dillerde güm oldı **nām-ı bī-dād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 48). [nām-ı bī-dād,]*

nām-ı ferhād: *Ferhat'ın şöhreti.*

Oldı bu cihānda **nām-ı Ferhād**

Ser-nāme-i nāme-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 1). [nām-ı ferhād,]*

nām-ı ferhād: *Ferhat'ın adı.*

Her bār dilinde **nām-ı Ferhād**

Eylerdi o zārı dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 109). [nām-ı ferhād,]*

nām-ı maʿbūd: *Kendisine ibadet edilenin nâmı.*

Ser-nāme-i nāme **nām-ı maʿbūd**

Sulṭān-ı serīr-i yevm-i mevʿūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 1). [nām-ı maʿbūd,]*

nām-ı yārı: *Dostun (Allah) adı.*

Geh ẕikr ḳılurdı **nām-ı yārı**

Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 3). [nām-ı yārı,]*

nām-ı yārı: *Dostun (Allah) adı.*

Geh ẕikr ḳılurdı **nām-ı yārı**

Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 3). [nām-ı yārı,]*

nām-ı yārı: *Dostun (Allah) adı.*

Geh ẕikr ḳılurdı **nām-ı yārı**

Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 3). [nām-ı yārı,]*

nā-murād: *İsteğine kavuşamayan, mahrum kalan.*

Pervīz'e irüp peyām-ı şādī

Geldi didiler o **nā-murādı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 116). [nā-murādı, -ı]*

Gitdiyse bir aḥḳar-ı ʿibāduñ
Var yirine anca **nā-murāduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 34). [nā-murāduñ, -uñ]*

nāmūs u vaḳārı elden virdi: *Namus ve ağırbaşlılığı bırakmak (âşığın, aşkın etkisiyle halkın kınama ve ayıplamasını umursamaz hâle gelmesi, ağırbaşlılıktan uzaklaşması.).*

Ser-rişte-i ʿārı virdi elden
Nāmūs u vaḳārı virdi elden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 30). [nāmūs u vaḳārı elden virdi, -di]*

nā-peydā: *Ele geçmez, bulunmaz.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña şadef nīze neheng ü ḳaʿrı **nā-peydā** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [nā-peydā,]*

naʿre urup: *Yüksek sesle bagırma.*

Ol daḫi miṣāl-i şāh-zāde
Naʿre urup oldı ūftāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 44). [naʿre urup, -up]*

nār-ı āhum: *Ah ateşi.*

İrmekde sipihre **nār-ı āhum**
Yandurdı beni şerār-ı āhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 47). [nār-ı āhum, -um]*

nār-ı ġam-ı iştiyāḳa: *Arzu derdinin ateşi.*

Vuṣlatda iken firāḳa ṣalduñ
Nār-ı ġam-ı iştiyāḳa ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 12). [nār-ı ġam-ı iştiyāḳa, -a]*

nār-ı ġayret: *Kıskançlık ateşi.*

Pervīz gelüp ġam u melāmet
Kār eyledi aña **nār-ı ġayret** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 38). [nār-ı ġayret,]*

nā-şād: *Mutsuz, üzüntülü.*

Fermānuñ olursa ey perī-zād
Gelsün der-i devlete o **nā-şād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 84). [nā-şād,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād
Maḥzūn u zebūn u zār u **nā-şād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [nā-şād,]*

nā-sezā: *Layık olmayan.*

Ferhād didi ki ben gedāyam
Sulṭān ḥaremine **nā-sezāyam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 96). [nā-sezāyam, -yam]*

nā-sezālıḳ: *Münasebetsizlik, uygunsuzluk.*

Īmāna gel itme **nā-sezālıḳ**
Ben ḫātem-i cümle enbiyāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 25). [nā-sezālıḳ,]*

naṣīḥat: *Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend.*

Gūş itmezidi **naṣīḥat** ü pend
İtmişdi ṣafā vü ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 67). [naṣīḥat,]*

Benden bu **naṣīḥati** idüp gūş
Kim ʿaşḳ meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 3). [naṣīḥati, -i]*

naṣīḥat eylerdi: *Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek, öğüt vermek.*

Eylerdi naṣīḥat aña dāye
Kim ṣabr gerek durur belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 51). [naṣīḥat eylerdi, -r, -di]*

Eylerdi bu vech ile naṣīḥat
Aḥvāl-i zamāneden ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 57). [naṣīḥat eylerdi, -r, -di]*

nā-tüvān: *Kuvvetsiz, güçsüz, zayıf.*

Dūr itmez idi göñülden anı
Yād eyler idi o **nā-tüvānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 112). [nā-tüvānı, -ı]*

Çün āḫir irişdi ʿaḳlı başa
Urdı ol **nā-tüvānı** ṭaşa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 136). [nā-tüvānı, -ı]*

Benden ne ʿaceb uşandı cānuñ
Yād eylemedüñ bu **nā-tüvānuñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 32). [nā-tüvānuñ, -uñ]*

Her ʿāzim olan bu gülsitāna
Aḥsent diye bu **nā-tüvāna** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 18). [nā-tüvāna, -a]*

nāz: *Cilve, işve, eda.*

Nāz ile o serv-i ḫūb-reftār
İtdi bu ġarībe ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 11). [nāz,]*

Gūş itdi çü bu sözi o mehveş
Biñ **nāz** ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 44). [nāz,]*

Mevzūn mevzūn yürürdi ol māh
Bir **nāz** ile kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 76). [nāz,]*

Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn
Biñ **nāz** ile şundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 26). [nāz,]*

Nāz ile sürüp hemān semendin
Ḳarşuladı zār u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 79). [nāz,]*

nāz eyledi: *Nazlanmak.*

Bir yire gelüp ol iki meh-rū
Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 94). [nāz eyledi, -di]*

naẕar: *Bakış.*

Kim aña **naẕar** muḥāl oldı
Her kim göre bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 129). [naẕar,]*

Ger sen idesin **naẕar** bu zāra
Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 61). [naẕar,]*

naẕar eyle: *Bakmak.*

Fi'l-ḥāl çıḳardı anı üstād
Didi **naẕar eyle** ey perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 42). [naẕar eyle,]*

naẕar idince: *Bakmak, bakış.*

Pervīz **naẕar idince** ol dem
Teng oldı başına dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 45). [naẕar idince, -ince]*

naẕar itdi: *Bakmak.*

Ḫusrev **naẕar itdi** ol cemāle
Baḳdı o ʿiẕār-ı bī-miṯāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 33). [naẕar itdi, -di]*

naẕar ḳılan: *Bakmak.*

ʿİbretle **naẕar ḳılan** cihāna
Maʿlūm olur aña bu fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 19). [naẕar ḳılan, -an]*

naẕar ḳılınca: *Bakmak.*

Şīrīn'e **naẕar ḳılınca** miskīn
Biñ cān ile oldı zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 27). [naẕar ḳılınca, -ınca]*

naẕar ḳılup: *Bakmak.*

Luṭf ile **naẕar ḳılup** o zāra
İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 73). [naẕar ḳılup, -up]*

naẕar ṣalsa: *Nazar etmek, bakmak, göz gezdirmek.*

Ṣalsa naẕar aña ehl-i kāmil
Fi'l-ḥāl olurdı anda zāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 81). [naẕar ṣalsa, -sa]*

naẕar-ı ḳabūl: *Duanın kabul edilmesi.*

Yaʿnī naẕar-ı ḳabūle irgür
Ḫāk-i ḳadem-i resūle irgür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 47). [naẕar-ı ḳabūl,]*

nāzenīn: *Narin, nazlı, ince.*

Yeter bu ġam dil-i zār u ḥazīne
Toyınca baḳmadum ol **nāzenīne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 6). [nāzenīne, -e]*

naẕīr: *Eş, benzer.*

Ger olsa taḳayyüdüm ʿulūma
Gelmezdi **naẕīr** baña Rūm'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 36). [naẕīr,]*

Evżāʿı laṭīf ü ḫulḳı ġarrā
Aḫlāḳına yoḳ **naẕīr** ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 82). [naẕīr,]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend

Hīç olmaz aña **naẓīr** ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 20). [naẓīr,]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā

Kim yoḳ aña hīç **naẓīr** ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [naẓīr,]*

naẓīr: *Bakan, gören.*

Mirʾāta eger olaydı **nāẓır**

Rūyın göre idi anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 77). [nāẓır,]*

Ol ṣūrete her kim olsa **nāẓır**

Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 131). [nāẓır,]*

Cellād gözi ki cāna **nāẓır**

Ḳan eylemede tamām māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 13). [nāẓır,]*

Şīrīn ki bu ḥāle **nāẓır** oldı

Pervīz idügi ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 41). [nāẓır,]*

Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl olsun

Her **nāẓır** olan neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 4). [nāẓır,]*

Her **nāẓır** olan bu lālezāra

Taḥsīn ide bāġbān-ı zāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 15). [nāẓır,]*

nāẓır oldı: *Bakmak.*

Ālāt-ı neberd ḥāżır oldı

Hengām u ġāye **nāẓır oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 20). [nāẓır oldı, -dı]*

naẓm: *Manzum söz.*

Şāh olmasını iderdi maṭlab

Oḳurdı bu **naẓmı** rūz-tā-şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 140). [naẓmı, -ı]*

Ḫaḳ'dan baña **naẓm** bir ʿaṭādur

Ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 27). [naẓm,]*

Hep **naẓm** iledür ḥayāt bende
Ansuz bulınur mı rūḥ tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 67). [naẓm,]*

nāz-perver: *Naz eden, nazlı.*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda **nāz-perverler**
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [nāz-perverler, -ler]*

nāzük: *İnce yapılı, narin, zarif.*

Gül gibi yañaġı **nāzük** ü ter
Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 13). [nāzük,]*

nāzükāne: *Incelikle, zarif olarak nazik bir tarzda.*

Şīrīn de hemān **nāzükāne**
Oldı reh-i maḥbese revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 27). [nāzükāne,]*

nāzük-endām: *Güzel, zarif vücutlu.*

Ḫūrī gibi cismi **nāzük-endām**
İtmezdi yüzin gören dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 11). [nāzük-endām,]*

ne: *Nasıl.*

Feryād iderin o bāba fi'l-ḥāl
İʿlām iderin **ne** ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 22). [ne,]*

Didi ne ʿaceb fesānedür bu
Ne vāḳıʿa-i yegānedür bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 44). [ne,]*

Ferhād nedür **ne** bed-liḳādur
Şeh-zāde midür yā pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 45). [ne,]*

Pervīz didi ki bu **ne** işdür

Ne cünbiş-i bed **ne** kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 55). [ne,]*

Pervīz didi ki bu ne işdür

Ne cünbiş-i bed ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 56). [ne,]*

Pervīz didi ki bu **ne** işdür

Ne cünbiş-i bed **ne** kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 56). [ne,]*

Kim saña vaṭan **ne** yirdür üstād

Cānuñ **ne** hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 121). [ne,]*

Ne gūne diyārdur diyāruñ

Vaṣf it bize bāġ u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 123). [ne,]*

Ḫusrev didi kim nedür **ne** kāruñ

Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 133). [ne,]*

Ne gūne geçer cihānda ḥālüñ

Hīç nesneye var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 135). [ne,]*

Ḫusrev didi kim **ne** sūd ġamdan

Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 143). [ne,]*

Ferhād **nedür** ne bed-liḳādur

Şeh-zāde midür yā pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 45). [nedür, -dür]*

Ḫusrev didi kim **nedür** ne kāruñ

Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 133). [nedür, -dür]*

Bu ẓulm nedür **ne** kārdur bu

Bī-çārelere **ne** bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 52). [ne,]*

Eyvāy **ne** ẓulm u cevrdür bu

Kim ʿaşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 87). [ne,]*

Ki ey çerḫ **nedür** bu intihābuñ

Var mı bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 49). [nedür, -dür]*

Bu ẓulm **nedür** ne kārdur bu

Bī-çārelere ne bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 51). [nedür, -dür]*

Her **ne** ki murādıdur nigāruñ

Maḳṣūdıdur ʿāşıḳ-ı figāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 71). [ne,]*

N’oldı saña böyle bī-nevāsın

Ne derd ile zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 86). [ne,]*

Didi **nedür** ey ġarīb ü nālān

Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 81). [nedür, -dür]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi

Gör aña felek **ne** ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 118). [ne,]*

Lerzān oluban yıḳıldı miskīn

Ne derde ṣataşdı bildi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 132). [ne,]*

Gördüñ mi **nedür** zamān-ı ṣıḥḥat

Vaḳt-i eşref o ān-ı ṣıḥhat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 3). [nedür, -dür]*

Fānīye **nedür** bu meyl-i bāḳī

Terk eyle meded bu iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 11). [nedür, -dür]*

Ḫārāyı **ne** laʿl ile ider farḳ

Teşḫīş ḳılur **ne** pāy ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 28). [ne,]*

Başına ṭoḳınmayınca ol zār

Bilmezdi **nedür** belā-yı aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 40). [nedür, -dür]*

Kimlerle enīs ü hem-dem olduñ

Ne güne ḥarīme maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 34). [ne,]*

ne: *Hangi şey.*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār

Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ **ne** kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 76). [ne,]*

Ey çerḫ **nedür** bu tünd-ḫūlar

Oldı ḳamu ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 91). [nedür, -dür]*

K’ey dāye-i ġam-güsār ne oldum

Bilmem **neye** uġradum ne oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 44). [neye, -ye]*

Ammā **ne** disün **ne** ḥāl itsün

Ne gūne maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 147). [ne,]*

Ammā **ne** disün **ne** ḥāl itsün

Ne gūne maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 147). [ne,]*

Ammā ne disün ne ḥāl itsün

Ne gūne maḳāli ḳāl itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 148). [ne,]*

Bilmez ki şehüñ **nedür** murādı

Tā göstere aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 151). [nedür, -dür]*

Didi ki **nedür** şehüñ murādı

Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 7). [nedür, -dür]*

Ne oldı sebeb ki zār olduñ

Āşüfte vü bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 79). [ne,]*

Bāʿiş **ne** idi ki ṭaġa düşdüñ

Çaḳ böyle niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 81). [ne,]*

Kim saña vaṭan **ne** yirdür üstād

Cānuñ **ne** hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 122). [ne,]*

Ḫusrev didi kim nedür ne kāruñ

Ne ṣanʿata vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 134). [ne,]*

Bustān-ı kelāma āb virdi

Her **ne** ki didi cevāb virdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 156). [ne,]*

Bu ẓulm nedür **ne** kārdur bu

Bī-çārelere **ne** bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 51). [ne,]*

Ne ḥadde dek idesin cefāyı

Giryān ḳılasın bu bī-nevāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 59). [ne,]*

Didi ki **nedür** bu kār-ı mühmel

Bu cünbiş-i bed bu kār-ı muḫtel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 85). [nedür, -dür]*

Bildüñ mi **nedür** ṭarīḳat-i ʿaşḳ

Esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 7). [nedür, -dür]*

Ḫārāyı **ne** laʿl ile ider farḳ

Teşḫīş ḳılur **ne** pāy ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 27). [ne,]*

Ki iʿlām ide her **ne** ise meʾmūr

Girdi ḥareme o peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 19). [ne,]*

Ammā ki **ne** sūd ḫalḳ-ı ʿālem

Çekdürmede baña günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 17). [ne,]*

ne: *"Ne ... ne ..." bağlacı.*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm var

Ne tende mecāle ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 5). [ne,]*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm var

Ne tende mecāle ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 6). [ne,]*

Ne hem-dem ü hem-nişīn ü ġam-ḫ∨ār

Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 11). [ne,]*

Ne hem-dem ü hem-nişīn ü ġam-ḫ∨ār

Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 12). [ne,]*

Ne dilde beyāna ṭāḳatüm var

Ne yazmaġa elde ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 23). [ne,]*

Ne dilde beyāna ṭāḳatüm var

Ne yazmaġa elde ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 24). [ne,]*

Mānendini **ne** zamāne görmiş

Miṣlin **ne** felek daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 79). [ne,]*

Ne ḥaẕẕ-ı meʾākil ü meşārib

Ne ḳayd-ı ecānib ü eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 70). [ne,]*

ne: *"Beğenme, takdir etme" anlamı katmıştır, nasıl bir.*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler

Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [ne,]*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye **ne** bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 2). [ne,]*

Mānendini **ne** zamāne görmiş
Miṣlin **ne** felek daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 80). [ne,]*

ne: *"Aşırı, çok, oldukça fazla" anlamı içeren sıfat.*

Ne luṭf u mürüvvetine ġāyet
Ne ḥilm ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 39). [ne,]*

Ne luṭf u mürüvvetine ġāyet
Ne ḥilm ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 40). [ne, -in]*

Nā-gāh belürdi bir ʿaceb toz
Ne toz nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 22). [ne, -in]*

ne: *"Bu değil, daha kötüsü" anlamında kullanılan bir ifadedir.*

Aṣlā **ne** ḳarīn ü yār hem-dem
İllā ki hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 29). [ne,]*

ne: *" Hangi " anlamında kullanılmıştır.*

Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
Ne yüz ile ḫāke yüz sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 26). [ne,]*

ne: *"Ne" soru zarfı.*

K’ey dāye-i ġam-güsār **ne** oldum
Bilmem neye uġradum **ne** oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 43). [ne,]*

K’ey dāye-i ġam-güsār **ne** oldum
Bilmem neye uġradum **ne** oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 44). [ne,]*

ne: *"Ne" soru sıfatı.*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā
Kim yoḳ aña hīç naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 3). [ne,]*

Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil
Ammā ki **ne** sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 122). [ne,]*

ne: *"Aşırı, çok, oldukça fazla" anlamı içeren zarf.*

Vaṣf-ı deheni zebāna gelmez
Yoḳ yoḳ **ne** zebān gümāna gelmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 64). [ne,]*

Didi **ne** ʿaceb belāya düşdüm
Bir ummadıġum ḳażāya düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 21). [ne,]*

ne: *" Ne " soru zamiri.*

Fehm eylemedi **ne** çāre ḳılsun
Emri nice āşkāre ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 149). [ne,]*

Her kim **ne** iderse ḳalmaḳ olmaz
Maẓlūmlar āhın almaḳ olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 25). [ne,]*

ne ʿaceb: *Nasıl, ne denli!.*

Benden **ne ʿaceb** uşandı cānuñ
Yād eylemedüñ bu nā-tüvānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 31). [ne ʿaceb,]*

ne ʿaceb: *Nasıl.*

Didi **ne ʿaceb** fesānedür bu
Ne vāḳıʿa-i yegānedür bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 43). [ne ʿaceb,]*

ne ʿaceb: *Nasıl.*

Didi **ne ʿaceb** yemīn virdüñ
Ṣabr ile ḳarārımı giderdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 107). [ne ʿaceb,]*

ne ġam: *Gam değil, dert değil!.*

Kim var hele bu meh-cemālüm
Olmazsa **ne ġam** benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 104). [ne ġam,]*

ne ḥāṣıl: *Ne elde edilebilir.*

Çoḳ aġlayasın velī **ne ḥāṣıl**
Defʿ olmaya didügüm ġavāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 19). [ne ḥāṣıl,]*

ne ḫoş: *Ne kadar hoş, çok hoş.*

K'ey şāh **ne ḫoş** ṭarīḳ ṭutduñ
Bu yolda kimi refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 25). [ne ḫoş,]*

ne içün: *Niçin.*

Böyle **ne içün** cefā ḳılursın
ʿĀşıḳları pür-belā ḳılursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 89). [ne içün,]*

Sāḳī **ne içün** ḳarār ṭutduñ
Terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 1). [ne içün,]*

ne ne: *Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.*

Derd ile belāda ḳalmışam zār
Ne hem-dem ü mūnis ü ne ġam-ḫvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 100). [ne ne,]*

Ne bizde ḳalur beḳā ne sende
Ḳamusın ider fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 93). [ne ne,]*

Ne ḥaẓẓ-ı meʾākil ü meşārib
Ne ḳayd-ı ecānib ü eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 69). [ne ne,]*

Ne māl ü menāli vardur anuñ
Ne yār u ẓahīri ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 52). [ne ne,]*

Olsun ne vefāsına sürūruñ
Ne ẕevḳ u ṣafāsına ġurūruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 6). [ne ne,]*

ne nesnedür: *Nasıl bir şeydir.*

Baḳmadı bu köhne ḫānmāna
Bildi ki **ne nesnedür** zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 58). [ne nesnedür, -dür]*

Ẓulm itmegi eylemişdi ʿādet
Bilmezdi **ne nesnedür** mürüvvet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 44). [ne nesnedür, -dür]*

ne şey olur: *Ne olur, bir şey olmaz.*

Her ḳıṣṣadan almayınca ḥiṣṣe
Ne şey olur müfīd-i ḳıṣṣa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 28). [ne şey olur,]*

ne yol görinür ü ne ʿalāmet: *Ne yol görünür ne bir işaret, bir konu hakkında hiçbir iz ve işaret olmamak.*

Ne yol görinür ü ne ʿalāmet
İllā ki reh-i diyār-ı miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 59). [ne yol görinür ü ne ʿalāmet,]*

neberd: *Savaş, cenk, mücâdele.*

Aʿdāyıla eylese **neberdi**
Her seyr iden o **neberdi** dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 23). [neberdi, -i]*

Aʿdāyıla eylese **neberdi**
Her seyr iden o **neberdi** dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 24). [neberdi, -i]*

nebtīz: *Yerden çıkan, biten.*

Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
Ol tīşe elinde ṭut ki **nebtīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 52). [nebtīz,]*

necm-i sāḳıb: *Karanlığı delerek geçen parlak yıldız.*

Cūş itdi mevākib-i kevākib
Yir yir çıḳageldi **necm-i sāḳıb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 6). [necm-i sāḳıb,]*

Ṭaġıldı mevākib-i kevākib
Yüz ṭutdı gürīze **necm-i sāḳıb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 10). [necm-i sāḳıb,]*

necm-i sāḳıb: *Karanlığı delip geçen, çok parlak yıldız.*

Ẓulmet olıcaḳ cihāna ġālib
Ġafletden uyandı **necm-i sāḳıb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 10). [necm-i sāḳıb,]*

nedāmet çekesin: *Pişmanlık duymak.*

Şoñra çekesin çü çoḳ nedāmet
Girmeye elüñe cām-ı ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 17). [nedāmet çekesin, -e, -sin]*

nedāmet eyledi: *Pişman olmak.*

Pervīz'üñ özi göyindi ġāyet
İtdügine eyledi nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 18). [nedāmet eyledi, -di]*

neden: *Ne sebepten, niçin:.*

Ḫādim aña ṭoġrı vardı çālāk
Didi **neden** oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 78). [neden,]*

Çaḳ böyle **neden** cefāya meylüñ
Cevr itmede kim olur ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 5). [neden,]*

nedür: *Nasıl.*

K'ey çerḫ **nedür** bu ẓulm dāyim
Hemvāre bu ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 3). [nedür,]*

nedür: *" Ne " soru zamiri.*

K'ey şāh **nedür** bu ẓulm-i bī-ḥad
Bu ṭavr-ı ġarīb ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 99). [nedür,]*

nefāyis: *Kıymetli, makbul, nefis ve güzel şeyler.*

Envā-ı niʿam olup müheyyā
Ġarḳ oldı **nefāyis** içre dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 78). [nefāyis,]*

nefes: *An / vakit.*

Bir **nefes** dehr-i denī ʿāşıḳı ḫandān itmez
Hecr-i dildār ile ekşer anı ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 1). [nefes,]*

Daḫi bu tażarruʿum İlāhī
Göster baña ṣoñ **nefes** o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 44). [nefes,]*

Ben ḫasteye luṭf u mekremet ḳıl
Āḫir **nefesümde** merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 46). [nefesümde, -üm, -de]*

neheng: *Timsah.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze **neheng** ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [neheng,]*

neler: *"Bir çok şey" anlamına gelen belgisiz zamir.*

Ṭabʿum **neler** eyleyeydi peydā
Şiʿrümle ṭolaydı ṣaḥn-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 15). [neler,]*

neng: *Şan, şöhret, ün.*

Terk eyledi mesken ü diyārın
Çaldı yire **neng** ü iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 58). [neng,]*

nergis: *Sevgilinin gözü.*

Olmışdı ḳadeḥ-miṣāl **nergis**
Nā-gāh ġarabdan irdi cāsūs *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 9). [nergis,]*

nerm: *Yumuşak.*

Nerm eyle o seng-dil nigārı
Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 53). [nerm,]*

neşāṭ: *Neşe, mutluluk, sevinç.*

Terk eyledi dildeki **neşāṭı**
Divşürdi neşāṭ-ı inbisāṭı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 49). [neşāṭı, -ı]*

Dünyāyıla itme iḫtilāṭum
Senden ola hep ġam u **neşāṭum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 20). [neşāṭum, -um]*

Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl olsun
Her nāẓır olan **neşāṭ** bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 4). [neşāṭ,]*

neşāṭ-ı inbisāṭı: *Neşenin yayılması, ferahlama.*

Terk eyledi dildeki neşāṭı
Divşürdi **neşāṭ-ı inbisāṭı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 50). [neşāṭ-ı inbisāṭı, -ı]*

neseb: *Soy, nesil, sülale.*

Aṣl u **nesebüm** melāldendür
Mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 127). [nesebüm, -üm]*

nesīm-i ʿālem-efrūz: *Âlemi aydınlatan rüzgâr, esinti.*

Nā-gāh belürdi bir ʿaceb toz
Ne toz **nesīm-i ʿālem-efrūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 22). [nesīm-i ʿālem-efrūz,]*

nesne: *Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.*

Bir **nesneye** eylemezdi meyli
Gözden aḳıdurdı eşk-i seyli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 71). [nesneye, -y, -e]*

Hīç **nesneye** baḳmaz oldı miskīn
İllā ki ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 63). [nesneye, -y, -e]*

Ne güne geçer cihānda ḥālüñ
Hīç **nesneye** var mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 136). [nesneye, -y, -e]*

Didi n'ola başum üzre meʾmūr
Şol **nesne** ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 4). [nesne,]*

nesteren-ten: *Yaban gülü tenli.*

Zīrā var idi eḳāribinden
Bir ġonce-dehān u **nesteren-ten** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 54). [nesteren-ten,]*

netīce virmezse: *Sonuç vermek.*

Virmezse netīce ger bu peyvend
Ḫāżır baña dergeh-i ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 19). [netīce virmezse, -mez, -se]*

neʿūzü bi'llāh: *Allah'a sığınırız.*

Ey Āẕerī-i ḥazīn ol āgāh
Kemdür ġaflet **neʿūẕü bi'llāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 16). [neʿūẕü bi'llāh,]*

nevʿ: *Çeşit, cins, tür.*

Bu **nev**ʿ ile çoḳ taẕarruʿ itdi
Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 79). [nevʿ,]*

Bu **nev**ʿ ile oldı meclis-ārā
Bu ṭarz ile itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 7). [nevʿ,]*

Bu **nev**ʿ ile çoḳ duʿālar itdi
Yüz yire ḳodı s̲enālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 21). [nevʿ,]*

nevā: *Ahenk, nağme, ses, makam. II (Bülbül için) neşeyle ötmek; (âşık için) şarkı söylemek, ahenkli sözler sarf etmek.*

Āvāzeye itdi çeng āvāz
Başladı **nevāya** her perī-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 16). [nevāya, -y, -a]*

Ṭaġlarda **nevāya** itdi āġāz
ʿĀlemlere ʿaşḳı ṣaldı āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 67). [nevāya, -y, -a]*

İtmişleridi **nevāya** āġāz
Bir bezm-i laṭīf idi o meclis *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 7). [nevāya, -y, -a]*

nevā-sāz: *Nağme düzücü, hânende, mutrıp.*

Bu ṭarz ile yaʿnī ol **nevā-sāz**
Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 151). [nevā-sāz,]*

nevāya başladı: *Nağmeye, ahenge başlamak II şarkı söylemek.*

Döndi yine çerḫ-i bī-vefāya
Başladı ḫiṭāb ile nevāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 2). [nevāya başladı, -dı]*

nevāyī: *(ö.1501) Klasik Çağatay edebiyatının tesirleri Osmanlı edebiyatı sahasında da devam etmiş en büyük şairi; devlet adamı.*

Cāmī vü **Nevāyī** vü Ümīdī
Ḫāḳānī vü Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 21). [nevāyī,]*

nev-bahār: *İlkbahar.*

Gül-i nev-reste-i bāġ-ı leṭāfetdür hemān mūyı
Ḫazān irgürmesün gülzār-ı ʿömrin **nev-bahār** itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 4). [nev-bahār,]*

Her seyr ḳılan bu **nev-bahārı**
Yād eyleye ʿandelīb-i zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 13). [nev-bahārı, -ı]*

nev-bahār-ı ṣıḥḥat: *Sağlığın baharı.*

Sözdür baña **nev-bahār-ı ṣıḥḥat**
Sözdür baña çeşmesār-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 69). [nev-bahār-ı ṣıḥḥat,]*

nevbet çalsam: *Askeri mızıka takımının hükümdarın saray veya otağı önünde davul vurarak icra ettiği musiki.*

Çalsam bu cihānda penc nevbet
Ḳursam bu bisāṭ-ı bezm ü ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 23). [nevbet çalsam, -sa, -m]*

nevbet geldi: *Sırası gelmek, bir başkasından sonra sıra birinin veya bir şeyin olmak; sırası düşmek.*

Şimden girü geldi baña nevbet
Farż oldı idem edā-i ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 23). [nevbet geldi, -di]*

nevḥa itdi: *Ölünün arkasından yüksek sesle ağlama, feryat etme.*

Güş eyleyicek bu ḥāli Ferhād
Bu vech ile **nevḥa itdi** bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 16). [nevḥa itdi, -di]*

nevḥalar ḳıldı: *Ağıt yakmak, yüksek sesle ağlamak.*

Bu ṭarz ile **nevḥalar ḳıldı**
Ol ḥāli cemīʿ ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 29). [nevḥalar ḳıldı, -dı]*

nevmīd ḳaldı: *Ümitsiz kalmak.*

Bārū-yı sipihri aldı ḫurşīd
Meh ḳaldı nuḥūset üzre nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 6). [nevmīd ḳaldı, -dı]*

n'eyle: *Ne eylemek, ne yapmak.*

N’eyledüñ ḫāṭır-ı ġamgīnümi bīmār itdüñ
Beni zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa giriftār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 1). [n’eyledüñ, -dü, -ñ]*

neyle-: *Ne eylemek, ne yapmak.*

Bilmem beni **neyledi** bu ṣūret
ʿAḳlımı ṭaġıtdı bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 3). [neyledi, -di]*

neẕāre ḳıldı: *Bakmak, seyretmek.*

Şīrīn yüzine **neẕāre ḳıldı**
Bir nāle-i pür-şerāre ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 119). [neẕāre ḳıldı, -dı]*

neẕẕāre: *Bakma, bakış, seyretme.*

Yā Rab bu fesānem eyle maḳbūl
Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 2). [neẕẕāresi, -si]*

niçe: *Nasıl.*

Kim bunı idüñ esīr-i zindān
Bilsün **nicedür** ġumūm-ı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 20). [nicedür, -dür]*

Her **nice** ki ide ḫarc-ı ṣanʿat
Benden bula niçe biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 57). [nice,]*

Süflīyi ṣanur maḳām-ı ʿulvī
Bilmez **nicedür** kelām-ı ʿulvī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 30). [nicedür, -dür]*

niçe: *Nice, pek çok, bir hayli.*

ʿAḳlın aldurmış **nice** fehm eylesün yāruñ sözin

Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 3). [nice,]*

Çekdüm bu cihānda **niçe** ḫüsrān

Yarın beni bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 31). [niçe,]*

Ḳaldum reh-i ġamda **niçe** demdür

Raḥm eyle baña dem-i keremdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 19). [niçe,]*

Lāyıḳ saña şefḳat ü keremdür

Ḳan geldi gözüme **niçe** demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 22). [niçe,]*

Ey rūz-ı cezāda çāre-sāzum

Vardur saña bir **niçe** niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 50). [niçe,]*

Gizlü **niçe** luṭf u şefḳat oldı

Mā-beynde **niçe** ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 89). [niçe,]*

Gizlü **niçe** luṭf u şefḳat oldı

Mā-beynde **niçe** ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 90). [niçe,]*

Ben **nice** bu ġamdan olmayam zār

Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 29). [nice,]*

Ammā **nice** zen mehābet aṣlı

Mānend-i ʿAlī ṣalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 21). [nice,]*

Gerçi **niçe** māl iderdi iʿṭā

Yoḳ idi ḫulūṣ-ı ḳalbi ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 45). [niçe,]*

Bir ay çalışdı rāst ol merd

Çekdi **niçe** miḥnet ü **niçe** derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 112). [niçe,]*

Bir ay çalışdı rāst ol merd

Çekdi **niçe** miḥnet ü **niçe** derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 112). [niçe,]*

Kim **niçe** emīr ü şāh-zāde

Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 59). [niçe,]*

Ṣoldı **niçe** verd-i müşg-perver

Çoḳ serv-ḳad oldı ḫāke yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 87). [niçe,]*

Ey çerḫ bu cevre yoḳ mı pāyān
Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 98). [niçe,]*

Bu ṭavr ile **niçe** vaḳt u eyyām
ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [niçe,]*

Çekmişdi **niçe** ġamın cihānuñ
Ferhād idi nāmı ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 11). [niçe,]*

Taḥṣīl itmiş **niçe** kemāli
Olmış bu cihānda lāʾubālī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 15). [niçe,]*

Bu pīşeye ol cevān el urdı
Üstād ile **niçe** yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 26). [niçe,]*

Kim alına **niçe** biñ ġanemler
Cemʿ eyleyeler anı ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 51). [niçe,]*

Terġībler itdi derdmende
Uġratdı bunuñla **niçe** bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 96). [niçe,]*

Fehm eylemedi ne çāre ḳılsun
Emri **nice** āşkāre ḳılsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 150). [nice,]*

Cān **nice** ṣataşdı ol hümāya
Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 23). [nice,]*

Virsem saña **niçe** yük cevāhir
Olmaya bunuñ bahāsı ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 27). [niçe,]*

Kārum revişüm ḳamu fiġāndur
Feryād iderin **niçe** zamāndur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 140). [niçe,]*

Bu bābda çoḳ maḳāl ḳıldı
Daḫi **niçe** ḳīl ü ḳāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 160). [niçe,]*

Kim virmedi saña taḫt u tācı
Aldı **niçe** mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 136). [niçe,]*

Pervīz'e güẕergeh idi ol kūh
Dāyim çeker idi **niçe** endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 46). [niçe,]*

Anı ṭolanurdı ol ḫudāvend

Zaḥmetle aşardı **niçe** der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 48). [niçe,]*

Her nice ki ide ḫarc-ı şanʿat

Benden bula **niçe** biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 58). [niçe,]*

Çeşminden aḳıtdı **niçe** deryā

Didi ki eyā ḳadīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 45). [niçe,]*

ʿAzm itdi serāya bād mānend

Aşdı **niçe** kūh u **niçe** derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 88). [niçe,]*

ʿAzm itdi serāya bād mānend

Aşdı **niçe** kūh u **niçe** derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 88). [niçe,]*

Bir **niçe** zamān yıḳıldı ḳaldı

Mātem ġamı ʿaḳl u hūşın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 133). [niçe,]*

Elbette isāʾet itse nā-merd

Bulur bu cihānda **niçe** biñ derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 28). [niçe,]*

Geldi yanına **niçe** süḫanver

Hep didiler ey şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 35). [niçe,]*

Kim ḳıymet-i ʿāşıḳı bilürdi

Her bār **niçe** vefā ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 10). [niçe,]*

ʿAşḳı **nice** eylemişdi tekmīl

Ḳılmışdı ḳamu belāyı taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 37). [nice,]*

Oldı **niçe** gün bu ḥālet üzre

Geh ʿişret ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 65). [niçe,]*

Aşmış **niçe** pül ü **niçe** der-bend

Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 13). [niçe,]*

Aşmış **niçe** pül ü **niçe** der-bend

Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 13). [niçe,]*

Allāh'dan irmeyince iḥsān

ʿĀlemde çekildi **niçe** ḫüsrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 12). [niçe,]*

Bir **niçe** zamān bu ḥālet üzre

Eyyām geçürdi miḥnet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 85). [niçe,]*

Ey ḫāme yeter bu siḥr ü iʿcāz

Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 2). [niçe,]*

Maḥzen maḥzen dür itdüm īs̱ār

Daḫi **niçe** dürr ü gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 8). [niçe,]*

Kilküm idicek ḫırāma āġāz

Olsa **niçe** bir daḳīḳa-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 34). [niçe,]*

Yaḳdı **niçe** dāġ-ı ḳalb-i zāra

Virdi **niçe** ġam dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 53). [niçe,]*

Yaḳdı **niçe** dāġ-ı ḳalb-i zāra

Virdi **niçe** ġam dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 54). [niçe,]*

nice oldı: *Ne oldu, nereye gitti.*

Ol ebrū-yı nāzenīn **nice oldı**

Ol kākül-i ʿanberīn **nice oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 39). [nice oldı, -dı]*

nice oldı: *Ne oldu, nereye gitti.*

Ol ebrū-yı nāzenīn **nice oldı**

Ol kākül-i ʿanberīn **nice oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 40). [nice oldı, -dı]*

niçün: *"Ne için, neden, hangi sebepten?" anlamlarında soru zarfı.*

Didi ola sende bunca ḳudret

Olmaya **niçün** ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 18). [niçün,]*

Eşʿār ile bunca ülfetüñ var

Ḫāmeñ **niçün** olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 20). [niçün,]*

Niçün degülem ya luṭfa maẓhar

Manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 51). [niçün,]*

Bāʿis ne idi ki ṭaġa düşdüñ
Çaḳ böyle **niçün** ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 82). [niçün,]*

ʿUşşāḳa yeter ġam-ı zenaḫdān
Meskenleri **niçün** ola zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 92). [niçün,]*

n'ide: *Ne edeyim.*

Ammā **n'ideyin** sipihr-i ġaddār
Dāyim dile virmede yüz āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 41). [n'ideyin, -y, -in]*

nigāhı idem: *Bakmak.*

Didi ki meded açuñ o māhı
Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 28). [nigāhı idem, -e, -m]*

nigāhı itdi: *Bakmak.*

Gördi o ġarīb çün o māhı
İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 104). [nigāhı itdi, -di]*

nigār: *Resim gibi güzel sevgili.*

Ḳāṣıd didi kim o yārsevgend
Gönlüñni alan **nigāra** sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 100). [nigāra, -a]*

Her ne ki murādıdur **nigāruñ**
Maḳṣūdıdur ʿāşıḳ-ı figāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 71). [nigāruñ, -uñ]*

Bir tāze cevān idi **nigārı**
Ḳul eylemiş idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 9). [nigārı, -ı]*

Nerm eyle o seng-dil **nigārı**
Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 53). [nigārı, -ı]*

Dūşına alup **nigārı** ol zār
Perrī gibi oldı berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 89). [nigārı, -ı]*

Pervīz bu rāyı itdi tedbīr
Bir nāme ide **nigāra** taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 30). [nigāra, -a]*

Bu ḫışm ile ol **nigār** fi'l-ḥāl
Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 21). [nigār,]*

Bir yaña **nigāruñ** aña meyli
Kār eylemiş idi şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 31). [nigāruñ, -uñ]*

Her destden anı nūş ḳılmañ
Her tāze **nigārı** yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 6). [nigārı, -ı]*

Raḥm itdi uyarmaġa o yārı
Işmarladı Ḫaḳḳ'a ol **nigārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 122). [nigārı, -ı]*

Çün koydılar ol **nigārı** ḳabre
Ḳalmadı o dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 25). [nigārı, -ı]*

Bir yaña gelür **nigār** ṭaʿnı
Bir yaña da ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 55). [nigār,]*

nigār-ı ʿālem-ārā: *Dünyayı süsleyen nakış, resim.*

Ne māh **nigār-ı ʿālem-ārā**
Kim yoḳ aña hīç naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 3). [nigār-ı ʿālem-ārā,]*

nigār-ı gül-rūy: *Gül yüzlü sevgili.*

Bu ṭarz ile o **nigār-ı gül-rūy**
Ol yār-ı semen-ber ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 35). [nigār-ı gül-rūy,]*

nigār-ı māh-ruhsār: *Ay yüzlü sevgili.*

Ol iki **nigār-ı māh-ruḫsār**

Taḫt üzre iderler idi ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 3). [nigār-ı māh-ruḫsār,]*

nigār-ı meh-liḳāyı: *Ay yüzlü sevgili.*

Ṣoñra o **nigār-ı meh-liḳāyı**

Ol dürr-i girān-ı bī-behāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 89). [nigār-ı meh-liḳāyı, -y, -ı]*

nigār-ı meh-nihādı: *Ay yaratılışlı güzel sevgili.*

Āḫir o **nigār-ı meh-nihādı**

Ol lāle-ruḫ u melek-nijādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 115). [nigār-ı meh-nihādı, -ı]*

nigār-ı ṣādıḳ: *Sadık sevgili.*

Şīrīn idi bir **nigār-ı ṣādıḳ**

Maʿşūḳı idi yanında ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 5). [nigār-ı ṣādıḳ,]*

İnṣāf zihī **nigār-ı ṣādıḳ**

Kim oldı belā-keşine ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 13). [nigār-ı ṣādıḳ,]*

nigār-ı ṭannāz: *Alay eden güzel (sevgili).*

Pür-şūr u şeġab **nigār-ı ṭannāz**

Gülzār-ı cihānda serv-i mümtāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 21). [nigār-ı ṭannāz,]*

nigārı'çün: *Nigârı için, sevgilisi için.*

Terk ide **nigārı'çün** cihānı

Terk itmeye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 49). [nigārı'çün,]*

nihāl: *1. Fidan 2. Fidan boylu güzel.*

Kiminüñ laʿl-i lebi ġonce-i gülzār-ı İrem
Kiminüñ ḳaddi **nihāli** çemen-i bāġ-ı bihişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 2). [nihāli, -i]*

nihāl-i ḳaddi: *Fidan boy, fidan gibi zarif boy.*

Gül gibi yañaġı nāzük ü ter
Serv ile **nihāl-i ḳaddi** yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 14). [nihāl-i ḳaddi, -i]*

nihāl-i serve: *Servi fidanı.*

Ḳāmetde **nihāl-i serve** beñzer
Reftārda ṣan tezerve beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 57). [nihāl-i serve, -e]*

nihānī: *Gizli, gizlice.*

Yā ṭāʿate ṣarf idüp zamānı
Dāyim saña yalvaran **nihānī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 66). [nihānī,]*

Dāyim ṭuta ḳarşusında anı
Şād eyleye ḫāṭırın **nihānī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 66). [nihānī,]*

nihāyet: *Sınır, son, nihayet.*

Ne luṭf u mürüvvetine ġāyet
Ne ḥilm ü ḥayāsına **nihāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 40). [nihāyet,]*

Yoḳ ḫūb-cemāline **nihāyet**
Hep ġonce-dehān u serv ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 27). [nihāyet,]*

Süd gerçi gelür **nihāyeti** yoḳ
Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 45). [nihāyeti, -i]*

Ṣaḥrāda yürür ḳoyunlarum çoḳ
Anda ṣağılur **nihāyeti** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 126). [nihāyeti, -i]*

Olmaz mı bu ẓulme hīç **nihāyet**
Yā yoḳ mı bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 61). [nihāyet,]*

nihāyete yetişdi: *Sonlanmak.*

Çün vaḳt-i zevāl-i mihr irişdi
Gün ʿömri **nihāyete yetişdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 62). [nihāyete yetişdi, -di]*

nihāyete yetişdi: *Sonlanmak.*

Çün vaḳt-i zevāl-i mihr irişdi
Gün ʿömri **nihāyete yetişdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 62). [nihāyete yetişdi, -di]*

nik: *Güzel, iyi, hoş.*

Zī ʿālem saʿd u **nīk** hengām
Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 83). [nīk,]*

ʿÖmrin buña ṣarf idüp tamāmī
ʿĀlemlere ṭoldı **nīk** nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 80). [nīk,]*

niḳâb: *Örtü, peçe.*

Varınca o māha ḳarşu nā-gāh
Ḳaldurdı **niḳābı** yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 32). [niḳābı, -ı]*

nikāt: *İnce mânâlı zarif sözler, herkesin kavrayamadığı ince anlamlar, nükteler.*

Fehm eylese yazdığum **nikātı**
Ḳadrince olınsa iltifātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 35). [nikātı, -ı]*

nīk-ḥışāl: *İyi yaratılışlı, huyu iyi.*

Virmiş aña ḫāliḳ-i ḫudāvend
Bir **nīk-ḫışāl** u ḫūb-ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 8). [nīk-ḫışāl,]*

nīş: *Zehir.*

Ḫurd oldı o ser ṭoḳındı tīşe
Hep ʿīş-i ḥayātı döndi **nīşe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 142). [nīşe, -e]*

nişāne ḳalmadı: *Belirti kalmamak, iz bulunmamak.*

Ḳalmadı nişāne gitdi āsār
İrişdi ḫazān bozuldı gülzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 113). [nişāne ḳalmadı, -dı]*

nişāne ḳıldı: *Hedef yapmak.*

Ḫalḳ içre beni fesāne ḳıldı
Ṭaʿn oḳlarına **nişāne ḳıldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 24). [nişāne ḳıldı, -dı]*

nişāne-i elem: *Acı işareti, belirtisi.*

Yoḳ ẕerre göñüllerinde ġam hīç
Ḳalmadı **nişāne-i elem** hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 20). [nişāne-i elem,]*

nisār: *Saçma, dağıtma.*

Āteşler ide **nisār** dāyim
Tā yana gören figār dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 11). [nisār,]*

nisār idüp: *Saçmak, dağıtmak.*

Her demde **niṣār idüp** güherler
Şol deñlü virürdi sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 41). [niṣār idüp, -üp]*

nisār ḳıldı: *Saçmak, serpmek, dağıtmak, vermek.*

Hep şāh öñine **niṣār ḳıldı**
Mecmūʿını ḫāksār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 47). [niṣār ḳıldı, -dı]*

n'it: *Ne et.*

N'itdüñ beni derd-i ʿaşḳa ṣalduñ
Ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 55). [n'itdüñ, -dü, -ñ]*

Kim gördi bu ḥāli kim işitdi
Bir zār u zebūn saña **n'itdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 8). [n'itdi, -di]*

niteki: *Gerçekten, nasıl ki, hakikaten.*

Fi'l-ḥāl yaḳasın eyledi çāk
Pest oldı zemīne **niteki** ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 40). [niteki,]*

Mestāne gibi ḳarārdan dūr
Düşmek üzere **niteki** maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 146). [niteki,]*

nitekim: *Gerçekten, hakikaten.*

Ḫoş-būy ṣaçı miṣāl-i sünbül
Rengīn yañaġı **nitekim** gül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 62). [nitekim,]*

Söz söylese **nitekim** Mesīḥā
Çoḳ mürdeleri iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 21). [nitekim,]*

niyāz: *Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, dua etme.*

Ḫalḳuñ kimisi feżāḥat ehli
Kimisi **niyāz** u ṭāʿat ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 62). [niyāz,]*

Ey rūz-ı cezāda çāre-sāzum
Vardur saña bir niçe **niyāzum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 50). [niyāzum, -um]*

Yā çoḳdur iṭāʿat u namāzum
Bī-ḥadd ü nihāyedür **niyāzum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 88). [niyāzum, -um]*

ʿArż eyledi ḥażrete **niyāzın**
Keşf eyledi dilde gizlü rāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 43). [niyāzın, -ın]*

Bülbül güle başladı **niyāza**
Gül bülbül-i zāra ʿarż-ı nāza *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 95). [niyāza, -a]*

niyāz iderdi: *Yalvarmak.*

Maʿbūdına ʿarż-ı rāz iderdi
Ferzend diyü **niyāz iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 38). [niyāz iderdi, -er, -di]*

niyāz iderdi: *Yalvarmak; dua etmek.*

Geh dāyeye ʿarż-ı rāz iderdi
Giryān giryān **niyāz iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 42). [niyāz iderdi, -er, -di]*

niye: *Neden, niçin.*

Yā sen **niye** iḫtiyār ḳılduñ
ʿAşḳı özüñe şiʿār ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 119). [niye,]*

niyyet: *Amaç, maksat.*

Şād oldı o gül-ruḫ u gül-endām
Bu **niyyete** itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 64). [niyyete, -e]*

niyyet itdi: *Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek, niyetlenmek.*

Ferhād bu kāra **niyyet itdi**
Dergāh-ı şehe ʿazīmet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 97). [niyyet itdi, -di]*

niẓām: *Düzen, tertip.*

Hem-ʿaşrum olaydı ger Niẓāmī
Bulmazdı bu vech ile **niẓāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 16). [niẓāmı, -ı]*

Ardumca bu ola mülki cāyı
Bu vire diyārıma **niẓāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 126). [niẓāmı, -ı]*

niẓāmī: *Karamanlı Nizâmî. XV. yüzyıl divan şairi.*

Hem-ʿaşrum olaydı ger **Niẓāmī**
Bulmazdı bu vech ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 15). [niẓāmī,]*

Baş ḳaldura ḳabrden **Niẓāmī**
Müştāḳ ola cürʿasına Cāmī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 25). [niẓāmī,]*

nizār: *Zayıf, arık, düşkün, bitkin.*

Bend-i elemiyle zār ḳılma
Dil-ḫasteleri **nizār** ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 122). [nizār,]*

Biri birine ol iki cānān
Vāṣıl olıcaḳ **nizār** u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 46). [nizār,]*

Vādī-i belādayum belā-keş
Ben zār u **nizār** u çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [nizār,]*

Ol şāh u men **nizār** dervīş
Sulṭān ol men figār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 47). [nizār,]*

Defʿ-i elem it ḳarār ḳılma

Ġamla özüñi **nizār** ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 6). [nizār,]*

Ol zār u **nizār** u deng ü ḥayrān

Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [nizār,]*

Yanınca gidüp **nizār** u giryān

Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 23). [nizār,]*

nizār oldı: *Zayıflamak II güçsüzleşmek.*

Ol zārı añup **nizār oldı**

Yād itdi anı figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 47). [nizār oldı, -dı]*

nizārlıḳ: *Zayıflık.*

Her gün gele yüz **nizārlıḳlar**

Biñ miḥnet ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 57). [nizārlıḳlar, -lar]*

nīze: *Mızrak, kargı.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler

Siper aña ṣadef **nīze** neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [nīze,]*

n'ola: *"Çok mu ,ne çıkar" anlamlarında bir ifade.*

Çün luṭfuña vardur iʿtimādum

Bulsam **n'ola** maṭlab u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 70). [n'ola,]*

Yapılsa **n'ola** o ḫāṭır-ı zār

Kim olam ol bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 7). [n'ola,]*

Didi **n'ola** başum üzre meʾmūr

Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 3). [n'ola,]*

Ferhād yüz urdı itdi maḳbūl

Didi **n'ola** her ne ise meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 84). [n'ola,]*

nola: *Ne olur, ne çıkar.*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn
Olsa **nola** ḫod-pesend ü ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 72). [nola,]*

n'oldı: *Ne oldu.*

N'oldı ki bu resme zārsın sen
Bu vech ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 83). [n'oldı,]*

N'oldı saña böyle bī-nevāsın
Ne derd ile zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 85). [n'oldı,]*

nüḫūset: *Uğursuzluk.*

Bārū-yı sipihri aldı ḫurşīd
Meh ḳaldı **nuḫūset** üzre nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 6). [nuḫūset,]*

nümāyān: *Görünen, açık, âşikâr.*

Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān
Bu beyt ile bu sözi **nümāyān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 36). [nümāyān,]*

nümāyān olup: *Görünür olmak, görünmek.*

Āṯār-ı ecel olup nümāyān
Gözler yumulup görindi hicrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 117). [nümāyān olup, -up]*

nümūne: *Nitelikleri hakkında bir fikir vermek üzere bir bütünden alınan parça, örnek.*

Taṣvīrini ḫūb-güne yazdum
Ol serv-ḳade **nümūne** yazdum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 32). [nümūne,]*

nūr: *Aydınlık, ışık; parlaklık.*

Gösterse cihāna gün yüzi **nūr**
Mihr ü meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 73). [nūr,]*

nūş: *İçmek, yudumlamak.*

Ol cām-ı ṣafāyı eylesün **nūş**
Düşmen olsun hemīşe medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 83). [nūş,]*

Hep ʿaşḳ ile **nūşdan** çeküp el
Tedbīr-i viṣāle bağladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 79). [nūşdan, -dan]*

nūş ḳılmañ: *İçmek.*

Her destden anı **nūş ḳılmañ**
Her tāze nigārı yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 5). [nūş ḳılmañ, -ma, -ñ]*

nuṭḳ: *Konuşma yeteneği.*

Tā kim ola dilde **nuṭḳa** ḳudret
Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 13). [nuṭḳa, -a]*

nuṭḳı ṭutılup: *Nutku tutlmak, dili tutulmak.*

Nuṭḳı ṭutılup ḳarārı gitdi
Terk itdi vaḳārı ʿārı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 145). [nuṭḳı ṭutılup, -up]*

o: *"O" işaret zamiri.*

Ümmīdüm **odur** velīk yā Rab
ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 71). [odur, -dur]*

Feryād iderin **o** bāba fi'l-ḥāl
İʿlām iderin ne ise aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 21). [o,]*

Şāhā ben **o** maʿden-i kemālem
Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 1). [o,]*

İtdi **anı** ol perī bahāne
Gül-gūn'ına urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 19). [anı, -n, -ı]*

Gördüñ mi nedür zamān-ı ṣıḥḥat
Vaḳt-i eşref **o** ān-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 4). [o,]*

o: *" O" üçüncü teklik şahıs zamiri.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek **anı** Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [anı, -n, -u]*

Ne meclisdür **o** kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [o,]*

Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 4). [o,]*

Bir nefes dehr-i denī ʿāṣıḳı ḫandān itmez
Hecr-i dildār ile ekṣer **anı** ḫūn-ı dil ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 2). [anı, --nı]*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper **añа** ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [añа, -ñ, -a]*

O ḫayl-i bī-şümār u bī-ʿaded meydān-ı rezm içre
Esüp bād-ı veġā cūş eyledi mānende-i deryā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 1). [o,]*

ʿĀlemleri eyleyüp müzeyyen
İnsān içün itdi **anı** mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 18). [anı, --nı]*

Her cürm ki benden oldı ṣādır

Setr it keremüñle **anı** bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [anı, --nı]*

Vaṣl ārzūsıyla dil-figāram

Görmege **anı** ümīdvāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 10). [anı, --nı]*

Bu ḳadr yete **aña** müʾebbed

Kim olmışam ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 95). [aña, -ñ, -a]*

Taḥsīn o ẕāt-ı pāke taḥsīn

Kim itdi **anı** zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 26). [anı, --nı]*

Taḥsīn **o** ẕāt-ı pāke taḥsīn

Kim itdi anı zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 25). [o,]*

İḥsānuma itdüm anı maẓhar

Kimdür ki ola **aña** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 24). [aña, -ñ, -a]*

İtdüm ben **aña** kemāl-i iʿzāz

Kimde ola anda olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 25). [aña, -ñ, -a]*

Ḳıldum **aña** ḫalḳı cümle muḥtāc

Hem **aña** müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 27). [aña, -ñ, -a]*

Ḳıldum **aña** ḫalḳı cümle muḥtāc

Hem **aña** müyesser oldı miʿrāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 28). [aña, -ñ, -a]*

Evvel **aña** ḥażrete özinden

Taḳdīm ide kendü kendüzinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 87). [aña, -ñ, -a]*

İḥsānuma itdüm **anı** maẓhar

Kimdür ki ola aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 23). [anı, -n, -ı]*

Her ḥāleti kim ḳılurdı iẓhār

Hep **anı** ḳabūl iderdi ġaffār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 52). [anı, --nı]*

İnṣāf **o** ẕāt-ı pāke inṣāf

Kim ümmete ide bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 85). [o,]*

Oldur **o** veliyy-i rāh-ı tevfīḳ

Serdār-ı ṣaḥābe yaʿnī Ṣıddīḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 1). [o,]*

Virdükde sen **añа** zīb itmām

Ben saña virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 49). [añа, -ñ, -a]*

Kimdür dir iseñ **o** şāh-ı aʿẕam

Ḫāḳān-ı mükerrem ü mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 23). [o,]*

El-ḥāṣıl **anuñ** şecāʿatinden

Hengām-ı veġāda heybetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 19). [anuñ, -nuñ]*

Ṭūṭī-i şeker-şiken zebānı

Olmış **añа** āşiyān dehānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 86). [añа, -ñ, -a]*

Ger itmese ol perīyi daʿvet

Dūzaḫ görinürdi **añа** ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 98). [añа, -ñ, -a]*

Olmışdı anuñ yanında cānı

Dūr itmez idi yanından **anı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 94). [anı, --nı]*

Andan beni idesin ḫaberdār

Kim ben **anı** görmeden ġaraż var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 54). [anı, --nı]*

Kim **anı** idüñ ḳapuma daʿvet

İtsün işigümde ʿarż-ı şanʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 59). [anı, --nı]*

Dāyim ṭuta ḳarşusında **anı**

Şād eyleye ḫāṭırın nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 65). [anı, --nı]*

Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn

Biñ nāz ile ṣundı **añа** Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 26). [añа, -ñ, -a]*

Ṣalsa naẓar **añа** ehl-i kāmil

Fi'l-ḥāl olurdı anda zāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 81). [añа, -ñ, -a]*

Dir **añа** baḳan zihī muṣavvir

Kim yazmaġa cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 119). [añа, -ñ, -a]*

Kim **añа** naẓar muḥāl oldı

Her kim göre bī-mecāl oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 129). [añа, -ñ, -a]*

Ẓāhirde egerçi şekl-i bī-rūḥ

Kim görse **anı** ṣanurdı ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 136). [anı, --nı]*

Şevḳ itdi **anuñ** cevānibin pür

Bu ḥālete eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 5). [anuñ, -nuñ]*

Bir vechle ki ola ʿaynı **anuñ**

Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 107). [anuñ, --nuñ]*

Çün oldı tamām **o** ṣūret-i ḥūr

Fi'l-ḥāl getürdi şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 137). [o,]*

Eylerdi naṣīḥat **aña** dāye

Kim ṣabr gerek durur belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 51). [aña, -ñ, -a]*

Bu derd ʿaceb devā bulur mı

Görmege **anı** mecāl olur mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 10). [anı, --nı]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend

Hīç olmaz **aña** naẓīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 20). [aña, -ñ, -a]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā

Kim yoḳ **aña** hīç naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [aña, -ñ, -a]*

Ḫāṣıl o şeh-i bülend-aḫter

Oldı **aña** cān ile musaḫḫar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 2). [aña, -ñ, -a]*

Bir vech ile gitdi **anda** Gül-gūn

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 23). [anda, -nda]*

ʿAşḳ itdi **anı** zebūn u bīmār

Eylerdi dün ü gün āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 3). [anı, --nı]*

Āhūlara at depince ol dem

Yil gibi götürdi **anı** muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 22). [anı, --nı]*

Sürdi **anı** yidi gün tamāmet

Hīç inmedi yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 25). [anı, --nı]*

Anuñ daḫi ḳalmadı ḳarārı

Terk eyledi āḫir ol diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 11). [anuñ, --nuñ]*

Virmiş **aña** ḫāliḳ-i ḫudāvend

Bir nīk-ḫıṣāl u ḫūb-ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 7). [aña, -ñ, -a]*

Āḫir heves eylemiş o ferzend

Bir ṣanʿata kim yoḳ **aña** mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 18). [aña, -ñ, -a]*

Ḫalḳ içre muḳalled oldı muḥkem

Hep **aña** döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 32). [aña, -ñ, -a]*

Bir laġm idüp o yirde taʿmīr

Dāyim dökeler ṣaġup **aña** şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 54). [aña, -ñ, -a]*

Bilmez ki şehüñ nedür murādı

Tā göstere **aña** inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 152). [aña, -ñ, -a]*

Kim alına niçe biñ ġanemler

Cemʿ eyleyeler **anı** ser-ā-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 52). [anı, --nı]*

Ferhād'a teveccüh eyledi şāh

Maḳṣūddan itdi **anı** āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 114). [anı, --nı]*

Şol cāyda kim binā olurdı

Hep **anuñ** eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 36). [anuñ, --nuñ]*

Āgāh ḳılup o bī-nevāyı

ʿArż itdiler **aña** mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 14). [aña, -ñ, -a]*

Derd aldı cemīʿ varın **anuñ**

Hīç añmadı varını cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 65). [anuñ, --nuñ]*

Seyl-āb ideyin bu demde ḫūnın

İʿlām ideyin **aña** cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 60). [aña, -ñ, -a]*

Ḫādim **aña** ṭoġrı vardı çālāk

Didi neden oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 77). [aña, -ñ, -a]*

Cān kim gide cism-i bī-ʿameldür

Ṭopraḳ hemīn **aña** maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 146). [aña, -ñ, -a]*

Öldürmedi **anı** şefḳat itdi

Ḳatl eylemedi mürüvvet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 157). [anı, --nı]*

Eyleñ **anı** mübtelā-yı maḥbes

Tā ol ġam ola derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 169). [anı, --nı]*

Ne māl ü menāli vardur **anuñ**

Ne yār u ẓahīri ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 51). [anuñ, --nuñ]*

Hīç ḳatline olmadı rıżāsı

Didi ki hemān **anuñ** cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 162). [anuñ, --nuñ]*

Didiler **o** bir ġarīb-dildür

Bir künc-i ferāġda muʿtezildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 49). [o,]*

Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend

Kim ola **aña** bu güne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 30). [aña, -ñ, -a]*

Bir ẕerrece itmeyüp riʿāyet

İẓhār idesin **aña** mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 116). [aña, -ñ, -a]*

Hem ben idem iḫtiyār **anı**

Mesmūʿum ola ḳamu fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 129). [anı, --nı]*

Zencīre ṭaḳup elin ayaġın

Çāh eylediler **anuñ** ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 34). [anuñ, -nuñ]*

Sen şāh olasın **o** bir belā-keş

Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 111). [o,]*

Āḫir irişüp ecel ḳafāya

Şaldı **anı** kişver-i fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 8). [anı, --nı]*

Emr eyledi ḳullarına fi'l-ḥāl

Kim ḳurtaruñ **anı** itmeñ ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 6). [anı, --nı]*

Terk itdi Medāyin'i o meh-rū

ʿAzm-i sefer itdi **aña** ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 12). [aña, -ñ, -a]*

İtdi **aña** cān ile riʿāyet

Didi şaḳın olma pür-melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 29). [aña, -ñ, -a]*

Ġāyetde severdi ḳayṣer **anı**

Virmişdi yolında baş u cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 9). [anı, --nı]*

Şīrīn hem idüp **aña** vefāyı

Maḳbūli idinmiş ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 35). [aña, -ñ, -a]*

Pervīz gelüp ġam u melāmet

Kār eyledi **aña** nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 38). [aña, -ñ, -a]*

Pervīz **aña** çoḳ riʿāyet itdi

İẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 79). [aña, -ñ, -a]*

Bu vech ile oldı rāy-ı maʿḳūl

Kim ide **anı** bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 42). [anı, --nı]*

Anı ṭolanurdı ol ḫudāvend

Zaḥmetle aşardı niçe der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 47). [anı, --nı]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam oldı

Miḥnet **aña** yār u hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 64). [aña, -ñ, -a]*

Ol zārı añup nizār oldı

Yād itdi **anı** figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 48). [anı, --nı]*

Bir ḥāl ile gördi **anı** Şīrīn

Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 77). [anı, --nı]*

Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāşıḳ

Ammā degül ol **aña** muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 30). [aña, -ñ, -a]*

Derd ü ġam ile olur füsürde

ʿAşḳ eyler **anı** miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 28). [anı, --nı]*

Ferhād hemān ṭurup ṭarabnāk

Atıyla **anı** götürdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 86). [anı, --nı]*

Dūr itmez idi göñülden **anı**

Yād eyler idi o nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 111). [anı, --nı]*

Hīç ḳalmadı būy-ı ḥüsn gitdi

Gör **aña** felek ne ḥālet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 118). [aña, -ñ, -a]*

Başın açup **aña** ḳarşu ṭutdı

Keyfiyyet-i ṣoḥbeti unutdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 139). [aña, -ñ, -a]*

Ol ḳara yüzi **anuñ** ṣararmış

Ḳalbi de yüzi gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 89). [anuñ, --nuñ]*

Yaʿnī **o** diyār-ı ʿaşḳa sulṭān

Şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 45). [o,]*

Bir şūmımış idelüm **anı** defʿ

Tā ola bunuñla ḳışşamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 21). [anı, --nı]*

Nādim olup ol ḳabāḥatine

Raḥm itdi **anuñ** bu ḥāletine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 4). [anuñ, --nuñ]*

Şordı sebeb-i vefātın **anuñ**

Keyfiyyet-i mevtin ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 47). [anuñ, --nuñ]*

Gördükde **o** laʿl-i dil-sitānı

Sen ṣaġ ol **o** saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 36). [o,]*

Ol ġuşşa idince **añа** teʾs̲īr

Bu nāme-i şāhid itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 19). [añа, -ñ, -a]*

Virdi **anı** ḳatle şāh destūr

Cellād ile geldi zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 9). [anı, --nı]*

ʿİbretle naẓar ḳılan cihāna

Maʿlūm olur **añа** bu fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 20). [añа, -ñ, -a]*

Bir yañа nigāruñ **añа** meyli

Kār eylemiş idi şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 31). [añа, -ñ, -a]*

Bir yañа cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn

Eyler **anı** dil-figār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 30). [anı, --nı]*

Şād itmege ol şeh-i cihānı

Çoḳ tesliyet eylediler **anı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 42). [anı, --nı]*

Ġam çekme **o** saña virdi cānın

Tenhā ḳodı yār-ı cān-sitānın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 37). [o,]*

Evvel getürüp cihāzın **anuñ**

Cemʿ oldı cevāhiri cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 87). [anuñ, --nuñ]*

Şoñra **o** nigār-ı meh-liḳāyı

Ol dürr-i girān-ı bī-behāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 89). [o,]*

Hīç **aña** taʿarruż itmek olmaz

Ẕikr iden anı felāḥ bulmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 7). [aña, -ñ, -a]*

Vaṣf eylemek **anı** bī-edeblik

Bir fiʿl-i bed eyledi o müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 5). [anı, --nı]*

Hīç aña taʿarruż itmek olmaz

Ẕikr iden **anı** felāḥ bulmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 8). [anı, --nı]*

İtmiş sebaḳ-ı cefāyı itmām

Şīrūye ḳomış felek **aña** nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 50). [aña, -ñ, -a]*

Ṣaldı **anı** ol çeh-i zenaḫdān

İtdi başına cihānı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 69). [anı, --nı]*

Yirde yüzini türāb ḳıldı

Bu resme **aña** ḫiṭāb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 24). [aña, -ñ, -a]*

Şīrūye virince **aña** destūr

Girdi ḳabre o zār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 31). [aña, -ñ, -a]*

Çoḳ aġladılar bu mā-cerāya

Defn itdiler **anı** da oraya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 44). [anı, --nı]*

o: *"O" işaret sıfatı .*

Daḫi bu taẓarruʿum İlāhī

Göster baña ṣoñ nefes **o** şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 44). [o,]*

Olmışdı **o** gül-bün-i maʿānī

Mihmān-ı serāy-ı Ümmehānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 7). [o,]*

Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem

Bindi **o** Burāḳ'a şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 32). [o,]*

Sürʿatle olup **o** dem revāne

Bir demde irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 35). [o,]*

Ol dem **o** ḥabīb-i pāk-ṭınet

ʿArż itdi umūr-ı ḥāl-i ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 53). [o,]*

Nā-geh irişüp peyām-ı şādī

Geldi didiler **o** meh-nihādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 10). [o,]*

Nāz ile **o** serv-i ḫūb-reftār

İtdi bu ġarībe ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 11). [o,]*

Gūş itdi çü bu sözi **o** mehveş

Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 43). [o,]*

El-ḥāli **o** ḥāli eyleme fikr

İllā meger ola biʾt-tebeʿ z̲ikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 7). [o,]*

Ammā ki be-muḳteżā-yı taḳdīr

Āḫir **o** maḥabbet itdi teʾs̲īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 12). [o,]*

Ḫālā **o** zamān irişmedi dil

Luṭfuñla ola murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 59). [o,]*

Aʿdāyıla eylese neberdi

Her seyr iden **o** neberdi dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 24). [o,]*

Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī

Tā kim vire bir ḫalef **o** Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 40). [o,]*

El-ḥāṣıl **o** şāh-ı nīk-aḫlāḳ

Gerçi ki ʿıyāle idi müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 99). [o,]*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi

Ḳalbinden **o** hemm ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 102). [o,]*

Bu ṭarz ile **o** nigār-ı gül-rūy

Ol yār-ı semen-ber ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 35). [o,]*

Ḳılmış **o** ṭarīḳa be̲zl-i maḳdūr

Üstād-ı zamāne adı Şāvūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 49). [o,]*

İtmişdi **o** meh meger ki tedbīr

Tā eyleye gün yüzini taşvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 61). [o,]*

Baḳduḳca aña **o** ġayret-i ḥūr

Kendüni görüp olurdı maġrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 67). [o,]*

Eylerdi **o** mihr-i ʿālem-ārā

Mirʾāta baḳup ruḫın temāşā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 69). [o,]*

Ḫıdmetde yüz urdılar tamāmī

Naḳl eylediler **o** ḫoş kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 78). [o,]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend

Olmaya **o** şehre mis̱l ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 30). [o,]*

İtmiş **o** diyārı pāy-ı taḫtı

Açılmış anuñla rūy-ı baḫtı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 43). [o,]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ

Taṣvīr ideyin yüzin **o** māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 106). [o,]*

Āḫir **o** nigār-ı meh-nihādı

Ol lāle-ruḫ u melek-nijādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 115). [o,]*

Didi **o** dem ey yegāne üstād

ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 1). [o,]*

Cāyiz mi bulışmaḳ ol cevāna

İrişmek **o** ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 12). [o,]*

Çün sen olasın **o** māha meyyāl

Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 23). [o,]*

Taṣvīr ideyin **o** meh-cemālüñ

Ruḫsāre-i ḫūb u bī-mis̱ālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 25). [o,]*

Varup **o** diyāra eyleyem ʿarż

Tā ola bu yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 27). [o,]*

Nāmını idüp **o** mehveşüñ yād

Bu vech ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 109). [o,]*

Āgāh idüp **o** şāhı fi'l-ḥāl

Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 17). [o,]*

Hem daḫi bulardan özge ey şāh

Bir māh ḳomış **o** yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 2). [o,]*

Ḫusrev işidüp bu güft ü gūyı

Görmek diledi **o** māh-rūyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 34). [o,]*

Göñlinde olup ṣafā̃sı ġālib

Tīz oldı **o** şekl-i ḫūba ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 36). [o,]*

İt baña **o** rūḥ-ı pāki iẕhār

Şād olsun anuñla ḫāṭır-ı zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 39). [o,]*

Ḫāṣıl **o** şeh-i bülend-aḫter

Oldı aña cān ile musaḫḫar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 1). [o,]*

Bu yaña **o** yār-ı nāz-perverd

Olmışdı elemle çihresi zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 7). [o,]*

Fersaḫ fersaḫ gidüp **o** meh-rū

Nā-gāh görindi bir ḳaç āhū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 17). [o,]*

Ol vaḳt meger **o** yār-ı gülfām

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 17). [o,]*

İrişmiş idi kenār-ı şehre

Ṣolmışdı **o** lāle-reng çihre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 20). [o,]*

Ġurbet elemi yol ıżṭırābı

İncitmiş idi **o** meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 22). [o,]*

Çün gördi **o** meh-cebīni Ḫusrev

Ṣalmış yüzi kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 29). [o,]*

Varınca **o** māha ḳarşu nā-gāh

Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 31). [o,]*

Ḫusrev naẕar itdi ol cemāle

Baḳdı **o** ʿiẕār-ı bī-miṯāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 34). [o,]*

Āḫir heves eylemiş **o** ferzend

Bir ṣanʿata kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 17). [o,]*

Başa iledüp cemīʿ kārı

Bulmışdı **o** yirde iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 38). [o,]*

Bir laġm idüp **o** yirde taʿmīr

Dāyim dökeler ṣaġup aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 53). [o,]*

Şād oldı **o** gül-ruḫ u gül-endām

Bu niyyete itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 63). [o,]*

Fermānuñ olursa ey perī-zād

Gelsün der-i devlete **o** nā-ṣād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 84). [o,]*

Gördi **o** ġarīb çün **o** māhı

İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 103). [o,]*

Gördi **o** ġarīb çün **o** māhı

İtdi pes perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 103). [o,]*

Āgāh ḳılup **o** bī-nevāyı

ʿArż itdiler aña mā-cerāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 13). [o,]*

Anlarla vidāʿ idüp **o** miskīn

ʿAzm itdi yirine zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 17). [o,]*

Ben ẕerre ol güneş cihānda

Ben yirde **o** māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 42). [o,]*

Hādī-i murādum ol İlāhī

Eyle baña ġam-güsār **o** māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 58). [o,]*

El-ḥāṣıl **o** derdmend ü medhūş

Ol zār u zebūn u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 79). [o,]*

Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi şāha

Aḥvāl dinildi hep **o** māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 12). [o,]*

Ferhād yüz urdı şāh öñinde

Baş yire ḳodı **o** māh öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 38). [o,]*

Ṣaymadı **o** māli ḫāke Ferhād

Bir ẕerre anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 45). [o,]*

Pervīz'i idüp **o** dem ḫaberdār

Ol kār-ı ḫafī olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 37). [o,]*

Dünyā ṭolu var mıdur ẓahīri

Kim ṭālib ola **o** dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 48). [o,]*

O cānibe ʿazm idince fi'l-ḥāl

Bir şaḫṣ görindi zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 73). [o,]*

Lāyıḳ degülem **o** bārgāha

Mümkin mi varam ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 97). [o,]*

Ḳāṣıd didi kim **o** yārsevgend

Göñlüñni alan nigāra sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 99). [o,]*

Gönderme beni **o** bāma maḥrūm

Lāyıḳ mı ḳalam bu ġamda maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 103). [o,]*

Pervīz'e irüp peyām-ı şādī

Geldi didiler **o** nā-murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 116). [o,]*

Pervīz görüp **o** ḫaste-ḥāli

Bu ṭarz ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 119). [o,]*

Zencīre uruñ **o** bī-ḳarārı

Tā unuda kākül-i nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 167). [o,]*

Tedbīri bu resme itdiler bir

Tā ola **o** zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 172). [o,]*

Żāyiʿ olıcaḳ **o** levḥ-i zerrīn

Ferhādveş oldı dehr ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 11). [o,]*

Yaʿnī **o** ḳamu cihāna rüsvā

Ol künc-i belāda bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 13). [o,]*

Gösterdiler emre imtiṯāli

Ḫabs eylediler **o** ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 32). [o,]*

Bu yaña **o** yār-ı nāz-perverd

Ol ʿālem içinde ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 73). [o,]*

Ġayretle olur derūnı memlū

Ḫışm ile ṭolar **o** yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 80). [o,]*

Ḫiddetle hemān **o** şāh-ı ḫūn-rīz

Bir ḫancere döndi kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 81). [o,]*

Bu kār üzere **o** serv-i āzād

Bir nāme yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 97). [o,]*

Raḳṣ itdi hemān semāʿa geldi

Dünyādan **o** dem murādın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 44). [o,]*

Fi'l-ḥāl irişdi ol araya

Sürdi yüzini **o** ḫāk-i pāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 46). [o,]*

Ḫayrān olup **o** zār u ġamnāk

Hīç itmedi ẕevḳ-i vaṣlı idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 51). [o,]*

Yapılsa n'ola **o** ḫāṭır-ı zār

Kim olam ol bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 7). [o,]*

İnṣāf **o** yār-ı cāna inṣāf

Kim ide ġarībe böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 9). [o,]*

ʿAzm eylediler **o** demde ḫuddām

Iṭlāḳ idüp itdiler çoḳ ikrām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 9). [o,]*

Ḳurtuldı **o** bendden bu miskīn

Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 11). [o,]*

Terk itdi Medāyin'i **o** meh-rū

ʿAzm-i sefer itdi aña ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 11). [o,]*

Yaʿnī **o** gül-i ḥadīḳa-i nāz

Şīrīn ü semen-ber ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 21). [o,]*

El-ḥāṣıl **o** gül-ruḫ u gül-endām

Keyfiyyet-i ḥāli itdi iʿlām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 25). [o,]*

Gülzāra dönüp **o** cāy-ı dil-keş

Her güşeyi buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 27). [o,]*

Ser-cümle **o** ʿasker-i muẓaffer

Mevc urdı miṣāl-i baḥr-i aḫḍar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 29). [o,]*

Her merd şürūʿ idüp sitīze

Döndi **o** sitīz rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 16). [o,]*

Pā-māl olup **o** dem ʿasākir

Yaġmalar olındı māl-i vāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 23). [o,]*

Vuṣlat hevesi düşüp **o** zāra

Geh gāh varurdı kūy-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 29). [o,]*

Pervīz görür **o** ḫaste-ḥāli

Ol zār u zebūn u pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 31). [o,]*

Ṭurma yüri var cenāb-ı şāha

Eglenme yetiş **o** bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 66). [o,]*

Şīrīn hem ider **o** kārı maḳṣūd

Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 69). [o,]*

Şeb-tābe-seḥer **o** zār-ı ġamnāk

Eylerdi **o** kūhı çāk çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 91). [o,]*

Şeb-tābe-seḥer **o** zār-ı ġamnāk

Eylerdi **o** kūhı çāk çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 92). [o,]*

İllā ki **o** ḫaste-i maḥabbet

Ol ḳalbi şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 11). [o,]*

El-ḥāṣıl **o** müstmend ü ḥayrān

Güne güne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 25). [o,]*

Bülbül göricek **o** ġonce-i āl

Yād eyledi bülbülini fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 45). [o,]*

Şevḳ ile hemān **o** yār-ı bī-bāk

ʿAzm eyledi kūhsāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 49). [o,]*

Ḫayretde iken **o** serv-i āzād

İrişdi hemān ṣadā-yı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 65). [o,]*

Bir nāle irişdi bir yañadan

Şād oldı **o** māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 68). [o,]*

Ol cānibe baḳdı çün ol āhū

Gördi ki gelür **o** zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 70). [o,]*

Bir ḥāl ile gördi anı Şīrīn

Kim dilden **o** ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 78). [o,]*

Ṣıdḳ ile olur **o** yāra ʿāşıḳ

Ammā degül ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 29). [o,]*

Nerm eyle **o** seng-dil nigārı

Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 53). [o,]*

Luṭf ile naẓar ḳılup **o** zāra

İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 73). [o,]*

Āḫir **o** gül-i ḥadīḳa-i nāz

O yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 77). [o,]*

Āḫir o gül-i ḥadīḳa-i nāz

O yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 78). [o,]*

El-ḥāṣıl **o** gül-bün-i leṭāfet

Dergāhına eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 101). [o,]*

Her bār dilinde nām-ı Ferhād

Eylerdi **o** zārı dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 110). [o,]*

Dūr itmez idi göñülden anı

Yād eyler idi **o** nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 112). [o,]*

Ser-māye **o** kāra cān u dildür

Kim virmeye başını ḫacildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 9). [o,]*

Ol gün bu ṭarīḳ ile **o** ġamnāk

Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [o,]*

Yād eyleyicek **o** māhı her gāh

Dünyāyı pür-āteş eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 127). [o,]*

Ḫurd oldı **o** ser ṭoḳındı tīşe

Hep ʿīş-i ḥayātı döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 141). [o,]*

Bu yaña **o** zāl-i naḫs-ṣūret

Ḫayrān oldı bu ḥāle ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 1). [o,]*

Li’llāhi’l-ḥükm gitmiş ol zār

Göçmiş **o** belā-keş ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 14). [o,]*

Yatduḳca **o** yirde ey perī-zād

Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 17). [o,]*

Ḳalduḳca **o** ẓulmet-i belāda

Sen ol dem-i ʿişret ü ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 19). [o,]*

Gördükde **o** laʿl-i dil-sitānı

Sen ṣaġ ol **o** saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 35). [o,]*

Şīrīn ki **o** ḥāle vāḳıf oldı

Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 41). [o,]*

Tafṣīl olındı cümle ḥāli

Arturdı **o** meh-liḳā melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 52). [o,]*

Ḫışm itdi **o** zāl-i rū-siyāha

Gönderdi ḫaber cenāb-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 3). [o,]*

Meydāna ki geldi tīġ-ı ḫūnīn

Feryād itdi **o** zāl-i miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 12). [o,]*

Bu yaña **o** şemʿ-i meclis-efrūz

Yaḳdı diline fetīle-i sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 15). [o,]*

Bir dāġ oldı **o** sīnesinde

Sābit-ḳadem oldı kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 17). [o,]*

Pervīz’e irişdi çün **o** nāme

Nādim oldı **o** vażʿ-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 23). [o,]*

Pervīz’e irişdi çün **o** nāme

Nādim oldı **o** vażʿ-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 24). [o,]*

Ol başa iletdi işin āḫir

Olmadı **o** kāra kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 42). [o,]*

İtmişleridi nevāya āġāz

Bir bezm-i laṭīf idi **o** meclis *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 8). [o,]*

Yaʿnī ki **o** eşref-i nesebden

Ol muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 15). [o,]*

Ol şāh-ı yegāne Muṣṭafā'dan

Pervīz **o** peyke virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 18). [o,]*

Ki iʿlām ide her ne ise meʾmūr

Girdi ḥareme **o** peyk-i merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 20). [o,]*

Bilmiş ol **o** maḫzen-i ʿālemem ben

Her kim baña itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 29). [o,]*

Vaṣf eylemek anı bī-edeblik

Bir fiʿl-i bed eyledi **o** müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 6). [o,]*

Bir ṣubḥ meger **o** fitne-āyīn

Gördi ki gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 55). [o,]*

Ol zülf anuñ şeb itdi rūzın

Arturdı **o** derdi dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 72). [o,]*

Yārıyla **o** dem yaturdı Ḫusrev

Ṣalmışdı biri birine pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 103). [o,]*

Raḥm itdi uyarmaġa **o** yārı

Işmarladı Ḫaḳḳ'a ol nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 121). [o,]*

Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm Şīrīn

Gördi ki **o** şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 6). [o,]*

Çün gitdi **o** yār-ı dil-sitānum

Ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 19). [o,]*

Hem defn idelüm **o** gül-ʿiẕārı

Ẓāhirde ben eyleyin ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 11). [o,]*

Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz

Aldandı **o** bed-dil ü cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 16). [o,]*

Çün defne çıḳardılar **o** şāhı
Tābūtını düzdiler kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 17). [o,]*

İʿzāz ile ḳaldurup ḫalāyıḳ
Düşdi öñine **o** yār-ı ṣādıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 20). [o,]*

Çün koydılar ol nigārı ḳabre
Ḳalmadı **o** dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 26). [o,]*

Didi ki meded açuñ **o** māhı
Bir kez yüzine idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 27). [o,]*

Şīrūye virince aña destūr
Girdi ḳabre **o** zār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 32). [o,]*

oġl: *Cinsiyeti erkek olan evlât, oğul.*

Şāhuñ var idi bir **oġlı** ḫūn-rīz
İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 37). [oġlı, -ı]*

Āḫir didiler budur sezāvār
Sulṭān ola **oġlı** çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 36). [oġlı, -ı]*

ok: *Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.*

Ḫalḳ içre beni fesāne ḳıldı
Ṭaʿn **oḳlarına** nişāne ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 24). [oḳlarına, -lar, -ı, -n, -a]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme yā Rab
Ṭaʿn **oḳına** lāyıḳ itme yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 10). [oḳına, -ı, -n, -a]*

okın: *Okunmak, söylenmek.*

Eşʿār **oḳınup** laṭīf ü rengīn
Her biri ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 33). [oḳınup, -up]*

<u>oḳu-:</u> *Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.*

Şāh olmasını iderdi maṭlab
Oḳurdı bu naẓmı rūz-tā-şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 140). [oḳurdı, -r, -dı]*

Ol ġonce-dehān u sīb-ġabġab
Bu beyti **oḳurdı** tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 38). [oḳurdı, -r, -dı]*

<u>oḳu:</u> *Okumak, söylemek.*

Kimi **oḳur** idi ḫoş muṣannaʿ
Gāhī ġazel ü gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 31). [oḳur, -r]*

<u>ol-:</u> *"Olmak", ... haline gelmek, ... dönmek.*

Ben kim saña **olmışam** peyām-ber
Yüz luṭf u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 73). [olmışam, -mış, -am]*

<u>ol-:</u> *"Ol-" yardımcı fiili.*

Ol vaḳt bu bende-i belā-keş
Derd ü ġam ile **olam** müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 68). [olam, -am]*

Sen cümlenüñ **olasın** medārı
Ser-ḫaylı emīri tācdārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 59). [olasın, --a, --sın]*

Bu ḳadr yete aña müʾebbed
Kim **olmışam** ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 96). [olmışam, -mış, -am]*

İḥsānuma itdüm anı maẓhar
Kimdür ki **ola** aña ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 24). [ola, -a]*

İtdüm ben aña kemāl-i iʿzāz

Kimde ola anda **olan** iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 26). [olan, -an]*

İḥsān baña anlara ʿaṭādur

Anlara **olan** hemīn bañadur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 78). [olan, -an]*

Maḫṣūṣ **olur** ki aṣfiyādur

Ümmet arasında aṣdiḳādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 5). [olur, -ur]*

Didi **ola** sende bunca ḳudret

Olmaya niçün ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 17). [ola, -a]*

Bir ḫūb fesāne eyle bünyād

Tā **ola** anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 52). [ola, -a]*

Didi ola sende bunca ḳudret

Olmaya niçün ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 18). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Eşʿār ile bunca ülfetüñ var

Ḫāmeñ niçün **olmaya** dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 20). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Olsun aña cāyize cemālüm

Naḳd-i şeref-i dem-i vişālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 47). [olsun, -sun]*

Ḫusrevler **olur** öñinde bende

Ser-geşte vü zār-ı ser-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 37). [olur, -ur]*

Elde ḳalemüm ki **ola** dürer-bār

Maḫzen maḫzen dür eyler īṣār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 7). [ola, -a]*

Çün bende **ola** zekā vü fıṭnat

Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 47). [ola, -a]*

Āvāre **olam** belā vü ġamla

Bīmār u melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 55). [olam, -am]*

Ṭūṭī-i şeker-şiken zebānı

Olmış aña āşiyān dehānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 86). [olmış, -mış]*

Ḳabr **olsa** benüm ḳarārgāhum

Ġāyet buluban bu ʿizz ü cāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 119). [olsa, -sa]*

Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser āfāḳ

Olmış saña cümle ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 82). [olmış, -mış]*

Meclisde **olup** kimisi sāḳī

Virürdi ḥayāt u ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 29). [olup, -up]*

Seḥḥār gözi ki ide efsūn

Dīvānesi **ola** ḥadden efzūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 66). [ola, -a]*

Gösterse cihāna gün yüzi nūr

Mihr ü meh **olaydı** şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 74). [olaydı, -a, -y, -dı, -m]*

Kim aña naẓar muḥāl **oldı**

Her kim göre bī-mecāl **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 130). [oldı, -dı]*

Rūyı müteġayyir **oldı** ol dem

Ḳalbini pür itdi miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 143). [oldı, -dı]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend

Olmaya o şehre mis̲l ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 30). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Gīsūların itse ʿarbede-sāz

Sevdāsı **olur** dimāġa dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 72). [olur, -ur]*

Gīsūların eylese girih-gīr

Çoḳ gerdene **olur** idi zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 84). [olur, -ur]*

Her ḳanda çıḳarsa tīġ-ı pāki

ʿĀlem götüri **olur** helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 90). [olur, -ur]*

Ṣalsa naẓar aña ehl-i kāmil

Fi'l-ḥāl **olurdı** anda zāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 82). [olurdı, -ur, -dı]*

Görseydi cemāli yüzin āfāḳ

Ser-cümle **olurdı** zār u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 86). [olurdı, -ur, -dı]*

Bir dāne idi yüzinde ḫāli
Kim görse **olurdı** ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 94). [olurdı, -ur, -dı]*

Ol ṣūrete her kim olsa nāẓır
Dīnin unudup **olurdı** kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 132). [olurdı, -ur, -dı]*

Evṣāf-ı laṭīfi ẕikre gelmez
Ger vaṣf **olursa** āḫir olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 70). [olursa, -ur, -sa]*

Varup o diyāra eyleyem ʿarż
Tā **ola** bu yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 28). [ola, -a]*

Ṣabr eyle belā vü derde sen de
Tā yāruñ **ola** ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 64). [ola, -a]*

Çün sen **olasın** o māha meyyāl
Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 23). [olasın, --a, --sın]*

Ol vaʿde ile revāne **oldı**
Ḳaṣdı der-i āstāne **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 32). [oldı, -dı]*

Ṣoldı niçe verd-i müşg-perver
Çoḳ serv-ḳad **oldı** ḫāke yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 88). [oldı, -dı]*

Āzāde idüm esīr **oldum**
ʿAşḳıyla elem-peẕīr **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 7). [oldum, -du, -m]*

Āzāde idüm esīr **oldum**
ʿAşḳıyla elem-peẕīr **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 8). [oldum, -du, -m]*

K’ey dāye-i ġam-güsār ne **oldum**
Bilmem neye uġradum ne **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 43). [oldum, -du, -m]*

K’ey dāye-i ġam-güsār ne **oldum**
Bilmem neye uġradum ne **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 44). [oldum, -du, -m]*

Derdiñe iñen melūl **olma**

Ṣabr eyle iñen ʿacūl **olma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 53). [olma, --ma, -]*

Derdiñe iñen melūl **olma**

Ṣabr eyle iñen ʿacūl **olma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 54). [olma, --ma, -]*

Bir kimseye **olmadum** muḳārin

Ol baña bu derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 47). [olmadum, -ma, -du, -m]*

Şād **olmaz** idi derūnı bir dem

Teng olmış idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 69). [olmaz, -maz]*

Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz

Yüz biñ ġam ile **olurdı** dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 38). [olurdı, -ur, -dı]*

Bezm-i elem ü belāda ḳaldum

Ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 4). [oldum, -du, -m]*

Ḳalmadı ḳarār u ṣabrı āḫir

ʿAzm eyledi **olmaġa** müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 12). [olmaġa, -mag, -a]*

Ġurbet eṣeri yüzinde ẓāhir

Ẓann eyledi kim **ola** müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 28). [ola, -a]*

Bu ḥāle **olaydı** bir bahāne

Andan olay idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 129). [olaydı, -a, -y, -dı, -m]*

Kim ṣaġılınca anda vāfir

Fi'l-ḥāl **olaydı** anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 132). [olaydı, -a, -y, -dı, -m]*

Bir laġm **olaydı** anda bünyād

Mermerle yapaydı anda üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 133). [olaydı, -a, -y, -dı, -m]*

Yaʿnī ki bināya ṭālib olmış

Miʿmār **olmaġa** rāġıb olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 20). [olmaġa, -mag, -a]*

Kāmil ola her kim ol hünerde

Mānendi **olur** mı baḫr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 24). [olur, -ur]*

Fermānuñ **olursa** ey perī-zād

Gelsün der-i devlete o nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 83). [olursa, -ur, -sa]*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret **oldum**

Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 53). [oldum, -du, -m]*

Medhūş-ı şarāb-ı ḥayret **oldum**

Maḫmūr-ı mey-i maḥabbet **oldum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 54). [oldum, -du, -m]*

Ṣaymadı o māli ḫāke Ferhād

Bir ẕerre anuñla **olmadı** şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 46). [olmadı, -ma, -dı]*

Ger ḥāṣıl **olursa** baña devlet

Bu ḫıdmete göre ola ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 35). [olursa, -ur, -sa]*

ʿAşḳ ile bulur vuṣūl sālik

Anuñla ḳolay **olur** mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 8). [olur, -ur]*

Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz

Sen mey vir ü ben **olam** ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [olam, -am]*

Luṭfa beni maẓhar itmez **olduñ**

Baḫşāyiş-i sāġar itmez **olduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 3). [olduñ, -du, -ñ]*

Bu ṭarz ile yaʿnī ol nevā-sāz

Pervīz'e **olur** fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 152). [olur, -ur]*

Sen şāh **olasın** o bir belā-keş

Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 111). [olasın, --a, --sın]*

Ol mūr sen **olasın** Süleymān

Yine idesin ḥazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 113). [olasın, --a, --sın]*

Olmaz mı bu ẓulme hīç nihāyet

Yā yoḳ mı bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 61). [olmaz, -maz]*

Çün āḫir **olur** kelām-ı Pervīz

Ḳullarına emr ider hemān tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 17). [olur, -ur]*

Ḳaçmam saña cān **olur** teslīm

ʿUşşāḳ **olur** mı ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 24). [olur, -ur]*

ʿUḳḳāb-ı ḫadeng **olup** perende

Cāy eyledi şāḫsār-ı tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 7). [olup, -up]*

Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl

Şāyed **olasın** bu işde ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 74). [olasın, --a, --sın]*

Ḫārāyı iderdi pāre pāre

İşler **olur** idi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 94). [olur, -ur]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ **olsun**

Her ḥālde destgāhuñ **olsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 92). [olsun, -sun]*

Olmadı güẕāra hīç mecāli

Ġayetde müşevveş oldı ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 83). [olmadı, -ma, -dı]*

Çalduḳca ġubār **olurdı** ḫārā

Kūh olmış idi miṣāl-i ṣaḫrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 53). [olurdı, -ur, -dı]*

Kim her işe dehr ider mücāzāt

Lā-büd ḳamuya **olur** mükāfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 18). [olur, -ur]*

ʿİbretle naẓar ḳılan cihāna

Maʿlūm **olur** aña bu fesāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 20). [olur, -ur]*

Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil oldı

Kimdür ki baña figende **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 48). [olmaz, -maz]*

Āḫir **olur** erzel-i ṭavāyif

Ḳatlanma bu işde ġaflet itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 33). [olur, -ur]*

Vaṣl **olmasa** ʿāşıḳ-ı dil-efgār

Ölmek görinürdi çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 23). [olmasa, -ma, -sa]*

Devletde iseñ de olma ḫurrem

Kim ḫor **olasın** irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 10). [olasın, --a, --sın]*

Miḥnetde iseñ hīç **olma** ġamnāk

Kim defʿinedür zamāne çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 7). [olma, --ma, -]*

Devletde iseñ de **olma** ḫurrem

Kim ḫor olasın irişe bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 9). [olma, --ma, -]*

Her-cāyī mi **olduñ** ey perī-zād

Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 29). [olduñ, -du, -ñ]*

Ḳanı ol ġonce-i bāġ-ı leṭāfet

Olupdur zīnet-i gülzār-ı cennet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 4). [olupdur, -up, -dur]*

Çaḳ böyle neden cefāya meylüñ

Cevr itmede kim **olur** ṭufeylüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 6). [olur, -ur]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān

Kim **olma** bu işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [olma, --ma, -]*

Bi’llāh ger **olaydı** bir ḫarīdār
Dāmen dāmen ideydüm īṣār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 9). [olaydı, -a, -y, -dı, -m]*

Gitdükce olurdı şevḳ zāyid
Yetmezdi cihān **olaydı** kāġıd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 40). [olaydı, -a, -y, -dı, -m]*

Ḫalḳ içre eger vaḳārum **olsa**
Bir ẕerrece iʿtibārum **olsa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 11). [olsa, -sa]*

İnṣāf ḳıl ey ʿadū-yı bed-ḫvāh
Siḥr ancaḳ **olur** tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 6). [olur, -ur]*

Eşʿārum **olurdı** ʿālem-ārā
Eylerdi ṭabīʿatüm mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 37). [olurdı, -ur, -dı]*

Yā Rab bu fesānem eyle maḳbūl
Neẕẕāresi **ola** ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 2). [ola, -a]*

Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl **olsun**
Her nāẓır olan neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 3). [olsun, -sun]*

ol: *O, işaret sıfatı.*

Ol pādşeh-i bülend-aḫter
Yaʿnī Pervīz-i mihr-efser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 3). [ol,]*

ol: *Vuku bulmak, meydana gelmek, varlık halini almak.*

Şāh **olmasını** iderdi maṭlab
Oḳurdı bu naẓmı rūz-tā-şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 139). [olmasını, -ma, -sı, -n, -ı]*

Ḫoş muʿtedil ābı vü hevāsı
Anuñla **olur** göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 22). [olur, -ur]*

Şol cāyda kim binā **olurdı**
Hep anuñ eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 35). [olurdı, -ur, -dı]*

Esbāb-ı cihāna oldı tertīb
Sūr **olmaġ** içün ḳurıldı tertīb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 74). [olmaġ, -maġ]*

ol: *Can vermek, hayatını kaybetmek.*

Ḳaçmam saña cān olur teslīm
ʿUşşāḳ olur mı **ölmeden** bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 24). [ölmeden, -meden]*

Ayrılmayayın **ölince** senden
Ḫoşnūd olayın hemīşe senden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 99). [ölince, -ince]*

Ferhād **öle** ḳalmaya raḳībi
ʿĀrī ide cümleden ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 13). [öle, -e]*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı
Ki **öldi** diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [öldi, -di]*

Vaṣl olmasa ʿāşıḳ-ı dil-efgār
Ölmek görinürdi çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 24). [ölmek, -mek]*

ol: *'O' Kişi zamiri.*

Ṣūretde melek-miṣāl idi **ol**
Ḫusrev gibi meh-cemāl idi **ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 134). [ol,]*

ol: *"Ol-" yardımcı fiili.*

Oldı bu cihānda nām-ı Ferhād
Ser-nāme-i nāme-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 1). [oldı, -dı]*

Erbāb-ı kemāle kimse baḳmaz
İllā meger **ola** ḥāl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 4). [ola, -a]*

Ne meclisdür o kim cemʿ **olmış** anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 1). [olmış, -mış]*

Olup bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı
Ṭaḳıldı boynına zencīr-i miḥnet ol perī-rūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 1). [olup, -up]*

Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 3). [olup, -up]*

İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh **olmamış**
Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 3). [olmamış, -ma, -mış]*

Yārumdan **olup** ḳarīb iken dūr
Ḳaldum elem ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 3). [olup, -up]*

Şol dem ki irişe rūz-ı maḥşer
Dervīş ile şāh **ola** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 54). [ola, -a]*

Ol ḥayy ü ḳadīm **olan** Ḫudā'dan
Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 81). [olan, -an]*

Yetmez mi bu kim dil-i figende
Oldı der-i ḫıdmetüñde bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 94). [oldı, -dı]*

İtdüm ben aña kemāl-i iʿzāz
Kimde **ola** anda olan iʿcāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 26). [ola, -a]*

Ol maʿṣiyete esīr **olanlar**
Yüz seyyiʾe ile pīr **olanlar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 59). [olanlar, -an, -lar]*

Ol maʿṣiyete esīr **olanlar**
Yüz seyyiʾe ile pīr **olanlar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 60). [olanlar, -an, -lar]*

Hep **oldı** tażarruʿātı maḳbūl
Hep geldi vuḳūʿa cümle meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 81). [oldı, -dı]*

Gizlü niçe luṭf u şefḳat **oldı**
Mā-beynde niçe ḥālet **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 89). [oldı, -dı]*

Gizlü niçe luṭf u şefḳat **oldı**

Mā-beynde niçe ḥālet **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 90). [oldı, -dı]*

Şöyle geldi ol resūl-i ekrem

Kim varmaġ u gelmek **oldı** bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [oldı, -dı]*

Zerrīn egeri licāmı laʿlīn

Dürlerle **olınmış** idi tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 14). [olınmış, -ın, -mış]*

Kim anı beyān ḳılmaḳ **olmaz**

Ser-ḥadd-i beyāna gelmek **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 91). [olmaz, -maz]*

Kim anı beyān ḳılmaḳ **olmaz**

Ser-ḥadd-i beyāna gelmek **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 92). [olmaz, -maz]*

Olmışdı o gül-bün-i maʿānī

Mihmān-ı serāy-ı Ümmehānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 7). [olmışdı, -mış, -dı]*

Var ise ḳuṣūrı eyle maʿẕūr

Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 68). [olsun, -sun]*

Mesrūr **olup** ol şeh-i mükerrem

Bindi o Burāḳ'a şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 31). [olup, -up]*

Sürʿatle **olup** o dem revāne

Bir demde irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 35). [olup, -up]*

Anlar ki medār-ı dīn **olupdur**

Ehl-i şerʿe muʿīn **olupdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 3). [olupdur, -up, -dur]*

Anlar ki medār-ı dīn **olupdur**

Ehl-i şerʿe muʿīn **olupdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 4). [olupdur, -up, -dur]*

Ben nice bu ġamdan **olmayam** zār

Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 29). [olmayam, -ma, -yam]*

El-ḥāli o ḥāli eyleme fikr

İllā meger **ola** bi'-tebeʿ ẕikr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 8). [ola, -a]*

Ferhād'a muḳarrer **oldı** Şīrīn

Bir ʿāşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 9). [oldı, -dı]*

Dildār **olıcaḳ** ṣadāḳat-engīz

Ġayre olımaz maḥabbet-āmīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 3). [olıcaḳ, -ıcaḳ]*

Dildār olıcaḳ ṣadāḳat-engīz

Ġayre **olımaz** maḥabbet-āmīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 4). [olımaz, -ı, -maz]*

Düşmenlere **olsa** ger muḳābil

Her biri olurdı zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 13). [olsa, -sa]*

Olsaydı elinde tīġ-ı ḫūn-rīz

Baş egdire idi düşmene tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 7). [olsaydı, -sa, -y, -dı]*

Ger raḫş-ı veġāya binse fi'l-ḥāl

Bed-ḫ∨āh **olurdı** yirde pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 10). [olurdı, -ur, -dı]*

Düşmenlere olsa ger muḳābil

Her biri **olurdı** zehr-i ḳātil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 14). [olurdı, -ur, -dı]*

Menzil baña ḫāk **ola** hemīşe

Ten tīġ ile çāk **ola** hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 53). [ola, -a]*

Menzil baña ḫāk **ola** hemīşe

Ten tīġ ile çāk **ola** hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 54). [ola, -a]*

Ḫālā o zamān irişmedi dil

Luṭfuñla **ola** murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 60). [ola, -a]*

Sulṭān-ı kerem ide keremler

Gerdūna yirüm **ola** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 62). [ola, -a]*

Yüz sürmege **ola** baña mesned

Toprağını kuḥl idem müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 65). [ola, -a]*

Tā kim **ola** bu zamāne maʿmūr

Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 73). [ola, -a]*

Geh faṣl-ı bahār irişe ḫoş-dem

Geh **ola** ḫazānda bāġ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 76). [ola, -a]*

Olduḳca bunuñ maḳāmı ʿālī

Aʿdā **ola** ġuṣṣa pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 86). [ola, -a]*

Olduḳca bu devlet ile mesrūr

Düşmenleri **ola** zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 88). [ola, -a]*

Olduḳca bu ṣaḥn-ı gülsitānda

Aʿdā **ola** dāġ-ı ḫūn-feşānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 90). [ola, -a]*

Olduḳca buña sipihr bālīn

Aʿdā **ola** pāy-māl ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 92). [ola, -a]*

Dāyim **ola** bu feraḥda ḫurrem

Düşmen **ola** pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 93). [ola, -a]*

Dāyim **ola** bu feraḥda ḫurrem

Düşmen **ola** pāy-māl-i ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 94). [ola, -a]*

Hem-ʿaṣrum **olaydı** ger Niẓāmī

Bulmazdı bu vech ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 15). [olaydı, -a, -ydı]*

Ḫāmem dökeyidi laʿl-i dāne

Ẓāhir **olayıdı** çoḳ ḫızāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 32). [olayıdı, -a, -y, -ıdı]*

Var ehl-i kemāle iʿtibāruñ

İḥsān u mürüvvet **oldı** kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 46). [oldı, -dı]*

Olduḳca bunuñ maḳāmı ʿālī

Aʿdā ola ġuṣṣa pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 85). [olduḳca, -duḳ, -ça]*

Olduḳca bu devlet ile mesrūr

Düşmenleri ola zār u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 87). [olduḳca, -duḳça]*

Olduḳca bu ṣaḥn-ı gülsitānda

Aʿdā ola dāġ-ı ḫūn-feşānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 89). [olduḳca, -duḳca]*

Olduḳca buña sipihr bālīn

Aʿdā ola pāy-māl ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 91). [olduḳca, -duḳça]*

Gevherlerimüñ bilinse ḳadri

Her pāyede ʿarż **olınsa** ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 30). [olınsa, -ın, -sa]*

Eşʿārıma ger revāc **olsa**

Yā baña bir ibtihāc **olsa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 27). [olsa, -sa]*

Eşʿārıma ger revāc **olsa**

Yā baña bir ibtihāc **olsa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 28). [olsa, -sa]*

Ger **olsa** taḳayyüdüm ʿulūma

Gelmezdi naẓīr baña Rūm'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 35). [olsa, -sa]*

Yā Ḫusrev-i Dihlevī muʿāṣır

Olsaydı olurdı ḥāli ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 18). [olsaydı, -sa, -y, -dı]*

Maʿlūm **olsun** ki şāʿirem ben

İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 25). [olsun, -sun]*

Ol cām-ı ṣafāyı eylesün nūş

Düşmen **olsun** hemīşe medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 84). [olsun, -sun]*

Mānende-i ebr **olup** dürer-bār

Gevherler idem ḳapuña īs̲ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 39). [olup, -up]*

Yā Ḫusrev-i Dihlevī muʿāṣır

Olsaydı **olurdı** ḥāli ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 18). [olurdı, -ur, -dı]*

Ardumca bu **ola** mülki cāyı

Bu vire diyārıma niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 125). [ola, -a]*

Sākin **ola** ol ḳarārgāha

Hīç ḳalmaya ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 127). [ola, -a]*

Mesned **ola** cümle kāyināta

Bāʿis **ola** mülkde s̲ebāta *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 129). [ola, -a]*

ʿĀlemleri eyleye müzeyyen

Ārāste **ola** şehr-i Ermen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 132). [ola, -a]*

Meşhūr **ola** ʿadl ile cihānda

Meẕkūr **ola** cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 135). [ola, -a]*

Meşhūr **ola** ʿadl ile cihānda

Meẕkūr **ola** cümle-i lisānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 136). [ola, -a]*

Bu nevʿ ile **oldı** meclis-ārā

Bu ṭarz ile itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 7). [oldı, -dı]*

Fermān-beri **oldı** pehlevānlar

Olmışdı zebūnı ḳahramānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 27). [oldı, -dı]*

Hem-ṣoḥbet ü ġam-güsārum **oldı**

Meʾnūs-ı dil-i figārum **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 107). [oldı, -dı]*

Hem-ṣoḥbet ü ġam-güsārum **oldı**

Meʾnūs-ı dil-i figārum **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 108). [oldı, -dı]*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ

Her vech ile medḥ **olınsa** lāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 12). [olınsa, -ın, -sa]*

Güftāra geleydi ol şeker-ḫā

Ṭūṭī daḫi **olmayaydı** gūyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 70). [olmayaydı, -ma, -y, -a, -y, -dı]*

Kim var hele bu meh-cemālüm
Olmazsa ne ġam benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 104). [olmazsa, -maz, -sa]*

Olmışdı anuñ yanında cānı
Dūr itmez idi yanından anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 93). [olmışdı, -mış, -dı]*

Bir merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür
Zen **olsa** ʿaceb mi tīġ-zendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 26). [olsa, -sa]*

Olsa ġam ile şikeste bālüm
İrse dem-i miḥnet ü melālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 121). [olsa, -sa]*

Naḫl-i ḳadin eylese ḫırāmān
Gördükde **olurdı** serv ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 72). [olurdı, -ur, -dı]*

Her vaḳt ki itse meclis-i cemʿ
Ol bezme **olurdı** ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 96). [olurdı, -ur, -dı]*

Şīrīn **ola** mülk-i Ermen'e şāh
Nāmın aña ḫalḳ anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 3). [ola, -a]*

Olduḳca bu ḫāk içinde pinhān
Şīrīn **ola** kāyināta sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 8). [ola, -a]*

Ḫāṣıl bu idi hemān murādı
Kim **olmayaydı** maḥv adı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 2). [olmayaydı, -ma, -y, -a, -y, -dı]*

Tā kim **ola** dilde nuṭḳa ḳudret
Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 13). [ola, -a]*

Teʾsīr ide ḫāṭıruñda mefhūm
Bu vech ile **ola** ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 18). [ola, -a]*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn
Olsa nola ḫod-pesend ü ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 72). [olsa, -sa]*

Dāyim **ola** baḫt hem-nişīnüñ

Devlet der-pey ẓafer ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 17). [ola, -a]*

Gerdūn **ola** yād olınsa aduñ

Gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 19). [ola, -a]*

Dir aña baḳan zihī muṣavvir

Kim yazmaġa cānı **ola** ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 120). [ola, -a]*

Mirʾāta eger **olaydı** nāẓır

Rūyın göre idi anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 77). [olaydı, -a, -ydı]*

Baḳmazdı hemīşe ḥūr-ı ʿīne

Dīvāne **olaydı** kendüsine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 80). [olaydı, -a, -ydı]*

Gūş itdi çü bu kelāmı Şābūr

Bir vech ile **oldı** şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [oldı, -dı]*

Emr itdi pür **oldı** cām-ı rengīn

Biñ nāz ile şundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 25). [oldı, -dı]*

ʿAdliyle çıḳarmış ol ḳadar ad

Dillerde güm **oldı** nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 48). [oldı, -dı]*

Oldı yüzi gün gibi dil-efrūz

Ruḫsāresi āteş-i ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 121). [oldı, -dı]*

Çün **oldı** tamām o ṣūret-i ḥūr

Fi'l-ḥāl getürdi şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 137). [oldı, -dı]*

Rengīn yüzi **oldı** ḫāk mānend

ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 147). [oldı, -dı]*

Dāḫil **olıcaḳ** ḥarīm-i şāha

Yüz urdı türāb-ı bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 13). [olıcaḳ, -ıcaḳ]*

Evṣāf-ı laṭīfi ẕikre gelmez

Ger vaṣf olursa āḫir **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 70). [olmaz, -maz]*

Bir şekl ile itdi anda taṣvīr

Kim eylemek **olmaz** anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 118). [olmaz, -maz]*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış şeb ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [olmış, -mış]*

Her vech ile ḥüsni ḥūb u merġūb
Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 76). [olmış, -mış]*

Ol ṣūrete her kim **olsa** nāẓır
Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 131). [olsa, -sa]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ **olsun**
Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ **olsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 15). [olsun, -sun]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ **olsun**
Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ **olsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 16). [olsun, -sun]*

Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl
Kim **ola** tenüm bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 104). [ola, -a]*

Ol vaʿde ile revāne **oldı**
Ḳaṣdı der-i āstāne **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 31). [oldı, -dı]*

Kim niçe emīr ü şāh-zāde
Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 60). [oldı, -dı]*

Yā Rab ġamın itme kimseye yār
Tā ḥaşre dek **olmaya** giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 120). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Bāḳī bu cihānda kimse ḳalmaz
Kimdür ki fenāya mülḥaḳ **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 96). [olmaz, -maz]*

Şād olmaz idi derūnı bir dem
Teng **olmış** idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 70). [olmış, -mış]*

Bu derd ʿaceb devā bulur mı
Görmege anı mecāl **olur** mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 10). [olur, -ur]*

Her kim **olur** ise mübtelāsı

Ayrılmaz **olur** gider belāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 118). [olur, -ur]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl **oldı** Şābūr

Şīrīn ḫaberiyle şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 15). [oldı, -dı]*

Mey **olmasa** dilde ḳāl olmaz

Söz söylemege mecāl olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 9). [olmasa, -ma, -sa]*

Mey olmasa dilde ḳāl **olmaz**

Söz söylemege mecāl **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 9). [olmaz, -maz]*

Mey olmasa dilde ḳāl **olmaz**

Söz söylemege mecāl **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 10). [olmaz, -maz]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend

Hīç **olmaz** aña naẓīr ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 20). [olmaz, -maz]*

Gönlinde olup ṣafāsı ġālib

Tīz **oldı** o şekl-i ḫūba ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 36). [oldı, -dı]*

Pervīz naẓar idince ol dem

Teng **oldı** başına dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 46). [oldı, -dı]*

Ḫāṣıl o şeh-i bülend-aḫter

Oldı aña cān ile musaḫḫar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 2). [oldı, -dı]*

Bu yaña o yār-ı nāz-perverd

Olmışdı elemle çihresi zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 8). [olmışdı, -mış, -dı]*

Pertev ṣalıcaḳ zemīne muḥkem

Müstaġraḳ-ı nūr **oldı** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 14). [oldı, -dı]*

Şīrīn ki bu ḥāle nāẓır **oldı**

Pervīz idügi ẓāhir **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 41). [oldı, -dı]*

Ol daḫi mi<u>s</u>āl-i şāh-zāde

Naʿre urup **oldı** ūftāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 44). [oldı, -dı]*

Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı bu meṣelde
Tafṣīl çoḳ **oldı** bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 2). [oldı, -dı]*

Birbirine **oldılar** muḳārin
Ṭoldı feraḥ u ṣafā Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 7). [oldılar, -dı, -lar]*

Kāmil **ola** her kim ol hünerde
Mānendi olur mı baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 23). [ola, -a]*

Yol eyleyeler bu ḫānedāna
Mānend-i zülāl **ola** revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 56). [ola, -a]*

Bir ḥavż **ola** bu yirde bünyād
Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 57). [ola, -a]*

Kim ṣaġıla anda şīr-i vāfir
Laġm ile ḥavżda **ola** ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 66). [ola, -a]*

Ṣābūr didi ki emr şāhuñ
Ḫaḳḳ **ola** hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 76). [ola, -a]*

Dāyim getürür egerçi ḫuddām
Ammā alımam mezīd **ola** kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 124). [ola, -a]*

Bu ḥāle olaydı bir bahāne
Andan **olay** idi süd revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 130). [olay, -ay]*

Anda ṣağıcaḳ şubānlarum süd
Ḫāṣıl **olayıdı** bunda maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 136). [olayıdı, -a, -y, -ıdı]*

Ḫalḳ içre muḳalled **oldı** muḥkem
Hep aña döşendi ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 31). [oldı, -dı]*

Süd içmege ṭabʿum **oldı** māʾil
Ammā ki ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 121). [oldı, -dı]*

Taḥṣīl itmiş niçe kemāli
Olmış bu cihānda lāʾubālī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 16). [olmış, -mış]*

Yaʿnī ki bināya ṭālib **olmış**
Miʿmār olmaġa rāġıb **olmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 20). [olmış, -mış]*

Kim şehr-i Medāyin içre bir merd
Olmışdı kemāl ü faẕl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 4). [olmışdı, -mış, -dı]*

Her ḳanda ki lāzım **olsa** üstād
Ḫāžır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 33). [olsa, -sa]*

Māʾil ṭabʿum hemīşe şīre
Şīr **olsa** men-i elem-peẕīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 44). [olsa, -sa]*

Süd istedügümce ben muḳarrer
Olsa bu ṭarīḳ ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 138). [olsa, -sa]*

Hādī-i murādum **ol** İlāhī
Eyle baña ġam-güsār o māhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 57). [ol,]*

Deryā-yı belāda bir ġarīḳem
İḥsānuñ **ola** meger refīḳem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 50). [ola, -a]*

Ger luṭfuñ **ola** refīḳ u hādī
Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 63). [ola, -a]*

Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār
Tā **olmaya** ṣoñra kār düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 12). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Yā cinn ile var mı āşnālıḳ
Ki āsān **ola** böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 26). [ola, -a]*

Ger ḥāṣıl olursa baña devlet
Bu ḫıdmete göre **ola** ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 36). [ola, -a]*

Didi **ola** Ḫaḳ penāhuñ ey şāh
Dāyim ide ʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 39). [ola, -a]*

Çün çıḳdı ḥaremden ol perīşān
Çāk itdi libāsın **oldı** ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 52). [oldı, -dı]*

Ṭaġlar yolına revāne **oldı**
Dīvāne-dil-i zamāne **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 54). [oldı, -dı]*

Hīç nesneye baḳmaz **oldı** miskīn

İllā ki ḫayāl-i rūy-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 63). [oldı, -dı]*

Gerçi ki buña degül muʿādil

Bu ḫıdmete **olımaz** muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 34). [olımaz, -ı, -maz]*

Virsem saña niçe yük cevāhir

Olmaya bunuñ bahāsı ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 28). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes

Tā ol ġam **ola** derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 170). [ola, -a]*

Tedbīri bu resme itdiler bir

Tā **ola** o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 172). [ola, -a]*

Kim **oldı** zebūn-ı ʿaşḳ Ferhād

İdrākini aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 25). [oldı, -dı]*

Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn

Biñ cān ile **oldı** zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [oldı, -dı]*

Dīvāne-i zülf ü ḫāl **oldı**

Bī-çāre şikeste-ḥāl **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 32). [oldı, -dı]*

Ḫādim aña ṭoġrı vardı çālāk

Didi neden **oldı** bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 78). [oldı, -dı]*

Ne **oldı** sebeb ki zār olduñ

Āşüfte vü bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 79). [oldı, -dı]*

Ġam **oldı** hemīşe yār-ı ġārum

Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 141). [oldı, -dı]*

Luṭfa beni maẓhar itmez **olduñ**

Baḫşāyiş-i sāġar itmez **olduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 4). [olduñ, -du, -ñ]*

Ne oldı sebeb ki zār **olduñ**

Āşüfte vü bī-ḳarār **olduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 80). [olduñ, -du, -ñ]*

ʿUryān teni pā-bürehne **olmış**

Kendüyi cihānda yavu ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 75). [olmış, -mış]*

Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend

Kim **ola** aña bu güne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 30). [ola, -a]*

Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz

Bir ḫancere döndi kim **ola** tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 82). [ola, -a]*

Eyvāy ne ẓulm u cevrdür bu

Kim ʿaşḳa cihānda **ola** ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 88). [ola, -a]*

Erbāb-ı maḥabbet **ola** meʾmūr

Kim eyle hevāñı ḳalbden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 89). [ola, -a]*

ʿUşşāḳa yeter ġam-ı zenaḫdān

Meskenleri niçün **ola** zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 92). [ola, -a]*

Düşvār degül midür bu eṭvār

Kim cevr ü cefā **ola** saña kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 108). [ola, -a]*

Çün cürm **ola** ʿaşḳ kār-bārı

ʿUşşāḳuñ **ola** kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 117). [ola, -a]*

Çün cürm **ola** ʿaşḳ kār-bārı

ʿUşşāḳuñ **ola** kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 118). [ola, -a]*

Gül rūyumuñ **ola** ʿandelībi

Maḳbūl ḳılam ben ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 125). [ola, -a]*

İḫlāṣ ile **ola** müstmendüm

Cān ile ḳapumda derdmendüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 127). [ola, -a]*

Hem ben idem iḫtiyār anı

Mesmūʿum **ola** ḳamu fiġānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 130). [ola, -a]*

Ṣan maḥbese girdi mihr-i enver

Bī-mihr **oldı** sipihr-i aḫďar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 8). [oldı, -dı]*

Ol vaḳt ki **oldı** bārgehde

Sābit ṭurdı cevāb-ı şehde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 15). [oldı, -dı]*

Zindānı çün itdiler aña yir

Bir ḳayd-ı ʿaẕīmi **oldı** zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 40). [oldı, -dı]*

Ruḫsāre-i lāle-gūnı ol rūz

Āteş gibi **oldı** meşʿal-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 84). [oldı, -dı]*

Ẓulmet **olıcaḳ** cihāna ġālib

Ġafletden uyandı necm-i s̱āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 9). [olıcaḳ, -ıcaḳ]*

Yanına getürmeñüz muḳārin

Olmasun anuñla kimse sākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 24). [olmasun, -ma, -sun]*

Ol ṣāḥib-i salṭanat cevān-baḫt

Kim **ola** maḳāmı pāye-i taḫt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 12). [ola, -a]*

Bu vech ile **oldı** rāy-ı maʿḳūl

Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 41). [oldı, -dı]*

Geh güllere baḳdı ḫurrem **oldı**

Geh ġonceleri görüp açıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 41). [oldı, -dı]*

Ol zārı añup nizār **oldı**

Yād itdi anı figār **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 48). [oldı, -dı]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam **oldı**

Miḫnet aña yār u hem-dem **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 63). [oldı, -dı]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam **oldı**

Miḫnet aña yār u hem-dem **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 64). [oldı, -dı]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ **olsun**

Her ḥālde destgāhuñ **olsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 91). [olsun, -sun]*

Her cānib **olup** şād u ḫandān

Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 5). [olup, -up]*

Olmadı güẕāra hīç mecāli

Ġayetde müşevveş **oldı** ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 84). [oldı, -dı]*

Dūşına alup nigārı ol zār

Perrī gibi **oldı** berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 90). [oldı, -dı]*

Yaʿnī ki cihānda bir perīşān
Olmışdı esīr-i ʿaşḳ-ı cānān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 2). [olmışdı, -mış, -dı]*

Dil-ḫastesinüñ **olup** ṭabībi
Yār isteyü geldi ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 59). [olup, -up]*

Ol münbasıṭ **olduġınca** her bār
Fi'l-ḥāl bulurdı basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 55). [olduġınca, -duġ, -ınca]*

Hep ʿaşḳ yolındadur muḳarrer
ʿAşḳ **olmayıcaḳ** degül müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 18). [olmayıcaḳ, -may, -ıcaḳ]*

Çalduḳca ġubār olurdı ḫārā
Kūh **olmış** idi miṣāl-i ṣaḥrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 54). [olmış, -mış]*

Ey cānum içinde cān **olan** yār
Ey pādşeh-i cihān **olan** yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 26). [olan, -an]*

Bir dāġ **oldı** o sīnesinde
Sābit-ḳadem **oldı** kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 17). [oldı, -dı]*

Bir dāġ **oldı** o sīnesinde
Sābit-ḳadem **oldı** kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 18). [oldı, -dı]*

Baʿżı rāvī didi ki Şīrīn
Bu vāḳıʿadan **olınca** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 2). [olınca, -ın, -ca]*

Sultānlıġuña düşer mi bu ḥāl
Bir mūr **ola** yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 6). [ola, -a]*

Hīç ʿāşıḳ **olan** ider mi anı
Ki öldi diye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 9). [olan, -an]*

ʿĀḳil **olana** bu key ḫaṭarnāk
Bu ḫavfı gerek tamām idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 15). [olana, -an, -a]*

Miḥnet-zede **oldı** gitdi ʿişret
Her zevḳden eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 27). [oldı, -dı]*

Sulṭān-ı bülend-ḳadr **olanlar**
Ḫıdmetde gezerler idi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 81). [olanlar, -an, -lar]*

Oldı niçe gün bu ḥālet üzre
Geh ʿişret ü geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 65). [oldı, -dı]*

Şīrīn gibi yāra baġlañuz dil
Tā **olmaya** ṣoñra ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 8). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Ammā kimini idüp feraḥnāk
Ḫāk **olsa** yiri idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 118). [olsa, -sa]*

Envā-ı niʿam **olup** müheyyā
Ġarḳ oldı nefāyis içre dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 77). [olup, -up]*

Bilmiş **ol** o maḫzen-i ʿālemem ben
Her kim baña itdi inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 29). [ol,]*

Buldı ḳamu maṭlab u murādı
Her kim **ola** emrüme muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 32). [ola, -a]*

Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil **oldı**
Kimdür ki baña figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 47). [oldı, -dı]*

Olmaya benüm öñümde ḫāʾif
Zinhār ḥaẕer gerek ḥaẕer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 53). [olmaya, -ma, -y, -a]*

Biñ cān u dil ile bende **olmaz**
Kimdür ki beni penāh bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 49). [olmaz, -maz]*

Olmışdı ḳadeḥ-miṣāl nergis
Nā-gāh ġarabdan irdi cāsūs *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 9). [olmışdı, -mış, -dı]*

Ḳurmuşlar idi bir özge ṣoḥbet

Muṭrıb **olup** terāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 6). [olup, -up]*

Hīç aña taʿarruż itmek **olmaz**

Ẕikr iden anı felāḥ bulmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 7). [olmaz, -maz]*

Kes başını Ḫusrev'üñ hemān tīz

Tā yirüñ **ola** maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 98). [ola, -a]*

Çün vāṣıl-ı vaṣl-ı Ḫusrev **oldı**

Ol şemʿ-i cemāle pertev **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 10). [oldı, -dı]*

Rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz

Bu ṭarz ile **oldı** miḥnet-āmūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 36). [oldı, -dı]*

Biñ cān ile **oldı** ʿāṣıḳ-ı zār

Bend-i ser-i zülfine giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 65). [oldı, -dı]*

Olmışdı esīr-i ẓulm u bī-dād

Cevrinden iderdi çerḫ feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 45). [olmışdı, -mış, -dı]*

Her bār **olup** safāda bī-bāk

Evḳāt geçürdiler feraḥnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 13). [olup, -up]*

Hem vāṣıl-ı vaṣl-ı yār **olursın**

Hem ʿāleme tācdār **olursın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 100). [olursın, -ur, -sın]*

Dünyāyıla itme iḫtilāṭum

Senden **ola** hep ġam u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 20). [ola, -a]*

Olsun ne vefāsına sürūruñ

Ne ẕevḳ u ṣafāsına ġurūruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 5). [olsun, -sun]*

Kimlerle enīs ü hem-dem **olduñ**

Ne güne ḥarīme maḥrem **olduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 33). [olduñ, -du, -ñ]*

Kimlerle enīs ü hem-dem **olduñ**

Ne gūne ḥarīme maḥrem **olduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 34). [olduñ, -du, -ñ]*

Ḳanı ol serv-i naḫlistān-ı ḫūbī

Aña hem-sāye **oldı** şimdi ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 2). [oldı, -dı]*

Āḫir didiler budur sezāvār

Sulṭān **ola** oġlı çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 36). [ola, -a]*

Ben şöyle idem saña riʿāyet

Ser-cümle senüñ **ola** vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 44). [ola, -a]*

Dil virmeyem **olsa** ġayr ḥūrī

Terk itdi dilüm ḳamu sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 23). [olsa, -sa]*

Ḫāṣṣa ki **ola** zen-i ḫıyel-bāz

Baş virmegile **ola** ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 51). [ola, -a]*

Ḫāṣṣa ki **ola** zen-i ḫıyel-bāz

Baş virmegile **ola** ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 52). [ola, -a]*

Biri birisine vāṣıl **oldı**

Bir burc iki māha menzil **oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 46). [oldı, -dı]*

Ey ḫāme yeter bu siḥr ü iʿcāz

Niçe **olasın** fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 2). [olasın, -a, -sın]*

Mūnis baña **oldı** şiʿr ü inşā

El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 65). [oldı, -dı]*

Ḫalḳ içre eger vaḳārum **olsa**

Bir ẕerrece iʿtibārum **olsa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 12). [olsa, -sa]*

Ḫāmem ki ider cevāhir īṯār

Her dürrime **olsa** bir ḫarīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 30). [olsa, -sa]*

Kilküm idicek ḫırāma āġāz

Olsa niçe bir daḳīḳa-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 34). [olsa, -sa]*

Eşʿāra gelür hezār şevḳum

Yüz miḥnetüm **olsa** var şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 62). [olsa, -sa]*

Her beyti **ola** leṭāfet-āmīz

Her mışraʿın eyle ḥālet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 5). [ola, -a]*

Her ʿāşıḳa ḥasb-ı ḥāl olsun

Her nāẕır **olan** neşāṭ bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 4). [olan, -an]*

Her nāẕır **olan** bu lālezāra

Taḥsīn ide bāġbān-ı zāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 15). [olan, -an]*

Her ʿāzim **olan** bu gülsitāna

Aḥsent diye bu nā-tüvāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 17). [olan, -an]*

Her ṣafḥasın eyle siḥr-perdāz

Olsun dil-i ʿāşıḳa füsūn-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 8). [olsun, -sun]*

ol: *... halinde bulunmak, ... şeklinde gözükmek.*

Bir vechle ki **ola** ʿaynı anuñ

Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 107). [ola, -a]*

ol: *"O" işaret sıfatı .*

Yeter baña felekde **ol** meh ü ḫurşīd māhiyyet

Serīr-i şıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [ol,]*

Olup bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı

Ṭaḳıldı boynına zencīr-i miḥnet **ol** perī-rūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 2). [ol,]*

İki ʿāşıḳdur ki maʿşūḳından āgāh olmamış

Ol iki mihr-i saʿādet birbirinden bī-ḫaber *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 9, Mısra 4). [ol,]*

ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün yāruñ sözin

Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin **ol** bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 4). [ol,]*

Ol perī-rūyı gözümden itdi pinhān rūzgār

Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 3). [ol,]*

Dünyāda ḥużūr görmedüm çün

İtme beni bī-ḥużūr **ol** gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 34). [ol,]*

Ol faḫr-ı enbiyā ḥaḳı'yçün

Ser-çeşme-i aṣfiyā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 31). [ol,]*

Ol mihre bu ẕerreyi ḳarīn it

Bir ḫāne içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 39). [ol,]*

Ol cümle ʿālemüñ penāhı

Hem-sāye-i sāye-i ilāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 1). [ol,]*

Ol zümre-i enbiyāya ḫātim

ʿĀlem götüri anuñla ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 19). [ol,]*

Ol derdlü dillerüñ ṭabībi

Ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 21). [ol,]*

Ol ḫāzin-i maḫzen-i risālet

Gencīne-güşā-yı genc-i vaḥdet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 23). [ol,]*

Mesrūr kimi kimisi giryān

Ẓāhir **ol** ṭāʿat ile ʿiṣyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 64). [ol,]*

Ol vaḳt bu bende-i belā-keş

Derd ü ġam ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 67). [ol,]*

Ol demde sen ey resūl-i ekrem

Bu ḳalb-i ḥazīni eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 79). [ol,]*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan Ḫudā'dan

Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 81). [ol,]*

Lāyıḳ budur ey resūl-i ekrem

Ol ʿilm ile ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 100). [ol,]*

Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün

Sen daḫi mürüvvet eyle **ol** gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 102). [ol,]*

Fāriġ otururken anda **ol** pāk

Cibrīl irişdi cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 9). [ol,]*

Cibrīl didi çü bu kelāmı

İtmāma yetürdi **ol** peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 30). [ol,]*

Mesrūr olup **ol** şeh-i mükerrem

Bindi o Burāḳ'a şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 31). [ol,]*

Ol gökde melāʾike müretteb

Taʿẓīm ile ḳarşu geldiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 37). [ol,]*

Ol cāyda ṭutmayup ḳarārı

Andan daḫi itdiler güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 39). [ol,]*

Ol mefḫar-ı maḫzen-i ekārim

Ser-defter-i defter-i eʿāẓim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 41). [ol,]*

Ol gül-bün-i gülsitān-ı vuṣlat

Ol cürʿa-keş-i şarāb-ı vaḥdet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 43). [ol,]*

Ol gül-bün-i gülsitān-ı vuṣlat

Ol cürʿa-keş-i şarāb-ı vaḥdet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 44). [ol,]*

Bī-lafẓ u ḫurūf u ṣavt u iʿcām

Çoḳ söz **ol** arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 48). [ol,]*

Ol ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt

Ögretdi resūle çoḳ kemālāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 49). [ol,]*

Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet

ʿArż itdi umūr-ı ḥāl-i ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 53). [ol,]*

Ol cürm ü cināyet ehli ümmet

Her işde ḳabāḥat ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 57). [ol,]*

Ol maʿṣiyete esīr olanlar

Yüz seyyiʾe ile pīr olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 59). [ol,]*

Ol ḳullaruñuñ günāh kārı

Dergāhuña eyledükde zārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 61). [ol,]*

Şöyle geldi **ol** resūl-i ekrem

Kim varmaġ u gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 93). [ol,]*

Oldur o veliyy-i rāh-ı tevfīḳ

Serdār-ı ṣaḥābe yaʿnī Ṣıddīḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 1). [oldur, -dur]*

Oldur sebeb-i nizām-ı ümmet

Şeh-beyt-i ḳaṣīde-i velāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 3). [oldur, -dur]*

Oldur gül-i gülşen-i feżāʾil

Ser-defter-i zümre-i efāżıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 5). [oldur, -dur]*

Oldur meh-i burc-ı ʿizz ü iḳbāl

Ḫurşīd-i sipihr-i evc-i iclāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 7). [oldur, -dur]*

Oldur der-i dürc-i beyt-i Aḥmed

Teʾyīd-i resūl ile müʾeyyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 9). [oldur, -dur]*

Sānī ʿÖmer **ol** yegāne ḫaṣlet

Bennā-yı mebānī-i ʿadālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 1). [ol,]*

Defʿ-i ġama geldi yār **ol** dem

Şād oldı göñül bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 13). [ol,]*

Esnā-yı muṣāḥabetde nā-gāh

Eşʿār u … añdı **ol** şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 16). [ol,]*

Ṭut **ol** ḳalem-i varaḳ-nigārı

Aḥkāmuñı elde eyle cārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 23). [ol,]*

Ol server-i server-i selāṭīn

Ser-defter-i defter-i ḫavāḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 35). [ol,]*

Ḳaṣd eylese cenge **ol** cihān-gīr

Ḳan derler idi elinde şemşīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 17). [ol,]*

Ol cām-ı ṣafāyı eylesün nūş

Düşmen olsun hemīşe medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 83). [ol,]*

Ferzendi gibi muḥibb idi şāh

Kim ḫālesi duḫteriydi **ol** māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 56). [ol,]*

Güftāra geleydi **ol** şeker-ḫā

Ṭūṭī daḫi olmayaydı gūyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 69). [ol,]*

Mevzūn mevzūn yürürdi **ol** māh

Bir nāz ile kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 75). [ol,]*

Her vaḳt ki itse meclis-i cemʿ

Ol bezme olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 96). [ol,]*

Ger itmese **ol** perīyi daʿvet

Dūzaḫ görinürdi aña ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 97). [ol,]*

Sākin ola **ol** ḳarārgāha

Hīç ḳalmaya ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 127). [ol,]*

Kim bir gün **ol** āfet-i gül-endām

Ḫalvetde içerdi cām-ı gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 19). [ol,]*

Bu ṭarz ile o nigār-ı gül-rūy

Ol yār-ı semen-ber ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 36). [ol,]*

Ḫaḳḳ eyleye devletüñ ziyāde

Ol ḥaşre degin dem-i ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 42). [ol,]*

Ol cānibe oldılar revāne

İrişdiler āḫir ol mekāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 75). [ol,]*

Ol cānibe oldılar revāne

İrişdiler āḫir **ol** mekāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 76). [ol,]*

Ol peyke idüp ʿaẓīm iclāl

Sürʿatle ḳıyāma geldi fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 7). [ol,]*

Çün geldi **ol** āstāna Şābūr

Maḥremlige virdi şāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 11). [ol,]*

Şābūr görüp **ol** iʿtibārı

Ḳalbinde meserret oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 27). [ol,]*

Bu cümleden artuḳ **ol** diyāruñ

Ol lālesitān u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 37). [ol,]*

Bu cümleden artuḳ ol diyāruñ

Ol lālesitān u merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 38). [ol,]*

Bu cümleden artuḳ **ol** ḫudāvend

Taḥṣīl ḳılmış bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 49). [ol,]*

Şīrīn işidince **ol** peyāmı

Ṭaġıtdı cevābda kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 97). [ol,]*

Didi ki eyā yegāne üstād

Çün eyledüñ **ol** perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 102). [ol,]*

Luṭf ile bu ḥāle eyle tedbīr

Kim idesin **ol** cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 104). [ol,]*

Bir vechle ki ola ʿaynı anuñ

Her ḥāli bulınsun **ol** cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 108). [ol,]*

Taṣvīre şürūʿ idince Şābūr

Ṣarf eyledi **ol** revişde maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 110). [ol,]*

Bir ay çalışdı rāst **ol** merd

Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 111). [ol,]*

Āḫir o nigār-ı meh-nihādı

Ol lāle-ruḫ u melek-nijādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 116). [ol,]*

Ol ṣūrete her kim olsa nāẓır

Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 131). [ol,]*

Ṣūretde melek-miṣāl idi **ol**

Ḫusrev gibi meh-cemāl idi **ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 133). [ol,]*

Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār

Aldı ele ʿizzet ile **ol** yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 140). [ol,]*

Ol ṣūreti gördi çünki Şīrīn

Fi'l-ḥāl aḳıtdı eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 141). [ol,]*

Rūyı müteġayyir oldı **ol** dem

Ḳalbini pür itdi miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 143). [ol,]*

Didi o dem ey yegāne üstād

ʿAḳlum benüm aldı **ol** perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 2). [ol,]*

Cāyiz mi bulışmaḳ **ol** cevāna

İrişmek o ḫāk-i āstāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 11). [ol,]*

Ol vaʿde ile revāne oldı

Ḳaṣdı der-i āstāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 31). [ol,]*

Bir kimseye olmadum muḳārin

Ol bana bu derdde muʿāvin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 48). [ol,]*

Ammā ki hemīşe **ol** meh-i nev

Eylerdi ümīd-i vaṣl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 65). [ol,]*

Yā vuṣlata cānumı irişdür

Ol rūḥa revānumı yetişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 102). [ol,]*

Her kim vara seyre **ol** mekāna

Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 25). [ol,]*

Dünyāyı getürdi **ol** fiġāna

Āvāze bıraḳdı bu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 19). [ol,]*

Taṣvīrini ḫūb-güne yazdum

Ol serv-ḳade nümūne yazdum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 32). [ol,]*

Pervīz naẓar idince **ol** dem

Teng oldı başına dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 45). [ol,]*

Fürḳat elemiyle zār idi **ol**

Ser-geşte vü bī-ḳarār idi **ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 9). [ol,]*

Fürḳat elemiyle zār idi **ol**

Ser-geşte vü bī-ḳarār idi **ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 10). [ol,]*

İtdi anı **ol** perī bahāne

Gül-gün'ına urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 19). [ol,]*

Āhūlara at depince **ol** dem

Yil gibi götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 21). [ol,]*

Sürdi anı yidi gün tamāmet

Hīç inmedi yire **ol** ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 26). [ol,]*

Ol vaḳt meger o yār-ı gülfām

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 17). [ol,]*

Ol vaḳt meger o yār-ı gülfām

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 18). [ol,]*

Ḫayrān idi **ol** arada **ol** māh

Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 23). [ol,]*

Ḫayrān idi **ol** arada **ol** māh

Ḫusrev ḥaşemiyle irdi nā-gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 23). [ol,]*

Varınca o māha ḳarşu nā-gāh

Ḳaldurdı niḳābı yüzden **ol** māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 32). [ol,]*

Ḫusrev naẕar itdi **ol** cemāle

Baḳdı o ʿiẕār-ı bī-miṯāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 33). [ol,]*

Ol naḳş durur ki yazdı Şābūr

Mermer üzerine ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 37). [ol,]*

Ol daḫi miṯāl-i şāh-zāde

Naʿre urup oldı ūftāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 43). [ol,]*

Biri birine **ol** iki cānān

Vāṣıl olıcaḳ nizār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 45). [ol,]*

Anuñ daḫi ḳalmadı ḳarārı

Terk eyledi āḫir **ol** diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 12). [ol,]*

Birbirini bilmez **ol** iki māh

Olmadı biri birinden āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 15). [ol,]*

El-ḥāsıl **ol** iki yār-ı ṭannāz

Ol serv-i ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 5). [ol,]*

El-ḥāsıl ol iki yār-ı ṭannāz

Ol serv-i ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 6). [ol,]*

Ol iki perī müreffehü'l-bāl

ʿAzm eylediler serāya fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 9). [ol,]*

Bu ṭavr ile niçe vaḳt u eyyām

ʿĪş eyledi **ol** iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 22). [ol,]*

Çekmişdi niçe ġamın cihānuñ

Ferhād idi nāmı **ol** cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 12). [ol,]*

Kāmil ola her kim **ol** hünerde

Mānendi olur mı baḥr u berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 23). [ol,]*

Bu pīşeye **ol** cevān el urdı

Üstād ile niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 25). [ol,]*

Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd

Āḫir anı ḥāṣıl itdi **ol** merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 28). [ol,]*

Ol fende kemāl ḥāṣıl itdi

Çoḳ māl u menāl ḥāṣıl itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 29). [ol,]*

Bir ṣubḥ meger ki şāh Şīrīn

Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 40). [ol,]*

Ṭoġrı irişüp **ol** āstāna

Bildürdi özin ḫudāygāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 99). [ol,]*

Cemʿ eyledi yine kendin **ol** zār

Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 111). [ol,]*

Ṭaşra çıḳıcaḳ ḥaremden **ol** zār

Ḫuddāma tażarruʿ itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 5). [ol,]*

Ben añlamadum ṣalābetinden

Ol bezmgehüñ mehābetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 10). [ol,]*

Ferhād-ı ġarīb bildi ḥāli

Maʿlūm idindi **ol** meʿāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 16). [ol,]*

Cān nice ṣataşdı **ol** hümāya

Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 23). [ol,]*

Ben ẕerre **ol** güneş cihānda

Ben yirde o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 41). [ol,]*

Ol şāh u men nizār dervīş

Sulṭān ol men fiqār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 47). [ol,]*

Ol şāh u men nizār dervīş

Sulṭān **ol** men fiqār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 48). [ol,]*

Çün itdüñ esīr ben faḳīri

Ol yine bu ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 68). [ol,]*

Lāyıḳ bu ki ire **ol** felāḥa

Dāyim bula cānı ʿizz ü rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 77). [ol,]*

El-ḥāṣıl o derdmend ü medhūş

Ol zār u zebūn u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [ol,]*

Çün itdi tamām bu kelāmı

Taḥṣīle yüz urdı **ol** merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 2). [ol,]*

Ol māli ḳamu ṭaġıtdı miskīn

Yüz yire ḳodı vü gitdi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 49). [ol,]*

Çün çıḳdı ḥaremden **ol** perīşān

Çāk itdi libāsın oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 51). [ol,]*

Çün bildi bu ḥāli cümle aʿyān

Ol ḳıṣṣayı ṭuydılar kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 24). [ol,]*

Kim oldı zebūn-ı ʿaşḳ Ferhād

İdrākini aldı **ol** perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 26). [ol,]*

Pervīz'i idüp o dem ḫaberdār

Ol kār-ı ḫafī olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 38). [ol,]*

Ne māl ü menāli vardur anuñ

Ne yār u ẓahīri **ol** gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 52). [ol,]*

Daʿvet idüñ **ol** gedāyı taʿcīl

Eyleñ baña ʿan-ḳarīb taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 57). [ol,]*

Ṭutdı kimisi yesār semtin

Ol yirdeki kūhsār semtin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 66). [ol,]*

Maḳṣūd idindi ṣoḥbetüñ **ol**

Maṭlūb idindi ülfetüñ **ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 93). [ol,]*

Maḳṣūd idindi ṣoḥbetüñ **ol**

Maṭlūb idindi ülfetüñ **ol** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 94). [ol,]*

Ol māh ḥaḳı ki maṭlabuñdur

Ol ʿaşḳ ḥaḳı ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 101). [ol,]*

Ol māh ḥaḳı ki maṭlabuñdur

Ol ʿaşḳ ḥaḳı ki meẕhebüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 102). [ol,]*

Bu ṭarz ile yaʿnī **ol** nevā-sāz

Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 151). [ol,]*

Ḫusrev gördi ki **ol** belā-keş

Hīç itmedi ḳavlini müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 153). [ol,]*

Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes

Tā **ol** ġam ola derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 170). [ol,]*

Yaʿnī o ḳamu cihāna rüsvā

Ol künc-i belāda bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 14). [ol,]*

Ol vaḳt ki oldı bārgehde

Sābit ṭurdı cevāb-ı şehde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 15). [ol,]*

Emr eyledi **ol** şeh-i ḫudāvend

Kim ola aña bu güne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 29). [ol,]*

Līkin unudup **ol** ıżṭırābı

Arturdı göñülde ʿaşḳ tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 41). [ol,]*

Bu yaña o yār-ı nāz-perverd

Ol ʿālem içinde ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 74). [ol,]*

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām

Ol yār-ı perīveş ü dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 75). [ol,]*

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām

Ol yār-ı perīveş ü dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 76). [ol,]*

Güş eyleyicek bu mā-cerāyı

Ġāyetde esirger **ol** gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 78). [ol,]*

Ruḫsāre-i lāle-gūnı **ol** rūz

Āteş gibi oldı meşʿal-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 83). [ol,]*

Ol mūr sen olasın Süleymān

Yine idesin ḥazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 113). [ol,]*

Bu cümleden artuḳ **ol** perīşān

Ola işigümde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 123). [ol,]*

Gül rūyumuñ ola ʿandelībi

Maḳbūl ḳılam ben **ol** ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 126). [ol,]*

Lāyıḳ mı sen idesin ḥaḳāret

Hep baña degül mi **ol** ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 132). [ol,]*

Aʿdāyı idüp zebūn-ı şemşīr

Çoḳ şehri ḫarāba virdi **ol** tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 6). [ol,]*

Ḫāżır bulınup yanında Behrām

Ol ʿaskeri itdi kendüye rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 12). [ol,]*

Şāhāne libās itdi taġyīr

ʿAzm eyledi anda **ol** cihān-gīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 32). [ol,]*

Taʿcīl ile irdi **ol** maḳāma

Didi ki ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 33). [ol,]*

Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār

Kim müjde saña irişdi dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 39). [ol,]*

Ferhād işitdi bu kelāmı

Güş eyledi cāndan **ol** peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 42). [ol,]*

Fi'l-ḥāl irişdi **ol** araya

Sürdi yüzini o ḫāk-i pāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 45). [ol,]*

Yapılsa n'ola o ḫāṭır-ı zār

Kim olam **ol** bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 8). [ol,]*

Ol ṣāḥib-i salṭanat cevān-baḫt

Kim ola maḳāmı pāye-i taḫt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 11). [ol,]*

Bu yaña irince şāha nāme

Rāżī olur **ol** gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 2). [ol,]*

Üstād bu resme itdi iʿlām

Kim **ol** ṣanem-i ḫuceste-fercām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 2). [ol,]*

Bu ṭaʿnı işitdi yārdan çün

ʿAzm-i sefer itdi dilden **ol** gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 6). [ol,]*

Behrām'a uçurdılar kebūter

Kim ḥāżır **ol** irişdi ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 44). [ol,]*

Ol bī-devlet olup ḫaberdār

Tertīb-i ʿasākir itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 45). [ol,]*

Çün **ol** iki leşker-i muḳātil

Birbirine oldılar muḳābil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 3). [ol,]*

Ḫusrev **ol** arada tīġ-der-dest

Mānende-i şīr oldı ser-mest *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 11). [ol,]*

Ol itdügi ṭaʿneden peşīmān

Şeb-tābe-seḥer iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 35). [ol,]*

Ol ġonce-dehān u sīb-ġabġab

Bu beyti oḳurdı tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 37). [ol,]*

Çāk itdi yaḳasın **ol** gül-endām

Emr eyledi cümle ḫāṣ ile ʿām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 3). [ol,]*

Birbirini gördi **ol** iki yār

Cān virdi biri birine tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 7). [ol,]*

Kim **ol** şeh-i taḫt-ı nā-murādī

Serdār-ı vuḥūş-ı deşt ü vādī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 17). [ol,]*

Pervīz görür o ḫaste-ḥāli

Ol zār u zebūn u pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 32). [ol,]*

Şīrīn hem idüp aña vefāyı

Maḳbūli idinmiş **ol** gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 36). [ol,]*

Maḳṣūd idindi şāh **ol** an

Ferhād'ı ide esīr-i zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 39). [ol,]*

Bir kūh var idi Bī-sütūn-nām

Ol şehre ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 44). [ol,]*

Pervīz'e güẕergeh idi **ol** kūh

Dāyim çeker idi niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 45). [ol,]*

Anı ṭolanurdı **ol** ḫudāvend

Zaḥmetle aşardı niçe der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 47). [ol,]*

Didi meded **ol** esīr-i bī-dād

Bīmār-ı firāḳ yaʿnī Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 51). [ol,]*

Maḳṣūd ider **ol** şeh-i muẓaffer

İde seni luṭf u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 63). [ol,]*

Yüz sürdi şeh-i cihān öñinde

Ol server-i serverān öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 78). [ol,]*

Ol pīşeyi itdi bir bir iʿlām

Tā eyleye ʿan-ḳarīb itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 81). [ol,]*

Baş üzre şürūʿ idem bu kāre

Ol kūhı idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 86). [ol,]*

Fi'l-ḥāl varup el urdı Ferhād

Ol kāra şürūʿ ḳıldı bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 88). [ol,]*

İllā ki o ḫaste-i maḥabbet

Ol ḳalbi şikeste-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 12). [ol,]*

Ol zār u nizār u deng ü ḥayrān

Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [ol,]*

Ol beste-i pāy-bend-i sevdā

Yaʿnī Ferhād-ı bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 15). [ol,]*

Olduḳça ziyāde ḫalḳ ḫandān

Biñ **ol** ḳadar **ol** olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 20). [ol,]*

Olduḳça ziyāde ḫalḳ ḫandān

Biñ **ol** ḳadar **ol** olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 20). [ol,]*

Bir ṣubḥ bu nālehā-yı şeb-gīr

Ol cān-ı ʿazīze itdi teʾs̲īr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 28). [ol,]*

Ol āteş-i āh-ı meşʿal-efrūz

Ol sūziş-i nāle-i ciger-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 29). [ol,]*

Ol āteş-i āh-ı meşʿal-efrūz

Ol sūziş-i nāle-i ciger-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 30). [ol,]*

Emr eyledi **ol** şeh-i gül-endām

Şeb-dīz'e virildi zīnet-i tām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 33). [ol,]*

Uydurmayup adım **ol** dil-ārā

Ṣaḥrāya revāne oldı tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 35). [ol,]*

Ol zārı añup nizār oldı

Yād itdi anı figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 47). [ol,]*

Ol kūha olup hemān revāne

Şeb-dīz'ine urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 51). [ol,]*

Şīrīn **ol** arada ḳaldı ḥayrān

Hīç görmedi ins ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 61). [ol,]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam oldı

Miḥnet aña yār u hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 63). [ol,]*

Bir nāle irişdi bir yañadan

Şād oldı o māh **ol** ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 68). [ol,]*

Ol cānibe baḳdı çün ol āhū

Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 69). [ol,]*

Ol cānibe baḳdı çün **ol** āhū

Gördi ki gelür o zār ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 69). [ol,]*

ʿĀşıḳ idi bir cevāna **ol** zār

Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 3). [ol,]*

Bu ḥüsn ile **ol** perīye bu zār

Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [ol,]*

Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāşıḳ

Ammā degül **ol** aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 30). [ol,]*

Ol ġayr ile ʿişret ü ṣafāda

Keş-me-keş-i miḥnet ü belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 31). [ol,]*

Ol ġayrılar ile şād u ḫandān

Bu kākül-i yār ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 33). [ol,]*

Ol ʿişret ider tamām mesrūr

Bu ġamda ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 35). [ol,]*

Her bār tażarruʿ itse **ol** zār

Hīç çekmez idi teʾessür **ol** yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 37). [ol,]*

Her bār tażarruʿ itse **ol** zār

Hīç çekmez idi teʾessür **ol** yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 38). [ol,]*

Bu gülse olurdı yār giryān

Bu aġlasa **ol** olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 40). [ol,]*

Bir gün bu belā-keş ü perīşān

Ol vālih ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 42). [ol,]*

Dil-ḫastesinüñ olup ṭabībi

Yār isteyü geldi **ol** ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 60). [ol,]*

Terk eyledi cümle mā-ʿadāyı

Ġam-ḫ∨ārı idindi **ol** gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 62). [ol,]*

Çoḳ mihr ü vefālar itdi **ol** gün

Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi **ol** gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [ol,]*

Çoḳ mihr ü vefālar itdi **ol** gün

Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi **ol** gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 76). [ol,]*

Nā-gāh giderken **ol** şehen-şāh
Bir daġ gibi ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 81). [ol,]*

Dūşına alup nigārı **ol** zār
Perrī gibi oldı berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 89). [ol,]*

Vāṣıl olıcaḳ serāya **ol** māh
Ferhād'a didi ki bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 103). [ol,]*

Ol serv-i semen-ber ü gül-endām
Bu ḥālet ile geçürdi eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 107). [ol,]*

Ol derd ü belāsı başdan aşmış
Ol kūh-ı melāmete ulaşmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 47). [ol,]*

Ol derd ü belāsı başdan aşmış
Ol kūh-ı melāmete ulaşmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 48). [ol,]*

Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
Ol tīşe elinde ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 52). [ol,]*

Ol münbasıṭ olduġınca her bār
Fi'l-ḥāl bulurdı basṭ-ı kuhsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 55). [ol,]*

Ol gün bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [ol,]*

Ol acı kelāmın eyleyen gūş
Olınca ḳıyāmet ola medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 77). [ol,]*

İs̲bāt-ı ḫalā iden cihānda
S̲ābit ḳılmışdı **ol** dehānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 84). [ol,]*

Ol ḳara yüzi anuñ ṣararmış
Ḳalbi de yüzi gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 89). [ol,]*

Bir şekl ile **ol** ḳabīḥ-manẓar
Hem söyler ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 91). [ol,]*

Ol cānuña cān olan perī-zād
Gitdi bu cihāndan eyle feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 105). [ol,]*

Ol rūḥ-ı muṣavver ol melek-rū

Ol serv-i semen-ber ü semen-bū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 107). [ol,]*

Ol rūḥ-ı muṣavver **ol** melek-rū

Ol serv-i semen-ber ü semen-bū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 107). [ol,]*

Ol rūḥ-ı muṣavver ol melek-rū

Ol serv-i semen-ber ü semen-bū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 108). [ol,]*

Ṣoldı iki gül gidüp leṭāfet

Ol būy-ı laṭīfe irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 116). [ol,]*

Ol çihre giderdi inciẕābı

Ol māh bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 119). [ol,]*

Ol çihre giderdi inciẕābı

Ol māh bıraḳdı fer ü tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 120). [ol,]*

Çün āḫir irişdi ʿaḳlı başa

Urdı **ol** nā-tüvānı ṭaşa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 136). [ol,]*

Ḳaldurdı başını yana yana

Ol tīşeyi atdı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 138). [ol,]*

Ol daḫi bıraḳdı kāyinātı

Terk eyledi māye-i ḥayātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 145). [ol,]*

Ol ḥāl-i zamāneden ḫaberdār

Hīç olma ṣafāsına hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 9). [ol,]*

Ey Āẕerī-i ḥazīn **ol** āgāh

Kemdür ġaflet neʿūẕü biʾllāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 15). [ol,]*

Nādim olup **ol** ḳabāḥatine

Raḥm itdi anuñ bu ḥāletine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 3). [ol,]*

Ol ḳılmış idi bu kārı peydā

Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 11). [ol,]*

Çün didi bu ḥāli şehryāra

Kim mevt irişdi **ol** figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 16). [ol,]*

Ol kāşif-i perdehā-yı kevneyn

Müstaḥfiẓ-ı ġaybhā-yı mā-beyn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 3). [ol,]*

Ol vāḳıf-ı cümle-i żamāyir

Tebdīl-i ḳażāsı dehre ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 5). [ol,]*

Ol rūy-ı zemīni eyleyen ferş

Ol pādşeh-i maʿāḳıd-ı ʿarş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 7). [ol,]*

Ol rūy-ı zemīni eyleyen ferş

Ol pādşeh-i maʿāḳıd-ı ʿarş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 8). [ol,]*

Li’llāhi’l-ḥükm gitmiş **ol** zār

Göçmiş o belā-keş ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 13). [ol,]*

Ḳalduḳca o ẓulmet-i belāda

Sen **ol** dem-i ʿişret ü ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 20). [ol,]*

Ṣordı sebeb-i vefātın anuñ

Keyfiyyet-i mevtin **ol** gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 48). [ol,]*

Bir bir didiler ḥikāyetini

Ol pīre-zenüñ rivāyetini *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 50). [ol,]*

Öldürmemiş idi daḫi Ḫusrev

Gönderdi ḫaber çün **ol** meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 8). [ol,]*

Ol ġuṣṣa idince aña teʾsīr

Bu nāme-i şāhid itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 19). [ol,]*

Bu ḫışm ile **ol** nigār fi’l-ḥāl

Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 21). [ol,]*

Bu ḫışm ile ol nigār fi’l-ḥāl

Ol nāmeyi yazdı itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 22). [ol,]*

Şād itmege **ol** şeh-i cihānı

Çoḳ tesliyet eylediler anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 41). [ol,]*

Ferhād-ı zebūn u zārı seyr it

Ol bī-kes ü bī-ḳarārı seyr it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 36). [ol,]*

Başına ṭoḳınmayınca **ol** zār

Bilmezdi nedür belā-yı aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 39). [ol,]*

Ol başa iletdi işin āḫir

Olmadı o kāra kimse ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 41). [ol,]*

Ol ḫaste-dil ü şikeste-ḫāṭır

Çün olmadı ḫıdmetinde ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 53). [ol,]*

Āḫir bunı itdiler muḳarrer

Bir burca gele **ol** iki aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 70). [ol,]*

Ṣoñra o nigār-ı meh-liḳāyı

Ol dürr-i girān-ı bī-behāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 90). [ol,]*

Bir yire gelüp **ol** iki meh-rū

Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 93). [ol,]*

Bu ḥāl ile **ol** iki semen-ber

ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 107). [ol,]*

Daʿvet Buyurduḳlarıdur

Bir ṣubḥ gelür **ol** iki dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 2). [ol,]*

Ol iki nigār-ı māh-ruḫsār

Taḫt üzre iderler idi ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 3). [ol,]*

Yaʿnī ki o eşref-i nesebden

Ol muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 16). [ol,]*

Ol şāh-ı yegāne Muṣṭafā'dan

Pervīz o peyke virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 17). [ol,]*

Ol bī-edeb ü ḳabīḥ-fıṭraṭ

Ol mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 1). [ol,]*

Ol bī-edeb ü ḳabīḥ-fıṭraṭ

Ol mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 2). [ol,]*

Çün vāṣıl-ı vaṣl-ı Ḫusrev oldı

Ol şemʿ-i cemāle pertev oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 10). [ol,]*

Bir niçe gün itdi bezm ü ṣoḥbet

Ol günleri bildiler ġanīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 12). [ol,]*

Bil vaṣl günin ġanīmet ey yār

Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 18). [ol,]*

El-ḳıṣṣa **ol** iki yār-ı ṣādıḳ

Birbirine āşıḳ-ı muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 25). [ol,]*

Yüz virdi zamāne-i ḥıyel-bāz

Aldandı **ol** iki yār-ı ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 30). [ol,]*

Ṣaldı anı **ol** çeh-i zenaḫdān

İtdi başına cihānı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 69). [ol,]*

Ol zülf anuñ şeb itdi rūzın

Arturdı o derdi dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 71). [ol,]*

Bu ḥāl ile **ol** şaḳī-i cān-sūz

Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 109). [ol,]*

Raḥm itdi uyarmaġa o yārı

Işmarladı Ḫaḳḳ'a **ol** nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 122). [ol,]*

Sen **ol** ḳamu ġuṣṣada penāhum

Nā-dānları itme destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 23). [ol,]*

Çün gördi bu ḥāli **ol** perī-zād

Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 15). [ol,]*

Ol ebrū-yı nāzenīn nice oldı

Ol kākül-i ʿanberīn nice oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 39). [ol,]*

Ol ebrū-yı nāzenīn nice oldı

Ol kākül-i ʿanberīn nice oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 40). [ol,]*

Ol ʿārıż-ı mihr-tābuñ añsam

Ol şīve ile ḫiṭābuñ añsam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 41). [ol,]*

Ol ʿārıż-ı mihr-tābuñ añsam

Ol şīve ile ḫiṭābuñ añsam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 42). [ol,]*

Ḳanı **ol** serv-i naḫlistān-ı ḫūbī

Aña hem-sāye oldı şimdi ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 1). [ol,]*

Ḳanı **ol** ġonce-i bāġ-ı leṭāfet

Olupdur zīnet-i gülzār-ı cennet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 3). [ol,]*

Yeter bu ġam dil-i zār u ḥazīne

Toyınca baḳmadum **ol** nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 6). [ol,]*

El vire ḳażā-yı āsmānī

Āhum yaḳa **ol** yüce mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 10). [ol,]*

Şimden girü ḳabrdür mesīrüm

Çün andadur **ol** meh-i münīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 26). [ol,]*

Bu ṭarz ile nevḥalar ḳıldı

Ol ḥāli cemīʿ ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 30). [ol,]*

Hep geldi serāya ḫalḳ-ı ʿālem

Ol ġuṣṣa içün dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 34). [ol,]*

Şāh itdiler **ol** belā-yı cānı

Yıḳdılar anuñla ḫānedānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 37). [ol,]*

Çün koydılar **ol** nigārı ḳabre

Ḳalmadı o dem mecāli ṣabra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 25). [ol,]*

Ol ḫancerüñ üstine düşüp tīz

Cān virdi vü didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 35). [ol,]*

ol: *"O" işaret zamiri.*

ʿAdliyle çıḳarmış **ol** ḳadar ad

Dillerde güm oldı nām-ı bī-dād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 47). [ol,]*

ʿĀlemde hemīşe ṣanʿat **oldur**

Mebnā-yı kemāl-i devlet **oldur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 21). [oldur, -dur]*

ʿĀlemde hemīşe şanʿat **oldur**

Mebnā-yı kemāl-i devlet **oldur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 22). [oldur, -dur]*

Oldur bana mūcib-i tekellüm

Raḥm eyle çün eyledüm taẕallum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 13). [oldur, -dur]*

Anuñla bulur ḥużūr ḳalbüm

Oldur sebeb-i sürūr-ı ḳalbüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 18). [oldur, -dur]*

Ol virdi efendi saña cānın

Meydān-ı ġamuñda dökdi ḳanın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 21). [ol,]*

ol: *Var olmak.*

Çünkim sefer itdi şāh-ı Hürmüz

Beş ay seferde **oldı** düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 4). [oldı, -dı]*

ol: *Uygun gelmek.*

Her kim ne iderse ḳalmaḳ **olmaz**

Maẕlūmlar āhın almaḳ **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 25). [olmaz, -maz]*

Her kim ne iderse ḳalmaḳ **olmaz**

Maẕlūmlar āhın almaḳ **olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 26). [olmaz, -maz]*

ol: *Dönüşmek.*

Geçmiş bu cihānda cism ü cāndan

Olmış teni lāle-reng ḳandan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 8). [olmış, -mış]*

ol: *Bulunmak.*

Dehrüñ bu fenāsın eylemiş ẕevḳ

Ki **olmaz** bu cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 14). [olmaz, -maz]*

Dünyā **ola** dergehüñde muḥtāc
Hep **ola** elüñde taḫt ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 46). [ola, -a]*

olar: *"Onlar" çokluk üçüncü şahıs zamiri.*

ʿĪş eylediler müreffeḥü'l-bāl
Yüz ṭutdı **olara** rūy-ı iḳbāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 28). [olara, -a]*

ora: *"Ora" işaret zamiri.*

Çoḳ aġladılar bu mā-cerāya
Defn itdiler anı da **oraya** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 44). [oraya, -y, -a]*

ʿ**osmān:** *III. Halife Hz. Osman.*

Bū Bekr ü ʿÖmer ʿAlī vü ʿ**Osmān**
Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 7). [ʿosmān,]*

otur-: *Oturur vaziyette durmak.*

Hürmüz yirine geçüp **oturdı**
Şehler ḳademine yüz ururdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 13). [oturdı, -dı]*

otur: *Bir araya gelmek, bir mecliste bulunmak.*

Fārig **otururken** anda ol pāk
Cibrīl irişdi cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 9). [otururken, -ur, -ken]*

Bu pīşeye ol cevān el urdı
Üstād ile niçe yıl **oturdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 26). [oturdı, -dı]*

Bir gün **otururdı** zār u ġamnāk
Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 49). [otururdı, -ur, -dı]*

Cemʿ oldı serān-ı memleket heb
Meclisde **oturdılar** müretteb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 76). [oturdılar, -dı, -lar]*

ögret: *Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak.*

Ol ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt
Ögretdi resūle çoḳ kemālāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 50). [ögretdi, -di]*

öldür: *Ölmesine sebep olmak, hayatına son vermek, katletmek.*

Öldürmedi anı şefḳat itdi
Ḳatl eylemedi mürüvvet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 157). [öldürmedi, -me, -di]*

Öldürmemiş idi daḫi Ḫusrev
Gönderdi ḫaber çün ol meh-i nev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 7). [öldürmemiş, -me, -miş]*

ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş: *Ölenin arkasından ölen yoktur, ölenle ölünmez.*

Līkin bu söz ile dehr ṭolmış
Ki **ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 64). [ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş, -miş]*

ʿ**ömer:** *İkinci halife. Hz. Ömer.*

Bū Bekr ü ʿ**Ömer** ʿAlī vü ʿOsmān
Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 7). [ʿömer,]*

Sānī ʿ**Ömer** ol yegāne ḫaṣlet
Bennā-yı mebānī-i ʿadālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 1). [ʿömer,]*

ʿ**ömr:** *Hayat, yaşam, ömür.*

ʿÖmrin buña ṣarf idüp tamāmī
ʿĀlemlere ṭoldı nīk nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 79). [ʿömrin, -i, -n]*

Çün vaḳt-i zevāl-i mihr irişdi
Gün ʿ**ömri** nihāyete yetişdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 62). [ʿömri, -i]*

ʿömr-i bāḳī: *Sonsuz hayat.*

Meclisde olup kimisi sāḳī
Virürdi ḥayāt u ʿ**ömr-i bāḳī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 30). [ʿömr-i bāḳī,]*

öñ: *Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer // Karşı, huzur.*

Ḫusrevler olur **öñinde** bende
Ser-geşte vü zār-ı ser-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 37). [öñinde, -i, -n, -de]*

Ferhād yüz urdı şāh **öñinde**
Baş yire ḳodı o māh **öñinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 37). [öñinde, -in, -de]*

Ferhād yüz urdı şāh **öñinde**
Baş yire ḳodı o māh **öñinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 38). [öñinde, -in, -de]*

Bir yük zer ü sīm ü dürr ü gevher
Ferhād **öñine** ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 30). [öñine, -ine]*

Hep şāh **öñine** niṣār ḳıldı
Mecmūʿını ḫāksār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 47). [öñine, -ine]*

Yüz sürdi şeh-i cihān **öñinde**
Ol server-i serverān **öñinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 77). [öñinde, -i, -n, -de]*

Yüz sürdi şeh-i cihān **öñinde**
Ol server-i serverān **öñinde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 78). [öñinde, -i, -n, -de]*

Olmaya benüm **öñümde** ḫāʾif
Zinhār ḥaẕer gerek ḥaẕer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 53). [öñümde, -üm, -de]*

<u>öñine düşdi:</u> *Önden yürümek. II Kılavuzluk etmek, yol göstermek.*

İʿzāz ile ḳaldurup ḫalāyıḳ
Düşdi öñine o yār-ı ṣādıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 20). [öñine düşdi, -di]*

<u>öz:</u> *Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zatı, kendisi.*

Ey cümle cihānı var iden Ḫaḳ
Ṣunʿı **özine** şiʿār iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 20). [özine, -i, -(n)e]*

Evvel aña ḥażrete **özinden**
Taḳdīm ide kendü kendüzinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 87). [özinden, -in, -den]*

Ṭoġrı irişüp ol āstāna
Bildürdi **özin** ḫudāygāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 100). [özin, -i, -n]*

Yā sen niye iḫtiyār ḳılduñ
ʿAşḳı **özüñe** şiʿār ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 120). [özüñe, -ü, -n, -e]*

Defʿ-i elem it ḳarār ḳılma
Ġamla **özüñi** nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 6). [özüñi, -ü, -(n)i]*

Alsun ele āteşīn tīşe
Ḳılsun **özine** bu kārı pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 56). [özine, -i, -n, -e]*

Pervīz'üñ **özi** göyindi ġāyet
İtdügine eyledi nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 17). [özi, -i]*

<u>özge:</u> *Başka, gayrı.*

Sākin ola ol ḳarārgāha
Hīç ḳalmaya ḥācet **özge** şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 128). [özge,]*

İt bāde-i ḫoş-güvārı hem-dem
Virsün baña luṭfuñ **özge** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 8). [özge,]*

Hem daḫi bulardan **özge** ey şāh
Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 1). [özge,]*

Yüz ṭutmadı ġayrı bārgāha
ʿArż itmedi ḥācet **özge** şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 76). [özge,]*

Yoḳdur bilişüm belādan **özge**
Endūh u ġam u cefādan **özge** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 131). [özge,]*

Yoḳdur bilişüm belādan **özge**
Endūh u ġam u cefādan **özge** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 132). [özge,]*

Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam
Bulmışdı velī bir **özge** ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 26). [özge,]*

Ḳurmuşlar idi bir **özge** ṣoḥbet
Muṭrıb olup terāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 5). [özge,]*

Aḥvāle degül biri ḫaberdār
Hīç kendüden **özge** yoḳdur aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 108). [özge,]*

ʿözür-pezīr: *Özür kabul eden.*

Yoḳ sencileyin ʿ**özür-pezīrüm**
Sensin bu elemde dest-gīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 47). [ʿözür-pezīrüm, -üm]*

ʿözür-pezīr-i haṭā-yı hıṭā vü çīn: *Hıta ve Çin (ülkelerinin) özrünü kabul eden.*

Luṭfem ʿ**özür-pezīr-i ḫaṭā-yı Ḫıṭā vü Çīn**
Ḥükmem ḳarār-ı memleket-i Mışr u Şām dād *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 16, Mısra 3). [ʿözür-pezīr-i ḫaṭā-yı ḫıṭā vü çīn,]*

pā-bend: *Ayak bağı.*

Emr eyledi ol şeh-i ḫudāvend
Kim ola añа bu gūne **pā-bend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 30). [pā-bend,]*

pā-bürehne: *Yalın ayak.*

ʿUryān teni **pā-bürehne** olmış
Kendüyi cihānda yavu ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 75). [pā-bürehne,]*

pādşā: *Sultan, hükümdar, padişah.*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan Ḫudā'dan
Luṭf u kerem issi **pādşādan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 82). [pādşādan, -dan]*

Ferhād nedür ne bed-liḳādur
Şeh-zāde midür yā **pādşādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 46). [pādşādur, -dur]*

pādşāh: *Padişah, hükümdar.*

Döndi yine böyle itdi taʿrīf
Kim eyleye **pādşāha** tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 34). [pādşāha, -a]*

pādşeh: *Padişah.*

Çün **pādşehi** ẕelīl ḳılmış
Derdiyle çoġın ʿalīl ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 17). [pādşehi, -i]*

pādşeh-i bülend-aḫter: *Talihli padişah.*

Bir şāh-ı yegāne-i muẓaffer
Bir **pādşeh-i bülend-aḫter** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 42). [pādşeh-i bülend-aḫter,]*

Ol **pādşeh-i bülend-aḫter**
Yaʿnī Pervīz-i mihr-efser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 3). [pādşeh-i bülend-aḫter,]*

pādşeh-i bülend-pāye: *Yüksek mertebelerin padişahı.*

Ey **pādşeh-i bülend-pāye**
Ḫalḳ işigüñe gelür recāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 33). [pādşeh-i bülend-pāye,]*

K'ey **pādşeh-i bülend-pāye**
Ḫurşīd-ruḫ u sipihr-sāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 21). [pādşeh-i bülend-pāye,]*

pādşeh-i cihān: *Dünyanın hükümdarı.*

Ey cānum içinde cān olan yār
Ey **pādşeh-i cihān** olan yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 26). [pādşeh-i cihān,]*

pādşeh-i cihān-ı ḳurbam: *(Allah'a) yakınlık ülkesinin padişahı.*

Serdār-ı diyār-ı aşdiḳāyam
Ben **pādşeh-i cihān-ı ḳurbam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 38). [pādşeh-i cihān-ı ḳurbam, -am]*

pādşeh-i maʿākıd-ı ʿarş: *Arşın toplanılacak yerlerinin padişahı.*

Ol rūy-ı zemīni eyleyen ferş
Ol **pādşeh-i maʿākıd-ı ʿarş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 8). [pādşeh-i maʿākıd-ı ʿarş,]*

pāk: *Arınmış, temiz.*

Fārig̈ otururken anda ol **pāk**
Cibrīl irişdi cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 9). [pāk,]*

pākān-ı reh-i hüdā: *Allah yolunun temizleri (veliler, evliya zümresi).*

Yā Rab ḳamu enbiyā ḥaḳı'yçün
Pākān-ı reh-i hüdā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 24). [pākān-ı reh-i hüdā,]*

pā-māl: *Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.*

Ger raḫş-ı veġāya binse fi'l-ḥāl
Bed-ḫ∨āh olurdı yirde **pā-māl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 10). [pā-māl,]*

Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl
Kim ola tenüm bu yolda **pā-māl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 104). [pā-māl,]*

O cānibe ʿazm idince fi'l-ḥāl
Bir şaḫş görindi zār u **pā-māl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 74). [pā-māl,]*

Sultānlıġuña düşer mi bu ḥāl
Bir mūr ola yoluñda **pā-māl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 6). [pā-māl,]*

pā-māl olup: *Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yerle bir olmak.*

Pā-māl olup o dem ʿasākir
Yaġmalar olındı māl-i vāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 23). [pā-māl olup, -up]*

pāre: *Azıcık, nebze, bir miktar.*

Ḳurtuldı o bendden bu miskīn
Bir **pāre** belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 12). [pāre, -, -]*

pāre pāre iderdi: *Parça parça etmek.*

Ḫārāyı iderdi pāre pāre
İşler olur idi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 93). [pāre pāre iderdi, -er, -di]*

pāre pāre itdi: *Parça parça etmek, parçalamak.*

Gül ruḫların itdi pāre pāre
İrdi göge āh-ı pür-şerāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 21). [pāre pāre itdi, -di]*

pāre pāre oldı: *Parça parça olmak, parçalanmak.*

Kār eyledi ḫāṭır-ı nigāre
Oldı dil sengi pāre pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 32). [pāre pāre oldı, -dı]*

pāy: *Ayak, kadem.*

Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend
ʿAşḳ eyledi dest ü **pāyını** bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 148). [pāyını, -ı, -n, -ı]*

Ḫārāyı ne laʿl ile ider farḳ
Teşḫīş ḳılur ne **pāy** ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 28). [pāy,]*

pāyān: *Nihayet, son.*

Ey çerḫ bu cevre yoḳ mı **pāyān**
Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [pāyān,]*

pāyāna irüp: *Bitmek, nihayete ermek.*

Ger bulsa ḫazān bahār-ı ṣoḥbet
Pāyāna irüp dem-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 114). [pāyāna irüp, -üp]*

pāye: *Derece, mertebe.*

Gevherlerimüñ bilinse ḳadri
Her **pāyede** ʿarż olınsa ṣadrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 30). [pāyede, -de]*

pāye-i taḫt: *Tahtın derecesi.*

Ol ṣāḥib-i salṭanat cevān-baḫt
Kim ola maḳāmı **pāye-i taḫt** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 12). [pāye-i taḫt,]*

pāy-ı taḫtı: *Başkent.*

İtmiş o diyārı **pāy-ı taḫtı**
Açılmış anuñla rūy-ı baḫtı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 43). [pāy-ı taḫtı,]*

pāy-māl: *Ayak altında kalmış, ezilmiş.*

Devrān beni ġamla lāl ḳıldı
Āvāre vü **pāy-māl** ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 32). [pāy-māl,]*

Olduḳca buña sipihr bālīn
Aʿdā ola **pāy-māl** ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 92). [pāy-māl,]*

Olduḳca bunuñ maḳāmı ʿālī
Aʿdā ola ġuṣṣa **pāy-māli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 86). [pāy-māli,]*

Üftāde vü **pāy-māl** ḳıldı
Ṣūret gibi bī-mecāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 5). [pāy-māl,]*

Pervīz görür o ḫaste-ḥāli
Ol zār u zebūn u **pāy-māli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 32). [pāy-māli,]*

pāy-māl-i ʿālem: *Dünyada ayaklar altına alınmış.*

Dāyim ola bu feraḥda ḫurrem
Düşmen ola **pāy-māl-i ʿālem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 94). [pāy-māl-i ʿālem,]*

pāyuñ āsmāna ire: *Ayağı göğe ulaşmak, çok mutlu olmak.*

İt pīşeñi ṣıdḳ-ı ḫālişāne
Tā kim ire pāyuñ āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 48). [pāyuñ āsmāna ire, -e]*

pehlevān: *Pehlivan, güreşçi, yiğit.*

Fermān-beri oldı **pehlevānlar**
Olmışdı zebūnı ḳahramānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 27). [pehlevānlar, -lar]*

pejmürde ḳılup: *Darmadağın yapmak, perişan etmek.*

Pejmürde ḳılup beni beliyyāt
Dāmānuma irse dest-i āfāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 115). [pejmürde ḳılup, -up]*

penāh: *Sığınacak yer, sığınak; koruyan, hami.*

Ol cümle ʿālemüñ **penāhı**
Hem-sāye-i sāye-i ilāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 1). [penāhı,]*

Didi ki Ḫudā **penāhuñ** olsun
Ḫaḳ mesned ü destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 15). [penāhuñ, -uñ]*

Didi ola Ḫaḳ **penāhuñ** ey şāh
Dāyim ide ʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 39). [penāhuñ, -un]*

Didi ki Ḫudā **penāhuñ** olsun
Her ḥālde destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 91). [penāhuñ, -un]*

Ḳoma beni bu belāda nā-çār
Senden ġayrı **penāh** kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 52). [penāh,]*

Biñ cān u dil ile bende olmaz
Kimdür ki beni **penāh** bilmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 50). [penāh,]*

Sen ol ḳamu ġuṣṣada **penāhum**
Nā-dānları itme destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 23). [penāhum, -um]*

penc: *Beş.*

Çalsam bu cihānda **penc** nevbet
Ḳursam bu bisāṭ-ı bezm ü ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 23). [penc,]*

pend: *Nasihat, öğüt.*

Güş itmezidi naṣīḥat ü **pend**
İtmişdi ṣafā vü ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 67). [pend,]*

pend eyledi: *Öğüt vermek.*

Çün geçdi serīr-i ṣadra ferzend
Şīrīn'e bu resme eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 40). [pend eyledi, -di]*

pend eyleyüp: *Öğüt vermek.*

Hem Ḫusrev'e yolda bir ḫıredmend
Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 36). [pend eyleyüp, -yüp]*

pendimi ṭut: *Bir kimsenin uyarılarına, sözlerine inanıp onun dediklerini uygulamak.*

Yüz ṭutdı saña kemāl-i iḳbāl
Ṭut pendimi çekme bunda işkāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 102). [pendimi ṭut,]*

perde: *Bir müzik parçasını meydana getiren seslerden her birinin kalınlık veya incelik derecesi. II. Yol, davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi.*

Gördi o ġarīb çün o māhı
İtdi pes **perdeden** nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 104). [perdeden, -den]*

perde-i ḥicābı: *Utanma örtüsü.*

Şīrīn şīrīn idüp ḫiṭābı
Refʿ eyledi **perde-i ḥicābı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 116). [perde-i ḥicābı, -ı]*

perde-i ḥicābı refʿ eyledi: *Utanç perdesini kaldırmak.*

Ferhād işidince bu ḫiṭābı
Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 90). [perde-i ḥicābı refʿ eyledi, -di]*

perende: *Uçan, uçucu.*

ʿUḳḳāb-ı ḫadeng olup **perende**
Cāy eyledi şāḫsār-ı tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 7). [perende,]*

perhīz iderdi: *Kaçınmak, uzak durmak.*

Yanına getürmez idi Pervīz
Bezminden iderdi ḫaylī perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 52). [perhīz iderdi, -er, -di]*

perī: *Cinlerin çok güzel ve alımlı sanılan dişilerine verilen ad II Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın.*

Ger itmese ol **perīyi** daʿvet
Dūzaḫ görinürdi aña ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 97). [perīyi, -y, -i]*

Ferzend yoġısa ḥamdü-li'llāh
Virdi bu **perīyi** bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 106). [perīyi, --(y), --i]*

İtdi anı ol **perī** bahāne
Gül-gūn'ına urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 19). [perī,]*

Ol iki **perī** müreffehü'l-bāl
ʿAzm eylediler serāya fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 9). [perī,]*

Bu ḥüsn ile ol **perīye** bu zār
Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [perīye, -ye]*

Her-cāyī **perīye** māyil olmañ
Diñleñ bu kelāmı ġāfil olmañ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 15). [perīye, -y, -e]*

perī-nāz: *Nazlı peri.*

Āvāzeye itdi çeng āvāz
Başladı nevāya her **perī-nāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 16). [perī-nāz,]*

perī-rū: *Peri yüzlü (Sevgili).*

Olup bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı
Ṭaḳıldı boynına zencīr-i miḥnet ol **perī-rūnuñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 2). [perī-rūnuñ, -nuñ]*

perī-rūy: *Peri yüzlü (Sevgili).*

Ol **perī-rūyı** gözümden itdi pinhān rūzgār
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 3). [perī-rūyı, -ı]*

perīşān: *Acınacak durumda, zavallı, dağınık.*

Çoḳ gülleri eyledüñ **perīşān**
Çoḳ bülbüli ḫār eliyle nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 85). [perīşān,]*

Ey çerḫ bu cevre yoḳ mı pāyān
Niçe idesin beni **perīşān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 98). [perīşān,]*

Çün çıḳdı ḥaremden ol **perīşān**
Çāk itdi libāsın oldı ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 51). [perīşān,]*

Bu cümleden artuḳ ol **perīşān**
Ola işigümde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 123). [perīşān,]*

Ol zār u nizār u deng ü ḥayrān
Biñ dürlü cefāyıla **perīşān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 14). [perīşān,]*

Yaʿnī ki cihānda bir **perīşān**
Olmışdı esīr-i ʿaşḳ-ı cānān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 1). [perīşān,]*

Ol ġayrılar ile şād u ḫandān
Bu kākül-i yār ile **perīşān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 34). [perīşān,]*

Bir gün bu belā-keş ü **perīşān**
Ol vālih ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 41). [perīşān,]*

Bir kerre yüzin gören **perīşān**
Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 75). [perīşān,]*

perīşān eyledi: *Dağıtmak, düzenini bozmak II acınacak duruma getirmek.*

Ẕevḳ u şādī ʿişret-ābādın yıḳup vīrān idüp
Cümle-i esbāb-ı temkīnin **perīşān eyledi** *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 4). [perīşān eyledi, -di]*

perīşān eyledüñ: *Sıkıntılı ve kederli eylemek. II dağıtmak, perişan etmek.*

Bī-kesleri eyledüñ perīşān
Maẓlūmları ża ʿīf ü giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 55). [perīşān eyledüñ, -dü, -ñ]*

perīveş: *Peri gibi güzel.*

Didi ki eyā yegāne üstād
Çün eyledüñ ol **perīveşi** yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 102). [perīveşi, -i]*

perī-zād: *Periden doğmuş, peri gibi güzel.*

Didi o dem ey yegāne üstād
ʿAḳlum benüm aldı ol **perī-zād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 2). [perī-zād,]*

Fi'l-ḥāl çıḳardı anı üstād
Didi naẓar eyle ey **perī-zād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 42). [perī-zād,]*

Şābūr didi ki ey **perī-zād**
Bir çāre ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 49). [perī-zād,]*

Fermānuñ olursa ey **perī-zād**
Gelsün der-i devlete o nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 83). [perī-zād,]*

Kim oldı zebūn-ı ʿaşḳ Ferhād
İdrākini aldı ol **perī-zād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 26). [perī-zād,]*

Ol cānuña cān olan **perī-zād**
Gitdi bu cihāndan eyle feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 105). [perī-zād,]*

Yatduḳca o yirde ey **perī-zād**
Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 17). [perī-zād,]*

Çün gördi bu ḥāli ol **perī-zād**
Bir kerre göñülden itdi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 15). [perī-zād,]*

Her-cāyī mi olduñ ey **perī-zād**
Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 29). [perī-zād,]*

Kim çekme melāmet ey **perī-zād**
Pervīz içün itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 41). [perī-zād,]*

perr: *Kanat .*

Dūşına alup nigārı ol zār
Perrī gibi oldı berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 90). [perrī, -i]*

pertev: *Aydınlık, parlaklık.*

Pertev ṣalıcaḳ zemīne muḥkem
Müstaġraḳ-ı nūr oldı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 13). [pertev,]*

Çün gördi o meh-cebīni Ḫusrev
Ṣalmış yüzi kāyināta **pertev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 30). [pertev,]*

Taḫtında ḳarār ḳıldı Ḫusrev
Mihr-i ruḫı dehre ṣaldı **pertev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 26). [pertev,]*

Çün vāṣıl-ı vaṣl-ı Ḫusrev oldı
Ol şemʿ-i cemāle **pertev** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 10). [pertev,]*

Yārıyla o dem yaturdı Ḫusrev
Ṣalmışdı biri birine **pertev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 104). [pertev,]*

pervīn: *Ülker takım yıldızı, Süreyya.*

Şeb-dīz-i semend-i çerḫe **Pervīn**
Ḳılmışdı hilāli zīn-i zerrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 5). [pervīn,]*

pervīz: *Hürmüz'ün oğlu İran hükümdarının Husrev'in lakabı II İkbal ve izzet sahibi, galip.*

Pervīz ile ḳıldı ʿīş ü ʿişret
Ferhād'ı idüp ḳarīn ü ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 13). [pervīz,]*

Pervīz naẓar idince ol dem
Teng oldı başına dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 45). [pervīz,]*

Şīrīn ki bu ḥāle nāẓır oldı
Pervīz idügi ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 42). [pervīz,]*

Pervīz daḫi miṣāl-i Şīrin
Şīrīn'i işitdi zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 9). [pervīz,]*

Pervīz olınca vāḳıf-ı ḥāl
Ġayret odı ḫışmın itdi işʿāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 39). [pervīz,]*

Pervīz didi ki bu ne işdür
Ne cünbiş-i bed ne kem-revişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 55). [pervīz,]*

Pervīz görüp o ḫaste-ḥāli

Bu ṭarz ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 119). [pervīz,]*

Pervīz'e irüp peyām-ı şādī

Geldi didiler o nā-murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 115). [pervīz'e, -e]*

Bu ṭarz ile yaʿnī ol nevā-sāz

Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 152). [pervīz'e, -e]*

Pervīz'i idüp o dem ḫaberdār

Ol kār-ı ḫafī olındı iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 37). [pervīz'i, -i]*

Taḫtında geçüp ḳarār ḳıldı

Pervīz'i zebūn u zār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 20). [pervīz'i, -i]*

Pervīz'e irişdi ḳuvvet-i ḳalb

Zāʾil oluban melāmet-i ḳalb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 39). [pervīz'e, -e]*

Pervīz görür o ḫaste-ḥāli

Ol zār u zebūn u pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 31). [pervīz,]*

Pervīz gelüp ġam u melāmet

Kār eyledi aña nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 37). [pervīz,]*

Bir emr murād idindi **Pervīz**

Var diye murādını saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 67). [pervīz,]*

Pervīz aña çoḳ riʿāyet itdi

İẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 79). [pervīz,]*

Pervīz'e güẕergeh idi ol kūh

Dāyim çeker idi niçe endūh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 45). [pervīz'e, -e]*

Pervīz idi bāʿiṣi bu ḥālüñ

ʿAḳlını uġurlamışdı zālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 9). [pervīz,]*

Pervīz bu rāyı itdi tedbīr

Bir nāme ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 29). [pervīz,]*

Pervīz'üñ özi göyindi ġāyet

İtdügine eyledi nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 17). [pervīz'üñ, -üñ]*

Pervīz'e irişdi çün o nāme
Nādim oldı o vażʿ-ı ḫāme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 23). [pervīz'e, -e]*

Ol şāh-ı yegāne Muṣṭafā'dan
Pervīz o peyke virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 18). [pervīz,]*

İʿzāz ile virdi şāha mektūb
Mażmūnı bu ki ey yegāne **Pervīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 22). [pervīz,]*

Şāhuñ var idi bir oġlı ḫūn-rīz
İtmezdi maḥabbet aña **Pervīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 38). [pervīz,]*

Yanına getürmez idi **Pervīz**
Bezminden iderdi ḫaylī perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 51). [pervīz,]*

Gerdānına urdı Ḫusrev'üñ tīz
Bir ḥālet ile uyandı **Pervīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 112). [pervīz,]*

Kim çekme melāmet ey perī-zād
Pervīz içün itme āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 42). [pervīz,]*

Ol ḫancerüñ üstine düşüp tīz
Cān virdi vü didi āh **Pervīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 36). [pervīz,]*

pervīz-i mihr-efser: *Güneş taçlı Perviz.*

Ol pādşeh-i bülend-aḫter
Yaʿnī **Pervīz-i mihr-efser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 4). [pervīz-i mihr-efser,]*

pes: *Alçak, aşağı. alt.*

Gördi o ġarīb çün o māhı
İtdi **pes** perdeden nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 104). [pes,]*

peşīmān: *Pişman, yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden.*

Müstaġraḳ-ı baḥr-i cürm ü ʿişyān
Her itdügi fiʿlden **peşīmān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 70). [peşīmān,]*

Ol itdügi ṭaʿneden **peşīmān**
Şeb-tābe-seḥer iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 35). [peşīmān,]*

peşīmān ola: *Pişman olmak, yapılan yanlış bir davranış nedeniyle üzülmek.*

Bi'llāh ola sen gibi peşīmān
Çeşmüñ aḳıda dem-i firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 21). [peşīmān ola, -a]*

pest eyleyüp: *Aşağı duruma getirmek, değerini düşürmek, alçaltmak.*

Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi **pest eyleyüp**
Vādī-i ġamda ṭınāb-ı ʿömri ber-bād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 3). [pest eyleyüp, -yüp]*

pest oldı: *Hor, hakir olmak.*

Fi'l-ḥāl yaḳasın eyledi çāk
Pest oldı zemīne niteki ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 40). [pest oldı, -dı]*

peyām: *Haber, bilgi.*

Cibrīl didi çü bu kelāmı
İtmāma yetürdi ol **peyāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 30). [peyāmı, -ı]*

Şīrīn işidince ol **peyāmı**
Ṭaġıtdı cevābda kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 97). [peyāmı, -ı]*

Şīrīn işidince bu kelāmı
Didi ilet aña bu **peyāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 86). [peyāmı, -ı]*

Aḫbār ḳılup bu ḫoş **peyāmı**
Şerḥ eyledi söylenen kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 93). [peyāmı, -ı]*

Ferhād işitdi bu kelāmı
Güş eyledi cāndan ol **peyāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 42). [peyāmı, -ı]*

Bu yaña irince şāha nāme
Rāżī olur ol gelen **peyāma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 2). [peyāma, -a]*

Aġzı gibi kec ḳamu kelāmı
Maḫlūṭ belāyıla **peyāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 66). [peyāmı, -ı]*

peyām-ber: *Peygamber, Allah'tan kullarına haber getiren.*

Ben kim saña olmışam **peyām-ber**
Yüz luṭf u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 73). [peyām-ber,]*

Ḫaḳ saña idüp selām-ı bī-ḥad
Didi ki **peyām-berüm** Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 20). [peyām-berüm, -üm]*

peyām-ı şādī: *Mutlu, sevinçli haber.*

Nā-geh irişüp **peyām-ı şādī**
Geldi didiler o meh-nihādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 9). [peyām-ı şādī,]*

Pervīz'e irüp **peyām-ı şādī**
Geldi didiler o nā-murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 115). [peyām-ı şādī,]*

peyām-ı vaşl-ı husrev: *Husrev'in kavuşma haberi.*

Çün geldi **peyām-ı vaşl-ı Ḫusrev**
Aḫbār-ı selām-ı vasl-ı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 1). [peyām-ı vaṣl-ı ḫusrev,]*

peyāmı virdi: *Bildirmek, haber ulaştırmak.*

Geldi der-i bārgāha ġamnāk
Şāha bu **peyāmı virdi** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 8). [peyāmı virdi, -di]*

pey-ā-pey: *Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra.*

Rengīn ü laṭīf sāġar-ı mey
Devr eyledi meclisi **pey-ā-pey** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 18). [pey-ā-pey,]*

peydā: *Açık, belli, görünen, aşikâr.*

Bu nevʿ ile oldı meclis-ārā
Bu ṭarz ile itdi ḳıṣṣa **peydā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 8). [peydā,]*

peydā eyleyeydi: *Ortaya çıkarmak, aşikar etmek.*

Ṭabʿum neler eyleyeydi peydā
Şiʿrümle ṭolaydı ṣaḥn-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 15). [peydā eyleyeydi, -y, -e, -y, -di]*

peydā ḳılmış: *Ortaya çıkarmak.*

Ol ḳılmış idi bu kārı peydā
Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 11). [peydā ḳılmış, -mış]*

peyk: *Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.*

Bir **peyk** gelüp irişdi nā-gāh
Didi ki eyā sülāle-i şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 39). [peyk,]*

Ol şāh-ı yegāne Muṣṭafā'dan
Pervīz o **peyke** virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 18). [peyke, -e]*

peyke: *Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.*

Ol **peyke** idüp ʿaẓīm iclāl
Sürʿatle ḳıyāma geldi fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 7). [peyke,]*

peyk-i merġūb: *Rağbet edilen, istenen haber getirici.*

Ki iʿlām ide her ne ise meʾmūr
Girdi ḥareme o **peyk-i merġūb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 20). [peyk-i merġūb,]*

peykvār: *Postacı gibi, haberci gibi.*

Anda belürüp hezār sancaḳ
Peykvār görindi al bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 26). [peykvār,]*

peyvend: *Bağ, ilgi, münasebet, rabıta.*

Virmezse netīce ger bu **peyvend**
Ḫāżır baña dergeh-i ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 19). [peyvend,]*

peyvend itse: *Bağlamak.*

Ebnā-yı zamāne ey ḫıredmend
Her gāh ki itse mihre peyvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 18). [peyvend itse, -se]*

pinhān: *Gizli.*

Ol perī-rūyı gözümden itdi **pinhān** rūzgār
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 3). [pinhān,]*

Ḫancer var idi yanında **pinhān**
Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 33). [pinhān,]*

pinhān olduḳca: *Saklanmak, gizlenmek.*

Olduḳca bu ḫāk içinde pinhān
Şīrīn ola kāyināta sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 7). [pinhān olduḳca, --duḳ, --ca]*

pīr: *İhtiyar, yaşlı.*

Ol maʿṣiyete esīr olanlar
Yüz seyyiʾe ile **pīr** olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 60). [pīr,]*

Kim ḥişşe yetüp cevān u **pīre**
Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 43). [pīre, -e]*

pīre-zen: *İhtiyar kadın.*

Bir bir didiler ḥikāyetini
Ol **pīre-zenüñ** rivāyetini *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 50). [pīre-zenüñ, -üñ]*

pīşe: *Sanat, meslek.*

Bu **pīşeye** ol cevān el urdı
Üstād ile niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 25). [pīşeye, -ye]*

Ol **pīşeyi** itdi bir bir iʿlām
Tā eyleye ʿan-ḳarīb itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 81). [pīşeyi, -y, -i]*

pīşe: *Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.*

Alsun ele āteşīn tīşe
Ḳılsun özine bu kārı **pīşe** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 56). [pīşe,]*

İt **pīşeñi** ṣıdḳ-ı ḫālişāne
Tā kim ire pāyuñ āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 47). [pīşeñi, -ñ, -i]*

pīşe oldı: *Huy edinmek, alışkanlık haline getirmek.*

Eşʿāra muḳayyedem hemīşe
Şiʿr oldı hemīşe baña pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 72). [pīşe oldı, -dı]*

piyāle şunup: *Kadeh sunmak.*

Sāḳī-i ecel ṣunup piyāle
İrgürse sürūrumı melāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 117). [piyāle ṣunup, -up]*

pül: *Köprü.*

Aşmış niçe **pül** ü niçe der-bend
Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 13). [pül,]*

pür: *Dolu.*

Kim cismine ṣıġmaz oldı cānı
Ḳalbini **pür** itdi şādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 4). [pür,]*

Şevḳ itdi anuñ cevānibin **pür**
Bu ḥālete eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 5). [pür,]*

Emr itdi **pür** oldı cām-ı rengīn
Biñ nāz ile ṣundı aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 25). [pür,]*

Bir mār lisānı zehr ile **pür**
Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile **pür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 69). [pür,]*

Bir mār lisānı zehr ile **pür**
Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile **pür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [pür,]*

pür itdi: *Kaplamak.*

Rūyı müteġayyir oldı ol dem
Ḳalbini **pür itdi** miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 144). [pür itdi, -di]*

pür oldı: *Dolmak.*

Gitdükce ziyāde oldı şevḳi
Ḳalbinde **pür oldı** seyr ẕevḳi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 38). [pür oldı, -dı]*

pür-āb: *Su dolu.*

Şābūr'a dönüp ḫiṭāb ḳıldı
Ḫūnī gözini **pür-āb** ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 52). [pür-āb,]*

pür-âteş: *Ateşle dolu.*

Yād eyleyicek o māhı her gāh
Dünyāyı **pür-āteş** eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 128). [pür-āteş,]*

pür-belā: *Bela dolu, çok bela.*

Böyle ne içün cefā ḳılursın
ʿĀşıḳları **pür-belā** ḳılursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 90). [pür-belā,]*

pür-ġam: *Çok sıkıntılı. Dert ile dolu.*

Ol ḳalb-i laṭīfi **pür-ġam** oldı
Miḥnet aña yār u hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 63). [pür-ġam,]*

pür-ġam olma: *Gam dolu olmak. Çok kederli, üzüntülü olmak.*

Şükr eyle Ḫudā'ya olma pür-ġam
Defʿ eyle dilüñde ḳalmasun hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 33). [pür-ġam olma, -ma]*

pür-melālet olma: *Gamla, kederle dolmuş olma.*

İtdi aña cān ile riʿāyet
Didi ṣaḳın olma pür-melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 30). [pür-melālet olma, -ma]*

pür-melāmet: *Çok kınanmış.*

İẓhārını bildi ʿayn-ı nekbet
Ser-menzile döndi **pür-melāmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 76). [pür-melāmet,]*

pür-şūr: *Çok karışık / fitneli.*

Pür-şūr u şeġab nigār-ı ṭannāz
Gülzār-ı cihānda serv-i mümtāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 21). [pür-şūr,]*

pür-teb: *Ateş dolu, ateşli.*

Ẓāhirde ġam ile **pür-teb** ü tāb
Aḳar gözi yaşı şanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 93). [pür-teb,]*

pūyān oldı: *Koşmak, dalmak.*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān
Giryān u şikeste-ḥāl ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 111). [pūyān oldı, -dı]*

rab: *Allah, Tanrı.*

Yā **Rab** meded it ki derdmendem
Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 1). [rab,]*

Yā **Rab** ḳamu enbiyā ḥaḳı'yçün
Pākān-ı reh-i hüdā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 23). [rab,]*

Mūsī-i Kelīm ḥaḳḳı yā **Rab**
ʿĪsī-i kerīm ḥaḳḳı yā **Rab** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 29). [rab,]*

Mūsī-i Kelīm ḥaḳḳı yā **Rab**
ʿĪsī-i kerīm ḥaḳḳı yā **Rab** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 30). [rab,]*

Ümmīdüm odur velīk yā **Rab**

ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 71). [rab,]*

Yā **Rab** der-i devletin güşād it

Menzilüñe cümleyi ʿibād it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 77). [rab,]*

Yā **Rab** ġamın itme kimseye yār

Tā ḥaşre dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 119). [rab,]*

Yā **Rab** baña bir meded irişdür

Derd aldı beni devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 29). [rab,]*

Yā **Rab** meded eyle mübtelāyam

Maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 51). [rab,]*

Ālāyiş-i mā-sivāyı yā **Rab**

Ġam-ḫāne-i ḳalbden gider heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 21). [rab,]*

Yā **Rab** bu fesānem eyle maḳbūl

Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 1). [rab,]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme yā **Rab**

Ṭaʿn oḳına lāyıḳ itme yā **Rab** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 9). [rab,]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme yā **Rab**

Ṭaʿn oḳına lāyıḳ itme yā **Rab** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 10). [rab,]*

rabb-i ezelī: *Varlığının başlangıcı olmayan Rab, Allah.*

Rabb-i ezelī Ḫudā-yı aḳdem

Ḫayy-i ebedī meʿād-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 9). [rabb-i ezelī, -i]*

Ki ey ḥażret-i ḳādir ü tüvānā

Rabb-i ezelī kerīm ü dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 56). [rabb-i ezelī,]*

Ey ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā

Rabb-i ezelī vü ḥayy u dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 14). [rabb-i ezelī,]*

raġbet: *Arzu, meyil, teveccüh ‖ itibar.*

ʿAṣruñda ʿulūma var **raġbet**

İtdüñ fużalāya çoḳ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 43). [raġbet,]*

Yüz gevherüm ammā **raġbetüm** yoḳ

Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 19). [raġbetüm, -üm]*

rāġıb: *İstekli, isteyen, rağbet eden.*

Yaʿnī ki bināya ṭālib olmış

Miʿmār olmaġa **rāġıb** olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 20). [rāġıb,]*

rāh: *Yol, güzergah.*

ʿAfv eyle ḳamusınuñ günāhın

Eyle reh-i müstaḳīm **rāhın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 64). [rāhın, -ı, -n]*

Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa

Dāyim bula cānı ʿizz ü **rāḥa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 78). [rāḥa, -a]*

Varup bu ṭarīḳdan kesüp **rāh**

İtsün baña bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 53). [rāh,]*

Nā-gāh giderken ol şehen-şāh

Bir daġ gibi ṭaşa uġradı **rāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 82). [rāh,]*

rāḥat-āmīz: *Rahatlık veren.*

Bir būy getürdi **rāḥat-āmīz**

ʿAnber-bez ü leṭāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 23). [rāḥat-āmīz,]*

rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān: *İrfan sahiplerine rahat bağışlayan. (Hz. Muhammet).*

Fermān-fermā-yı tācdārān

Rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 12). [rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān,]*

rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān: *İrfan sahiplerine rahat bağışlayan. (Hz. Muhammet).*

Fermān-fermā-yı tācdārān
Rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 12). [rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān,]*

rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān: *İrfan sahiplerine rahat bağışlayan. (Hz. Muhammet).*

Fermān-fermā-yı tācdārān
Rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 12). [rāḥat-baḫşā-yı ehl-i ʿirfān,]*

rāh-ı ġamda: *Keder, üzüntü yolu.*

Cānın ḳıla **rāh-ı ġamda** teslīm
Yārını cihāndan itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 53). [rāh-ı ġamda, -da]*

rāh-ı ḫıṭā'yı: *Hıta yolu (Hıta'ya giden yol).*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Kim **rāh-ı Ḫıṭā'yı** itdi mesdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 10). [rāh-ı ḫıṭā'yı, -'yı]*

raḥm: *Merhamet, acıma.*

Yoḳ mı **raḥmuñ** ḳanı mürüvvet
Olmaz mı tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 53). [raḥmuñ, -uñ]*

raḥm eyle: *Merhamet etmek, acımak.*

Ḳaldum reh-i ġamda niçe demdür
Raḥm eyle baña dem-i keremdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 20). [raḥm eyle,]*

Oldur bañа mūcib-i tekellüm
Raḥm eyle çün eyledüm taẓallum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 14). [raḥm eyle,]*

raḥm eyle: *Merhamet etmek, acımak.*

Raḥm eyle bañа ġarīb ḳaldum
Bī-ṭāḳat ü bī-şekīb ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 55). [raḥm eyle,]*

raḥm eyleye: *Merhamet etmek, acımak.*

Ben daḥi yüz urayın Ḫudā'ya
Raḥm eyleye belki bu gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 70). [raḥm eyleye, -y, -e]*

raḥm itdi: *Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.*

Nādim olup ol ḳabāḥatine
Raḥm itdi anuñ bu ḥāletine *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 4). [raḥm itdi, -di]*

Raḥm itdi uyarmaġa o yārı
Işmarladı Ḫaḳḳ'a ol nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 121). [raḥm itdi, -di]*

rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān: *İrfan sahiplerinin yol göstericisi, kılavuzu (Hz. Muhammet).*

Ey **rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān**
Hep ḫalḳ şefāʿatüñde ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 37). [rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān,]*

raḫş-ı veġāya: *Savaş atı.*

Ger **raḫş-ı veġāya** binse fi'l-ḥāl
Bed-ḫ∨āh olurdı yirde pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 9). [raḫş-ı veġāya,]*

rakīb: *Âşığın kendisine rakip olarak gördüğü, sevgilinin mahallesinde dolaşan ve ona âşıktan daha yakın olan kişi.*

Ferhād öle ḳalmaya **raḳībi**
ʿĀrī ide cümleden ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 13). [raḳībi, -i]*

rakş itdi: *Dans etmek.*

Raḳş itdi hemān semāʿa geldi
Dünyādan o dem murādın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 43). [raḳş itdi, -di]*

rām itdi: *Boyun eğdirmek.*

Ḫāżır bulınup yanında Behrām
Ol ʿaskeri itdi kendüye rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 12). [rām itdi, -di]*

raʿnā raʿnā: *Güzel güzel.*

Raʿnā raʿnā ḳılurdı reftār
Şīrīn şīrīn iderdi güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 77). [raʿnā raʿnā,]*

rāst: *Doğru, düzgün.*

Bir ay çalışdı **rāst** ol merd
Çekdi niçe miḥnet ü niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 111). [rāst,]*

rāvī: *Hikâye anlatıcısı, rivayet eden.*

Rāvī bu sözi rivāyet eyler
Çaḳ aṣl üzere ḥikāyet eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 1). [rāvī,]*

Baʿżı **rāvī** didi ki Şīrīn
Bu vāḳıʿadan olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 1). [rāvī,]*

rāvī-i ḥavādis-i ḥikāyet: *Hikâyeleri, hadiseleri aktaran, rivayet eden.*

Rāvī-i ḥavādiṣ-i ḥikāyet
Bir güne daḫi ider rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 1). [rāvī-i ḥavādiṣ-i ḥikāyet,]*

rāvī-i ḥavādis-i zamāne: *Zamanın olaylarını rivayet edenler.*

Gevher-keş-i rişte-i fesāne
Rāvī-i ḥavādiṣ-i zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 14). [rāvī-i ḥavādiṣ-i zamāne,]*

rāvī-i ḥikāyet-i dil-āvīz: *Gönlü cezbedici hikâyeleri nakleden.*

Rāvī-i ḥikāyet-i dil-āvīz
Ḫākī-i fesānehā-yı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 11). [rāvī-i ḥikāyet-i dil-āvīz,]*

rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz: *Ciğer yakan rivayetin rivayet edicisi.*

Rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz
Bu ṭarz ile oldı miḥnet-āmūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 35). [rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz,]*

rāy: *Fikir, görüş, düşünce.*

Pervīz bu **rāyı** itdi tedbīr
Bir nāme ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 29). [rāyı, -ı]*

rāyāt-ı ḥasūd: *Düşmanın sancakları.*

Rāyāt-ı ḥasūd ser-nigūnum
Oldı baña nām böyle merḳūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 43). [rāyāt-ı ḥasūd,]*

rāyāt-ı şehen-şehīye: *Şahlar şahının bayrağı.*

Rāyāt-ı şehen-şehīye ḳādir
Sulṭānlar içre mis̲li nādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 15). [rāyāt-ı şehen-şehīye, -īye]*

rāyet-i şām: *Akşamın sancağı.*

Bir gün ki gelüp irişdi aḫşām
Gösterdi ẓuhūr **rāyet-i şām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 2). [rāyet-i şām,]*

rāy-ı maʿḳūl: *Akla uygun düşünce.*

Bu vech ile oldı **rāy-ı maʿḳūl**
Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 41). [rāy-ı maʿḳūl,]*

râz: *Sır, giz.*

ʿArż eyledi ḥażrete niyāzın
Keşf eyledi dilde gizlü **rāzın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 44). [rāzın, -ın]*

rāżī olur: *Razı olmak, kabul etmek.*

Bu yaña irince şāha nāme
Rāżī olur ol gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 2). [rāżī olur, -ur]*

rāzın açdı: *Sırrını açmak, söylemek.*

Hem-rāzlarına açdı rāzın
Şerḥ eyledi sūz ile güdāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 83). [rāzın açdı, -dı]*

recā: *Ümit, umma; istek, dilek.*

ʿAfv-ı dil-i zārumı **recā** ḳıl
Bu derdli göñlüme devā ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 83). [recā,]*

Ey pādşeh-i bülend-pāye
Ḫalḳ işigüñe gelür **recāye** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 34). [recāye, -e, -y]*

refʿ eyledi: *Kaldırmak.*

Şīrīn şīrīn idüp ḫiṭābı
Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 116). [refʿ eyledi, -di]*

refʿ ola: *Yüceltme, yükseltme, değerini arttırma.*

Bir şūmımış idelüm anı defʿ
Tā ola bunuñla ḳışşamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 22). [refʿ ola, -a]*

refʿ oldı: *Kaldırılmak, giderilmek, yok edilmek.*

Ḳalmadı tenümde tāb u ṭāḳat
Refʿ oldı ʿalāyim-i selāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 96). [refʿ oldı, -dı]*

refʿ-i cevr-i ẓulmet: *Karanlığın sıkıntısını kaldırma.*

Bir ṣubḥ ki çekdi mihr rāyet
Şemşīri **refʿ-i cevr-i ẓulmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 2). [refʿ-i cevr-i ẓulmet,]*

refīk: *Arkadaş, yoldaş.*

Ger luṭfuñ ola **refīḳ** u hādī
Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 63). [refīḳ,]*

Deryā-yı belāda bir ġarīḳem
İḥsānuñ ola meger **refīḳem** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 50). [refīḳem, -em]*

refīk ṭutduñ: *Arkadaş edinmek.*

K’ey şāh ne ḫoş ṭarīḳ ṭutduñ
Bu yolda kimi **refīḳ ṭutduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 26). [refīḳ ṭutduñ, -duñ]*

reftār: *Gidiş, yürüyüş.*

Reftāra geleydi serv mānend
Reftāra iderdi serv sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 67). [reftāra, -a]*

Reftāra geleydi serv mānend
Reftāra iderdi serv sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 68). [reftāra, -a]*

Ḳāmetde nihāl-i serve beñzer
Reftārda ṣan tezerve beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 58). [reftārda, -da]*

reftār ḳılurdı: *Yürümek.*

Raʿnā raʿnā ḳılurdı reftār
Şīrīn şīrīn iderdi güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 77). [reftār ḳılurdı, -ur, -dı]*

reh-güzār: *Geçecek yol, geçit.*

Her birisi ṭutdı bir diyārı
Bir güne mekān u **reh-güẕārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 68). [reh-güẕārı, -ı]*

reh-güzār-ı şāha: *Şâhın geçtiği yol, güzergâh.*

Çoḳ hāʾil idi şikār-ı şāha
Māniʿ idi **reh-güẕār-ı şāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 50). [reh-güẕār-ı şāha, -a]*

reh-i diyār-ı miḫnet: *Sıkıntı ülkesinin yolu.*

Ne yol görinür ü ne ʿalāmet
İllā ki **reh-i diyār-ı miḥnet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 60). [reh-i diyār-ı miḥnet,]*

reh-i diyār-ı miḥnet: *Sıkıntı ülkesinin yolu.*

Ne yol görinür ü ne ʿalāmet
İllā ki **reh-i diyār-ı miḥnet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 60). [reh-i diyār-ı miḥnet,]*

reh-i ġamda: *Keder yolu.*

Ḳaldum **reh-i ġamda** niçe demdür
Raḥm eyle baña dem-i keremdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 19). [reh-i ġamda,]*

reh-i ġamda ḳaldum: *Üzüntü yolunda kalmak, üzüntü içinde kalmak.*

Luṭf it ṭut elüm ki ḫaste-ḥālem
Ḳaldum reh-i ġamda bī-mecālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 8). [reh-i ġamda ḳaldum, -du, -m]*

reh-i kişver-i fenādan geçdi: *Yokluk ülkesinin yolundan geçmek, ölmek.*

Göz yumdı cihān-ı bī-vefādan
Geçdi reh-i kişver-i fenādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 10). [reh-i kişver-i fenādan geçdi, -di]*

reh-i maḥbese: *Hapis yolu.*

Şīrīn de hemān nāzükāne
Oldı **reh-i maḥbese** revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 28). [reh-i maḥbese, -e]*

reh-i müstaḳīm: *Doğru yol.*

ʿAfv eyle ḳamusınuñ günāhın
Eyle **reh-i müstaḳīm** rāhın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 64). [reh-i müstaḳīm,]*

renc ü miḥnet çekerdi: *Eziyet ve sıkıntı çekmek.*

Ḫusrev de olup ḳarīn-i fürḳat
Her demde çekerdi renc ü miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 68). [renc ü miḥnet çekerdi, -er, -di]*

reng günindeki: *Kan dökülen zaman, savaş zamanı, savaş günü.*

Yā ḳuvvet ü ḳudret ü hücūmın
Yā **reng günindeki** rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 22). [reng günindeki, -in, -de, -ki-n, -de, -ki]*

reng-i āteş buldı: *Ateş rengine dönmek.*

Gülzāra dönüp o cāy-ı dil-keş
Her gūşeyi buldı reng-i āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 28). [reng-i āteş buldı, -dı]*

rengīn: *Güzel, hoş, latif. || Parlak renkli.*

Gül gibi yañaġı al u **rengīn**
Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 57). [rengīn,]*

Ḫoş-būy ṣaçı miṣāl-i sünbül
Rengīn yañaġı nitekim gül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 62). [rengīn,]*

Eşʿār oḳınup laṭīf ü **rengīn**
Her biri ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 33). [rengīn,]*

Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend
ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 147). [rengīn,]*

Rengīn ü laṭīf sāġar-ı mey
Devr eyledi meclisi pey-ā-pey *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 17). [rengīn,]*

Tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i Şīrīn
Bir ḫūb fesāne yazdı **rengīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 50). [rengīn,]*

renk: *Güzel, hoş, latif.* || *Parlak renkli.*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn
Gül gibi yañaġı ḫūb u **rengīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 64). [rengīn, -īn]*

reşk itmeye: *Kıskanma; gıpta ile bakma.*

Her kim vara seyre ol mekāna
Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 26). [reşk itmeye, -me, -ye]*

reşk-i nāfe-i çīn: *Çin miskinin kıskançlığı.*

Sünbül ṣaçı **reşk-i nāfe-i Çīn**
Gül gibi yañaġı ḫūb u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 63). [reşk-i nāfe-i çīn,]*

resm: *Görüntü, şekil, tarz, suret, fiziksel yapı.*

Bu **resme** iderdi çoḳ duʿālar
Şīrīn süre taḫtda ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 5). [resme, -e]*

Efsāne-nüvīs ü ḳıṣṣa-perdāz
Bu **resme** beyāna itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 2). [resme, -e]*

Tedbīri bu **resme** itdiler bir
Tā ola o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 171). [resme, -e]*

Böyle gözede yine ġarībin
Şād ide bu **resme** ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 14). [resme, -e]*

Üstād bu **resme** itdi iʿlām
Kim ol ṣanem-i ḫuceste-fercām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 1). [resme,]*

Didi nedür ey ġarīb ü nālān
Kim itdi seni bu **resme** giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 82). [resme, -e]*

N'oldı ki bu **resme** zārsın sen
Bu vech ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 83). [resme, -e]*

Bu **resme** idüp beyān-ı ḥāli
Böyle didi bu ġam-ı melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 3). [resme, -e]*

Yirde yüzini türāb ḳıldı
Bu **resme** aña ḫiṭāb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 24). [resme, -e]*

Çün geçdi serīr-i ṣadra ferzend
Şīrīn'e bu **resme** eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 40). [resme, -e]*

ressām: *Resim yapan kimse.*

Şāhen-şeh-i kişver-i feżāʾil
Ressām-ı … mesāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 6). [ressām-ı, --ı]*

resūl: *Elçi, peygamber. ll İslam peygamberi Hz. Muhammed.*

Ol ḥażret-i vāhibü'l-ʿaṭāyāt
Ögretdi **resūle** çoḳ kemālāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 50). [resūle, -e]*

resūl-i ekrem: *Kerem sahibi elçi (Hz. Muhammet).*

Ol demde sen ey **resūl-i ekrem**
Bu ḳalb-i ḥazīni eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 79). [resūl-i ekrem,]*

Lāyıḳ budur ey **resūl-i ekrem**
Ol ʿilm ile ḳala ḫalḳ-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 99). [resūl-i ekrem,]*

Şöyle geldi ol **resūl-i ekrem**
Kim varmaġ u gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 93). [resūl-i ekrem,]*

revā: *Layık, uygun, münasip.*

İhmāl itme **revā** degüldür

İhmāl saña sezā degüldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 71). [revā,]*

Bī-raḥmlıḳ eylemek **revā** mı

Şefḳatsüzlik saña sezā mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 101). [revā,]*

Sulṭāna **revā** mıdur bu ḥālet

Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 105). [revā,]*

revāc: *İtibar , değer, kıymet.*

Eşʿārıma ger **revāc** olsa

Yā baña bir ibtihāc olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 27). [revāc,]*

revācı buldı: *Değer kazanmak, aranır, istenir olmak, sürümü, değeri artmak.*

Hīç ḳalmadı mihre iḥtiyācı

Meh buldı güneş gibi revācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 16). [revācı buldı, -dı]*

revān: *Giden, yürüyen.*

Sürʿatle olup o dem **revāne**

Bir demde irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 35). [revāne, -e]*

revān: *Su gibi akıp giden (ifâde), akıcı (şiir, söz vb.).*

Yā vuṣlata cānumı irişdür

Ol rūḥa **revānumı** yetişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 102). [revānumı, -um, -ı]*

revāne: *Akan, giden, yürüyen / Akıp giden.*

Ol vaʿde ile **revāne** oldı

Ḳaṣdı der-i āstāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 31). [revāne,]*

Geh yaşını eyleyüp **revāne**
Ḳanlar aḳıdurdı yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 39). [revāne,]*

Yol eyleyeler bu ḫānedāna
Mānend-i zülāl ola **revāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 56). [revāne,]*

Bu ḥāle olaydı bir bahāne
Andan olay idi süd **revāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 130). [revāne,]*

revāne oldı: *Akmak, yürüyüp gitmek.*

Uydurmayup adım ol dil-ārā
Şaḥrāya **revāne oldı** tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 36). [revāne oldı, -dı]*

revāne oldı: *Yola koyulmak, gitmek.*

Ṭaġlar yolına **revāne oldı**
Dīvāne-dil-i zamāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 53). [revāne oldı, -dı]*

Şīrīn de hemān nāzükāne
Oldı reh-i maḥbese revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 28). [revāne oldı, -dı]*

revāne oldılar: *Yola koyulmak, gitmek.*

Ol cānibe oldılar revāne
İrişdiler āḫir ol mekāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 75). [revāne oldılar, -dı, -lar]*

revāne olup: *Yola koyulmak, gitmek.*

Ol kūha olup hemān revāne
Şeb-dīz'ine urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 51). [revāne olup, -up]*

Maġmūm evine olup revāne
Aġlardı bu ḥāle yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 5). [revāne olup, -up]*

<u>reviş:</u> *Tâkip edilen hareket tarzı, tutum, üslûp, yol.*

Alsam bu **revişde** deste ḫāme
Gelse ḳalemüm benüm ḫırāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 37). [revişde, -de]*

Kārum **revişüm** güher-feşānlıḳ
Ser-levḥa-i dehre zer-feşānlıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 11). [revişüm, -üm]*

Eṭvārı güzel **revişde** aʿlā
Her şīvesi dil-pesend ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 89). [revişde, -de]*

Taṣvīre şürūʿ idince Şābūr
Ṣarf eyledi ol **revişde** maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 110). [revişde, -de]*

Dāyim **revişüñ** bana cefādur
Cān cevr ü cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 83). [revişüñ, -üñ]*

İtsek bu **revişde** ḥüsn-i tedbīr
Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa ḫānuma şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 47). [revişde, -de]*

Vardur bu **revişde** iḳtidārı
Tekmīl idüp durur bu kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 81). [revişde, -de]*

Kārum **revişüm** ḳamu fiġāndur
Feryād iderin niçe zamāndur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 139). [revişüm, -üm]*

<u>riʿāyet:</u> *Saygı, sayma, itibar; uyma, itaat etme.*

ʿAṣruñda ʿulūma var raġbet
İtdüñ fużalāya çoḳ **riʿāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 44). [riʿāyet,]*

Saʿy eyledi şeh **riʿāyetinde**
Ḳılmadı ḳuṣūr ḥürmetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 23). [riʿāyetinde, -i, -n, -de]*

Saña atamuñ **riʿāyetinden**

Biñ artuḳ idem riʿāyeti ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 5). [riʿāyetinden, -i, -n, -den]*

Yüz gevherüm ammā raġbetüm yoḳ

Bir ḫāk ḳadar **riʿāyetüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 20). [riʿāyetüm, -üm]*

riʿāyet bula: *Saygı görmek.*

Her nice ki ide ḫarc-ı ṣanʿat

Benden bula niçe biñ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 58). [riʿāyet bula, -a]*

riʿāyet eyleñ: *Uymak || Saygı göstermek.*

Bendini çözüñ mürüvvet eyleñ

Vāfir vāfir **riʿāyet eyleñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 8). [riʿāyet eyleñ, -ñ]*

riʿāyet idem: *Uymak.*

Ben şöyle idem saña riʿāyet

Ser-cümle senüñ ola vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 43). [riʿāyet idem, -e, -m]*

riʿāyet itdi: *Hürmet etmek, saygı göstermek.*

İtdi aña cān ile riʿāyet

Didi ṣaḳın olma pür-melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 29). [riʿāyet itdi, -di]*

Pervīz aña çoḳ **riʿāyet itdi**

İẓhār-ı kemāl-i şefḳat itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 79). [riʿāyet itdi, -di]*

riʿāyet itmeyüp: *Uymak, bağlı kalmak.*

Bir ẕerrece itmeyüp riʿāyet
İẓhār idesin aña mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 115). [riʿāyet itmeyüp, -me, -yüp]*

riʿāyeti idem: *Uymak.*

Saña atamuñ riʿāyetinden
Biñ artuḳ idem riʿāyeti ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 6). [riʿāyeti idem, -e, -m]*

rifʿat: *Makam ve mertebe yüksekliği.*

Ẕilletde ḳamu kemāl ehli
Rifʿatde menāl u māl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 2). [rifʿatde, -de]*

Seyyāre-maḳām u āsmān-der
Kisrā ile **rifʿati** ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 18). [rifʿati, -i]*

Bulmaz mı ḳabūl devletüñ hīç
Elden çıḳar mı **rifʿatüñ** hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 110). [rifʿatüñ, -üñ]*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād
Sen **rifʿat** ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 18). [rifʿat,]*

rifʿat-i cihānı: *Dünyanın makam yüksekliği.*

Bildüñ mi bu **rifʿat-i cihānı**
Ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 5). [rifʿat-i cihānı, -ı]*

rindān-ı elem-keşīde: *Dert çeken rindler.*

ʿUşşāḳ-ı sitem-resīde ḥaḳḳı
Rindān-ı elem-keşīde ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 36). [rindān-ı elem-keşīde,]*

rivāyet: *Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.*

Ferhād ġamın **rivāyet** eyle
Şīrīn şīrīn **rivāyet** eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 53). [rivāyet,]*

Ferhād ġamın **rivāyet** eyle
Şīrīn şīrīn **rivāyet** eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 54). [rivāyet,]*

Tā kim ola dilde nuṭḳa ḳudret
Ferhād ġamın ide **rivāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 14). [rivāyet,]*

Bir bir didiler ḥikāyetini
Ol pīre-zenüñ **rivāyetini** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 50). [rivāyetini, -i, -n, -i]*

Bu ḳıṣṣayı eyleyen **rivāyet**
Bu vech ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 1). [rivāyet,]*

rivāyet eyler: *Anlatmak, söylemek.*

Rāvī bu sözi **rivāyet eyler**
Çaḳ aṣl üzere ḥikāyet eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 1). [rivāyet eyler,]*

rivāyet ider: *Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.*

Rāvī-i ḥavādiṣ-i ḥikāyet
Bir gūne daḫi ider rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 2). [rivāyet ider, -er]*

rıżā gösterdi: *Uygun bulup kabul etmek, râzı olmak.*

Gösterdi rıżā vü gitdi miskīn
Bī-çāre vü derdmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 3). [rıżā gösterdi, -di]*

rıżāsı olmadı: *İzni olmak, müsaadesi olmak:.*

Hīç ḳatline olmadı rıżāsı
Didi ki hemān anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 161). [rıżāsı olmadı, -ma, -dı]*

rıżāsı olmadı: *İzni olmak, müsaadesi olmak:.*

Hīç ḳatline olmadı rıżāsı
Didi ki hemān anuñ cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 161). [rıżāsı olmadı, -ma, -dı]*

ruḥ: *Yanak.*

Gīsūları müşgden muṭarrā
Āyīne idi **ruḫı** mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 66). [ruḫı, -ı]*

Eylerdi o mihr-i ʿālem-ārā
Mirʾāta baḳup **ruḫın** temāşā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 70). [ruḫın, -ı, -n]*

Gīsūların eyledi muṭarrā
Gül **ruḫlarını** çü verd-i raʿnā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 126). [ruḫlarını, -ları, -n, -ı]*

Gül **ruḫlarınuñ** leṭāfetinden
Ruḫsāresinüñ melāḥatinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 111). [ruḫlarınuñ, -lar, -ı, -n, -un]*

Gül-gūn **ruḫı** zaʿferāna dönmiş
Gülzārına ṣan ḫazān ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 9). [ruḫı, -ı]*

ruḥ: *Can II beden.*

Her vaḳt ki itse meclis-i cemʿ
Ol bezme olurdı **ruḫları** şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 96). [ruḫları, -ları]*

Yā vuṣlata cānumı irişdür
Ol **rūḥa** revānumı yetişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 102). [rūḥa, -a]*

Hep naẓm iledür ḥayāt bende
Ansuz bulınur mı **rūḥ** tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 68). [rūḥ,]*

rūḥ-ı muṣavver: *Tasavvur olunan ruh.*

Gör kim buña var mı mis̱l ü hem-tā
Bir **rūḥ-ı muṣavver** ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 44). [rūḥ-ı muṣavver,]*

rūḥ-ı muṣavver: *Süslenmiş (güzel) yanak.*

Ol **rūḥ-ı muṣavver** ol melek-rū
Ol serv-i semen-ber ü semen-bū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 107). [rūḥ-ı muṣavver,]*

rūḥ-ı pāki: *Temiz, arı ruh.*

İt baña o **rūḥ-ı pāki** iẓhār
Şād olsun anuñla ḫāṭır-ı zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 39). [rūḥ-ı pāki, -i]*

rūḥ-perver: *Far. Ruha kuvvet verici, ruh besleyici.*

Ḫarīmi cennetāsā **rūḥ-perver** ehl-i ʿirfāna
Şarābı māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 3). [rūḥ-perver,]*

ruḫsāre: *Yanak.*

Oldı yüzi gün gibi dil-efrūz
Ruḫsāresi āteş-i ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 122). [ruḫsāresi, -si]*

Gül ruḫlarınuñ leṭāfetinden
Ruḫsāresinüñ melāḥatinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 112). [ruḫsāresinüñ, -s, -i, -n, -üñ]*

ruhsāre-i ḫūb: *Güzelin yanağı.*

Taṣvīr ideyin o meh-cemālüñ
Ruḫsāre-i ḫūb u bī-miṯālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 26). [ruḫsāre-i ḫūb,]*

ruhsāre-i ḫūbı: *Güzel (sevgili)nin yanağı.*

Bir ġonce-i ter dehānı ḫoşter
Ruḫsāre-i ḫūbı mihr-i enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 54). [ruḫsāre-i ḫūbı, -ı]*

ruhsāre-i lāle-gūnı: *Lâle renkli yanak.*

Ruḫsāre-i lāle-gūnı ol rūz
Āteş gibi oldı meşʿal-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 83). [ruḫsāre-i lāle-gūnı, -ı]*

ruhsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl: *Benli güzel / zamane güzelinin güzel yanağının süsü.*

Meşşāṭa-i nev-ʿarūs-ı iḳbāl
Ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 14). [ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl,]*

ruhsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl: *Benli güzel / zamane güzelinin güzel yanağının süsü.*

Meşşāṭa-i nev-ʿarūs-ı iḳbāl
Ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 14). [ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl,]*

ruhsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl: *Benli güzel / zamane güzelinin güzel yanağının süsü.*

Meşşāṭa-i nev-ʿarūs-ı iḳbāl
Ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 14). [ruḫsār-ı nigār-ı şāhid-i ḥāl,]*

rūm: *Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde kalan bölgeye verilen isim, Anadolu.*

Ger olsa taḳayyüdüm ʿulūma
Gelmezdi naẕīr baña **Rūm'a** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 36). [rūm'a, -a]*

Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam
Rūm u ʿArab u ʿAcem zebūnum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 42). [rūm,]*

rusteḫīze: *Kıyamet, mahşer.*

Her merd şürūʿ idüp sitīze
Döndi o sitīz **rusteḫīze** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 16). [rusteḫīze,]*

rüsum: *Resimler, şekiller.*

Şāhāne ẓuhūr idüp **rüsūmı**
ʿArż itdi ʿasākir-i nücūmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 5). [rüsūmı, -ı]*

rüsum: *Tören.*

Yā ḳuvvet ü ḳudret ü hücūmın
Yā reng günindeki **rüsūmın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 22). [rüsūmın, -ı, -n]*

rüsūm-ı rūy-ı pāki: *Temiz yüzün resimleri.*

Var bende **rüsūm-ı rūy-ı pāki**
Taṣvīr-i cemāl-i tābnāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 27). [rüsūm-ı rūy-ı pāki, -i]*

rüsvā: *Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepâze kimse.*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā
Rüsvā vü ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [rüsvā,]*

Yaʿnī o ḳamu cihāna **rüsvā**
Ol künc-i belāda bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 13). [rüsvā,]*

rüsvā oldı: *Kötülükle şöhret bulmak; rezil, kepaze olmak.*

Ṣaḥrālara düşdi bī-ser ü pā
Mecnūn gibi oldı ḫalḳa rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 60). [rüsvā oldı, -dı]*

rüsvāy-ı zamāneyem: *Zamanın rezili.*

Rüsvāy-ı zamāneyem ġamuñdan
Dillerde fesāneyem ġamuñdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 97). [rüsvāy-ı zamāneyem, -yem]*

rüvāt: *Rivayet ediciler.*

Lāzım degül itmek anı taḥrīr
Kim eylediler **ruvāt** taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 4). [ruvāt,]*

rūy: *Yüz, çehre.*

Gülzār- ṣıfat gülerdi **rūyı**
Ezhār gibi gelürdi būyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 73). [rūyı, -ı]*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn
Olsa nola ḫod-pesend ü ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 71). [rūyına, --ı, --n, --a]*

Rūyı müteġayyir oldı ol dem
Ḳalbini pür itdi miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 143). [rūyı, -ı]*

Mirʾāta eger olaydı nāẓır
Rūyın göre idi anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 78). [rūyın, -ın]*

Terk itdi ḥicābı açdı **rūyın**
İẓhāra getürdi şevḳ būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 99). [rūyın, -ın]*

Gül **rūyumuñ** ola ʿandelībi
Maḳbūl ḳılam ben ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 125). [rūyumuñ, -um, -un]*

Benden ṣanemüm cüdā düşürdüñ
Gül **rūyumı** ferş-i ḫāke sürdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 14). [rūyumı, -um, -ı]*

rūy-ı baḫtı: *Talihin yüzü.*

İtmiş o diyārı pāy-ı taḫtı
Açılmış anuñla **rūy-ı baḫtı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 44). [rūy-ı baḫtı, -ı]*

rūy-ı iḳbāl: *Geleceğin yüzü.*

ʿĪş eylediler müreffeḥü'l-bāl
Yüz ṭutdı olara **rūy-ı iḳbāl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 28). [rūy-ı iḳbāl,]*

rūy-ı zemīni: *Yeryüzü.*

Ol **rūy-ı zemīni** eyleyen ferş
Ol pādşeh-i maʿākıd-ı ʿarş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 7). [rūy-ı zemīni, -i]*

rūy-ı zerdin sürerdi: *Sarı (aşktan sararmış) yüzünü sürmek, yüz sürmek.*

Geh ḫāke sürerdi rūy-ı zerdin
Maʿbūdına ʿarż iderdi derdin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 21). [rūy-ı zerdin sürerdi, -er, -di]*

rūz: *Gün, gündüz.*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış şeb ü **rūz** şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [rūz,]*

Ruḫsāre-i lāle-gūnı ol **rūz**
Āteş gibi oldı meşʿal-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 83). [rūz,]*

Her **rūz** ziyādede melālüm
Bir zāra mümāsil oldı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 109). [rūz,]*

Her **rūz** çekerdi yüz melāmet
Gitdükce bulurdı derdi şiddet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 7). [rūz,]*

rūzgār: *Devir, zaman // felek.*

Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
Rūzgār āvāre ḳılsun ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 4). [rūzgār,]*

Ol perī-rūyı gözümden itdi pinhān **rūzgār**
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 3). [rūzgār,]*

rūz-ı cezāda: *Kıyâmetten sonra insanların hesâba çekileceği gün.*

Ey **rūz-ı cezāda** çāre-sāzum
Vardur saña bir niçe niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 49). [rūz-ı cezāda,]*

rūz-ı feraḥ: *Sevinçli gün.*

Zī vaḳt-i ḫoş zamān-ı ferruḫ
Rūz-ı feraḥ u amān-ı ferruḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 92). [rūz-ı feraḥ,]*

rūz-ı maḥşer: *Mahşer günü.*

Şol dem ki irişe **rūz-ı maḥşer**
Dervīş ile şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 53). [rūz-ı maḥşer,]*

rūz-tā-şeb: *Gündüzden geceye kadar.*

Şāh olmasını iderdi maṭlab
Oḳurdı bu naẓmı **rūz-tā-şeb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 140). [rūz-tā-şeb,]*

saʿādet: *Bahtiyarlık, iyi talih.*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim
Ḳıl ʿizz ü **saʿādet** ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 80). [saʿādet,]*

ṣabā-yı baḫtum: *Bahtın rüzgarı.*

Şemʿ-i emelüm **ṣabā-yı baḫtum**
Hem vāriṣ-i baḫt u cāh u taḫtum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 109). [ṣabā-yı baḫtum, -um]*

sābit ḳılmışdı: *Yer vermek, sabit eylemek.*

İṣbāt-ı ḫalā iden cihānda
Sābit ḳılmışdı ol dehānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 84). [sābit ḳılmışdı, -mış, -dı]*

sābit ṭurdı: *Kararlı olmak II yerinde durmak.*

Ol vaḳt ki oldı bārgehde
Sābit ṭurdı cevāb-ı şehde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 16). [sābit ṭurdı, -dı]*

sābit-ḳadem: *Verdiği karardan ve sözden dönmeyen, kararında sebat eden.*

Bir dāġ oldı o sīnesinde
Sābit-ḳadem oldı kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 18). [sābit-ḳadem,]*

ṣabr: *"Sabır"; dayanma, katlanma, tahammül gösterme.*

Eylerdi naṣīḥat aña dāye
Kim **ṣabr** gerek durur belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 52). [ṣabr,]*

İvmekle melāle irdiler hep
Ṣabr ile viṣāle irdiler hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 62). [ṣabr,]*

Ḳalmadı ḳarār u **ṣabrı** āḫir

ʿAzm eyledi olmaġa müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 11). [ṣabrı, -ı]*

Āḫir sefer iḫtiyār ḳıldı

Ṣabr eylemedi güẕār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 8). [ṣabr,]*

Yoḳ bende ḳarār u **ṣabra** ṭāḳat

Çekdürme baña bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 69). [ṣabra, -a]*

Didi ne ʿaceb yemīn virdüñ

Ṣabr ile ḳarārımı giderdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 108). [ṣabr,]*

Ṣabrın ṭaġıdur gider ḳarārı

Ḳalmaz söze dilde iḳtidārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 25). [ṣabrın, -ı, -n]*

Çün koydılar ol nigārı ḳabre

Ḳalmadı o dem mecāli **ṣabra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 26). [ṣabra, -a]*

ṣabr eyle: *Sabretmek, dayanmak.*

Derdiñe iñen melūl olma

Ṣabr eyle iñen ʿacūl olma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 54). [ṣabr eyle,]*

Ṣabr eyle belā vü derde sen de

Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 63). [ṣabr eyle,]*

ṣabr u ḳarār: *Sabır ve tahammül.*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm var

Ne tende mecāle ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 5). [ṣabr u ḳarār,]*

ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ: *Kuvvetsiz gönlün sabrını almak, tüketmek.*

Yüz ḥayf u dirīġ cānum alduñ

Ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 18). [ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ, -du, -ñ]*

<u>ṣabrı vü ḳarārı ḳalmadı:</u> *Sabır ve kararı kalmamak, dayanacak gücü ve huzuru olmamak.*

Aldurdı elinden iḫtiyārı
Hīç ḳalmadı ṣabrı vü ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 68). [ṣabrı vü ḳarārı ḳalmadı, -ma, -dı]*

<u>ṣabūr:</u> *Çok sabır gösteren, pek sabırlı; Allah.*

Fi'l-ḥāl bir iki ḫūb ḫādim
Ṣābūr evine oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 74). [ṣābūr,]*

Gūş itdi çü bu kelāmı **Ṣābūr**
Bir vech ile oldı ṣād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 1). [ṣābūr,]*

Çün geldi ol āstāna **Ṣābūr**
Maḥremlige virdi ṣāh destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 11). [ṣābūr,]*

Ṣābūr görüp ol iʿtibārı
Ḳalbinde meserret oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 27). [ṣābūr,]*

Ṣābūr didi ki emr ṣāhuñ
Taṣvīr ideyin yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 105). [ṣābūr,]*

Taṣvīre ṣürūʿ idince **Ṣābūr**
Ṣarf eyledi ol revişde maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 109). [ṣābūr,]*

Çün oldı tamām o ṣūret-i ḥūr
Fi'l-ḥāl getürdi ṣāha **Ṣābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 138). [ṣābūr,]*

Ey derd ü ġam devāsı **Ṣābūr**
Maḥzūn dilüñ ṣafāsı **Ṣābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 13). [ṣābūr,]*

Ey derd ü ġam devāsı **Ṣābūr**
Maḥzūn dilüñ ṣafāsı **Ṣābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 14). [ṣābūr,]*

Ṣābūr idüp şehe ḫiṭābı
Bu semt ile eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 19). [ṣābūr,]*

Bu vech ile vaʿde itdi **Şābūr**

Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 29). [şābūr,]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı **Şābūr**

Şīrīn ḫaberiyle şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 15). [şābūr,]*

Didi meded ey yegāne **Şābūr**

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne **Şābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 37). [şābūr,]*

Didi meded ey yegāne **Şābūr**

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne **Şābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 38). [şābūr,]*

K'ey yār-ı melek-ḫıṣāl **Şābūr**

Ġam-ḫ∨ār u dil-figār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 53). [şābūr,]*

Şābūr'a dönüp ḫiṭāb ḳıldı

Ḫūnī gözini pür-āb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 51). [şābūr'a, -a]*

Ol naḳş durur ki yazdı **Şābūr**

Mermer üzerine ḳazdı **Şābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 37). [şābūr,]*

Ol naḳş durur ki yazdı **Şābūr**

Mermer üzerine ḳazdı **Şābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 38). [şābūr,]*

Şābūr Medāyin'e ki gitdi

Şīrīn Ermen'de cān eritdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 3). [şābūr,]*

Şābūr didi ki ey perī-zād

Bir çāre ider bu işde üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 49). [şābūr,]*

Ṣarf itdi bu maṣlaḥatda maḳdūr

Didi ki eyā yegāne **Şābūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 68). [şābūr,]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ

Ḫaḳḳ ola hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 75). [şābūr,]*

Fi'l-ḥāl ʿazīmet itdi **Şābūr**

Ferhād irişdi şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 91). [şābūr,]*

Bu ḳavli işitdi çünki Şīrīn

Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 62). [şābūr'a, -a]*

Şābūr'ı idüp evine daʿvet
Didi ki eyā ḫuceste-ḫaṣlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 41). [şābūr'ı, -ı]*

şaç: *Baş derisini kaplayan kıllar.*

Ḫoş-būy **şaçı** miṣāl-i sünbül
Rengīn yañaġı nitekim gül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 61). [şaçı, -ı]*

Sünbül **şaçı** reşk-i nāfe-i Çīn
Gül gibi yañaġı ḫūb u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 63). [şaçı, -ı]*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Bir şemʿ yüzi siyeh **şaçı** dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 60). [şaçı, -ı]*

saʿd: *Kutlu.*

Zī ʿālem **saʿd** u nīk hengām
Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 83). [saʿd,]*

şadā: *Ses, avaz, yankı.*

Āḫir ḫademüñ birisi nā-gāh
Bir güne **şadāya** oldı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 70). [şadāya, -ya]*

Bir nāle irişdi bir yañadan
Şād oldı o māh ol **şadādan** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 68). [şadādan, -dan]*

sadākat: *Doğruluk. II. Bağlılık.*

Maʿlūm **sadāḳatüm** ṭapuña
Yüz sürmege gelmişem ḳapuña *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 65). [sadāḳatüm, -üm]*

sadākat-engīz: *Sadakatli, sadık.*

Dildār olıcaḳ **şadāḳat-engīz**
Ġayre olımaz maḥabbet-āmīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 3). [şadāḳat-engīz,]*

şadā-yı bülbüli: *Bülbül sesi.*

Geh itdi **şadā-yı bülbüli** güş
Dünyā ġamın eyledi ferāmūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 43). [ṣadā-yı bülbüli, -i]*

şadā-yı ferhād: *Ferhat'ın sesi.*

Ḫayretde iken o serv-i āzād
İrişdi hemān **şadā-yı Ferhād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 66). [ṣadā-yı ferhād,]*

şadef: *(Ar.) Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña **şadef** nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [ṣadef,]*

şādır oldı: *Ortaya çıkmak, meydana gelmek, zuhur etmek.*

Her cürm ki benden oldı ṣādır
Setr it keremüñle anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 27). [ṣādır oldı, -dı]*

ṣad-pāre-i ḫancer-i maḥabbet: *Aşk hançerinin bin parçaya böldüğü (âşık).*

Ey küşte-i şeş-per-i maḥabbet
Ṣad-pāre-i ḫancer-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 2). [ṣad-pāre-i ḫancer-i maḥabbet,]*

sadrı: *Değer, itibar.*

Gevherlerimüñ bilinse ḳadri
Her pāyede ʿarż olınsa **şadrı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 30). [ṣadrı,]*

<u>şafā:</u> *Eğlence, zevk, neşe; gönül şenliği, huzur.*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 2). [ṣafā,]*

Bir luṭfuña biñ cefālaruñ var
Cevr eylemeden **şafālaruñ** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 36). [ṣafālaruñ, -lar, -uñ]*

ʿİşretde **şafāda** eyle dāyim
Ḳıl ʿizz ü saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 79). [ṣafāda, -da]*

Vir cām ile lāle-reng bāde
Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi **şafāda** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 10). [ṣafāda, -da]*

Gūş itmezidi naṣīḥat ü pend
İtmişdi **şafā** vü ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 68). [ṣafā,]*

Ey derd ü ġam devāsı Ṣābūr
Maḥzūn dilüñ **şafāsı** Ṣābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 14). [ṣafāsı, -sı]*

Senden irişür yine devāsı
Sensin dil ü cānumuñ **şafāsı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 18). [ṣafāsı, -sı]*

Ḫoş muʿtedil ābı vü hevāsı
Anuñla olur göñül **şafāsı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 22). [ṣafāsı, -sı]*

Göñlinde olup **şafāsı** ġālib
Tīz oldı o şekl-i ḫūba ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 35). [ṣafāsı, -sı]*

Birbirine oldılar muḳārin
Ṭoldı feraḥ u **şafā** Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 8). [ṣafā,]*

ʿAşḳuñda baña belā **şafādur**
Hep eyledügüñ cefā vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 21). [ṣafādur, -dur]*

Ol ġayr ile ʿişret ü **şafāda**
Keş-me-keş-i miḥnet ü belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 31). [ṣafāda, -da]*

Vuṣlat sebeb-i ġam u belādur
Ẓann itme ki ʿişret ü **ṣafādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 26). [ṣafādur, -dur]*

Ol ḥāl-i zamāneden ḫaberdār
Hīç olma **ṣafāsına** hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 10). [ṣafāsına, -sı, -n, -a]*

Her bār olup **safāda** bī-bāk
Evḳāt geçürdiler feraḥnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 13). [ṣafāda, -da]*

ṣafālar ider: *Vaktini zevkli, huzurlu, eğlenceli geçirmek.*

İtdükce bu bendeñe cefālar
Düşmen sevinüp ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 38). [ṣafālar ider, -er]*

ṣafālar süre: *Safa sürmek, zevk ve eğlence içinde bulunmak.*

Bu resme iderdi çoḳ duʿālar
Şīrīn süre taḫtda ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 6). [ṣafālar süre, -e]*

ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd: *Sonsuz hayatın safası.*

Bir şeb ki ġurūba vardı ḫurşīd
Meh buldı **ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 2). [ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd,]*

ṣafḥa: *Bölüm.*

Her **ṣafḥasın** eyle siḥr-perdāz
Olsun dil-i ʿāşıḳa füsūn-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 7). [ṣafḥasın, -sı, -n]*

sāfī: *Duru, temiz, katıksız; bir şeyle karışık olmayan, katkısız.*

İllā ki hemān ʿināyetüñdür
Ṣāfī kerem ü mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 92). [ṣāfī,]*

Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿaşḳ
Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 114). [ṣāfī,]*

saġ: *Koyun vb. hayvanların göğüslerinden sütün çıkmasını sağlamak.*

Anda **ṣaġıcaḳ** şubānlarum süd
Ḫāṣıl olayıdı bunda maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 135). [ṣaġıcaḳ, -ıcaḳ]*

Bir laġm idüp o yirde taʿmīr
Dāyim dökeler **ṣaġup** aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 54). [ṣaġup, -up]*

ṣaġ ol: *`çok yaşa, teşekkür ederim` anlamlarında söylenen bir söz.*

Gördükde o laʿl-i dil-sitānı
Sen **ṣaġ ol** o saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 36). [ṣaġ ol,]*

sāġar-ı germiyyetüm: *Şevk kadehi.*

Kendüm itdüm iḫtiyār eyyām-ı hecrüñ bilmedüm
Āh kim elden düşürdüm **sāġar-ı germiyyetüm** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 2). [sāġar-ı germiyyetüm, -üm]*

sāġar-ı mey: *Şarap kadehi.*

Rengīn ü laṭīf **sāġar-ı mey**
Devr eyledi meclisi pey-ā-pey *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 17). [sāġar-ı mey,]*

saġıl: *Koyun vb. hayvanların göğüslerinden sütün çıkmasını sağlamak.*

Kim **ṣaġıla** anda şīr-i vāfir
Laġm ile ḥavżda ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 65). [ṣaġıla, -a]*

Kim **şaġılınca** anda vāfir
Fi'l-ḥāl olaydı anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 131). [şaġılınca, -ınca]*

Şaḥrāda yürür ḳoyunlarum çoḳ
Anda **şaġılur** nihāyeti yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 126). [şaġılur, -ur]*

<u>şāḥib-i salṭanat:</u> *Saltanat sahibi.*

Ol **şāḥib-i salṭanat** cevān-baḫt
Kim ola maḳāmı pāye-i taḫt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 11). [şāḥib-i salṭanat,]*

<u>şāḥib-i şerʿ ü dīn ü mezheb:</u> *Mezhebin, dinin ve şeriatın sahibi (Hz. Muhammet).*

Ey **şāḥib-i şerʿ ü dīn ü meẕheb**
Levlāke ḫiṭābına muḫāṭab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 29). [şāḥib-i şerʿ ü dīn ü meẕheb,]*

<u>şāḥib-naẓar:</u> *Nazar sahibi, tecrübesi, görüşü, düşüncesi kuvvetli olan (kimse).*

Ṣāḥib-naẓar u güzīde-fıṭrat
Bū-bekr-ḥayā ʿAlī-mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 33). [şāḥib-naẓar,]*

<u>şāḥib-naẓar-ı zamāne:</u> *Zamanının görüşü kuvvetli (kişisi).*

Didi meded ey yegāne Ṣābūr
Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne Ṣābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 38). [şāḥib-naẓar-ı zamāne,]*

Didi ki eyā yegāne üstād
Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 118). [şāḥib-naẓar-ı zamāne,]*

<u>şaḥn-ı dünyā:</u> *Dünya meydanı.*

Ṭabʿum neler eyleyeydi peydā
Şiʿrümle ṭolaydı **ṣaḥn-ı dünyā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 16). [ṣaḥn-ı dünyā,]*

ṣaḥn-ı gülşen: *Gül bahçesi meydanı.*

Ezhār ile gülşeni müzeyyen
Her cānibi şanki **ṣaḥn-ı gülşen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 24). [ṣaḥn-ı gülşen,]*

ṣaḥn-ı gülsitānda: *Gül bahçesi.*

Olduḳca bu **ṣaḥn-ı gülsitānda**
Aʿdā ola dāġ-ı ḫūn-feşānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 89). [ṣaḥn-ı gülsitānda, -da]*

saḥrā: *Çöl, kır, ova, meydan.*

Ṣaḥrāda yürür ḳoyunlarum çoḳ
Anda ṣaġılur nihāyeti yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 125). [ṣaḥrāda, -da]*

Ṣaḥrālara ṭoġrılup giderdi
Bu ḳıṭʿa ile sürūd iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 83). [ṣaḥrālara, -lar, -a]*

Ṣaḥrālara düşdi bī-ser ü pā
Mecnūn gibi oldı ḫalḳa rüsvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 59). [ṣaḥrālara, -lar, -a]*

Uydurmayup adım ol dil-ārā
Ṣaḥrāya revāne oldı tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 36). [ṣaḥrāya, -(y), -a]*

saḫt: *Güçlü kuvvetli, sağlam, muhkem.*

Bī-raḥm idi **saḫt** idi derūnı
Olmışdı cihān anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 39). [saḫt,]*

sāḳī: *İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.*

Sāḳī yine bezme zīb ü fer vir
Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [sāḳī,]*

Meclisde olup kimisi **sāḳī**
Virürdi ḥayāt u ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 29). [sāḳī,]*

Sāḳī ne içün ḳarār ṭutduñ
Terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 1). [sāḳī,]*

sāḳī-i ecel: *Ecel (kadehini) sunan, Azrail.*

Sāḳī-i ecel ṣunup piyāle
İrgürse sürūrumı melāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 117). [sāḳī-i ecel,]*

sāḳī-i gül-ruḫ: *Gül kokulu gül yaratılışlı saki.*

Ey **sāḳī-i gül-ruḫ** u gül-endām
Luṭf it baña vir şarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 1). [sāḳī-i gül-ruḫ,]*

sākin: *Bir yerde, konumda yerleşik.*

Sākin ola ol ḳarārgāha
Hīç ḳalmaya ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 127). [sākin,]*

Yanına getürmeñüz muḳārin
Olmasun anuñla kimse **sākin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 24). [sākin,]*

sākin: *"Aman ha" / "dikkat et".*

İtdi aña cān ile riʿāyet
Didi **ṣaḳın** olma pür-melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 30). [ṣaḳın,]*

sākin-i maḥzen-i dü-ʿālem: *İki cihan sakini (Hz. Muhammet).*

Ey **sākin-i maḫzen-i dü-ʿālem**

Ey ʿālem-i cān u cān-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 31). [sākin-i maḫzen-i dü-ʿālem,]*

<u>şal:</u> *Bırakmak, göndermek, yaymak.*

Bir ḳışşaya eyle sen ser-āġāz

ʿĀlemlere **şal** bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 46). [şal,]*

ʿAdliyle olup cihānda mümtāz

Āfāḳa **şala** bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 138). [şala, -a]*

Çünkim beni bu belāya **şalduñ**

Deryā-yı ġam u ʿanāya **şalduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 15). [şalduñ, -du, -n]*

Çünkim beni bu belāya **şalduñ**

Deryā-yı ġam u ʿanāya **şalduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 16). [şalduñ, -du, -n]*

N’itdüñ beni derd-i ʿaşḳa **şalduñ**

Ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 55). [şalduñ, -du, -n]*

Pertev **şalıcaḳ** zemīne muḥkem

Müstaġraḳ-ı nūr oldı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 13). [şalıcaḳ, -ıcaḳ]*

Çün gördi o meh-cebīni Ḫusrev

Şalmış yüzi kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 30). [şalmış, -mış]*

Āḫir irişüp ecel ḳafāya

Şaldı anı kişver-i fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 8). [şaldı, -dı]*

Taḫtında ḳarār ḳıldı Ḫusrev

Mihr-i ruḫı dehre **şaldı** pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 26). [şaldı, -dı]*

Yüz luṭf ile yaʿnī göñlüñ alsa

Ḳollarını boynuñ üzre **şalsa** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 20). [şalsa, -sa]*

Ṣaldı anı ol çeh-i zenaḫdān
İtdi başına cihānı zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 69). [ṣaldı, -dı]*

Yārıyla o dem yaturdı Ḫusrev
Ṣalmışdı biri birine pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 104). [ṣalmışdı, -mış, -dı]*

Vuṣlatda iken firāḳa **ṣalduñ**
Nār-ı ġam-ı iştiyāḳa **ṣalduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 11). [ṣalduñ, -du, -n]*

Vuṣlatda iken firāḳa **ṣalduñ**
Nār-ı ġam-ı iştiyāḳa **ṣalduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 12). [ṣalduñ, -duñ]*

ṣalābet: *İnanç ve ahlâk üstünlüğünden doğan kuvvet, sebat, sağlamlık, metânet.*

Ammā nice zen mehābet aṣlı
Mānend-i ʿAlī **ṣalābet** ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 22). [ṣalābet,]*

Ben añlamadum **ṣalābetinden**
Ol bezmgehüñ mehābetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 9). [ṣalābetinden, -in, -den]*

sālik: *Bir mürşide bağlanarak bir tarikata mensup olmuş kişi.*

ʿAşḳ ile bulur vuṣūl **sālik**
Anuñla ḳolay olur mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 7). [sālik,]*

sañ: *"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.*

Ḫaḳ **saña** idüp selām-ı bī-ḥad
Didi ki peyām-berüm Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 19). [saña, -a]*

Her kim **saña** iʿtimād ḳıldı
İḥsānuña iʿtiḳād ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 73). [saña, -a]*

Senden dün ü gün budur murādum
ʿĀlemde **sañadur** iʿtimādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 26). [sañadur, -a, -dur]*

<u>sañ:</u> *"Sanki, adeta, güya" anlamında edat.*

Ẓāhirde egerçi şekl-i bī-rūḥ
Kim görse anı **şanurdı** ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 136). [ṣanurdı, -(u)r, -dı]*

Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl
Ṣanurdı gören çalışdı bir yıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 10). [ṣanurdı, -(u)r, -dı]*

Bir nāle işitdi bir ṭarafdan
Ṣandı ki var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [ṣandı, -dı]*

Ṣan maḥbese girdi mihr-i enver
Bī-mihr oldı sipihr-i aḫďar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 7). [ṣan,]*

Ṣanma beni ḥabsden çeker ġam
Yā bendile miḥnet-i dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 19). [ṣanma, -ma]*

Bir kūh ki āsmāna beñzer
Ṣan ḳulle-i ḳāf ile ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 54). [ṣan,]*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı sehl **şanma**
Nā-ehl ki diye sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 13). [ṣanma, -ma]*

Gencīne-i vaṣlı az **şanma**
Ġayrı buña çāre-sāz **şanma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 23). [ṣanma, -ma]*

Gencīne-i vaṣlı az **şanma**
Ġayrı buña çāre-sāz **şanma** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 24). [ṣanma, -ma]*

Süflīyi **şanur** maḳām-ı ʿulvī
Bilmez nicedür kelām-ı ʿulvī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 29). [ṣanur, -ūr]*

Emvātı görürse ḥay **ṣanur** hep

Deryā ṣuyı görse mey **ṣanur** hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 31). [ṣanur, -ūr]*

Emvātı görürse ḥay **ṣanur** hep

Deryā ṣuyı görse mey **ṣanur** hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 32). [ṣanur, -ūr]*

Ḳāmetde nihāl-i serve beñzer

Reftārda **ṣan** tezerve beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 58). [ṣan,]*

Gül-gūn ruḫı zaʿferāna dönmiş

Gülzārına **ṣan** ḫazān ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 10). [ṣan,]*

ṣanʿat: *Sanat, ustalık, marifet, hüner.*

Ḫarc eyledi ṣūretine **ṣanʿat**

Tā kim vire ṣanʿatına ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 113). [ṣanʿat,]*

Ḫarc eyledi ṣūretine ṣanʿat

Tā kim vire **ṣanʿatına** ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 114). [ṣanʿatına, -ı-n-a]*

ʿĀlemde hemīşe **ṣanʿat** oldur

Mebnā-yı kemāl-i devlet oldur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 21). [ṣanʿat,]*

Bir ḥavż ola bu yirde bünyād

Ḫarc ide tamām **ṣanʿat** üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 58). [ṣanʿat,]*

Āḫir heves eylemiş o ferzend

Bir **ṣanʿata** kim yoḳ aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 18). [ṣanʿata, -a]*

Ḫusrev didi kim nedür ne kāruñ

Ne **ṣanʿata** vardur iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 134). [ṣanʿata, -a]*

sancaḳ: *Bayrak, liva.*

Anda belürüp hezār **sancaḳ**
Peykvār görindi al bayraḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 25). [sancaḳ,]*

Sancaḳların eyleyüp ser-efrāz
Āheng-i neberde itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 15). [sancaḳların, -lar, -ın]*

şanem: *Put II Tapınır gibi sevilen, çok güzel kadın, dilber, Sevgili.*

Benden **şanemüm** cüdā düşürdüñ
Gül rüyumı ferş-i ḫāke sürdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 13). [şanemüm, -üm]*

şanem-i ḫuceste-fercām: *Hayırlı sonlu put (sevgili).*

Üstād bu resme itdi iʿlām
Kim ol **şanem-i ḫuceste-fercām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 2). [şanem-i ḫuceste-fercām,]*

sānī: *İkinci.*

Sānī ʿÖmer ol yegāne ḫaṣlet
Bennā-yı mebānī-i ʿadālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 1). [sānī,]*

şāniʿ-i şunʿ-ı ʿālem-efrūz: *Âlemi aydınlatan eserlerin yaratıcısı (Allah).*

Ey **şāniʿ-i şunʿ-ı ʿālem-efrūz**
Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 23). [şāniʿ-i şunʿ-ı ʿālem-efrūz,]*

Ey **şāniʿ-i şunʿ-ı ʿālem-efrūz**
Ḫallāḳ-ı şemāyil-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 15). [şāniʿ-i şunʿ-ı ʿālem-efrūz,]*

şāniʿ-i şunʿ-ı ʿālem-efrūz: *Âlemi aydınlatan eserlerin yaratıcısı (Allah).*

Ey **ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz**

Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 23). [ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz,]*

ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz: *Âlemi aydınlatan eserlerin yaratıcısı (Allah).*

Ey **ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz**

Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 23). [ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz,]*

ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz: *Âlemi aydınlatan eserlerin yaratıcısı (Allah).*

Ey **ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz**

Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 23). [ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz,]*

ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz: *Âlemi aydınlatan eserlerin yaratıcısı (Allah).*

Ey **ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz**

Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 23). [ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz,]*

ṣanki: *Adeta, gibi, tıpkı.*

Ezhār ile gülşeni müzeyyen

Her cānibi **ṣanki** ṣaḥn-ı gülşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 24). [ṣanki,]*

Müjgānları **ṣanki** tīr ü ḫancer

Ya ḳaşları ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 31). [ṣanki,]*

Şīrīn sözi ḳanddür mükerrer

Laʿl-i lebi **ṣanki** āb-ı Kevs̲er *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 8). [ṣanki,]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü tāb

Aḳar gözi yaşı **ṣanki** seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 94). [ṣanki,]*

şarar: *Rengi sarıya dönmek.*

Ol ḳara yüzi anuñ **şararmış**
Ḳalbi de yüzi gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 89). [ṣararmış, -mış]*

şarf: *Harcama, tüketme.*

Yā ṭāʿate **şarf** idüp zamānı
Dāyim saña yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 65). [ṣarf,]*

Bu vech ile vaʿde itdi Şābūr
Kim **şarf** ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 30). [ṣarf,]*

şarf eyledi: *Harcamak, tüketmek.*

Taṣvīre şürūʿ idince Şābūr
Ṣarf eyledi ol revişde maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 110). [ṣarf eyledi, -di]*

şarf idüp: *Harcamak.*

ʿÖmrin buña **şarf idüp** tamāmī
ʿĀlemlere ṭoldı nīk nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 79). [ṣarf idüp, -üp]*

şarf itdi: *Harcamak.*

Ṣarf itdi bu maṣlaḥatda maḳdūr
Didi ki eyā yegāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 67). [ṣarf itdi, -di]*

sārī oldı: *Bulaşmak.*

Şābūr görüp ol iʿtibārı
Ḳalbinde meserret oldı sārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 28). [sārī oldı,]*

şataş-: *Hoşlanılmayan bir şeyle karşılaşmak, istenmeyen bir hâle uğramak, düçar olmak.*

Cān nice **şataşdı** ol hümāya
Kim uġradı bir güzel belāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 23). [şataşdı, -dı]*

Gird-āba **şataşdı** keştī-i dil
Ḳaldum yaluñuz ḫalāṣ müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 31). [şataşdı, -dı]*

şavt: *Ses, seda.*

Bī-lafẓ u ḥurūf u **şavt** u iʿcām
Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [şavt,]*

saʿy: *Çaba, gayret, çalışıp çabalama.*

Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
Ol tīşe elinde ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 51). [saʿy,]*

şay: *Saymak, kabul etmek.*

Ṣaymadı o māli ḫāke Ferhād
Bir ẕerre anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 45). [şaymadı, --madı]*

saʿy eyledi: *Çalışmak, çabalamak.*

Saʿy eyledi şeh riʿāyetinde
Ḳılmadı ḳuṣūr ḥürmetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 23). [saʿy eyledi, -di]*

saʿy it: *Çalışmak, mücadele etmek.*

Saʿy it iresin kemāl-i ʿaşḳa
Cānuñ yetişe melāl-i ʿaşḳa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 9). [saʿy it,]*

sebaḳ-ı cefāyı: *Cefā dersi.*

İtmiş **sebaḳ-ı cefāyı** itmām
Şīrūye ḳomış felek aña nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 49). [sebaḳ-ı cefāyı, -y, -ı]*

sebāt: *Karar II sabit olmak.*

Mesned ola cümle kāyināta
Bāʿis ola mülkde **sebāta** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 130). [sebāta, -a]*

sebeb: *Bir durumun ortaya çıkmasını, gerçekleşmesini sağlayan şey, vesile.*

Ne oldı **sebeb** ki zār olduñ
Āşüfte vü bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 79). [sebeb,]*

sebeb-i dem-i neşāṭum: *Neşeli anın sebebi.*

Meydür **sebeb-i dem-i neşāṭum**
Hem bāʿis-i ḥüsn-i iḫtilāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 11). [sebeb-i dem-i neşāṭum,]*

sebeb-i ġam: *Üzüntü nedeni.*

Vuṣlat **sebeb-i ġam** u belādur
Ẓann itme ki ʿişret ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 25). [sebeb-i ġam,]*

sebeb-i ġumūm: *Üzüntü sebebi.*

Ammā ki ḥużūr-ı ḳalb yoḳdur
Dilde **sebeb-i ġumūm** çoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 28). [sebeb-i ġumūm,]*

sebeb-i każādur: *Kaza sebebi.*

Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur ey çerḫ
Ẓulmüñ **sebeb-i ḳażādur** ey çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 8). [sebeb-i ḳażādur, -dur]*

sebeb-i nizām-ı ümmet: *Ümmetin nizamının sebebi.*

Oldur **sebeb-i nizām-ı ümmet**
Şeh-beyt-i ḳaṣīde-i velāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 3). [sebeb-i nizām-ı ümmet,]*

sebeb-i şefāʿatüm: *Şefaate sebep olacak iş.*

Hīç bir **sebeb-i şefāʿatüm** yoḳ
Bir bāʿiṣ-i raḥm u şefḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 89). [sebeb-i şefāʿatüm, -üm]*

sebeb-i sürūr-ı ḳalbüm: *Kalbin sevincinin sebebi.*

Anuñla bulur ḥużūr ḳalbüm
Oldur **sebeb-i sürūr-ı ḳalbüm** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 18). [sebeb-i sürūr-ı ḳalbüm, -üm]*

sebeb-i vefātın: *Ölüm nedeni.*

Şordı **sebeb-i vefātın** anuñ
Keyfiyyet-i mevtin ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 47). [sebeb-i vefātın, -ın]*

seccāde-nişīn-i şerʿ-i aḥmed: *Ahmed'in (Hz.Muhammed'in) şeriatının (İslam) seccadesinde oturan.*

Sulṭān-ı muẓaffer ü müʾeyyed
Seccāde-nişīn-i şerʿ-i Aḥmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 26). [seccāde-nişīn-i şerʿ-i aḥmed,]*

sefer: *Askerin düşman karşısına gitmek üzere hareketi.*

Çünkim sefer itdi şāh-ı Hürmüz
Beş ay **seferde** oldı düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 4). [seferde, -de]*

sefer itdi: *I. Bir yere yolculuk etmek II. Sefere, savaşa çıkmak.*

Çünkim **sefer itdi** şāh-ı Hürmüz
Beş ay seferde oldı düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 3). [sefer itdi, -di]*

sefer ḳıldı: *Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.*

Āḫir sefer iḫtiyār ḳıldı
Ṣabr eylemedi güẕār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 7). [sefer ḳıldı, -dı]*

sefer tedārükin gör: *Sefer tedariği görmek, ahiret için hazırlık yapmak.*

Dünyāyıla eyleme tefāḫur
V'allāhi **sefer tedārükin gör** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 14). [sefer tedārükin gör,]*

seḥer: *Seher vakti; tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.*

Ṭutmışdı cihānı lāle vü gül
Eylerdi **seḥer** terāne bülbül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 4). [seḥer,]*

seḥḥār: *Büyücü II Büyüleyici.*

Seḥḥār gözi ki ide efsūn
Dīvānesi ola ḥadden efzūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 65). [seḥḥār,]*

sehī-kad: *Doğru, düzgün, fidan gibi boylu.*

Şīrīn ḥareketlü bir **sehī-ḳad**
Şāḫ-ı gül ü lāle-i ser-āmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 61). [sehī-ḳad,]*

sehl: *Kolay.*

Çün sen olasın o māha meyyāl
Baş üstine **sehldür** bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 24). [sehldür, -dür]*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı **sehl** ṣanma
Nā-ehl ki diye **sehl** inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 13). [sehl,]*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı **sehl** ṣanma
Nā-ehl ki diye **sehl** inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 14). [sehl,]*

selām: *Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için söylenen söz.*

Ḳāṣıd ki işitdi bu kelāmı
Fi'l-ḥāl ḫaber virüp **selāmı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 90). [selāmı, -ı]*

Çün ḥamd sözin tamām yazdı
Dildārına bir **selām** yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 10). [selām,]*

selām-ı bī-ḥad: *Allah'ın (c.c.) sınırsız ve sonsuz selamı.*

Ḫaḳ saña idüp **selām-ı bī-ḥad**
Didi ki peyām-berüm Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 19). [selām-ı bī-ḥad,]*

selmān: *(ö. 778/1376) Sâve şehrinde dünyaya gelen Selmân-ı Sâvecî ünlü bir İran şairidir.*

Selmān u Ẓahīr ü Fāryābī
İtmezdi sözümden ictinābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 19). [selmān,]*

semāʿa geldi: *Semâda, ayinde bulunmak; vecd ile dönmek.*

Raḳṣ itdi hemān **semāʿa geldi**
Dünyādan o dem murādın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 43). [semāʿa geldi, -di]*

semen-ber: *Göğsü yasemin gibi beyaz olan.*

Yaʿnī o gül-i ḥadīḳa-i nāz
Şīrīn ü **semen-ber** ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 22). [semen-ber,]*

Bu ḥāl ile ol iki **semen-ber**
ʿĪş itmegi itdiler muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 107). [semen-ber,]*

semen-būy: *Yasemin kokulu.*

Bu ṭarz ile o nigār-ı gül-rūy
Ol yār-ı semen-ber ü **semen-būy** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 36). [semen-būy,]*

semend: *Çevik ve gösterişli at.*

Nāz ile sürüp hemān **semendin**
Ḳarşuladı zār u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 79). [semendin, -i, -n]*

semen-ʿizār: *Yasemin yanaklı.*

Ey serv-ḳad ü **semen-ʿiẕārum**
Ey milket-i cānda şehryārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 27). [semen-ʿiẕārum, -um]*

semt: *Yön, taraf II üslup, tarz.*

Şābūr idüp şehe ḫiṭābı
Bu **semt** ile eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 20). [semt,]*

semt: *Şehirlerde birkaç mahalleyi içine alan bölüm, bölge.*

Ṭutdı kimisi yesār **semtin**
Ol yirdeki kūhsār **semtin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 65). [semtin, -in]*

Ṭutdı kimisi yesār **semtin**
Ol yirdeki kūhsār **semtin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 66). [semtin, -in]*

sen: *" Sen " ikici teklik şahıs zamiri.*

Lāyıḳ **saña** şefḳat ü keremdür
Ḳan geldi gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 21). [saña, -a]*

Ey rūz-ı cezāda çāre-sāzum
Vardur **saña** bir niçe niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 50). [saña, -a]*

Sen cümlenüñ olasın medārı
Ser-ḫaylı emīri tācdārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 59). [sen,]*

Ol demde **sen** ey resūl-i ekrem
Bu ḳalb-i ḥazīni eyle ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 79). [sen,]*

Çoḳ luṭf taṣavvur itdiler çün
Sen daḫi mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 102). [sen,]*

Maḥşer güni ḫastegān-ı ümmet
Hep **senden** ümīd ider şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 40). [senden, -den]*

Aʿmālüme yoḳdur iʿtimādum
Senden şefḳat durur murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 48). [senden, -den]*

Cān u dil ile tażarruʿ eyler
Senden şefḳat tevaḳḳuʿ eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 78). [senden, -den]*

Luṭfuñ ḳamu ʿāleme yayılmış
Hep ḫalḳ **seni** şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 98). [seni, -i]*

Ey bāʿiṣ-i … ʿālem
ʿĀlem götüri **senüñle** ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 36). [senüñle, -üñ, -le]*

Yā ṭāʿate ṣarf idüp zamānı

Dāyim **saña** yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 66). [saña, -a]*

Ben kim **saña** olmışam peyām-ber

Yüz luṭf u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 73). [saña, -a]*

Virdükde sen aña zīb itmām

Ben **saña** virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 50). [saña, -a]*

Bir ḳıṣṣaya eyle **sen** ser-āġāz

ʿĀlemlere ṣal bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 45). [sen,]*

Virdükde **sen** aña zīb itmām

Ben saña virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 49). [sen,]*

Didi ola **sende** bunca ḳudret

Olmaya niçün ʿulüvv-i himmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 17). [sende, -de]*

Nāmuñla ṭolup ser-ā-ser āfāḳ

Olmış **saña** cümle ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 82). [saña, -a]*

Müştāḳ idi tā ezel **saña** şāh

Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 85). [saña, -a]*

Ṭut **sen** daḫi gūş meṣnevīme

Efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 15). [sen,]*

Sulṭān **seni** daʿvet eylemişdür

İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 83). [seni, -i]*

Çün **sen** olasın o māha meyyāl

Baş üstine sehldür bu aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 23). [sen,]*

Ṣabr eyle belā vü derde **sen** de

Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 63). [sen,]*

Ne bizde ḳalur beḳā ne **sende**

Ḳamusın ider fenā-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 93). [sende, -de]*

Senden irişür yine devāsı

Sensin dil ü cānumuñ şafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 17). [senden, -den]*

Senden irişür yine devāsı

Sensin dil ü cānumuñ ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 18). [sensin, -sin]*

İhmāl itme revā degüldür

İhmāl **saña** sezā degüldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 72). [saña, --a, -]*

Ger **sen** idesin naẓar bu zāra

Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 61). [sen,]*

Senden irişürse ger hidāyet

Şīrīn ide işigümde ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 59). [senden, -den]*

Virsem **saña** niçe yük cevāhir

Olmaya bunuñ bahāsı ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 27). [saña, -a]*

Sen siḥr mi eyledüñ ya efsūn

İtdüñ mi ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 23). [sen,]*

Ḫaḳḳ eyleye ḳudretüñ ziyāde

İrgüre **seni** ḳamu murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 18). [seni, -i]*

Hīç var mı maḥabbete muʿādil

Ki itmeye **seni** cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 4). [seni, -i]*

Kim itdi **saña** bu kārı taʿlīm

Allāh'dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 109). [saña, -a]*

Kim **saña** vaṭan ne yirdür üstād

Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 121). [saña, -a]*

Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz

Sen mey vir ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [sen,]*

Didi **seni** şāh daʿvet itdi

İẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 91). [seni, -i]*

Bī-raḥmlıḳ eylemek revā mı

Şefḳatsüzlik **saña** sezā mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 102). [saña, -a]*

Düşvār degül midür bu eṭvār

Kim cevr ü cefā ola **saña** kār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 108). [saña, -a]*

Kim virmedi **saña** taḫt u tācı

Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 135). [saña, -a]*

Sen şāh olasın o bir belā-keş

Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 111). [sen,]*

Ol mūr **sen** olasın Süleymān

Yine idesin ḫazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 113). [sen,]*

Yā **sen** niye iḫtiyār ḳılduñ

ʿAşḳı özüñe şiʿār ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 119). [sen,]*

Lāyıḳ mı **sen** idesin ḥaḳāret

Hep baña degül mi ol ihānet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 131). [sen,]*

Sende var ise eger şecāʿat

Behrām'uña ʿarża ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 133). [sende, -de]*

Tīr-i sitemüñ ḳarār bulmaz

Senüñ ġamuña şümār olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 58). [senüñ, -üñ]*

Ol bī-hūşı itdiler ḫaberdār

Kim müjde **saña** irişdi dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 40). [saña, -a]*

Ḳaçmam **saña** cān olur teslīm

ʿUşşāḳ olur mı ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 23). [saña, -a]*

Luṭf ile dir idi defʿ-i ġam ḳıl

Ḫaḳḳ itdi **seni** çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 4). [seni, -i]*

Kim taḫt **senüñdür** olma ġamnāk

ʿAzm eyle hemān bu kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 37). [senüñdür, -üñ, -dür]*

Bir emr murād idindi Pervīz

Var diye murādını **saña** tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 68). [saña, -a]*

Ḫusrev **seni** daʿvet eylemişdür

İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 61). [seni, -i]*

Maḳṣūd ider ol şeh-i muẓaffer

İde **seni** luṭf u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 64). [seni, -i]*

N’oldı **saña** böyle bī-nevāsın

Ne derd ile zār u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 85). [saña, -a]*

Sen illere ṭālib ü **saña** ben

Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 107). [saña, -a]*

N’oldı ki bu resme zārsın **sen**

Bu vech ile bī-ḳarārsın **sen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 83). [sen,]*

N’oldı ki bu resme zārsın **sen**

Bu vech ile bī-ḳarārsın **sen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 84). [sen,]*

Sen illere ṭālib ü saña ben

Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 107). [sen,]*

Sen illere ṭālib ü saña ben

Hīç vāṣıl olur mısın baña **sen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 108). [sen,]*

Sende heves-i cemāl-i Ḫusrev

Ḳalbüñde ġam-ı viṣāl-i Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 103). [sende, -de]*

Didi nedür ey ġarīb ü nālān

Kim itdi **seni** bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 82). [seni, -i]*

Sensin ki beni bu derde ṣalduñ

Bir kerre görişde ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 93). [sensin, -sin]*

Ḫaḳ vire murāduñı tamāmī

Ḫāṣıl ide **saña** cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 106). [saña, -a]*

Ḳoma beni bu belāda nā-çār

Senden ġayrı penāh kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 52). [senden, -den]*

Ayrılmayayın ölince **senden**

Ḫoşnūd olayın hemīşe **senden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 99). [senden, -den]*

Ayrılmayayın ölince **senden**

Ḫoşnūd olayın hemīşe **senden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 100). [senden, -den]*

Yoḳ sencileyin ʿöẕür-peẕīrüm

Sensin bu elemde dest-gīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 48). [sensin, -sin]*

Sen ḳıymet-i ʿaşḳı sehl ṣanma

Nā-ehl ki diye sehl inanma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 13). [sen,]*

Bi'llāh ola **sen** gibi peşīmān

Çeşmüñ aḳıda dem-i firāvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 21). [sen,]*

Ol virdi efendi **saña** cānın

Meydān-ı ġamuñda dökdi ḳanın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 21). [saña, -a]*

Ġam çekme zamāne bī-vefādur

Çoḳ **saña** ʿadīl-i pür-cefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 30). [saña, -a]*

Gördükde o laʿl-i dil-sitānı

Sen ṣaġ ol o **saña** virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 36). [saña, -a]*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād

Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 18). [sen,]*

Ḳalduḳca o ẓulmet-i belāda

Sen ol dem-i ʿişret ü ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 20). [sen,]*

Gördükde o laʿl-i dil-sitānı

Sen ṣaġ ol o saña virdi cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 36). [sen,]*

Kim gördi bu ḥāli kim işitdi

Bir zār u zebūn **saña** n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 8). [saña, -a]*

Ġam çekme o **saña** virdi cānın

Tenhā ḳodı yār-ı cān-sitānın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 37). [saña, -a]*

Dildār **senüñdür** olma ġamgīn

Bulsun dil-i bī-ḳarār teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 39). [senüñdür, -üñ, -dür]*

Ger var ise **sende** ʿaḳl u idrāk

Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [sende, -de]*

Aḥsent eyā sipihr-i ġaddār

Sende varımış fenādan āsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 114). [sende, -de]*

Yüz ṭutdı **saña** kemāl-i iḳbāl

Ṭut pendimi çekme bunda işkāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 101). [saña, -a]*

Sen ol ḳamu ġuṣṣada penāhum

Nā-dānları itme destgāhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 23). [sen,]*

Dünyāyıla itme iḫtilāṭum

Senden ola hep ġam u neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 20). [senden, -den]*

Senden dün ü gün budur murādum

ʿĀlemde sañadur iʿtimādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 25). [senden, -den]*

Yāruñ kime eyledüñ sipāriş

Virmez mi **saña** firāḳ sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 28). [saña, -a]*

Benden heves eyledüñ cüdālıḳ

Düşmez **saña** böyle bī-vefālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 36). [saña, -a]*

Ben şöyle idem **saña** riʿāyet

Ser-cümle senüñ ola vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 43). [saña, -a]*

Ben şöyle idem saña riʿāyet

Ser-cümle **senüñ** ola vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 44). [senüñ, -üñ]*

Saña atamuñ riʿāyetinden

Biñ artuḳ idem riʿāyeti ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 5). [saña, -a]*

Meyl itme cihān-ı bī-vefāya

Āḫir iledür **seni** fenāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 40). [seni, -i]*

Üç gün ṭutayın ʿazā tamāmet

Andan ideyin **senüñle** ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 10). [senüñle, -üñ, -le]*

senā: *Övme, övgü, methetme.*

Ey Āẕerī-i mükedderü'l-ḥāl
Aṣḥāba **senā** ḳıl itme ihmāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 2). [senā,]*

Şeh devletine **senāya** başla
Ḳaldur elüñi duʿāya başla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 71). [senāya, -y, -a]*

Bu nevʿ ile çoḳ duʿālar itdi
Yüz yire ḳodı **senālar** itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 22). [senālar, -lar]*

senālar itdi: *Övmek, iyi vasıflarını söyleyerek yüceltmek.*

Āḫir yir öpüp **senālar itdi**
El başa ḳodı duʿālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 1). [senālar itdi, -di]*

Hem ḳayṣere itdi çoḳ senālar
Āḫir yüz urup didi duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 29). [senālar itdi, -di]*

sencileyin: *Senin gibi.*

Yoḳ **sencileyin** ʿöẕür-peẕīrüm
Sensin bu elemde dest-gīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 47). [sencileyin,]*

seng-dil: *Taş kalpli.*

Nerm eyle o **seng-dil** nigārı
Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 53). [seng-dil,]*

seng-i hārā: *Çok sert taş.*

Ṭolmış içi ṭaşı **seng-i ḫārā**
Yoḳ ẕerre ḳadar ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 57). [seng-i ḫārā,]*

ser-āġāz: *Baş, başlangıç, ilk söz.*

Geh nāleye eyleyüp **ser-āġāz**
Yüz biñ ġam ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 37). [ser-āġāz,]*

ser-āġāz eyle: *Başlamak.*

Bir ḳıṣṣaya eyle sen ser-āġāz
ʿĀlemlere ṣal bülend-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 45). [ser-āġāz eyle,]*

ser-āġāz eyledi: *Başlamak.*

Bir ḳıṣṣaya eyledi ser-āġāz
Yaʿnī Şīrīn-i ʿişve-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 7). [ser-āġāz eyledi, -di]*

Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz
Aldandı o bed-dil ü cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 15). [ser-āġāz eyledi, -di]*

ser-āġāz itdiler: *Başlamak.*

Ceng itmege itdiler ser-āġāz
Merdāne yigitler oldı ser-bāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 5). [ser-āġāz itdiler, -di, -ler]*

serān-ı iḳlīm: *Ülkenin başları, ileri gelenleri.*

Āḫir yüriyüp **serān-ı iḳlīm**
Ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 85). [serān-ı iḳlīm,]*

serān-ı memleket: *Ülkenin başları, önde gelenleri.*

Cemʿ oldı **serān-ı memleket** heb
Meclisde oturdılar müretteb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 75). [serān-ı memleket,]*

ser-ā-ser: *Baştan başa, büsbütün.*

Nāmuñla ṭolup **ser-ā-ser** āfāḳ
Olmış saña cümle ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 81). [ser-ā-ser,]*

Kim alına niçe biñ ġanemler
Cemʿ eyleyeler anı **ser-ā-ser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 52). [ser-ā-ser,]*

Bir çul geyüp egnine **ser-ā-ser**
İtdi yüzini yire ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 21). [ser-ā-ser,]*

serāy: *Saray.*

Ol iki perī müreffehü'l-bāl
ʿAzm eylediler **serāya** fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 10). [serāya, -a]*

ʿAzm itdi **serāya** bād mānend
Aşdı niçe kūh u niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 87). [serāya, -a]*

Vāṣıl olıcaḳ **serāya** ol māh
Ferhād'a didi ki bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 103). [serāya, -a]*

Devletle getürdiler **serāya**
Ḫurşīd muḳārin oldı aya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 91). [serāya, -a]*

Hep geldi **serāya** ḫalḳ-ı ʿālem
Ol ġuṣṣa içün dögindiler hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 33). [serāya, -a]*

serāy-ı derd ü ġamdur: *Dert ve gam sarayı.*

Dünyā ki **serāy-ı derd ü ġamdur**
Hengāme-i gūşe-i elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 31). [serāy-ı derd ü ġamdur, -dur]*

ser-bāz oldı: *Cesur, korkusuz olmak.*

Ceng itmege itdiler ser-āġāz
Merdāne yigitler oldı ser-bāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 6). [ser-bāz oldı, -dı]*

ser-çeşme-i aṣfiyā: *Ermiş, saf temiz kişilerin (evliya) kaynağı.*

Ol faḫr-ı enbiyā ḥaḳı'yçün
Ser-çeşme-i aṣfiyā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 32). [ser-çeşme-i aṣfiyā,]*

ser-cümle: *Baştan aşağı, tamamen.*

Görseydi cemāli yüzin āfāḳ
Ser-cümle olurdı zār u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 86). [ser-cümle,]*

Yüzden götüri ḥicāb gitdi
Ser-cümle teninde tāb gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 108). [ser-cümle,]*

Ser-cümle o ʿasker-i muẓaffer
Mevc urdı miṣāl-i baḥr-i aḫḍar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 29). [ser-cümle,]*

Her bār işi dürūġ-ı bī-ḥad
Ser-cümle ḳabāyıḥına yoḳ ʿad *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 74). [ser-cümle,]*

Ben şöyle idem saña riʿāyet
Ser-cümle senüñ ola vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 44). [ser-cümle,]*

serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam: *Ermişler ordusunun önderi.*

Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam
Rūm u ʿArab u ʿAcem zebūnum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 41). [serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam, -y, -am]*

serdār-ı diyār-ı aṣdikāyam: *Sâdıklar ülkesinin önderi.*

Serdār-ı diyār-ı aṣdiḳāyam
Ben pādşeh-i cihān-ı ḳurbam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 37). [serdār-ı diyār-ı aṣdiḳāyam, -y, -am]*

ser-dār-ı rüsül penāh-ı ümmet: *Ümmeti koruyan resullerin önderi. (Hz. Muhammet).*

Ser-dār-ı rüsül penāh-ı ümmet
Fermān-dih-i kişver-i risālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 9). [ser-dār-ı rüsül penāh-ı ümmet,]*

serdār-ı ṣaḥābe: *Sahabenin önderi.*

Oldur o veliyy-i rāh-ı tevfīḳ
Serdār-ı ṣaḥābe yaʿnī Ṣıddīḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 2). [serdār-ı ṣaḥābe,]*

serdār-ı velāyet ü kerāmet: *Allah dostluğunun ve keramet göstermenin önderi.*

Sulṭān-ı serāçe-i vilāyet
Serdār-ı velāyet ü kerāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 10). [serdār-ı velāyet ü kerāmet,]*

serdār-ı vuḥūş-ı deşt ü vādī: *Vadi ve ovalardaki vahşîlerin önderi.*

Kim ol şeh-i taḫt-ı nā-murādī
Serdār-ı vuḥūş-ı deşt ü vādī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 18). [serdār-ı vuḥūş-ı deşt ü vādī,]*

ser-defter-i defter-i eʿāẓim: *Büyük insanlar listesinin önderi.*

Ol mefḫar-ı maḫzen-i ekārim
Ser-defter-i defter-i eʿāẓim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 42). [ser-defter-i defter-i eʿāẓim,]*

ser-defter-i defter-i ḫavāḳīn: *Hakanlar listesinin önderi.*

Ol server-i server-i selāṭīn
Ser-defter-i defter-i ḫavāḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 36). [ser-defter-i defter-i ḫavāḳīn,]*

ser-defter-i defter-i melāmet: *Melamet defterinin en başında yazılı olan.*

Efsāne-i ʿaşḳın itdi üstād
Ser-defter-i defter-i melāmet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 4). [ser-defter-i defter-i melāmet,]*

ser-defter-i ehl-i rūzgāram: *Zamanın ariflerinin reisi.*

Gün gibi bugün şuʿledāram
Ser-defter-i ehl-i rūzgāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 10). [ser-defter-i ehl-i rūzgāram, -am]*

ser-defter-i enbiyā muḥammed: *Peygamberlerin reisi Hz.Muhammet.*

Teʾyīd-i Ḫudāʾyıla müʾeyyed
Ser-defter-i enbiyā Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 18). [ser-defter-i enbiyā muḥammed,]*

ser-defter-i enbiyā-yı ʿālem: *Peygamberler aleminin önderi. (Hz.Muhammet).*

Ser-defter-i enbiyā-yı ʿālem
Ser-ḫalḳa-i dūdmān-ı ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 7). [ser-defter-i enbiyā-yı ʿālem,]*

ser-defter-i ḫayl-i aşfiyāyam: *Ermişler ordusunun önderi.*

Ser-defter-i ḫayl-i aşfiyāyam
Şāhen-şeh-i nesl-i ādemem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 27). [ser-defter-i ḫayl-i aşfiyāyam, -yam]*

ser-defter-i zümre-i efāżıl: *Faziletli kimseler zümresinin önderi.*

Oldur gül-i gülşen-i feżāʾil
Ser-defter-i zümre-i efāżıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 6). [ser-defter-i zümre-i efāżıl,]*

ser-efrāz: *Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.*

Ṭūbī gibi ḳāmeti **ser-efrāz**
Ḫūrī gibi kendü şūḫ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 5). [ser-efrāz,]*

El-ḥāsıl ol iki yār-ı ṭannāz
Ol serv-i ser-āmed ü **ser-efrāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 6). [ser-efrāz,]*

Yaʿnī o gül-i ḥadīḳa-i nāz
Şīrīn ü semen-ber ü **ser-efrāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 22). [ser-efrāz,]*

Bir şūḫ idi dil-firīb ü ṭannāz
Bir serv idi ḳāmeti **ser-efrāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 20). [ser-efrāz,]*

Ḫāṣṣa ki ola zen-i ḫıyel-bāz
Baş virmegile ola **ser-efrāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 52). [ser-efrāz,]*

ser-efrāz eyleyüp: *Yüceltmek, yükseltmek.*

Sancaḳların eyleyüp ser-efrāz
Āheng-i neberde itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 15). [ser-efrāz eyleyüp, -y, -üp]*

ser-encām: *Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, âkıbeti.*

Maġlūb olup sipāh-ı Behrām
Başına irişdi çoḳ **ser-encām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 20). [ser-encām,]*

ser-geşte: *Başı dönmüş, kafası karışmış kimse, şaşkın.*

Ḫusrevler olur öñinde bende
Ser-geşte vü zār-ı ser-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 38). [ser-geşte,]*

Şāhā bu zebūn u zār u miskīn
Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 28). [ser-geşte,]*

Fürḳat elemiyle zār idi ol
Ser-geşte vü bī-ḳarār idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 10). [ser-geşte,]*

ser-ḥadd-i beyāna: *Sözün sınırı.*

Kim anı beyān ḳılmaḳ olmaz
Ser-ḥadd-i beyāna gelmek olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 92). [ser-ḥadd-i beyāna, -a]*

ser-ḥalḳa-i dūdmān-ı ādem: *İnsan soyunun baş halkası.*

Ser-defter-i enbiyā-yı ʿālem
Ser-ḥalḳa-i dūdmān-ı ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 8). [ser-ḥalḳa-i dūdmān-ı ādem,]*

ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam: *Gam meclisinde halka halinde oturanlar.*

Bezm-i elem ü belāda ḳaldum
Ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 4). [ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam,]*

ser-ḥayl: *Kafile başı.*

Sen cümlenüñ olasın medārı
Ser-ḫaylı emīri tācdārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 60). [ser-ḫaylı, -ı]*

serīr-i ṣadra geçdi: *Tahta çıkmak.*

Çün geçdi serīr-i ṣadra ferzend
Şīrīn'e bu resme eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 39). [serīr-i ṣadra geçdi, -di]*

serīr-i ṣıḥḥat: *Sağlık tahtı.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [serīr-i ṣıḥḥat,]*

ser-keş: *Baş çeken. Eğik olmayan, çok dik olan; dikbaşlı, inatçı, itaatsiz.*

Vādī-i belādayum belā-keş
Ben zār u nizār u çerḫ **ser-keş** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [ser-keş,]*

ser-levḥa-i dehre: *Zamanın köşesi.*

Kārum revişüm güher-feşānlıḳ
Ser-levḥa-i dehre zer-feşānlıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 12). [ser-levḥa-i dehre, -e]*

ser-māye: *Varlık, servet.*

Ser-māye o kāra cān u dildür
Kim virmeye başını ḫacildür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 9). [ser-māye,]*

ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum: *Kuvvetsiz canın sermayesi.*

Çün gitdi o yār-ı dil-sitānum
Ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 20). [ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum, -um]*

ser-māye-i miḥnet ü elemdür: *Dert ve sıkıntı sermayesi.*

Ẓann itme ki ʿaşḳ maḥż-ı ġamdur
Ser-māye-i miḥnet ü elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 46). [ser-māye-i miḥnet ü elemdür, -dür]*

ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum: *Akıl akçesinin sermayesi, akıl.*

N'itdüñ beni derd-i ʿaşḳa ṣalduñ
Ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 56). [ser-māye-i naḳd-i ʿaḳlum, -um]*

ser-māye-i ʿömr: *Ömür sermayesi. II Yaşanılan zaman.*

Ser-māye-i ʿömr bil viṣāli
Yoḳ anda melāmet iḥtimāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 19). [ser-māye-i ʿömr,]*

ser-māye-i ʿömrden: *Ömür sermayesi.*

Andan didi ey melek-nihādum
Ser-māye-i ʿömrden murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 12). [ser-māye-i ʿömrden, -den]*

ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur: *Vefasız ömrün sermayesi.*

Ḫaḳ'dan baña naẓm bir ʿaṭādur
Ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 28). [ser-māye-i ʿömr-i bī-vefādur, -dur]*

ser-menzile: *Varılacak nokta, durak.*

İẓhārını bildi ʿayn-ı nekbet
Ser-menzile döndi pür-melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 76). [ser-menzile, -+e]*

ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı: *Dünya itibarının son durağı.*

Bildüñ mi bu rifʿat-i cihānı
Ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 6). [ser-menzil-i ḳadr-i ḫākdānı, -ı]*

ser-menzil-i miḥnete: *Sıkıntı ve meşakkat durağı.*

Ser-menzil-i miḥnete müsāfir
Bu Āẕerī-i şikeste-ḫāṭır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 29). [ser-menzil-i miḥnete, -e]*

ser-menzil-i şāha: *Şâhın durağı, bulunduğu yer.*

Bir ṣubḥ meger ḳażā-yı mübrem
Ser-menzil-i şāha başdı maḳdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 88). [ser-menzil-i şāha, -a]*

ser-mest oldı: *Sarhoş olmak, kendinden geçmek.*

Ḫusrev ol arada tīġ-der-dest
Mānende-i şīr oldı ser-mest *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 12). [ser-mest oldı, -dı]*

ser-nāme-i nāme: *Kitabın başlangıcı.*

Ser-nāme-i nāme nām-ı maʿbūd
Sulṭān-ı serīr-i yevm-i mevʿūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 1). [ser-nāme-i nāme,]*

ser-nāme-i nāme-i maḥabbet: *Aşk mektubunun başlığı.*

Oldı bu cihānda nām-ı Ferhād
Ser-nāme-i nāme-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 2). [ser-nāme-i nāme-i maḥabbet,]*

ser-nigūn: *Baş aşağı, altı üstüne gelmiş, çevrilmiş.*

Rāyāt-ı ḥasūd **ser-nigūnum**
Oldı baña nām böyle merḳūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 43). [ser-nigūnum, -um]*

ser-nūş ide: *Kafaya dikerek içmek, kafaya dikmek.*

Benden bu naṣīḥati idüp gūş
Kim ʿaşḳ meyin çün ide ser-nūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 4). [ser-nūş ide, -e]*

ser-rişte-i ʿārı elden virdi: *Utanma ipinin ucunu elden bırakmak (âşığın, aşkın etkisiyle halkın kınama ve ayıplamasını umursamaz hâle gelmesi.*

Ser-rişte-i ʿārı virdi elden
Nāmūs u vaḳārı virdi elden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 29). [ser-rişte-i ʿārı elden virdi, -di]*

ser-sebz: *Yemyeşil II taze.*

Ey bāġ-ı vücūd bāġbānı
Ser-sebz ḳılan bu gülsitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 22). [ser-sebz,]*

serv: *Servi kelimesinin eski metinlerde görülen asıl şekli.*

Reftāra geleydi **serv** mānend
Reftāra iderdi **serv** sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 67). [serv,]*

Reftāra geleydi **serv** mānend
Reftāra iderdi **serv** sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 68). [serv,]*

Naḫl-i ḳadin eylese ḫırāmān
Gördükde olurdı **serv** ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 72). [serv,]*

Yoḳ ḫūb-cemāline nihāyet
Hep ġonce-dehān u **serv** ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 28). [serv,]*

Kākülleri sünbül-i perīşān
Ḳāmetleri **servdür** ḫırāmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 30). [servdür, -dür]*

Gül gibi yañaġı nāzük ü ter
Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 14). [serv,]*

Bir şūḫ idi dil-firīb ü ṭannāz
Bir **serv** idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 20). [serv,]*

server: *Başkan, reis. II Sevgili.*

Baş u cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger
Serverā gerdūn ayırsun baş u cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [serverā, --ā]*

server-i ḫayl-i aşfiyāyam: *Ermişler ordusunun önderi.*

Dergāhuma gel ḳabāḥat itme
Ben **server-i ḫayl-i aşfiyāyam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 36). [server-i ḫayl-i aşfiyāyam, -y, -am]*

server-i serverān: *Liderlerin lideri.*

Yüz sürdi şeh-i cihān öñinde
Ol **server-i serverān** öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 78). [server-i serverān,]*

server-i server-i selāṭīn: *Sultanların liderinin lideri.*

Ol **server-i server-i selāṭīn**
Ser-defter-i defter-i ḫavāḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 35). [server-i server-i selāṭīn,]*

serv-i āzād: *Kurtulmuş servi ağacı.*

Ḫayretde iken o **serv-i āzād**
İrişdi hemān şadā-yı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 65). [serv-i āzād,]*

serv-i āzād: *Özgür, uzun boylu selvi ağacı; özgür, hür kimseler.*

Bu kār üzere o **serv-i āzād**
Bir nāme yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 97). [serv-i āzād,]*

serv-i hūb-reftār: *Güzel yürüyüşlü servi (sevgili).*

Nāz ile o **serv-i ḫūb-reftār**
İtdi bu ġarībe ʿarż-ı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 11). [serv-i ḫūb-reftār,]*

serv-i mümtāz: *Seçkin servi (gibi uzun boylu sevgili).*

Pür-şūr u şeġab nigār-ı ṭannāz
Gülzār-ı cihānda **serv-i mümtāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 22). [serv-i mümtāz,]*

serv-i nahlistān-ı hūbī: *Güzellik bahçesinin servi (ağacı).*

Ḳanı ol **serv-i naḫlistān-ı ḫūbī**
Aña hem-sāye oldı şimdi ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 1). [serv-i naḫlistān-ı ḫūbī,]*

serv-i semen-ber ü gül-endām gül-endām: *Yasemin çiçeği gibi beyaz göğüslü servi (sevgili).*

Ol serv-i semen-ber ü gül-endām
Bu ḥālet ile geçürdi eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 107). [serv-i semen-ber ü gül-endām gül-endām,]*

serv-i semen-ber ü semen-bū: *Yasemin göğüslü ve yasemin kokulu servi (sevgili).*

Ol rūḥ-ı muṣavver ol melek-rū
Ol **serv-i semen-ber ü semen-bū** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 108). [serv-i semen-ber ü semen-bū,]*

serv-i ser-āmed: *İleri giden, başta bulunan servi.*

El-ḥāsıl ol iki yār-ı ṭannāz
Ol **serv-i ser-āmed** ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 6). [serv-i ser-āmed,]*

serv-ḳad: *Servi boylu.*

Ṣoldı niçe verd-i müşg-perver
Çoḳ **serv-ḳad** oldı ḫāke yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 88). [serv-ḳad,]*

Taṣvīrini ḫūb-güne yazdum
Ol **serv-ḳade** nümüne yazdum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 32). [serv-ḳade, -e]*

Ey **serv-ḳad** ü semen-ʿiẕārum
Ey milket-i cānda şehryārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 27). [serv-ḳad,]*

setr it: *Gizlemek, örtmek, kapatmak.*

Her cürm ki benden oldı ṣādır
Setr it keremüñle anı bir bir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 28). [setr it,]*

sev: *(Bir şey veya kimseye) sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.*

Ġāyetde **severdi** ḳayṣer anı
Virmişdi yolında baş u cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 9). [severdi, -er, -di]*

sevāb: *Sevap, fayda, kazanç, hayır işleme.*

Gerçi ki günāh bende çoḳdur
Bir z̲erre ḳadar **s̲evāb** yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 36). [s̲evāb,]*

Bir z̲erre **s̲evābdan** muʿarrā
Mücrimler içinde bī-ser ü pā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 45). [s̲evābdan, -dan]*

Bir z̲erre **s̲evābdan** es̲er yoḳ
Efʿāl-i ḳabīḥa z̲erreden çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 73). [s̲evābdan, -dan]*

sevdā: *Aşırı istek, tutku, arzu, heves.*

Gīsūların itse ʿarbede-sāz
Sevdāsı olur dimāġa dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 72). [sevdāsı, -sı]*

sevdā-yı hevā-yı kāküliyle: *Kākül isteği.*

Sevdā-yı hevā-yı kāküliyle
Hem būy-ı viṣāl-i sünbüliyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 5). [sevdā-yı hevā-yı kāküliyle, -i, -yle]*

sevgend: *Yemin, ant.*

Gūş itmezidi naṣīḥat ü pend
İtmişdi ṣafā vü ʿīşe **sevgend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 68). [sevgend,]*

Ḳāṣıd didi kim o yārsevgend
Gönlüñni alan nigāra **sevgend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 100). [sevgend,]*

Ferhād'a ki vāṣıl oldı **sevgend**
Varmaġı ġulāma itdi **sevgend** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 105). [sevgend,]*

sevgend eylemişdi: *Yemin etmek.*

Hem Ḫusrev'e yolda bir ḫıredmend
Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 36). [sevgend eylemişdi, -miş, -di]*

sevgend iderdi: *Yemin etmek.*

Reftāra geleydi serv mānend
Reftāra iderdi serv sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 68). [sevgend iderdi, -er, -di]*

sevgend itdi: *Yemin etmek, ant içmek.*

Ferhād'a ki vāṣıl oldı sevgend
Varmaġı ġulāma itdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 106). [sevgend itdi, -di]*

sevin: *Sevinç duymak; memnun, hoşnut olmak.*

İtdükce bu bendeñe cefālar
Düşmen **sevinüp** ider ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 38). [sevinüp, -üp]*

seyl oldı: *Sel olmak.*

Seyl oldı döküldi ḫūn-ı düşmen
Yüz pāre olurdı dirʿ ü cevşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 17). [seyl oldı, -dı]*

seyl-āb: *Sel suyu.*

Seyl-āb ideyin bu demde ḫūnın
İʿlām ideyin aña cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 59). [seyl-āb,]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü tāb
Aḳar gözi yaşı ṣanki **seyl-āb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 94). [seyl-āb,]*

seyr: *I. Gezme, dolaşma II. İzleme, temaşa etme.*

Her kim vara **seyre** ol mekāna
Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 25). [seyre, -e]*

Gitdükce ziyāde oldı şevḳi
Ḳalbinde pür oldı **seyr** ẕevḳi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 38). [seyr,]*

Her **seyr** ḳılan bu nev-bahārı
Yād eyleye ʿandelīb-i zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 13). [seyr,]*

seyr iden: *Bakmak, izlemek.*

Aʿdāyıla eylese neberdi
Her **seyr iden** o neberdi dirdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 24). [seyr iden, -en]*

seyr it: *Seyretmek, bakmak, izlemek.*

Ferhād-ı zebūn u zārı **seyr it**
Ol bī-kes ü bī-ḳarārı **seyr it** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 35). [seyr it,]*

seyr it: *Seyretmek, bakmak, izlemek.*

Ferhād-ı zebūn u zārı **seyr it**
Ol bī-kes ü bī-ḳarārı **seyr it** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 36). [seyr it,]*

seyyāre-leşker: *Askeri yıldızlar gibi çok olan.*

Şeh-i gerdūn-maḳām u mihr-efser
Süreyyā-menzil ü **seyyāre-leşker** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 2). [seyyāre-leşker,]*

seyyāre-maḳām: *Makamı gezegen (yıldızlar) olan.*

Seyyāre-maḳām u āsmān-der
Kisrā ile rifʿati ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 17). [seyyāre-maḳām,]*

seyyāre-sipāh: *Gezegenler gibi ordusu, askeri olan.*

Ḫurşīd-külāh u māh-miġfer
Seyyāre-sipāh u āsmān-der *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 30). [seyyāre-sipāh,]*

seyyiʾe: *Günah.*

Ol maʿṣiyete esīr olanlar
Yüz **seyyiʾe** ile pīr olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 60). [seyyiʾe,]*

sezā: *Layık, uygun.*

İnsānuñ işi hemīn ḫaṭādur
Biñ dürlü ʿaẕābuña **sezādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 70). [sezādur, -dur]*

İhmāl itme revā degüldür
İhmāl saña **sezā** degüldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 72). [sezā,]*

Bī-raḥmlıḳ eylemek revā mı
Şefḳatsüzlik saña **sezā** mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 102). [sezā,]*

sezāvār: *Münasib, uygun, layık, şayan.*

Miʿrācuña eyledüñ **sezāvār**
Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ ne kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 75). [sezāvār,]*

Āḫir didiler budur **sezāvār**
Sulṭān ola oġlı çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 35). [sezāvār,]*

sīb-ġabġab: *Elma gerdanlı.*

Ol ġonce-dehān u **sīb-ġabġab**
Bu beyti oḳurdı tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 37). [sīb-ġabġab,]*

sıddīḳ: *I Sözünün eri olan kimse II Hazret-i Ebubekir.*

Oldur o veliyy-i rāh-ı tevfīḳ
Serdār-ı ṣaḥābe yaʿnī **Ṣıddīḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 2). [ṣıddīḳ,]*

<u>ṣıdḳ:</u> *Bağlılık, sadakat.*

Ṣıdḳ ile olur o yāra ʿāṣıḳ
Ammā degül ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 29). [ṣıdḳ,]*

Ey **ṣıdḳ** ile ʿaṣḳa cān virenler
Derd ü ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 1). [ṣıdḳ,]*

<u>ṣıdḳ-ı ḫālişāne:</u> *Samimi bir doğruluk.*

İt pīşeñi **ṣıdḳ-ı ḫālişāne**
Tā kim ire pāyuñ āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 47). [ṣıdḳ-ı ḫālişāne, -āne]*

<u>ṣıġmaz oldı:</u> *Sığmamak.*

Kim cismine **ṣıġmaz oldı** cānı
Ḳalbini pür itdi şādmānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 3). [ṣıġmaz oldı, -dı]*

<u>siḥr:</u> *Büyü, efsun.*

Sen **siḥr** mi eyledüñ ya efsūn
İtdüñ mi ya ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 23). [siḥr,]*

Ey ḫāme yeter bu **siḥr** ü iʿcāz
Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [siḥr,]*

İnṣāf ḳıl ey ʿadū-yı bed-ḫ∨āh
Siḥr ancaḳ olur tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 6). [siḥr,]*

<u>siḥr-perdāz:</u> *Sihir yapan.*

Her ṣafḥasın eyle **siḥr-perdāz**
Olsun dil-i ʿāṣıḳa füsūn-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 7). [siḥr-perdāz,]*

<u>sil:</u> *Bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek.*

Şīrīn de alup dizine başın
İki gözinüñ **silerdi** yaşın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 2). [silerdi, -er, -di]*

sīm: *Gümüş.*

Her demde nis̲ār idüp güherler
Şol deñlü virürdi **sīm** ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 42). [sīm,]*

Bir yük zer ü **sīm** ü dürr ü gevher
Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [sīm,]*

sinān: *Kargı, süngü, ok vb. savaş aletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak, süngü.*

Şemşīr ü **sinān** u gürz ü ḫancer
Kūpāl u ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [sinān,]*

sīne: *Göğüs, bağır II gönül, yürek.*

Bir dāġ oldı o **sīnesinde**
S̲ābit-ḳadem oldı kīnesinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 17). [sīnesinde, -si, -n, -de]*

sīne-çāk: *Yüreği yaralı.*

Yoḳ tende vuḳūf ben helāküñ
Şemşīr-i ġamuñla **sīne-çāküñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 100). [sīne-çāküñ, -üñ]*

sipāh-ı behrām: *Behram'in ordusu.*

Maġlūb olup **sipāh-ı Behrām**
Başına irişdi çoḳ ser-encām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 19). [sipāh-ı behrām,]*

sipāriş eyledüñ: *Ismarlama, bir işi başkasına havale etme.*

Yāruñ kime eyledüñ sipāriş
Virmez mi saña firāḳ sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 27). [sipāriş eyledüñ, -düñ]*

siper: *Kalkan, ardına gizlenecek şey.*

Ḫabābı miġfer ü māhīsi ḫancer mevci cevşenler
Siper aña ṣadef nīze neheng ü ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [siper,]*

sipihr: *Gök, gökyüzü.*

Olduḳca buña **sipihr** bālīn
Aʿdā ola pāy-māl ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 91). [sipihr,]*

İcrā-yı ḥükūmet eyledi māh
Kim didi **sipihr** bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 10). [sipihr,]*

İrmekde **sipihre** nār-ı āhum
Yandurdı beni şerār-ı āhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 47). [sipihre, -e]*

sipihr-i aḫḍar: *Yemyeşil gökyüzü.*

Ṣan maḥbese girdi mihr-i enver
Bī-mihr oldı **sipihr-i aḫḍar** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 8). [sipihr-i aḫḍar,]*

sipihr-i bī-vefā: *Vefasız kader.*

Ey **sipihr-i bī-vefā** bünyād-ı bī-dād eyledüñ
Ḳalbde mihmān-serāy-ı ʿaşḳı bünyād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 1). [sipihr-i bī-vefā,]*

sipihr-i ġaddār: *Zalim felek, kader.*

Allāh Allāh **sipihr-i ġaddār**
Gör kimleri eyledi giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 1). [sipihr-i ġaddār,]*

Ammā n'ideyin **sipihr-i ġaddār**
Dāyim dile virmede yüz āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 41). [sipihr-i ġaddār,]*

sipihr-i ġaddār: *Acımasız felek, zalim kader.*

Aḥsent eyā **sipihr-i ġaddār**
Sende varımış fenādan āsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 113). [sipihr-i ġaddār,]*

sipihr-sāye: *Gök gölgeli.*

K'ey pādşeh-i bülend-pāye
Ḫurşīd-ruḫ u **sipihr-sāye** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 22). [sipihr-sāye,]*

sīr-āb: *Suya kanma. Suya tok olmak.*

Dībāce-nüvīs-i defter-i ġam
Sīr-āb gül-i riyāż-ı mātem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 4). [sīr-āb,]*

sirişk-i hūnīn aḳan: *Kanlı gözyaşı akıtmak.*

Dirlerdi ki şükr buldı teskīn
Fürḳatde aḳan sirişk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 106). [sirişk-i ḫūnīn aḳan, -an]*

sitem: *Bir kimseye herhangi bir davranışından dolayı üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını öfkelenmeden belirtme, dostça çıkışma.|| Eziyet, cefa zulüm, haksızlık.*

Āvāre olam belā vü ġamla
Bīmār u melāmet ü **sitemle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 56). [sitemle, -le]*

Maḥż-ı ġam u miḥnet ü **sitemdür**
Hādī-i vilāyet-i ʿademdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 115). [sitemdür, -dür]*

sitīz: *Kavga, çekişme.*

Her merd şürūʿ idüp sitīze
Döndi o **sitīz** rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 16). [sitīz,]*

Her merd şürūʿ idüp **sitīze**
Döndi o sitīz rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 15). [sitīze, -e]*

siyâh: *Kara renkli olan.*

Gösterdi livā-yı rüĈyetin māh
Ḳurdı felege **siyāh** ḫargāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 4). [siyāh,]*

siyeh: *Siyah, kara.*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Bir şemʿ yüzi **siyeh** ṣaçı dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 60). [siyeh,]*

şoḥbet: *Dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yârenlik, hasbihâl.*

Ger itmese ol perīyi daʿvet
Dūzaḫ görinürdi aña **ṣoḥbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 98). [ṣoḥbet,]*

Yārānını eylemişdi daʿvet
Aḥbābı ile iderdi **ṣoḥbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 22). [ṣoḥbet,]*

Maḳṣūd idindi **ṣoḥbetüñ** ol
Maṭlūb idindi ülfetüñ ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 93). [ṣoḥbetüñ, -üñ]*

şoḥbet eylemezdi: *Sohbet etmek, birlikte vakit geçirmek.*

Bir yirde iderdi başḳa ʿişret
Hīç şāh ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 54). [ṣoḥbet eylemezdi, -mez, -di]*

<u>ṣoḥbet ḳılmaz oldı:</u> *Sohbet etmez hâle gelmek, sohbeti bırakmak.*

Anuñla ḳılurdı ʿīş ü ʿişret
Aġyār ile ḳılmaz oldı ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 66). [ṣoḥbet ḳılmaz oldı, -dı]*

<u>ṣoḥbet ḳılmaz oldı:</u> *Sohbet etmez hâle gelmek, sohbeti bırakmak.*

Anuñla ḳılurdı ʿīş ü ʿişret
Aġyār ile ḳılmaz oldı ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 66). [ṣoḥbet ḳılmaz oldı, -dı]*

<u>ṣoḥbet ḳurmuşlar:</u> *Sohbet etmek, söyleşmek.*

Ḳurmuşlar idi bir özge ṣoḥbet
Muṭrıb olup terāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 5). [ṣoḥbet ḳurmuşlar, -muş, -lar]*

<u>sol:</u> *Diriliğini, tazeliğini, taravetini yitirmek.*

Çoḳ ḳāmeti zülfi eyledi lām
Ṣoldurdı hevāsı çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 68). [ṣoldurdı, -dur, -dı]*

Ṣoldı niçe verd-i müşg-perver
Çoḳ serv-ḳad oldı ḫāke yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 87). [ṣoldı, -dı]*

İrişmiş idi kenār-ı şehre
Ṣolmışdı o lāle-reng çihre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 20). [ṣolmışdı, -mış, -dı]*

Ṣoldı iki gül gidüp leṭāfet
Ol büy-ı laṭīfe irdi āfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 115). [ṣoldı, -dı]*

sol: *" Şu " işaret sıfatı.*

Şol dem ki irişe rūz-ı maḥşer
Dervīş ile şāh ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 53). [şol,]*

Her demde nis̲ār idüp güherler
Şol deñlü virürdi sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 42). [şol,]*

Şol cāyda kim binā olurdı
Hep anuñ eliyle yapılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 35). [şol,]*

Didi n'ola başum üzre meʾmūr
Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 4). [şol,]*

soñ: *Bitiş, nihayet.*

Daḫi bu tażarruʿum İlāhī
Göster baña **şoñ** nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 44). [şoñ,]*

Hengām-ı ḥayāt bī-beḳādur
Lā-büd **şoñı** ḥālet-i fenādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 8). [şoñı, -ı]*

sonra: *Daha ileri bir zamanda, müteakiben.*

İdüp dil-i mübtelāyı maġrūr
Şoñra elemüñle itme mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 18). [şoñra,]*

Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār
Tā olmaya **şoñra** kār düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 12). [şoñra,]*

Şoñra çekesin çü çoḳ nedāmet
Girmeye elüñe cām-ı ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 17). [şoñra,]*

Şīrīn gibi yāra baġlañuz dil
Tā olmaya **şoñra** ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 8). [şoñra,]*

Şoñra yine ʿādeti cefādur
V'allāhi inanma bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 21). [şoñra,]*

Ṣoñra o nigār-ı meh-liḳāyı
Ol dürr-i girān-ı bī-behāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 89). [ṣoñra,]*

<u>şor-:</u> *Bilgi almak için soru yöneltmek.*

Aḥvālümi **şorma** kim zamāne
Uġratdı beni belā-yı cāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 19). [ṣorma, -ma]*

Ṣordı sebeb-i vefātın anuñ
Keyfiyyet-i mevtin ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 47). [ṣordı, -dı]*

<u>söylen-:</u> *Anlatılmak, konuşulmak, dilden dile dolaşmak.*

Aḫbār ḳılup bu ḫoş peyāmı
Şerḥ eyledi **söylenen** kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 94). [söylenen, -en]*

<u>söz:</u> *Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavil.*

ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün yāruñ **sözin**
Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 3). [sözin, -in]*

Bī-lafẓ u ḥurūf u ṣavt u iʿcām
Çoḳ **söz** ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 48). [söz,]*

Gūş itdi çü bu **sözi** o mehveş
Biñ nāz ile didi ey belā-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 43). [sözi, -i]*

Selmān u Ẓahīr ü Fāryābī
İtmezdi **sözümden** ictināb ı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 20). [sözümden, -üm,-den]*

Şīrīn **sözi** ḳand-i pür-ḥalāvet
Laʿl-i lebi çeşme-i melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 59). [sözi, -i]*

Mey olmasa dilde ḳāl olmaz
Söz söylemege mecāl olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 10). [söz,]*

Şīrīn **sözi** ḳanddür mükerrer

Laʿl-i lebi ṣanki āb-ı Kevs̲er *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 7). [sözi, -i]*

Pür-şīve **sözi** kelāmı şīrīn

Şekker deheni vü nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 23). [sözi, -i]*

Rāvī bu **sözi** rivāyet eyler

Çaḳ aṣl üzere ḥikāyet eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 1). [sözi, -i]*

Söz söylese nitekim Mesīḥā

Çoḳ mürdeleri iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 21). [söz,]*

Ṣabrın ṭaġıdur gider ḳarārı

Ḳalmaz **söze** dilde iḳtidārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 26). [söze, -e]*

Ḫoş ḳıldı Fużūlī-i süḫan-dān

Bu beyt ile bu **sözi** nümāyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 36). [sözi, -i]*

Gözler iki gözleri melāmet

Her bir **sözi** miḥnet üzre miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 68). [sözi, -i]*

Her bir **sözi** zehr-i ḳātil olmış

Biñ ecele muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 79). [sözi, -i]*

Kim ḫayrdan olmış idi ḫālī

Her bir **sözi** cān u dil melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 86). [sözi, -i]*

Çün ḥamd **sözin** tamām yazdı

Dildārına bir selām yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 9). [sözin, -in]*

Līkin bu **söz** ile dehr ṭolmış

Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 63). [söz,]*

İtdi olıcaḳ bu **sözden** āgāh

Bir vaż‘ ile ki el-ʿıyāz̲u bi’llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 3). [sözden, -den]*

Sözdür baña nev-bahār-ı ṣıḥḥat

Sözdür baña çeşmesār-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 69). [sözdür, -dür]*

Sözdür baña nev-bahār-ı ṣıḥḥat
Sözdür baña çeşmesār-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 70). [sözdür, -dür]*

Yārān ġamı āşnā belāsı
Ḳardaş **sözi** aḳribā cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 52). [sözi, -i]*

suʾal: *Soru.*

Ki ey çerḫ nedür bu intihābuñ
Var mı bu **suʾāle** hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 50). [suʾāle, -e]*

suʾāli eyledi: *Soru sormak.*

Pervīz görüp o ḫaste-ḥāli
Bu ṭarz ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 120). [suʾāli eyledi, -di]*

ṣubḥ: *Sabah.*

Bir **ṣubḥ** meger ki şāh Şīrīn
Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 39). [ṣubḥ,]*

Bir **ṣubḥ** ki çekdi mihr rāyet
Şemşīri refʿ-i cevr-i ẓulmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 1). [ṣubḥ,]*

Bir **ṣubḥ** bu nālehā-yı şeb-gīr
Ol cān-ı ʿazīze itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 27). [ṣubḥ,]*

Daʿvet Buyurduḳlarıdur
Bir **ṣubḥ** gelür ol iki dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 2). [ṣubḥ,]*

Bir **ṣubḥ** meger o fitne-āyīn
Gördi ki gezer ḥaremde Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 55). [ṣubḥ,]*

Bir **ṣubḥ** meger ḳażā-yı mübrem
Ser-menzil-i şāha başdı maḳdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 87). [ṣubḥ,]*

süd: *Süt.*

Süd gerçi gelür nihāyeti yoḳ

Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 45). [süd,]*

Süd ārzū eyledi ṭabīʿat

Her gāh ḥuṣūlde var ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 119). [süd,]*

Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil

Ammā ki ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 121). [süd,]*

Süd içmege ṭabʿum oldı māʾil

Ammā ki ne **sūd** ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 122). [sūd,]*

Bu ḥāle olaydı bir bahāne

Andan olay idi **süd** revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 130). [süd,]*

Anda ṣaġıcaḳ şubānlarum **süd**

Ḫāṣıl olayıdı bunda maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 135). [süd,]*

Süd istedügümce ben muḳarrer

Olsa bu ṭarīḳ ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 137). [süd,]*

süd: *Fayda, kazanç.*

Ḫusrev didi kim ne **sūd** ġamdan

Bī-fāʾide miḥnet ü elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 143). [sūd,]*

Ammā ki ne **sūd** ḫalḳ-ı ʿālem

Çekdürmede bana günde yüz ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 17). [sūd,]*

süfli: *Alçak, pek aşağı olan.*

Süflīyi ṣanur maḳām-ı ʿulvī

Bilmez nicedür kelām-ı ʿulvī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 29). [süflīyi,]*

süḫanver: *Güzel söz söyleyen, güzel söz söyleyici.*

Geldi yanına niçe **süḫanver**

Hep didiler ey şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 35). [süḫanver,]*

sükkān-ı serāy-ı ʿişmet: *Günahsızlık sarayının sakinleri (evliya zümresi).*

Şāhān-ı serīr-i ḳurbet içün
Sükkān-ı serāy-ı ʿişmet içün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 28). [sükkān-ı serāy-ı ʿişmet,]*

sükūn bulmadı: *Sakinleşmek, huzura ermek, rahatlamak.*

Ḳalmadı ḳarāra ṭāḳati hīç
Bulmadı sükūn miḥneti hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 6). [sükūn bulmadı, -ma, -dı]*

sülāle-i şāh: *Şâhın sülalesi.*

Bir peyk gelüp irişdi nā-gāh
Didi ki eyā **sülāle-i şāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 40). [sülāle-i şāh,]*

süleymān: *Davud peygamberin oğlu olan hükümdar peygamber.*

Ol mūr sen olasın **Süleymān**
Yine idesin ḫazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 113). [süleymān,]*

sulṭān: *Hükümdar, sultan, padişah.*

Rāyāt-ı şehen-şehīye ḳādir
Sulṭānlar içre miṣli nādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 16). [sulṭānlar, -lar]*

Olduḳca bu ḫāk içinde pinhān
Şīrīn ola kāyināta **sulṭān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 8). [sulṭān,]*

Sulṭān seni daʿvet eylemişdür
İẓhār-ı maḥabbet eylemişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 83). [sulṭān,]*

İḳlīm-i melāḥat içre **sulṭān**
Şehler işiginde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 15). [sulṭān,]*

Ol şāh u men nizār dervīş

Sulṭān ol men fiqār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 48). [sulṭān,]*

Ferhād didi ki ben gedāyam

Sulṭān ḥaremine nā-sezāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 96). [sulṭān,]*

Sulṭāna revā mıdur bu ḥālet

Kim ide ḥaḳīre çoḳ ḥaḳāret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 105). [sulṭāna, -+a]*

Yaʿnī o diyār-ı ʿaşḳa **sulṭān**

Şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 45). [sulṭān,]*

Hep bay u gedā faḳīr ü **sulṭān**

Ḫıdmetde ṭururdı ḫāke yeksān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 79). [sulṭān,]*

Hep ṭuydılar anı ehl-i dīvān

Kim itdi vefāt şimdi **sulṭān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 32). [sulṭān,]*

Āḫir didiler budur sezāvār

Sulṭān ola oġlı çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 36). [sulṭān,]*

sulṭān-ı ʿarab: *Arap(lar)'ın padişahı.*

Sulṭān-ı ʿArab yegāne-i Rūm

Kimdür ki baña muḳābil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 45). [sulṭān-ı ʿarab,]*

sulṭān-ı bülend-ḳadr: *Yüksek değerli hükümdar.*

Sulṭān-ı bülend-ḳadr olanlar

Ḫıdmetde gezerler idi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 81). [sulṭān-ı bülend-ḳadr,]*

sulṭān-ı cihān: *Cihan padişahı.*

Cemşīd-vaḳār u Cem- ḫaṣāʾil

Sulṭān-ı cihān Murād-ı ʿādil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 32). [sulṭān-ı cihān,]*

sulṭān-ı kerem: *Cömertliğin sultanı.*

Sulṭān-ı kerem ide keremler
Gerdūna yirüm ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 61). [sulṭān-ı kerem,]*

sulṭān-ı medīnehā-yı kevneyn: *Dünya ve ahiret şehirlerinin sultanı.*

Miʿmār-ı binā-yı īn kühen deyr
Sulṭān-ı medīnehā-yı kevneyn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 6). [sulṭān-ı medīnehā-yı kevneyn,]*

sulṭān-ı muẓaffer ü müʾeyyed: *Güçlendirilmiş ve zafer sahibi sultan.*

Sulṭān-ı muẓaffer ü müʾeyyed
Seccāde-nişīn-i şerʿ-i Aḥmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 25). [sulṭān-ı muẓaffer ü müʾeyyed,]*

sulṭān-ı serāçe-i nübüvvet: *Peygamberlik sarayının / dünyasının sultanı (Hz. Muhammet).*

Sulṭān-ı serāçe-i nübüvvet
Keşşāf-ı ḥaḳāyıḳ-ı şerīʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 3). [sulṭān-ı serāçe-i nübüvvet,]*

sulṭān-ı serāçe-i vilāyet: *Velayet sarayının sultanı.*

Sulṭān-ı serāçe-i vilāyet
Serdār-ı velāyet ü kerāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 9). [sulṭān-ı serāçe-i vilāyet,]*

sulṭān-ı serīr-i bī-bahāne: *Kusursuz tahtın sultanı.*

Zīnetger-i zīnet-i yegāne
Sulṭān-ı serīr-i bī-bahāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 8). [sulṭān-ı serīr-i bī-bahāne,]*

sulṭān-ı serīr-i maʿrifetsin: *İrfan tahtının sultanı.*

Sulṭān-ı serīr-i maʿrifetsin
Ḫurşīd-i sipihr-i menziletsin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 21). [sulṭān-ı serīr-i maʿrifetsin, -sin]*

sulṭān-ı serīr-i yevm-i mevʿūd: *Vadedilmiş günün tahtının sultanı.*

Ser-nāme-i nāme nām-ı maʿbūd
Sulṭān-ı serīr-i yevm-i mevʿūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 2). [sulṭān-ı serīr-i yevm-i mevʿūd,]*

sulṭān-ı süḫanverān-ı dehrem: *Zamanın söz sahiplerinin sultanı.*

Sulṭān-ı süḫanverān-ı dehrem
Maḳbūl-i güzīde-kān-ı şehrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 13). [sulṭān-ı süḫanverān-ı dehrem, -em]*

sultānlıġ: *Sultanlık, hükümdarlık, padişahlık.*

Sultānlıġuña düşer mi bu ḥāl
Bir mūr ola yoluñda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 5). [sultānlıġuña, -u, -ñ, -a]*

şun: *Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek.*

Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn
Biñ nāz ile **şundı** aña Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 26). [şundı, -dı]*

şunʿ: *İş, amel, sanat.*

Ey cümle cihānı var iden Ḫaḳ
Ṣunʿı özine ṣiʿār iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 20). [ṣunʿı, -ı]*

sünbül: *Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek.*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn
Gül gibi yañaġı ḫūb u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 63). [sünbül,]*

Geh lāleye itdi ʿarż-ı dīdār
Geh **sünbüle** ḳıldı zülfin iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 40). [sünbüle, -e]*

sünbül-i perīşān: *Dağınık sümbül.*

Kākülleri **sünbül-i perīşān**
Ḳāmetleri servdür ḫırāmān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 29). [sünbül-i perīşān,]*

sür: *Düğün, şenlik.*

Esbāb-ı cihāna oldı tertīb
Sūr olmaġ içün ḳurıldı tertīb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 74). [sūr,]*

sür: *(At vb. binek hayvanları için) kullanmak, idare etmek.*

Sürdi anı yidi gün tamāmet
Hīç inmedi yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 25). [sürdi, -di]*

Nāz ile **sürüp** hemān semendin
Ḳarşuladı zār u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 79). [sürüp, -üp]*

sür: *Karışıklık, gürültü, kavga, fitne.*

Dāyim şer ü **şūrımış** murādı
Şeyṭānlaruñ olmış üstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 81). [şūrımış, -ımış]*

sür: *Dokundurmak, değdirmek.*

Benden ṣanemüm cüdā düşürdüñ
Gül rūyumı ferş-i ḫāke **sürdüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 14). [sürdüñ, -dü, -ñ]*

sürʿat: *Çabukluk, hız.*

Sürʿatle olup o dem revāne
Bir demde irişdi āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 35). [sürʿatle, -le]*

Ol peyke idüp ʿaẕīm iclāl
Sürʿatle ḳıyāma geldi fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 8). [sürʿatle, -le]*

sūret: *Dış görünüş, şekil, biçim.*

Naḳş itdüre **ṣūret** ü cemālin
Defʿ ide anuñla cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 63). [ṣūret,]*

Ṣūretde melek-misāl idi ol
Ḫusrev gibi meh-cemāl idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 133). [ṣūretde, -de]*

Ol **ṣūrete** her kim olsa nāẕır
Dīnin unudup olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 131). [ṣūrete, -e]*

Ol **ṣūreti** gördi çünki Şīrīn
Fi'l-ḥāl aḳıtdı eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 141). [ṣūreti, -i]*

Ḫarc eyledi **ṣūretine** ṣanʿat
Tā kim vire ṣanʿatına ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 113). [ṣūretine, -i, -n, -e]*

Bilmem beni neyledi bu **ṣūret**
ʿAḳlımı ṭaġıtdı bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 3). [ṣūret,]*

Üftāde vü pāy-māl ḳıldı
Ṣūret gibi bī-mecāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 6). [ṣūret,]*

Gülmezdi yüzi celādetinden
Bīzār idi çerḫ **şūretinden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 48). [ṣūretinden, -i, -(n)den]*

şūret vire: *Şekil vermek. Belirli bir biçime girmesini sağlamak, biçimlendirmek.*

Ḫarc eyledi ṣūretine ṣanʿat
Tā kim vire ṣanʿatına ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 114). [ṣūret vire, -e]*

şūret-i ḥūr: *Cennet kızının yüzü.*

Çün oldı tamām o **şūret-i ḥūr**
Fi'l-ḥāl getürdi şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 137). [ṣūret-i ḥūr,]*

süreyyā-menzil: *Süreyya yıldızı gibi menzili olan.*

Şeh-i gerdūn-maḳām u mihr-efser
Süreyyā-menzil ü seyyāre-leşker *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 2). [süreyyā-menzil,]*

sürūd: *Şarkı, türkü, nağme.*

Kimisi idüp **sürūda** āġāz
Bezm ehline gösterürdi şeh-nāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 27). [sürūda, -a]*

sürūd iderdi: *Şarkı söylemek.*

Ṣaḥrālara ṭoġrılup giderdi
Bu ḳıṭʿa ile **sürūd iderdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 84). [sürūd iderdi, -er, -di]*

sürūr: *Sevinç, bahtiyarlık, mutluluk, saadet.*

Sāḳī-i ecel ṣunup piyāle
İrgürse **sürūrumı** melāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 118). [sürūrumı, -um, -ı]*

Sāḳī yine bezme zīb ü fer vir
Luṭf eyle **sürūrdan** ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 2). [sürūrdan, -dan]*

ʿĪş eylediler **sürūrlarla**
Ẕevḳ eylediler ġurūrlarla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 13). [sürūrlarla, -lar, -la]*

Olsun ne vefāsına **sürūruñ**
Ne ẕevḳ u ṣafāsına ġurūruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 5). [sürūruñ, -un]*

Dil virmeyem olsa ġayr ḥūrī
Terk itdi dilüm ḳamu **sürūrı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 24). [sürūrı, -ı]*

sūz: *Ateş, acı, ıztırap.*

Hem-rāzlarına açdı rāzın
Şerḥ eyledi **sūz** ile güdāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 84). [sūz,]*

Ol zülf anuñ şeb itdi rūzın
Arturdı o derdi dilde **sūzın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 72). [sūzın, -ın]*

sūziş virmez: *Yakıcılık vermek, yakmak.*

Yāruñ kime eyledüñ sipāriş
Virmez mi saña firāḳ sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 28). [sūziş virmez, -mez]*

sūziş-i nāle-i ciger-dūz: *Ciğer delen inlemenin yakışı.*

Ol āteş-i āh-ı meşʿal-efrūz
Ol **sūziş-i nāle-i ciger-dūz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 30). [sūziş-i nāle-i ciger-dūz,]*

şad: *Mutlu, mesut.*

Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem
Bindi o Burāḳ'a **şād** u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 32). [şād,]*

Bir ḫūb fesāne eyle bünyād
Tā ola anuñla ḳalbümüz **şād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 52). [şād,]*

Gūş itdi çü bu kelāmı Şābūr
Bir vech ile oldı **şād** u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [şād,]*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış şeb ü rūz **şād** u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [şād,]*

Şād olmaz idi derūnı bir dem
Teng olmış idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 69). [şād,]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı Şābūr
Şīrīn ḫaberiyle **şād** u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 16). [şād,]*

Fi'l-ḥāl ʿazīmet itdi Şābūr
Ferhād irişdi **şād** u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 92). [şād,]*

Ṣaymadı o māli ḫāke Ferhād
Bir ẕerre anuñla olmadı **şād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 46). [şād,]*

Ḫāṣıl olıcaḳ murādı fi'l-ḥāl
ʿAzm eyledi şehre **şād** u ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 28). [şād,]*

Her cānib olup **şād** u ḫandān
Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 5). [şād,]*

Ol ġayrılar ile **şād** u ḫandān
Bu kākül-i yār ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 33). [şād,]*

Her biri ḥarīm-i vaṣla maḥrem
Vuṣlat feraḥıyla **şād** u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 110). [şād,]*

şād eyleye: *Mutlu etmek.*

Dāyim ṭuta ḳarşusında anı
Şād eyleye ḫāṭırın nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 66). [şād eyleye, -ye]*

<u>şād ide:</u> *Mutlu etmek.*

Böyle gözede yine ġarībin
Şād ide bu resme ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 14). [şād ide, -e]*

<u>şād itmege:</u> *Mutlu etmek, sevindirmek.*

Şād itmege ol şeh-i cihānı
Çoḳ tesliyet eylediler anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 41). [şād itmege, -me, -ge]*

<u>şād ol:</u> *Mutlu olmak.*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād
Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 18). [şād ol,]*

<u>şād oldı:</u> *Mutlu ve huzurlu olmak.*

Defʿ-i ġama geldi yār ol dem
Şād oldı göñül bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 14). [şād oldı, -dı]*

<u>şād oldı:</u> *Mutlu olmak.*

Şād oldı o gül-ruḫ u gül-endām
Bu niyyete itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 63). [şād oldı, -dı]*

Bir nāle irişdi bir yañadan
Şād oldı o māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 68). [şād oldı, -dı]*

<u>şād olmadı:</u> *Mutlu olmak.*

Ki ey çerḫ elüñden āh u feryād
Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 78). [şād olmadı, -ma, -dı]*

şād olmadı: *Mutlu olmak.*

Bir kes bu cihānda olmadı şād
Şāhid bu kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 43). [şād olmadı, -ma, -dı]*

şād olsun: *Mutlu ve huzurlu olmak.*

İt baña o rūḥ-ı pāki iẓhār
Şād olsun anuñla ḫāṭır-ı zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 40). [şād olsun, -sun]*

şād u kām olsun: *Sevinmek,mutlu olmak.*

Görsün beni **şād u kām olsun**
Maḳṣūdını devletümde bulsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 37). [şād u kām olsun, -sun]*

şādī: *Mutlu, huzurlu.*

Tā ola meṭālibüñ müyesser
Şādīlere iresin muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 14). [şādīlere, -ler, -e]*

Ẕevḳ u **şādī** ʿişret-ābādın yıḳup vīrān idüp
Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [şādī,]*

şādmānī: *Sevinç, mutluluk.*

Kim cismine ṣığmaz oldı cānı
Ḳalbini pür itdi **şādmānī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 4). [şādmānī,]*

<u>şāh:</u> *Hükümdar, padişah, sultan.*

Daḫi bu taẕarruʿum İlāhī

Göster bańa ṣoñ nefes o **şāhı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 44). [şāhı, -ı]*

Es<u>n</u>ā-yı muṣāḥabetde nā-gāh

Eşʿār u … añdı ol **şāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 16). [şāh,]*

Ferzendi gibi muḥibb idi **şāh**

Kim ḫālesi duḫteriydi ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 55). [şāh,]*

Şāh olmasını iderdi maṭlab

Oḳurdı bu naẓmı rūz-tā-şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 139). [şāh,]*

Çün geldi ol āstāna Şābūr

Maḥremlige virdi **şāh** destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 12). [şāh,]*

Çün oldı tamām o ṣūret-i ḥūr

Fi'l-ḥāl getürdi **şāha** Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 138). [şāha, -a]*

Şābūr didi ki emr **şāhuñ**

Taṣvīr ideyin yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 105). [şāhuñ, -uñ]*

Āgāh idüp o **şāhı** fi'l-ḥāl

Aḫbārını cümle itdi īṣāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 17). [şāhı, -ı]*

Hem daḫi bulardan özge ey **şāh**

Bir māh ḳomış o yirde Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 1). [şāh,]*

Bir ṣubḥ meger ki **şāh** Şīrīn

Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 39). [şāh,]*

Emr eyledi **şāh** girdi Ferhād

Çaḳ meclis-i şāha irdi Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 101). [şāh,]*

Ferhād'a teveccüh eyledi **şāh**

Maḳṣūddan itdi anı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 113). [şāh,]*

Şābūr didi ki emr **şāhuñ**

Ḫaḳḳ ola hemīşe destgāhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 75). [şāhuñ, -uñ]*

Yüz ṭutmadı ġayrı bārgāha

ʿArż itmedi ḥācet özge **şāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 76). [şāha, -a]*

Fi'l-ḥāl ḫaber irişdi **şāha**

Aḥvāl dinildi hep o māha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 11). [şāha, -a]*

Sen **şāh** olasın o bir belā-keş

Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 111). [şāh,]*

Maḫṣūs mı yoḫsa **şāha** bu kār

Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 121). [şāha, -a]*

Bu yaña irince **şāha** nāme

Rāżī olur ol gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 1). [şāha, -a]*

Geldi der-i bārgāha ġamnāk

Şāha bu peyāmı virdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 8). [şāha, -a]*

Bir yaña nigāruñ aña meyli

Kār eylemiş idi **şāha** ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 32). [şāha, -a]*

Şāha didiler idüp zemīn-būs

Kim elçi irişdi ey ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 11). [şāha, -a]*

İʿzāz ile virdi **şāha** mektūb

Mażmūnı bu ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 21). [şāha, -a]*

Şāhuñ var idi bir oġlı ḫūn-rīz

İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 37). [şāhuñ, -uñ]*

Āḫir görüşümdür anı çünkim

Menʿ itmemek oldı **şāha** lāzım *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 30). [şāha, -a]*

Çün defne çıḳardılar o **şāhı**

Tābūtını düzdiler kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 17). [şāhı, -ı]*

<u>şahâ:</u> *"Ey şah" anlamında hitap.*

Şāhā bu zebūn u zār u miskīn

Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [şāhā,]*

Şāhā ben o maʿden-i kemālem
Gencīne-i maḫzen-i kemālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 1). [şāhā,]*

Sākin ola ol ḳarārgāha
Hīç ḳalmaya ḥācet özge **şāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 128). [şāha,]*

şāhāne: *Padişaha yakışacak şekilde olan; çok güzel, mükemmel.*

Yoġıdı seḫāda hīç miṣāli
Şāhāne idi ḳamu ḫışāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 32). [şāhāne,]*

Şāhāne ẓuhūr idüp rüsūmı
ʿArż itdi ʿasākir-i nücūmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 5). [şāhāne,]*

Şāhāne libās itdi taġyīr
ʿAzm eyledi anda ol cihān-gīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 31). [şāhāne,]*

şāhān-ı serīr-i ḳurbet: *Yakınlık tathtının şahları. (evliya zümresi).*

Şāhān-ı serīr-i ḳurbet içün
Sükkān-ı serāy-ı ʿişmet içün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 27). [şāhān-ı serīr-i ḳurbet,]*

şāhen-şeh-i cān-sitānum: *Can alanların şahının şahı.*

Al cānumı çünki cānum alduñ
Şāhen-şeh-i cān-sitānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 28). [şāhen-şeh-i cān-sitānum, -um]*

şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān: *Dert sahipleri (âşıklar) ordusunun şahlarının şahı.*

Yaʿnī o diyār-ı ʿaşḳa sulṭān
Şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 46). [şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān,]*

şāhen-şeh-i kişver-i feżāʾil: *Fazilet ülkesinin şahlarının şahı.*

Şāhen-şeh-i kişver-i feżāʾil
Ressām-ı … mesāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 5). [şāhen-şeh-i kişver-i feżāʾil,]*

şāhen-şeh-i kişver-i saʿādet: *Mutluluk ülkesinin şahlarının şahı.*

El-ḥāṣıl eyā hümā-yı devlet
Şāhen-şeh-i kişver-i saʿādet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 26). [şāhen-şeh-i kişver-i saʿādet,]*

şāhen-şeh-i nesl-i ādemem: *İnsan soyunun şahlarının şâhı.*

Ser-defter-i ḫayl-i aṣfiyāyam
Şāhen-şeh-i nesl-i ādemem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 28). [şāhen-şeh-i nesl-i ādemem, -em]*

şāh-ı aʿẓam: *En büyük şah.*

Kimdür dir iseñ o **şāh-ı aʿẓam**
Ḫāḳān-ı mükerrem ü mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 23). [şāh-ı aʿẓam,]*

şāh-ı gül: *Güllerin şahı.*

Şīrīn ḥareketlü bir sehī-ḳad
Şāḫ-ı gül ü lāle-i ser-āmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 62). [şāḫ-ı gül,]*

şāh-ı ḫāver: *Doğunun hükümdarı (güneş).*

Tīġ aldı eline **şāh-ı ḫāver**
Ẕerrātdan itdi cemʿ-i leşker *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 7). [şāh-ı ḫāver,]*

şāh-ı hūn-rīz: *Kan dökücü padişah.*

Ḫiddetle hemān o **şāh-ı ḫūn-rīz**
Bir ḫancere döndi kim ola tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 81). [şāh-ı ḫūn-rīz,]*

şāh-ı hürmüz: *Hükümdar olan Hürmüz.*

Çünkim sefer itdi **şāh-ı Hürmüz**
Beş ay seferde oldı düpdüz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 3). [şāh-ı hürmüz,]*

şāh-ı ʿişret-āyīn: *İçki içme, eğlenme merasiminin şahı.*

Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm Şīrīn
Gördi ki o **şāh-ı ʿişret-āyīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 6). [şāh-ı ʿişret-āyīn,]*

şāh-ı nīk-aḥlāḳ: *Güzel ahlaklı şah.*

El-ḥāṣıl o **şāh-ı nīk-aḫlāḳ**
Gerçi ki ʿıyāle idi müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 99). [şāh-ı nīk-aḫlāḳ,]*

şāh-ı pervīz: *Perviz şah // Hürmüz'ün oğlu, İran hükümdarı Husrev'in lakabı.*

Behrām'a yetişdi **şāh-ı Pervīz**
Şemşīr ile kesdi başını tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 21). [şāh-ı pervīz,]*

şāh-ı şāḥib-i ʿazm: *Karar sahibinin şâhı.*

Emr eyledi **şāh-ı şāḥib-i ʿazm**
Ḳurıldı bisāṭ u meclis ü bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 11). [şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm,]*

şāh-ı yegāne: *Biricik padişah.*

Ol **şāh-ı yegāne** Muṣṭafā'dan
Pervīz o peyke virdi destūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 17). [şāh-ı yegāne,]*

şāh-ı yegāne-i memālik: *Mülkün, varlıkların biricik hükümdarı.*

Ey **şāh-ı yegāne-i memālik**
Müştāḳ cemālüñe melāʾik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 17). [şāh-ı yegāne-i memālik,]*

şāh-ı yegāne-i muẓaffer: *Zafer sahibi biricik padişah.*

Bir **şāh-ı yegāne-i muẓaffer**
Bir pādşeh-i bülend-aḫter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 41). [şāh-ı yegāne-i muẓaffer,]*

şāh-ı yegāne-i zamāne: *Zamanın biricik şahı. (Hz.Muhammet).*

Ey **şāh-ı yegāne-i zamāne**
Zīnet virdüñ ḳamu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 27). [şāh-ı yegāne-i zamāne,]*

şāh-ı ẓalūm: *Zalimlerin şahı.*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm
Zī **şāh-ı ẓalūm** u merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [şāh-ı ẓalūm,]*

şāh-ı ẓalūm: *Zalimlerin şahı.*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm
Zī **şāh-ı ẓalūm** u merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [şāh-ı ẓalūm,]*

şāhid: *(Ar.) Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.*

Bir kes bu cihānda olmadı şād
Şāhid bu kelāma ḥāl-i Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 44). [şāhid,]*

<u>şahṣ:</u> *Kişi, şahıs.*

Bir **şaḫṣ** durur ki bī-ser ü pā
Rüsvā vü ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 53). [şaḫṣ,]*

O cānibe ʿazm idince fi'l-ḥāl
Bir **şaḫṣ** görindi zār u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 74). [şaḫṣ,]*

<u>şāhsār-ı tende:</u> *Ağaçlık yer.*

ʿUḳḳāb-ı ḫadeng olup perende
Cāy eyledi **şāḫsār-ı tende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 8). [şāḫsār-ı tende, -de]*

<u>şāh-zāde:</u> *Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk.*

Kim niçe emīr ü **şāh-zāde**
Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 59). [şāh-zāde,]*

<u>şāʿirem:</u> *Şair. şiir yazan ve söyleyen.*

Maʿlūm olsun ki **şāʿirem** ben
İʿcāz-ı kelāma ḳādirem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 25). [şāʿirem, -em]*

<u>şaḳī-i cān-sūz:</u> *Can yakan eşkıya.*

Bu ḥāl ile ol **şaḳī-i cān-sūz**
Bir tīġ alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 109). [şaḳī-i cān-sūz,]*

<u>şarāb:</u> *Genellikle üzümden elde edilen alkollü içki.*

Ḫarīmi cennetāsā rūḥ-perver ehl-i ʿirfāna
Şarābı māye-i naḳd-i ḥayāt-ı cāvidānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 4). [şarābı, -ı]*

Ṭoldur baña lāle-gūn **şarābı**
Tā def῾ ide göñlüm ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 15). [şarābı, -ı]*

şarāb-u gülfām: *Gül renkli şarap.*

Ey sāḳī-i gül-ruḫ u gül-endām
Luṭf it baña vir **şarāb-u gülfām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 2). [şarāb-u gülfām,]*

şāvūr: *Husrev-i Perviz'in sadık bir nedimidir ve devrinin ün salmış ressamlarındandır. Husrev ile Şirin'i bir araya getirmek için büyük fedakarlıklar göstermiştir.*

Ḳılmış o ṭarīḳa beẕl-i maḳdūr
Üstād-ı zamāne adı **Şāvūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 50). [şāvūr,]*

şāyed: *Belki, ihtimal, şayet.*

Terk itdüre cümle mā-sivāyı
Şāyed düşe bulasın Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 6). [şāyed,]*

Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl
Şāyed olasın bu işde ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 74). [şāyed,]*

şāh: *Hükümdar, padişah, sultan.*

Şol dem ki irişe rūz-ı maḥşer
Dervīş ile **şāh** ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 54). [şāh,]*

Şīrīn ola mülk-i Ermen'e **şāh**
Nāmın aña ḫalḳ anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 3). [şāh,]*

Müştāḳ idi tā ezel saña **şāh**
Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 85). [şāh,]*

Ol **şāh** u men nizār dervīş
Sulṭān ol men figār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 47). [şāh,]*

Ferhād yüz urdı **şāh** öñinde

Baş yire ḳodı o māh öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 37). [şāh,]*

Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey **şāh**

Dāyim ide ʿizz ü ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 39). [şāh,]*

Hep **şāh** öñine niṣār ḳıldı

Mecmūʿını ḫāksār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 47). [şāh,]*

Didi seni **şāh** daʿvet itdi

İẓhār-ı dem-i maḥabbet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 91). [şāh,]*

K'ey **şāh** nedür bu ẓulm-i bī-ḥad

Bu ṭavr-ı ġarīb ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 99). [şāh,]*

Maḳṣūd idindi **şāh** ol an

Ferhād'ı ide esīr-i zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 39). [şāh,]*

Çün itdi tamām nāmesin **şāh**

İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 39). [şāh,]*

Virdi anı ḳatle **şāh** destūr

Cellād ile geldi zāl-i mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 9). [şāh,]*

Bir yirde iderdi başḳa ʿişret

Hīç **şāh** ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 54). [şāh,]*

K'ey **şāh** ne ḫoş ṭarīḳ ṭutduñ

Bu yolda kimi refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 25). [şāh,]*

Şāh itdiler ol belā-yı cānı

Yıḳdılar anuñla ḫānedānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 37). [şāh,]*

<u>şeb:</u> *Gece.*

Bir **şeb** ki meh-i sipihr-i aḫḍar

Virmişdi cihāna zīb ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 1). [şeb,]*

Zī ʿālem saʿd u nīk hengām

Ferḫunde **şeb** ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 84). [şeb,]*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış **şeb** ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [şeb,]*

Bir **şeb** ki ġurūba vardı ḫurşīd
Meh buldı ṣafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 1). [şeb,]*

Ol ġonce-dehān u sīb-ġabġab
Bu beyti oḳurdı tā-seḥer **şeb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 38). [şeb,]*

şeb itdi rūzın: *Gündüzünü geceye çevirmek.*

Ol zülf anuñ **şeb itdi rūzın**
Arturdı o derdi dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 71). [şeb itdi rūzın,]*

şeb-dīz: *Husrev-i Pervîz'in atı.*

Emr eyledi ol şeh-i gül-endām
Şeb-dīz'e virildi zīnet-i tām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 34). [şeb-dīz'e, -e]*

Ol kūha olup hemān revāne
Şeb-dīz'ine urdı tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 52). [şeb-dīz'ine, -i, -n, -e]*

şeb-dīz-i semend-i çerḫe: *Gökyüzünün gece rengi atı.*

Şeb-dīz-i semend-i çerḫe Pervīn
Ḳılmışdı hilāli zīn-i zerrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 5). [şeb-dīz-i semend-i çerḫe,]*

şeb-tā-be-seḥer: *Geceden sabaha kadar.*

Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī
Tā kim vire bir ḫalef o Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 39). [şeb-tā-be-seḥer,]*

şeb-tābe-seḥer: *Geceden sabaha kadar.*

Ol itdügi ṭaʿneden peşīmān
Şeb-tābe-seḥer iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 36). [şeb-tābe-seḥer,]*

Şeb-tābe-seḥer o zār-ı ġamnāk
Eylerdi o kūhı çāk çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 91). [şeb-tābe-seḥer,]*

şecāʿat: *Cesaret, yiğitlik.*

El-ḥāṣıl anuñ **şecāʿatinden**
Hengām-ı veġāda heybetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 19). [şecāʿatinden, -i, -n, -den]*

Sende var ise eger **şecāʿat**
Behrām'uña ʿarża ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 133). [şecāʿat,]*

şefāʿat: *Hz. Muhammet'in, mahşer gününde müslümanların bağışlanması için Allah'a dua etmesi.*

Maḥşer güni ḫastegān-ı ümmet
Hep senden ümīd ider **şefāʿat** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 40). [şefāʿat,]*

Miskīnlere luṭfı ʿādet eyle
Vāfir vāfir **şefāʿat** eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 104). [şefāʿat,]*

Ey rāh-nümā-yı ehl-i ʿirfān
Hep ḫalḳ **şefāʿatüñde** ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 38). [şefāʿatüñde, -ü, -ñ, -de]*

Ümmīd ideler ʿināyetüñden
İḥsān umalar **şefāʿatüñden** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 66). [şefāʿatüñden, -üñ, -den]*

şefīʿ: *Şefâat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.*

Luṭfuñ ḳamu ʿāleme yayılmış
Hep ḫalḳ seni **şefīʿ** bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 98). [şefīʿ,]*

şefḳat: *Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.*

Lāyıḳ saña **şefḳat** ü keremdür
Ḳan geldi gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 21). [şefḳat,]*

Aʿmālüme yoḳdur iʿtimādum
Senden **şefḳat** durur murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 48). [şefḳat,]*

Cān u dil ile tażarruʿ eyler
Senden **şefḳat** tevaḳḳuʿ eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 78). [şefḳat,]*

Gizlü niçe luṭf u **şefḳat** oldı
Mā-beynde niçe ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 89). [şefḳat,]*

Bī-keslere **şefḳat** eylemezsin
Maẓlūma mürüvvet eylemezsin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 81). [şefḳat,]*

Aḥvālüme **şefḳat** eylerüm yoḳ
Bir baña mürüvvet eylerüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 49). [şefḳat,]*

şefḳat itdi: *Acımak.*

Öldürmedi anı **şefḳat itdi**
Ḳatl eylemedi mürüvvet itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 157). [şefḳat itdi, -di]*

şefḳatsüzlik: *Şefkatsizlik, şefkatten yoksun olma.*

Bī-raḥmlıḳ eylemek revā mı
Şefḳatsüzlik saña sezā mı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 102). [şefḳatsüzlik,]*

şeġab: *Fitne uyandırma, fitne.*

Pür-şūr u **şeġab** nigār-ı ṭannāz
Gülzār-ı cihānda serv-i mümtāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 21). [şeġab,]*

şeh: *Şah, padişah, hükümdar.*

Şeh devletine s̲enāya başla

Ḳaldur elüñi duʿāya başla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 71). [şeh,]*

Şeh Vāmıḳ idi maḥabbetinde

Mecnūn idi ḥüsn ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 91). [şeh,]*

Saʿy eyledi **şeh** riʿāyetinde

Ḳılmadı ḳuṣūr ḥürmetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 23). [şeh,]*

Bir **şeh** ki ʿadāletiyle ʿālem

Olmış şeb ü rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 45). [şeh,]*

Şābūr idüp **şehe** ḫiṭābı

Bu semt ile eyledi cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 19). [şehe, -e]*

İḳlīm-i melāḥat içre sulṭān

Şehler işiginde ʿabd-i fermān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 16). [şehler, -ler]*

Şehden dileyüp şikāra destūr

Oldı ḫademiyle şehrden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 15). [şehden, -den]*

Bilmez ki **şehüñ** nedür murādı

Tā göstere aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 151). [şehüñ, -üñ]*

Didi ki nedür **şehüñ** murādı

Kim dilden ideydüm inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 7). [şehüñ, -üñ]*

Geldükde ḥarīm-i ḫāṣṣa Ferhād

Şeh itdi ḫiṭāb didi üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 16). [şeh,]*

Hürmüz yirine geçüp oturdı

Şehler ḳademine yüz ururdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 14). [şehler, -ler]*

Emr eyledi **şeh** irişdi cellād

Ḳatl itdi alındı dād-ı Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 23). [şeh,]*

şehā: *Cömertlik, el açıklığı.*

Yoġıdı **seḫāda** hīç mi̲sāli

Şāhāne idi ḳamu ḫıṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 31). [seḫāda, -da]*

şehā: *"Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.*

Didüm ki **şehā** mürüvvet itdüñ
Maʿḳūl didüñ işābet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 25). [şehā,]*

şeh-beyt-i ḳaşīde-i melāmet: *Melamet kasidesinin şah beyti.*

Şeh-beyt-i ḳaşīde-i melāmet
Fihrist-i cerīde-i nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 21). [şeh-beyt-i ḳaşīde-i melāmet,]*

şeh-beyt-i ḳaşīde-i melāmet: *Melamet kasidesinin şah beyti.*

Şeh-beyt-i ḳaşīde-i melāmet
Fihrist-i cerīde-i nedāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 21). [şeh-beyt-i ḳaşīde-i melāmet,]*

şeh-beyt-i ḳaşīde-i velāyet: *Velayet kasidesinin şah beyti.*

Oldur sebeb-i nizām-ı ümmet
Şeh-beyt-i ḳaşīde-i velāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 4). [şeh-beyt-i ḳaşīde-i velāyet,]*

şehd-güftār: *Tatlı sözlü, bal söyleyişli.*

Ṭūbī gibi ḳaddi ḫūb-reftār
Ṭūtī gibi laʿli **şehd-güftār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 60). [şehd-güftār,]*

şehen-şāh: *En büyük padişah, şah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.*

Nā-gāh giderken ol **şehen-şāh**
Bir daġ gibi ṭaşa uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 81). [şehen-şāh,]*

şeh-i bülend-ahter: *Talihli padişah.*

Ḫāṣıl o **şeh-i bülend-aḫter**
Oldı aña cān ile musaḥḥar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 1). [şeh-i bülend-aḫter,]*

şeh-i cihān: *Cihan padişahı.*

Yüz sürdi **şeh-i cihān** öñinde
Ol server-i serverān öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 77). [şeh-i cihān,]*

şeh-i cihān-bīn: *Dünyayı gören hükümdar.*

Gūş eyleyicek bu ḥāli Şīrīn
Didi ki eyā **şeh-i cihān-bīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 8). [şeh-i cihān-bīn,]*

şeh-i cihānı: *Cihan padişahı.*

Şād itmege ol **şeh-i cihānı**
Çoḳ tesliyet eylediler anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 41). [şeh-i cihānı, -ı]*

şeh-i gerdūn-maḳām u mihr-efser: *Rütbesi, derecesi semâ ve felekler kadar yüksek olanların ve güneşten taçlıların şahı.*

Şeh-i gerdūn-maḳām u mihr-efser
Süreyyā-menzil ü seyyāre-leşker *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 1). [şeh-i gerdūn-maḳām u mihr-efser,]*

şeh-i gül-endām: *Gül bedenli şah (sevgili).*

Emr eyledi ol **şeh-i gül-endām**
Şeb-dīz'e virildi zīnet-i tām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 33). [şeh-i gül-endām,]*

şeh-i hudāvend: *Hükümdarların hükümdarı.*

Emr eyledi ol **şeh-i ḫudāvend**
Kim ola añа bu gūne pā-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 29). [şeh-i ḫudāvend,]*

şeh-i mükerrem: *Yüce padişah. (Hz. Muhammet).*

Mesrūr olup ol **şeh-i mükerrem**
Bindi o Burāḳ'a şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 31). [şeh-i mükerrem,]*

şeh-i muẓaffer: *Zafer kazanmış şah.*

Didi ki eyā **şeh-i muẓaffer**
Ārāyiş-i taḫt-ı heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 15). [şeh-i muẓaffer,]*

Maḳṣūd ider ol **şeh-i muẓaffer**
İde seni luṭf u cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 63). [şeh-i muẓaffer,]*

Geldi yanına niçe süḫanver
Hep didiler ey **şeh-i muẓaffer** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 36). [şeh-i muẓaffer,]*

şeh-i muẓaffer: *Zafer sahibi olanların şahı.*

Didi ki eyā **şeh-i muẓaffer**
Dārā-yı güzīn-i heft-kişver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 35). [şeh-i muẓaffer,]*

şeh-i taḫt-ı nā-murādī: *Muradını alamayanların tahtının şâhı.*

Kim ol **şeh-i taḫt-ı nā-murādī**
Serdār-ı vuḥūş-ı deşt ü vādī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 17). [şeh-i taḫt-ı nā-murādī,]*

şeh-nāz: *Çok güzel olan II Sevgili.*

Kimisi idüp sürūda āġāz
Bezm ehline gösterürdi **şeh-nāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 28). [şeh-nāz,]*

şehr: *İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı; halkının büyük kısmı ticaret, sanayi ve idari işleriyle uğraşan, tarım alanı olmayan kalabalık yerleşim merkezi, kent.*

Emrüñ baña olmış idi ẓāhir
Kim gelse bu **şehre** bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 52). [şehre, -e]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend
Olmaya o **şehre** miṣl ü mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 30). [şehre, -e]*

Şehden dileyüp şikāra destūr
Oldı ḫademiyle **şehrden** dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 16). [şehrden, -den]*

Aʿdāyı idüp zebūn-ı şemşīr
Çoḳ **şehri** ḫarāba virdi ol tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 6). [şehri, -i]*

Ḫāṣıl olıcaḳ murādı fi'l-ḥāl
ʿAzm eyledi **şehre** şād u ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 28). [şehre, -e]*

Bir kūh var idi Bī-sütūn-nām
Ol **şehre** ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 44). [şehre, -e]*

şehr-i ermen: *Ermeni şehri.*

ʿĀlemleri eyleye müzeyyen
Ārāste ola **şehr-i Ermen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 132). [şehr-i ermen,]*

şehr-i medāyin: *Medayin şehri.*

Kim **şehr-i Medāyin** içre bir merd
Olmışdı kemāl ü faẓl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 3). [şehr-i medāyin,]*

şehr-i miḥnet ü derd: *Dert ve sıkıntı şehri.*

Ferhād didi ki ey cevān-merd
Mesken baña **şehr-i miḥnet ü derd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 126). [şehr-i miḥnet ü derd,]*

şehryār: *Hükümdar, padişah.*

Çün didi bu ḥāli **şehryāra**
Kim mevt irişdi ol figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 15). [şehryāra, -a]*

Ey serv-ḳad ü semen-ʿiẕārum
Ey milket-i cānda **şehryārum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 28). [şehryārum, -um]*

şeh-zāde: *Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk.*

Ferhād nedür ne bed-liḳādur
Şeh-zāde midür yā pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 46). [şeh-zāde,]*

şeker-hā: *Şeker çiğneyen II Tatlı sözlü olmak.*

Güftāra geleydi ol **şeker-ḫā**
Ṭūṭī daḫi olmayaydı gūyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 69). [şeker-ḫā,]*

şekker: *Şeker.*

Gül gibi yañaġı al u rengīn
Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 58). [şekker,]*

Pür-şīve sözi kelāmı şīrīn
Şekker deheni vü nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 24). [şekker,]*

şekl: *Biçim, şekil.*

Bir **şekl** ile itdi anda taṣvīr
Kim eylemek olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 117). [şekl,]*

Bir **şekl** ile ol ḳabīḥ-manẓar
Hem söyler ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 91). [şekl,]*

Çün gördi bu heyʾet ü bu ḥāli
Bu **şekl** ü bu ḥüsn-i bī-miṯāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 64). [şekl,]*

şekl-i bī-rūḥ: *Ruhsuz şekil.*

Ẓāhirde egerçi **şekl-i bī-rūḥ**
Kim görse anı ṣanurdı ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 135). [şekl-i bī-rūḥ,]*

şekl-i ḫūba: *Sevgilinin şekli, sureti.*

Göñlinde olup ṣafāsı ġālib
Tīz oldı o **şekl-i ḫūba** ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 36). [şekl-i ḫūba, -a]*

şemʿ: *Mum.*

Her vaḳt ki itse meclis-i cemʿ
Ol bezme olurdı ruḫları **şem**ʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 96). [şemʿ,]*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd
Bir **şem**ʿ yüzi siyeh ṣaçı dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 60). [şemʿ,]*

Cān u cigerümde dāġ yaḳduñ
Bir **şem**ʿ idüm āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 16). [şemʿ,]*

şemʿ-i cemāle: *Güzellik mumu.*

Çün vāṣıl-ı vaṣl-ı Ḫusrev oldı
Ol **şem**ʿ**-i cemāle** pertev oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 10). [şemʿ-i cemāle, -e]*

şemʿ-i emelüm: *Arzu mumu.*

Şemʿ-i emelüm ṣabā-yı baḫtum
Hem vāriṣ-i baḫt u cāh u taḫtum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 109). [şemʿ-i emelüm, -üm]*

şemʿ-i meclis-efrūz: *Meclisi aydınlatan mum.*

Bu yaña o **şemʿ-i meclis-efrūz**
Yaḳdı diline fetīle-i sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 15). [şemʿ-i meclis-efrūz,]*

şemʿ-i ruḫına: *Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.*

Başındaġı zülf-i ʿanber-ālūd
Şemʿ-i ruḫına meṣābe-i dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 84). [şemʿ-i ruḫına, -ı, -n, -a]*

şemşīr: *Kılıç.*

Ḳaṣd eylese cenge ol cihān-gīr
Ḳan derler idi elinde **şemşīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 18). [şemşīr,]*

Şemşīr ü sinān u gürz ü ḫancer
Kūpāl u ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [şemşīr,]*

Bir ṣubḥ ki çekdi mihr rāyet
Şemşīri refʿ-i cevr-i ẓulmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 2). [şemşīri, -i]*

Behrām'a yetişdi şāh-ı Pervīz
Şemşīr ile kesdi başını tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 22). [şemşīr,]*

Şemşīrüme ceyşi ḥāʾil oldı
Kimdür ki baña figende olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 47). [şemşīrüme, -üm, -e]*

şemşīr-i cefāyıla: *Eziyet kılıcı.*

Geh ṭaʿne-i düşmen ile zāram
Şemşīr-i cefāyıla figāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 36). [şemşīr-i cefāyıla,]*

şemşīr-i ġamuñla: *Acının kılıcı.*

Yoḳ tende vuḳūf ben helāküñ
Şemşīr-i ġamuñla sīne-çāküñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 100). [şemşīr-i ġamuñla, -uñ, -la]*

şer: *Baş.*

Ḫurd oldı o **ser** ṭoḳındı tīşe
Hep ʿīş-i ḥayātı döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 141). [ser,]*

Cān virdi vü geçdi tāc u **serden**
Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 123). [serden, --den]*

şer: *Fenalık, kötülük.*

Dāyim **şer** ü şūrımış murādı
Şeyṭānlaruñ olmış üstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 81). [şer,]*

şerāre: *Kıvılcım.*

Urduḳca çıḳardı yüz **şerāre**
Zilzāl düşerdi kūhsāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 57). [şerāre,]*

şerār-ı āhum: *Âh kıvılcımı.*

İrmekde sipihre nār-ı āhum
Yandurdı beni **şerār-ı āhum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 48). [şerār-ı āhum, -um]*

şerḥ: *Açıklama.*

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ
Tafṣīlini **şerḥe** ḳudretüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 114). [şerḥe, -e]*

şerḥ eyledi: *Açıklamak, anlatmak.*

Aḫbār ḳılup bu ḫoş peyāmı
Şerḥ eyledi söylenen kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 94). [şerḥ eyledi, -di]*

şerḥ eyledi: *Etraflıca açıklamak.*

Hem-rāzlarına açdı rāzın
Şerḥ eyledi sūz ile güdāzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 84). [şerḥ eyledi, -di]*

şerḥ-i elem ü melāle: *Acı ve kederini açma, dile getirme.*

Feryād ile ʿarż-ı ḥāle geldüm
Şerḥ-i elem ü melāle geldüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 52). [şerḥ-i elem ü melāle,]*

şermende: *Utanan, utangaç, mahcup.*

Ḥayretde vü ıżṭırāb içinde
Şermende ṭuram ḥicāb içinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 76). [şermende,]*

şermsâr: *Utanmış, mahcup.*

Bī-çāreñi **şermsār** ḳılma
Dil-ḫasteñi dil-figār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 29). [şermsār,]*

şerr: *Fenalık, kötülük.*

Didi ki vücūdın eylesün ḥak
Tā **şerri** cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 6). [şerri, -i]*

şeş-per: *Ateşli silahların îcâdından önce kullanılan altı dilimli bir savaş aleti; gürz, topuz, bozdoğan.*

Şemşīr ü sinān u gürz ü ḫancer
Kūpāl u ḫadeng ü tīr ü **şeş-per** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [şeş-per,]*

şevk: *Arzu, istek, heves, neşe.*

Şevḳ itdi anuñ cevānibin pür
Bu ḥālete eyledi tefāḫür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 5). [şevḳ,]*

Terk itdi ḥicābı açdı rūyın
İẓhāra getürdi **şevḳ** būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 100). [şevḳ,]*

Bār-ı ġamına taḥammül eyle
Şevḳe ġamını tevessül eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 12). [şevḳe, -e]*

Şevḳ ile hemān o yār-ı bī-bāk
ʿAzm eyledi kūhsāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 49). [şevḳ,]*

Gitdükce ziyāde oldı **şevḳi**
Ḳalbinde pür oldı seyr ẕevḳi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 37). [şevḳi, -i]*

Gitdükce olurdı **şevḳ** zāyid
Yetmezdi cihān olaydı kāġıd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 39). [şevḳ,]*

Eşʿāra gelür hezār **şevḳum**
Yüz miḥnetüm olsa var **şevḳum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 62). [şevḳum, -üm]*

şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār: *Seviliye ulaşma ümidinin şevki.*

Ne hem-dem ü hem-nişīn ü ġam-ḫ∨ār
Ne **şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 12). [şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār,]*

şevḳ-i zülf-i dildār: *Sevgilinin saç teline duyulan istek.*

Zencīre hem eyleñüz giriftār
Tā ḳalmaya **şevḳ-i zülf-i dildār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 22). [şevḳ-i zülf-i dildār,]*

şevḳum gelür: *Şevki gelmek, şevklenmek, bir işi yapmak için istek duymak.*

Eşʿāra gelür hezār şevḳum
Yüz miḥnetüm olsa var şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 61). [şevḳum gelür, -ür]*

şeydā: *Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış kimse, çılgın, divane, meczup.*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā
Rüsvā vü ġarīb ü zār u **şeydā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [şeydā,]*

şeyṭān: *İblis || Kötü düşünceli kişi.*

Dāyim şer ü şūrımış murādı
Şeyṭānlaruñ olmış üstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 82). [şeyṭānlaruñ, -lar, -uñ]*

şiʿār: *İz, işâret, alâmet.*

Ey cümle cihānı var iden Ḫaḳ
Ṣunʿı özine **şiʿār** iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 20). [şiʿār,]*

şiʿār ḳılduñ: *Şiar edinmek, (O şeyi) özellik olarak benimsemek.*

Yā sen niye iḫtiyār ḳılduñ
ʿAşḳı özüñe **şiʿār ḳılduñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 120). [şiʿār ḳılduñ, -du, -ñ]*

şikār: *Av.*

Şehden dileyüp **şikāra** destūr
Oldı ḫademiyle şehrden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 15). [şikāra, -a]*

şikār-ı şāha: *Padişahın avı.*

Çoḳ hāʾil idi **şikār-ı şāha**
Māniʿ idi reh-güẕār-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 49). [şikār-ı şāha, -a]*

şikāyet: *(Bir şeyden ya da bir kimseden) Hoşnut olmadığını söylemek, yakınmak.*

Ferhād'uñ ʿAşḳından **Şikāyeti** ve
Cenāb-ı Ḳādi'l-Ḥācāt'a Münācātıdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 19). [şikāyeti, -i]*

şikeste: *Kırık, kırılmış.*

Olsa ġam ile **şikeste** bālüm
İrse dem-i miḥnet ü melālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 121). [şikeste,]*

şikeste-ḥāl: *Kırılmış, kırgın olmak.*

Dīvāne-i zülf ü ḫāl oldı
Bī-çāre **şikeste-ḥāl** oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 32). [şikeste-ḥāl,]*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān
Giryān u **şikeste-ḥāl** ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 112). [şikeste-ḥāl,]*

şikeste-ḫāṭır: *Gönlü kırık.*

Ol ḫaste-dil ü **şikeste-ḫāṭır**
Çün olmadı ḫıdmetinde ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 53). [şikeste-ḫāṭır,]*

şikeste-i maḥabbet: *Aşktan kırılmış (kalp).*

İllā ki o ḫaste-i maḥabbet
Ol ḳalbi **şikeste-i maḥabbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 12). [şikeste-i maḥabbet,]*

şikeste-i maḥabbet: *Aşktan kırılmış (kalp).*

İllā ki o ḫaste-i maḥabbet
Ol ḳalbi **şikeste-i maḥabbet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 12). [şikeste-i maḥabbet,]*

şimden girü: *Artık, bundan sonra.*

Şimden girü geldi baña nevbet
Farż oldı idem edā-i ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 23). [şimden girü,]*

Şimden girü ḳabrdür mesīrüm
Çün andadur ol meh-i münīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 25). [şimden girü,]*

şimden girü: *Bundan sonra.*

Şimden girü baña cān gerekmez
Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 21). [şimden girü,]*

şimdi: *"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında bir zaman zarfı.*

Ḳanı ol serv-i naḫlistān-ı ḫūbī
Aña hem-sāye oldı **şimdi** ṭūbī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 2). [şimdi,]*

Hep ṭuydılar anı ehl-i dīvān
Kim itdi vefāt **şimdi** sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 32). [şimdi,]*

şiʿr: *Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz, şiir.*

Mūnis baña oldı **şi**ʿ**r** ü inşā
El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 65). [şiʿr,]*

Eşʿāra muḳayyedem hemīşe
Şiʿr oldı hemīşe baña pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 72). [şiʿr,]*

Ṭabʿum neler eyleyeydi peydā
Şiʿrümle ṭolaydı ṣaḥn-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 16). [şiʿrümle, -üm, -le]*

<u>şīr:</u> *Arslan.*

Māʾil ṭabʿum hemīşe şīre
Şīr olsa men-i elem-pe̱zīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 44). [şīr,]*

İtsek bu revişde ḥüsn-i tedbīr
Lā-yenḳaṭıʿ aḳsa ḫānuma **şīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 48). [şīr,]*

Bir laġm idüp o yirde taʿmīr
Dāyim dökeler ṣaġup aña **şīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 54). [şīr,]*

Māʾil ṭabʿum hemīşe **şīre**
Şīr olsa men-i elem-pe̱zīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 43). [şīre, -e]*

<u>şīr-i vāfir:</u> *Pek çok (olan) aslan.*

Kim ṣaġıla anda **şīr-i vāfir**
Laġm ile ḥavżda ola ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 65). [şīr-i vāfir,]*

<u>şīrīn:</u> *"Hüsrev ile Şirin" yahut "Ferhat ile Şirin" hikayesinin kadın kahramanı.*

Ferhād ġamın rivāyet eyle
Şīrīn şīrīn rivāyet eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 54). [şīrīn,]*

Şīrīn idi bir nigār-ı ṣādıḳ
Maʿşūḳı idi yanında ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 5). [şīrīn,]*

Ferhād'a muḳarrer oldı **Şīrīn**
Bir ʿāşıḳ-ı müstmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 9). [şīrīn,]*

Gül gibi yañaġı al u rengīn

Şekker deheni vü adı **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 58). [şīrīn,]*

Şīrīn ola mülk-i Ermen'e şāh

Nāmın aña ḫalḳ anuñ da geh gāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 3). [şīrīn,]*

Bu resme iderdi çoḳ duʿālar

Şīrīn süre taḫtda ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 6). [şīrīn,]*

Olduḳca bu ḫāk içinde pinhān

Şīrīn ola kāyināta sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 8). [şīrīn,]*

Şīrīn işidince bu ḫiṭābı

Virdi bu edā ile cevābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 57). [şīrīn,]*

Emr itdi pür oldı cām-ı rengīn

Biñ nāz ile ṣundı aña **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 26). [şīrīn,]*

Şīrīn işidince ol peyāmı

Ṭaġıtdı cevābda kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 97). [şīrīn,]*

Ol ṣūreti gördi çünki **Şīrīn**

Fi'l-ḥāl aḳıtdı eşk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 141). [şīrīn,]*

Ammā bu ṭarafda zār **Şīrīn**

Derd ü ġam ile figār **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 33). [şīrīn,]*

Ammā bu ṭarafda zār **Şīrīn**

Derd ü ġam ile figār **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 34). [şīrīn,]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı Şābūr

Şīrīn ḫaberiyle şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 16). [şīrīn,]*

Pür-şīve sözi kelāmı şīrīn

Şekker deheni vü nāmı **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 24). [şīrīn,]*

Tā geldi kenār-ı şehre **Şīrīn**

Ġurbet elemiyle zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 27). [şīrīn,]*

Bir vech ile gitdi anda Gül-gūn

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 24). [şīrīn'e, -'e]*

Şīrīn ki bu ḥāle nāẓır oldı

Pervīz idügi ẓāhir oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 41). [şīrīn,]*

Şābūr Medāyin'e ki gitdi

Şīrīn Ermen'de cān eritdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 4). [şīrīn,]*

Pervīz daḫi miṯāl-i Şīrin

Şīrīn'i işitdi zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 10). [şīrīn'i, -i]*

Bir ṣubḥ meger ki şāh **Şīrīn**

Ol şūr-engīz ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 39). [şīrīn,]*

Bu ḳavli işitdi çünki **Şīrīn**

Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 61). [şīrīn,]*

Şīrīn işidince bu kelāmı

Didi ilet aña bu peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 85). [şīrīn,]*

Senden irişürse ger hidāyet

Şīrīn ide işigümde ḫıdmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 60). [şīrīn,]*

Şīrīn ḫaylī taʿaccüb itdi

Ferhād'ı işigine çaġırtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 13). [şīrīn,]*

Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn

Biñ cān ile oldı zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 27). [şīrīn'e, -'e]*

Şīrīn de hemān nāzükāne

Oldı reh-i maḥbese revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 27). [şīrīn,]*

Şīrīn de alup dizine başın

İki gözinüñ silerdi yaşın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 1). [şīrīn,]*

Ṭurmış bu yañada zār **Şīrīn**

Yüz miḥnet ile figār **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 33). [şīrīn,]*

Ṭurmış bu yañada zār **Şīrīn**

Yüz miḥnet ile figār **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 34). [şīrīn,]*

Şīrīn hem idüp aña vefāyı

Maḳbūli idinmiş ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 35). [şīrīn,]*

Şīrīn hem ider o kārı maḳṣūd

Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 69). [şīrīn,]*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān

Hīç görmedi ins ü cinn ü ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 61). [şīrīn,]*

Bir ḥāl ile gördi anı **Şīrīn**

Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 77). [şīrīn,]*

Şīrīn bu ḥikāyeti idüp gūş

Deryā gibi eyledi hemān cūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 71). [şīrīn,]*

Bu ḥāle taʿaccüb itdi **Şīrīn**

Didi ki eyā ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 93). [şīrīn,]*

Şīrīn ki o ḥāle vāḳıf oldı

Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 41). [şīrīn,]*

Baʿżı rāvī didi ki **Şīrīn**

Bu vāḳıʿadan olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 1). [şīrīn,]*

Şīrīn gibi yāra baġlañuz dil

Tā olmaya ṣoñra ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 7). [şīrīn,]*

Çün vāḳıf olur bu ḥāle **Şīrīn**

Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 61). [şīrīn,]*

Şīrīn'e cihānı kıldı teslīm

Yārın ḳamusından itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 59). [şīrīn'e, -'e]*

Bir ṣubḥ meger o fitne-āyīn

Gördi ki gezer ḥaremde **Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 56). [şīrīn,]*

Şīrīn yüzine neẓāre ḳıldı

Bir nāle-i pür-şerāre ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 119). [şīrīn,]*

Çün ḫ∨ābdan açdı çeşm **Şīrīn**

Gördi ki o şāh-ı ʿişret-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 5). [şīrīn,]*

Çün geçdi serīr-i ṣadra ferzend

Şīrīn'e bu resme eyledi pend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 40). [şīrīn'e, -'e]*

Güş eyleyicek bu ḥāli **Şīrīn**
Didi ki eyā şeh-i cihān-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 7). [şīrīn,]*

şīrīn: *Güzel, hoş, latif.*

Ferhād ġamın rivāyet eyle
Şīrīn **şīrīn** rivāyet eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 54). [şīrīn,]*

Şīrīn sözi ḳand-i pür-ḥalāvet
Laʿl-i lebi çeşme-i melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 59). [şīrīn,]*

Şīrīn sözi ḳanddür mükerrer
Laʿl-i lebi şanki āb-ı Kevs̱er *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 7). [şīrīn,]*

Pür-şīve sözi kelāmı **şīrīn**
Şekker deheni vü nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 23). [şīrīn,]*

Yaʿnī o gül-i ḥadīḳa-i nāz
Şīrīn ü semen-ber ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 22). [şīrīn,]*

Şīrīn ḥareketlü bir sehī-ḳad
Şāḫ-ı gül ü lāle-i ser-āmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 61). [şīrīn,]*

şīrīn şīrīn: *Şirin şirin tatlı tatlı, sevimli, hoşça.*

Raʿnā raʿnā ḳılurdı reftār
Şīrīn şīrīn iderdi güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 78). [şīrīn şīrīn,]*

Şīrīn şīrīn idüp ḫiṭābı
Refʿ eyledi perde-i ḥicābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 115). [şīrīn şīrīn,]*

şīrīn-i ʿişve-perdāz: *İşve yapan Şirin.*

Bir ḳıṣṣaya eyledi ser-āġāz
Yaʿnī **Şīrīn-i ʿişve-perdāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 8). [şīrīn-i ʿişve-perdāz,]*

şīrūye: *Hüsrev'in oğludur. Anası, Şark İmparatoru Moris'in kızı Meryem'dir. Aklı*

dengesi yerinde olmayan Şirûye, Şirin'e âşıktır. Hüsrev'e düşman olanlar tahtı Hüsrev'den alabilmek için Şirûye'yi kullanır ve onu Hüsrev'e karşı kışkırtırlar. Tahta ve Şirin'e sahip olma arzusundaki Şirûye Hüsrev'i bir gece uykudayken öldürür.

İtmiş sebaḳ-ı cefāyı itmām
Şīrūye ḳomış felek aña nām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 50). [şīrūye,]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān
Kim olma bu işde zār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 3). [şīrūye,]*

Şīrūye virince aña destūr
Girdi ḳabre o zār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 31). [şīrūye,]*

şitābān: *Acele ile giden, acele eden, çabuk giden, seğirten.*

Ḫayrān ḥayrān gelür **şitābān**
Ṭaşlarla dögünmeden aḳar ḳan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 75). [şitābān,]*

şīve: *İşve, naz II davranış, tutum.*

Eṭvārı güzel revişde aʿlā
Her **şīvesi** dil-pesend ü zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 90). [şīvesi, -si]*

Pür-şīve sözi kelāmı şīrīn
Şekker deheni vü nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 23). [pür-şīve,]*

Ol ʿārıż-ı mihr-tābuñ añsam
Ol **şīve** ile ḫiṭābuñ añsam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 42). [şīve,]*

şöhre-i bāzār itdüñ: *Herkes tarafından tanınmasını sağlamak.*

Dili bir gevher-i nā-yāba ḫarīdār ḳılup
Āẕerī yine beni **şöhre-i bāzār itdüñ** *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 4). [şöhre-i bāzār itdüñ, -düñ]*

şövle: *Anlatmak, demek, ifade etmek.*

Mey olmasa dilde ḳāl olmaz
Söz **söylemege** mecāl olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 10). [söylemege, -me, -ge]*

Söz **söylese** nitekim Mesīḥā
Çoḳ mürdeleri iderdi iḥyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 21). [söylese, -se]*

Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar
Hem **söyler** ü dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 92). [söyler, -r]*

şöyle: *Şunun gibi, şuna benzer biçimde.*

Şöyle geldi ol resūl-i ekrem
Kim varmaġ u gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 93). [şöyle,]*

Ben **şöyle** idem saña riʿāyet
Ser-cümle senüñ ola vilāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 43). [şöyle,]*

şu: *" Şu " işaret sıfatı.*

Āḫir ki **şu** żāyiʿ ola bī-sūd
Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 29). [şu,]*

şu: *Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.*

Emvātı görürse ḥay ṣanur hep
Deryā **şuyı** görse mey ṣanur hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 32). [şuyı, -y, -ı]*

şubān: *Çoban.*

Anda ṣaġıcaḳ **şubānlarum** süd
Ḫāṣıl olayıdı bunda maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 135). [şubānlarum, -lar, -um]*

şūh: *Açık meşrepli, şen ve hareketinde serbest, oynak.*

Bir merd irişdi **şūḫ** u dil-şād
Taṣvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 43). [şūḫ,]*

Ṭūbī gibi ḳāmeti ser-efrāz
Ḫūrī gibi kendü **şūḫ** u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 6). [şūḫ,]*

Bir **şūḫ** idi dil-firīb ü ṭannāz
Bir serv idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 19). [şūḫ,]*

şükr: *Nîmeti verene karşı teşekkür, iyilik bilme, minnettarlık.*

Müştāḳ idi tā ezel saña şāh
Biñ **şükr** müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 86). [şükr,]*

Dirlerdi ki **şükr** buldı teskīn
Fürḳatde aḳan sirişk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 105). [şükr,]*

şükr eyle: *Allah'a duyulan minneti dile getirmek.*

Şükr eyle Ḫudā'ya olma pür-ġam
Defʿ eyle dilüñde ḳalmasun hem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 33). [şükr eyle,]*

şükr iderdi: *Allah'a duyulan minneti dile getirme.*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a **şükr iderdi**
Ḳalbinden o hemm ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 101). [şükr iderdi, -er, -di]*

şükūfe-i merg: *Ölüm çiçeği.*

Ẓāhir oluban **şükūfe-i merg**
Gülzār-ı ḥayātı ḳıldı bī-berg *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 9). [şükūfe-i merg,]*

şuʿle: *Alev ‖ ışık, parıltı.*

Gösterse cihāna gün yüzi nūr
Mihr ü meh olaydı **şuʿleden** dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 74). [şuʿleden, -den]*

şuʿledār: *Alevlenmiş, alevli. ışıklı.*

Gün gibi bugün **şuʿledāram**
Ser-defter-i ehl-i rūzgāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 9). [şuʿledāram, -am]*

şūm: *Şom, uğursuz.*

Bir **şūmımış** idelüm anı defʿ
Tā ola bunuñla ḳışşamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 21). [şūmımış, -ımış]*

şümār olmaz: *Sayılmak.*

Tīr-i sitemüñ ḳarār bulmaz
Senüñ ġamuña **şümār olmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 58). [şümār olmaz, -maz]*

şūr-engīz: *Gürültü koparan, kargaşa çıkaran.*

Bir ṣubḥ meger ki şāh Şīrīn
Ol **şūr-engīz** ü fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 40). [şūr-engīz,]*

şürūʿ: *Başlamak.*

Taṣvīre **şürūʿ** idince Şābūr
Ṣarf eyledi ol revişde maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 109). [şürūʿ,]*

şürūʿ idem: *Başlamak.*

Baş üzre **şürūʿ idem** bu kāre
Ol kūhı idem hezār pāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 85). [şürūʿ idem, -e, -m]*

şürūʿ idüp: *Başlamak.*

Her merd **şürūʿ idüp** sitīze
Döndi o sitīz rusteḫīze *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 15). [şürūʿ idüp, -üp]*

şürūʿ ḳıldı: *Başlamak.*

Fi'l-ḥāl varup el urdı Ferhād
Ol kāra **şürūʿ ḳıldı** bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 88). [şürūʿ ḳıldı, -dı]*

tā: *"-den beri" anlamında bir söz.*

Müştāḳ idi **tā** ezel saña şāh
Biñ şükr müyesser itdi Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 85). [tā,]*

Varup o diyāra eyleyem ʿarż
Tā ola bu yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 28). [tā,]*

tā: *"Amacıyla, böylece, diye, -sın diye" anlamı katan bir söz.*

Bir ḫūb fesāne eyle bünyād
Tā ola anuñla ḳalbümüz şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 52). [tā,]*

İtmişdi o meh meger ki tedbīr
Tā eyleye gün yüzini taşvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 62). [tā,]*

Luṭf eyleñ idüñ beni ḫaberdār
Tā olmaya ṣoñra kār düşvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 12). [tā,]*

Didi ki vücūdın eylesün ḥak

Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 6). [tā,]*

Şīrīn gibi yāra baġlañuz dil

Tā olmaya ṣoñra ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 8). [tā,]*

tā: *"Böylece, böylelikle" anlamında kullanılan bir bağlaç.*

Ḫarc eyledi ṣūretine ṣanʿat

Tā kim vire ṣanʿatına ṣūret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 114). [tā,]*

Ḫaḳ ḥażretine ḳıl iʿtimāduñ

Tā ḥāṣıl ola hemīn murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 56). [tā,]*

Ṣabr eyle belā vü derde sen de

Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 64). [tā,]*

Tā geldi kenār-ı şehre Şīrīn

Ġurbet elemiyle zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 27). [tā,]*

Hīç virmeñ icāzeti güẕāra

Tā varmaya āstān-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 166). [tā,]*

Zencīre uruñ o bī-ḳarārı

Tā unuda kākül-i nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 168). [tā,]*

Eyleñ anı mübtelā-yı maḥbes

Tā ol ġam ola derūnına bes *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 170). [tā,]*

Tedbīri bu resme itdiler bir

Tā ola o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 172). [tā,]*

Zencīre hem eyleñüz giriftār

Tā ḳalmaya şevḳ-i zülf-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 22). [tā,]*

Tā bulmaya defʿ-i ġama hem-dem

Ġam çekmegile geçe dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 25). [tā,]*

Gün görmesün olsun anda nā-çār

Tā itmeye ārzū-yı dīdār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 28). [tā,]*

ʿAzm eyledi kendü kişverine

Tā buluşa māh-ı manẓarına *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 32). [tā,]*

Bir şūmımış idelüm anı defʿ

Tā ola bunuñla ḳışşamuz refʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 22). [tā,]*

Hem taʿziyet ide hem tesellī

Tā eyleye defʿ-i ġam tesellī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 32). [tā,]*

tā: *-e dek, -e kadar.*

Hīç Ḫusrev'e eyleme taʿarruż

Tā ḳavlüñe gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 2). [tā,]*

Tā kim ola bu zamāne maʿmūr

Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 73). [tā,]*

Al destüñe cām-ı lāle-gūnı

Tā arta derūnumuñ cünūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 4). [tā,]*

Tā kim ola dilde nuṭḳa ḳudret

Ferhād ġamın ide rivāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 13). [tā,]*

Yā Rab ġamın itme kimseye yār

Tā ḥaşre dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 120). [tā,]*

Gelsün baña ʿarż-ı şanʿat itsün

Tā devlete ire ḫıdmet itsün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 88). [tā,]*

Bilmez ki şehüñ nedür murādı

Tā göstere aña inḳıyādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 152). [tā,]*

Tā ola meṭālibüñ müyesser

Şādīlere iresin muḳarrer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 13). [tā,]*

Ṭoldur baña lāle-gūn şarābı

Tā defʿ ide göñlüm ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 16). [tā,]*

Ol pīşeyi itdi bir bir iʿlām

Tā eyleye ʿan-ḳarīb itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 82). [tā,]*

Nerm eyle o seng-dil nigārı

Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 54). [tā,]*

Tā kim iresin viṣāl-i yāra

Dermān bulasın dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 21). [tā,]*

Bir kerre yüzin gören perīşān

Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 76). [tā,]*

Gözyaşı cihānı eylesün ġarḳ

Tā baḥr ile ber olınmasun farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 124). [tā,]*

Ṭaşlara urup başını enhār

Tā ḥaşre dek aġlasun ebirvār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 126). [tā,]*

Ferhād'dan al kemāl-i ʿibret

Tā ḳalmaya dilde ḥubb-ı devlet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 26). [tā,]*

Ol ḳılmış idi bu kārı peydā

Tā eyleye derdine müdāvā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 12). [tā,]*

İt pīşeñi ṣıdḳ-ı ḫālişāne

Tā kim ire pāyuñ āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 48). [tā,]*

Ayrılmadılar biri birinden

Tā anlara ḳabr olınca mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 112). [tā,]*

Kes başını Ḫusrev'üñ hemān tīz

Tā yirüñ ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 98). [tā,]*

Ṭaʿn itmeye baña **tā** ki ʿālem

Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 13). [tā,]*

Yanınca gidüp nizār u giryān

Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 24). [tā,]*

Āteşler ide nis̲ār dāyim

Tā yana gören figār dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 12). [tā,]*

tā kim: *Tâ ki.*

Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī
Tā kim vire bir ḫalef o Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 40). [tā kim,]*

taʿaccüb itdi: *Hayrete düşmek, hayrette kalmak, şaşırmak.*

Şīrīn ḫaylī **taʿaccüb itdi**
Ferhād'ı işigine çaġırtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 13). [taʿaccüb itdi, -di]*

taʿaccüb itdi: *Şaşırmak, hayret etmek.*

Bu ḥāle **taʿaccüb itdi** Şīrīn
Didi ki eyā ġarīb ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 93). [taʿaccüb itdi, -di]*

taʿalluḳ: *Bağlılık, münasebet, alakalı olma.*

Ḳaṭʿ itdi **taʿalluḳın** cihāndan
Hep māl ü menāl u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 55). [taʿalluḳın, -ın]*

taʿallül itme: *Yalandan bahâneler bularak bir işten kaçınmak.*

Furṣat demidür teġāfül itme
Māniʿ yoġ iken **taʿallül itme** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 94). [taʿallül itme, -me]*

taʿarruż: *Saldırmak.*

Hīç Ḫusrev'e eyleme **taʿarruż**
Tā ḳavlüñe gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 1). [taʿarruż,]*

taʿarruż itmek: *Saldırmak, hücum etmek.*

Hīç aña **taʿarruż itmek** olmaz
Ẕikr iden anı felāḥ bulmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 7). [taʿarruż itmek, -mek]*

ṭāʿat: *Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet etme.*

Ḫalḳuñ kimisi feżāḥat ehli
Kimisi niyāz u **ṭāʿat** ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 62). [ṭāʿat,]*

Mesrūr kimi kimisi giryān
Ẓāhir ol **ṭāʿat** ile ʿışyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 64). [ṭāʿat,]*

Yā **ṭāʿate** ṣarf idüp zamānı
Dāyim saña yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 65). [ṭāʿate, -e]*

tāb: *Güç kuvvet, takat II ışık, parıltı.*

Yüzden götüri ḥicāb gitdi
Ser-cümle teninde **tāb** gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 108). [tāb,]*

Līkin unudup ol ıżṭırābı
Arturdı göñülde ʿaşḳ **tābı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 42). [tābı, -ı]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü **tāb**
Aḳar gözi yaşı ṣanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 93). [tāb,]*

ṭabʿ: *Huy, mizaç, karakter, yaratılış.*

Çün bende ola zekā vü fıṭnat
Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 48). [ṭabʿumda, -um, -da]*

Māʾil **ṭabʿum** hemīşe şīre
Şīr olsa men-i elem-peẕīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 43). [ṭabʿum, -um]*

Süd içmege **ṭabʿum** oldı māʾil
Ammā ki ne sūd ḫaylī müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 121). [ṭabʿum, -um]*

Ṭabʿum neler eyleyeydi peydā
Şiʿrümle ṭolaydı ṣaḥn-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 15). [ṭabʿum, -um]*

tāb gitmiş: *Gücü bitmek, tükenmek.*

Gördi ki teninde **tāb gitmiş**
Çeşminde ḫayāl-i ḫ∨āb gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 115). [tāb gitmiş, -miş]*

tāb u ṭāḳat ḳalmadı: *Gücü tükenmek.*

Ḳalmadı tenümde tāb u ṭāḳat
Refʿ oldı ʿalāyim-i selāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 95). [tāb u ṭāḳat ḳalmadı, -ma, -dı]*

tābende-i çerḫ-i kām-rānī: *Arzusuna erişmiş zamanın aydınlığı.*

Dārende-i neng-i ḫusrevānī
Tābende-i çerḫ-i kām-rānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 42). [tābende-i çerḫ-i kām-rānī,]*

tabīʿat: *Mizaç, huy, yaradılış.*

Süd ārzū eyledi **ṭabīʿat**
Her gāh ḥuṣūlde var ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 119). [ṭabīʿat,]*

Eşʿārum olurdı ʿālem-ārā
Eylerdi **ṭabīʿatüm** mücellā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 38). [ṭabīʿatüm, -üm]*

ṭabīb: *Doktor.*

Ol derdlü dillerüñ **ṭabībi**
Ḫallāḳ-ı zamānenüñ ḥabībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 21). [ṭabībi, -i]*

Aḥsent zihī dem-i ḫuceste
Kim buldı **ṭabībin** iki ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 10). [ṭabībin, -i, -n]*

Dil-ḫastesinüñ olup **ṭabībi**
Yār isteyü geldi ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 59). [ṭabībi, -i]*

ṭabīb-i ḥāzık: *İşinin ehli olan doktor.*

Vaṣl ile bulur ḥayāt ʿāşıḳ
Vuṣlatdur aña **ṭabīb-i ḥāẕıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 22). [ṭabīb-i ḥāẕıḳ,]*

taʿbīr: *Açıklamak, yorumlamak.*

Bir şekl ile itdi anda taṣvīr
Kim eylemek olmaz anı **taʿbīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 118). [taʿbīr,]*

taʿbīr itdi: *Yorumlamak.*

Taḳrīre gelüp murādı bir bir
Vech-i ḥasen ile itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 140). [taʿbīr itdi, -di]*

tābūt: *Ölünün içine konulduğu sandık biçiminde araç, sal.*

Çün defne çıḳardılar o şāhı
Tābūtını düzdiler kemāhī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 18). [tābūtını, -ı, -n, -ı]*

tāc: *Başa giyilen, değerli madenden yapılmış ve değerli taşlarla süslü başlık; taç.*

Kim virmedi saña taḫt u **tācı**
Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 135). [tācı, -ı]*

Cān virdi vü geçdi **tāc** u serden
Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 123). [tāc,]*

Dünyā ola dergehüñde muḥtāc
Hep ola elüñde taḫt ile **tāc** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 46). [tāc,]*

tācdār: *Tac giyen, tac sahibi, hükümdar.*

Sen cümlenüñ olasın medārı
Ser-ḫaylı emīri **tācdārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 60). [tācdārı, -ı]*

Hem vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın
Hem ʿāleme **tācdār** olursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 100). [tācdār,]*

taʿcīl: *Acele bir şekilde.*

Daʿvet idüñ ol gedāyı **taʿcīl**
Eyleñ baña ʿan-ḳarīb taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 57). [taʿcīl,]*

Taʿcīl ile irdi ol maḳāma
Didi ki ḫaber virüñ gedāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 33). [taʿcīl,]*

tafṣīl: *Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama.*

Çoḳ ḳıṣṣa yazıldı bu meselde
Tafṣīl çoḳ oldı bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 2). [tafṣīl,]*

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ
Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 114). [tafṣīlini, -i, -n, -i]*

tafṣīl olındı: *Ayrıntılarıyla açıklanmak.*

Tafṣīl olındı cümle ḥāli
Arturdı o meh-liḳā melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 51). [tafṣīl olındı, -dı]*

tafṣīl olındı: *Bütün ayrıntılarıyla açıklanmak.*

Tafṣīl olındı cümle ḥāli
Arturdı o meh-liḳā melāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 51). [tafṣīl olındı, -dı]*

ṭaġ: *Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi, dağ.*

Ṭaġlar yolına revāne oldı
Dīvāne-dil-i zamāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 53). [ṭaġlar, -lar]*

Ṭaġlarda nevāya itdi āġāz
ʿĀlemlere ʿaşḳı şaldı āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 67). [ṭaġlarda, -lar, -da]*

Bāʿiṣ ne idi ki **ṭaġa** düşdüñ
Çaḳ böyle niçün ferāġa düşdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 81). [ṭaġa, -a]*

ṭaġıd-: *Dağıtmak, ortadan kaldırmak.*

Ṣabrın **ṭaġıdur** gider ḳarārı
Ḳalmaz söze dilde iḳtidārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 25). [ṭaġıdur, --ur]*

ṭaġıl: *Dağılmak II toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.*

Ṭaġıldı mevākib-i kevākib
Yüz ṭutdı gürīze necm-i sāḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 9). [ṭaġıldı, -dı]*

ṭaġıt-: *Dağıtmak, yaymak, saçmak.*

Şīrīn işidince ol peyāmı
Ṭaġıtdı cevābda kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 98). [ṭaġıtdı, -dı]*

Bilmem beni neyledi bu ṣūret
ʿAḳlımı **ṭaġıtdı** bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 4). [ṭaġıtdı, -dı]*

Esbāb-ı sefer tedārük itdi
Ālāt-ı neşāṭı hep **ṭaġıtdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 14). [ṭaġıtdı, -dı]*

ʿAḳlın yitürüp **ṭaġıtdı** hūşı
Ḳalmadı ḳarārı gitdi hūşı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 105). [ṭaġıtdı, -dı]*

Ol māli ḳamu **ṭaġıtdı** miskīn
Yüz yire ḳodı vü gitdi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 49). [ṭaġıtdı, -dı]*

taġyīr itdi: *Değiştirmek, başkalaştırmak.*

Şāhāne libās itdi taġyīr
ʿAzm eyledi anda ol cihān-gīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 31). [taġyīr itdi, -di]*

taḥammül eyle: *Dayanmak, katlanmak, sabretmek.*

Bār-ı ġamına **taḥammül eyle**
Şevḳe ġamını tevessül eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 11). [taḥammül eyle,]*

taḥrīr: *Yazma, kaleme alma.*

Lāzım degül itmek anı **taḥrīr**
Kim eylediler ruvāt taḳrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 3). [taḥrīr,]*

taḥrīr ide: *Yazmak, kaleme almak.*

Pervīz bu rāyı itdi tedbīr
Bir nāme ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 30). [taḥrīr ide, -e]*

taḥrīr itdi: *Yazmak.*

Ol ġuṣṣa idince aña teʾsīr
Bu nāme-i şāhid itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 20). [taḥrīr itdi, -di]*

taḥṣīl: *Elde etme, kazanma.*

Bu cümleden artuḳ ol ḫudāvend
Taḥṣīl ḳılmış bir ulu ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 50). [taḥṣīl,]*

Taḥṣīl idince çekdi çoḳ derd
Āḫir anı ḥāṣıl itdi ol merd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 27). [taḥṣīl,]*

Müşkil idi bu umūr muḥkem
Taḥṣīl idemezdi yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 20). [taḥṣīl,]*

Çün itdi tamām bu kelāmı
Taḥṣīle yüz urdı ol merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 2). [taḥṣīle, -e]*

Daʿvet idüñ ol gedāyı taʿcīl
Eyleñ baña ʿan-ḳarīb **taḥṣīl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 58). [taḥṣīl,]*

taḥṣīl itmiş: *Toplamak, kazanmak II Elde etmek, kazanmak.*

Taḥṣīl itmiş niçe kemāli
Olmış bu cihānda lāʾubālī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 15). [taḥṣīl itmiş, -miş]*

taḥṣīl ḳılmışdı: *Toplamak, almak II Elde etmek, kazanmak.*

ʿAşḳı nice eylemişdi tekmīl
Ḳılmışdı ḳamu belāyı taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 38). [taḥṣīl ḳılmışdı, -mış, -dı]*

taḥsīn: *Aferin, bravo.*

Taḥsīn o z̲āt-ı pāke taḥsīn
Kim itdi anı zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 25). [taḥsīn,]*

Taḥsīn o z̲āt-ı pāke **taḥsīn**
Kim itdi anı zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 25). [taḥsīn,]*

taḥsīn ide: *Beğenmek, takdir etmek.*

Her nāẓır olan bu lālezāra
Taḥsīn ide bāġbān-ı zāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 16). [taḥsīn ide, -e]*

taḥsīn idüp: *Beğenmek, takdir etmek.*

Bu ḳavli işitdi çünki Şīrīn
Şābūr'a idüp tamām taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 62). [taḥsīn idüp, -üp]*

taḥsīn itdi: *Takdir etmek, beğenmek.*

Bir ḥāl ile gördi anı Şīrīn
Kim dilden o ʿaşḳa itdi taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 78). [taḥsīn itdi, -di]*

taḥsīn ḳılurdı: *Beğenmek; takdir etmek.*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn
Olsa nola ḫod-pesend ü ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 71). [taḥsīn ḳılurdı, -ur, -dı]*

taḫt: *Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, hükümdarlık makamı.II. Saltanat, saadet, mutluluk.*

Keşretde ʿasākiri çü encüm
Taḫtı ḥarem-i sipihr-i heftüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 44). [taḫtı, -ı]*

Bu resme iderdi çoḳ duʿālar
Şīrīn süre **taḫtda** ṣafālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 12, Mısra 6). [taḫtda, -da]*

Kim virmedi saña **taḫt** u tācı
Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 135). [taḫt,]*

Taḫtında geçüp ḳarār ḳıldı
Pervīz'i zebūn u zār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 19). [taḫtında, -ı, -n, -da]*

Kim **taḫt** senüñdür olma ġamnāk
ʿAzm eyle hemān bu kāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 37). [taḫt,]*

Taḫtında ḳarār ḳıldı Ḫusrev
Mihr-i ruḫı dehre ṣaldı pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 25). [taḫtında, -ı, -n, -da]*

Ol iki nigār-ı māh-ruḫsār
Taḫt üzre iderler idi ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 4). [taḫt,]*

Dünyā ola dergehüñde muḥtāc
Hep ola elüñde **taḫt** ile tāc *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 46). [taḫt,]*

taḫtgāh: *Taht yeri, taht.*

ʿAzm eyledi bārgāh-ı şāha
Eglenmedi geldi **taḫtgāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 114). [taḫtgāha, -a]*

ṭaḳ-: *(Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek, tutturmak veya geçirmek, asmak.*

Zencīre **ṭaḳup** elin ayaġın
Çāh eylediler anuñ ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 33). [ṭaḳup, -up]*

El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi ferzend
Kim boynına **ṭaḳdı** zülfi ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 74). [ṭaḳdı, -dı]*

ṭak: *(Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek, tutturmak veya geçirmek, asmak.*

Olup bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı
Ṭaḳıldı boynına zencīr-i miḥnet ol perī-rūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 2). [ṭaḳıldı, -ıl, -dı]*

ṭāḳat: *Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.*

Ne ṣabr u ḳarāra **ṭāḳatüm** var
Ne tende mecāle ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 5). [ṭāḳatüm, -üm]*

Ne dilde beyāna **ṭāḳatüm** var
Ne yazmaġa elde ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 23). [ṭāḳatüm, -um]*

Bir vech ile itdiler teʿānuḳ
Kim anı beyāna **ṭāḳatüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 48). [ṭāḳatüm, -üm]*

Yoḳ bende ḳarār u ṣabra **ṭāḳat**
Çekdürme baña bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 69). [ṭāḳat,]*

Dil ḫaste devāya ḳudretüm yoḳ
Yüḳ üstüme düşdi **ṭāḳatüm** yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 28). [ṭāḳatüm, -üm]*

Kim anı beyāna **ṭāḳatüm** yoḳ
Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 113). [ṭāḳatüm, -üm]*

ṭāḳati ḳalmadı: *Gücü azalmak, bitmek.*

Ḳalmadı ḳarāra ṭāḳati hīç
Bulmadı sükūn miḥneti hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 5). [ṭāḳati ḳalmadı, -ma, -dı]*

ṭāḳatüm ḳalmadı: *Gücü yetmek, dayanmak, sabretmek.*

Ḳalmadı tenümde ṭāḳatüm hīç
Ḳalmadı ḳarāra ḳudretüm hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 63). [ṭāḳatüm ḳalmadı, -ma, -dı]*

ṭāḳatüm ṭaḳ eyledi: *Canına tak demek (etmek)-Canına yetmek- : Bir sıkıntı dayanılmaz hâle gelmez.*

Ṭaḳ eyledi ṭāḳatüm maḥabbet
Arturdı melāmetüm maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 45). [ṭāḳatüm ṭaḳ eyledi, -di-üm]*

taḳayyüd: *Çalışma, uğraşma.*

Ger olsa **taḳayyüdüm** ʿulūma
Gelmezdi naẓīr baña Rūm'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 35). [taḳayyüdüm, -üm]*

taḳdīm ide: *Takdim etmek, sunmak.*

Evvel aña ḥażrete özinden
Taḳdīm ide kendü kendüzinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 88). [taḳdīm ide, -e]*

taḳdīm itdi: *Takdim etmek, sunmak.*

Şīrīn'e cihānı kıldı teslīm
Yārın ḳamusından itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 60). [taḳdīm itdi, -di]*

taḳdīm itdi: *Sunmak.*

Cānın ḳıla rāh-ı ġamda teslīm
Yārını cihāndan itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 54). [taḳdīm itdi, -di]*

taḳdīm itdi: *Sunmak.*

Cānın ḳıla rāh-ı ġamda teslīm
Yārını cihāndan itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 54). [taḳdīm itdi, -di]*

taḳrīr: *Sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış.*

Lāzım degül itmek anı taḥrīr
Kim eylediler ruvāt **taḳrīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 4). [taḳrīr,]*

Taḳrīre gelüp murādı bir bir
Vech-i ḥasen ile itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 139). [taḳrīre, -e]*

taḳṣīr eylemedi: *Kusurlu davranmak, kusur göstermek.*

Ḳayṣerle hemān-dem itdi el bir
Hīç eylemedi bu işde taḳṣīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 42). [taḳṣīr eylemedi, -me, -di]*

ṭaleb eylemek: *Talep etmek, istemek.*

Bil kim bu zamāne bī-vefādur
Mihrin **ṭaleb eylemek** ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 42). [ṭaleb eylemek, -mek]*

ṭālib: *İstekli, talepkâr.*

Göñlinde olup ṣafāsı ġālib
Tīz oldı o şekl-i ḫūba **ṭālib** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 36). [ṭālib,]*

Sen illere **ṭālib** ü saña ben
Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 107). [ṭālib,]*

ṭālib ola: *İstemek, talep etmek.*

Dünyā ṭolu var mıdur ẓahīri
Kim **ṭālib ola** o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 48). [ṭālib ola, -a]*

Gencīne-güşālıḳ itdügüm dem
Ṭālib ola ger cemīʿ ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 32). [ṭālib ola, -a]*

ṭālib olmış: *İstemek, talep etmek.*

Yaʿnī ki bināya **ṭālib olmış**
Miʿmār olmaġa rāġıb olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 19). [ṭālib olmış, -mış]*

taʿlīm itdi: *Öğretmek, yol göstermek.*

Kim itdi saña bu kārı taʿlīm
Allāh'dan eylemez misin bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 109). [taʿlīm itdi, -di]*

tamām: *Tamamen, bütünüyle, baştan başa.*

Ḫıdmetde yüz urdılar **tamāmī**
Naḳl eylediler o ḫoş kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 77). [tamāmī, -ī]*

Çün oldı **tamām** o ṣūret-i ḥūr
Fi'l-ḥāl getürdi şāha Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 137). [tamām,]*

Cellād gözi ki cāna nāẓır
Ḳan eylemede **tamām** māhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 14). [tamām,]*

Bir ḥavż ola bu yirde bünyād
Ḫarc ide **tamām** ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 58). [tamām,]*

Bu ḳavli işitdi çünki Şīrīn
Şābūr'a idüp **tamām** taḥsīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 62). [tamām,]*

Āsān ki irişdüre **tamāma**
Luṭfumla ire hezār kāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 89). [tamāma, -a]*

ʿÖmrin buña ṣarf idüp **tamāmī**
ʿĀlemlere ṭoldı nīk nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 79). [tamāmī, -ī]*

Ol ʿişret ider **tamām** mesrūr
Bu ġamda ḳalur ḥazīn ü mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 35). [tamām,]*

Ḫaḳ vire murāduñı **tamāmī**
Ḫāṣıl ide saña cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 105). [tamāmī, -ī]*

Çün ḥamd sözin **tamām** yazdı
Dildārına bir selām yazdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 9). [tamām,]*

ʿĀḳil olana bu key ḫaṭarnāk
Bu ḫavfı gerek **tamām** idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 16). [tamām,]*

Maḳṣūdına irgürüp **tamāmī**
Virürsin eline cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 119). [tamāmī, -ī]*

tamām itdi: *Tamam etmek, tamamlamak.*

Çün itdi tamām bu kelāmı
Taḥṣīle yüz urdı ol merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 1). [tamām itdi, -di]*

tamām itdi: *Tamamlamak, bitirmek.*

Çün itdi tamām nāmesin şāh
İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 39). [tamām itdi, -di]*

tamām itdi: *Tamamlamak, bitirmek.*

Çün itdi tamām nāmesin şāh
İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 39). [tamām itdi, -di]*

tamām itdi: *Tamamlamak, bitirmek.*

Çün itdi tamām nāmesin şāh
İrsāl idüp itdi yārı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 39). [tamām itdi, -di]*

tamām olmaz: *Tamam olmak, tamamlanmak.*

Yoḳ mı raḥmuñ ḳanı mürüvvet
Olmaz mı tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 54). [tamām olmaz, -maz]*

tamāmet: *Tamamen, bütünüyle.*

Sürdi anı yidi gün **tamāmet**
Hīç inmedi yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 25). [tamāmet,]*

Cemʿ itdi ʿasākiri **tamāmet**
Ceng itmege eyledi ʿazīmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 13). [tamāmet,]*

Üç gün ṭutayın ʿazā **tamāmet**
Andan ideyin senüñle ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 9). [tamāmet,]*

<u>taʿmīr:</u> *Onarım.*

Bir laġm idüp o yirde **taʿmīr**
Dāyim dökeler ṣaġup aña şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 53). [taʿmīr,]*

<u>ṭaʿn:</u> *Ayıplama, kınama, yerme.*

Ṭaʿn ile idüp ḫiṭāb çerḫe
İtdi böyle ʿitāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 47). [ṭaʿn,]*

Ḫalḳ içre beni fesāne ḳıldı
Ṭaʿn oḳlarına nişāne ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 24). [ṭaʿn,]*

Bu **ṭaʿnı** işitdi yārdan çün
ʿAzm-i sefer itdi dilden ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 5). [ṭaʿnı,]*

Bir yaña gelür nigār **ṭaʿnı**
Bir yaña da ġam-güsār **ṭaʿnı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 55). [ṭaʿnı,]*

Bir yaña gelür nigār **ṭaʿnı**
Bir yaña da ġam-güsār **ṭaʿnı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 56). [ṭaʿnı,]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme yā Rab
Ṭaʿn oḳına lāyıḳ itme yā Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 10). [ṭaʿn,]*

<u>taʿn itmeye:</u> *Kınamak, yermek, ayıplamak.*

Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿālem
Hīç çekmedi diyü yār içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 13). [ṭaʿn itmeye, -me, -y, -e]*

<u>taʿne:</u> *Sövme, yerme, ayıplama.*

Ol itdügi **ṭaʿneden** peşīmān
Şeb-tābe-seḥer iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 35). [ṭaʿneden, -den]*

ṭaʿne-i düşmen: *Düşmanın çekiştirmesi.*

Geh **ṭaʿne-i düşmen** ile zāram
Şemşīr-i cefāyıla figāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 35). [ṭaʿne-i düşmen,]*

ṭannāz: *Eğlenen, alay edici.*

Ṭūbī gibi ḳāmeti ser-efrāz
Ḫūrī gibi kendü şūḫ u **ṭannāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 6). [ṭannāz,]*

Bir şūḫ idi dil-firīb ü **ṭannāz**
Bir serv idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 19). [ṭannāz,]*

ṭāpu: *Allah'ın huzuru, makamı, katı.*

Maʿlūm sadāḳatüm **ṭapuña**
Yüz sürmege gelmişem ḳapuña *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 65). [ṭapuña, -ñ, -a]*

ṭarabnāk: *Sevinçli, neşeli, coşkun.*

Ferhād hemān ṭurup **ṭarabnāk**
Atıyla anı götürdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 85). [ṭarabnāk,]*

ṭaraf: *Cihet, yön.*

Ammā bu **ṭarafda** zār Şīrīn
Derd ü ġam ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 33). [ṭarafda, -da]*

Bir nāle işitdi bir **ṭarafdan**
Şandı ki var anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 71). [ṭarafdan, -dan]*

Çün var idi anda fiṭrat-ı ḥazm
Ḫusrev **ṭarafına** itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 16). [ṭarafına, -ı, -n, -a]*

Yanına alup bir iki ḫādim
Zindān **ṭarafına** oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 30). [ṭarafına, -ı, -n, -a]*

ʿUşşāḳ ile her **ṭaraf** güzeller
Cānib cānib gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 7). [ṭaraf,]*

taʿrīf itdi: *Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtmek II önermek, tavsiye etmek.*

Döndi yine böyle itdi taʿrīf
Kim eyleye pādşāha tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 33). [taʿrīf itdi, -di]*

tārīh-nüvīs-i ḥāl-i şīrīn: *Şirin'in durumunu yazanlar.*

Tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i Şīrīn
Bir ḫūb fesāne yazdı rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 49). [tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i şīrīn,]*

ṭarīḳ: *Takip edilen yol, usul.*

Ḳılmış o **ṭarīḳa** beẕl-i maḳdūr
Üstād-ı zamāne adı Şāvūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 49). [ṭarīḳa, -a]*

Süd istedügümce ben muḳarrer
Olsa bu **ṭarīḳ** ile müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 138). [ṭarīḳ,]*

Varup bu **ṭarīḳdan** kesüp rāh
İtsün baña bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 53). [ṭarīḳdan, -dan]*

Ol gün bu **ṭarīḳ** ile o ġamnāk
Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 59). [ṭarīḳ,]*

İncinme melāmet-i cihāna
Ḳalmaz bu **ṭarīḳ** ile zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 38). [ṭarīḳ,]*

ṭarīḳ ṭutduñ: *Yol tutmak, bir yolu benimsemek.*

K’ey şāh ne ḫoş **ṭarīḳ ṭutduñ**
Bu yolda kimi refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 25). [ṭarīḳ ṭutduñ, -duñ]*

ṭarīḳat-i ʿaşḳ: *Aşk tarikatı, aşk yolu.*

Bildüñ mi nedür **ṭarīḳat-i ʿaşḳ**
Esbāb-ı reh-i maḥabbet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 7). [ṭarīḳat-i ʿaşḳ,]*

tārmār eyler: *Dağıtmak, perîşan etmek.*

ʿAşḳ bir ṭūb-ı melāmetdür ki eyler tārmār
Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿāşıḳ-ı āvārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 1). [tārmār eyler, -r]*

tarz: *Biçim, şekil, sûret, üslûp.*

Bu nevʿ ile oldı meclis-ārā
Bu **ṭarz** ile itdi ḳıṣṣa peydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 8). [ṭarz,]*

Bu **ṭarz** ile o nigār-ı gül-rūy
Ol yār-ı semen-ber ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 35). [ṭarz,]*

Fenninde bulınmamış muʿādil
Yoḳ aña bu **ṭarzda** mümāṣil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 46). [ṭarzda, -da]*

Bu **ṭarz** ile naḳl ider kelāmın
Böyle didi ḥāṣıl-ı merāmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 13). [ṭarz,]*

Gördi ki bu **ṭarẓ** u bu leṭāfet
Bu ḥüsn ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [ṭarẓ,]*

Pervīz görüp o ḫaste-ḥāli
Bu **ṭarz** ile eyledi suʾāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 120). [ṭarz,]*

Bu **ṭarz** ile yaʿnī ol nevā-sāz
Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 151). [ṭarz,]*

Rāvī-i rivāyet-i ciger-sūz
Bu **ṭarz** ile oldı miḥnet-āmūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 36). [ṭarz,]*

Bu **ṭarz** ile nevḥalar ḳıldı
Ol ḥāli cemīʿ ḫalḳ bildi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 29). [ṭarz,]*

ṭarz-ı ġarīb: *Garip şekil.*

Hem **ṭarz-ı ġarīb** ü bī-naẓīrem
Hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 5). [ṭarz-ı ġarīb,]*

Alsa ele ḫāme-i dürer-bār
Çoḳ **ṭarz-ı ġarīb** ider iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 48). [ṭarz-ı ġarīb,]*

ṭarz-ı ġazel: *Gazel tarzı.*

Ancaḳ degülem bu fende māhir
Ṭarz-ı ġazel içre merd-i sāḥir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 34). [ṭarz-ı ġazel,]*

ṭarz-ı nā-mülāyim: *Yumuşak olmayan, sert tarz.*

K'ey çerḫ nedür bu ẓulm dāyim
Hemvāre bu **ṭarz-ı nā-mülāyim** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 4). [ṭarz-ı nā-mülāyim,]*

taş: *Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.*

Aldı ele tīşe cüst ü çālāk
Ṭaş yaşdanup itdi bisterin ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 6). [ṭaş,]*

El tīşeye urdı ʿāşıḳāne
Ṭaşlar keser idi yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 90). [ṭaşlar, -lar]*

Nā-gāh giderken ol şehen-şāh
Bir daġ gibi **ṭaşa** uġradı rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 82). [ṭaşa, -a]*

taş: *Dış.*

Ṭolmış içi **ṭaşı** seng-i ḫārā
Yoḳ ẕerre ḳadar ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 57). [ṭaşı, -ı]*

taşa urdı: *Taşa vurmak. (Herhangi bir nesneyi sert bir cisim olan taşa vurmak suretiyle kırmak.).*

Çün āḫir irişdi ʿaḳlı başa
Urdı ol nā-tüvānı ṭaşa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 136). [ṭaşa urdı, -dı]*

taşavvur: *Düşünce, niyet, maksat, plan.*

Çoḳ luṭf **taşavvur** itdiler çün
Sen daḫi mürüvvet eyle ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 101). [taşavvur,]*

tā-seḥer: *Sabaha kadar.*

Ol ġonce-dehān u sīb-ġabġab
Bu beyti oḳurdı **tā-seḥer** şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 38). [tā-seḥer,]*

taşlarla dögünmeden: *Başını taştan taşa vurmak; aşırı üzüntü, çaresizlik, pişmanlık duyarak çırpınmak, kendi kendini dövmek.*

Ḫayrān ḥayrān gelür şitābān
Ṭaşlarla dögünmeden aḳar ḳan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 76). [ṭaşlarla dögünmeden, -den]*

taşra çıkıcak: *Dışarı çıkmak.*

Ṭaşra çıḳıcaḳ ḥaremden ol zār
Ḫuddāma tażarruʿ itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 5). [ṭaşra çıḳıcaḳ, -ıcaḳ]*

taşvīr: *Çizmek. resmini yapmak. suret vermek.*

Bir merd irişdi şūḫ u dil-şād
Taşvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 44). [taşvīrde, -de]*

Luṭf ile bu ḥāle eyle tedbīr
Kim idesin ol cevānı **taşvīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 104). [taşvīr,]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ
Taşvīr ideyin yüzin o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 106). [taşvīr,]*

Taşvīre şürūʿ idince Şābūr
Ṣarf eyledi ol revişde maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 109). [taşvīre, -e]*

Taşvīrini ḫūb-güne yazdum
Ol serv-ḳade nümūne yazdum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 31). [taşvīrini, -i, -n, -i]*

taşvīr eyleye: *Resmetmek; anlatmak, ifade etmek.*

İtmişdi o meh meger ki tedbīr
Tā eyleye gün yüzini taşvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 62). [taşvīr eyleye, -ye]*

taşvīr ideyin: *Çizmek, resmini yapmak.*

Taşvīr ideyin o meh-cemālüñ
Ruḫsāre-i ḫūb u bī-miṯālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 25). [taşvīr ideyin, -e, -yin]*

taşvīr itdi: *Betimlemek, anlatmak; resmini yapmak II yaratmak.*

Bir şekl ile itdi anda taṣvīr
Kim eylemek olmaz anı taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 117). [taṣvīr itdi, -di]*

taṣvīr-i cemāl-i tābnāki: *Parıltılı güzel yüzün tasviri.*

Var bende rüsūm-ı rūy-ı pāki
Taṣvīr-i cemāl-i tābnāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 28). [taṣvīr-i cemāl-i tābnāki,]*

tavr: *Davranış, hareket.*

Bu **ṭavr** ile niçe vaḳt u eyyām
ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [ṭavr,]*

ṭavr ider: *Tavır etmek, tavır almak, davranmak.*

Ġam günleri destgāh bilmez
Kimdür baña **ṭavr ider** muḫālif *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 52). [ṭavr ider, -er]*

ṭavr-ı ġarīb: *Garip tavır.*

K'ey şāh nedür bu ẓulm-i bī-ḥad
Bu **ṭavr-ı ġarīb** ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 100). [ṭavr-ı ġarīb,]*

tavṣīf eyleye: *Özelliklerini, niteliklerini söyleme, dile getirme.*

Döndi yine böyle itdi taʿrīf
Kim eyleye pādşāha tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 34). [tavṣīf eyleye, -ye]*

tazallum eyledüm: *Sızlanmak, yakınmak.*

Oldur baña mūcib-i tekellüm
Raḥm eyle çün eyledüm taẕallum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 14). [taẕallum eyledüm, -dü, -m]*

tażarruʿ: *Yalvarma, yakarma.*

Daḫi bu **tażarruʿum** İlāhī
Göster baña ṣoñ nefes o şāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 43). [tażarruʿum, -um]*

Bu nevʿ ile çoḳ **tażarruʿ** itdi
Çoḳ luṭf u kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 79). [tażarruʿ,]*

tażarruʿ eyler: *Yalvarmak II dua etmek.*

Cān u dil ile **tażarruʿ eyler**
Senden şefḳat tevaḳḳuʿ eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 77). [tażarruʿ eyler, -r]*

tażarruʿ itdi: *Yalvarmak.*

Ṭaşra çıḳıcaḳ ḥaremden ol zār
Ḫuddāma **tażarruʿ itdi** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 6). [tażarruʿ itdi, -di]*

tażarruʿ itse: *Yalvarmak.*

Her bār **tażarruʿ itse** ol zār
Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 37). [tażarruʿ itse, -se]*

tażarruʿ itse: *Yalvarmak.*

Her bār **tażarruʿ itse** ol zār
Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 37). [tażarruʿ itse, -se]*

tażarruʿāt: *Yalvarmalar, yakarmalar.*

Hep oldı **tażarruʿātı** maḳbūl
Hep geldi vuḳūʿa cümle meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 81). [tażarruʿātı, -ı]*

tāze: *Genç, körpe.*

Bir **tāze** cevān idi nigārı
Ḳul eylemiş idi her diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 9). [tāze,]*

Her destden anı nūş ḳılmañ
Her **tāze** nigārı yār bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 6). [tāze,]*

taʿẕīm: *Hürmet etme, saygı gösterme.*

Ol gökde melāʾike müretteb
Taʿẕīm ile ḳarşu geldiler heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 38). [taʿẕīm,]*

tāziyāne: *Kamçı, kırbaç.*

İtdi anı ol perī bahāne
Gül-gün'ına urdı **tāziyāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 20). [tāziyāne,]*

Ol kūha olup hemān revāne
Şeb-dīz'ine urdı **tāziyāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 52). [tāziyāne,]*

taʿziyet ide: *Taziyede bulunmak, başsağlığı dilemek.*

Hem **taʿziyet ide** hem tesellī
Tā eyleye defʿ-i ġam tesellī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 31). [taʿziyet ide, -e]*

teʿānuḳ: *Kucaklaşmak.*

Bir vech ile itdiler **teʿānuḳ**
Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 47). [teʿānuḳ,]*

tebārek-allah: *Allah mübarek etsin.*

Mevzūn mevzūn yürürdi ol māh
Bir nāz ile kim **tebārek-Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 76). [tebārek-allāh,]*

İnṣāf ḳıl ey ʿadū-yı bed-ḫvāh
Siḥr ancaḳ olur **tebārek-Allāh** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 6). [tebārek-allāh,]*

tebdīl ḳılma: *Değiştirmek.*

Cehd eyle ilet kemāle ʿaşḳı
Tebdīl ḳılma melāle ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 44). [tebdīl ḳılma, -ma]*

tebdīl-i ḳażāsı: *Allah'ın kazasını değiştirmesi.*

Ol vāḳıf-ı cümle-i żamāyir
Tebdīl-i ḳażāsı dehre ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 6). [tebdīl-i ḳażāsı, -s, -ı]*

tedārük: *Ele geçirmek, edinmek. hazırlamak.*

Esbāb-ı sefer **tedārük** itdi
Ālāt-ı neşāṭı hep ṭaġıtdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 13). [tedārük,]*

tedbīr: *Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.*

İtmişdi o meh meger ki **tedbīr**
Tā eyleye gün yüzini taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 61). [tedbīr,]*

Luṭf ile bu ḥāle eyle **tedbīr**
Kim idesin ol cevānı taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 103). [tedbīr,]*

Tedbīri bu resme itdiler bir
Tā ola o zār esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 171). [tedbīri, -i]*

tedbīr eyle: *Yol, yöntem belirlemek; önlem almak.*

Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr
Var eyle hemān bu kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 74). [tedbīr eyle,]*

tedbīr itdi: *Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için hazırlık yapmak II bir şeyi önceden düşünerek bir karara varmak; anlamak, sezmek.*

Pervīz bu rāyı itdi tedbīr
Bir nāme ide nigāra taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 29). [tedbīr itdi, -di]*

tedbīr-i viṣāle: *Kavuşmak için gerekeni yapmak.*

Hep ʿaşḳ ile nūşdan çeküp el
Tedbīr-i viṣāle bağladı bil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 80). [tedbīr-i viṣāle, -e]*

teʾessür çekmez: *Üzülmek.*

Her bār tażarruʿ itse ol zār
Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 38). [teʾessür çekmez, -mez]*

tefāhür: *Övünme.*

Şevḳ itdi anuñ cevānibin pür
Bu ḥālete eyledi **tefāḫür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 6). [tefāḫür,]*

tefāhur eyleme: *Övünmek.*

Dünyāyıla eyleme tefāḫur
V’allāhi sefer tedārükin gör *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 13). [tefāḫur eyleme, -me]*

teġāfül itme: *Anlamazlıktan, bilmezlikten gelmek.*

Furṣat demidür **teġāfül itme**
Māniʿ yoġ iken taʿallül itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 93). [teġāfül itme, -me]*

teġayyür virmede: *Değişim vermek, değiştirmek.*

Evḳātuma virmede teġayyür
Bulmaḳda melāmetüm tekāsür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 43). [teġayyür virmede, -me, -de]*

teʾḫīr itme: *Ertelemek; geciktirmek.*

Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr
Var eyle hemān bu kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 73). [teʾḫīr itme, -me]*

tek: *"Gibi" edatı.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre **tek** anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [tek,]*

tekāsür bulmaḳda: *Çoğalmak.*

Evḳātuma virmede teġayyür
Bulmaḳda melāmetüm tekāsür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 44). [tekāsür bulmaḳda, -maḳda]*

tekmīl eylemişdi: *Bitirmek, tamamlamak.*

ʿAşḳı nice eylemişdi tekmīl
Ḳılmışdı ḳamu belāyı taḥṣīl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 37). [tekmīl eylemişdi, -miş, -di]*

tekmīl idüp: *Bitirmek, tamamlamak.*

Vardur bu revişde iḳtidārı
Tekmīl idüp durur bu kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 82). [tekmīl idüp, -üp]*

tekmīl-i ṭarīḳa: *Yolu tamamlamak.*

Ey vādī-i ʿaşḳa Ḳays-ı ġamnāk
Tekmīl-i ṭarīḳa cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 4). [tekmīl-i ṭarīḳa, -a]*

tekrār: *Yeniden, yine.*

Birbirini gördi ol iki yār
Cān virdi biri birine **tekrār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 8). [tekrār,]*

temāşā eylerdi: *Seyretmek.*

Eylerdi o mihr-i ʿālem-ārā
Mirʾāta baḳup ruḫın temāşā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 70). [temāşā eylerdi, -r, -di]*

ten: *Beden* || *Can, ruh.*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm var
Ne **tende** mecāle ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 6). [tende, -de]*

Menzil baña ḫāk ola hemīşe
Ten tīġ ile çāk ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 54). [ten,]*

Yā eyle beni helāk fi’l-ḥāl
Kim ola **tenüm** bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 104). [tenüm, -üm]*

Ḫüzn ile **tenüm** füsürde ḳılduñ
Derd ile dilümi mürde ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 57). [tenüm, -üm]*

Yüzden götüri ḥicāb gitdi
Ser-cümle **teninde** tāb gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 108). [teninde, -inde]*

ʿUryān **teni** pā-bürehne olmış
Kendüyi cihānda yavu ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 75). [teni, -i]*

Ḳalmadı **tenümde** ṭāḳatüm hīç
Ḳalmadı ḳarāra ḳudretüm hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 63). [tenümde, -de, -üm]*

Yoḳ **tende** vuḳūf ben helāküñ
Şemşīr-i ġamuñla sīne-çāküñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 99). [tende, -de]*

Ḳalmadı **tenümde** tāb u ṭāḳat
Refʿ oldı ʿalāyim-i selāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 95). [tenümde, -de, -üm]*

Gördi ki **teninde** tāb gitmiş
Çeşminde ḫayāl-i ḫ∨āb gitmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 115). [teninde, -inde]*

Geçmiş bu cihānda cism ü cāndan
Olmış **teni** lāle-reng ḳandan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 8). [teni, -i]*

Hep naẓm iledür ḥayāt bende
Ansuz bulınur mı rūḥ **tende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 68). [tende, -de]*

Yanmaḳda **tenüm** miṣāl-i tennūr
Olmaḳda hemīşe ḳalb maḥrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 45). [tenüm, -üm]*

tenāḳuż gelmeye: *Çelişkili olmak.*

Hīç Ḫusrev'e eyleme taʿarruż
Tā ḳavlüñe gelmeye tenāḳuż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 2). [tenāḳuż gelmeye, -me, -y, -e]*

teng: *Dar, sıkıntılı, melul, kederli.*

Şād olmaz idi derūnı bir dem
Teng olmış idi başına ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 70). [teng,]*

Pervīz naẓar idince ol dem
Teng oldı başına dār-ı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 46). [teng,]*

tenhā: *Bir başına, tek, yalnız.*

Āvāre-i zār u bī-ser ü pā
Maḥşerde ṭuram ġarīb ü **tenhā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 72). [tenhā,]*

Uydurmayup adım ol dil-ārā
Şaḥrāya revāne oldı **tenhā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 36). [tenhā,]*

tenhā ḳodı: *Yalnız bırakmak.*

Ġam çekme o saña virdi cānın
Tenhā ḳodı yār-ı cān-sitānın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 38). [tenhā ḳodı, -dı]*

ten-i naḥīfi: *Zayıf ten, vücut.*

Yā eyle beni cüdā cihāndan
Ayır bu **ten-i naḥīfi** cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 108). [ten-i naḥīfi, -i]*

ter: *Taze.*

Gül gibi yañaġı nāzük ü **ter**
Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 13). [ter,]*

ter ü tāze: *Çok taze.*

Bezmin **ter ü tāze** ḳıl dem-ā-dem
Her gün süre ʿişret ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 81). [ter ü tāze,]*

terāne eylerdi: *Terennüm etmek, nağme etmek, özel bir ezgiyle söylemek.*

Ṭutmışdı cihānı lāle vü gül
Eylerdi seḥer terāne bülbül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 4). [terāne eylerdi, -r, -di]*

terāne-perdāz: *Makamla şarkı söyleyen.*

Ḳurmuşlar idi bir özge ṣoḥbet
Muṭrıb olup **terāne-perdāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 6). [terāne-perdāz,]*

terġīb: *Rağbet ettirme, isteklendirme II ilgi, değer göstermesini sağlama.*

Terġībler itdi derdmende
Uġratdı bunuñla niçe bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 95). [terġībler, -ler]*

terk: *Bırakma / vazgeçme / uzaklaşma.*

Terk itdüre cümle mā-sivāyı
Ṣāyed düşe bulasın Ḫudā'yı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 5). [terk,]*

terk eyle: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Fānīye nedür bu meyl-i bāḳī
Terk eyle meded bu iştiyāḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 12). [terk eyle,]*

Terk eyle ʿinādı defʿ-i şer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 55). [terk eyle,]*

terk eyledi: *Bırakmak, vazgeçmek, uzaklaşmak.*

Terk eyledi mesken ü diyārın
Çaldı yire neng ü iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 57). [terk eyledi, -di]*

Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk
Var ġayr ile eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 109). [terk eyledi, -di]*

terk eyledi: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Ḳalmadı cevāba iḳtidārı
Terk eyledi ʿırż u vaḳārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 150). [terk eyledi, -di]*

Terk eyledi dildeki neşāṭı
Divşürdi neşāṭ-ı inbisāṭı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 49). [terk eyledi, -di]*

Meh çekdi livā-yı ḫusrevānī
Terk eyledi mihr āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 4). [terk eyledi, -di]*

Anuñ daḫi ḳalmadı ḳarārı
Terk eyledi āḫir ol diyārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 12). [terk eyledi, -di]*

Terk eyledi cümle mā-ʿadāyı
Ġam-ḫvārı idindi ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 61). [terk eyledi, -di]*

Ol daḫi bıraḳdı kāyinātı
Terk eyledi māye-i ḥayātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 146). [terk eyledi, -di]*

Yaʿnī ġam-ı ʿaşḳa virdi cānı
Terk eyledi yāri'çün cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 56). [terk eyledi, -di]*

terk eylemiş: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Āsāyiş-i ʿömri eylemiş terk
İtmiş ġamuñ ile vaʿdesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 15). [terk eylemiş, -miş]*

terk ide: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Terk ide nigārı’çün cihānı
Terk itmeye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 49). [terk ide, -e]*

terk idüp: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Lāyıḳ mı idüp ʿadāletüñ terk
Bünyād-ı cefāyı idesin berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 103). [terk idüp, -üp]*

terk it: *Terk etmek, vazgeçmek, bırakmak.*

Gūş eyle kelām-ı ūstādı
Terk it ḳamu dildeki murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 24). [terk it,]*

terk itdi: *Terk etmek, vazgeçmek, bırakmak.*

Nuṭḳı ṭutılup ḳarārı gitdi
Terk itdi vaḳārı ʿārı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 146). [terk itdi, -di]*

terk itdi: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Terk itdi ḥicābı açdı rūyın
İẓhāra getürdi şevḳ būyın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 99). [terk itdi, -di]*

Terk itdi Medāyin’i o meh-rū
ʿAzm-i sefer itdi aña ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 11). [terk itdi, -di]*

Dil virmeyem olsa ġayr ḥūrī
Terk itdi dilüm ḳamu sürūrı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 24). [terk itdi, -di]*

terk itmeye: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Terk ide nigārı’çün cihānı
Terk itmeye yār-ı cān-sitānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 50). [terk itmeye, -me, -y, -e]*

terk-i ʿişret eylerdi: *İşreti terk etmek, eğlenceyi bırakmak.*

Ayrılsa çekerdi yüz melāmet
Eylerdi görince terk-i ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 12). [terk-i ʿişret eylerdi, -r, -di]*

terk-i mey-i hoş-güvār ṭutduñ: *Hoş içimli şarabı terk etmek.*

Sāḳī ne içün ḳarār ṭutduñ
Terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 2). [terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ, -du, -ñ]*

terk-i mey-i hoş-güvār ṭutduñ: *Hoş içimli şarabı terk etmek.*

Sāḳī ne içün ḳarār ṭutduñ
Terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 2). [terk-i mey-i ḫoş-güvār ṭutduñ, -du, -ñ]*

tertīb: *Düzen.*

Hep cemʿ olup enbiyā vü mürsel
Tertīb ile ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 58). [tertīb,]*

tertīb ḳurıldı: *Düzenlenmek, bir araya gelmek.*

Esbāb-ı cihāna oldı tertīb
Sūr olmaġ içün ḳurıldı tertīb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 74). [tertīb ḳurıldı, -dı]*

tertīb oldı: *Düzenlenmek; bir araya getirilmek.*

Esbāb-ı cihāna oldı tertīb
Sūr olmaġ içün ḳurıldı tertīb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 73). [tertīb oldı, -dı]*

tertīb-i ʿasākir itdi: *Askerleri düzenlemek, ordu tertip etmek.*

Ol bī-devlet olup ḫaberdār
Tertīb-i ʿasākir itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 46). [tertīb-i ʿasākir itdi, -di]*

tesellī: *Avuntu.*

Hem taʿziyet ide hem **tesellī**
Tā eyleye defʿ-i ġam **tesellī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 31). [tesellī,]*

Hem taʿziyet ide hem **tesellī**
Tā eyleye defʿ-i ġam **tesellī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 32). [tesellī,]*

teşhīş ḳılur: *Belirlemek.*

Ḫārāyı ne laʿl ile ider farḳ
Teşḫīş ḳılur ne pāy ile farḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 28). [teşḫīş ḳılur, -ur]*

teʾsīr: *Tesir, etki.*

Ammā ki be-muḳteżā-yı taḳdīr
Āḫir o maḥabbet itdi **teʾsīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 12). [teʾsīr,]*

Teʾsīr ide ḫāṭıruñda mefhūm
Bu vech ile ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 17). [teʾsīr,]*

teʾsīr idince: *Etki etmek.*

Ol ġuṣṣa idince aña teʾsīr
Bu nāme-i şāhid itdi taḥrīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 19). [teʾsīr idince, -ince]*

teʾsīr itdi: *Etki yapmak, etkilemek.*

Bir ṣubḥ bu nālehā-yı şeb-gīr
Ol cān-ı ʿazīze itdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 28). [teʾsīr itdi, -di]*

teʾsīr virdi: *Tesir vermek, etki etmek.*

İtdi dil ü cānda derd ü ġam yir
Muḥkem añaʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 78). [teʾsīr virdi, -di]*

teskīn buldı: *Yatışmak, sükunete ermek.*

Dirlerdi ki şükr buldı teskīn
Fürḳatde aḳan sirişk-i ḫūnīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 105). [teskīn buldı, -dı]*

teskīn buldı: *Yatıştırılmak, sükunete ermek.*

Ḳurtuldı o bendden bu miskīn
Bir pāre belāsı buldı teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 12). [teskīn buldı, -dı]*

teskīn bulsun: *Sükunete ermek, sakinleşmek.*

Dildār senüñdür olma ġamgīn
Bulsun dil-i bī-ḳarār teskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 40). [teskīn bulsun, -sun]*

tesliyet eylediler: *Teselli vermek, avutmak.*

Şād itmege ol şeh-i cihānı
Çoḳ **tesliyet eylediler** anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 42). [tesliyet eylediler, -di, -ler]*

teṭayyur: *Kötüye yorma, uğursuz sayma.*

ʿUşşāḳ arasında ehl-i ḥikmet
Virmez bu **teṭayyura** icāzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 12). [teṭayyura, -a]*

tevaḳḳuʿ: *Bekleme, umma, ümit etme.*

Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ itdi
Çoḳ luṭf u kerem **tevaḳḳu**ʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 80). [tevaḳḳuʿ,]*

tevaḳḳuʿ eyler: *Beklemek, ummak, ümit etmek.*

Cān u dil ile tażarruʿ eyler
Senden şefḳat **tevaḳḳu**ʿ **eyler** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 78). [tevaḳḳuʿ eyler, -r]*

teveccüh eyledi: *Yönelmek, ilgi-yakınlık göstermek.*

Ferhād'a **teveccüh eyledi** şāh
Maḳṣūddan itdi anı āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 113). [teveccüh eyledi, -di]*

tevessül eyle: *Bir şeyi vesîle kılma, aracı kabul etme.*

Bār-ı ġamına taḥammül eyle
Şevḳe ġamını **tevessül eyle** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 12). [tevessül eyle,]*

teʾyīd-i ḫudā'yıla müʾeyyed: *Allah'ın doğrulamasıyla doğrulanmış.*

Teʾyīd-i Ḫudā'yıla müʾeyyed
Ser-defter-i enbiyā Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 17). [teʾyīd-i ḫudā'yıla müʾeyyed,]*

teʾyīd-i resūl: *Hz. Muhammet'in onayı, doğrulaması.*

Oldur der-i dürc-i beyt-i Aḥmed
Teʾyīd-i resūl ile müʾeyyed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 10). [teʾyīd-i resūl,]*

tezerv: *Sülün kuşu.*

Ḳāmetde nihāl-i serve beñzer
Reftārda ṣan **tezerve** beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 58). [tezerve, -e]*

tezyīn: *Süslemek, süslenilmek.*

Zerrīn egeri licāmı laʿlīn
Dürlerle olınmış idi **tezyīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 14). [tezyīn,]*

tīġ: *Kılıç.*

Menzil baña ḫāk ola hemīşe
Ten **tīġ** ile çāk ola hemīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 54). [tīġ,]*

Tīġ aldı eline şāh-ı ḫāver
Ẕerrātdan itdi cemʿ-i leşker *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 7). [tīġ,]*

Bu ḥāl ile ol şaḳī-i cān-sūz
Bir **tīġ** alur eline dil-dūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 110). [tīġ,]*

tīġ-der-dest: *Kılıcı ele geçirmek.*

Ḫusrev ol arada **tīġ-der-dest**
Mānende-i şīr oldı ser-mest *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 11). [tīġ-der-dest,]*

tīġ-ı ābdārı: *Keskin, parlak kılıç.*

Al destüñe **tīġ-ı ābdārı**
İsterseñ eger viṣāl-i yārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 95). [tīġ-ı ābdārı,]*

tīġ-ı cān-sitānı: *Can alıcı kılıç.*

Alup ele **tīġ-ı cān-sitānı**
Çāk oldı ḳabā-yı zindegānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 13). [tīġ-ı cān-sitānı, -ı]*

tīġ-ı ḫūnīn: *Kanlı kılıç.*

Meydāna ki geldi **tīġ-ı ḫūnīn**
Feryād itdi o zāl-i miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 11). [tīġ-ı ḫūnīn,]*

tīġ-ı ḫūn-rīz: *Kan dökücü kılıç.*

Olsaydı elinde **tīġ-ı ḫūn-rīz**
Baş egdire idi düşmene tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 7). [tīġ-ı ḫūn-rīz,]*

tīġ-ı pāki: *Temiz kılıç.*

Her ḳanda çıḳarsa **tīġ-ı pāki**
ʿĀlem götüri olur helāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 89). [tīġ-ı pāki, -i]*

tīġ-zen: *Iyi kılıç kullanan kimse.*

Bir merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür
Zen olsa ʿaceb mi **tīġ-zendür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 26). [tīġ-zendür, -dür]*

ṭınāb-ı ʿömri: *Ömür ipi.*

Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi pest eyleyüp
Vādī-i ġamda **ṭınāb-ı ʿömri** ber-bād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 4). [ṭınāb-ı ʿömri,]*

ṭınāb-ı ʿömri: *Ömür ipi.*

Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi pest eyleyüp
Vādī-i ġamda **ṭınāb-ı ʿömri** ber-bād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 4). [ṭınāb-ı ʿömri,]*

ṭınāb-ı ʿömri: *Ömür ipi.*

Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi pest eyleyüp
Vādī-i ġamda **ṭınāb-ı ʿömri** ber-bād eyledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 4). [ṭınāb-ı ʿömri,]*

tīr: *Ok.*

Müjgānları şanki **tīr** ü ḫancer
Ya ḳaşları ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 31). [tīr,]*

Aʿdāyı idüp zebūn-ı şemşīr
Çoḳ şehri ḫarāba virdi ol **tīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 6). [tīr,]*

Şemşīr ü sinān u gürz ü ḫancer
Kūpāl u ḫadeng ü **tīr** ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [tīr,]*

tīr-i müjesin: *Kirpik oku.*

Ya ḳaşlarını kemān ḳıldı
Tīr-i müjesin ʿıyān ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 124). [tīr-i müjesin, -s, -i, -n]*

tīr-i sitemüñ: *Sitem oku.*

Tīr-i sitemüñ ḳarār bulmaz
Senüñ ġamuña şümār olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 57). [tīr-i sitemüñ, -üñ]*

tīr-i sitemüñ: *Sitem oku.*

Tīr-i sitemüñ ḳarār bulmaz
Senüñ ġamuña şümār olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 57). [tīr-i sitemüñ, -üñ]*

tiryāḳ-ı leb-i laʿline: *(Sevgilinin) kırmızı dudağının ilacı.*

Olup muḥtāc **tiryāḳ-ı leb-i laʿline** bir māhuñ
O da ẕevḳ itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 3). [tiryāḳ-ı leb-i laʿline,]*

tīşe: *Balta, nacak, külünk.*

Aldı ele **tīşe** cüst ü çālāk
Ṭaş yaṣdanup itdi bisterin ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 5). [tīşe,]*

Alsun ele āteşīn **tīşe**
Ḳılsun özine bu kārı pīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 55). [tīşe,]*

El **tīşeye** urdı ʿāşıḳāne
Ṭaşlar keser idi yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 89). [tīşeye, -y, -e]*

Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
Ol **tīşe** elinde ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 52). [tīşe,]*

Ḫurd oldı o ser ṭoḳındı **tīşe**
Hep ʿīş-i ḥayātı döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 141). [tīşe,]*

Ḳaldurdı başını yana yana
Ol **tīşeyi** atdı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 138). [tīşeyi, -y, -i]*

tīz: *"Tez", çabuk, süratli bir şekilde || Beklenenden daha erken sürede.*

Olsaydı elinde tīġ-ı ḫūn-rīz
Baş egdire idi düşmene **tīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 8). [tīz,]*

Müjgānları ḫancer idi ḫūn-rīz
İhlāk iderdi ʿālemi **tīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 88). [tīz,]*

Gönlinde olup ṣafāsı ġālib
Tīz oldı o şekl-i ḫūba ṭālib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 36). [tīz,]*

Çün āḫir olur kelām-ı Pervīz
Ḳullarına emr ider hemān **tīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 18). [tīz,]*

Ḫiddetle hemān o şāh-ı ḫūn-rīz
Bir ḫancere döndi kim ola **tīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 82). [tīz,]*

Behrām'a yetişdi şāh-ı Pervīz

Şemşīr ile kesdi başını **tīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 22). [tīz,]*

Bir emr murād idindi Pervīz

Var diye murādını saña **tīz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 68). [tīz,]*

Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba **tīz**

Ol tīşe elinde ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 51). [tīz,]*

Gel leşker-i bī-şümār ile **tīz**

Dergāhuma yüz sür it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 23). [tīz,]*

Kes başını Ḫusrev'üñ hemān **tīz**

Tā yirüñ ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 97). [tīz,]*

Gerdānına urdı Ḫusrev'üñ **tīz**

Bir ḥālet ile uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 111). [tīz,]*

Ol ḫancerüñ üstine düşüp **tīz**

Cān virdi vü didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 35). [tīz,]*

toġrı: *... doğru, tarafına; belli bir istikamete varmak üzere.*

Ṭoġrı irişüp ol āstāna

Bildürdi özin ḫudāygāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 99). [ṭoġrı,]*

Ḫādim aña **ṭoġrı** vardı çālāk

Didi neden oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 77). [ṭoġrı,]*

togrıl-: *Bir yere doğru yönelmek, teveccüh etmek.*

Ṣaḥrālara **ṭoġrılup** giderdi

Bu ḳıṭʿa ile sürūd iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 83). [ṭoġrılup, -up]*

toḳın-: *Değmek, dokunmak, temas etmek.*

Ḫurd oldı o ser **ṭoḳındı** tīşe

Hep ʿīş-i ḥayātı döndi nīşe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 141). [ṭoḳındı, -dı]*

Gül-gūn ruḫı zaʿferāna dönmiş
Gülzārına ṣan ḫazān **ṭoḳınmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 10). [ṭoḳınmış, -mış]*

<u>ṭol:</u> *Dolmak, dolu duruma gelmek.*

Nāmuñla **ṭolup** ser-ā-ser āfāḳ
Olmış saña cümle ḫalḳ müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 81). [ṭolup, -up]*

Aġlar idi yana yana her dem
Ṭolmışdı fiġānı ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 6). [ṭolmışdı, -mış, -dı]*

Birbirine oldılar muḳārin
Ṭoldı feraḥ u ṣafā Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 8). [ṭoldı, -dı]*

ʿÖmrin buña ṣarf idüp tamāmī
ʿĀlemlere **ṭoldı** nīk nāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 80). [ṭoldı, -dı]*

Ġayretle olur derūnı memlū
Ḫışm ile **ṭolar** o yār-ı meh-rū *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 80). [ṭolar, -ar]*

Ṭolmış içi ṭaşı seng-i ḫārā
Yoḳ ẕerre ḳadar ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 57). [ṭolmış, -mış]*

Līkin bu söz ile dehr **ṭolmış**
Ki ölmiş ardınca yoḳdur ölmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 63). [ṭolmış, -mış]*

Ṭabʿum neler eyleyeydi peydā
Şiʿrümle **ṭolaydı** ṣaḥn-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 16). [ṭolaydı, -a, -y, -dı]*

<u>ṭolan-:</u> *Dolanmak, dolaşmak.*

Anı **ṭolanurdı** ol ḫudāvend
Zaḥmetle aşardı niçe der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 47). [ṭolanurdı, -ur, -dı]*

ṭoldur-: *Doldurmak; dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek.*

Ṭoldur baña lāle-gūn şarābı
Tā defʿ ide göñlüm ıżṭırābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 15). [ṭoldur,]*

Yandı cigeri ṭutuşdı cānı
Ṭoldurdı fiġān ile cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 46). [ṭoldurdı, -dı]*

tolu: *Bir şey ile dolu olan.*

Dünyā **ṭolu** var mıdur ẓahīri
Kim ṭālib ola o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 47). [ṭolu,]*

toprak: *Evrenin etrafını kaplayan katı madde, hâk, türâb.*

Yüz sürmege ola baña mesned
Toprağını kuḥl idem müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 66). [toprağını, -ı, -n, -ı]*

Cān kim gide cism-i bī-ʿameldür
Ṭopraḳ hemīn aña maḥaldür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 146). [ṭopraḳ,]*

toy: *Doymak, kanmak, tatmin olmak.*

Yeter bu ġam dil-i zār u ḥazīne
Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 6). [toyınca, -ınca]*

toz: *Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.*

Nā-gāh belürdi bir ʿaceb **toz**
Ne **toz** nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 21). [toz,]*

Nā-gāh belürdi bir ʿaceb **toz**
Ne **toz** nesīm-i ʿālem-efrūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 22). [toz,]*

ṭūbī: *Cennette bulunduğuna ve bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda, dalları aşağıda büyük ağaç.*

Ṭūbī gibi ḳaddi ḫūb-reftār
Ṭūtī gibi laʿli şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 59). [ṭūbī,]*

Ṭūbī gibi ḳāmeti ser-efrāz
Ḫūrī gibi kendü şūḫ u ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 5). [ṭūbī,]*

Ḳanı ol serv-i naḫlistān-ı ḫūbī
Aña hem-sāye oldı şimdi **ṭūbī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 2). [ṭūbī,]*

ṭūb-ı melāmetdür: *Melamet tuğlası.*

ʿAşḳ bir **ṭūb-ı melāmetdür** ki eyler tārmār
Ḫāne-i ṣabr u ḳarārın ʿāşıḳ-ı āvārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 1). [ṭūb-ı melāmetdür,]*

ṭufeyl: *Sığıntı olmak.*

Çaḳ böyle neden cefāya meylüñ
Cevr itmede kim olur **ṭufeylüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 6). [ṭufeylüñ, -üñ]*

ṭuġrā-keş-i ṣafḥa-i melāmet: *Melamet sayfasının tuğra çekeni.*

Ṭuġrā-keş-i ṣafḥa-i melāmet
Zīnetger-i ḫāne-i melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 1). [ṭuġrā-keş-i ṣafḥa-i melāmet,]*

ṭūl-i emel çeken: *Sonu gelmez arzu duymak, hırs yapmak.*

Ey **ṭūl-i emel çeken** ġarībān
Bu devlet-i bī-beḳāya ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 1). [ṭūl-i emel çeken, -en]*

ṭuʿme: *Yiyecek, azık.*

Üstüḫ∨ānum **ṭuʿme** ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
Rūzgār āvāre ḳılsun ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 3). [ṭuʿme,]*

tünd-ḫū: *Sert huylu,sert mizaçlı, huysuz.*

Ey çerḫ nedür bu **tünd-ḫūlar**
Oldı ḳamu ḫalḳ elüñde mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 91). [tünd-ḫūlar, -lar]*

ṭur-: *Durmak, bir yerde olmak, bir yerde bulunmak.*

Hep cemʿ olup enbiyā vü mürsel
Tertīb ile **ṭuralar** mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 58). [ṭuralar, -a, -lar]*

Āvāre-i zār u bī-ser ü pā
Maḥşerde **ṭuram** ġarīb ü tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 72). [ṭuram, -a, -m]*

Ḫayretde vü ıżṭırāb içinde
Şermende **ṭuram** ḥicāb içinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 76). [ṭuram, -am]*

Çoḳ ehl-i hüner yanında **ṭurmış**
Üstād ḳapusına yüz urmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 13). [ṭurmış, -mış]*

Geh ʿaḳlı gelürdi geh giderdi
Ṭurduġı zemīni ḫūn iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 50). [ṭurduġı, -duġ, -i]*

Cemʿ itdi hezār-güne ʿasker
Hīç **ṭurmadı** itdi ḳaṣd-ı ḳayṣer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 8). [ṭurmadı, -ma, -dı]*

Ṭurmış bu yañada zār Şīrīn
Yüz miḥnet ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 33). [ṭurmış, -mış]*

Ṭurma yüri var cenāb-ı şāha
Eglenme yetiş o bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 65). [ṭurma, -ma]*

Ferhād hemān **ṭurup** ṭarabnāk
Atıyla anı götürdi çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 85). [ṭurup, -up]*

türāb-ı bārgāha: *Dergâhın toprağı.*

Dāḫil olıcaḳ ḥarīm-i şāha
Yüz urdı **türāb-ı bārgāha** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 14). [türāb-ı bārgāha,]*

ṭuraġ: *Durak, kalınan yer.*

Zencīre ṭaḳup elin ayaġın
Çāh eylediler anuñ **ṭuraġın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 34). [ṭuraġın, -ın]*

tut-: *Elde bulundurmak, ele almak.*

Ṭut ol ḳalem-i varaḳ-nigārı
Aḥkāmuñı elde eyle cārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 23). [ṭut,]*

Başın açup aña ḳarşu **ṭutdı**
Keyfiyyet-i ṣoḥbeti unutdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 139). [ṭutdı, -dı]*

tut: *Elde bulundurmak, ele almak; ele geçirmek, yakalamak.*

Luṭfıyla **ṭutup** ḳamu cihānı
Ḳul eylemiş idi kāyinātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 29). [ṭutup, -up]*

tut: *... olarak görmek, ... olarak saymak.*

Ṭut sen daḫi gūş meṉevīme
Efsāne-i ḳıṣṣa-i ḳadīme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 15). [ṭut,]*

tut: *Çevirmek, yönelmek.*

Ṭutdı kimi cānib-i yemīni
Çoḳ fārisi eyledi muʿīni *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 63). [ṭutdı, -dı]*

Ṭutdı kimisi yesār semtin
Ol yirdeki kūhsār semtin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 65). [ṭutdı, -dı]*

tut: *Beklemek, gözetmek, korumak.*

Her birisi **ṭutdı** bir diyārı
Bir güne mekān u reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 67). [ṭutdı, -dı]*

tut: *Muhafaza etmek.*

Bāḳī **ṭutalar** cihān-ı dūnı
ʿĀlem ola anlaruñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 33). [ṭutalar, -a, -lar]*

tut ki: *Varsay ki, farz et ki.*

Saʿy üzre ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
Ol tīşe elinde **ṭut ki** nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 52). [ṭut ki,]*

ṭūṭī: *(Dudu) Afrika, Hindistan ve Amerika'da değişik türleri bulunan ve insanı taklit eden bir kuş.*

Ṭūbī gibi ḳaddi ḫūb-reftār
Ṭūtī gibi laʿli şehd-güftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 60). [ṭūtī,]*

Güftāra geleydi ol şeker-ḫā
Ṭūṭī daḫi olmayaydı gūyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 70). [ṭūṭī,]*

ṭūṭī-i şeker-şiken: *Tatlı söz söyleyen papağan.*

Ṭūṭī-i şeker-şiken zebānı
Olmış aña āşiyān dehānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 85). [ṭūṭī-i şeker-şiken,]*

tuy-: *Duymak, haberdar olmak.*

Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat ile
Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 4). [ṭuymasun, -ma, -sun]*

Çün bildi bu ḥāli cümle aʿyān
Ol ḳıṣṣayı **ṭuydılar** kemā-kān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 24). [ṭuydılar, -dılar]*

Hep **ṭuydılar** anı ehl-i dīvān
Kim itdi vefāt şimdi sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 31). [ṭuydılar, -dılar]*

u: *"Ve" bağlacı.*

Yeter baña felekde ol meh **ü** ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [ü,]*

Bu cümleden artuḳ ol diyāruñ
Ol lālesitān **u** merġzāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 38). [u,]*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış şeb **ü** rūz şād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [ü,]*

Bir şeh ki ʿadāletiyle ʿālem
Olmış şeb ü rūz şād **u** ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 46). [u,]*

Ferzend degül melek-ḫaṣāʾil
Meh-manẓar **u** müşterī-şemāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 52). [u,]*

Bir merd-i süḫan-güẕār **u** üstād
Ḳılmış dehenin bu vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 61). [u,]*

Gösterse cihāna gün yüzi nūr
Mihr **ü** meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 74). [ü,]*

Her vech ile ḥüsni ḥūb **u** merġūb
Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [u,]*

Görseydi cemāli yüzin āfāḳ
Ser-cümle olurdı zār **u** müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 86). [u,]*

Ḫurşīd-i melāḥat **u** meh-i nev

Cemşīd-mehābet adı Ḫusrev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 95). [u,]*

Bir ay çalışdı rāst ol merd

Çekdi niçe miḥnet **ü** niçe derd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 112). [ü,]*

Āḫir o nigār-ı meh-nihādı

Ol lāle-ruḫ **u** melek-nijādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 116). [u,]*

Rūyı müteġayyir oldı ol dem

Ḳalbini pür itdi miḥnet **ü** ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 144). [ü,]*

Rengīn yüzi oldı ḫāk mānend

ʿAşḳ eyledi dest **ü** pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 148). [ü,]*

Ḳalmadı cevāba iḳtidārı

Terk eyledi ʿırż **u** vaḳārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 150). [u,]*

Ey derd **ü** ġam devāsı Şābūr

Maḥzūn dilüñ ṣafāsı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 13). [ü,]*

Senden irişür yine devāsı

Sensin dil **ü** cānumuñ ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 18). [ü,]*

K’ey pādşeh-i bülend-pāye

Ḫurşīd-ruḫ **u** sipihr-sāye *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 22). [u,]*

Taṣvīr ideyin o meh-cemālüñ

Ruḫsāre-i ḫūb **u** bī-miṯālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 26). [u,]*

Ammā bu ṭarafda zār Şīrīn

Derd **ü** ġam ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 34). [ü,]*

Bīmār **u** belā-keş ü mükedder

Mecnūn ile miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 35). [u,]*

Bīmār u belā-keş **ü** mükedder

Mecnūn ile miḥneti ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 35). [ü,]*

Kim niçe emīr **ü** şāh-zāde

Oldı ġam-ı ʿaşḳ ile fütāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 59). [ü,]*

Gūş itmezidi naṣīḥat **ü** pend

İtmişdi ṣafā vü ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 67). [ü,]*

Maḥzūn **u** belā-keş ü giriftār

Dāyim aḳıdurdı eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 73). [u,]*

Maḥzūn u belā-keş **ü** giriftār

Dāyim aḳıdurdı eşk-i ḫūn-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 73). [ü,]*

Gāh eyleridi ʿitāb çerḫe

Ḫüzn **ü** ġam ile ḫiṭāb çerḫe *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 76). [ü,]*

Ki ey çerḫ elüñden āh **u** feryād

Devrüñde kimesne olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 77). [u,]*

Dāyim revişüñ bana cefādur

Cān cevr **ü** cefāña mübtelādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 84). [ü,]*

Derd ile belāda ḳalmışam zār

Ne hem-dem **ü** mūnis **ü** ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 100). [ü,]*

Derd ile belāda ḳalmışam zār

Ne hem-dem **ü** mūnis **ü** ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 100). [ü,]*

Bir ġāyeti yoḳ belā durur ʿaşḳ

Ṣāfī elem **ü** ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 114). [ü,]*

Maḥż-ı ġam **u** miḥnet ü sitemdür

Hādī-i vilāyet-i ʿademdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 115). [u,]*

Maḥż-ı ġam u miḥnet **ü** sitemdür

Hādī-i vilāyet-i ʿademdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 115). [ü,]*

Ey sāḳī-i gül-ruḫ **u** gül-endām

Luṭf it baña vir şarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 1). [u,]*

Bezm-i elem **ü** belāda ḳaldum

Ser-ḥalḳa-i meclis-i ġam oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 3). [ü,]*

Kim Ḫusrev'e vāṣıl oldı Şābūr

Şīrīn ḫaberiyle şād **u** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 16). [u,]*

Kim milket-i Ermen ey ḫudāvend

Hīç olmaz aña naẓīr **ü** mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 20). [ü,]*

Yoḳ ḫūb-cemāline nihāyet

Hep ġonce-dehān **u** serv ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 28). [u,]*

Müjgānları ṣanki tīr **ü** ḫancer

Ya ḳaşları ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 31). [ü,]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā

Kim yoḳ aña hīç naẓīr **ü** hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [ü,]*

Ṭūbī gibi ḳāmeti ser-efrāz

Ḫūrī gibi kendü şūḫ **u** ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 6). [u,]*

Pür-şūr **u** şeġab nigār-ı ṭannāz

Gülzār-ı cihānda serv-i mümtāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 21). [u,]*

Gör kim buña var mı mi̱sl **ü** hem-tā

Bir rūḥ-ı muṣavver **ü** dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [ü,]*

Gör kim buña var mı mi̱sl **ü** hem-tā

Bir rūḥ-ı muṣavver **ü** dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 44). [ü,]*

K’ey yār-ı melek-ḫışāl Şābūr

Ġam-ḫ∨ār **u** dil-figār **u** mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 54). [u,]*

K’ey yār-ı melek-ḫışāl Şābūr

Ġam-ḫ∨ār **u** dil-figār **u** mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 54). [u,]*

ʿAşḳ itdi anı zebūn **u** bīmār

Eylerdi dün ü gün āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 3). [u,]*

Ḳalmadı ḳarār **u** ṣabrı āḫir

ʿAzm eyledi olmaġa müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 11). [u,]*

Tā geldi kenār-ı şehre Şīrīn

Ġurbet elemiyle zār **u** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 28). [u,]*

Aṣlā ne ḳarīn **ü** yār hem-dem

İllā ki hezār miḥnet **ü** ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 29). [ü,]*

Aṣlā ne ḳarīn **ü** yār hem-dem

İllā ki hezār miḥnet **ü** ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 30). [ü,]*

Ol vaḳt meger o yār-ı gülfām

Ol dil-ber-i gül-ruḫ **u** gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 18). [u,]*

Gördi ki bir āftāb-ı enver

Ḫurşīd-ʿiẕār **u** māh-manẓar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 26). [u,]*

Gördi ki bu ṭarẓ **u** bu leṭāfet

Bu ḥüsn ü cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 35). [u,]*

Gördi ki bu ṭarẓ u bu leṭāfet

Bu ḥüsn **ü** cemāl bu melāḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 36). [ü,]*

Biri birine ol iki cānān

Vāṣıl olıcaḳ nizār **u** giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 46). [u,]*

Pervīz daḫi miṣāl-i Şīrin

Şīrīn'i işitdi zār **u** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 10). [u,]*

El-ḥāsıl ol iki yār-ı ṭannāz

Ol serv-i ser-āmed **ü** ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 6). [ü,]*

Birbirine oldılar muḳārin

Ṭoldı feraḥ **u** ṣafā Medāyin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 8). [u,]*

Emr eyledi şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm

Ḳurıldı bisāṭ **u** meclis ü bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 12). [u,]*

Emr eyledi şāh-ı ṣāḥib-i ʿazm

Ḳurıldı bisāṭ u meclis **ü** bezm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 12). [ü,]*

Rengīn **ü** laṭīf sāġar-ı mey

Devr eyledi meclisi pey-ā-pey *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 17). [ü,]*

Bu ṭavr ile niçe vaḳt **u** eyyām

ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [u,]*

Efsāne-nüvīs **ü** ḳıṣṣa-perdāz

Bu resme beyāna itdi āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 1). [ü,]*

Kim şehr-i Medāyin içre bir merd

Olmışdı kemāl **ü** faẕl ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 4). [ü,]*

Virmiş aña ḫāliḳ-i ḫudāvend

Bir nīk-ḫışāl **u** ḫūb-ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 8). [u,]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ miṯāli

Ḳadrince var idi ḥüsn **ü** ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 10). [ü,]*

Kāmil ola her kim ol hünerde

Mānendi olur mı baḥr **u** berde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 24). [u,]*

Bir ṣubḥ meger ki şāh Şīrīn

Ol şūr-engīz **ü** fitne-āyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 40). [ü,]*

Şād oldı o gül-ruḫ **u** gül-endām

Bu niyyete itdi dilden iḳdām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 63). [u,]*

Yoḳ bende ḳarār **u** ṣabra ṭāḳat

Çekdürme baña bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 69). [u,]*

Fi'l-ḥāl ʿazīmet itdi Şābūr

Ferhād irişdi şād **u** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 92). [u,]*

Gösterdi rıżā vü gitdi miskīn

Bī-çāre vü derdmend **ü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 4). [ü,]*

Anlarla vidāʿ idüp o miskīn

ʿAzm itdi yirine zār **u** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 18). [u,]*

Çerḫ itdi beni zebūn **u** bīmār

Cān istedi mevti çār **u** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 33). [u,]*

Vādī-i belādayum belā-keş

Ben zār **u** nizār **u** çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [u,]*

Vādī-i belādayum belā-keş

Ben zār **u** nizār **u** çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [u,]*

Bir derd **ü** belāya uġradum kim

Dermān didügümce oldı dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 37). [ü,]*

Ol şāh **u** men nizār dervīş

Sulṭān ol men fiğār dervīş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 47). [u,]*

Raḥm eyle baña ġarīb ḳaldum

Bī-ṭāḳat **ü** bī-şekīb ḳaldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 56). [ü,]*

Ger luṭfuñ ola refīḳ **u** hādī

Āsānlıġıla bulam murādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 63). [u,]*

Çün luṭfuña vardur iʿtimādum

Bulsam n'ola maṭlab **u** murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 70). [u,]*

Lāyıḳ bu ki ire ol felāḥa

Dāyim bula cānı ʿizz **ü** rāḥa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 78). [ü,]*

El-ḥāşıl o derdmend **ü** medhūş

Ol zār u zebūn u mest **ü** bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 79). [ü,]*

El-ḥāşıl o derdmend ü medhūş

Ol zār **u** zebūn **u** mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [u,]*

El-ḥāşıl o derdmend ü medhūş

Ol zār **u** zebūn **u** mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [u,]*

El-ḥāşıl o derdmend **ü** medhūş

Ol zār u zebūn u mest **ü** bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [ü,]*

Beẕl eyledi emr-i şāha mechūd

Biñ cān **u** dil ile itdi maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 4). [u,]*

Bir yük zer **ü** sīm **ü** dürr **ü** gevher

Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [ü,]*

Bir yük zer **ü** sīm **ü** dürr **ü** gevher

Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [ü,]*

Bir yük zer **ü** sīm **ü** dürr **ü** gevher

Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [ü,]*

Didi ola Ḫaḳ penāhuñ ey şāh

Dāyim ide ʿizz **ü** ḳadrüñ Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 40). [ü,]*

Biz māl **ü** menāle baḳmazuz hīç

Biz cāh u celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 41). [ü,]*

Biz māl ü menāle baḳmazuz hīç

Biz cāh **u** celāle baḳmazuz hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 42). [u,]*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan

Hep māl **ü** menāl u ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 56). [ü,]*

Ḳaṭʿ itdi taʿalluḳın cihāndan

Hep māl ü menāl **u** ḫānmāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 56). [u,]*

Terk eyledi mesken **ü** diyārın

Çaldı yire neng **ü** iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 57). [ü,]*

Terk eyledi mesken **ü** diyārın

Çaldı yire neng **ü** iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 58). [ü,]*

Ne yār **u** ḳarīnin eyledi yād

Hep oldı yanında cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 61). [u,]*

Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz

Sen mey vir **ü** ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [ü,]*

Şīrīn’e naẓar ḳılınca miskīn

Biñ cān ile oldı zār **u** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [u,]*

Ne māl ü menāli vardur anuñ

Ne yār **u** ẓahīri ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 52). [u,]*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā

Rüsvā vü ġarīb ü zār **u** şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [u,]*

Her birisi ṭutdı bir diyārı

Bir güne mekān **u** reh-güẕārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 68). [u,]*

Bir nāle işitdi bir ṭarafdan

Şandı ki var anda kūy **u** mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [u,]*

O cānibe ʿazm idince fi’l-ḥāl

Bir şaḫṣ görindi zār **u** pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 74). [u,]*

Adum Ferhād **u** ben ġarībem

ʿAşḳıyla helāke key ḳarībem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 87). [u,]*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān

Giryān **u** şikeste-ḥāl ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 112). [u,]*

Ḳalmadı ḳarārı oldı pūyān

Giryān u şikeste-ḥāl **ü** nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 112). [ü,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [u,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [u,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [u,]*

Ne güne diyārdur diyāruñ

Vaṣf it bize bāġ **u** lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 124). [u,]*

Aṣl **u** nesebüm melāldendür

Mülk-i ġam-ı bī-zevāldendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 127). [u,]*

Yoḳdur bilişüm belādan özge

Endūh **u** ġam **u** cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 132). [u,]*

Yoḳdur bilişüm belādan özge

Endūh **u** ġam **u** cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 132). [u,]*

Ġam oldı hemīşe yār-ı ġārum

Ġam-ḫ∨ār **u** ḳarīn ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 142). [u,]*

Ġam oldı hemīşe yār-ı ġārum

Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn **ü** ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 142). [ü,]*

Ḫusrev didi kim ne sūd ġamdan

Bī-fāʾide miḥnet **ü** elemden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 144). [ü,]*

Zindāna esīr eylemekdür

Maḳhūr **u** ḥaḳīr eylemekdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 164). [u,]*

Ferhād-ı ġarīb **ü** zār-ı miskīn

Efgende vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 35). [ü,]*

Bī-kesleri eyledüñ perīşān

Maẕlūmları ża'īf **ü** giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 56). [ü,]*

Bulmaz mı ḳarār ẓulm **ü** cevrüñ

Bu ḥāl üzre ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 67). [ü,]*

Ol dil-ber-i gül-ruḫ **u** gül-endām

Ol yār-ı perīveş ü dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 75). [u,]*

Eyvāy ne ẓulm **u** cevrdür bu

Kim 'aşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 87). [u,]*

K'ey şāh nedür bu ẓulm-i bī-ḥad

Bu ṭavr-ı ġarīb **ü** cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 100). [ü,]*

Ol mūr sen olasın Süleymān

Yine idesin ḥazīn **ü** nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 114). [ü,]*

Kim virmedi saña taḫt **u** tācı

Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 135). [u,]*

Taḫtında geçüp ḳarār ḳıldı

Pervīz'i zebūn **u** zār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 20). [u,]*

Ya'nī o gül-i ḥadīḳa-i nāz

Şīrīn **ü** semen-ber **ü** ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 22). [ü,]*

El-ḥāṣıl o gül-ruḫ **u** gül-endām

Keyfiyyet-i ḥāli itdi i'lām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 25). [u,]*

Hem 'asker **ü** hem ḫızāne benden

Ḫarc eyleyeyin yoluña maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 31). [ü,]*

Ol ġonce-dehān **u** sīb-ġabġab

Bu beyti oḳurdı tā-seḥer şeb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 37). [u,]*

Pervīz görür o ḫaste-ḥāli

Ol zār **u** zebūn **u** pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 32). [u,]*

Kim kūy-ı nigārı itdi mesken

Ḳurtuldı belā vü derd **ü** ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 34). [ü,]*

Pervīz gelüp ġam **u** melāmet

Kār eyledi aña nār-ı ġayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 37). [u,]*

Derd **ü** ġam ile olur füsürde

ʿAşḳ eyler anı miṣāl-i mürde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 27). [ü,]*

Ol ġayr ile ʿişret **ü** ṣafāda

Keş-me-keş-i miḥnet **ü** belāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 31). [ü,]*

Ol ʿişret ider tamām mesrūr

Bu ġamda ḳalur ḥazīn **ü** mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 36). [ü,]*

Bir gün bu belā-keş **ü** perīşān

Ol vālih **ü** müstmend **ü** ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 41). [ü,]*

Çoḳ mihr **ü** vefālar itdi ol gün

Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [ü,]*

Zī vaḳt-i ḫoş zamān-ı ferruḫ

Rūz-ı feraḥ **u** amān-ı ferruḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 92). [u,]*

Bir şekl ile ol ḳabīḥ-manẓar

Hem söyler **ü** dem-be-dem hem aġlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 92). [ü,]*

Bir yaña cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn

Eyler anı dil-figār **u** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 30). [u,]*

Ger var ise sende ʿaḳl **u** idrāk

Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [u,]*

Ferhād-ı zebūn u zārı seyr it

Ol bī-kes **ü** bī-ḳarārı seyr it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 36). [ü,]*

Birbirini eylemiş der-āġūş

Ḫ∨āb-ı seḥerīde mest **ü** medhūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 106). [ü,]*

Bu ḥīleye eyledi ser-āġāz

Aldandı o bed-dil **ü** cefā-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 16). [ü,]*

Ey ḫāme yeter bu siḥr **ü** iʿcāz

Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [ü,]*

Maḥzen maḥzen dür itdüm īs̲ār

Daḫi niçe dürr **ü** gevherüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 8). [ü,]*

Mūnis baña oldı şiʿr **ü** inşā

El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 65). [ü,]*

u: *" Ve" bağlacı.*

Şeh-i gerdūn-maḳām u mihr-efser

S̲üreyyā-menzil **ü** seyyāre-leşker *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 2). [ü,]*

Z̲illetde ḳamu kemāl ehli

Rifʿatde menāl **u** māl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 2). [u,]*

Baş **u** cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger

Serverā gerdūn ayırsun baş **u** cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 1). [u,]*

Baş **u** cān ile ḳapuñda ḫıdmet itmezsem eger

Serverā gerdūn ayırsun baş **u** cānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 2). [u,]*

Ḫabābı miġfer **ü** māhīsi ḫancer mevci cevşenler

Siper aña ṣadef nīze neheng **ü** ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 3). [ü,]*

Ḫabābı miġfer **ü** māhīsi ḫancer mevci cevşenler

Siper aña ṣadef nīze neheng **ü** ḳaʿrı nā-peydā *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 14, Mısra 4). [ü,]*

Virdi bu cihāna zīb **ü** zīver

Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 15). [ü,]*

Yā Rab meded it ki derdmendem

Bīmār **u** zebūn **u** müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 2). [u,]*

Yā Rab meded it ki derdmendem

Bīmār **u** zebūn **u** müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 2). [u,]*

Yārumdan olup ḳarīb iken dūr

Ḳaldum elem **ü** belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 4). [ü,]*

Derd **ü** ġam ile geçürdüm eyyām

Bir gün bu cihāndan almadum kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 7). [ü,]*

Ne hem-dem **ü** hem-nişīn **ü** ġam-ḫ∨ār

Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 11). [ü,]*

Ne hem-dem **ü** hem-nişīn **ü** ġam-ḫ∨ār

Ne şevḳ-i ümīd-i vaṣl-ı dil-dār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 11). [ü,]*

Bir ḥālete düşmüşem ki ġamnāk

Yoḳdur dil **ü** cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 14). [ü,]*

Lāyıḳ saña şefḳat **ü** keremdür

Ḳan geldi gözüme niçe demdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 21). [ü,]*

Mestān-ı şarāb-ı şevḳ ḥaḳḳı

Anlardaki vecd **ü** z̲evḳ ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 26). [ü,]*

Daḫi dilerem ʿināyetüñden

Luṭf **u** kerem ü mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 42). [u,]*

Daḫi dilerem ʿināyetüñden

Luṭf u kerem **ü** mürüvvetüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 42). [ü,]*

Ben ḫasteye luṭf **u** mekremet ḳıl

Āḫir nefesümde merḥamet ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 45). [u,]*

Ben daḫi esīr-i nefs-i dūnam

Bīmār **u** belā-keş ü zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 42). [u,]*

Ben daḫi esīr-i nefs-i dūnam

Bīmār u belā-keş **ü** zebūnam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 42). [ü,]*

Her mücrim **ü** ʿāṣī vü günehkār

Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 55). [ü,]*

Ḫalḳuñ kimisi feżāḥat ehli

Kimisi niyāz **u** ṭāʿat ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 62). [u,]*

Ol vaḳt bu bende-i belā-keş

Derd **ü** ġam ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 68). [ü,]*

Āvāre-i zār u bī-ser **ü** pā

Maḥşerde ṭuram ġarīb **ü** tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 72). [ü,]*

Ol ḥayy **ü** ḳadīm olan Ḫudā'dan

Luṭf u kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 81). [ü,]*

Ol ḥayy ü ḳadīm olan Ḫudā'dan

Luṭf **u** kerem issi pādşādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 82). [u,]*

Yā çoḳdur iṭāʿat **u** namāzum

Bī-ḥadd ü nihāyedür niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 87). [u,]*

İllā ki hemān ʿināyetüñdür

Şāfī kerem **ü** mürüvvetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 92). [ü,]*

Bir şeb ki meh-i sipihr-i aḫḍar

Virmişdi cihāna zīb **ü** zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 2). [ü,]*

Fāriġ otururken anda ol pāk

Cibrīl irişdi cüst **ü** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 10). [ü,]*

Mesrūr olup ol şeh-i mükerrem

Bindi o Burāḳ'a şād **u** ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 32). [u,]*

Bī-lafẓ **u** ḥurūf **u** ṣavt **u** iʿcām

Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [u,]*

Bī-lafẓ **u** ḥurūf **u** ṣavt **u** iʿcām

Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [u,]*

Bī-lafẓ **u** ḥurūf **u** ṣavt **u** iʿcām

Çoḳ söz ol arada buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 47). [u,]*

Ki ey ḥażret-i ḳādir **ü** tüvānā

Rabb-i ezelī kerīm **ü** dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 56). [ü,]*

Ol cürm **ü** cināyet ehli ümmet

Her işde ḳabāḥat ehli ümmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 57). [ü,]*

Var ise ḳuṣūrı eyle maʿz̲ūr

Olsun ḳamu naḳṣ **u** ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 68). [u,]*

Ben kim saña olmışam peyām-ber

Yüz luṭf **u** mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 74). [u,]*

Bu nevʿ ile çoḳ tażarruʿ itdi

Çoḳ luṭf **u** kerem tevaḳḳuʿ itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 80). [u,]*

Zī ʿālem saʿd **u** nīk hengām

Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 83). [u,]*

Zī ʿālem saʿd u nīk hengām

Ferḫunde şeb **ü** ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 84). [ü,]*

Gizlü niçe luṭf **u** şefḳat oldı

Mā-beynde niçe ḥālet oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 89). [u,]*

Şöyle geldi ol resūl-i ekrem

Kim varmaġ **u** gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [u,]*

Bū Bekr **ü** ʿÖmer ʿAlī vü ʿOs̲mān

Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 7). [ü,]*

Geh fürḳat **ü** geh viṣāl añardı

Gāh aġlar idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 7). [ü,]*

Es̲nā-yı muṣāḥabetde nā-gāh

Eşʿār **u** … añdı ol şāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 16). [u,]*

Ben nice bu ġamdan olmayam zār

Maḥzūn **u** belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 30). [u,]*

Ben nice bu ġamdan olmayam zār

Maḥzūn u belā-keş **ü** dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 30). [ü,]*

Artuḳlıġı itdügüñ cefālar

Eksükligi zār **u** muẓṭar eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 34). [u,]*

Pervīz ile ḳıldı ʿīş **ü** ʿişret

Ferhād'ı idüp ḳarīn **ü** ḳurbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 14). [ü,]*

Kimdür dir iseñ o şāh-ı aʿẕam

Ḫāḳān-ı mükerrem **ü** mufaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 24). [ü,]*

Ḫurşīd-külāh **u** māh-miġfer

Seyyāre-sipāh **u** āsmān-der *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 29). [u,]*

Ḫurşīd-külāh **u** māh-miġfer

Seyyāre-sipāh **u** āsmān-der *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 30). [u,]*

Cemşīd-vaḳār **u** Cem- ḫaṣāʾil

Sulṭān-ı cihān Murād-ı ʿādil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 31). [u,]*

Ṣāḥib-naẓar **u** güzīde-fıṭrat

Bū-bekr-ḥayā ʿAlī-mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 33). [u,]*

Ne luṭf **u** mürüvvetine ġāyet

Ne ḥilm ü ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 39). [u,]*

Ne luṭf u mürüvvetine ġāyet

Ne ḥilm **ü** ḥayāsına nihāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 40). [ü,]*

Yā ḳuvvet **ü** ḳudret **ü** hücūmın

Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 21). [ü,]*

Yā ḳuvvet **ü** ḳudret **ü** hücūmın

Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 21). [ü,]*

Şāhā bu zebūn **u** zār **u** miskīn

Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [u,]*

Şāhā bu zebūn **u** zār **u** miskīn

Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [u,]*

Hem ṭarz-ı ġarīb **ü** bī-naẓīrem

Hem-sāye-i pāye-i ẓahīrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 5). [ü,]*

Selmān **u** Ẓahīr ü Fāryābī

İtmezdi sözümden ictinābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 19). [u,]*

Aḳrānum içinde fāyiḳam ben

İḥsān **u** ʿaṭāya lāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 42). [u,]*

Var ehl-i kemāle iʿtibāruñ

İḥsān **u** mürüvvet oldı kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 46). [u,]*

Maḫzūn dilümde çoḳ mesāʾil

Envāʿ-ı ḥaḳāyıḳ **u** feżāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 50). [u,]*

Āvāre olam belā vü ġamla

Bīmār **u** melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 56). [u,]*

Āvāre olam belā vü ġamla

Bīmār u melāmet **ü** sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 56). [ü,]*

ʿİşretde ṣafāda eyle dāyim

Ḳıl ʿizz **ü** saʿādet ile ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 80). [ü,]*

Olduḳca bu devlet ile mesrūr

Düşmenleri ola zār **u** maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 88). [u,]*

Olduḳca buña sipihr bālīn

Aʿdā ola pāy-māl **ü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 92). [ü,]*

Kim vardı bir emīr-i ʿādil

Ferḫunde-şemāʾil **ü** ḫaṣāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 10). [ü,]*

Cemşīd-liḳā vü Cem-mehābet

Ḫurşīd-cemāl **ü** māh-ṭalʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 14). [ü,]*

Seyyāre-maḳām **u** āsmān-der

Kisrā ile rifʿati ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 17). [u,]*

Her demde nis̲ār idüp güherler

Şol deñlü virürdi sīm **ü** zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 42). [ü,]*

Kim ḥişşe yetüp cevān **u** pīre

Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 43). [u,]*

Zīrā var idi eḳāribinden

Bir ġonce-dehān **u** nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 54). [u,]*

Gül gibi yañaġı al **u** rengīn

Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 57). [u,]*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn

Gül gibi yañaġı ḫūb **u** rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 64). [u,]*

Evżāʿı laṭīf **ü** ḫulḳı ġarrā

Aḫlāḳına yoḳ naẓīr **ü** hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 81). [ü,]*

Evżāʿı laṭīf **ü** ḫulḳı ġarrā

Aḫlāḳına yoḳ naẓīr **ü** hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 82). [ü,]*

Eṭvārı güzel revişde aʿlā

Her şīvesi dil-pesend **ü** zībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 90). [ü,]*

Şeh Vāmıḳ idi maḥabbetinde

Mecnūn idi ḥüsn **ü** behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 92). [ü,]*

Ammā yine Ḫaḳḳ'a şükr iderdi

Ḳalbinden o hemm **ü** ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 102). [ü,]*

Hem-ṣoḥbet **ü** ġam-güsārum oldı

Meʾnūs-ı dil-i figārum oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 107). [ü,]*

Sāḳī yine bezme zīb **ü** fer vir

Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [ü,]*

Cemʿ olmışdı hezār maḥbūb

Biñ dil-ber-i ḫūb **u** yār-ı merġūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 24). [u,]*

Cümle gül-i gülşen-i leṭāfet

Kūçek-dehen **ü** bülend-ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 26). [ü,]*

Meclisde olup kimisi sāḳī

Virürdi ḥayāt **u** ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 30). [u,]*

Kimi oḳur idi ḫoş muṣannaʿ

Gāhī ġazel **ü** gehī murabbaʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 32). [ü,]*

Eşʿār oḳınup laṭīf **ü** rengīn

Her biri ḳılurdı vaṣf-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 33). [ü,]*

Bu ṭarz ile o nigār-ı gül-rūy

Ol yār-ı semen-ber **ü** semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 36). [ü,]*

Bir merd irişdi şūḫ **u** dil-şād

Taşvīrde bī-naẓīr üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 43). [u,]*

Naḳş itdüre ṣūret **ü** cemālin

Defʿ ide anuñla cān melālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 63). [ü,]*

Rūyına baḳup ḳılurdı taḥsīn

Olsa nola ḫod-pesend **ü** ḫod-bīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 72). [ü,]*

Didiler eyā ferīd-i ʿālem

Üstād-ı mükerrem **ü** müfaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 80). [ü,]*

Güş itdi çü bu kelāmı Şābūr

Bir vech ile oldı şād **u** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [u,]*

Didi ki Ḫudā penāhuñ olsun

Ḫaḳ mesned **ü** destgāhuñ olsun *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 16). [ü,]*

İnṣāf budur ki ey ḫudāvend

Olmaya o şehre mi<u>s</u>l **ü** mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 30). [ü,]*

Medḥ itdi bu vech ile diyārın

Gülzār **u** bahār **u** lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 32). [u,]*

Medḥ itdi bu vech ile diyārın

Gülzār **u** bahār **u** lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 32). [u,]*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser **ü** pā

Rüsvā vü ġarīb **ü** zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [ü,]*

Yaʿnī o gül-i ḥadīḳa-i nāz

Şīrīn **ü** semen-ber **ü** ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 22). [ü,]*

Şemşīr **ü** sinān u gürz **ü** ḫancer

Kūpāl u ḫadeng **ü** tīr **ü** şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [ü,]*

Şemşīr ü sinān **u** gürz ü ḫancer

Kūpāl **u** ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [u,]*

Şemşīr **ü** sinān u gürz **ü** ḫancer

Kūpāl u ḫadeng **ü** tīr **ü** şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 17). [ü,]*

Şemşīr ü sinān **u** gürz ü ḫancer

Kūpāl **u** ḫadeng ü tīr ü şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [u,]*

Şemşīr **ü** sinān u gürz **ü** ḫancer

Kūpāl u ḫadeng **ü** tīr **ü** şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [ü,]*

Şemşīr **ü** sinān u gürz **ü** ḫancer

Kūpāl u ḫadeng **ü** tīr **ü** şeş-per *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 18). [ü,]*

Ālāt-ı neberd ḥāżır oldı

Hengām **u** ġāye nāẓır oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 20). [u,]*

Bir būy getürdi rāḥat-āmīz

ʿAnber-bez **ü** leṭāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 24). [ü,]*

Seyl oldı döküldi ḫūn-ı düşmen

Yüz pāre olurdı dirʿ **ü** cevşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 18). [ü,]*

Ḫāṣıl olıcaḳ murādı fi'l-ḥāl

ʿAzm eyledi şehre şād **u** ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 28). [u,]*

Maḳṣūd ider ol şeh-i muẓaffer

İde seni luṭf **u** cūda maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 64). [u,]*

Her cānib olup şād **u** ḫandān

Gülzār-ı cinān idi gülistān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 5). [u,]*

Ol zār **u** nizār **u** deng ü ḥayrān

Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [u,]*

Ol zār **u** nizār **u** deng ü ḥayrān

Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [u,]*

Ol zār u nizār u deng **ü** ḥayrān

Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [ü,]*

Bīmār **u** belā-keş ü giriftār

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 17). [u,]*

Bīmār u belā-keş **ü** giriftār

Maḥzūn u zebūn u zār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 17). [ü,]*

Bīmār **u** belā-keş ü giriftār

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [u,]*

Bīmār **u** belā-keş ü giriftār

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [u,]*

Bīmār **u** belā-keş ü giriftār

Maḥzūn **u** zebūn **u** zār **u** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [u,]*

El-ḥāṣıl o müstmend **ü** ḥayrān

Güne güne iderdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 25). [ü,]*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān

Hīç görmedi ins **ü** cinn **ü** ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [ü,]*

Şīrīn ol arada ḳaldı ḥayrān

Hīç görmedi ins **ü** cinn **ü** ḥayvān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 62). [ü,]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam oldı

Miḥnet aña yār **u** hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 64). [u,]*

Nāz ile sürüp hemān semendin

Ḳarşuladı zār **u** derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 80). [u,]*

Didi nedür ey ġarīb **ü** nālān

Kim itdi seni bu resme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 81). [ü,]*

N’oldı saña böyle bī-nevāsın

Ne derd ile zār **u** mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 86). [u,]*

Bende heves-i hevā-yı ʿaşḳuñ

Derd **ü** elem-i belā-yı ʿaşḳuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 106). [ü,]*

Sen illere ṭālib **ü** saña ben

Hīç vāṣıl olur mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 107). [ü,]*

Gül gibi yañaġı nāzük **ü** ter

Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 13). [ü,]*

Bir şūḫ idi dil-firīb **ü** ṭannāz

Bir serv idi ḳāmeti ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 19). [ü,]*

Ol ġayrılar ile şād **u** ḫandān

Bu kākül-i yār ile perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 33). [u,]*

Bir gün bu belā-keş **ü** perīşān

Ol vālih **ü** müstmend **ü** ḫayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 42). [ü,]*

Bir gün bu belā-keş **ü** perīşān

Ol vālih **ü** müstmend **ü** ḫayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 42). [ü,]*

Çeşminden aḳıtdı niçe deryā

Didi ki eyā ḳadīm **ü** dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 46). [ü,]*

Çoḳ mihr ü vefālar itdi ol gün

Çoḳ luṭf **u** ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 76). [u,]*

ʿAzm itdi serāya bād mānend

Aşdı niçe kūh **u** niçe derbend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 88). [u,]*

Bu ḫāle taʿaccüb itdi Şīrīn

Didi ki eyā ġarīb **ü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 94). [ü,]*

Vir başuñı miḫnet **ü** melāle

Cān ile çalış meded bu ḫāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 19). [ü,]*

Vuṣlat sebeb-i ġam **u** belādur

Ẓann itme ki ʿişret ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 25). [u,]*

Vuṣlat sebeb-i ġam u belādur

Ẓann itme ki ʿişret **ü** ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 26). [ü,]*

Ol derd **ü** belāsı başdan aşmış

Ol kūh-ı melāmete ulaşmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 47). [ü,]*

Bir gün otururdı zār **u** ġamnāk

Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 49). [u,]*

Bir gün otururdı zār u ġamnāk

Emrinde ḳavīm **ü** cüst **ü** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 50). [ü,]*

Dāyim şer **ü** şūrımış murādı

Şeyṭānlaruñ olmış üstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 81). [ü,]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb **ü** tāb

Aḳar gözi yaşı şanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 93). [ü,]*

K'ey derd **ü** belāyıla mükedder

Envāʿ-ı cefālar ile mużṭar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 97). [ü,]*

Li'llāhi'l-ḥükm gitmiş ol zār

Göçmiş o belā-keş **ü** giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 14). [ü,]*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād

Sen rifʿat **ü** ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 18). [ü,]*

Ey serv-ḳad **ü** semen-ʿiẕārum

Ey milket-i cānda şehryārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 27). [ü,]*

Kim gördi bu ḥāli kim işitdi

Bir zār **u** zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 8). [u,]*

Zī fiʿl-i bed **ü** ḫışāl-i meẕmūm

Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [ü,]*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm

Zī şāh-ı ẓalūm **u** merd-i maẓlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [u,]*

Oldı ġam **u** miḥneti ziyāde

Bir iki gün olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 25). [u,]*

Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa cān virenler

Derd **ü** ġama ḫānmān virenler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 2). [ü,]*

Ol ḫaste-dil **ü** şikeste-ḫāṭır

Çün olmadı ḫıdmetinde ḳāṣır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 53). [ü,]*

Çün vāḳıf olur bu ḥāle Şīrīn

Çoḳ çekdi ġam **u** çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 62). [u,]*

Oldı niçe gün bu ḥālet üzre

Geh ʿişret **ü** geh melālet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 66). [ü,]*

Hep bay u gedā faḳīr **ü** sulṭān

Ḫıdmetde ṭururdı ḫāke yeksān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 79). [ü,]*

Her biri ḥarīm-i vaṣla maḥrem

Vuṣlat feraḥıyla şād **u** ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 110). [u,]*

Aşmış niçe pül **ü** niçe der-bend

Dergāh-ı ḳabīle-i ʿArab'dan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 13). [ü,]*

Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam

Rūm **u** ʿArab **u** ʿAcem zebūnum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 42). [u,]*

Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam

Rūm **u** ʿArab **u** ʿAcem zebūnum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 42). [u,]*

Ol bī-edeb **ü** ḳabīḥ-fıṭraṭ

Ol mest-i şarāb-ı cām-ı ḥayret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 1). [ü,]*

Şīrīn ḫareketlü bir sehī-ḳad

Şāḫ-ı gül **ü** lāle-i ser-āmed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 62). [ü,]*

Çün gördi bu heyʾet **ü** bu ḥāli

Bu şekl **ü** bu ḥüsn-i bī-miṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 63). [ü,]*

Çün gördi bu heyʾet **ü** bu ḥāli

Bu şekl **ü** bu ḥüsn-i bī-miṣāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 64). [ü,]*

İtdi dil **ü** cānda derd **ü** ġam yir

Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [ü,]*

İtdi dil **ü** cānda derd **ü** ġam yir

Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [ü,]*

Cān virdi vü geçdi tāc **u** serden

Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 123). [u,]*

Ey ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā

Rabb-i ezelī vü ḥayy **u** dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 14). [u,]*

Dünyāyıla itme iḫtilāṭum

Senden ola hep ġam **u** neşāṭum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 20). [u,]*

Kimlerle enīs **ü** hem-dem olduñ

Ne gūne ḥarīme maḥrem olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 33). [ü,]*

Yeter bu ġam dil-i zār **u** ḥazīne

Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 5). [u,]*

Cān **u** cigerümde dāġ yaḳduñ

Bir şemʿ idüm āteşe bıraḳduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 15). [u,]*

Yüz ḥayf **u** dirīġ cānum alduñ

Ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 17). [u,]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān

Kim olma bu işde zār **u** giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [u,]*

Yanınca gidüp nizār **u** giryān

Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 23). [u,]*

Şīrūye virince aña destūr

Girdi ḳabre o zār **u** mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 32). [u,]*

Maḫṣūṣ-ı melāmet-i eḳārib

Derd **ü** ġam u miḥnet-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 50). [ü,]*

Maḫṣūṣ-ı melāmet-i eḳārib

Derd ü ġam **u** miḥnet-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 50). [u,]*

Ẕevḳ **u** şādī ʿişret-ābādın yıḳup vīrān idüp

Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [u,]*

uġra: *Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek.*

Nā-gāh giderken ol şehen-şāh

Bir daġ gibi ṭaşa **uġradı** rāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 82). [uġradı, -dı]*

uġra: *(Kötü bir durum) Başına gelmek, (hoş olmayan bir şeye) duçar olmak, maruz kalmak.*

Yoḳ yire belāya **uġramışsın**
Deryā-yı ḳażāya **uġramışsın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 100). [uġramışsın, -mış, -sın]*

uġra: *Denk gelmek, isabet etmek, maruz kalmak.*

Kim **uġradı** aña geçdi cāndan
Bi'llāhi ḥaẕer gerekdür andan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 35). [uġradı, -dı]*

uġra-: *(Kötü bir durum) Başına gelmek, (hoş olmayan bir şeye) duçar olmak, maruz kalmak.*

K'ey dāye-i ġam-güsār ne oldum
Bilmem neye **uġradum** ne oldum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 44). [uġradum, -du, -m]*

uġrat: *(Kötü bir durum) Başına gelmek, (hoş olmayan bir şeye) duçar olmak, maruz kalmak.*

Terġībler itdi derdmende
Uġratdı bunuñla niçe bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 96). [uġratdı, -dı]*

ʿukḳāb-ı ḫadeng: *(Kuş gibi) uçan kuş.*

ʿUḳḳāb-ı ḫadeng olup perende
Cāy eyledi şāḫsār-ı tende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 7). [ʿukḳāb-ı ḫadeng,]*

ulu: *Büyük, çok yüksek, çok büyük olan (şey).*

Bu cümleden artuḳ ol ḫudāvend
Taḥṣīl ḳılmış bir **ulu** ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 50). [ulu,]*

ʿulūm: *İlimler.*

Ger olsa taḳayyüdüm ʿ**ulūma**
Gelmezdi naẓīr baña Rūm'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 35). [ʿulūma, -a]*

ʿAṣruñda ʿ**ulūma** var raġbet
İtdüñ fużalāya çoḳ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 43). [ʿulūma, -a]*

ʿulüvv-i himmet: *Büyük, yüce yardım.*

Didi ola sende bunca ḳudret
Olmaya niçün ʿ**ulüvv-i himmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 18). [ʿulüvv-i himmet,]*

um: *Ummak, ümit etmek,.*

Ümmīd ideler ʿināyetüñden
İḥsān **umalar** şefāʿatüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 66). [umalar, -a, -lar]*

Didi ne ʿaceb belāya düşdüm
Bir **ummadıġum** ḳażāya düşdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 22). [ummadıġum, -ma, -dıġ, -um]*

umūr: *Emirler, şeyler, işler.*

Müşkil idi bu **umūr** muḥkem
Taḥṣīl idemezdi yılda ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 19). [umūr,]*

umūr-ı ḥāl-i ümmet: *Ümmetin durumunun işleri.*

Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
ʿArż itdi **umūr-ı ḥāl-i ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 54). [umūr-ı ḥāl-i ümmet,]*

umūr-ı ḥāl-i ümmet: *Ümmetin durumunun işleri.*

Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
ʿArż itdi **umūr-ı ḥāl-i ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 54). [umūr-ı ḥāl-i ümmet,]*

umūr-ı ḥāl-i ümmet: *Ümmetin durumunun işleri.*

Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
ʿArż itdi **umūr-ı ḥāl-i ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 54). [umūr-ı ḥāl-i ümmet,]*

umūr-ı ḥāl-i ümmet: *Ümmetin durumunun işleri.*

Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
ʿArż itdi **umūr-ı ḥāl-i ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 54). [umūr-ı ḥāl-i ümmet,]*

umūr-ı ḥāl-i ümmet: *Ümmetin hâlinin işleri.*

Ol dem o ḥabīb-i pāk-ṭıynet
ʿArż itdi **umūr-ı ḥāl-i ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 54). [umūr-ı ḥāl-i ümmet,]*

unıt: *Aklında kalmamak, hatırlamamak.*

Çün ʿālem-i vaṣla cānı yetdi
Dilden iki ʿālemi **unıtdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 48). [unıtdı, -dı]*

unut: *Aklında kalmamak, hatırlamamak.*

Ol ṣūrete her kim olsa nāẓır
Dīnin **unudup** olurdı kāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 132). [unudup, -+up]*

Zencīre uruñ o bī-ḳarārı
Tā **unuda** kākül-i nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 168). [unuda, -a]*

Līkin **unudup** ol ıżṭırābı

Arturdı göñülde ʿaşḳ tābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 41). [unudup, -+up]*

Başın açup aña ḳarşu ṭutdı

Keyfiyyet-i ṣoḥbeti **unutdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 140). [unutdı, -dı]*

ur: *(Elini veya elindeki bir şeyi bir yere) Hızla indirmek, hızla çarpmak, vurmak.*

İtdi anı ol perī bahāne

Gül-gūn'ına **urdı** tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 20). [urdı, -dı]*

Ol kūha olup hemān revāne

Şeb-dīz'ine **urdı** tāziyāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 52). [urdı, -dı]*

Urduḳca çıḳardı yüz şerāre

Zilzāl düşerdi kūhsāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 57). [urduḳca, -duḳça]*

Gerdānına **urdı** Ḫusrev'üñ tīz

Bir ḥālet ile uyandı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 111). [urdı, --dı]*

ʿ**uryān:** *Çıplak.*

Çün çıḳdı ḥaremden ol perīşān

Çāk itdi libāsın oldı ʿ**uryān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 52). [ʿuryān,]*

ʿUryān teni pā-bürehne olmış

Kendüyi cihānda yavu ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 75). [ʿuryān,]*

Ḫancer var idi yanında pinhān

Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿ**uryān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 34). [ʿuryān,]*

usan: *(Bir kimse veya şeyden) Sıkılıp artık ondan hoşlanmaz, onu istemez duruma gelmek, bıkmak, bezmek.*

K'ey ḫāliḳ-i kevnden utanmaz

Efʿāl-i ẕemīmeden **uşanmaz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 2). [uşanmaz, -maz]*

Fürḳatde **uşandılar** muḥaṣṣal
Gördi bunı her birisi efḍal *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 71). [uşandılar, -dı, -lar]*

Benden ne ʿaceb **uşandı** cānuñ
Yād eylemedüñ bu nā-tüvānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 31). [uşandı, -dı]*

ʿ**usret:** *Güçlük zorluk, zahmet.*

Süd ārzū eyledi ṭabīʿat
Her gāh ḥuşūlde var ʿ**usret** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 120). [ʿusret,]*

ʿ**uşşāk:** *Âşıklar.*

ʿUşşāḳa yeter ġam-ı zenaḫdān
Meskenleri niçün ola zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 91). [ʿuşşāḳa, -a]*

Çün cürm ola ʿaşḳ kār-bārı
ʿUşşāḳuñ ola kenāre kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 118). [ʿuşşāḳuñ, -uñ]*

Ḳaçmam saña cān olur teslīm
ʿUşşāḳ olur mı ölmeden bīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 24). [ʿuşşāḳ,]*

ʿUşşāḳ ile her ṭaraf güzeller
Cānib cānib gezerdi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 7). [ʿuşşāḳ,]*

ʿUşşāḳ arasında ehl-i ḥikmet
Virmez bu teṭayyura icāzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 11). [ʿuşşāḳ,]*

ʿ**uşşāk-ı sitem-resīde:** *Zulme uğramış âşıklar.*

ʿUşşāḳ-ı sitem-resīde ḥaḳḳı
Rindān-ı elem-keşīde ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 35). [ʿuşşāḳ-ı sitem-resīde,]*

üstādı olmış: *Bahsi geçen durumları en iyi bilen, akıl danışılan kimse olma durumu.*

Dāyim şer ü şūrımış murādı
Şeyṭānlaruñ olmış ūstādı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 82). [ūstādı olmış, -mış]*

utan: *Çekinmek, mahcup olmak.*

K'ey ḫāliḳ-i kevnden **utanmaz**
Efʿāl-i ẕemīmeden uṣanmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 1). [utanmaz, -maz]*

ʿutārid: *Feleğin katibi. (Utarid feleğin katibi sayılıp güzel söz ve yazı ile sanatkarlığın sembolüdür.).*

Anūşirvān-ʿadālet Cem-mehābet
ʿUṭārid-ḫāme vü Mirrīḫ-ḫancer *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 4). [ʿuṭārid-ḫāme,]*

uyan: *Uyku durumundan çıkmak.*

Gerdānına urdı Ḫusrev'üñ tīz
Bir ḥālet ile **uyandı** Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 112). [uyandı, -dı]*

uyar: *Uyandırmak.*

Raḥm itdi **uyarmaġa** o yārı
Işmarladı Ḫaḳḳ'a ol nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 121). [uyarmaġa, -maġ, -a]*

uydur: *Uymasını sağlamak, uygun düşürmek, ayarlayıp denk getirmek.*

Uydurmayup adım ol dil-ārā
Ṣaḥrāya revāne oldı tenhā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 35). [uydurmayup, -ma, -yup]*

ʿuzlet: *Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşamak.*

Ḫalḳdan ʿ**uzlet** ḳılup ʿazm-i beyābān eyledi
Yolları ḫūn-ı sirişkinden gülistān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 1). [ʿuzlet,]*

üç: *"Üç" sayı sıfatı.*

Ol gün bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
Üç mīle degin yol açdı çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 60). [üç,]*

Üç gün ṭutayın ʿazā tamāmet
Andan ideyin senüñle ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 9). [üç,]*

üftāde: *Âşık, düşkün, meftun.*

Üftāde vü pāy-māl ḳıldı
Ṣūret gibi bī-mecāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 5). [üftāde,]*

Ol daḫi miṣāl-i şāh-zāde
Naʿre urup oldı **üftāde** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 44). [üftāde,]*

ülfet: *Dostluk, muhabbet, ahbaplık.*

Eşʿār ile bunca **ülfetüñ** var
Ḫāmeñ niçün olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 19). [ülfetüñ, -üñ]*

Biñ dürlü belādayam giriftār
Biñ derd ile günde **ülfetüm** var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 32). [ülfetüm, -üm]*

Eylerler idi benümle **ülfet**
İẓhār-ı ḫulūṣ ile maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 23). [ülfet,]*

Maḳṣūd idindi ṣoḥbetüñ ol
Maṭlūb idindi **ülfetüñ** ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 94). [ülfetüñ, -üñ]*

ümīd: *Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, ümit.*

Maḥşer güni ḫastegān-ı ümmet
Hep senden **ümīd** ider şefāʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 40). [ümīd,]*

ümīdī: *İstanbullu Ümîdî (ö. H. 979 / M. 1571), 16.yüzyılda yaşamış divan şairi.*

Cāmī vü Nevāyī vü **Ümīdī**
Ḫāḳānī vü Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 21). [ümīdī,]*

ümīd-i şefḳat: *Şefkat ummak.*

Luṭfuñdan **ümīd-i şefḳat** itdüm
ʿArż-ı elem ü melālet itdüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 17). [ümīd-i şefḳat,]*

ümīd-i vaṣl-ı ḫusrev: *Hüsrev'e erişme umudu.*

Ammā ki hemīşe ol meh-i nev
Eylerdi **ümīd-i vaṣl-ı Ḫusrev** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 66). [ümīd-i vaṣl-ı ḫusrev,]*

ümīdvār: *Umutlu olma, ümitli.*

Vaṣl ārzūsıyla dil-figāram
Görmege anı **ümīdvāram** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 10). [ümīdvāram, -am]*

ümmet: *Aynı peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.*

Dimem ki bu ḥāle lāyıḳam ben
Ümmet arasında fāyıḳam ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 86). [ümmet,]*

Ol cürm ü cināyet ehli **ümmet**
Her işde ḳabāḥat ehli **ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 57). [ümmet,]*

Ol cürm ü cināyet ehli **ümmet**
Her işde ḳabāḥat ehli **ümmet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 58). [ümmet,]*

İnṣāf o ẕāt-ı pāke inṣāf
Kim **ümmete** ide bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 86). [ümmete, -e]*

Maḫṣūṣ olur ki aṣfiyādur
Ümmet arasında aṣdiḳādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 6). [ümmet,]*

ümmet-i muḥammed: *Hz. Muhammed ümmeti, Hz. Muhammet'e inanan topluluk, Müslümanlar.*

Bu ḳadr yete aña müʾebbed
Kim olmışam **ümmet-i Muḥammed** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 96). [ümmet-i muḥammed,]*

ümmîd: *Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, ümit.*

Ümmīd ideler ʿināyetüñden
İḥsān umalar şefāʿatüñden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 65). [ümmīd,]*

Ümmīdüm odur velīk yā Rab
ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 71). [ümmīdüm, -üm]*

ümmīd-i necāt: *Kurtuluş umudu.*

Āsār-ı ḥayāt gitdi benden
Ümmīd-i necāt gitdi benden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 102). [ümmīd-i necāt,]*

ümmīd-i viṣāl-i şāh: *Şaha ulaşma ümidi.*

Ümmīd-i viṣāl-i şāh ḳıldı
ʿAzm-i reh-i bārgāh ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 9). [ümmīd-i viṣāl-i şāh,]*

üst: *"-e doğru", üzeri, karşı.*

Dil ḫaste devāya ḳudretüm yoḳ
Yüḳ **üstüme** düşdi ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 28). [üstüme, -üm, -e]*

Ol ḫancerüñ **üstine** düşüp tīz
Cān virdi vü didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 35). [üstine, -i, -(n), -e]*

<u>üst:</u> *Bir şeyin art arda gelmesi durumu.*

Derd **üstine** derdi oldı zāyid
Oldı ġamını bu ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 37). [üstine, -i, -ne]*

<u>üstād:</u> *Belli bir ilimde söz sahibi olan (kimse), üstat, hoca.*

Bir merd irişdi şūḫ u dil-şād
Taṣvīrde bī-naẓīr **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 44). [üstād,]*

Bir merd-i süḫan-güẕār u **üstād**
Ḳılmış dehenin bu vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 61). [üstād,]*

Didi ki eyā yegāne **üstād**
Çün eyledüñ ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 101). [üstād,]*

Didi o dem ey yegāne **üstād**
ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 1). [üstād,]*

Fi'l-ḥāl çıḳardı anı **üstād**
Didi naẓar eyle ey perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 41). [üstād,]*

Çoḳ ehl-i hüner yanında ṭurmış
Üstād ḳapusına yüz urmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 14). [üstād,]*

Bu pīşeye ol cevān el urdı
Üstād ile niçe yıl oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 26). [üstād,]*

Her ḳanda ki lāzım olsa **üstād**
Ḥāżır bulınurdı anda Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 33). [üstād,]*

Şābūr didi ki ey perī-zād
Bir çāre ider bu işde **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 50). [üstād,]*

Bir ḥavż ola bu yirde bünyād
Ḫarc ide tamām ṣanʿat **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 58). [üstād,]*

Bu yirde bir **ūstād** vardur
Bir merdüm-i ḫoş-nihād vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 77). [ūstād,]*

Didi ki eyā yegāne **üstād**
Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 117). [üstād,]*

Didi ki eyā yegāne **üstād**
Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 118). [üstād,]*

Bir laġm olaydı anda bünyād
Mermerle yapaydı anda **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 134). [üstād,]*

Geldükde ḥarīm-i ḫāṣṣa Ferhād
Şeh itdi ḫiṭāb didi **üstād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 16). [üstād,]*

Kim saña vaṭan ne yirdür **üstād**
Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 121). [üstād,]*

Üstād bu resme itdi iʿlām
Kim ol ṣanem-i ḫuceste-fercām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 1). [üstād,]*

üstād itdi: *İşin ehli haline getirmek.*

Efsāne-i ʿaşḳın itdi üstād
Ser-defter-i defter-i melāmet *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 1, Mısra 3). [üstād itdi, -di]*

üstād-ı mükerrem: *Yüce üstâd.*

Didiler eyā ferīd-i ʿālem
Üstād-ı mükerrem ü müfaḫḫam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 80). [üstād-ı mükerrem,]*

üstād-ı zamāne: *Zamanın, devrin üstadı.*

Ḳılmış o ṭarīḳa beẕl-i maḳdūr
Üstād-ı zamāne adı Şāvūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 50). [üstād-ı zamāne,]*

üstüh∨ān: *Kemik. (Âşığın kemikleri bağlamında).*

Üstüḫ∨ānum ṭuʿme ḳılmazsam kilāb-ı kūyuña
Rūzgār āvāre ḳılsun ḫānmānumdan beni *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 13, Mısra 3). [üstüḫ∨ānum, -um]*

üstün: *Benzerlerine göre daha yüksek bir düzeyde olan, onları geride bırakan.*

Her dem ḳala ḫāk içinde bed-ḫ∨āh
Yirden anı **üstün** ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 96). [üstün,]*

üzere: *"Gereğince, doğrultusunda, şartıyla" anlamlarında kullanılan edat.*

Bu kār **üzere** o serv-i āzād
Bir nāme yazar be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 97). [üzere,]*

üzere: *Zamanda yakınlık, gibilik anlamları katan üzere edatı.*

Mestāne gibi ḳarārdan dūr
Düşmek **üzere** niteki maḫmūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 146). [üzere,]*

üzeri: *Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü.*

Ol naḳş durur ki yazdı Şābūr
Mermer **üzerine** ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 38). [üzerine, -n, -e]*

üzre: *Üzere.*

Oldı niçe gün bu ḥālet **üzre**
Geh ʿişret ü geh melālet **üzre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 65). [üzre,]*

Oldı niçe gün bu ḥālet **üzre**
Geh ʿişret ü geh melālet **üzre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 66). [üzre,]*

üzre: *Üzerinde.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat **üzre** tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 2). [üzre,]*

Ol iki nigār-ı māh-ruḫsār
Taḫt **üzre** iderler idi ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 4). [üzre,]*

üzre: *"Amaç, koşul, zamanda yakınlık, gibilik" anlamları katan "üzere" edatı.*

Ḫāk **üzre** düşüp yıḳıldı miskīn
Cānān didi virdi cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 143). [üzre,]*

üzre: *"Gereğince, doğrultusunda, şartıyla" anlamlarında kullanılan edat.*

Bulmaz mı ḳarār ẓulm ü cevrüñ
Bu ḥāl **üzre** ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 68). [üzre,]*

Saʿy **üzre** ḥuṣūl-i maṭlaba tīz
Ol tīşe elinde ṭut ki nebtīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 51). [üzre,]*

Bir niçe zamān bu ḥālet **üzre**
Eyyām geçürdi miḥnet **üzre** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 86). [üzre,]*

üzre: *"Doğrultusunda" anlamında "üzere" edatı.*

Ḫusrev daḫi itmiş idi ihmāl
Ḳalmışdı bu heyʾet **üzre** aḥvāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 22). [üzre,]*

üzre: *"-de/-da.".*

Didi n'ola başum **üzre** meʾmūr
Şol nesne ki baña ola maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 3). [üzre,]*

Bārū-yı sipihri aldı ḫurşīd
Meh ḳaldı nuḥūset **üzre** nevmīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 6). [üzre,]*

üzre: *Üstüne.*

Gözler iki gözleri melāmet
Her bir sözi miḥnet **üzre** miḥnet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 68). [üzre,]*

Yüz luṭf ile yaʿnī göñlüñ alsa
Ḳollarını boynuñ **üzre** ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 20). [üzre,]*

Derd **üzre** belā ġam **üzre** miḥnet
Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 57). [üzre,]*

Derd **üzre** belā ġam **üzre** miḥnet
Çekdürmede baña yüz melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 57). [üzre,]*

vaʿd: *Vaat; bir işi yerine getirmek için verilen söz, söz verme.*

Bu vech ile **vaʿde** itdi Şābūr
Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 29). [vaʿde, -e]*

vaʿde: *Vaat, bir işi yerine getirmek için verilen söz.*

Didüm kerem eyle lāf ḳılma
Bu **vaʿdelere** ḫilāf ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 16). [vaʿdelere, -ler, -e]*

Ol **vaʿde** ile revāne oldı
Ḳaṣdı der-i āstāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 31). [vaʿde,]*

Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk
Var ġayr ile eyle **vaʿdeñi** berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 110). [vaʿdeñi, -ñ, -i]*

vaʿde: *Süre, ömür süresi.*

Āsāyiş-i ʿömri eylemiş terk
İtmiş ġamuñ ile **vaʿdesin** berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 16). [vaʿdesin, -s, -i, -n]*

vādī-i ʿaşḳa: *Aşk vadisi.*

Ey **vādī-i ʿaşḳa** Ḳays-ı ġamnāk
Tekmīl-i ṭarīḳa cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 3). [vādī-i ʿaşḳa, -a]*

vādī-i belādayum: *Bela vadisi.*

Vādī-i belādayum belā-keş
Ben zār u nizār u çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 35). [vādī-i belādayum, -da, -yum]*

vādī-i ġamda: *Gam, üzüntü vadisi.*

Çāder-i kāfūr-gūn-ı cismimi pest eyleyüp
Vādī-i ġamda ṭınāb-ı ʿömri ber-bād eledüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 11, Mısra 4). [vādī-i ġamda,]*

vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet: *Doğruluk yolunun vadisi.*

Der-bend-i menāzil-i saʿādet
Vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 16). [vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet,]*

vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet: *Doğruluk yolunun vadisi.*

Der-bend-i menāzil-i saʿādet
Vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 16). [vādī-i ṭarīḳ-i istiḳāmet,]*

vāfir: *Çok, bol, pek çok.*

Miskīnlere luṭfi ʿādet eyle
Vāfir vāfir şefāʿat eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 104). [vāfir,]*

Miskīnlere luṭfı ʿādet eyle
Vāfir **vāfir** şefāʿat eyle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 104). [vāfir,]*

Kim ṣaġılınca anda **vāfir**
Fi'l-ḥāl olaydı anda ḥāżır *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 131). [vāfir,]*

vāfir vāfir: *Bol bol.*

Bendini çözüñ mürüvvet eyleñ
Vāfir vāfir riʿāyet eyleñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 8). [vāfir vāfir,]*

vāḥidī: *IX. yüzyılın sonlarından itibaren Horasan ve Mâverâünnehir'de ortaya çıkan itikadî mezhep olan Kerrâmiyye'ye mensup olduğu belirtilen bir fırka.*

Cāmī vü Nevāyī vü Ümīdī
Ḫāḳānī vü Enverī **Vaḥīdī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 22). [vaḥīdī,]*

vaḳār: *Ağırbaşlılık, temkinlilik.*

Nuṭḳı ṭutılup ḳarārı gitdi
Terk itdi **vaḳārı** ʿārı gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 146). [vaḳārı, -ı]*

Ḳalmadı cevāba iḳtidārı
Terk eyledi ʿırż u **vaḳārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 150). [vaḳārı, -ı]*

Ḫalḳ içre eger **vaḳārum** olsa
Bir z̲errece iʿtibārum olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 11). [vaḳārum, -um]*

vāḳıʿa: *Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.*

Baʿżı rāvī didi ki Şīrīn
Bu **vāḳıʿadan** olınca ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 2). [vāḳıʿadan, -dan]*

vāḳıʿa-i yegānedür: *Biricik olay.*

Didi ne ʿaceb fesānedür bu
Ne **vāḳıʿa-i yegānedür** bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 44). [vāḳıʿa-i yegānedür, -dür]*

vāḳıf oldı: *Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.*

Şīrīn ki o ḥāle **vāḳıf oldı**
Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 41). [vāḳıf oldı, -dı]*

vāḳıf oldı: *Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.*

Şīrīn ki o ḥāle **vāḳıf oldı**
Āsāyiş-i ʿişreti bozuldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 41). [vāḳıf oldı, -dı]*

vāḳıf olur: *İdrak etmek, kavramak.*

Çün **vāḳıf olur** bu ḥāle Şīrīn
Çoḳ çekdi ġam u çoḳ oldı ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 61). [vāḳıf olur, -ur]*

vāḳıf-ı cümle-i żamāyir: *Bütün gönülleri bilen, bütün gönüllere vakıf olan.*

Ol **vāḳıf-ı cümle-i żamāyir**
Tebdīl-i ḳażāsı dehre ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 5). [vāḳıf-ı cümle-i żamāyir,]*

vāḳıf-ı ḥāl olınca: *Durumdan haberdar olma.*

Pervīz olınca vāḳıf-ı ḥāl
Ġayret odı ḫışmın itdi işʿāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 39). [vāḳıf-ı ḥāl olınca, -ınca]*

vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār: *Gizli sırların aslını bilen.*

Ey ḥāl-i zamāneden ḫaberdār
Ey **vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 40). [vāḳıf-ı künh-i genc-i esrār,]*

vaḳit: *Vakit, zaman, an.*

Bu ṭavr ile niçe **vaḳt** u eyyām
ʿĪş eyledi ol iki gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 21). [vaḳt,]*

vaḳt: *Vakit, zaman.*

Ol **vaḳt** bu bende-i belā-keş
Derd ü ġam ile olam müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 67). [vaḳt,]*

Her **vaḳt** ki itse meclis-i cemʿ
Ol bezme olurdı ruḫları şemʿ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 95). [vaḳt,]*

Ol **vaḳt** meger o yār-ı gülfām
Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 17). [vaḳt,]*

Ol **vaḳt** ki oldı bārgehde
Sābit ṭurdı cevāb-ı şehde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 15). [vaḳt,]*

vaḳt-i eşref: *En şerefli zaman.*

Gördüñ mi nedür zamān-ı ṣıḥḥat
Vaḳt-i eşref o ān-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 4). [vaḳt-i eşref,]*

vaḳt-i ḫoş: *Hoş vakit.*

Zī **vaḳt-i ḫoş** zamān-ı ferruḫ
Rūz-ı feraḥ u amān-ı ferruḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 91). [vaḳt-i ḫoş,]*

vaḳt-i zevāl-i mihr: *Güneşin batma zamanı.*

Çün **vaḳt-i zevāl-i mihr** irişdi
Gün ʿömri nihāyete yetişdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 61). [vaḳt-i zevāl-i mihr,]*

vâlih: *Şaşırmış, şaşkın.*

Bir gün bu belā-keş ü perīşān
Ol **vālih** ü müstmend ü ḥayrān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 42). [vālih,]*

v'allāhī: *Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.*

Dünyāyıla eyleme tefāḫur
V'allāhi sefer tedārükin gör *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 14). [v'allāhi,]*

Şoñra yine ʿādeti cefādur
V'allāhi inanma bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 22). [v'allāhi,]*

Çekme bu cihān içün melāli
V'allāhi ḳarībdür zevāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 12). [v'allāhi,]*

vāmıḳ: *Meşhur Arap aşk hikayesinin erkek karakteri (bkz. Vamık u Azra).*

Şeh **Vāmıḳ** idi maḥabbetinde
Mecnūn idi ḥüsn ü behcetinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 91). [vāmıḳ,]*

var-: *Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.*

Her mücrim ü ʿāṣī vü günehkār
Dergāh-ı Ḫudā'ya **vara** nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 56). [vara, -a]*

Varduḳda ḳarīb-i bārgāha
ʿArż eyledi ḥālini İlāh'a *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 45). [varduḳda, -duḳda]*

Şöyle geldi ol resūl-i ekrem
Kim **varmaġ** u gelmek oldı bir dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 94). [varmaġ, -maġ]*

Varup o diyāra eyleyem ʿarż
Tā ola bu yaña gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 27). [varup, -up]*

Her kim **vara** seyre ol mekāna
Reşk itmeye gülşen-i cināna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 25). [vara, -a]*

Varınca o māha ḳarşu nā-gāh
Ḳaldurdı niḳābı yüzden ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 31). [varınca, -ınca]*

Lāyıḳ degülem o bārgāha
Mümkin mi **varam** ḥużūr-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 98). [varam, -am]*

Ḫādim aña ṭoġrı **vardı** çālāk
Didi neden oldı bisterüñ ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 77). [vardı, -dı]*

Ferhād'a ki vāṣıl oldı sevgend
Varmaġı ġulāma itdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 106). [varmaġı, -mak, -ı]*

Hīç virmeñ icāzeti güẕāra
Tā **varmaya** āstān-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 166). [varmaya, -ma, -y, -a]*

Bir şeb ki ġurūba **vardı** ḫurşīd
Meh buldı şafā-yı ʿömr-i cāvīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 1). [vardı, -dı]*

Āḫir yire **vardı** çekdi ʿasker
Çoḳ milketi eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 17). [vardı, -dı]*

Vardı bir nāme bārgāha
Ġayret odı düşdi ḳalb-i şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 23). [vardı, -dı]*

Ferhād be-muḳteżā-yı meʾmūr
Ḫusrev ḳapusına **vardı** mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 76). [vardı, -dı]*

Varup bu ṭarīḳdan kesüp rāh
İtsün baña bir güzel güẕergāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 53). [varup, -up]*

Fi'l-ḥāl **varup** el urdı Ferhād

Ol kāra şürūʿ ḳıldı bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 87). [varup, -up]*

Vuṣlat hevesi düşüp o zāra

Geh gāh **varurdı** kūy-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 30). [varurdı, -ur, -dı]*

Yanınca gidüp nizār u giryān

Tā ḳabre **varınca** itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 24). [varınca, -ınca]*

var: *Bulunan, mevcut olan.*

Ey cümle cihānı **var** iden Ḫaḳ

Ṣunʿı özine ṣiʿār iden Ḫaḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 19). [var,]*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm **var**

Ne tende mecāle ḳudretüm **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 5). [var,]*

Ne ṣabr u ḳarāra ṭāḳatüm **var**

Ne tende mecāle ḳudretüm **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 6). [var,]*

Ey rūz-ı cezāda çāre-sāzum

Vardur saña bir niçe niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 50). [vardur, -dur]*

Var ise ḳuṣūrı eyle maʿẕūr

Olsun ḳamu naḳṣ u ʿaybı mestūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 67). [var,]*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār

Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ ne kim **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 76). [var,]*

Eşʿār ile bunca ülfetüñ **var**

Ḫāmeñ niçün olmaya dürer-bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 19). [var,]*

Bir luṭfuña biñ cefālaruñ **var**

Cevr eylemeden ṣafālaruñ **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 35). [var,]*

Bir luṭfuña biñ cefālaruñ **var**

Cevr eylemeden ṣafālaruñ **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 36). [var,]*

Ne dilde beyāna ṭāḳatüm **var**

Ne yazmaġa elde ḳudretüm **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 23). [var,]*

Ne dilde beyāna ṭāḳatüm **var**

Ne yazmaġa elde ḳudretüm **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 24). [var,]*

Biñ dürlü belādayam giriftār

Biñ derd ile günde ülfetüm **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 32). [var,]*

ʿAṣruñda ʿulūma **var** raġbet

İtdüñ fużalāya çoḳ riʿāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 43). [var,]*

Var ehl-i kemāle iʿtibāruñ

İḥsān u mürüvvet oldı kāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 45). [var,]*

Zīrā **var** idi eḳāribinden

Bir ġonce-dehān u nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 53). [var,]*

Kim **vardı** bir emīr-i ʿādil

Ferḫunde-şemāʾil ü ḫaṣāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 9). [vardı, -dı]*

Andan beni idesin ḫaberdār

Kim ben anı görmeden ġaraż **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 54). [var,]*

Var bir cihet-i laṭīfi merġūb

Kim cümle memālik içre maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 39). [var,]*

Var bende rüsūm-ı rūy-ı pāki

Taṣvīr-i cemāl-i tābnāki *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 27). [var,]*

Gör kim buña **var** mı miṣl ü hem-tā

Bir rūḥ-ı muṣavver ü dil-ārā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 43). [var,]*

Ḫilm ile ḥayāda yoḳ miṣāli

Ḳadrince **var** idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 10). [var,]*

Süd ārzū eyledi ṭabīʿat

Her gāh ḥuṣūlde **var** ʿusret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 120). [var,]*

Bu yirde bir ūstād **vardur**

Bir merdüm-i ḫoş-nihād **vardur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 77). [vardur, -dur]*

Bu yirde bir ūstād **vardur**

Bir merdüm-i ḫoş-nihād **vardur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 78). [vardur, -dur]*

Vardur bu revişde iḳtidārı

Tekmīl idüp durur bu kārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 81). [vardur, -dur]*

Çün luṭfuña **vardur** iʿtimādum

Bulsam n'ola maṭlab u murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 69). [vardur, -dur]*

Yā cinn ile **var** mı āşnālıḳ

Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 25). [var,]*

Hīç **var** mı maḥabbete muʿādil

Ki itmeye seni cihāna māyil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 3). [var,]*

Dünyā ṭolu **var** mıdur ẓahīri

Kim ṭālib ola o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 47). [var,]*

Bir nāle işitdi bir ṭarafdan

Ṣandı ki **var** anda kūy u mesken *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 72). [var,]*

Ne güne geçer cihānda ḥālüñ

Hīç nesneye **var** mı iştiġālüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 136). [var,]*

Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre

Var mı daḫi derde böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 150). [var,]*

Ne māl ü menāli **vardur** anuñ

Ne yār u ẓahīri ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 51). [vardur, -dur]*

Ḫusrev didi kim nedür ne kāruñ

Ne ṣanʿata **vardur** iḳtidāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 134). [vardur, -dur]*

Ki ey çerḫ nedür bu intihābuñ

Var mı bu suʾāle hīç cevābuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 50). [var,]*

Sende **var** ise eger şecāʿat

Behrām'uña ʿarża ḳıl mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 133). [var,]*

Çün **var** idi anda fiṭrat-ı ḥazm
Ḫusrev ṭarafına itmedi ʿazm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 15). [var,]*

Bir kūh **var** idi Bī-sütūn-nām
Ol şehre ḳarīb ṭutmış ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 43). [var,]*

Ḳoma beni bu belāda nā-çār
Senden ġayrı penāh kim **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 52). [var,]*

Ger **var** ise sende ʿaḳl u idrāk
Dildār ġamıyla olma ġamnāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 33). [var,]*

Aḥsent eyā sipihr-i ġaddār
Sende **varımış** fenādan āsār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 114). [varımış, -ı, -mış]*

Şāhuñ **var** idi bir oġlı ḫūn-rīz
İtmezdi maḥabbet aña Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 37). [var,]*

Ḫancer **var** idi yanında pinhān
Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 33). [var,]*

Maḥzen maḥzen dür itdüm īsār
Daḫi niçe dürr ü gevherüm **var** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 8). [var,]*

Eşʿāra gelür hezār şevḳum
Yüz miḥnetüm olsa **var** şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 62). [var,]*

var: *Elde bulunan her şey, sahip olunan şeylerin bütünü; varlık.*

Derd aldı cemīʿ **varın** anuñ
Hīç añmadı varını cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 65). [varın, -ın]*

Derd aldı cemīʿ varın anuñ
Hīç añmadı **varını** cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 66). [varını, -ı, -n, -ı]*

var: *"Git, haydi, durma" anlamında yüreklendirme, teşvik sözü.*

Kim **var** hele bu meh-cemālüm
Olmazsa ne ġam benüm ʿıyālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 103). [var,]*

Bu maṣlaḥatda itme teʾḫīr
Var eyle hemān bu kāra tedbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 74). [var,]*

Ṭurma yüri **var** cenāb-ı şāha
Eglenme yetiş o bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 65). [var,]*

Bir emr murād idindi Pervīz
Var diye murādını saña tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 68). [var,]*

Bu bāġ-ı cihānı eyledi terk
Var ġayr ile eyle vaʿdeñi berk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 110). [var,]*

Gitdiyse bir aḥḳar-ı ʿibāduñ
Var yirine anca nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 34). [var,]*

varak-neverd: *Yaprağı/ kağıdı dolaşan (şair anlamında).*

Īn-cā zi-süḫan **varaḳ-neverdem**
Ber-ḥamd-i Ḫudāy ḫatm kerdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 19). [varaḳ-neverdem, -em]*

vāris-i baḫt u cāh u taḫtum: *Tahtımın, makamımın ve bahtımın varisi.*

Şemʿ-i emelüm ṣabā-yı baḫtum
Hem **vāriṣ-i baḫt u cāh u taḫtum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 110). [vāriṣ-i baḫt u cāh u taḫtum, -um]*

vaṣf: *Nitelik, özellik.*

Bir merd-i süḫan-güẕār u üstād
Ḳılmış dehenin bu **vaṣf** ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 62). [vaṣf,]*

Evṣāf-ı laṭīfi ẕikre gelmez
Ger **vaṣf** olursa āḫir olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 70). [vaṣf,]*

vaṣf eylemek: *Tarif etmek.*

Vaṣf eylemek anı bī-edeblik
Bir fiʿl-i bed eyledi o müşrik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 5). [vaṣf eylemek, -mek]*

vaṣf it: *Vasfetmek, tasvir etmek, betimlemek.*

Ne gūne diyārdur diyāruñ
Vaṣf it bize bāġ u lālezāruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 124). [vaṣf it,]*

vaṣf-ı deheni: *Ağzın özellikleri.*

Vaṣf-ı deheni zebāna gelmez
Yoḳ yoḳ ne zebān gümāna gelmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 63). [vaṣf-ı deheni, -i]*

vaṣf-ı şīrīn: *Şirin'in özellikleri.*

Eşʿār oḳınup laṭīf ü rengīn
Her biri ḳılurdı **vaṣf-ı Şīrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 34). [vaṣf-ı şīrīn,]*

vāṣıl: *Kavuşan, ulaşan.*

Ḫālā o zamān irişmedi dil
Luṭfuñla ola murāda **vāṣıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 60). [vāṣıl,]*

Kim Ḫusrev'e **vāṣıl** oldı Şābūr
Şīrīn ḫaberiyle şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 15). [vāṣıl,]*

vāṣıl itdi: *Ulaştırmak.*

Luṭf ile dir idi defʿ-i ġam ḳıl
Ḫaḳḳ itdi seni çü baña vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 4). [vāṣıl itdi, -di]*

vāṣıl oldı: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

Biri birisine **vāṣıl oldı**
Bir burc iki māha menzil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 45). [vāṣıl oldı, -dı]*

vāṣıl oldı: *Ulaşmak, erişmek.*

Ferhād'a ki **vāṣıl oldı** sevgend
Varmaġı ġulāma itdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 105). [vāṣıl oldı, -dı]*

vāṣıl olıcaḳ: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

Biri birine ol iki cānān
Vāṣıl olıcaḳ nizār u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 46). [vāṣıl olıcaḳ, -ıcaḳ]*

vāṣıl olıcaḳ: *Ulaşmak, erişmek.*

Vāṣıl olıcaḳ serāya ol māh
Ferhād'a didi ki bāreka'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 103). [vāṣıl olıcaḳ, -ıcak]*

vāṣıl olmış: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

Ālām-ı firāḳ zāʾil olmış
Her biri murāda **vāṣıl olmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 102). [vāṣıl olmış, -mış]*

vāṣıl olur: *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.*

Sen illere ṭālib ü saña ben
Hīç **vāṣıl olur** mısın baña sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 108). [vāṣıl olur, -ur]*

vāṣıl-ı vaṣl-ı ḫusrev oldı: *Hüsrev'e kavuşmaya kavuşmak.*

Çün **vāṣıl-ı vaṣl-ı Ḫusrev oldı**
Ol şemʿ-i cemāle pertev oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 9). [vāṣıl-ı vaṣl-ı ḫusrev oldı, -dı]*

vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın: *Sevgiliye kavuşmaya kavuşmak.*

Hem **vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın**
Hem ʿāleme tācdār olursın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 99). [vāṣıl-ı vaṣl-ı yār olursın, -ur, -sın]*

vaṣl: *Kavuşma.*

Vaṣl ārzūsıyla dil-figāram
Görmege anı ümīdvāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 9). [vaṣl,]*

Bil **vaṣl** günin ġanīmet ey yār
Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 17). [vaṣl,]*

Vaṣl ile bulur ḥayāt ʿāşıḳ
Vuṣlatdur aña ṭabīb-i ḥāẕıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 21). [vaṣl,]*

Vaṣl olmasa ʿāşıḳ-ı dil-efgār
Ölmek görinürdi çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 23). [vaṣl,]*

vaṣl olmaġ: *Vâsıl olmak, kavuşmak.*

Vaṣl olmaġ içün cemāl-i yāre
Var mı daḫi derde böyle çāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 149). [vaṣl olmaġ,]*

vaṣla ir: *Kavuşmak, ulaşmak.*

Cān ile viṣāle müşterī ol
İr vaṣla firāḳdan berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 28). [vaṣla ir,]*

vaṣl-ı dil-sitānum: *Gönül alan (sevgili)ye kavuşma.*

Ferhād didi ki çıḳa cānum
Ḫāṣıl ola **vaṣl-ı dil-sitānum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 148). [vaṣl-ı dil-sitānum, -um]*

vaṭan: *Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.*

Kim saña **vaṭan** ne yirdür üstād
Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 121). [vaṭan,]*

vażʿ**:** *Belirleme, ortaya koyma.*

İtdi olıcaḳ bu sözden āgāh
Bir **vaż**ʿ ile ki el-ʿıyāẕu bi'llāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 4). [vażʿ,]*

vażʿ**-ı ḫāme:** *Kalemin tavırları.*

Pervīz'e irişdi çün o nāme
Nādim oldı o **vaż**ʿ**-ı ḫāme** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 24). [vażʿ-ı ḫāme,]*

ve: *"Ve" bağlacı.*

Ferhād'uñ ʿAşḳından Şikāyeti **ve**
Cenāb-ı Ḳādi'l-Ḥācāt'a Münācātıdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 19). [ve,]*

vecd: *Coşku, coşkunluk. ll [tas.] İlâhî aşkın etkisiyle kendinden geçme, cezbeye kapılma durumu.*

Mestān-ı şarāb-ı şevḳ ḥaḳḳı
Anlardaki **vecd** ü ẕevḳ ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 26). [vecd,]*

vech: *Çehre, yüz.*

Bir **vechle** ki olaʿaynı anuñ

Her ḥāli bulınsun ol cevānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 107). [vechle, -le]*

vech: *Biçim, yol, yöntem.*

Hem-ʿaşrum olaydı ger Niẓāmī

Bulmazdı bu **vech** ile niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 16). [vech,]*

İtmāma yetür bu ḫoş kelāmı

Ḫoş **vech** ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 70). [vech,]*

Maḳbūl-i ṭabāyiʿ-i ḫalāyıḳ

Her **vech** ile medḥ olınsa lāyıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 12). [vech,]*

Teʾsīr ide ḫāṭıruñda mefhūm

Bu **vech** ile ola ḥāl maʿlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 18). [vech,]*

Güş itdi çü bu kelāmı Şābūr

Bir **vech** ile oldı şād u mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 2). [vech,]*

Her **vech** ile ḥüsni ḥūb u merġūb

Olmış ḳamu kāyināta maṭlūb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 75). [vech,]*

Bir **vech** ile eyledi dil-āvīz

Çü kendü gibi letāfet-engīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 127). [vech,]*

Bu **vech** ile vaʿde itdi Şābūr

Kim ṣarf ḳıla bu yolda maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 29). [vech,]*

Eylerdi bu **vech** ile naṣīḥat

Aḥvāl-i zamāneden ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 57). [vech,]*

Nāmını idüp o mehveşüñ yād

Bu **vech** ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 110). [vech,]*

Bir **vech** ile gitdi anda Gül-gūn

Şīrīn'e görinmez oldı gerdūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 23). [vech,]*

Bir **vech** ile itdiler teʿānuḳ

Kim anı beyāna ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 47). [vech,]*

Dergāh-ı Ḫaḳ'a idüp münācāt
Bu **vech** ile ʿarż ḳıldı ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 82). [vech,]*

Bir **vech** ile itdi aña iḳdām
Bir hefte içinde buldı itmām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 7). [vech,]*

Bir **vech** ile ḥiddet oldı ġālib
Cemʿ itdi ehālī-i eḳārib *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 41). [vech,]*

Gūş eyleyicek bu ḥāli Ferhād
Bu **vech** ile nevḥa itdi bünyād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 16). [vech,]*

Bu **vech** ile oldı rāy-ı maʿḳūl
Kim ide anı bir emre meşġūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 41). [vech,]*

Bu güne deler hezār gevher
Bu **veche** yazar fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 16). [veche, -e]*

N'oldı ki bu resme zārsın sen
Bu **vech** ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 84). [vech,]*

Bu ḳıṣṣayı eyleyen rivāyet
Bu **vech** ile eylemiş ḥikāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 2). [vech,]*

vech ile: *Olduğu gibi, olduğu şeklinde.*

Medḥ itdi bu **vech ile** diyārın
Gülzār u bahār u lālezārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 31). [vech ile,]*

vech-i ḥasen: *Güzel yüz.*

Taḳrīre gelüp murādı bir bir
Vech-i ḥasen ile itdi taʿbīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 140). [vech-i ḥasen,]*

vefā: *Dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadakat.*

ʿAşḳuñda baña belā ṣafādur
Hep eyledügüñ cefā **vefādur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 22). [vefādur, -dur]*

Çoḳ mihr ü **vefālar** itdi ol gün
Çoḳ luṭf u ʿaṭālar itdi ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 75). [vefālar, -lar]*

Kim ḳıymet-i ʿāşıḳı bilürdi
Her bār niçe **vefā** ḳılurdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 10). [vefā,]*

Olsun ne **vefāsına** sürüruñ
Ne ẕevḳ u ṣafāsına ġurūruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 5). [vefāsına, -s, -, -n, -a]*

vefāt itdi: *Can vermek, hayatını kaybetmek.*

Hep ṭuydılar anı ehl-i dīvān
Kim itdi vefāt şimdi sulṭān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 32). [vefāt itdi, -di]*

vefāyı idüp: *Sevgi ve dostluk göstermek.*

Şīrīn hem idüp aña vefāyı
Maḳbūli idinmiş ol gedāyı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 35). [vefāyı idüp, -üp]*

ve'l-ḥamdü lehū velā li-ġayrih: *Ve hamd yine onadır, ondan başkasına değil.*

Ve'l-ḥamdü lehū velā li-ġayrih
Evleyse sivāhu lā-yüşābih *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 3). [ve'l-ḥamdü lehū velā li-ġayrih,]*

velí: *"Ama, fakat" anlamında bağlaç.*

Ārāmgehi diyār-ı Ermen
Merdāne feżāʾili **velī** zen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 20). [velī,]*

Ferzendi yoġıdı gerçi anuñ
Çekmezdi **velī** ġamın cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 52). [velī,]*

Hecr ile çekerdi gerçi yüz ġam
Bulmışdı **velī** bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 26). [velī,]*

Çoḳ aġlayasın **velī** ne ḥāṣıl
Defʿ olmaya didügüm ġavāʾil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 19). [velī,]*

veliyy-i rāh-ı tevfīḳ: *Allah'ın yardım yolunun dostu.*

Oldur o **veliyy-i rāh-ı tevfīḳ**
Serdār-ı ṣaḥābe yaʿnī Ṣıddīḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 1). [veliyy-i rāh-ı tevfīḳ,]*

velīk: *Ama, fakat.*

Ümmīdüm odur **velīk** yā Rab
ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 71). [velīk,]*

verd-i müşg-perver: *Misk kokulu gül.*

Ṣoldı niçe **verd-i müşg-perver**
Çoḳ serv-ḳad oldı ḫāke yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 87). [verd-i müşg-perver,]*

verd-i raʿnā: *Hoş, parlak gül.*

Gīsūların eyledi muṭarrā
Gül ruḫlarını çü **verd-i raʿnā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 126). [verd-i raʿnā,]*

ve'ş-şükrü li-ġāfiri'l-ḫaṭāyā: *Şükür , hataları affedenedir.*

El-ḥamdü li-vāhibi'l-ʿaṭāyā
Ve'ş-şükrü li-ġāfiri'l-ḫaṭāyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 2). [ve'ş-şükrü li-ġāfiri'l-ḫaṭāyā,]*

v'ey: *"ve" bağlacı ile "ey" nida ünleminin kısaltılmış şekli.*

Ey gül-bün-i bāġ-ı zindegānī
V'ey ġonçe-i gülşen-i cevānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 38). [v'ey,]*

vidāʿ idüp: *Veda etmek.*

Anlarla **vidāʿ idüp** o miskīn
ʿAzm itdi yirine zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 17). [vidāʿ idüp, -üp]*

vilāyet: *Bir vâli yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il II diyar, ülke, memleket II bir şeyin tasarrufunu elinde bulundurma.*

Ben şöyle idem saña riʿāyet
Ser-cümle senüñ ola **vilāyet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 44). [vilāyet,]*

vir: *Vermek; üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek.*

Virdi bu cihāna zīb ü zīver
Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 15). [virdi, -di]*

Ey şāh-ı yegāne-i zamāne
Zīnet **virdüñ** ḳamu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 28). [virdüñ, -dü, -ñ]*

Miʿrācuña eyledüñ sezāvār
Virdüñ ḳamu maḳṣaduñ ne kim var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 76). [virdüñ, -dü, -ñ]*

Bir şeb ki meh-i sipihr-i aḫḍar
Virmişdi cihāna zīb ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 2). [virmişdi, -miş, -di]*

Virdükde sen aña zīb itmām
Ben saña virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 49). [virdükde, -dük, -de]*

Virdükde sen aña zīb itmām
Ben saña **virem** viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 50). [virem, -em]*

Ferzend yoġısa ḥamdü-li’llāh

Virdi bu perīyi bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 106). [virdi, -di]*

Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī

Tā kim **vire** bir ḫalef o Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 40). [vire, -e]*

Ardumca bu ola mülki cāyı

Bu **vire** diyārıma niẓāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 126). [vire, -e]*

Her demde niṣār idüp güherler

Şol deñlü **virürdi** sīm ü zerler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 42). [virürdi, -(ü)r, -di]*

Sāḳī yine bezme zīb ü fer **vir**

Luṭf eyle sürūrdan ḫaber **vir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [vir,]*

Vir cām ile lāle-reng bāde

Ḳıl ḳalb-i ḥazīnümi ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 9). [vir,]*

Meclisde olup kimisi sāḳī

Virürdi ḥayāt u ʿömr-i bāḳī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 30). [virürdi, -ür, -di]*

Ey sāḳī-i gül-ruḫ u gül-endām

Luṭf it baña **vir** şarāb-u gülfām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 2). [vir,]*

İt bāde-i ḫoş-güvārı hem-dem

Virsün baña luṭfuñ özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 8). [virsün, -sün]*

Virmiş aña ḫāliḳ-i ḫudāvend

Bir nīk-ḫıṣāl u ḫūb-ferzend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 7). [virmiş, -miş]*

Virsem saña niçe yük cevāhir

Olmaya bunuñ bahāsı ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 27). [virsem, -se, -m]*

Bir ḫūb kelāma itdüm āġāz

Sen mey **vir** ü ben olam ḫoş-āvāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 20). [vir,]*

Bustān-ı kelāma āb **virdi**

Her ne ki didi cevāb **virdi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 155). [virdi, -di]*

Kim **virmedi** saña taḫt u tācı
Aldı niçe mülkden ḫarācı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 135). [virmedi, -me, -di]*

Emr eyledi ol şeh-i gül-endām
Şeb-dīz'e **virildi** zīnet-i tām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 34). [virildi, -il, -di]*

Ḫaḳ **vire** murāduñı tamāmī
Ḫāṣıl ide saña cümle kāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 105). [vire, -e]*

Ḫāk üzre düşüp yıḳıldı miskīn
Cānān didi **virdi** cān-ı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 144). [virdi, -di]*

Ey ṣıdḳ ile ʿaşḳa cān **virenler**
Derd ü ġama ḫānmān **virenler** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 2). [virenler, -en, -ler]*

İʿzāz ile **virdi** şāha mektūb
Mażmūnı bu ki ey yegāne Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 21). [virdi, -di]*

El **vire** ḳażā-yı āsmānī
Āhum yaḳa ol yüce mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 9). [vire, -e]*

vîrân: *Harap, yıkık.*

Ẕevḳ u şādī ʿişret-ābādın yıḳup **vīrān** idüp
Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [vīrān,]*

viṣāl: *Kavuşma, ulaşma.*

Geh fürḳat ü geh **viṣāl** añardı
Gāh aġlar idi vü geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 7). [viṣāl,]*

Virdükde sen aña zīb itmām
Ben saña virem **viṣālden** kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 50). [viṣālden, -den]*

İvmekle melāle irdiler hep
Ṣabr ile **viṣāle** irdiler hep *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 62). [viṣāle, -e]*

Cān ile **viṣāle** müşterī ol

İr vaṣla firāḳdan berī ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 27). [viṣāle, -e]*

Yaʿnī ki olup **viṣāle** maġrūr

Ẓann eylediler ki böyle mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 31). [viṣāle, -e]*

Ser-māye-i ʿömr bil **viṣāli**

Yoḳ anda melāmet iḥtimāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 19). [viṣāli, -i]*

Fikr eyledi dāyimā **viṣālin**

Keyfiyyet-i ḥüsn ittiṣālin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 81). [viṣālin, -in]*

viṣāl-i yāra: *Sevgiliye kavuşma.*

Tā kim iresin **viṣāl-i yāra**

Dermān bulasın dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 21). [viṣāl-i yāra, -a]*

viṣāl-i yāra: *Sevgiliye kavuşma.*

Ger sen idesin naẓar bu zāra

Bī-şek irişem **viṣāl-i yāra** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 62). [viṣāl-i yāra, -a]*

viṣāl-i yārı: *Sevgiliye kavuşma.*

Al destüñe tīġ-ı ābdārı

İsterseñ eger **viṣāl-i yārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 96). [viṣāl-i yārı, -ı]*

vü: *" Ve" bağlacı.*

Anūşirvān-ʿadālet Cem-mehābet

ʿUṭārid-ḫāme **vü** Mirrīḫ-ḫancer *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 2, Mısra 4). [vü,]*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler

Ṣafā **vü** ẕevḳde hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 2). [vü,]*

Her mücrim ü ʿāṣī **vü** günehkār

Dergāh-ı Ḫudā'ya vara nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 55). [vü,]*

Hep cemʿ olup enbiyā **vü** mürsel

Tertīb ile ṭuralar mükemmel *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 57). [vü,]*

Ḫayretde **vü** ıżṭırāb içinde

Şermende ṭuram ḥicāb içinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 75). [vü,]*

Bū Bekr ü ʿÖmer ʿAlī **vü** ʿOs̱mān

Dīvān-ı resūle çār-erkān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 5, Mısra 7). [vü,]*

Geh fürḳat ü geh viṣāl añardı

Gāh aġlar idi **vü** geh gülerdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 8). [vü,]*

Devrān beni ġamla lāl ḳıldı

Āvāre **vü** pāy-māl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 32). [vü,]*

Ḫusrevler olur öñinde bende

Ser-geşte **vü** zār-ı ser-figende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 38). [vü,]*

Şāhā bu zebūn u zār u miskīn

Ser-geşte **vü** mübtelā **vü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 28). [vü,]*

Şāhā bu zebūn u zār u miskīn

Ser-geşte **vü** mübtelā **vü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 28). [vü,]*

Cāmī **vü** Nevāyī **vü** Ümīdī

Ḫāḳānī **vü** Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 21). [vü,]*

Cāmī **vü** Nevāyī **vü** Ümīdī

Ḫāḳānī **vü** Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 21). [vü,]*

Cāmī **vü** Nevāyī **vü** Ümīdī

Ḫāḳānī **vü** Enverī Vaḥīdī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 22). [vü,]*

Çün bende ola zekā **vü** fiṭnat

Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 47). [vü,]*

Āvāre olam belā **vü** ġamla

Bīmār u melāmet ü sitemle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 55). [vü,]*

Cemşīd-liḳā **vü** Cem-mehābet

Ḫurşīd-cemāl ü māh-ṭalʿat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 13). [vü,]*

Gül gibi yañaġı al u rengīn

Şekker deheni **vü** adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 58). [vü,]*

Yüz yire ḳodı **vü** itdi iẓhār

Aldı ele ʿizzet ile ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 139). [vü,]*

Üftāde **vü** pāy-māl ḳıldı

Ṣūret gibi bī-mecāl ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 5). [vü,]*

Ṣabr eyle belā **vü** derde sen de

Tā yāruñ ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 63). [vü,]*

Gūş itmezidi naṣīḥat ü pend

İtmişdi ṣafā **vü** ʿīşe sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 68). [vü,]*

Ḫoş muʿtedil ābı **vü** hevāsı

Anuñla olur göñül ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 21). [vü,]*

Pür-şīve sözi kelāmı şīrīn

Şekker deheni **vü** nāmı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 24). [vü,]*

Fürḳat elemiyle zār idi ol

Ser-geşte **vü** bī-ḳarār idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 10). [vü,]*

Gösterdi rıżā **vü** gitdi miskīn

Bī-çāre **vü** derdmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 3). [vü,]*

Gösterdi rıżā **vü** gitdi miskīn

Bī-çāre **vü** derdmend ü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 4). [vü,]*

Ol māli ḳamu ṭaġıtdı miskīn

Yüz yire ḳodı **vü** gitdi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 50). [vü,]*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā

Rüsvā **vü** ġarīb ü zār u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [vü,]*

Ne oldı sebeb ki zār olduñ

Āşüfte **vü** bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 80). [vü,]*

Ferhād-ı ġarīb ü zār-ı miskīn

Efgende **vü** mübtelā **vü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 36). [vü,]*

Ferhād-ı ġarīb ü zār-ı miskīn

Efgende **vü** mübtelā **vü** ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 36). [vü,]*

Bu ḥālde mübtelā **vü** mehcūr

Behrām-ı zebūn u zār u rencūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 11). [vü,]*

Kim kūy-ı nigārı itdi mesken

Ḳurtuldı belā **vü** derd ü ġamdan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 34). [vü,]*

Ṭutmışdı cihānı lāle **vü** gül

Eylerdi seḥer terāne bülbül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 3). [vü,]*

Nā-gāh görindi bir zen-i şūm

Bir zişt-liḳā **vü** köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 64). [vü,]*

Çoḳ fitne **vü** çoḳ fesād iderdi

Ḫūn-ḫ∨ārlıġı murād iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 41). [vü,]*

Cān virdi **vü** geçdi tāc u serden

Ḳurtıldı cihān-ı pür-ḫaṭardan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 123). [vü,]*

Ey ḫāliḳ-i ḫānedān-ı dünyā

Rabb-i ezelī **vü** ḥayy u dānā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 14). [vü,]*

Ol ḫancerüñ üstine düşüp tīz

Cān virdi **vü** didi āh Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 36). [vü,]*

Ḫatm eyle fesāneyi kerem ḳıl

Ārām eyle **vü** defʿ-i ġam ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 4). [vü,]*

vücūd: *Beden, cisim.*

Didi ki **vücūdın** eylesün ḥak

Tā şerri cihāndan ola münfek *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 5). [vücūdın, -ın]*

vuḳūʿa geldi: *Vukū bulmak, olmak, meydana gelmek.*

Hep oldı taẕarruʿātı maḳbūl
Hep geldi vuḳūʿa cümle meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 82). [vuḳūʿa geldi, -di]*

vuḳūf: *Derinlemesine anlamak, idrak etmek.*

Yoḳ tende **vuḳūf** ben helāküñ
Şemşīr-i ġamuñla sīne-çāküñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 99). [vuḳūf,]*

vuslat: *Kavuşma, erişme, ulaşma.*

Yā **vuṣlata** cānumı irişdür
Ol rūḥa revānumı yetişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 101). [vuṣlata, -a]*

Vuṣlat sebeb-i ġam u belādur
Ẓann itme ki ʿişret ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 25). [vuṣlat,]*

Her biri ḥarīm-i vaṣla maḥrem
Vuṣlat feraḥıyla ṣād u ḫurrem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 110). [vuṣlat,]*

Vaṣl ile bulur ḥayāt ʿāşıḳ
Vuṣlatdur aña ṭabīb-i ḥāẕıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 22). [vuṣlatdur, -dur]*

Vuṣlatda iken firāḳa ṣalduñ
Nār-ı ġam-ı işti̇yāḳa ṣalduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 11). [vuṣlatda, -da]*

vuṣlat hevesi düşüp: *Kavuşma arzusu duymak.*

Vuṣlat hevesi düşüp o zāra
Geh gāh varurdı kūy-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 29). [vuṣlat hevesi düşüp, -i-üp]*

vuṣūl bulur: *Ulaşmak, varmak.*

ʿAşḳ ile bulur vuṣūl sālik
Anuñla ḳolay olur mesālik *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 7). [vuṣūl bulur, -ur]*

yā: *Yahut, veya.*

Yā ṭāʿate ṣarf idüp zamānı
Dāyim saña yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 65). [yā,]*

Yā Ḫusrev-i Dihlevī muʿāṣır
Olsaydı olurdı ḥāli ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 17). [yā,]*

Ya ḳaşlarını kemān ḳıldı
Tīr-i müjesin ʿıyān ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 123). [ya,]*

Sen siḥr mi eyledüñ **ya** efsūn
İtdüñ mi **ya** ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 23). [ya,]*

Sen siḥr mi eyledüñ **ya** efsūn
İtdüñ mi **ya** ḫarc māl-i Ḳārūn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 24). [ya,]*

Yā cinn ile var mı āşnālıḳ
Ki āsān ola böyle emr-i ḥārıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 25). [yā,]*

Ferhād nedür ne bed-liḳādur
Şeh-zāde midür **yā** pādşādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 46). [yā,]*

Olmaz mı bu ẓulme hīç nihāyet
Yā yoḳ mı bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 62). [yā,]*

Lāzım mı belā-yı ḳayd-ı zencīr
Yā maḥbes içinde ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 96). [yā,]*

Ṣanma beni ḥabsden çeker ġam
Yā bendile miḥnet-i dem-ā-dem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 20). [yā,]*

Bir mār lisānı zehr ile pür
Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 70). [yā,]*

Dehlīz-i ẓalām-ı ġam dehānı
Yā būm-ı melāmet āşiyānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 72). [yā,]*

yā: *"Ya ... ya ..." bağlacı.*

Yā ḳuvvet ü ḳudret ü hücūmın

Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 21). [yā,]*

Yā ḳuvvet ü ḳudret ü hücūmın

Yā reng günindeki rüsūmın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 22). [yā,]*

Eşʿārıma ger revāc olsa

Yā baña bir ibtihāc olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 28). [yā,]*

yā: *" Ey!" anlamında bir seslenme sözü.*

Yā Rab meded it ki derdmendem

Bīmār u zebūn u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 1). [yā,]*

Yā Rab ḳamu enbiyā ḥaḳı'yçün

Pākān-ı reh-i hüdā ḥaḳı'yçün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 23). [yā,]*

Mūsī-i Kelīm ḥaḳḳı **yā** Rab

ʿĪsī-i kerīm ḥaḳḳı **yā** Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 29). [yā,]*

Mūsī-i Kelīm ḥaḳḳı **yā** Rab

ʿĪsī-i kerīm ḥaḳḳı **yā** Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 30). [yā,]*

Yā çoḳdur iṭāʿat u namāzum

Bī-ḥadd ü nihāyedür niyāzum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 87). [yā,]*

Ümmīdüm odur velīk **yā** Rab

ʿAfv eyleyesin ḫaṭāların heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 71). [yā,]*

Yā Rab der-i devletin güşād it

Menzilüñe cümleyi ʿibād it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 77). [yā,]*

Yā Rab ġamın itme kimseye yār

Tā ḥaşre dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 119). [yā,]*

Yā Rab baña bir meded irişdür

Derd aldı beni devā yitişdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 29). [yā,]*

Yā Rab meded eyle mübtelāyam

Maġlūb-ı hevā-yı dil-rübāyam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 51). [yā,]*

Yā sen niye iḫtiyār ḳılduñ

ʿAşḳı özüñe şiʿār ḳılduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 119). [yā,]*

Ālāyiş-i mā-sivāyı **yā** Rab

Ġam-ḫāne-i ḳalbden gider heb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 21). [yā,]*

Yā Rab bu fesānem eyle maḳbūl

Neẕẕāresi ola ḫalḳa meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 1). [yā,]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme **yā** Rab

Ṭaʿn oḳına lāyıḳ itme **yā** Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 9). [yā,]*

Merdūd-ı ḫalāyıḳ itme **yā** Rab

Ṭaʿn oḳına lāyıḳ itme **yā** Rab *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 10). [yā,]*

yā: *"Peki ya" anlamında bir söz.*

Niçün degülem **ya** luṭfa maẓhar

Manẓūr-ı şehen-şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 51). [ya,]*

yā: *Bir şeye âit hususlar sayılırken özellikle belirtilmek istenen husûsun başına getirilir.*

Müjgānları ṣanki tīr ü ḫancer

Ya ḳaşları ḫod kemāna beñzer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 32). [ya,]*

yā yā: *İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.*

Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl

Kim ola tenüm bu yolda pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 103). [yā yā,]*

Yā eyle beni cüdā cihāndan

Ayır bu ten-i naḥīfi cāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 107). [yā yā,]*

yād: *Akına gelme, hatırlama, anma.*

Didi ki eyā yegāne üstād

Çün eyledüñ ol perīveşi **yād** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 102). [yād,]*

yād eyledi: *Hatırlamak, anmak.*

Ne yār u ḳarīnin eyledi yād
Hep oldı yanında cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 61). [yād eyledi, -di]*

Bülbül göricek o ġonce-i āl
Yād eyledi bülbülini fi'l-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 46). [yād eyledi, -di]*

yād eylemedüñ: *Hatırlamak, anmak.*

Benden ne ʿaceb uṣandı cānuñ
Yād eylemedüñ bu nā-tüvānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 32). [yād eylemedüñ, -dü, -ñ]*

yād eyler: *Hatırlamak, anmak.*

Dūr itmez idi göñülden anı
Yād eyler idi o nā-tüvānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 112). [yād eyler, -r]*

yād eylerdi: *Hatırlamak, anmak.*

Her bār dilinde nām-ı Ferhād
Eylerdi o zārı dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 110). [yād eylerdi, -r, -di]*

yād eyleye: *Hatırlamak, anmak.*

Nerm eyle o seng-dil nigārı
Tā eyleye yād bu figārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 54). [yād eyleye, -y, -e]*

Her seyr ḳılan bu nev-bahārı
Yād eyleye ʿandelīb-i zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 14). [yād eyleye, -ye]*

yād eyleyicek: *Hatırlamak, anmak.*

Yād eyleyicek o māhı her gāh
Dünyāyı pür-āteş eylesün āh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 127). [yād eyleyicek, -y, -icek]*

yād eyleyüp: *Hatırlamak, anmak.*

Gāhī ġam-ı çerḫi eyleyüp yād
Eflāki iderdi āhı ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 5). [yād eyleyüp, -y, -üp]*

yād idüp: *Hatırlamak, anmak.*

Nāmını idüp o mehveşüñ yād
Bu vech ile eyler idi feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 109). [yād idüp, -üp]*

yād itdi: *Hatırlamak, anmak, bahsetmek.*

Ol zārı añup nizār oldı
Yād itdi anı figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 48). [yād itdi, -di]*

Zārīlıġın añdı zār oldı
Yād itdi ġamın figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 46). [yād itdi, -di]*

yād itdi: *Anmak.*

Zārīlıġın añdı zār oldı
Yād itdi ġamın figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 46). [yād itdi, -di]*

yād itmedüñ: *Hatırlamak, anmak, bahsetmek.*

Her-cāyī mi olduñ ey perī-zād
Kim itmedüñ eski yārıñı yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 30). [yād itmedüñ, -me, -düñ]*

yād ḳılmış: *Hatırlamak, aklına getirmek.*

Bir merd-i süḫan-güẕār u üstād
Ḳılmış dehenin bu vaṣf ile yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 62). [yād ḳılmış, -mış]*

yād olınsa: *Zikredilmek, yad olunmak, hatırlanmak.*

Gerdūn ola **yād olınsa** aduñ
Gerden-i ṭavḳ-ı inḳıyāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 19). [yād olınsa, -sa]*

yaġmalar olındı: *Yağmalanmak.*

Pā-māl olup o dem ʿasākir
Yaġmalar olındı māl-i vāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 24). [yaġmalar olındı, -ın, -dı]*

yaḳ-: *Ateş durumuna geçirmek, tutuşturmak.*

Bu yaña o şemʿ-i meclis-efrūz
Yaḳdı diline fetīle-i sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 16). [yaḳdı, -dı]*

yaḳ: *Acı içinde bırakmak, perişan etmek.*

El vire ḳażā-yı āsmānī
Āhum **yaḳa** ol yüce mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 10). [yaḳa, -a]*

Yaḳdı niçe dāġ-ı ḳalb-i zāra
Virdi niçe ġam dil-i figāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 53). [yaḳdı, -dı]*

yaḳa: *Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü.*

Fi'l-ḥāl **yaḳasın** eyledi çāk
Pest oldı zemīne niteki ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 39). [yaḳasın, -sın]*

yaḳasın çāk itdi: *Yakasını yırtmak, kendini dağıtmak, perişan olmak.*

Çāk itdi yaḳasın ol gül-endām
Emr eyledi cümle ḫāṣ ile ʿām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 3). [yaḳasın çāk itdi, -di]*

yaḳasını çāk ḳıldı: *(Üzüntüden) Yakasını yırtmak.*

Çekdi **yaḳasını çāk ḳıldı**
Bir nāle-i derdnāk ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 19). [yaḳasını çāk ḳıldı, -dı]*

yakīn: *Sağlam bilgi, iyi kat'i olarak bilme.*

Taḥsīn o z̲āt-ı pāke taḥsīn
Kim itdi anı zamāne **yaḳīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 26). [yaḳīn,]*

yaluñuz ḳaldum: *Yalnız başına kalmak.*

Gird-āba ṣataşdı keştī-i dil
Ḳaldum yaluñuz ḫalāṣ müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 32). [yaluñuz ḳaldum, -du, -m]*

yalvar: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.*

Yā ṭāʿate ṣarf idüp zamānı
Dāyim saña **yalvaran** nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 66). [yalvaran, -an]*

yaman: *Çetin, zor.*

Bi'llāhi **yaman** degül mi bu kār
Kim bulmaya ḥadd ü ġāyet āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 69). [yaman,]*

yan: *Alev almak, yanmak, tutuşmak.*

Yanmışdı fetīle-i kevākib
Mānend-i meşāʿil-i sevāḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 3). [yanmışdı, -mış, -dı]*

Yanmaḳda tenüm misāl-i tennūr
Olmaḳda hemīşe ḳalb maḥrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 45). [yanmaḳda, -maḳ, -da]*

Āteşler ide nisār dāyim
Tā **yana** gören figār dāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 12). [yana, -a]*

yan: *Taraf, yakın, yan, çevre.*

Varup o diyāra eyleyem ʿarż
Tā ola bu **yaña** gelmesi farż *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 28). [yaña, -a]*

Ṭurmış bu **yañada** zār Şīrīn
Yüz miḥnet ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 33). [yañada, -a, -da]*

Bir **yaña** cefā-yı ṭaʿn-ı Şīrīn
Eyler anı dil-figār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 29). [yaña, -a]*

Bir **yaña** nigāruñ aña meyli
Kār eylemiş idi şāha ḫaylī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 31). [yaña, -a]*

yan: *Çevre, etraf; huzur, makam.*

Yanında Burāḳ-ı berḳ-sürʿat
Müstecmiʿ-i behcet ü leṭāfet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 11). [yanında, -ın, -da]*

Şīrīn idi bir nigār-ı ṣādıḳ
Maʿşūḳı idi **yanında** ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 6). [yanında, -ı, -n, -da]*

Olmışdı anuñ yanında cānı
Dūr itmez idi **yanından** anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 94). [yanından, -ı, -(n), -dan]*

Bu **yaña** o yār-ı nāz-perverd
Olmışdı elemle çihresi zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 7). [yaña, -a]*

Çoḳ ehl-i hüner **yanında** ṭurmış
Üstād ḳapusına yüz urmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 13). [yanında, -ı, -n, -da]*

Ne yār u ḳarīnin eyledi yād
Hep oldı **yanında** cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 62). [yanında, -ı, -n, -da]*

Didi bunı ṭut bu işde maʿẕūr
Ḫālā bu durur **yanumda** maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 32). [yanumda, -um, -da]*

Bu **yaña** o yār-ı nāz-perverd
Ol ʿālem içinde ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 73). [yaña, -a]*

Yanına getürmeñüz muḳārin
Olmasun anuñla kimse sākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 23). [yanına, -ı, -n, -a]*

Ḫāżır bulınup **yanında** Behrām
Ol ʿaskeri itdi kendüye rām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 11). [yanında, -ı, -n, -da]*

Bu **yaña** irince şāha nāme
Rāżī olur ol gelen peyāma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 30, Mısra 1). [yaña, -a]*

Bir nāle irişdi bir **yañadan**
Şād oldı o māh ol ṣadādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 67). [yañadan, -a, -dan]*

Bu **yaña** o zāl-i naḫs-ṣūret
Ḫayrān oldı bu ḥāle ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 1). [yaña, -a]*

Bu **yaña** o şemʿ-i meclis-efrūz
Yaḳdı diline fetīle-i sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 15). [yaña, -a]*

Geldi **yanına** niçe süḫanver
Hep didiler ey şeh-i muẓaffer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 35). [yanına, -ı, -n, -a]*

Maḳbūl **yanında** māl ehli
Bir cāhil ile kemāl ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 23). [yanında, -ı, -n, -da]*

Yanına getürmez idi Pervīz
Bezminden iderdi ḫaylī perhīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 51). [yanına, -ı, -n, -a]*

Yanınca gidüp nizār u giryān
Tā ḳabre varınca itdi efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 23). [yanınca, -ı, -n, -ca]*

Ḫancer var idi **yanında** pinhān
Fi'l-ḥāl çıḳardı itdi ʿuryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 33). [yanında, -ı, -n, -da]*

Bir **yaña** gelür nigār ṭaʿnı
Bir **yaña** da ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 55). [yaña, -a]*

Bir **yaña** gelür nigār ṭaʿnı
Bir **yaña** da ġam-güsār ṭaʿnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 56). [yaña, -a]*

yana yana: *Yanarak ‖ tekrar tekrar, ısrarla ve büyük bir arzuyla.*

Ḳaldurdı başını **yana yana**
Ol tīşeyi atdı āsmāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 137). [yana yana,]*

yana yana: *Yanarak.*

Geh yaşını eyleyüp revāne
Ḳanlar aḳıdurdı **yana yana** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 40). [yana yana,]*

yana yana: *Yanarak.*

Aġlar idi **yana yana** her dem
Ṭolmışdı fiġānı ile ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 5). [yana yana,]*

yana yana: *Yanarak, büyük bir arzuyla.*

El tīşeye urdı ʿāşıḳāne
Ṭaşlar keser idi **yana yana** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 90). [yana yana,]*

yana yana: *Yanarak, üzülerek.*

Maġmūm evine olup revāne
Aġlardı bu ḥāle **yana yana** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 6). [yana yana,]*

yanaġ: *Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü.*

Gül gibi **yañaġı** al u rengīn
Şekker deheni vü adı Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 57). [yañaġı, -ı]*

Ḫoş-būy ṣaçı miṣāl-i sünbül
Rengīn **yañaġı** nitekim gül *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 62). [yañaġı, -ı]*

Gül-gūn **yañaġı** miṣāl-i lāle
Beñzer iki ḳaşları hilāle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 55). [yañaġı, -ı]*

Gül gibi **yañaġı** nāzük ü ter
Serv ile nihāl-i ḳaddi yek-ser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 13). [yañaġı, -ı]*

yanak: *Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü.*

Sünbül ṣaçı reşk-i nāfe-i Çīn
Gül gibi **yañaġı** ḫūb u rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 64). [yañaġı, -ı]*

yandur: *Yanmasına sebep olmak, yakmak.*

İrmekde sipihre nār-ı āhum
Yandurdı beni şerār-ı āhum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 48). [yandurdı, -dı]*

yandur-: *Yakmak, yakıp tutuşturmak.*

ʿAşḳ āteşi **yandurup** derūnın
Ẓāhir ḳılmış ḳamu cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 143). [yandurup, -up]*

yaʿni: *"Demek oluyor ki" anlamında bir bağlaç.*

Yaʿnī naẓar-ı ḳabūle irgür
Ḫāk-i ḳadem-i resūle irgür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 47). [yaʿnī,]*

Oldur o veliyy-i rāh-ı tevfīḳ
Serdār-ı ṣaḥābe **yaʿnī** Ṣıddīḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 6, Mısra 2). [yaʿnī,]*

Yaʿnī der-i pādşāh-ı aʿẓam
Dergāh-ı şehen-şeh-i muʿaẓẓam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 63). [yaʿnī,]*

Yaʿnī ẓulümāta düşdi ḫurşīd
İẓhār-ı beşāret itdi Nāhīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 7). [yaʿnī,]*

Yaʿnī ki bināya ṭālib olmış
Miʿmār olmaġa rāġıb olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 19). [yaʿnī,]*

Bu ṭarz ile **yaʿnī** ol nevā-sāz
Pervīz'e olur fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 151). [yaʿnī,]*

Yaʿnī o ḳamu cihāna rüsvā
Ol künc-i belāda bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 13). [yaʿnī,]*

Ol pādşeh-i bülend-aḫter
Yaʿnī Pervīz-i mihr-efser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 4). [yaʿnī,]*

Yaʿnī o gül-i ḥadīḳa-i nāz
Şīrīn ü semen-ber ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 21). [yaʿnī,]*

Didi meded ol esīr-i bī-dād
Bīmār-ı firāḳ **yaʿnī** Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 52). [yaʿnī,]*

Ol beste-i pāy-bend-i sevdā

Yaʿnī Ferhād-ı bī-şekībā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 16). [yaʿnī,]*

Yaʿnī ki cihānda bir perīşān

Olmışdı esīr-i ʿaşḳ-ı cānān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 1). [yaʿnī,]*

Yaʿnī bilimez bahā-yı ʿaşḳı

Bī-sūd alur belā-yı ʿaşḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 11). [yaʿnī,]*

Yaʿnī o diyār-ı ʿaşḳa sulṭān

Şāhen-şeh-i ḫayl-i derdmendān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 45). [yaʿnī,]*

Yüz luṭf ile **yaʿnī** göñlüñ alsa

Ḳollarını boynuñ üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 19). [yaʿnī,]*

Bār-ı elem ü belāya muʿtād

Miḥnet-keş **yaʿnī** Ferhād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 52). [yaʿnī,]*

Yaʿnī ġam-ı ʿaşḳa virdi cānı

Terk eyledi yāri'çün cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 55). [yaʿnī,]*

Yaʿnī ki o eşref-i nesebden

Ol muʿciz-i ehl-i ışṭıfādan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 15). [yaʿnī,]*

Bir ḳışşaya eyledi ser-āġāz

Yaʿnī Şīrīn-i ʿişve-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 8). [yaʿnī,]*

Yaʿnī ki olup viṣāle maġrūr

Ẓann ederler ki böyle mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 31). [yaʿnī,]*

yanına alup: *Yanında bulundurmak, beraberinde götürmek.*

Yanına alup bir iki ḫādim

Zindān ṭarafına oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 29). [yanına alup, -up]*

yanında: *"Ona göre, onun yanında" anlamlarına gelen bir kıyaslama sözü.*

Olmışdı anuñ **yanında** cānı

Dūr itmez idi yanından anı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 93). [yanında,]*

Miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem
Her biri **yanında** ẕerreden kem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 26). [yanında,]*

yanından ayırmadı: *Yanından ayırmamak, hep yanında bulundurmak.*

Yanından ayırmadı ġarībin
Ḳılmadı ḫazīn ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 63). [yanından ayırmadı, -dı]*

yap: *İnşa etmek.*

Bir laġm olaydı anda bünyād
Mermerle **yapaydı** anda üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 134). [yapaydı, -a, -y, -dı]*

yapıl: *İnşa edilmek.*

Şol cāyda kim binā olurdı
Hep anuñ eliyle **yapılurdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 36). [yapılurdı, -ur, -dı]*

Yapılsa n'ola o ḫāṭır-ı zār
Kim olam ol bināya miʿmār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 7). [yapılsa, -sa]*

yār: *Arkadaş, dost, sevgili.*

ʿAḳlın aldurmış nice fehm eylesün **yāruñ** sözin
Kimse taʿyīb itmesün aḥvālin ol bī-çārenüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 10, Mısra 3). [yāruñ, -uñ]*

Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat ile
Ṭuymasun ẕevḳ-i viṣāli diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 3). [yāra, -a]*

Ḳurtar beni **yār** fürḳatinden
Dūr eyle firāḳ miḥnetinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 37). [yār,]*

Yārumdan olup ḳarīb iken dūr
Ḳaldum elem ü belāda mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 3). [yārumdan, -um, -dan]*

Defʿ-i ġama geldi **yār** ol dem
Şād oldı göñül bu ḥāle muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 13). [yār,]*

Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār
Aldı ele ʿizzet ile ol **yār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 140). [yār,]*

Ṣabr eyle belā vü derde sen de
Tā **yāruñ** ola ḳapuñda bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 64). [yāruñ, -üñ]*

Aṣlā ne ḳarīn ü **yār** hem-dem
İllā ki hezār miḥnet ü ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 29). [yār,]*

Ne **yār** u ḳarīnin eyledi yād
Hep oldı yanında cümle ber-bād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 61). [yār,]*

Ne māl ü menāli vardur anuñ
Ne **yār** u ẓahīri ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 52). [yār,]*

Bu ṭaʿnı işitdi **yārdan** çün
ʿAzm-i sefer itdi dilden ol gün *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 5). [yārdan, -dan]*

Birbirini gördi ol iki **yār**
Cān virdi biri birine tekrār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 7). [yār,]*

Ol ḳalb-i laṭīfi pür-ġam oldı
Miḥnet aña **yār** u hem-dem oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 64). [yār,]*

Her bār tażarruʿ itse ol zār
Hīç çekmez idi teʾessür ol **yār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 38). [yār,]*

Bu gülse olurdı **yār** giryān
Bu aġlasa ol olurdı ḫandān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 39). [yār,]*

Dil-ḫastesinüñ olup ṭabībi
Yār isteyü geldi ol ġarībi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 60). [yār,]*

Ṣıdḳ ile olur o **yāra** ʿāşıḳ

Ammā degül ol aña muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 29). [yāra, -a]*

Ey cānum içinde cān olan **yār**

Ey pādşeh-i cihān olan **yār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 25). [yār,]*

Ey cānum içinde cān olan **yār**

Ey pādşeh-i cihān olan **yār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 26). [yār,]*

Çün itdi tamām nāmesin şāh

İrsāl idüp itdi **yārı** āgāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 40). [yārı, -ı]*

Her destden anı nūş ḳılmañ

Her tāze nigārı **yār** bilmeñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 6). [yār,]*

Şīrīn gibi **yāra** baġlañuz dil

Tā olmaya ṣoñra ḥāl-i müşkil *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 7). [yāra, -a]*

Şīrīn'e cihānı kıldı teslīm

Yārın ḳamusından itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 60). [yārın, -ın]*

Bil vaṣl günin ġanīmet ey **yār**

Ol furṣatı fevt ḳılma zinhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 17). [yār,]*

Raḥm itdi uyarmaġa o **yārı**

Işmarladı Ḫaḳḳ'a ol nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 121). [yārı, -ı]*

Yārıyla o dem yaturdı Ḫusrev

Şalmışdı biri birine pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 103). [yārıyla, -ı, -y, -la]*

Her-cāyī mi olduñ ey perī-zād

Kim itmedüñ eski **yārıñı** yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 30). [yārıñı, -ı, -nı]*

Yāruñ kime eyledüñ sipāriş

Virmez mi saña firāḳ sūziş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 27). [yāruñ, -üñ]*

Ṭaʿn itmeye baña tā ki ʿālem

Hīç çekmedi diyü **yār** içün ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 14). [yār,]*

Cānın ḳıla rāh-ı ġamda teslīm
Yārını cihāndan itdi taḳdīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 54). [yārını, -ı, -nı]*

yār itme: *O şeyin onun olmasına izin vermemek.*

Yā Rab ġamın itme kimseye yār
Tā ḥaşre dek olmaya giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 119). [yār itme,]*

yārān: *Arkadaşlar, dostlar.*

Yārānını eylemişdi daʿvet
Aḥbābı ile iderdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 21). [yārānını, -ı, -n, -ı]*

Yārānını ḳıldı hep ferāmūş
Ḳılmadı kelām-ı düşmeni gūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 67). [yārānını, -ı, -n, -ı]*

Yārān ġamı āşnā belāsı
Ḳardaş sözi aḳribā cefāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 51). [yārān,]*

yār-ı bī-bāk: *Korkusuz sevgili.*

Şevḳ ile hemān o **yār-ı bī-bāk**
ʿAzm eyledi kūhsāra çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 49). [yār-ı bī-bāk,]*

yār-ı cāna: *Can dostu, arkadaş.*

İnṣāf o **yār-ı cāna** inṣāf
Kim ide ġarībe böyle elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 9). [yār-ı cāna, -a]*

yār-ı cān-sitānı: *Can alan sevgili.*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı
Ki öldi diye **yār-ı cān-sitānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [yār-ı cān-sitānı, -ı]*

Terk ide nigārı'çün cihānı
Terk itmeye **yār-ı cān-sitānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 50). [yār-ı cān-sitānı, -ı]*

yār-ı cān-sitānı: *Can alan sevgili.*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı
Ki öldi diye **yār-ı cān-sitānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [yār-ı cān-sitānı, -ı]*

yār-ı cān-sitānı: *Can alan sevgili.*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı
Ki öldi diye **yār-ı cān-sitānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [yār-ı cān-sitānı, -ı]*

yār-ı cān-sitānı: *Can alan sevgili.*

Hīç ʿāşıḳ olan ider mi anı
Ki öldi diye **yār-ı cān-sitānı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 10). [yār-ı cān-sitānı, -ı]*

yār-ı cān-sitānın: *Can alan sevgili.*

Ġam çekme o saña virdi cānın
Tenhā ḳodı **yār-ı cān-sitānın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 38). [yār-ı cān-sitānın, -ın]*

yār-ı dil-sitānum: *Gönül alan sevgili.*

Çün gitdi o **yār-ı dil-sitānum**
Ser-māye-i cān-ı nā-tüvānum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 19). [yār-ı dil-sitānum, -um]*

yār-ı ġārum: *Mağara dostu, Hz. Ebubekir.*

Ġam oldı hemīşe **yār-ı ġārum**
Ġam-ḫ∨ār u ḳarīn ü ġam-güsārum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 141). [yār-ı ġārum, -um]*

yār-ı gülfām: *Gül renkli sevgili.*

Ol vaḳt meger o **yār-ı gülfām**
Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 17). [yār-ı gülfām,]*

yār-ı meh-rū: *Ay yüzlü sevgili.*

Ġayretle olur derūnı memlū
Ḫışm ile ṭolar o **yār-ı meh-rū** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 80). [yār-ı meh-rū,]*

yār-ı melek-ḫışāl: *Melek huylu sevgili.*

K'ey **yār-ı melek-ḫışāl** Şābūr
Ġam-ḫ∨ār u dil-figār u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 53). [yār-ı melek-ḫışāl,]*

yār-ı merġūb: *Rağbet edilen, istenen sevgili.*

Cemʿ olmışdı hezār maḥbūb
Biñ dil-ber-i ḫūb u **yār-ı merġūb** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 24). [yār-ı merġūb,]*

yār-ı nāz-perverd: *Nazlı büyüyen sevgili.*

Bu yaña o **yār-ı nāz-perverd**
Olmışdı elemle çihresi zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 7). [yār-ı nāz-perverd,]*

yār-ı nāz-perverd: *Naz içinde büyütülmüş sevgili.*

Bu yaña o **yār-ı nāz-perverd**
Ol ʿālem içinde ḥüsn ile ferd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 73). [yār-ı nāz-perverd,]*

yār-ı perīveş ü dil-ārām: *Peri gibi güzel ve gönle huzur veren sevgili.*

Ol dil-ber-i gül-ruḫ u gül-endām
Ol **yār-ı perīveş ü dil-ārām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 76). [yār-ı perīveş ü dil-ārām,]*

yār-ı ṣādıḳ: *Sadık arkadaş.*

El-ḳıṣṣa ol iki **yār-ı ṣādıḳ**
Birbirine āşıḳ-ı muvāfıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 25). [yār-ı ṣādıḳ,]*

yār-ı ṣādıḳ: *Sadık dost, sevgili.*

İʿzāz ile ḳaldurup ḫalāyıḳ
Düşdi öñine o **yār-ı ṣādıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 20). [yār-ı ṣādıḳ,]*

yār-ı şefḳat: *Sevgilinin şefkati.*

Yaḳdı yüregini **yār-ı şefḳat**
Deprendi ʿalāyim-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 43). [yār-ı şefḳat,]*

yār-ı semen-ber: *Yasemin göğüslü sevgili.*

Bu ṭarz ile o nigār-ı gül-rūy
Ol **yār-ı semen-ber** ü semen-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 36). [yār-ı semen-ber,]*

yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz: *Başta gelen ve başını kaldıran sevgili.*

Āḫir o gül-i ḥadīḳa-i nāz
O **yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 78). [yār-ı ser-āmed ü ser-efrāz,]*

yār-ı ṭannāz: *Alaycı sevgili.*

Yüz virdi zamāne-i ḥıyel-bāz
Aldandı ol iki **yār-ı ṭannāz** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 30). [yār-ı ṭannāz,]*

yār-ı ṭannāz: *Alay eden sevgili.*

El-ḥāsıl ol iki **yār-ı ṭannāz**
Ol serv-i ser-āmed ü ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 5). [yār-ı ṭannāz,]*

yāri'çün: *Yâri için.*

Yaʿnī ġam-ı ʿaşḳa virdi cānı
Terk eyledi **yāri'çün** cihānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 56). [yāri'çün,]*

yarın: *Bir sonraki gün, ertesi gün. II Zor gün, ahiret günü.*

Çekdüm bu cihānda niçe ḫüsrān
Yarın beni bārī itme giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 32). [yarın,]*

yārsevgend: *Yâr için yemin etmiş.*

Ḳāṣıd didi kim o **yārsevgend**
Gönlüñni alan nigāra sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 99). [yārsevgend,]*

yaş: *Ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı, göz yaşı.*

Geh **yaşını** eyleyüp revāne
Ḳanlar aḳıdurdı yana yana *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 39). [yaşını, -ı, -n, -ı]*

Şīrīn de alup dizine başın
İki gözinüñ silerdi **yaşın** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 2). [yaşın, -ın]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü tāb
Aḳar gözi **yaşı** ṣanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 94). [yaşı, -ı]*

Yaş yirine gözlerüm döker ḳan
Eyler beni lāl āh u efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 43). [yaş,]*

<u>yaṣdan-:</u> *Yaslanmak, dayanmak, kendine yastık edinmek.*

Aldı ele tīşe cüst ü çālāk
Ṭaş **yaṣdanup** itdi bisterin ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 6). [yaṣdanup, -up]*

<u>yaşı dökerdi:</u> *Ağlamak.*

Bu güne dökerdi yaşı Ferhād
Eylerdi yürekden āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 71). [yaşı dökerdi, -er, -di]*

<u>yat-:</u> *Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.*

Yatduḳca o yirde ey perī-zād
Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 17). [yatduḳca, -duḳca]*

Yārıyla o dem **yaturdı** Ḫusrev
Ṣalmışdı biri birine pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 103). [yaturdı, -ur, -dı]*

<u>yavu ḳılmış:</u> *Kaybetmek.*

ʿUryān teni pā-bürehne olmış
Kendüyi cihānda **yavu ḳılmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 76). [yavu ḳılmış, -mış]*

yayıl: *Yayılmak, dağılmak.*

Luṭfuñ ḳamu ʿāleme **yayılmış**
Hep ḫalḳ seni şefīʿ bilmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 97). [yayılmış, -mış]*

yaz: *Çizmek, nakşetmek, işlemek.*

Ol naḳş durur ki **yazdı** Şābūr
Mermer üzerine ḳazdı Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 37). [yazdı, -dı]*

yaz-: *Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek, kaleme almak.*

Ne dilde beyāna ṭāḳatüm var
Ne **yazmaġa** elde ḳudretüm var *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 24). [yazmaġa, -maġ, -a]*

Dir aña baḳan zihī muṣavvir
Kim **yazmaġa** cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 120). [yazmaġa, -mag, -a]*

Taṣvīrini ḫūb-güne **yazdum**
Ol serv-ḳade nümūne **yazdum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 31). [yazdum, -du, -m]*

Taṣvīrini ḫūb-güne **yazdum**
Ol serv-ḳade nümūne **yazdum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 32). [yazdum, -du, -m]*

Bu kār üzere o serv-i āzād
Bir nāme **yazar** be-ṭarz-ı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 98). [yazar, -ar]*

Bu güne deler hezār gevher
Bu veche **yazar** fesāne-i ter *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 16). [yazar, -ar]*

Çün ḥamd sözin tamām **yazdı**
Dildārına bir selām **yazdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 9). [yazdı, -dı]*

Çün ḥamd sözin tamām **yazdı**

Dildārına bir selām **yazdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 10). [yazdı, -dı]*

Bu ḫışm ile ol nigār fi'l-ḥāl

Ol nāmeyi **yazdı** itdi irsāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 22). [yazdı, -dı]*

Tārīḫ-nüvīs-i ḥāl-i Şīrīn

Bir ḫūb fesāne **yazdı** rengīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 50). [yazdı, -dı]*

Fehm eylese **yazdıġum** nikātı

Ḳadrince olınsa iltifātı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 35). [yazdıġum, -dıġ, -um]*

yazıl-: *Kaleme alınmak.*

Çoḳ ḳışṣa **yazıldı** bu meselde

Tafṣīl çoḳ oldı bu maḥalde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 1). [yazıldı, -dı]*

yegāne: *Biricik, eşsiz, tek.*

Sānī ʿÖmer ol **yegāne** ḫaṣlet

Bennā-yı mebānī-i ʿadālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 1). [yegāne,]*

Didi ki eyā **yegāne** üstād

Çün eyledüñ ol perīveşi yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 101). [yegāne,]*

Didi o dem ey **yegāne** üstād

ʿAḳlum benüm aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 1). [yegāne,]*

Didi meded ey **yegāne** Şābūr

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 37). [yegāne,]*

Ṣarf itdi bu maṣlaḥatda maḳdūr

Didi ki eyā **yegāne** Şābūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 68). [yegāne,]*

Didi ki eyā **yegāne** üstād

Ṣāḥib-naẓar-ı zamāne üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 117). [yegāne,]*

İʿzāz ile virdi şāha mektūb

Mażmūnı bu ki ey **yegāne** Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 22). [yegāne,]*

yegāne-i rūm: *Rum (ülkesinin) biriciği.*

Sulṭān-ı ʿArab **yegāne-i Rūm**
Kimdür ki baña muḳābil oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 45). [yegāne-i rūm,]*

yek-ser: *Baştan başa, tamamen.*

Ṣoldı niçe verd-i müşg-perver
Çoḳ serv-ḳad oldı ḫāke **yek-ser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 88). [yek-ser,]*

ʿUşşāḳ ile her ṭaraf güzeller
Cānib cānib gezerdi **yek-ser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 8). [yek-ser,]*

Gül gibi yañaġı nāzük ü ter
Serv ile nihāl-i ḳaddi **yek-ser** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 14). [yek-ser,]*

yemīn virdüñ: *And içmek, söz vermek, yemin etmek.*

Didi ne ʿaceb **yemīn virdüñ**
Ṣabr ile ḳarārımı giderdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 107). [yemīn virdüñ, -dü, -ñ]*

yesār: *Sol taraf.*

Ṭutdı kimisi **yesār** semtin
Ol yirdeki kūhsār semtin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 65). [yesār,]*

yet: *Yeterli olmak, kâfi gelmek.*

Bu ḳadr **yete** aña müʾebbed
Kim olmışam ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 95). [yete, -e]*

Yetmez mi bu kim dil-i figende
Oldı der-i ḫıdmetüñde bende *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 93). [yetmez, -mez]*

Yoḳdur ġam-ı ʿaşḳdan melālüm
Bu ḳıṭʿa **yeter** güvāh-ı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 26). [yeter, -er]*

Ey ḫāme **yeter** bu siḥr ü iʿcāz
Niçe olasın fesāne-perdāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 1). [yeter, -er]*

Gitdükce olurdı şevḳ zāyid
Yetmezdi cihān olaydı kāġıd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 40). [yetmezdi, -mez, -di]*

yet-: *Yetişmek, erişmek, ulaşmak.*

Kim ḥişşe **yetüp** cevān u pīre
Gelmişdi ġınā ḳamu faḳīre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 43). [yetüp, -üp]*

Ṭurma yüri var cenāb-ı şāha
Eglenme **yetiş** o bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 66). [yetiş, -iş]*

yeter: *"Son bulsun!" anlamında ünlem.*

Yeter baña felekde ol meh ü ḫurşīd māhiyyet
Serīr-i ṣıḥḥat üzre tek anı Ḫaḳ ber-ḳarār itsün *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 4, Mısra 1). [yeter,]*

Ey ḫāme **yeter** ḫırāma geldüñ
Ḫatm eyleyecek maḳāma geldüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 67). [yeter,]*

Luṭf eyle **yeter** ihānet itdüñ
Bu bī-cürme ḥaḳāret itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 65). [yeter,]*

Yeter bu ġam dil-i zār u ḥazīne
Toyınca baḳmadum ol nāzenīne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 5). [yeter,]*

yeter: *Ihtiyacı karşılayacak, işi görecek kadar olan, kâfi.*

ʿUşşāḳa **yeter** ġam-ı zenaḫdān
Meskenleri niçün ola zindān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 91). [yeter,]*

Besdür ġam-ı zülf ʿāşıḳāna
Zindān **yeter** anlara zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 94). [yeter,]*

yetiş-: *Ulaşmak, erişmek.*

Saʿy it iresin kemāl-i ʿaşḳa
Cānuñ **yetişe** melāl-i ʿaşḳa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 10). [yetişe, -e]*

Behrām'a **yetişdi** şāh-ı Pervīz
Şemşīr ile kesdi başını tīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 21). [yetişdi, -di]*

yetişdür: *Ulaştırmak.*

Yā vuṣlata cānumı irişdür
Ol rūḥa revānumı **yetişdür** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 102). [yetişdür,]*

yetür-: *Yetiştirmek, ulaştırmak.*

Cibrīl didi çü bu kelāmı
İtmāma **yetürdi** ol peyāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 30). [yetürdi,]*

İtmāma **yetür** bu ḫoş kelāmı
Ḫoş vech ile eyle iḫtitāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 69). [yetür,]*

yidi: *"Yedi" sayı sıfatı.*

Sürdi anı **yidi** gün tamāmet
Hīç inmedi yire ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 25). [yidi,]*

yidi başlu ejdehādur: *Yedi başlı ejderha.*

Dünyā **yidi başlu ejdehādur**
Endīşe-i ülfeti ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 37). [yidi başlu ejdehādur, -dur]*

yig: *Bir başkasından daha çok beğenilip tercih edilen, üstün görülen.*

Āḫir ki şu żāyiʿ ola bī-sūd
Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 30). [yigdür, -dür]*

yigit: *Delikanlı, genç adam; yürekli, korkusuz.*

Ceng itmege itdiler ser-āġāz
Merdāne **yigitler** oldı ser-bāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 6). [yigitler, -ler]*

yıḳ-: *Bozmak, dağıtmak, viran etmek.*

Şāh itdiler ol belā-yı cānı
Yıḳdılar anuñla ḫānedānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 38). [yıḳdılar, -dı, -lar]*

Ẕevḳ u şādī ʿişret-ābādın **yıḳup** vīrān idüp
Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [yıḳup, -(u)p]*

yıḳıl: *(Kurulu bir şey) Parçalanıp dağılmak.*

Eyvāh **yıḳıldı** ḫānmānlar
Çıḳsun yiridür göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 121). [yıḳıldı, -dı]*

yıḳıl-: *Harap olmak, mahvolmak perişan olmak.*

Lerzān oluban **yıḳıldı** miskīn
Ne derde ṣataşdı bildi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 131). [yıḳıldı, -dı]*

yıḳıldı ḳaldı: *Yıkılıp kalmak, çok kötü bir duruma düşmek.*

Bir niçe zamān **yıḳıldı ḳaldı**
Mātem ġamı ʿaḳl u hūşın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 133). [yıḳıldı ḳaldı, -dı]*

yil: *Rüzgar, yel.*

Āhūlara at depince ol dem
Yil gibi götürdi anı muḥkem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 22). [yil,]*

<u>yil:</u> *On iki aylık zaman dilimi, sene.*

Bu pīşeye ol cevān el urdı
Üstād ile niçe **yıl** oturdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 26). [yıl,]*

Bir himmet ile itdi anı ḥāṣıl
Ṣanurdı gören çalışdı bir **yıl** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 10). [yıl,]*

Müşkil idi bu umūr muḥkem
Taḥṣīl idemezdi **yılda** ādem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 20). [yılda,]*

<u>yine:</u> *Bir daha, tekrar, gene.*

Dili bir gevher-i nā-yāba ḫarīdār ḳılup
Āẕerī **yine** beni şöhre-i bāzār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 4). [yine,]*

Ammā **yine** Ḫaḳḳ'a şükr iderdi
Ḳalbinden o hemm ü ġam giderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 101). [yine,]*

Sāḳī **yine** bezme zīb ü fer vir
Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [yine,]*

Döndi **yine** böyle itdi taʿrīf
Kim eyleye pādşāha tavṣīf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 33). [yine,]*

Senden irişür **yine** devāsı
Sensin dil ü cānumuñ ṣafāsı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 17). [yine,]*

Cemʿ eyledi **yine** kendin ol zār
Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 111). [yine,]*

Çün itdüñ esīr ben faḳīri
Ol **yine** bu ġamda dest-gīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 68). [yine,]*

Sen şāh olasın o bir belā-keş
Yine idesin anı müşevveş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 112). [yine,]*

Ol mūr sen olasın Süleymān

Yine idesin ḥazīn ü nālān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 114). [yine,]*

Böyle gözede **yine** ġarībin

Şād ide bu resme ʿandelībin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 13). [yine,]*

Şoñra **yine** ʿādeti cefādur

V'allāhi inanma bī-vefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 21). [yine,]*

Döndi **yine** çerḫ-i bī-vefāya

Başladı ḫiṭāb ile nevāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 1). [yine,]*

El-minnetü li'llāh ey birāder

Olmaz **yine** ḫāṭırum mükedder *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 60). [yine,]*

<u>yir:</u> *Yer, mekan.*

Ger raḫş-ı veġāya binse fi'l-ḥāl

Bed-ḫ∨āh olurdı **yirde** pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 10). [yirde, -de]*

Her dem ḳala ḫāk içinde bed-ḫ∨āh

Yirden anı üstün ide Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 96). [yirden, -den]*

Sulṭān-ı kerem ide keremler

Gerdūna **yirüm** ola ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 62). [yirüm, -üm]*

Ey ʿaşḳa heves iden belā-keş

İtme **yirüñi** maḳām-ı āteş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 112). [yirüñi, -üñ, -i]*

Hem daḫi bulardan özge ey şāh

Bir māh ḳomış o **yirde** Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 2). [yirde, -de]*

Sürdi anı yidi gün tamāmet

Hīç inmedi **yire** ol ḳıyāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 26). [yire, -e]*

Başa iledüp cemīʿ kārı

Bulmışdı o **yirde** iʿtibārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 38). [yirde, -de]*

Bir laġm idüp o **yirde** taʿmīr

Dāyim dökeler ṣaġup añа şīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 53). [yirde, -de]*

Bir ḥavż ola bu **yirde** bünyād

Ḫarc ide tamām ṣanʿat üstād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 57). [yirde, -de]*

Bu **yirde** bir üstād vardur

Bir merdüm-i ḫoş-nihād vardur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 77). [yirde, -de]*

Ben ẕerre ol güneş cihānda

Ben **yirde** o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 42). [yirde, -de]*

Anlarla vidāʿ idüp o miskīn

ʿAzm itdi **yirine** zār u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 18). [yirine, -i, -n, -e]*

Ṭutdı kimisi yesār semtin

Ol **yirdeki** kūhsār semtin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 66). [yirdeki, -de, -ki]*

Kim saña vaṭan ne **yirdür** üstād

Cānuñ ne hevāya oldı muʿtād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 121). [yirdür, -dür]*

Āḫir **yire** vardı çekdi ʿasker

Çoḳ milketi eyledi musaḫḫer *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 17). [yire, -e]*

Hürmüz **yirine** geçüp oturdı

Şehler ḳademine yüz ururdı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 13). [yirine, -i, -n, -e]*

Gözler iki çeşm-i bī-nişānı

Biri **yiri** biri āsmānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 88). [yiri, -i]*

Yatduḳca o **yirde** ey perī-zād

Sen rifʿat ü ʿizzet ile ol şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 17). [yirde, -de]*

Bir **yire** gelüp ol iki meh-rū

Nāz eyledi birbirine ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 93). [yire, -e]*

Ammā kimini idüp feraḥnāk

Ḫāk olsa **yiri** idersin eflāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 118). [yiri, -i]*

Bir **yirde** iderdi başḳa ʿişret

Hīç şāh ile eylemezdi ṣoḥbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 53). [yirde, -de]*

Yirde yüzini türāb ḳıldı
Bu resme aña ḫiṭāb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 23). [yirde, -de]*

yir: *Makam, mevki.*

Gitdiyse bir aḥḳar-ı ʿibāduñ
Var **yirine** anca nā-murāduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 34). [yirine, -ine]*

Kes başını Ḫusrev'üñ hemān tīz
Tā **yirüñ** ola maḳām-ı Pervīz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 98). [yirüñ, -üñ]*

yir: *-e karşılık, -e mukabil.*

Yaş **yirine** gözlerüm döker ḳan
Eyler beni lāl āh u efġān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 43). [yirine, -+i, -+n, -+e]*

yir ideler: *Yerleştirmek, yer vermek.*

Lāzım mı belā-yı ḳayd-ı zencīr
Yā maḥbes içinde ideler yir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 96). [yir ideler, -e, -ler]*

yir ider: *Yer etmek, iz bırakmak, iyice yerleşmek.*

Geh fikr-i tefavvuḳ-ı edānī
Baña **yir ider** bu ḫākdānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 38). [yir ider,]*

yir itdi: *Yer etmek. İyice yerleşmek; iz bırakmak.*

İtdi dil ü cānda derd ü ġam yir
Muḥkem aña ʿaşḳ virdi teʾsīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 77). [yir itdi, -di]*

yir itdiler: *Yer etmek, mekân kılmak.*

Zindānı çün itdiler aña yir
Bir ḳayd-ı ʿaẕīmi oldı zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 39). [yir itdiler, -di, -ler]*

yir öpüp: *Yer öpmek; saygı ve sevgisini göstermek için birisinin önünde eğilmek, yere kapanmak.*

Āḫir **yir öpüp** senālar itdi
El başa ḳodı duʿālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 1). [yir öpüp, -üp]*

yir yir: *Yer yer, zaman zaman.*

Cūş itdi mevākib-i kevākib
Yir yir çıḳageldi necm-i sāḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 6). [yir yir,]*

yire çaldı: *(Yerden) Yere çalmak: Ayaklar altına almak, değersiz görmek, acınacak hâle düşürmek.*

Terk eyledi mesken ü diyārın
Çaldı yire neng ü iʿtibārın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 58). [yire çaldı, -dı]*

yiridür: *"Uygundur, münasiptir" anlamında bir söz.*

Eyvāh yıḳıldı ḫānmānlar
Çıḳsun **yiridür** göge fiġānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 122). [yiridür,]*

yirine geldi: *(İhtiyaç) giderilmek.*

Fi'l-ḥāl ḳabūl olur münācāt
Hep **yirine geldi** cümle ḥācāt *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 58). [yirine geldi, -di]*

yitür-: *Kaybetmek.*

Ol perī-rūyı gözümden itdi pinhān rūzgār
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum **yitürdüm** devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 4). [yitürdüm, --dü, --m]*

yoġ: *Yok, bulunmayan, mevcut olmayan.*

Yoġıdı seḫāda hīç miṣāli
Şāhāne idi ḳamu ḫışāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 31). [yoġıdı, -ıdı]*

Çoġıdı egerçi laʿli çün ḫāk
Ammā ki **yoġıdı** bir dür-i pāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 36). [yoġıdı, -ıdı]*

Ferzendi **yoġıdı** gerçi anuñ
Çekmezdi velī ġamın cihānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 51). [yoġıdı, -ıdı]*

Ferzend **yoġısa** ḥamdü-li'llāh
Virdi bu perīyi bārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 105). [yoġısa, -ısa]*

Bir maḥremi **yoġıdı** ġamında
Āzāde gezerdi ʿāleminde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 27). [yoġıdı, -ı, -dı]*

Mesrūr idi cümle ḫalḳ-ı ʿālem
Hīç **yoġıdı** içlerinde bir ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 10). [yoġıdı, -ı, -dı]*

Furṣat demidür teġāfül itme
Māniʿ **yoġ** iken taʿallül itme *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 94). [yoġ,]*

yohsa: *"Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.*

Maḫṣūs mı **yoḫsa** şāha bu kār
Olmaz mı gedā esīr-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 121). [yoḫsa,]*

yok: *Bulunmama durumu, mevcut olmama, "var" karşıtı.*

Gerçi ki günāh bende çoḳdur
Bir ẕerre ḳadar sevāb **yoḳdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 36). [yoḳdur, -dur]*

Bir ḥālete düşmüşem ki ġamnāk

Yoḳdur dil ü cānda ʿaḳl u idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 14). [yoḳdur, -dur]*

Bir z̲erre s̲evābdan es̲er **yoḳ**

Efʿāl-i ḳabīḥa z̲errеden çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 73). [yoḳ,]*

Hīç bir sebeb-i şefāʿatüm **yoḳ**

Bir bāʿis̲-i raḥm u şefḳatüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 89). [yoḳ,]*

Hīç bir sebeb-i şefāʿatüm **yoḳ**

Bir bāʿis̲-i raḥm u şefḳatüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 90). [yoḳ,]*

Aʿmālüme **yoḳdur** iʿtimādum

Senden şefḳat durur murādum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 47). [yoḳdur, -dur]*

Ammā ki ḥużūr-ı ḳalb **yoḳdur**

Dilde sebeb-i ġumūm çoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 27). [yoḳdur, -dur]*

Gerçi niçe māl iderdi iʿṭā

Yoḳ idi ḫulūṣ-ı ḳalbi ammā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 46). [yoḳ,]*

Evżāʿı laṭīf ü ḫulḳı ġarrā

Aḫlāḳına **yoḳ** naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 82). [yoḳ,]*

Fenninde bulınmamış muʿādil

Yoḳ aña bu ṭarzda mümās̲il *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 46). [yoḳ,]*

Ey çerḫ bu cevre **yoḳ** mı pāyān

Niçe idesin beni perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 97). [yoḳ,]*

Bir ġāyeti **yoḳ** belā durur ʿaşḳ

Ṣāfī elem ü ʿanā durur ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 113). [yoḳ,]*

Yoḳ ḫūb-cemāline nihāyet

Hep ġonce-dehān u serv ḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 16, Mısra 27). [yoḳ,]*

Ne māh nigār-ı ʿālem-ārā

Kim **yoḳ** aña hīç naẓīr ü hem-tā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 4). [yoḳ,]*

Bir vech ile itdiler teʿānuḳ

Kim anı beyāna ṭāḳatüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 48). [yoḳ,]*

Yoḳ ẕerre göñüllerinde ġam hīç
Ḳalmadı nişāne-i elem hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 19). [yoḳ,]*

Ḫilm ile ḥayāda **yoḳ** miṣāli
Ḳadrince var idi ḥüsn ü ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 9). [yoḳ,]*

Āḫir heves eylemiş o ferzend
Bir ṣanʿata kim **yoḳ** aña mānend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 18). [yoḳ,]*

Süd gerçi gelür nihāyeti **yoḳ**
Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 45). [yoḳ,]*

Süd gerçi gelür nihāyeti **yoḳ**
Ḳalbüñ ammā ḳanāʿati **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 46). [yoḳ,]*

Yoḳ bende ḳarār u ṣabra ṭāḳat
Çekdürme baña bu işde zaḥmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 69). [yoḳ,]*

Ṣaḥrāda yürür ḳoyunlarum çoḳ
Anda ṣaġılur nihāyeti **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 126). [yoḳ,]*

Dil ḫaste devāya ḳudretüm **yoḳ**
Yüḳ üstüme düşdi ṭāḳatüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 27). [yoḳ,]*

Dil ḫaste devāya ḳudretüm **yoḳ**
Yüḳ üstüme düşdi ṭāḳatüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 28). [yoḳ,]*

Yoḳ anda münāsebet benümle
Kim ide mücāleset benümle *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 43). [yoḳ,]*

Bildürmege ḥālümi meded **yoḳ**
Anuñla menāzil arada çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 45). [yoḳ,]*

Yoḳdur bilişüm belādan özge
Endūh u ġam u cefādan özge *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 131). [yoḳdur, -dur]*

Yoḳ mı raḥmuñ ḳanı mürüvvet
Olmaz mı tamām bu işābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 53). [yoḳ,]*

Olmaz mı bu ẓulme hīç nihāyet
Yā **yoḳ** mı bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 62). [yoḳ,]*

Yoḳdur ġam-ı ʿaşḳdan melālüm

Bu ḳıṭʿa yeter güvāh-ı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 25). [yoḳdur, -dur]*

Ṭolmış içi ṭaşı seng-i ḫārā

Yoḳ ẕerre ḳadar ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 58). [yoḳ,]*

Yoḳ tende vuḳūf ben helāküñ

Şemşīr-i ġamuñla sīne-çāküñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 99). [yoḳ,]*

Yoḳ sencileyin ʿöẕür-peẕīrüm

Sensin bu elemde dest-gīrüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 47). [yoḳ,]*

Aḥvālüme şefḳat eylerüm **yoḳ**

Bir baña mürüvvet eylerüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 49). [yoḳ,]*

Aḥvālüme şefḳat eylerüm **yoḳ**

Bir baña mürüvvet eylerüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 50). [yoḳ,]*

Efʿāline bir meʾāl **yoḳdur**

Aṣḥābına ḥüsn-i ḥāl **yoḳdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 33). [yoḳdur, -dur]*

Efʿāline bir meʾāl **yoḳdur**

Aṣḥābına ḥüsn-i ḥāl **yoḳdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 34). [yoḳdur, -dur]*

Bir ẕerre göñüllerinde ġam **yoḳ**

Ālāyiş-i ḥüznden elem **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 97). [yoḳ,]*

Bir ẕerre göñüllerinde ġam **yoḳ**

Ālāyiş-i ḥüznden elem **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 98). [yoḳ,]*

Eylerler idi hemīşe ʿişret

Yoḳ ẕerrece iḥtimāl-i fürḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 104). [yoḳ,]*

Ser-māye-i ʿömr bil viṣāli

Yoḳ anda melāmet iḥtimāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 20). [yoḳ,]*

Kim anı beyāna ṭāḳatüm **yoḳ**

Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 113). [yoḳ,]*

Kim anı beyāna ṭāḳatüm **yoḳ**

Tafṣīlini şerḥe ḳudretüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 114). [yoḳ,]*

Aḥvāle degül biri ḫaberdār
Hīç kendüden özge **yoḳdur** aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 108). [yoḳdur, -dur]*

Çerḫ-i kühenüñ medārı **yoḳdur**
Cevr itmede iḫtiyārı **yoḳdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 3). [yoḳdur, -dur]*

Çerḫ-i kühenüñ medārı **yoḳdur**
Cevr itmede iḫtiyārı **yoḳdur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 4). [yoḳdur, -dur]*

Yüz gevherüm ammā raġbetüm **yoḳ**
Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 19). [yoḳ,]*

Yüz gevherüm ammā raġbetüm **yoḳ**
Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm **yoḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 20). [yoḳ,]*

yoḳ yire: *Gereği yokken, boşu boşuna.*

Yoḳ yire belāya uġramışsın
Deryā-yı ḳażāya uġramışsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 99). [yoḳ yire,]*

yoḳ yirlere gitdi: *Boşa gitmek.*

Yol yapmadasın yıḳıldı ʿālem
Yoḳ yirlere gitdi çekdigüñ ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 104). [yoḳ yirlere gitdi, -di]*

yoḳ yoḳ: *Hayır.*

Vaṣf-ı deheni zebāna gelmez
Yoḳ yoḳ ne zebān gümāna gelmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 64). [yoḳ yoḳ,]*

yol: *Bir amaç uğruna aşmak istenilen mesafe, güzergâh, istikamet.*

Ġurbet elemi **yol** ıżṭırābı
İncitmiş idi o meh-rikābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 21). [yol,]*

Hem Ḫusrev'e **yolda** bir ḫıredmend
Pend eyleyüp eylemişdi sevgend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 35). [yolda, -da]*

Ḫalḳdan ʿuzlet ḳılup ʿazm-i beyābān eyledi
Yolları ḫūn-ı sirişkinden gülistān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 2). [yolları, -lar, -ı]*

yol: *Amaç, maksat, gaye, uğur.*

Bu vech ile vaʿde itdi Şābūr
Kim ṣarf ḳıla bu **yolda** maḳdūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 30). [yolda, -da]*

Yā eyle beni helāk fi'l-ḥāl
Kim ola tenüm bu **yolda** pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 104). [yolda, -da]*

Ṭaġlar **yolına** revāne oldı
Dīvāne-dil-i zamāne oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 53). [yolına, -ı, -n, -a]*

Hem ʿasker ü hem ḫızāne benden
Ḫarc eyleyeyin **yoluña** maḫzen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 32). [yoluña, -uñ, -a]*

Hep ʿaşḳ **yolındadur** muḳarrer
ʿAşḳ olmayıcaḳ degül müyesser *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 17). [yolındadur, -ı, -n, -da, -dır]*

Sultānlıġuña düşer mi bu ḥāl
Bir mūr ola **yoluñda** pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 6). [yoluñda, -u, -ñ, -da]*

K'ey şāh ne ḫoş ṭarīḳ ṭutduñ
Bu **yolda** kimi refīḳ ṭutduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 26). [yolda, -da]*

yol açdı: *Yol yapmak.*

Ol gün bu ṭarīḳ ile o ġamnāk
Üç mīle degin **yol açdı** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 60). [yol açdı, -dı]*

yol eyleyeler: *Ziyaretin sıklığından âşinâlık kazanmak.*

Yol eyleyeler bu ḫānedāna
Mānend-i zülāl ola revāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 55). [yol eyleyeler, -y, -e, -ler]*

yol yapmadasın: *Yol açmak, yol inşa etmek.*

Yol yapmadasın yıḳıldı ʿālem
Yoḳ yirlere gitdi çekdigüñ ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 103). [yol yapmadasın, -mada, -sın]*

yolında baş u cānı virmişdi: *Yolunda baş ve can vermek, bir yolda hayatını ortaya koymak.*

Ġāyetde severdi ḳayṣer anı
Virmişdi yolında baş u cānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 10). [yolında baş u cānı virmişdi,]*

yüce: *İhtişamlı, görkemli, ulu, yüce.*

El vire ḳażā-yı āsmānī
Āhum yaḳa ol **yüce** mekānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 10). [yüce,]*

yük: *Ağırlık, sıkıntı.*

Dil ḫaste devāya ḳudretüm yoḳ
Yük üstüme düşdi ṭāḳatüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 28). [yük,]*

Virsem saña niçe **yük** cevāhir
Olmaya bunuñ bahāsı ẓāhir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 27). [yük,]*

Bir **yük** zer ü sīm ü dürr ü gevher
Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [yük,]*

yüregini yaḳdı: *Çok acımak, yüreği yanmak.*

Yaḳdı yüregini yār-ı şefḳat
Deprendi ʿalāyim-i maḥabbet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 43). [yüregini yaḳdı, -dı]*

ýürek: *Ruh, can, iç, iç alem, gönül.*

Bu gūne dökerdi yaşı Ferhād
Eylerdi **yürekden** āh u feryād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 72). [yürekden, -den]*

yüri: *(Bir kimse veya nesne) Bir yöne doğru yer değiştirmek, yer değiştirerek ilerlemek II gezmek, dolaşmak.*

Āḫir **yüriyüp** serān-ı iḳlīm
Ber-vech-i kemāl-i ʿizz ü tekrīm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 85). [yüriyüp, -y, -üp]*

yüri: *"devam et, git" anlamında kullanılan bir söz.*

Ṭurma **yüri** var cenāb-ı şāha
Eglenme yetiş o bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 65). [yüri,]*

yürü: *(Bir kimse veya nesne) Bir yöne doğru yer değiştirmek, yer değiştirerek ilerlemek II gezmek, dolaşmak.*

Mevzūn mevzūn **yürürdi** ol māh
Bir nāz ile kim tebārek-Allāh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 75). [yürürdi, -r, -di]*

Ṣaḥrāda **yürür** ḳoyunlarum çoḳ
Anda ṣağılur nihāyeti yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 125). [yürür, -r]*

yüz: *Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.*

İtmişdi o meh meger ki tedbīr
Tā eyleye gün **yüzini** taṣvīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 62). [yüzini, -i, -n, -i]*

Gösterse cihāna gün **yüzi** nūr
Mihr ü meh olaydı şuʿleden dūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 73). [yüzi, -i]*

Oldı **yüzi** gün gibi dil-efrūz
Ruḫsāresi āteş-i ciger-sūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 121). [yüzi, -i]*

Rengīn **yüzi** oldı ḫāk mānend
ʿAşḳ eyledi dest ü pāyını bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 147). [yüzi, -i]*

Görseydi cemāli **yüzin** āfāḳ
Ser-cümle olurdı zār u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 85). [yüzin, -in]*

Şābūr didi ki emr şāhuñ
Taṣvīr ideyin **yüzin** o māhuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 106). [yüzin, -in]*

Bir dāne idi **yüzinde** ḫāli
Kim görse olurdı ḫaste-ḥāli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 93). [yüzinde, -i, -(n)de]*

Varınca o māha ḳarşu nā-gāh
Ḳaldurdı niḳābı **yüzden** ol māh *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 32). [yüzden, -den]*

Çün gördi o meh-cebīni Ḫusrev
Şalmış **yüzi** kāyināta pertev *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 30). [yüzi, -i]*

Ġurbet eşeri **yüzinde** ẓāhir
Ẓann eyledi kim ola müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 27). [yüzinde, -i, -n, -de]*

Yüzden götüri ḥicāb gitdi
Ser-cümle teninde tāb gitdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 107). [yüzden, -den]*

Ḫūrī gibi cismi nāzük-endām

İtmezdi **yüzin** gören dil-ārām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 12). [yüzin, -in]*

Ol ḳara **yüzi** anuñ ṣararmış

Ḳalbi de **yüzi** gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 89). [yüzi, -i]*

Ol ḳara **yüzi** anuñ ṣararmış

Ḳalbi de **yüzi** gibi ḳararmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 90). [yüzi, -i]*

Bir kerre **yüzin** gören perīşān

Tā ḥaşr olınca ola giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 75). [yüzin, -in]*

Gīsūları müşg-i ʿanber-ālūd

Bir şemʿ **yüzi** siyeh ṣaçı dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 60). [yüzi, -i]*

Şīrīn **yüzine** neẓāre ḳıldı

Bir nāle-i pür-şerāre ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 119). [yüzine, -in, -e]*

Didi ki meded açuñ o māhı

Bir kez **yüzine** idem nigāhı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 28). [yüzine, -i, -(n)e]*

yüz: *"Yüz" sayı sıfatı; çokluğu kast eden sıfat.*

Yüz ḥamd ki eyledüñ müʾebbed

Fermān-ber-i ümmet-i Muḥammed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 37). [yüz,]*

Ol maʿṣiyete esīr olanlar

Yüz seyyiʾe ile pīr olanlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 60). [yüz,]*

Ben kim saña olmışam peyām-ber

Yüz luṭf u mürüvvetüñe maẓhar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 74). [yüz,]*

Her gün gele **yüz** nizārlıḳlar

Biñ miḥnet ile figārlıḳlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 57). [yüz,]*

Geh nāleye eyleyüp ser-āġāz

Yüz biñ ġam ile olurdı dem-sāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 38). [yüz,]*

Ṭurmış bu yañada zār Şīrīn

Yüz miḥnet ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 34). [yüz,]*

Hecr ile çekerdi gerçi **yüz** ġam
Bulmışdı velī bir özge ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 25). [yüz,]*

Her rūz çekerdi **yüz** melāmet
Gitdükce bulurdı derdi şiddet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 7). [yüz,]*

Urduḳca çıḳardı **yüz** şerāre
Zilzāl düşerdi kūhsāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 57). [yüz,]*

Ayrılsa çekerdi **yüz** melāmet
Eylerdi görince terk-i ʿişret *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 11). [yüz,]*

Yüz luṭf ile yaʿnī göñlüñ alsa
Ḳollarını boynuñ üzre ṣalsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 19). [yüz,]*

Gerçi ki kimin figār idersin
Yüz ḳahr ile zār zār idersin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 116). [yüz,]*

Yüz ḥayf u dirīġ cānum alduñ
Ṣabr-ı dil-i nā-tüvānum alduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 17). [yüz,]*

Ammā ki ne sūd ḫalḳ-ı ʿālem
Çekdürmede baña günde **yüz** ġam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 18). [yüz,]*

Yüz gevherüm ammā raġbetüm yoḳ
Bir ḫāk ḳadar riʿāyetüm yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 19). [yüz,]*

Ammā n'ideyin sipihr-i ġaddār
Dāyim dile virmede **yüz** āzār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 42). [yüz,]*

Derd üzre belā ġam üzre miḥnet
Çekdürmede baña **yüz** melāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 58). [yüz,]*

Eşʿāra gelür hezār şevḳum
Yüz miḥnetüm olsa var şevḳum *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 62). [yüz,]*

yüz: *Birinden bir şey isteme ya da birinin karşısına çıkma cesareti.*

Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
Ne **yüz** ile ḫāke **yüz** sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 26). [yüz,]*

yüz ḳalmadı: *Birinden daha önce çok şey istediği için yeni bir şey isteme cesareti kalmamak.*

Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
Ne yüz ile ḫāke yüz sürem ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 25). [yüz ḳalmadı, -dı]*

yüz pāre olurdı: *Yüz parça olmak; çok küçük parçalara bölünmek.*

Seyl oldı döküldi ḫūn-ı düşmen
Yüz pāre olurdı dirʿ ü cevşen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 18). [yüz pāre olurdı, -ur, -dı]*

yüz sür: *Bir dilekte bulunmak için bir kişiye yalvarmaya gitmek.*

Gel leşker-i bī-şümār ile tīz
Dergāhuma **yüz sür** it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 24). [yüz sür,]*

yüz sür: *Bir dilekte bulunmak için bir kişiye yalvarmaya gitmek.*

Gel leşker-i bī-şümār ile tīz
Dergāhuma **yüz sür** it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 24). [yüz sür,]*

yüz sür: *Bir dilekte bulunmak için bir kişiye yalvarmaya gitmek.*

Gel leşker-i bī-şümār ile tīz
Dergāhuma **yüz sür** it gedālıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 24). [yüz sür,]*

yüz sürdi: *Saygın bir kimsenin huzurunda bulunurken saygı ve sevgi göstermek amacıyla yere eğilmek.*

Yüz sürdi şeh-i cihān öñinde
Ol server-i serverān öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 77). [yüz sürdi, -di]*

yüz sürem: *(Sevgi veya saygı ifadesi olarak) Huzurunda yere kapanmak.*

Yüz ḳalmadı bende cürmlerden
Ne yüz ile ḫāke **yüz sürem** ben *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 26). [yüz sürem, -em]*

yüz sürmege: *Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.*

Yüz sürmege ola baña mesned
Toprağını kuḥl idem müʾebbed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 65). [yüz sürmege, -ge]*

yüz sürmege: *Yüz sürmek, aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.*

Maʿlūm sadāḳatüm ṭapuña
Yüz sürmege gelmişem ḳapuña *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 66). [yüz sürmege, -e]*

yüz ṭutdı: *Yönelmek, meyletmek.*

Cemʿ eyledi yine kendin ol zār
Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 112). [yüz ṭutdı, -dı]*

Ṭaġıldı mevākib-i kevākib
Yüz ṭutdı gürīze necm-i s̱āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 10). [yüz ṭutdı, -dı]*

ʿĪş eylediler müreffeḥü'l-bāl
Yüz ṭutdı olara rūy-ı iḳbāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 28). [yüz ṭutdı, -dı]*

Yüz ṭutdı saña kemāl-i iḳbāl
Ṭut pendimi çekme bunda işkāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 101). [yüz ṭutdı, -dı]*

yüz ṭutmadı: *Yüz vermemek, ilgi ve alaka göstermemek.*

Yüz ṭutmadı ġayrı bārgāha
ʿArż itmedi ḥācet özge şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 75). [yüz ṭutmadı, -dı]*

yüz urayın: *Yüz sürmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin huzuruna çıkmak.*

Ben daḫi **yüz urayın** Ḫudā'ya
Raḥm eyleye belki bu gedāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 69). [yüz urayın, -a, -yın]*

yüz urdı: *Yönelmek II yüz sürmek, secdeye kapanmak.*

Dāḫil olıcaḳ ḥarīm-i şāha
Yüz urdı türāb-ı bārgāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 14). [yüz urdı, -dı]*

yüz urdı: *Yüz sürmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin huzuruna çıkmak.*

Çün itdi tamām bu kelāmı
Taḥṣīle **yüz urdı** ol merāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 2). [yüz urdı, -dı]*

yüz urdı: *Birinin önünde saygı ve hürmet göstermek amacıyla eğilmek; huzuruna gelmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin makamına çıkmak.*

Ferhād **yüz urdı** itdi maḳbūl
Didi n'ola her ne ise meʾmūl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 83). [yüz urdı, -dı]*

yüz urdı: *Birinin önünde saygı ve hürmet göstermek amacıyla eğilmek.*

Ferhād **yüz urdı** şāh öñinde
Baş yire ḳodı o māh öñinde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 37). [yüz urdı,]*

yüz urdılar: *Birinin önünde saygı ve hürmet göstermek amacıyla eğilmek; huzuruna gelmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin makamına çıkmak.*

Ḫıdmetde **yüz urdılar** tamāmī
Naḳl eylediler o ḫoş kelāmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 77). [yüz urdılar, -dı, -lar]*

yüz urmış: *Yüz sürmek, bir şey istemek amacıyla bir kimsenin huzuruna çıkmak.*

Çoḳ ehl-i hüner yanında ṭurmış
Üstād ḳapusına **yüz urmış** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 14). [yüz urmış, -mış]*

yüz urup: *Yere kapanmak.*

Hem ḳayṣere itdi çoḳ ṣenālar
Āḫir **yüz urup** didi duʿālar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 30). [yüz urup, -up]*

yüz urурdı: *Yüz sürmek, yere kapanmak.*

Hürmüz yirine geçüp oturdı
Şehler ḳademine **yüz urурdı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 14). [yüz urурdı, -ur, -dı]*

yüz virdi: *İlgi ve yakınlık göstermek.*

Yüz virdi zamāne-i ḥıyel-bāz
Aldandı ol iki yār-ı ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 29). [yüz virdi, -di]*

yüz yire ḳodı: *Yüz sürmek, yere kapanmak.*

Bu nevʿ ile çoḳ duʿālar itdi
Yüz yire ḳodı ṣenālar itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 22). [yüz yire ḳodı, -dı]*

yüz yire ḳodı: *Alçakgönüllü, mahcup ve utangaç olmak.*

Yüz yire ḳodı vü itdi iẓhār
Aldı ele ʿizzet ile ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 139). [yüz yire ḳodı, -dı]*

yüz yire ḳodı: *Saygıyla yere doğru eğilmek, yüzünü yere sürerek saygı göstermek (ŞAKAR).*

Ol māli ḳamu ṭaġıtdı miskīn
Yüz yire ḳodı vü gitdi miskīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 50). [yüz yire ḳodı, -dı]*

yüzi gülmezdi: *Sevinmek, mutlu olmak.*

Gülmezdi yüzi celādetinden
Bīzār idi çerḫ ṣūretinden *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 47). [yüzi gülmezdi, -mez, -di]*

yüzini sürdi: *Yüzünü sürmek, özel ya da kutsal kabul edilen nesneye yüzünü değdirmek.*

Fi'l-ḥāl irişdi ol araya
Sürdi yüzini o ḫāk-i pāya *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 46). [yüzini sürdi, -di]*

yüzini türāb ḳıldı: *Yüzünü toprak kılmak.*

Yirde **yüzini türāb ḳıldı**
Bu resme aña ḫiṭāb ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 23). [yüzini türāb ḳıldı, -dı]*

yüzini yire ber-ā-ber itdi: *Yüzünü yere beraber etmek, çok saygı duymak.*

Bir çul geyüp egnine ser-ā-ser
İtdi yüzini yire ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 22). [yüzini yire ber-ā-ber itdi, -di]*

yüziñi zerd eyledüñ: *Yüzünü zerd eylemek, (üzüntüden) yüzü sarıya dönmek.*

Bī-fāʾidedür bu çekdügüñ derd
Bī-vech yüziñi eyledüñ zerd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 102). [yüziñi zerd eyledüñ, -düñ]*

<u>ẕafer:</u> *Galibiyet.*

Dāyim ola baḫt hem-nişīnüñ
Devlet der-pey **ẓafer** ḳarīnüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 18). [ẓafer,]*

<u>zaʿferān:</u> *Güzel kokulu, sarı renkli bir çiçek, safran.*

Gül-gūn ruḫı **zaʿferāna** dönmiş
Gülzārına ṣan ḫazān ṭoḳınmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 9). [zaʿferāna, -a]*

<u>ẓāhir:</u> *Açık, aşikâr, görünen.*

Mesrūr kimi kimisi giryān
Ẓāhir ol ṭāʿat ile ʿiṣyān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 64). [ẓāhir,]*

Yā Ḫusrev-i Dihlevī muʿāṣır
Olsaydı olurdı ḥāli **ẓāhir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 18). [ẓāhir,]*

Ḫāmem dökeyidi laʿl-i dāne
Ẓāhir olayıdı çoḳ ḫızāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 32). [ẓāhir,]*

Ẓāhirde egerçi şekl-i bī-rūḥ
Kim görse anı ṣanurdı ẕī-rūḥ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 135). [ẓāhirde, -de]*

Ġurbet e<u>s</u>eri yüzinde **ẓāhir**
Ẓann eyledi kim ola müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 27). [ẓāhir,]*

ʿAşḳ āteşi yandurup derūnın
Ẓāhir ḳılmış ḳamu cünūnın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 144). [ẓāhir,]*

Virsem saña niçe yük cevāhir
Olmaya bunuñ bahāsı **ẓāhir** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 28). [ẓāhir,]*

Ẓāhirde ġam ile pür-teb ü tāb
Aḳar gözi yaşı şanki seyl-āb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 93). [ẓāhirde, -de]*

Hem defn idelüm o gül-ʿiẕārı
Ẓāhirde ben eyleyin ḳo zārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 12). [ẓāhirde, -de]*

ẓāhir oldı: *Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

Şīrīn ki bu ḥāle nāẓır oldı
Pervīz idügi **ẓāhir oldı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 42). [ẓāhir oldı, -dı]*

ẓāhir olmış: *Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

Emrüñ baña olmış idi ẓāhir
Kim gelse bu şehre bir muṣavvir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 51). [ẓāhir olmış, -mış]*

ẓāhir oluban: *Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

Ẓāhir oluban şükūfe-i merg
Gülzār-ı ḥayātı ḳıldı bī-berg *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 9). [ẓāhir oluban, -uban]*

ẓahīr ü fāryābī: *(ö. 598/1201) İran'da ünlü bir kaside şairi olan Zahîr-i Fâryâbî.*

Selmān u **Ẓahīr ü Fāryābī**
İtmezdi sözümden ictinābı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 19). [ẓahīr ü fāryābī,]*

ẓāhiri: *Açık, aşikar, kuşkusuz, şüphesiz.*

Dünyā ṭolu var mıdur **ẓahīri**
Kim ṭālib ola o dil-peẕīri *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 47). [ẓahīri,]*

Ne māl ü menāli vardur anuñ
Ne yār u **ẓahīri** ol gedānuñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 52). [ẓahīri,]*

zaḫmet: *Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.*

Anı ṭolanurdı ol ḫudāvend
Zaḫmetle aşardı niçe der-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 48). [zaḫmetle, -le]*

zaḫmet çekdürme: *Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak.*

Yoḳ bende ḳarār u ṣabra ṭāḳat
Çekdürme baña bu işde zaḫmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 70). [zaḫmet çekdürme, -me]*

zaḫmet itdüñ: *Zahmet vermek; sıkıntı vermek.*

Kendüñe egerçi **zaḫmet itdüñ**
Ammā baña ḫūb ḫıdmet itdüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 95). [zaḫmet itdüñ, -düñ]*

żaʿīf: *Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz.*

Bī-kesleri eyledüñ perīşān
Maẓlūmları **żaʿīf** ü giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 56). [żaʿīf,]*

zāʾil: *Devamlı olmayan, zeval bulan, fani.*

Ṣalsa naẓar aña ehl-i kāmil
Fi'l-ḥāl olurdı anda **zāʾil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 82). [zāʾil,]*

zāʾil olmış: *Yok olmak, ortadan kalkmak.*

Ālām-ı firāḳ **zāʾil olmış**
Her biri murāda vāṣıl olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 101). [zāʾil olmış, -mış]*

zāʾil oluban: *Yok olmak, ortadan kalkmak.*

Pervīz'e irişdi ḳuvvet-i ḳalb
Zāʾil oluban melāmet-i ḳalb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 40). [zāʾil oluban, -uban]*

zāl: *Şehname'de adı geçen İranlı efsanevi kahramandır. Rüstem'in babası, Sam'ın oğludur. Saçı, kirpiği, kaşı beyaz halde doğmuştur. Klasik şiirde yiğitliği, okçuluğu ile ünlenmiş olmakla birlikte daha çok destanı ve beyaz tüyleri (saçı, kaşı, kirpiği) ile anılır.*

Pervīz idi bāʿiși bu ḥālüñ
ʿAḳlını uġurlamışdı **zālüñ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 10). [zālüñ, -ün]*

zāl-i mehcūr: *Ayrı düşmüş ihtiyar.*

Virdi anı ḳatle şāh destūr
Cellād ile geldi **zāl-i mehcūr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 10). [zāl-i mehcūr,]*

zāl-i miskīn: *Zavallı ihtiyar.*

Meydāna ki geldi tīġ-ı ḫūnīn
Feryād itdi o **zāl-i miskīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 12). [zāl-i miskīn,]*

zāl-i naḫs-şūret: *Uğursuz yüzlü, ak sakallı ihtiyar.*

Bu yaña o **zāl-i naḫs-şūret**
Ḫayrān oldı bu ḥāle ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 1). [zāl-i naḫs-şūret,]*

zāl-i rū-siyāha: *Siyah yüzlü ak sakallı ihtiyar.*

Ḫışm itdi o **zāl-i rū-siyāha**
Gönderdi ḫaber cenāb-ı şāha *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 41, Mısra 3). [zāl-i rū-siyāha, -a]*

zamān: *Süre, vakit, dönem.*

Yā ṭāʿate ṣarf idüp **zamānı**
Dāyim saña yalvaran nihānī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 65). [zamānı, -ı]*

Ḫālā o **zamān** irişmedi dil
Luṭfuñla ola murāda vāṣıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 59). [zamān,]*

Kārum revişüm ḳamu fiġāndur
Feryād iderin niçe **zamāndur** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 140). [zamāndur, -dur]*

Bir niçe **zamān** yıḳıldı ḳaldı
Mātem ġamı ʿaḳl u hūşın aldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 133). [zamān,]*

Geçdi bu zemīn ile **zamāndan**
Göç eyledi kevn ile mekāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 147). [zamāndan, -dan]*

Bir niçe **zamān** bu ḥālet üzre
Eyyām geçürdi miḥnet üzre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 85). [zamān,]*

zamāne: *İçinde bulunulan zaman dilimi.*

Taḥsīn o ẕāt-ı pāke taḥsīn
Kim itdi anı **zamāne** yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 26). [zamāne,]*

Tā kim ola bu **zamāne** maʿmūr
Ḫalḳuñ kimi ġamda kimi mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 73). [zamāne,]*

Mānendini ne **zamāne** görmiş
Miṣlin ne felek daḫi getürmiş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 79). [zamāne,]*

Besdür ġam-ı zülf ʿāşıḳāna
Zindān yeter anlara **zamāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 94). [zamāne,]*

Bil kim bu **zamāne** bī-vefādur
Mihrin ṭaleb eylemek ḫaṭādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 41). [zamāne,]*

Ġam çekme **zamāne** bī-vefādur

Çoḳ saña ʿadīl-i pür-cefādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 29). [zamāne,]*

İncinme melāmet-i cihāna

Ḳalmaz bu ṭarīḳ ile **zamāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 38). [zamāne,]*

Baḳmadı bu köhne ḫānmāna

Bildi ki ne nesnedür **zamāne** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 58). [zamāne,]*

Miḥnetde iseñ hīç olma ġamnāk

Kim defʿinedür **zamāne** çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 8). [zamāne,]*

Muḥtāl durur **zamāne** muḥtāl

ʿĀḳil iseñ olma aña meyyāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 37). [zamāne,]*

zamāne: *Baht, talih, felek.*

Aḥvālümi ṣorma kim **zamāne**

Uġratdı beni belā-yı cāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 31, Mısra 19). [zamāne,]*

zamāne-i ḥıyel-bāz: *Hile yapan zaman.*

Yüz virdi **zamāne-i ḥıyel-bāz**

Aldandı ol iki yār-ı ṭannāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 29). [zamāne-i ḥıyel-bāz,]*

zamān-ı ferruḫ: *Uğurlu zaman.*

Zī vaḳt-i ḫoş **zamān-ı ferruḫ**

Rūz-ı feraḥ u amān-ı ferruḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 91). [zamān-ı ferruḫ,]*

zamān-ı ṣıḥḥat: *Sağlıklı olunan zaman,dönem.*

Gördüñ mi nedür **zamān-ı ṣıḥḥat**

Vaḳt-i eşref o ān-ı ṣıḥḥat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 38, Mısra 3). [zamān-ı ṣıḥḥat,]*

zann eyledi: *Zannetmek, sanmak.*

Ġurbet eseri yüzinde ẓāhir
Ẓann eyledi kim ola müsāfir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 28). [ẓann eyledi, -di]*

zann eylediler: *Zannetmek, sanmak.*

Yaʿnī ki olup viṣāle maġrūr
Ẓann eylediler ki böyle mesrūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 32). [ẓann eylediler, -di, -ler]*

zann itme: *Zannetmek, sanmak.*

Vuṣlat sebeb-i ġam u belādur
Ẓann itme ki ʿişret ü ṣafādur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 26). [ẓann itme, -me]*

Ẓann itme ki ʿaşḳ maḥż-ı ġamdur
Ser-māye-i miḥnet ü elemdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 45). [ẓann itme, -me]*

zār: *Ağlayan, inleyen.*

Ol ḳullaruñuñ günāh kārı
Dergāhuña eyledükde **zārī** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 62). [zārī, -i]*

Ben nice bu ġamdan olmayam **zār**
Maḥzūn u belā-keş ü dil-efgār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 29). [zār,]*

Artuḳlığı itdügüñ cefālar
Eksükligi **zār** u mużṭar eyler *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 34). [zār,]*

Şāhā bu zebūn u **zār** u miskīn
Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [zār,]*

Geh ṭaʿne-i düşmen ile **zāram**

Şemşīr-i cefāyıla figāram *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 35). [zāram, -a,-m]*

Görseydi cemāli yüzin āfāḳ

Ser-cümle olurdı **zār** u müştāḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 86). [zār,]*

Ammā bu ṭarafda **zār** Şīrīn

Derd ü ġam ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 33). [zār,]*

Derd ile belāda ḳalmışam **zār**

Ne hem-dem ü mūnis ü ne ġam-ḫ∨ār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 99). [zār,]*

Bend-i elemiyle **zār** ḳılma

Dil-ḫasteleri nizār ḳılma *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 121). [zār,]*

Fürḳat elemiyle **zār** idi ol

Ser-geşte vü bī-ḳarār idi ol *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 9). [zār,]*

Tā geldi kenār-ı şehre Şīrīn

Ġurbet elemiyle **zār** u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 28). [zār,]*

Pervīz daḫi miṣāl-i Şīrin

Şīrīn'i işitdi **zār** u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 20, Mısra 10). [zār,]*

Cemʿ eyledi yine kendin ol **zār**

Yüz ṭutdı cenāb-ı şāha her bār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 22, Mısra 111). [zār,]*

Ṭaşra çıḳıcaḳ ḥaremden ol **zār**

Ḫuddāma taẓarruʿ itdi nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 5). [zār,]*

Anlarla vidāʿ idüp o miskīn

ʿAzm itdi yirine **zār** u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 18). [zār,]*

Vādī-i belādayum belā-keş

Ben **zār** u nizār u çerḫ ser-keş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 36). [zār,]*

Ger sen idesin naẓar bu **zāra**

Bī-şek irişem viṣāl-i yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 61). [zāra, -a]*

Şīrīn'e naẓar ḳılınca miskīn

Biñ cān ile oldı **zār** u ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 28). [zār,]*

Tedbīri bu resme itdiler bir

Tā ola o **zār** esīr-i zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 172). [zār,]*

K'ey māh bu **zāra** cān gerekmez

Ārāyiş-i ḫānmān gerekmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 29, Mısra 17). [zāra, -a]*

Vuṣlat hevesi düşüp o **zāra**

Geh gāh varurdı kūy-ı yāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 29). [zāra, -a]*

Her rūz ziyādede melālüm

Bir **zāra** mümāṣil oldı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 110). [zāra, -a]*

Ol **zārı** añup nizār oldı

Yād itdi anı figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 47). [zārı, -ı]*

N'oldı ki bu resme **zārsın** sen

Bu vech ile bī-ḳarārsın sen *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 83). [zārsın, -sın]*

Luṭf ile naẓar ḳılup o **zāra**

İḥsānların itdi āşkāre *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 73). [zāra, -a]*

Her bār dilinde nām-ı Ferhād

Eylerdi o **zārı** dāyimā yād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 110). [zārı, -ı]*

Kim gördi bu ḥāli kim işitdi

Bir **zār** u zebūn saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 8). [zār,]*

Başına ṭoḳınmayınca ol **zār**

Bilmezdi nedür belā-yı aġyār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 39). [zār,]*

Hem defn idelüm o gül-ʿiẕārı

Ẓāhirde ben eyleyin ḳo **zārı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 12). [zārı, -ı]*

zār oldı: *Ağlamak.*

Zārīlıġın añdı **zār oldı**

Yād itdi ġamın figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 45). [zār oldı, -dı]*

zār olduñ: *Ağlamak.*

Ne oldı sebeb ki **zār olduñ**
Āşüfte vü bī-ḳarār olduñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 79). [zār olduñ, -du, -ñ]*

zār u ġamnāk: *Ağlayan ve gamlı (kişi).*

Ḫayrān olup o **zār u ġamnāk**
Hīç itmedi ẕevḳ-i vaṣlı idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 51). [zār u ġamnāk,]*

zār u zebūn: *Ağlayan ve zayıf.*

Pervīz görür o ḫaste-ḥāli
Ol **zār u zebūn** u pāy-māli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 32). [zār u zebūn,]*

zār zār idersin: *Ağlatmak.*

Gerçi ki kimin figār idersin
Yüz ḳahr ile **zār zār idersin** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 116). [zār zār idersin, -er, -sin]*

zār-ı ġamnāk: *Ağlayan gamlı.*

Şeb-tābe-seḥer o **zār-ı ġamnāk**
Eylerdi o kūhı çāk çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 91). [zār-ı ġamnāk,]*

zārī ḳılurdı: *Ağlamak.*

Şeb-tā-be-seḥer ḳılurdı zārī
Tā kim vire bir ḫalef o Bārī *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 39). [zārī ḳılurdı, -ur, -dı]*

zār-ı miskīn: *Acizce inleyen.*

Ferhād-ı ġarīb ü **zār-ı miskīn**
Efgende vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 35). [zār-ı miskīn,]*

zār-ı ser-figende: *Başı önünde ağlayan.*

Ḫusrevler olur öñinde bende
Ser-geşte vü **zār-ı ser-figende** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 38). [zār-ı ser-figende,]*

zārīlıġ: *Ağlayıp sızlama.*

Zārīlıġın añdı zār oldı
Yād itdi ġamın figār oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 45). [zārīlıġın, -ın]*

zat: *Beden.*

İḥsān ile ṭoldurup cihānı
Bir luṭf-ı mücessem idi **ẕātı** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 34). [ẕātı, -ı]*

zāt-ı pāke: *Temiz kişi (Hz. Muhammet).*

Taḥsīn o **ẕāt-ı pāke** taḥsīn
Kim itdi anı zamāne yaḳīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 25). [ẕāt-ı pāke,]*

zāt-ı pāke: *Temiz kişi. (Hz. Muhammet).*

İnṣāf o **ẕāt-ı pāke** inṣāf
Kim ümmete ide bunca elṭāf *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 85). [ẕāt-ı pāke, -e]*

żāyiʿ ola: *Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak.*

Āḫir ki şu **żāyiʿ ola** bī-sūd
Yigdür bulına anuñla maḳṣūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 29). [żāyiʿ ola, -a]*

żāyiʿ olıcaḳ: *Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak.*

Żāyiʿ olıcaḳ o levḥ-i zerrīn
Ferhādveş oldı dehr ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 11). [żāyiʿ olıcaḳ, -ıcaḳ]*

zāyid oldı: *Artmak.*

Derd üstine derdi oldı zāyid
Oldı ġamını bu ġam müʾeyyid *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 37). [zāyid oldı, -dı]*

zāyid olurdı: *Artmak.*

Gitdükce olurdı şevḳ zāyid
Yetmezdi cihān olaydı kāġıd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 39). [zāyid olurdı, -ur, -dı]*

zār: *Ağlayan, inleyen.*

Olduḳca bu devlet ile mesrūr
Düşmenleri ola **zār** u maḳhūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 88). [zār,]*

El-ḥāṣıl o derdmend ü medhūş
Ol **zār** u zebūn u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [zār,]*

Bir şaḫṣ durur ki bī-ser ü pā
Rüsvā vü ġarīb ü **zār** u şeydā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 54). [zār,]*

O cānibe ʿazm idince fi'l-ḥāl
Bir şaḫṣ görindi **zār** u pā-māl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 74). [zār,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād
Maḥzūn u zebūn u **zār** u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [zār,]*

Taḫtında geçüp ḳarār ḳıldı
Pervīz'i zebūn u **zār** ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 20). [zār,]*

Ṭurmış bu yañada **zār** Şīrīn

Yüz miḥnet ile figār Şīrīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 33, Mısra 33). [zār,]*

Ol **zār** u nizār u deng ü ḥayrān

Biñ dürlü cefāyıla perīşān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 13). [zār,]*

Bīmār u belā-keş ü giriftār

Maḥzūn u zebūn u **zār** u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [zār,]*

Ol cānibe baḳdı çün ol āhū

Gördi ki gelür o **zār** ḳarşu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 70). [zār,]*

Nāz ile sürüp hemān semendin

Ḳarşuladı **zār** u derdmendin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 80). [zār,]*

N'oldı saña böyle bī-nevāsın

Ne derd ile **zār** u mübtelāsın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 86). [zār,]*

ʿĀşıḳ idi bir cevāna ol **zār**

Gīsūlarına olup giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 3). [zār,]*

Bu ḥüsn ile ol perīye bu **zār**

Cān u dil ile olur hevādār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 23). [zār,]*

Her bār tażarruʿ itse ol **zār**

Hīç çekmez idi teʾessür ol yār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 37). [zār,]*

Dūşına alup nigārı ol **zār**

Perrī gibi oldı berḳ-reftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 89). [zār,]*

Bir gün otururdı **zār** u ġamnāk

Emrinde ḳavīm ü cüst ü çālāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 49). [zār,]*

Li'llāhi'l-ḥükm gitmiş ol **zār**

Göçmiş o belā-keş ü giriftār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 13). [zār,]*

Şīrūye çün itdi böyle īmān

Kim olma bu işde **zār** u giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 4). [zār,]*

Şīrūye virince aña destūr

Girdi ḳabre o **zār** u mehcūr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 32). [zār,]*

zebān: *Dil II lisan, konuşma.*

Ṭūṭī-i şeker-şiken **zebānı**
Olmış aña āşiyān dehānı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 85). [zebānı, -ı]*

Vaṣf-ı deheni zebāna gelmez
Yoḳ yoḳ ne **zebān** gümāna gelmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 64). [zebān,]*

zebāna gelmez: *Dile gelmemek, dille anlatılamamak.*

Vaṣf-ı deheni **zebāna gelmez**
Yoḳ yoḳ ne zebān gümāna gelmez *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 63). [zebāna gelmez, -mez]*

zebūn: *Güçsüz, çaresiz, aciz, zayıf.*

Yā Rab meded it ki derdmendem
Bīmār u **zebūn** u müstmendem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 2). [zebūn,]*

Ben daḫi esīr-i nefs-i dūnam
Bīmār u belā-keş ü **zebūnam** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 42). [zebūnam, -am]*

Şāhā bu **zebūn** u zār u miskīn
Ser-geşte vü mübtelā vü ġamgīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 27). [zebūn,]*

ʿAşḳ itdi anı **zebūn** u bīmār
Eylerdi dün ü gün āh ile zār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 3). [zebūn,]*

Çerḫ itdi beni **zebūn** u bīmār
Cān istedi mevti çār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 33). [zebūn,]*

El-ḥāṣıl o derdmend ü medhūş
Ol zār u **zebūn** u mest ü bī-hūş *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 80). [zebūn,]*

Girdi ḥarem-i ḥarīme Ferhād
Maḥzūn u **zebūn** u zār u nā-şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 118). [zebūn,]*

Taḫtında geçüp ḳarār ḳıldı
Pervīz'i **zebūn** u zār ḳıldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 20). [zebūn,]*

Bīmār u belā-keş ü giriftār
Maḥzūn u **zebūn** u zār u nā-çār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 18). [zebūn,]*

Kim gördi bu ḥāli kim işitdi
Bir zār u **zebūn** saña n'itdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 8). [zebūn,]*

Serdār-ı cüyūş-ı aṣfiyāyam
Rūm u ʿArab u ʿAcem **zebūnum** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 42). [zebūnum, -um]*

zebūn-ı ʿaşḳ: *Aşk düşkünü, aşk karşısında düşkün ve zayıf kalmış (kimse).*

Kim oldı **zebūn-ı ʿaşḳ** Ferhād
İdrākini aldı ol perī-zād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 25). [zebūn-ı ʿaşḳ,]*

zebūn-ı derd-i ʿaşḳam: *Aşk derdinden zayıf düşmüş (kimse).*

Didi ki **zebūn-ı derd-i ʿaşḳam**
Ālūde-i hemm-i gerd-i ʿaşḳam *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 83). [zebūn-ı derd-i ʿaşḳam, -am]*

zebūnı ola: *(O kimse veya şey karşısında) Âciz kalacak kadar bağlanmak, hayranı olmak.*

Bāḳī ṭutalar cihān-ı dūnı
ʿĀlem ola anlaruñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 34). [zebūnı ola, -a]*

zebūnı olmışdı: *(O kimse veya şey karşısında) Âciz kalacak kadar bağlanmak, hayranı olmak.*

Fermān-beri oldı pehlevānlar
Olmışdı zebūnı ḳahramānlar *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 28). [zebūnı olmışdı, -mış, -dı]*

Bī-raḥm idi saḫt idi derūnı
Olmışdı cihān anuñ zebūnı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 40). [zebūnı olmışdı, -mış, -dı]*

zebūn-ı şemşīr: *Kılıca yenik.*

Aʿdāyı idüp **zebūn-ı şemşīr**
Çoḳ şehri ḫarāba virdi ol tīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 5). [zebūn-ı şemşīr,]*

zehr: *Ağu / zehir.*

Bir mār lisānı **zehr** ile pür
Yā bir ḫum derd-i ḳahr ile pür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 69). [zehr,]*

Ferhād'a ḫiṭāb idüp hemān-dem
Zehr ile dilinden aḳdı yüz sem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 96). [zehr,]*

zehre: *Cesaret, yiğitlik.*

Baḥr-i kefi ḫalḳa itse iʿṭā
Āb eylese **zehresini** deryā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 4). [zehresini, -si, -n, -i]*

zehr-i ḳātil: *Öldürücü zehir.*

Düşmenlere olsa ger muḳābil
Her biri olurdı **zehr-i ḳātil** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 14). [zehr-i ḳātil,]*

zehr-i kātil olmış: *Öldüren bir zehir hâline gelmek.*

Her bir sözi **zehr-i ḳātil olmış**
Biñ ecele muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 79). [zehr-i ḳātil olmış, -mış]*

zehr-i kātil olmış: *Öldüren bir zehir hâline gelmek.*

Her bir sözi **zehr-i ḳātil olmış**
Biñ ecele muḳābil olmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 79). [zehr-i ḳātil olmış, -mış]*

zekā: *Anlama ve kavrama gücü, feraset.*

Çün bende ola **zekā** vü fiṭnat
Ṭabʿumda kemāl-i istiḳāmet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 47). [zekā,]*

zelīl: *Alçak, hor, hakir.*

Çün pādşehi **ẕelīl** ḳılmış
Derdiyle çoġın ʿalīl ḳılmış *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 17, Mısra 17). [ẕelīl,]*

zemīn: *Dünya, alem, yeryüzü.*

Pertev ṣalıcaḳ **zemīne** muḥkem
Müstaġraḳ-ı nūr oldı ʿālem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 13). [zemīne, -e]*

Fi'l-ḥāl yaḳasın eyledi çāk
Pest oldı **zemīne** niteki ḫāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 40). [zemīne, -e]*

Geh ʿaḳlı gelürdi geh giderdi
Ṭurduġı **zemīni** ḫūn iderdi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 50). [zemīni, -i]*

Geçdi bu **zemīn** ile zamāndan
Göç eyledi kevn ile mekāndan *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 147). [zemīn,]*

zemīn-būs idüp: *Yer öpmek deyiminin karşılığı olarak bir büyüğün önünde eğilmek.*

Şāha didiler idüp zemīn-būs
Kim elçi irişdi ey ḫudāvend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 11). [zemīn-būs idüp, -üp]*

zen: *Kadın.*

Ārāmgehi diyār-ı Ermen
Merdāne feżāʾili velī **zen** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 20). [zen,]*

Ammā nice **zen** mehābet aṣlı
Mānend-i ʿAlī ṣalābet ehli *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 21). [zen,]*

Bir merd-i dilīr-i ṣaf-şikendür
Zen olsa ʿaceb mi tīġ-zendür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 26). [zen,]*

Bu ḥālete ḫaylī nādim oldı
Didi **zeni** ḳatl lāzım oldı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 39, Mısra 20). [zeni, -i]*

zencïr: *Birbiri içine geçmiş metal halkalardan oluşan bağ, zincir, pranga.*

Gīsūların eylese girih-gīr
Çoḳ gerdene olur idi **zencīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 84). [zencīr,]*

Zindānı çün itdiler aña yir
Bir ḳayd-ı ʿaẓīmi oldı **zencīr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 40). [zencīr,]*

Zencīre hem eyleñüz giriftār
Tā ḳalmaya şevḳ-i zülf-i dildār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 21). [zencīre,]*

Zencīre ṭaḳup elin ayaġın
Çāh eylediler anuñ ṭuraġın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 33). [zencīre,]*

zencīre uruñ: *Zincire vurmak, bağlamak.*

Zencīre uruñ o bī-ḳarārı
Tā unuda kākül-i nigārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 167). [zencīre uruñ, -uñ]*

zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa: *Aşk gamının zinciri.*

N'eyledüñ ḫāṭır-ı ġamgīnümi bīmār itdüñ
Beni **zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa** giriftār itdüñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 8, Mısra 2). [zencīr-i ġam-ı ʿaşḳa, -a]*

zencīr-i miḥnet: *Mihnet, sıkıntı zinciri.*

Olup bend-i ġam-ı gīsū-yı dildāruñ giriftārı
Ṭaḳıldı boynına **zencīr-i miḥnet** ol perī-rūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 2). [zencīr-i miḥnet,]*

zeng-i ġam-ı dehrden: *Zamanın dertlerinin kiri, pası.*

Āyīne-i dilleri mücellā
Zeng-i ġam-ı dehrden müberrā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 100). [zeng-i ġam-ı dehrden, -den]*

zen-i ḥıyel-bāz: *Hilebaz kadın.*

Ḫāṣṣa ki ola **zen-i ḥıyel-bāz**
Baş virmegile ola ser-efrāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 51). [zen-i ḥıyel-bāz,]*

zen-i şūm: *Uğursuz kadın.*

Nā-gāh görindi bir **zen-i şūm**
Bir zişt-liḳā vü köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 63). [zen-i şūm,]*

zer: *Altın.*

Her demde nisār idüp güherler
Şol deñlü virürdi sīm ü **zerler** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 42). [zerler, -ler]*

zerd: *Altın rengi, sarı.*

Bu yaña o yār-ı nāz-perverd
Olmışdı elemle çihresi **zerd** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 18, Mısra 8). [zerd,]*

zer-feşānlıḳ: *Altın saçma.*

Kārum revişüm güher-feşānlıḳ
Ser-levḥa-i dehre **zer-feşānlıḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 10, Mısra 12). [zer-feşānlıḳ,]*

zerr: *Altın.*

Bir yük **zer** ü sīm ü dürr ü gevher
Ferhād öñine ḳodı ber-ā-ber *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 29). [zer,]*

zerrāt: *Zerreler.*

Tīġ aldı eline şāh-ı ḫāver
Ẕerrātdan itdi cemʿ-i leşker *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 32, Mısra 8). [ẕerrātdan, -dan]*

zerre: *Az bir miktar, çok az miktarda.*

Beñzemez **ẕerre** ḳadar anlara ḫūbān-ı cihan
Eylemiş her birini dest-i ezel ḥūr-sirişt *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 7, Mısra 3). [ẕerre,]*

Gerçi ki günāh bende çoḳdur
Bir **ẕerre** ḳadar sevāb yoḳdur *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 36). [ẕerre,]*

Ol mihre bu **ẕerreyi** ḳarīn it
Bir ḫāne içinde hem-nişīn it *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 39). [ẕerreyi, -yi]*

Bir **ẕerre** sevābdan muʿarrā
Mücrimler içinde bī-ser ü pā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 45). [ẕerre,]*

Bir **ẕerre** sevābdan eser yoḳ
Efʿāl-i ḳabīḥa ẕerreden çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 73). [ẕerre,]*

Bir ẕerre sevābdan eser yoḳ
Efʿāl-i ḳabīḥa **ẕerreden** çoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 74). [ẕerreden, -den]*

Yoḳ **ẕerre** göñüllerinde ġam hīç
Ḳalmadı nişāne-i elem hīç *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 19). [ẕerre,]*

Ben **ẕerre** ol güneş cihānda
Ben yirde o māh āsmānda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 23, Mısra 41). [ẕerre,]*

Ṣaymadı o māli ḫāke Ferhād

Bir **ẕerre** anuñla olmadı şād *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 46). [ẕerre,]*

Bir **ẕerrece** itmeyüp riʿāyet

İẓhār idesin aña mehābet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 115). [ẕerrece, -ce]*

Ṭolmış içi ṭaşı seng-i ḫārā

Yoḳ **ẕerre** ḳadar ġubār ḳaṭʿā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 58). [ẕerre,]*

Yoḳ elde ʿinān-ı iḫtiyārı

Bir **ẕerrece** ḳalmamış ḳarārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 72). [ẕerrece, -ce]*

Bir **ẕerre** göñüllerinde ġam yoḳ

Ālāyiş-i ḫüznden elem yoḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 97). [ẕerre,]*

Eylerler idi hemīşe ʿişret

Yoḳ **ẕerrece** iḫtimāl-i fürḳat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 104). [ẕerrece, -ce]*

Miḳdār-ı süḫanverān-ı ʿālem

Her biri yanında **ẕerreden** kem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 26). [ẕerreden, -den]*

Ḫalḳ içre eger vaḳārum olsa

Bir **ẕerrece** iʿtibārum olsa *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 12). [ẕerrece, -ce]*

Bir **ẕerrece** itse ḫalḳ iʿzāz

Çaḳ ḫamseye eyler idüm āġāz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 52, Mısra 21). [ẕerrece, -ce]*

zerrīn: *Altından yapılmış.*

Zerrīn egeri licāmı laʿlīn

Dürlerle olınmış idi tezyīn *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 13). [zerrīn,]*

zevāl: *Ortadan kalkma, son.*

Çekme bu cihān içün melāli

V'allāhi ḳarībdür **zevāli** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 12). [zevāli, -i]*

zevk: *Tat / lezzet. II [tas.] İlâhî tecellilerin müşâhedesinden dolayı ârifin kalbinde hâsıl olan haz.*

Mestān-ı şarāb-ı şevḳ ḥaḳḳı
Anlardaki vecd ü **ẕevḳ** ḥaḳḳı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 2, Mısra 26). [ẕevḳ,]*

zevk: *Haz, keyif.*

Ne meclisdür o kim cemʿ olmış anda nāz-perverler
Ṣafā vü **ẕevḳde** hem-pāye ne bezm-i keyānīdür *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 5, Mısra 2). [ẕevḳde, -de]*

Olup muḥtāc tiryāḳ-ı leb-i laʿline bir māhuñ
O da **ẕevḳ** itdi zehr-i ḳahrını çerḫ-i cefā-cūnuñ *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 6, Mısra 4). [ẕevḳ,]*

ʿĪş eylediler sürūrlarla
Ẕevḳ eylediler ġurūrlarla *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 21, Mısra 14). [ẕevḳ,]*

Ḫoş ḥāl degül mi ḥālet-i ʿaşḳ
Ḫoş **ẕevḳ** degül mi leẕẕet-i ʿaşḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 25, Mısra 2). [ẕevḳ,]*

Gitdükce ziyāde oldı şevḳi
Ḳalbinde pür oldı seyr **ẕevḳi** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 38). [ẕevḳi, -i]*

Miḥnet-zede oldı gitdi ʿişret
Her **zevḳden** eyledi ferāġat *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 28). [zevḳden, -den]*

Dehrüñ bu fenāsın eylemiş **ẕevḳ**
Ki olmaz bu cihānda dāyimā **ẕevḳ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 14). [ẕevḳ,]*

Ẕevḳ u şādī ʿişret-ābādın yıḳup vīrān idüp
Cümle-i esbāb-ı temkīnin perīşān eyledi *(Husrev ü Şirin, Nazm 1, Mısra 3). [ẕevḳ,]*

zevk eylemiş: *Tatmak.*

Dehrüñ bu fenāsın eylemiş ẕevḳ
Ki olmaz bu cihānda dāyimā ẕevḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 48, Mısra 13). [ẕevḳ eylemiş, -miş]*

ẕevḳ u şafāsına: *Keyif ve eğlence.*

Olsun ne vefāsına sürūruñ
Ne **ẕevḳ u şafāsına** ġurūruñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 47, Mısra 6). [ẕevḳ u şafāsına, -s, -ı, -n, -a]*

ẕevḳ-i vaṣlı: *Kavuşma zevki.*

Ḫayrān olup o zār u ġamnāk
Hīç itmedi **ẕevḳ-i vaṣlı** idrāk *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 52). [ẕevḳ-i vaṣlı, -ı]*

ẕevḳ-i viṣāli: *Kavuşmanın zevki.*

Yāra irgürse eger cām-ı mey-i vuṣlat ile
Ṭuymasun **ẕevḳ-i viṣāli** diyü lā-yaʿḳıl ider *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 12, Mısra 4). [ẕevḳ-i viṣāli,]*

zī: *Ne güzel, ne hoş.*

Zī ʿālem saʿd u nīk hengām
Ferḫunde şeb ü ḫuceste eyyām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 83). [zī,]*

zī: *Önüne geldiği kelimelere "sahip, -li" anlamı katarak birleşik kelimeler yapar.*

Zī vaḳt-i ḫoş zamān-ı ferruḫ
Rūz-ı feraḥ u amān-ı ferruḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 91). [zī,]*

zī: *"-dan/-den" eki.*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm
Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẕlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 13). [zī,]*

Zī fiʿl-i bed ü ḫışāl-i meẕmūm
Zī şāh-ı ẓalūm u merd-i maẕlūm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 14). [zī,]*

zīb: *Süs, bezek.*

Virdi bu cihāna **zīb** ü zīver
Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 15). [zīb,]*

Bir şeb ki meh-i sipihr-i aḫďar
Virmişdi cihāna **zīb** ü zīver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 2). [zīb,]*

Virdükde sen aña **zīb** itmām
Ben saña virem viṣālden kām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 49). [zīb,]*

Sāḳī yine bezme **zīb** ü fer vir
Luṭf eyle sürūrdan ḫaber vir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 1). [zīb,]*

zībā: *Süslü, güzel.*

Eṭvārı güzel revişde aʿlā
Her şīvesi dil-pesend ü **zībā** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 90). [zībā,]*

zībende-i ḫānedān-ı dünyā: *Dünya hânedanını süsleyen.*

Naḳḳāş-ı nuḳūş-ı çerḫ-i aʿlā
Zībende-i ḫānedān-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 14). [zībende-i ḫānedān-ı dünyā,]*

zībende-i ḫānedān-ı dünyā: *Dünya hânedanını süsleyen.*

Naḳḳāş-ı nuḳūş-ı çerḫ-i aʿlā
Zībende-i ḫānedān-ı dünyā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 14). [zībende-i ḫānedān-ı dünyā,]*

zihī: *"Acıma, hayıflanma" anlamı katmıştır.*

İnṣāf **zihī** nigār-ı ṣādıḳ
Kim oldı belā-keşine ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 43, Mısra 13). [zihī,]*

zihī: *Ne güzel, ne hoş!.*

Her kim ḳapusında ide ḫıdmet
Aḥsent **zihī** kemāl-i ʿizzet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 9, Mısra 26). [zihī,]*

Dir aña baḳan **zihī** muṣavvir
Kim yazmaġa cānı ola ḳādir *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 119). [zihī,]*

Aḥsent **zihī** dem-i ḫuceste
Kim buldı ṭabībin iki ḫaste *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 9). [zihī,]*

zihī: *"Ne acayip, ne kadar garip" manasında şaşkınlık bildiren ifade II Ne hoş, ne güzel.*

Aḥsent **zihī** muḥibb-i ṣādıḳ
Bu güne gerek kemāl-i ʿāşıḳ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 51, Mısra 47). [zihī,]*

zikr: *Anma, yâd etme, hatırlama.*

Geh **ẕikr** ḳılurdı nām-ı yārı
Geh fikr-i viṣāl-i şehryārı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 7, Mısra 3). [ẕikr,]*

El-ḥāli o ḥāli eyleme fikr
İllā meger ola bi'ṭ-ṭebeʿ **ẕikr** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 8, Mısra 8). [ẕikr,]*

zikr iden: *Zikretmek, anmak.*

Hīç aña taʿarruż itmek olmaz
Ẕikr iden anı felāḥ bulmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 45, Mısra 8). [ẕikr iden, -en]*

zikre gelmez: *Sözle ifade edilemez.*

Evṣāf-ı laṭīfi **ẕikre gelmez**

Ger vaṣf olursa āḫir olmaz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 69). [ẕikre gelmez,]*

ẕillet: *Aşağı olma, hakirlik, horluk.*

Ẕilletde ḳamu kemāl ehli

Rifʿatde menāl u māl ehli *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 3, Mısra 1). [ẕilletde, -de]*

zilzāl düşerdi: *Deprem olmak.*

Urduḳca çıḳardı yüz şerāre

Zilzāl düşerdi kūhsāra *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 58). [zilzāl düşerdi, -er, -di]*

zindān: *Hapishane, karanlık yer.*

Zindāna esīr eylemekdür

Maḳhūr u ḥaḳīr eylemekdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 26, Mısra 163). [zindāna, -a]*

ʿUşşāḳa yeter ġam-ı zenaḫdān

Meskenleri niçün ola **zindān** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 92). [zindān,]*

Besdür ġam-ı zülf ʿāşıḳāna

Zindān yeter anlara zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 94). [zindān,]*

Zindānı çün itdiler aña yir

Bir ḳayd-ı ʿaẓīmi oldı zencīr *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 39). [zindānı, -ı]*

Yanına alup bir iki ḫādim

Zindān ṭarafına oldı ʿāzim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 28, Mısra 30). [zindān,]*

zīnet: *Süs, bezek.*

Ey şāh-ı yegāne-i zamāne

Zīnet virdüñ ḳamu cihāna *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 28). [zīnet,]*

zīnetger-i ḫāne-i melālet: *Üzüntü evinin susleyicisi.*

Ṭuġrā-keş-i ṣafḥa-i melāmet
Zīnetger-i ḫāne-i melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 2). [zīnetger-i ḫāne-i melālet,]*

zīnetger-i ḫāne-i melālet: *Üzüntü evinin susleyicisi.*

Ṭuġrā-keş-i ṣafḥa-i melāmet
Zīnetger-i ḫāne-i melālet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 2). [zīnetger-i ḫāne-i melālet,]*

zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz: *Gece ve gündüzün süslerinin süsleyicisi. (Allah).*

Ey ṣāniʿ-i ṣunʿ-ı ʿālem-efrūz
Zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 24). [zīnetger-i zīnet-i şeb ü rūz,]*

zīnetger-i zīnet-i yegāne: *Biricik süsün süsleyicisi.*

Zīnetger-i zīnet-i yegāne
Sulṭān-ı serīr-i bī-bahāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 7). [zīnetger-i zīnet-i yegāne,]*

zīnet-i gülzār-ı cennet: *Cennetin gül bahçesinin goncası.*

Ḳanı ol ġonce-i bāġ-ı leṭāfet
Olupdur **zīnet-i gülzār-ı cennet** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 49, Mısra 4). [zīnet-i gülzār-ı cennet,]*

zīnet-i ḫāne-i fesāne: *Efsane evinin süsü.*

Zīnet-i ḫāne-i fesāne
Münşī-i vaḳāyiʿ-i zamāne *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 3). [zīnet-i ḫāne-i fesāne,]*

zīnet-i tām: *Eksiksiz süs.*

Emr eyledi ol şeh-i gül-endām
Şeb-dīz'e virildi **zīnet-i tām** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 34). [zīnet-i tām,]*

zinhār: *"Sakın, aman, asla" anlamında uyarı sözü.*

Şīrīn hem ider o kārı maḳṣūd
Zinhār bu emri itme merdūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 70). [zinhār,]*

Zinhār ḥaẕer ḳıl itme ihmāl
Şāyed olasın bu işde ḫoş-ḥāl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 34, Mısra 73). [zinhār,]*

Olmaya benüm öñümde ḫāʾif
Zinhār ḥaẕer gerek ḥaẕer ḳıl *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 44, Mısra 54). [zinhār,]*

Bil vaṣl günin ġanīmet ey yār
Ol furṣatı fevt ḳılma **zinhār** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 18). [zinhār,]*

zīn-i zerrīn: *Altından eyer.*

Şeb-dīz-i semend-i çerḫe Pervīn
Ḳılmışdı hilāli **zīn-i zerrīn** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 6). [zīn-i zerrīn,]*

zīrā: *"Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarında bağlaç.*

Zīrā var idi eḳāribinden
Bir ġonce-dehān u nesteren-ten *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 53). [zīrā,]*

zī-rūḥ: *Ruhlu, canlı.*

Ẓāhirde egerçi şekl-i bī-rūḥ
Kim görse anı ṣanurdı **ẕī-rūḥ** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 136). [ẕī-rūḥ,]*

zişt-liḳā: *Çirkin yüzlü.*

Nā-gāh görindi bir zen-i şūm
Bir **zişt-liḳā** vü köhne çün būm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 37, Mısra 64). [zişt-liḳā,]*

zi-süḫan: *Söz sahibi.*

Īn-cā **zi-süḫan** varaḳ-neverdem
Ber-ḥamd-i Ḫudāy ḫatm kerdem *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 53, Mısra 19). [zi-süḫan,]*

zīver: *Süs.*

Virdi bu cihāna zīb ü **zīver**
Āyīne-i mihri itdi enver *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 1, Mısra 15). [zīver,]*

Bir şeb ki meh-i sipihr-i aḫďar
Virmişdi cihāna zīb ü **zīver** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 4, Mısra 2). [zīver,]*

ziyade: *Çok, artık, fazla.*

Ḫaḳḳ eyleye devletüñ **ziyāde**
Ol ḥaşre degin dem-i ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 13, Mısra 41). [ziyāde,]*

Ḫaḳḳ eyleye ḳudretüñ **ziyāde**
İrgüre seni ḳamu murāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 24, Mısra 17). [ziyāde,]*

Olduḳça **ziyāde** ḫalḳ ḫandān
Biñ ol ḳadar ol olurdı giryān *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 19). [ziyāde,]*

Her rūz **ziyādede** melālüm
Bir zāra mümāsil oldı ḥālüm *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 109). [ziyādede, -de]*

ziyāde ḳılsun: *Artırmak, çoğaltmak.*

Mihriyle beni güşāde ḳılsun
Her gün keremin **ziyāde ḳılsun** *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 56). [ziyāde ḳılsun, -sun]*

ziyāde oldı: *Artmak, fazlalaşmak.*

Gitdükce **ziyāde oldı** şevḳi
Ḳalbinde pür oldı seyr ẕevḳi *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 37). [ziyāde oldı, -dı]*

ziyāde oldı: *Artmak, fazlalaşmak.*

Oldı ġam u miḥneti ziyāde
Bir iki gün olmadı güşāde *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 42, Mısra 25). [ziyāde oldı, -dı]*

żiyāʾ-ı tābnākin: *Parlak ışık.*

Gösterdi **żiyāʾ-ı tābnākin**
Añlatdı güneşle iştirākin *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 11). [żiyāʾ-ı tābnākin, -in]*

ẓuhūr: *Görünme / meydana çıkma.*

Bir gün ki gelüp irişdi aḫşām
Gösterdi **ẓuhūr** rāyet-i şām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 2). [ẓuhūr,]*

ẓuhūr idüp: *Zuhur etmek, ortaya çıkmak, görünmek.*

Şāhāne **ẓuhūr idüp** rüsūmı
ʿArż itdi ʿasākir-i nücūmı *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 5). [ẓuhūr idüp, -üp]*

zülf: *Yüzün iki cihetinden sarkan saç.*

Dildār-ı semen-ʿiẕār u gül-rūy
Mānend-i ʿabīr **zülfi** ḫoş-būy *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 58). [zülfi, -i]*

Çoḳ ḳāmeti **zülfi** eyledi lām
Şoldurdı hevāsı çoḳ gül-endām *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 14, Mısra 67). [zülfi, -i]*

Geh lāleye itdi ʿarż-ı dīdār
Geh sünbüle ḳıldı **zülfin** iẓhār *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 35, Mısra 40). [zülfin, -i, -n]*

Bir misk idi kāküli muṭarrā
Ḫoş-bū idi **zülfi** ʿanberāsā *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 36, Mısra 16). [zülfi, -i]*

Ol **zülf** anuñ şeb itdi rūzın
Arturdı o derdi dilde sūzın *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 71). [zülf,]*

El-ḳıṣṣa bu ḥāli gördi ferzend
Kim boynına ṭaḳdı **zülfi** ber-bend *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 74). [zülfi, -i]*

zülf-i ʿanber-ālūd: *Amber kokulu saç.*

Başındaġı **zülf-i ʿanber-ālūd**
Şemʿ-i ruḫına meş̲ābe-i dūd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 11, Mısra 83). [zülf-i ʿanber-ālūd,]*

ẓulm: *Haksızlık, eziyet, kötülük, fenalık.*

Bī-çāreye **ẓulm** ʿādetüñdür
ʿĀlem götüri ʿalāmetüñdür *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 15, Mısra 79). [ẓulm,]*

Bu **ẓulm** nedür ne kārdur bu
Bī-çārelere ne bārdur bu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 51). [ẓulm,]*

Bulmaz mı ḳarār **ẓulm** ü cevrüñ
Bu ḥāl üzre ḳalur mı devrüñ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 67). [ẓulm,]*

Eyvāy ne **ẓulm** u cevrdür bu
Kim ʿaşḳa cihānda ola ḳorḫu *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 87). [ẓulm,]*

Olmaz mı bu **ẓulme** hīç nihāyet
Yā yoḳ mı bu kār u bāra ġāyet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 61). [ẓulme, -e]*

K'ey çerḫ nedür bu **ẓulm** dāyim
Hemvāre bu ṭarz-ı nā-mülāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 3). [ẓulm,]*

Çaḳ böyle cefā ḫaṭādur ey çerḫ
Ẓulmüñ sebeb-i ḳażādur ey çerḫ *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 50, Mısra 8). [ẓulmüñ, -üñ]*

ẓulm itmegi: *Zulmetmek, adaletsiz davranmak.*

Ẓulm itmegi eylemişdi ʿādet
Bilmezdi ne nesnedür mürüvvet *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 46, Mısra 43). [ẓulm itmegi, -i]*

ẓulmet: *Karanlık.*

Ẓulmet olıcaḳ cihāna ġālib
Ġafletden uyandı necm-i s̱āḳıb *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 9). [ẓulmet,]*

ẓulmet-i belāda: *Belâ karanlığı.*

Ḳalduḳca o **ẓulmet-i belāda**
Sen ol dem-i ʿişret ü ṣafāda *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 40, Mısra 19). [ẓulmet-i belāda, -da]*

ẓulmet-i hicrāna: *Ayrılığın karanlığı.*

Ol perī-rūyı gözümden itdi pinhān rūzgār
Ẓulmet-i hicrāna düş oldum yitürdüm devletüm *(Husrev ü Şirin, Kıt'a 15, Mısra 4). [ẓulmet-i hicrāna, -a]*

ẓulm-i bī-ḥad: *Hadsiz zulüm, sınırsız haksızlık.*

K'ey şāh nedür bu **ẓulm-i bī-ḥad**
Bu ṭavr-ı ġarīb ü cünbiş-i bed *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 27, Mısra 99). [ẓulm-i bī-ḥad,]*

zümre-i enbiyāya: *Peygamberler zümresi.*

Ol **zümre-i enbiyāya** ḫātim
ʿĀlem götüri anuñla ḳāyim *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 3, Mısra 19). [zümre-i enbiyāya,]*

<u>ẓulümāt:</u> *Karanlıklar* .

Yaʿnī **ẓulümāta** düşdi ḫurşīd
İẓhār-ı beşāret itdi Nāhīd *(Husrev ü Şirin, Mesnevi 19, Mısra 7). [ẓulümāta, -a]*

3. DEYİMLER

ad çıkarmak: (adı çıkmak) Bir niteliğiyle adı bilinir olmak, ün elde etmek, ünlenmek.

“‘Adliye çıkarmış ol kadar ad

Dillerde güm oldu nâm-ı bî-dâd”

adım uydurmak: (ayak uydurmak) Kendi gidiş ve davranışını başkasınınkine benzemek.

“Uydurmayup adım ol dil-ârâ

Sahrâya revâne oldı tenhâ"

‘aklı gelmek: (aklı başına gelmek) Kendine gelmek, ayılmak, düşünebilir duruma gelmek.

“Geh ‘aklı gelürdi geh giderdi

Turduğı zemîni hûn iderdi”

‘aklı gitmek: (aklı başından gitmek) Bayılmak, kendini kaybetmek, düşünemez olmak.

“Geh ‘aklı gelürdi geh giderdi

Turduğı zemîni hûn iderdi”

‘aklını aldurmak: Gözü başka bir şeyi görmeyecek şekilde kendini kaptırmaktan dolayı düşünemez ve anlayamaz hâle gelmek.

“‘Aklın aldurmış nice fehm eylesün yârun sözin

Kimse ta’yîb itmesün ahvâlin ol bî-çârenün”

‘aklını almak: Güzelliği ile büyülemek.

“Didi o dem ey yegâne üstâd

‘Aklum benüm aldı ol perî-zâd”

‘aklını tağıtmak: (aklını yağmaya (talana) vermek; aklı dağılmak) Aklının sesini dinle(ye)memek; aklı darmadağın olmak, düşünemez, ne yaptığını bilmez duruma gelmek.

“’Aklın tağıdup yitürdi kendin

Bağladı biline ‘aşk bendin”

‘aklını uğurlamak: (aklını çalmak; aklını çelmek; zihnini çelmek) Düşüncesine etki yaparak onu istediği yola sürüklemek.

“Pervîz idi bâ’isi bu hâlün

‘Aklını uğurlamışdı zâlün”

‘aklını yitürmek: (aklını kaybetmek) Düşünemez hâle gelmek, deli gibi olmak.

“‘Aklını yitürüp tağıtdı hûşı

Kalmadı karârı gitdi hûşı”

‘âlem başına teng olmak / dâr-ı ‘âlem başına teng olmak: (dünya başına dar olmak) Çok sıkılmak, büyük bir çaresizlik içinde kalmak.

“Şâd olmaz idi derûnı bir dem

Teng olmış idi başına ‘âlem”

“Pervîz nazar idince ol dem

Teng oldı başına dâr-ı ‘âlem”

‘azâ tutmak: (yas tutmak, matem tutmak) Büyük bir acı ve üzüntünün, benliği üzerinde süren etkisini davranışlarıyla belli etmek.

“Üç [gün] tutayın ‘azâ tamâmet

Andan ideyin senünle ‘işret”

baş eg(dir)mek: İtaat et(tir)mek, emre uy(dur)mak

“Olsaydı elinde tîğ-ı hûn-rîz

Baş eğdire idi düşmene tîz”

başa iletmek: Sona erdirmek, tamamlamak.

“Başa iledüp cemî’ kârı

Bulmışdı o yirde i’tibârı”

“Ol başa iletdi işin âhir

Olmadı o kâra kimse kâdir”

başdan aşmak: Haddinden fazla olmak.

“Fakr ile felâket aşdı başdan

Deryâ-yı melâmet aşdı başdan”

baş yire komak: Saaygı ifadesi olarak, birinin önünde eğilmek, yere yüz sürmek.

“Ferhâd yüz urdı şâh öninde

Baş yire kodu o mâh öninde”

bil bağlamak: Kendisine yardımcı olacağına inanıp, bir kimseye veya bir şeye güvenmek.

“Hep ‘aşk ile nûşdan çeküp el

Tedbîr-i visâle bağladı bil”

belâya düşmek: Beklenmeyen bir belâ, sıkıntı ile karşılaşmak.

“Didi ne ‘acep belâya düşdüm

Bir ummadığum kazâya düşdüm”

belâya uğramak: Beklenmeyen bir belâ, sıkıntı ile karşılaşmak.

Cân nice sataşdı ol hümâya

Kim uğradı bir güzel belâya”

cânı cismine sığmaz olmak: (içi içine sığmamak) Aşırı derecede heyecan içinde olmak; çok sabırsızlanmak.

“Kim cismine sığmaz oldı cânı

Kalbini pür itdi şâdmânî”

dest ü pâyını bend eylemek: [eli kolu (ayağı) bağlı olmak (kalmak); elini kolunu bağlamak] birinin yapması gereken işi yapmasına engel olmak.

“Rengîn yüzi oldu hâk mânend

‘Âşk eyledi dest ü pâyını bend”

dil bağlamak: (gönül bağlamak-gönül vermek) Sevgi ile bağlanmak, âşık olmak.

“Şîrîn gibi yâra bağlanuz dil

Tâ olmaya sonra hâl-i müşkil”

el başa komak: Dua etmek için elini göğe doğru açmak.

“Âhir yir öpüp senâlar itdi

El başa kodı du’âlar itdi”

el bir itmek: Güçlerini birleştirmek.

“Kayserle hemân-dem itdi el bir

Hîç eylemedi bu işde taksir”

el çekmek: Vazgeçmek.

“Hep ‘aşk ile nûşdan çeküp el

Tedbîr-i visâle bağladı bil”

el urmak: Bir işe başlamak.

“Bu pîşeye ol cevân el urdı

Üstâd ile niçe yıl oturdı”

“Fi’l-hâl varup el urdı Ferhâd

Ol kâra şürû’ kıldı bünyâd”

el virmek: Yardım etmek, fırsat vermek.

“El vire kazâ-yı âsmânî

Âhum yaka ol yüce mekânı”

hâtır yapmak: (gönül yapmak) Bir kimsenin gücenikliğini ya da istemediği bir durumu uygun davranışlarla ortadan kaldırmak.

“Yapılsa n’ola hâtır-ı zâr

Kim olam ol binaya mi’mâr”

hûşı gitmek: (aklı başından gitmek) Hayranlıktan aklı darmadağın olmak, düşünemez, ne yaptığını bilmez duruma gelmek.

“’Aklın yitürüp tağıtdı hûşı

Kalmadı karârı gitdi hûşı”

hûşı tağıtmak: Aklı darmadağın olmak, düşünemez, ne yaptığını bilmez duruma gelmek.

“’Aklın yitürüp tağıtdı hûşı

Kalmadı karârı gitdi hûşı”

kâm almak: Umduğuna ve istediğine erişmek.

“Derd ü ğam ile geçürdüm eyyâm

Bir gün bu cihandan almadım kâm”

kan derlemek: Çok çaba harcamak, çok çabalamaktan sırılsıklam ter içinde kalmak.

“Kasd eylese cenge ol cihân-gîr

Kan derler idi elinde şemşîr”

kanlar akıtmak: Kanlı gözyaşları dökerek çok ağlamak.

“Geh yaşını eyleyüp revâne

Kanlar akıdurdı yana yana”

kendini cem’ eylemek (kendini toplamak) Kendine gelmek, kendine hâkim olmak.

“Cem’ eyledi yine kendin ol zâr

Yüz tutdı cenâb-ı şâha her bâr”

kul eylemek: Hükmü altına almak, bağlı kılmak.

“Lutfıyla tutup kamu cihânı

Kul eylemiş idi kâyinâtı”

murâdın(ı) almak: İstediğine kavuşmak, amacına ulaşmak.

“Raks itdi hemân semâ’a geldi

Dünyâdan o dem murâdın aldı”

ne yüzle: Hangi cesaretle nasıl olup da.

“Yüz kalmadı bende cürmlerden

Ne yüz ile hâke yüz sürem ben”

neye uğradığını bil(e)memek: Ansızın, beklenmeyen bir durumla karşılaşarak şaşırmak, âdeta donup kalmak.

“K’ey dâye-i ğam-güsâr ne oldum

Bilmem neye uğradum ne oldum”

nutkı tutılmak: Konuşmak istemesine rağmen, korku, heyecan, öfke veya şaşkınlıktan konuşamaz duruma gelmek.

“Nutkı tutılup karârı gitdi

Terk itdi vakârı ‘ârı gitdi”

özi göyinmek: Çok acı duymak.

“Pervîz’ün özi göyindi ğâyet

İtdügine eyledi nedâmet”

takati tak eylemek: Gücü tükenmek.

“Tak eyledü takatüm mahabbet

Arturdı melâmetüm mahabbet”

üstine yük düşmek: İnsana baskı yapan ağır ve güç bir durumla karşı karşıya kalmak.

“Dil haste devâya kudretüm yok

Yük üstüme düşdi takatüm yok”

yir öpmek: Saygısını göstermek için birinin önünde eğilmek, öpercesine yere kapanmak.

“Âhir yir öpüp senâlar itdi

El başa kodı du’âlar itdi”

yire çalmak: İtibar etmemek, değer vermeyerek vazgeçmek.

“Terk eyledi mesmek ü diyârın

Çaldı yire neng ü i’tibârın”

yüz(ü) kalmamak: Bir kimseden bir şey istemeye cesareti kalmamak.

“Yüz kalmadı bende cürmlerden

Ne yüz ile hâke yüz sürem ben”

yüz sürmek: Bir dilekte bulunmak için ya da sevgi ve saygı ifadesi olarak birinin katına varıp yere eğilmek, yere kapanmak.

“Yüz kalmadı bende cürmlerden

Ne yüz ile hâke yüz sürem ben”

“Yüz sürmege ola bana mesned

Toprağını kuhl idem mü’ebbed”

“Ma’lûm sadâkatüm tapuna

Yüz sürmege gelmişem kapuna”

yüz tutmak: Bir yöne yönelmek, ilgi göstermek, teveccüh etmek.

“Cem’ eyledi yine kendin ol zâr

Yüz tutdı cenâb-ı şâha her bâr”

“Yüz tutmadı ğayrı bargâha

‘Arz itmedi hâcet özge şâha”

“’İş eylediler müreffü’l-bâl

Yüz tutdı olara rûy-ı ikbâl

yüz urmak: yüzünü yere sürercesine saygı ile eğilmek, secde etmek; bir dilekte bulunmak için saygı ifadesi olarak yüzünü yere sürmek, yere kapanmak.

“Dâhil olıcak hârim-i şâha

Yüz urdı türâb-ı bargâha”

“Çün itdi tamâm bu kelâmı

Tahsîle yüz urdı ol merâmı”

“Ferhâd yüz urdı şâh öninde

Baş yire kodı o mâh öninde”

yüz virmek: İlgi ve yakınlık göstermek.

“Yüz virdi zamâne-i hıyel-bâz

Aldandı ol iki yâr-ı tannâz”

yüz yire komak: Saygı ifadesi olarak yüzünü yere sürercesine eğilmek.

“Bu nev’ ile çok du’âlar itdi

Yüz yire kodı senâlar itdi”

“Yüz yire kodı vü itdi izhâr

Aldı ele ‘izzet ile ol yâr”

“Ol mâli kamu tağıtdı miskin

Yüz yire kodı vü gitdi miskin”

4. ATASÖZLERİ

Her kim ne iderse kalmak olmaz: (Kimsenin ettiği yanına kalmaz.)

Mazlumlar âhın almak olmaz: (Alma mazlumun âhını çıkar âheste âheste)

“Her kim ne iderse kalmak olmaz

Mazlumlar âhın almak olmaz”

Ölmiş ardınca ölmiş yokdur: [Ölenle (birlikte) ölünmez.]

“Lîkin bu söz ile dehr tolmış

Ki ölmüş arınca yokdur ölmiş”

5. SONUÇ

Doğu edebiyatlarının en sevilen aşk hikayesi olan Husrev ü Şirin İran edebiyatında 39, Türk edebiyatında 26 şair tarafından kaleme alınmıştır. Şair sayıları bakımından incelendiğinde bu konunun en fazla, İran edebiyatında 16 ve 17. yüzyıllarda , Türk edebiyatında ise 16. yüzyılda işlendiği görülmektedir.

Hüsrev ü Şirin ya da Ferhad u Şirin mesnevilerinde aşk Ferhad, Şirin ve Husrev olmak üzere üç kahraman arasında yaşanmaktadır. Şairin asıl erkek karakter tercihine göre mesnevilerin adı Husrev ü Şirin ya da Ferhad u Şirin olarak değişmektedir. Türk edebiyatında bu konuda yazılan 25 mesneviden 5'i Ferhad u Şirin şeklindedir.

Türk edebiyatında Hüsrev ü Şirin adıyla mesnevi yazan şairlerden biri de 16. yüzyıl divan şairi Muallimzade İbrahim Çelebi'dir. Adı İbrahim olduğundan dolayı, Hz.İbrahim'in ateşe atılmasına telmihle ateşe mensup anlamında Âzeri mahlâsını kullanmıştır. Âzerî'nin doğum tarihi ve yeri hakkında tezkirelerde bilgi olmamakla beraber Bursalı olmakla ün kazanmıştır.

Âzerî, medrese eğitiminin ardından devlet görevlerinde bulunmuştur. Tire, Kestel ve Hama'da kadılık yapmış 1585 yılında yine Suriye, Hama'da vefat etmiştir. Diğer nazım biçimlerinde de eseri bulunmakla beraber Nakş-ı Hayal, Hüsrev ü Şirin ve bugün elde bulunmayan Leyla vü Mecnun adlı mesnevilerinden hareketle onu Türk edebiyatında bir mesnevi şairi olarak anmak mümkündür. Kimi kaynaklarda Âzerî'nin bir divanı bulunduğu bilgisi olmakla beraber şimdiye kadar bu divan ele geçmemiştir.

Âzerî'nin şiirlerinde deyimlere oldukça fazla yer verdiği görülmektedir. Bu deyimler ve açıklamaları çalışmamızda ayrı bir başlık olarak verilmiştir. Bununla beraber Âzerî'nin atasözü kullanımı sınırlıdır. Eserde Arapça, Türkçe ve Farsça ikilemelere yer verilmiştir. Zaman zaman tamamen Arapça ibarelere yer verilmiştir.

Bu mesnevide aruzun mef'ûlü mefâ'ilün fa'ûlün kalıbı kullanılmış ve sekt-i melihe yer verilmiştir.

Eser, mesnevi planına uygun olarak düzenlenmiş olup giriş, ağaz-ı dastan, ve hatime olmak üzere üç bölümden oluşmuştur.

Sebeb-i telif bölümünde eserin Âzeri'nin sevgilisinin isteği üzerine yazılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Âzerî'nin 1684 beyitlik bu mesnevisinin Türk edebiyatında yazılmış en kısa mesnevi olduğu düşünülebilir. (Çetinkaya, 2015, s. 113 vd.)

KAYNAKÇA

Sözlükler

Aksoy, Ö. A. (1968). Atasözleri ve Deyimler (El Kitabı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Aksoy, Ö. A. (1984). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II Deyimler Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (1988). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Çetinkaya, Ü. (2015) *Âzerî İbrahim Çelebi, Husrev ü Şirin,* Ankara, Grafiker Yayınları

Devellioğlu, F. (2003). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. İstanbul: Aydın Kitapevi Yay.

Dihhudâ, A. E. (1346). *Logatnâme-yi Dihhudâ*. Tahran.

Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Komisyon, (2005) *TÜRKÇE SÖZLÜK,* TDK Yayınları, Ankara.

İnternet Kaynakları

lugatim.com

sozluk.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KARŞIYAKA, Emrah

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Ü.	Devam ediyor.
Lisans	Ankara Üniversitesi	2017
Lise	Çağrıbey Anadolu Lisesi	2007

Yabancı Dil

İngilizce

ankara HBM

ankara HBM